

वीर सेवा मन्दिर  
दिल्ली

★

४५२५

क्रम संख्या

काल नं०

वर्ण

१५४.६१ स्टेन





# KALHANA'S RĀJATARANGINĪ OR CHRONICLE OF THE KINGS OF KASHMIR

EDITED BY  
M. A. STEIN, PH. D.,  
PRINCIPAL, ORIENTAL COLLEGE, LAHORE.

VOL. I.  
SANSKRIT TEXT WITH CRITICAL NOTES.



सोऽखण्डितादमप्राकारं प्रासादान्तर्बध्यत च ।  
मातङ्गस्याद्भुतं वाता प्राजास्कीर्तं च पत्तनम् ॥

*Rajatarangini, iv. 192.*

MUNSHI RAM MANOHAR LAL  
ORIENTAL BOOKSELLERS & PUBLISHERS  
Naj Sarak, DELHI-6.

*First Edition 1892*  
*Second Reprint Edition 1960*

**Price Rs. 75-00**

**PAGES 1 TO 296 PRINTED AT JAYYED PRESS DELHI & PAGES i TO xx AT RAMA KRISHNA PRESS  
DELHI & PUBLISHED BY SHRI MANOHARLAL JAIN PROP. M/S MUNSHIRAM MANOHARLAL,  
PUBLISHERS, NAI SARAK, DELHI-6 (INDIA)**

TO

HIS HIGHNESS

**MAHARAJA PARTAB SINGH, G. C. S. I.**

MAHARAJA OF KASHMIR AND JAMMU,

THIS EDITION OF THE EARLIEST EXTANT NARRATIVE

OF THE HISTORY OF KASHMIR

IS RESPECTFULLY

DEDICATED

BY

M. A. STEIN.

भुजबलतल्लुखायां येषां निषेध्य महौजसां जलधिरशना मेदिन्यासीवसावकुतोभया ।  
स्मृतिमपि न ते यान्ति क्षमाया विना यदनुग्रहं प्रकृतिमहते कुर्मस्तस्मै नमः कविकर्मणे ॥

*Kalhana's Rajatarangini, i. 46.*



## PREFACE

THE plan of the present Edition of *Kalhaṇa's Rājatarāṅgiṇī* first suggested itself to me in the summer of 1888 when a visit to Kashmir had directed my interest towards the antiquities and the history of the Valley.

The *Rājatarāṅgiṇī* is our oldest written authority for the history of the various dynasties which ruled Kashmir from the earliest period down to the time of the author who began to write his Chronicle in the Śaka year 1070 (A. D. 1148). Although it has for this reason been the object of much attention and research on the part of Sanskritists, an elaborate statement is scarcely needed to justify the present enterprise, to those who have had occasion to consult the *Rājatarāṅgiṇī* in its published Editions for the purposes of historical or philological research.

When Professor Wilson published in 1825 the first account of Kalhaṇa's work and an abstract of its first six cantos, he had to rely for his text on three incomplete *Devanāgarī* MSS. which were so deficient that "a close translation, even if desirable, would have been impracticable."<sup>1</sup> The *editio princeps*, which appeared ten years later at Calcutta under the auspices of the Bengal Asiatic Society,<sup>2</sup> was based principally, as Mr. Troyer states, on a *Devanāgarī* transcript from a Kashmirian MS. which had been prepared for Mr. Moorcroft during that traveller's stay at Srinagar in 1823. The fact that this copy, as we now can prove, was prepared from the *codex* which must be considered as the *archetypus* of all existing Kashmirian MSS., reflects no little credit on the care and judgment with which that energetic but ill-fated traveller endeavoured to serve on this occasion the cause of Sanskrit philology. But the numerous corruptions which have rendered the text of the Calcutta Edition unintelligible in many passages, and which can be shown to have originated mostly from mistakes in the transcription, prove that this copy shared all the defects which are inherent to *Devanāgarī* transcripts made in Kashmir from *Sarada* MSS. Frequently, too, the difficulties which the Calcutta Pandits evidently encountered in interpreting the text in consequence of their want of familiarity with the details of Kashmir topography and traditions, seem to have induced them to alter the text in an unscrupulous manner.

Mr. Troyer's edition, which, together with a translation, was published by the *Société Asiatique* at Paris in 1840, was avowedly prepared from the same materials as the *editio princeps*,<sup>3</sup> and has not been carried beyond the first six cantos. Besides correcting numerous misprints of the Calcutta Edition, Mr. Troyer's text shows an improvement by taking more carefully into account, in a certain number of passages, the reading of Mr. Moorcroft's

---

1. "Essay on the Hindu History of Cashmir," Asiatic Researches, Vol. XV., p. 5.

2. Published in 1835, together with the *Rājatarāṅgiṇīs* of *Jonarāja* and *Srīvara* and the *Rājāvalipatākā* of *Prājyabhaṭṭa* which bring down the narrative to the time of Akbar, under the title : *The Rājatarāṅgiṇī; a History of Cashmir*".

3. The two *Colebrooke* MSS., which Mr. Troyer consulted at the East India House (see *Preface*, p. v.), are described by him as very inferior to Mr. Moorcroft's copy, and are apparently identical with those which Professor Wilson had at his disposal.

copy. Of Mr. Troyer's translation of the *Rājatarāṅgiṇī* which was completed in 1852, it may, perhaps, be said without injustice that it has proved useful chiefly by bringing conspicuously before the eyes of Sanskritists the great defects of the text upon which it was based, and the insufficiency of the materials then available to European scholars for the interpretation of the work.

These defects did not escape the notice of scholars like Professor Lassen and General Cunningham who endeavoured to use Kalhaṇa's work for the purposes of historical and chronological research; no effort, however, seems to have been made to obtain better materials till Professor Bühler's tour in search for Sanskrit MSS. in Kashmir in 1875. Amongst the many results which rewarded Professor Bühler's brilliant researches in Kashmir, not the least important was that he established the absolute superiority of the Kashmir MSS. of the *Rājatarāṅgiṇī* written in the *Śāradā* character, over those in *Devanāgarī*. The acquaintance gained with the genuine text of the *Rājatarāṅgiṇī* by the collation of a good, though modern, *Śāradā* copy, and the discovery of valuable fresh material for its explanation in other Kashmirian works like the *Nilamatapurāṇa*, and the various *Māhatmyas*, enabled Professor Bühler to trace out with admirable lucidity the work yet to be done for the *Rājatarāṅgiṇī*.<sup>1</sup> Professor Bühler had clearly recognized the fact that all *Śāradā* MSS. known to exist at present in Kashmir are derived from a single Manuscript called by him the *codex archetypus*. But he had not been able to obtain more than a glimpse of this ancient MS. from the owner, *Paṇḍit Keśavarām*, in whose family it had come down as an heirloom.

It had been my chief aim since my first visit to Kashmir to utilize the opportunities offered by a prolonged stay in the Valley for the acquisition of such materials as might enable me to undertake the task of preparing a critical Edition of the *Rājatarāṅgiṇī*, and to contribute towards the interpretation of the work. As regards the text of the *Rājatarāṅgiṇī* I had to content myself in 1888 with obtaining for collation a *Śāradā* paper MS. in possession of *Paṇḍit Rūzdān Balabhadra*, copied in the first quarter of this century, which had already served Professor Bühler for the same purpose, and another MS., copied about the same time from the *codex archetypus* and now the property of *Paṇḍit Govind Kaul*. The careful collation of the above-named two MSS., which was completed in the Cold Season of 1888-89, revealed, in numerous passages; considerable discrepancies between them, notwithstanding their evidently common origin. This convinced me still more of the necessity of securing the *codex archetypus* itself for the purpose of my Edition.

On *Paṇḍit Keśavarām*'s death which took place after Professor Bühler's visit, the *codex archetypus* had been divided among three of the *Paṇḍit*'s heirs, and this circumstance had made access to the MS. still more difficult than in 1875. It was, therefore, not till I had made repeated endeavours during my second visit to *Śrīnagar* in 1889 that the whole of the MS. was entrusted to me by the owners for the purposes of the present Edition. My success was chiefly due to the kind interest shown in the matter by *Paṇḍit Sūraj Kaul*, C.I.E., Member of the Kashmir State Council, and his son *Paṇḍit Hari Krishṇa Kaul*, M.A., then my pupil, and now a promising young officer in the Statutory Civil

1. Detailed Report on a Tour in search of Sanskrit MSS. in Kashmir (Extra Number of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1877), p. 52 seqq.

Service of the Punjab. Their timely aid has made it possible to secure the contents of this venerable codex against the risks to which its worn decaying leaves have so long been exposed. Both gentlemen have thus well deserved the thanks of all interested in the ancient history of Kashmir.

The *codex archetypus* contains all the eight cantos of Kalhaṇa's poem, and consisted originally of 328 folia of age-worn country paper. One leaf in the middle (fol. 167) and unfortunately also the leaf at the end (fol. 328) have been lost, probably when the above-mentioned partition between Pt. Keśavarām's heirs was made. The leaves, which vary in their dimensions, measure on the average about 9½" by 6½"; they are written, as is the case in most Kashmir MSS., whether of birch-bark or paper, in lines running parallel to the narrower side. The number of lines to the page varies from 15 to 20. The leaves, of which two always form one sheet, are placed in forms or "*saṁchayas*" of different thickness, containing from 2 to 6 sheets. These forms are found in the first half of the work, up to fol. 166, bound up after the fashion of European books. The second part appears never to have been bound, and most of the sheets are now cut up into loose leaves.

No date is given in the colophons attached to the end of the several *taraṅgas*; but fortunately the writer of the codex, *Paṇḍit Rājānaka Ratnakaṇṭha*, has recorded his name in the colophons of *taraṅgas* iii., vi. and vii.,<sup>1</sup> and from this entry the age of the MS. can be ascertained with a fair degree of precision. A birch-bark MS. of the *Kāvya-prakāśa-saṁketa*, written by the same Rājānaka, Ratnakaṇṭha, is dated Saka 1570, corresponding to A.D. 1648.<sup>2</sup> Other MSS. from his hand, which I purchased in Kashmir, show later dates; a MS. of *Rayamukha's* Commentary on the *Amarakośa*<sup>3</sup> and a MS. of *Trilochanadā's* *Kātantrapāñchikā*<sup>4</sup> were written by Rājānaka Ratnakaṇṭha Saka 1577 (A. D. 1655) and Saka 1595 (A. D. 1673), respectively. Rājānaka Ratnakaṇṭha has, however, taken care to let us know about his person and time not only in the MSS. he copied, but also in such works as he composed. In a commentary to the *Haraviṣṭhāyakaṇṭha*, named the *Laghupāñchikā*, of which a copy written by his own hand and extending to the end of the 1st Sarga is now in my possession, he calls himself the son of *Rājānaka Śaṁkarakaṇṭha*, of the *Dhāumyāyana gotra*, and states the year of composition as Saka 1603 (A. D. 1681).<sup>5</sup>

The details here given enable us to identify our Rājānaka Ratnakaṇṭha with the author of the well-known commentary on *Jagaddhara's* *Kusumāñjali*, called likewise *Laghupāñchikā*, which has been printed in the *Kāvya-mālā*, and of the commentary, called *Śishyahita*, on the *Yudhiṣṭhīraviṣṭhāyakaṇṭha* which has been noticed in Professor Bühler's

1. See colophon of *taraṅgas* iii. and vii.: लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन; and colophon of *taraṅga* vi.: लिखितसर्वेषु राजानकरत्नकण्ठेन.

2. The MS. then in possession of *Paṇḍit Damodar*, Head Pandit of H. H. the Mahārāja's School, Srinagar. The colophon of the 1st *ullāsa* runs: काव्यप्रकाशसंकेतो ग्रन्थाकारकुलो मया । प्रलेखितरत्नकण्ठेन शाके लागाहर्षभते (१५७०).

3. See colophon of *kaṇḍa* ii.: लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन सं० ३१ (i. e. *Laukiha Saṁvat* 4731) शाकः १५७७ आश्वि ५ कण्ठवाटविषये (*Kiṣtvār*) लिखितोऽयं ग्रन्थः.

4. See colophon to *Nāmaprakaraṇa*, Pada ii.: लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ४६ (*Laukiha Saṁvat* 4749) शाके १५६५.

5. See the introduction to the *Laghupāñchikā*: त्रिनभोष्टि १६०३ मिते शाके धौम्यायनकुलोद्भवः । काश्मीरदेशवास्तव्यो रत्नकण्ठाभिधः सुवीः ॥ विपश्चिन्मण्डलीरत्नरत्नाकरमहाकवेः । गभीरवितते काव्ये करोति लघुपञ्चिकाम् ॥; and the colophon at the end of the first *sarga*: इति श्रीमहाकवे राजानकरत्नकरस्य कुनी हरविजयाकवे महाकाव्ये श्रीसारदाचरणारवः पवित्रस्यलवास्तव्यराजानकश्रीशंकरकण्ठात्मजराजानकरत्नकण्ठकुतायां लघुपञ्चिकायां प्रथमः सर्गः । लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ५७ शाके १६०३.



Kashmir Report.<sup>1</sup> In the introduction to the first named commentary<sup>2</sup> which was composed in Saka 1602 (A. D. 1680), the same statements are made regarding the author's descent and residence as those given in the above note from the commentary to the *Haravijaya-havya*. The commentary to the *Yudhishthiravijayakāvya*, as will be seen from the extracts given below,<sup>3</sup> can also be ascribed with certainty to our Rājānaka Ratnakapṭha. He wrote this work Saka 1593 (A. D. 1671), "when Aurangzeb (*Avaraṅgāshāhi*) ruled the Earth." The dates recorded above of works composed on MSS. written by Rājānaka Ratnakapṭha, range from A. D. 1648 to A. D. 1681, and we are, therefore, justified in assuming that the codex of the Rājātaraṅgiṇī was also written by him some time about this period.

From the evidence of the numerous MSS. by his hand which are still extant in Kashmir and which are on account of the marked peculiarity of the writing well known to the Paṇḍits, it appears that Rājānaka Ratnakapṭha, although an accurate copyist, must have been a very fast writer. He evidently copied MSS. chiefly for his own use and took little care about the legibility of his copies. His hand-writing with its cursive and peculiar characters, therefore, presents unusual difficulties even to the practised reader of Śāradā MSS. A reference to the facsimile of two pages from Rājānaka Ratnakapṭha's codex, prefixed to this Edition, will fully illustrate this remark. Taking into account the difficulties which even intelligent copyists must have frequently encountered in making out this puzzling hand-writing in passages where the meaning was obscured by the unfamiliar character of the subject or the redundant rhetoric of Kalhaṇa's style, we need not be astonished at the large number of corruptions and blunders evidently committed by the scribes who prepared Mr. Moorcroft's Devanāgarī copy, which also occur, though to a smaller extent, in all Śāradā transcripts of the *archetypus* I have examined.

The deficient form of the text presented by the previous editions must thus, to a considerable extent, be attributed to the peculiar hand-writing of Rājānaka Ratnakapṭha. But for this we are more than compensated by the fact that the writer of this codex was not a mere copyist, but a scholar of considerable attainments who, we have every reason to believe, has copied his original MS. with great care and accuracy. The text of Rājānaka Ratnakapṭha in the first six cantos and in the greater portion of the seventh is remarkably free from corruptions and mistakes. And a closer examination of the MS. itself proves that its immunity from defects of this kind is not the result of unscrupulous restoring on the part of its learned writer as might otherwise be suspected.<sup>5</sup> Rājānaka Ratnakapṭha

1. My attention was first called to these two works by the entries in Professor Aufrecht's excellent *Catalogus Catalogorum*, s. v. रत्नकण्ठः.

2. See introductory verses to the *Stutikusumāñjaliṭikā* in *Kāvya-mālā* Edition, p. 1.

3. See introduction to the *Yudhishthiravijayakāvyaṭikā*, in Dr. Rājendralāl Mitra's "Notices of Sanskrit MSS.," No. 2441 : रामाकेषु शशाङ्कैः १५६३ प्रमिते वर्षे शकेन्द्राणां । अवरङ्गशाहिभूषे शासति सति मेदिनीचक्र ॥ धर्ममजविजयाख्ये सुगभीरे निबन्धेऽस्मिन् । टीका शिष्यहितेषा विधीयते रत्नकण्ठेन ॥ In a MS. of the *Yudhishthiravijayakāvya* which I inspected in the Library once belonging to Paṇḍit Rādhākṛishṇa of Lahore, the *pika* of Rājānaka Ratnakapṭha closes as follows—सर्वज्ञः सविभूतिः सर्वव्ययः सर्वमङ्गलोपेतः । तस्माज्जनि तनुजन्मा शंकर इति भूतले ख्यातः ॥ अस्ति सद्गुरुपारसपात्रं रत्नकण्ठ इति तस्य तनुजाः । मास्करस्तुतिरहस्यसमेतं येन रत्नकण्ठकं निरमायि ॥ गङ्गाधरस्य पाठाख्यं स्वशिष्यस्योपयोगिनौ । टीकेषा विहिता सज्जनानन्ददायिनी ॥ The *Ratnakāṭaka* which Ratnakapṭha in the above colophon claims to have written, is still known in Kashmir, and is a composition showing considerable skill, the MS. I possess of it, has lost the last leaf and does not, therefore, furnish any data regarding the author.

4. Compare the remark made by Professor Buhler on the notions still recently prevailing on this subject among Kashmirian Pandit Kashmir Report, p. 33.

has indicated carefully in the above-named portion of the text, by dots and by leaving empty spaces, the lacunae which he must have found in his original. They vary in extent from one akshara to several verses, and can all easily be explained by the peeling or breaking off of the birchbark leaves on which the original MS. of Rājānaka Ratnakāṭha was, in all probability, written. These lacunae are now filled up by a later hand, evidently from collation of another MS. independent of Ratnakāṭha's original. The fact that Ratnakāṭha had allowed the lacunae to remain in his copy even where, from the nature of the context, it would have been easy to supplement the missing letters, is sufficient to set at rest any doubts as to the manner in which he has reproduced the text of his original.

Unfortunately, the text Ratnakāṭha copied, must have been in a far less satisfactory condition in the remaining part of the work, which comprises roughly the last third of canto vii. and the whole of canto viii. Not only do we meet here much more frequently with lacunae, now rarely supplemented by the later hand previously mentioned, but misspellings or wrong forms, and undoubtedly corrupt passages are found here in increasing numbers, as we proceed towards the conclusion of the work. As we have no MS. older than Rājānaka Ratnakāṭha's codex to refer to, it would be unsafe to make any assertions regarding this difference in the preservation of the several cantos. But it may be useful to point out that the diminished interest with which the last portions of the poem seem to have been read and which probably caused them to be copied less frequently, the greater obscurity of Kalhaṇa's relation where it deals with events of contemporary history, and the greater risk of injury to which the leaves at the end of birch-bark volumes have always been exposed, are all circumstances which could well account for the deficiencies of the text in this part.

The MS. from which Ratnakāṭha copied his text, and which for the sake of convenience may here be marked as O, appears to have been an old one. The numerous lacunae, which Ratnakāṭha was obliged to leave in his text, were, as stated above, in all probability due to portions of the birch-bark having peeled off in O. But a more conclusive proof is furnished by the following observation. Among the numerous various readings which, as will be shown below have been recorded in the codex archetypus (to be designated thereafter as A) there are only five in Ratnakāṭha's own handwriting (marked A<sub>1</sub> in the Edition); they are found Rājatar. iii. 122; viii. 777; viii. 794; viii. 3139 and viii. 1084. In the first four cases it is evident from the nature of the *variae lectiones*, that they are due only to the indistinctness with which the respective Śāradā letters and ligatures had been written in Ratnakāṭha's original, and which had induced him to record in each case the two possible readings. In the fifth case, however, Rājatar. viii. 1084, where A<sub>1</sub> has given the name of one of King Sussala's companions in arms as *सेन* in the text and as *सेने* in the margin, this explanation holds good only if we assume that the original MS. was written in an older form of Śāradā writing than we meet with in any existing MSS.; in the latter the aksharas *से* and *सेने* are quite different and not to be mistaken for each other. In that older form of Śāradā writing, however, which is known to me only from inscriptions,<sup>1</sup> vowel *e* is designated by a short vertical stroke before the consonant, not by a horizontal stroke above, and there *से* and *सेने* show almost identical forms. This explanation would

1. The latest among the Śāradā inscriptions known to me which show the form of the vowel sign *e* described above, and which can be dated, belongs to the time of king Rājadeva (A. D. 1213—1236). It was found by me, in 1889, at Bijāśrī (the ancient Vijayapura), in possession of Lakshman Bhōya, a Purohita of that place.

also account for the wrong form *पोषो* written by A<sub>1</sub> in viii. 2695 instead of *पोषो*.<sup>1</sup> It would of course, be possible to argue that Ratnakap̥ṭha found the above *variae lectiones* already in O or copied them from another MS. But certain features of the codex archetypus, to be noticed thereafter, render both these suppositions improbable.

Through the whole of Ratnakap̥ṭha's MS., but especially in taraṅgas i.—vi. and in the first half of the seventh, we find very numerous glosses, various readings and corrections marked by different hands which add, in no small degree, to the critical value of the codex. Leaving aside certain explanatory notes written in the margin by hands which are not met with elsewhere (i. 56 ; iv. 103), the bulk of these later additions and corrections in Ratnakap̥ṭha's codex can be traced back to four different hands. Two of these designated in the Edition A<sub>2</sub> and A<sub>3</sub>, respectively, are of particular importance for the criticism of the text.

To A<sub>2</sub> we owe, apart from a series of important corrections and various readings in the text, a considerable number of valuable glosses which have proved most useful in ascertaining the details of the historical topography of Kashmir and which also throw a welcome light on many other obscure points in Kalhaṇa's narrative. There is good reason to assume that A<sub>2</sub> is the oldest among the annotators of the codex archetypus and probably a contemporary of Rājānaka Ratnakap̥ṭha himself. A gloss on the word *नीवि*, v. 145, which Ratnakap̥ṭha had left unfinished in the middle of a word, has been completed by A<sub>2</sub>. The conclusion to be drawn from this circumstance is made more certain by a reference to the readings recorded in iv. 503, which prove that A<sub>2</sub> must have made its revision of the codex before the other old annotator marked A<sub>3</sub>. Here A<sub>1</sub> had written originally *बहुर्वन्निगुणा-वाज्ञा*; this had been corrected into *बहुर्वन्नि*° by A<sub>2</sub> who explained his own reading by a marginal gloss. A<sub>3</sub> who restores the original reading of A<sub>1</sub> and explains it by an interlinear note, must necessarily have had the correction of A<sub>2</sub> before his eyes. The same relation exists between the readings of A<sub>1</sub> and the two annotators in iv. 688. The faded appearance which the writing of A<sub>2</sub> shows in many places, tallies with the above conclusion as to the priority of this annotator.

Although A<sub>2</sub> refers in several notes expressly to separate MS. authority<sup>2</sup> it still appears to me very doubtful whether A<sub>2</sub> had actually used for his revision any MS. apart from Ratnakap̥ṭha's original. The numerous lacunae throughout the whole work, which Ratnakap̥ṭha had indicated by dots or empty space, have either been filled in by A<sub>2</sub> (not by A<sub>3</sub>) or have remained as before. It seems scarcely possible that A<sub>2</sub>, who had bestowed so much trouble on the correction of the text of the codex and on the explanation of its contents, should have been unable to supplement any Ratnakap̥ṭha's lacunae in taraṅgas i.—vii. if he could have referred to another independent MS. We are thus led to assume, as the easiest explanation, that the above quoted reference to another MS., as well as the corrections made by A<sub>2</sub> in the text, resulted from a careful collation of Ratnakap̥ṭha's copy with its original O. While Ratnakap̥ṭha was copying the text of O A<sub>2</sub> appears to have revised what the former had written, and to have added from the original the marginal notes and various readings which Ratnakap̥ṭha had omitted to copy.<sup>3</sup> No direct evidence is available

1. Compare the note to viii. 2695 in the Edition.

2. See i. 287 इत्यपि पाठः; ii. 103 इत्यस्यादर्थः; iv. 501 इत्यपि पाठो रम्यः.

3. Notes by the hand of Ratnakap̥ṭha are found only in very few places (see iii. 180, 198, 226 276; iv. 18; viii. 2628); they refer exclusively to points of grammar and construction, and their peculiar wording shows that they are Ratnakap̥ṭha's own memoranda jotted down in the course of copying, not notes reproduced from O.

regarding the origin of the glosses and explanatory notes written by  $A_1$ . But if we take into account that many of the glosses contain information on Kashmir antiquities which it would have been very difficult for any Pandit of the 17th century to obtain directly,<sup>1</sup> we shall be inclined to look to O as the probable source of these notes and glosses.

Reference has already been made to the annotator  $A_2$  who has filled up most of the lacunae, which  $A_1$  had left in the text of cantos i.—vii., and who has, besides, recorded in the codex a considerable number of various readings and explanatory notes. In several instances his hand has also supplied words and whole verses which  $A_1$  had omitted without indicating a lacuna. A careful examination of the text thus supplied by  $A_2$  in lacunae and elsewhere will show that the additions of  $A_2$  are derived from a genuine recension of Kalhana's text, and cannot be due to conjecture. To exclude the latter assumption it is sufficient to point to passages like iii. 332; v. 153; vii. 125, 299, where the matter supplemented by  $A_2$  contains historical data which were certainly beyond the reach of any modern emendator. We are thus fully justified in assuming that  $A_2$  has used, for the purpose of revising Ratnakāṇṭha's text, a manuscript which was independent of O. To this MS. we must also trace back the very numerous *variae lectiones* which  $A_2$  has indicated either by writing them in the margin or by correcting the text of  $A_1$ .

Besides the various readings we find in several notes written by  $A_2$  particular reference made to readings of another MS.<sup>2</sup> It is probable that in these instances  $A_2$  had found the various readings marked as such in the MS. which he collated. The numerous notes written by  $A_2$  between the lines or in the margin of Ratnakāṇṭha's text, are frequently very useful for the interpretation of Rājataranṅiṇī, and appear, for reasons similar to those adduced above regarding the glosses of  $A_2$ , to have been obtained from an older source. Whereas the glosses of  $A_2$  deal pre-eminently with topographical and historical points, those of  $A_3$  relate more to the general explanation of the text. I have not been able to obtain any information as to the existence of the MS. which  $A_2$  collated, or to discover any traces of its use in other Kashmirian copies, and I am afraid, it must, therefore, be considered as lost. Under these circumstances it is difficult to form a definite opinion as to the relative value of the text recension which this MS. represented, especially as we cannot test the accuracy and extent of the collation made by  $A_2$ . Readings of  $A_2$ , which set right evident defects of Ratnakāṇṭha's text, are frequent enough, but on the other hand, in numerous cases, they appear to be *lectiores leviores* of no consequence.

We derive much less help for the reconstruction of the text of the Rājataranṅiṇī from the annotations and additions of  $A_2$  in the last two cantos than in the preceding part of the work. The corrections and various readings of  $A_2$  are not as numerous in the seventh taraṅga, as before, and become of distinctly rare occurrence in the eight. On the other hand, lacunae of  $A_1$  which  $A_2$  has omitted to fill in, make their first appearance in the seventh canto and increase in an aggravating fashion towards the end of the work.

Why the revision of  $A_2$  should have been so much less thorough in this part of the text than in the preceding one, cannot in the absence of the original MS. from which  $A_2$  obtained its corrections, be stated with certainty. As we meet with occasional supplements

1. Compare, e. g., the glosses of a  $A_2$  on topographical points : i. 96, 168, 302; v. 39, 144; on details of the ancient Hindu administration : iv. 691; v. 389, on obsolete customs : iv. 710.

2. See iv. 498, 646; vii. 248, 264, इल्लम्पादः; v. 478, इल्लम्पादोत्तरे पदः.



by  $A_2$  as far down as vii.3153, it cannot be assumed that in the original of  $A_2$  the eighth canto was entirely missing.

Besides the two old annotators  $A_2$  and  $A_3$  who on account of the materials they used, possess independent critical value, we find in the codex archetypus additions from two other hands which cannot claim such importance.  $A_4$  who writes in a small and modern hand (see the note at the foot of fol. 103 reverse, reproduced in the facsimile) has added a number of notes and glosses which assist us but little in the interpretation. Glosses like the one to v. 150, in which *Takkadeśa*,<sup>1</sup> the country neighbouring on *Gūrjara* (*Gujrāt* in the Punjab) is identified with *Skardo*, or Little Thibet, cannot inspire with confidence in the judgement of the glossator or the reliability of his information. There is nothing to show that  $A_4$  copied any of his glosses from an older MS., nor have any of them been reproduced in the *Sāradā* MS. R described below which was copied from the archetypus in *Laukika Sāmvat* 99, i. e., A.D. 1823. As this MS. gives all the other notes and glosses to be found in A we may safely conclude that the additions of  $A_4$  have been made subsequent to that date, probably by some member of *Paṇḍit Keśavarām's* family.

Another modern hand, marked  $A_5$  in the Edition, has re-written certain portion of the last seven folia of the codex archetypus which had become difficult to read on account of the worn state of the original leaves. As these supplements of  $A_5$  show in several instances mistakes which are not found in the *Sāradā* transcripts described below, it is evident that they are of a very recent date.

A diligent search has been made on my behalf by my Kashmirian friends since 1888 with a view of discovering if possible an old MS. of the *Rājatarāṅgiṇī* which might prove independent of A; but these endeavours have produced no better result than Professor Bühler's efforts in 1875. The remaining critical materials referred to in the present Edition require, therefore, but a short notice.

All Kashmir MSS of the *Rājatarāṅgiṇī* which I have seen or of which I have been able to obtain information, are known to be recent transcripts from *Ratnakapṭha's* codex prepared either directly or with the help of another copy.

Among these copies of two MSS. mentioned above as belonging to *Paṇḍit Rāzdān Balabhadra* and *Paṇḍit Govind Kaul* of *Śrīnagar*, may be considered the earliest as well as the most reliable; and accordingly only these two MSS. have been consulted wherever a reference to later copies was necessary on account of the present defective state of the archetypus.

The MS. of *Paṇḍit Rāzdān Balabhadra*, marked R in the Edition, forms a Volume of 353 folia, carefully written on modern paper. The colophon<sup>2</sup> states that it was written by one *Bhaṭṭa Govardhana*, of the *Yaksha* family, in the *Laukika* year 99, the figures for the century being omitted as usual in dates of that Era. Sons of a copyist of this name are still living in *Śrīnagar*, and as the paper and writing is certainly not more than a 100 years old, there can be no doubt that the year meant is *Laukika Sāmvat* 4899 or A. D. 1823. *Bhaṭṭa Govardhana's* copy is well written but by no means free from misreadings and blunders. In copying the scribe has followed indifferently either the text of *Ratnakapṭha* or the

1. See Cunningham *Ancient Geography*, p. 149; *Siyūhi* (transl. by Beal) i. 165 seqq.

2. लिखिता षड्धा मया यक्षजात्यन्यितभट्टगोवर्धनाभिषेन द्विजातिना काष्ठीलयासिना साक्षात्प्रविषये *Kāthul* and *Tāshāvan* are names of parts of *Śrīnagar* सवत् १९ का कति ७ परे १ एवा सप्ततिसप्ततम् ॥

various readings of  $\Lambda_1$  and  $\Lambda_2$ . This has been the case also in the other copies made from  $\Lambda$ , and hence the frequent discrepancies between these transcripts to which allusion has already been made. *Bhaṭṭa Govardhana* has copied also the glosses and notes of  $\Lambda_1$  and  $\Lambda_2$ . A later hand has revised the MS from  $\Lambda$  correcting mistakes and adding in many places the *variae lectiones* indicated in  $\Lambda$ . The lacunae of the last two cantos have been filled in by a different hand in accordance with the emendations of the Calcutta Edition.

The other MS, copied from the archetypus and now in possession of *Paṇḍit Govind Kaul* (marked G) closely resembles in its appearance the copy R. The name of the copyist is not given nor the date when it was written. But the similarity of the writing makes it probable that it was copied by the same scribe early in the present century. None of the glosses and notes found in the archetypus are copied in G; but in many instances the various readings of  $\Lambda_1$  or  $\Lambda_2$  have been followed by the scribe or marked by him in the margin. The MS. has been revised by several later hands which have entered other *variae lectiones* from  $\Lambda$  and have marked besides numerous corrections in cantos vii. and viii. Most of the corrections are taken from the Calcutta Edition; others are of different origin and of greater value for conjectural criticism. Many of the happiest emendations marked *secundā manu* in G are from the hand of the present owner of the MS., *Paṇḍit Govind Kaul*, to whose learning and critical acumen they amply testify.

We know from *Mr. Troyer's* statement<sup>1</sup> that the editio princeps of the *Rājatarāṅgiṇī* was printed with the help of a copy which *Mr. Moorcroft* had forwarded from Kashmir to the Asiatic Society of Bengal. Professor *Bühler* has already pointed out that according to the tradition of the Kashmir *Paṇḍits* *Mr. Moorcroft's* copy was transcribed from the codex archetypus. This tradition is fully confirmed by the versified colophon found at the end of the Calcutta Edition after the *Rājatarāṅgiṇīsamgraha*<sup>2</sup>

Here we read that "*Śrīmurkaraṇaphaka Sūhibha*" obtained the Annals of the Kings of Kashmir including *Kalhana's Rājatarāṅgiṇī*, from the learned *Śivarāma* who is praised for having preserved in his house the only copy of the work in Kashmir. *Paṇḍit Śivarāma*, commonly called *Śivopadhyaya*, was the grandfather of *Paṇḍit Keśavarāma* in whose possession our codex archetypus was found by Professor *Bühler*.

I have not had an opportunity of inspecting *Mr. Moorcroft's* copy, but an examination of the Calcutta Edition shows clearly that most of the corruptions in the first six cantos are caused by faulty transcriptions of the *Sāradā* characters in  $\Lambda$ , for which *Ratnakantḥa's* peculiar handwriting must be held largely responsible.

Other deviations from  $\Lambda$  are due to corrections which the editors have wrongly introduced in their text. This has been frequently the case in passages in which *Kalhaṇa*

1. *Troyer, Rajatarangini*, Tom. I., iv.

2. श्रीमत्कोष्पानिधुस्य त्रियः श्रीमुरकाराकः । साहिबनामा मन्त्री यो जीयात्सुवर्तमरं कृतम् ॥ श्री मुकराफको मन्त्री प्राप्तकस्मी-  
रमण्डले । राज्ये श्रीरणजित्तिहृदयनेः त्रियदर्शनः ॥ श्रीमन्त्रिकेश्वरज्येष्ठा प्रप्ता राजतरङ्गिणी । मुकराफकोरेण बुद्धाच्छी-  
तिवस्वामिनः ॥ श्रीमच्छ्रीशिवरामस्य गृहे राजावली युक्ता । कश्मीरमण्डले तिष्ठं वर्तते नाम्क सद्यमि ॥ श्रीमद्भिषुकेन्द्रशिवोपाध्याय  
नमो नमः ॥ येनोपाध्यायेन पञ्चनहस्रवर्षायां महाप्रभावतस्मिन् राजावली स्वगृहे कानिता प्रयत्नेन श्रीविभोवन्दया चेति मद्रम् ॥  
वर्तते न गृहे यस्य शुभा राजतरङ्गिणी । स जीवन्मुक्त एव स्मान्मुक्तः स्वर्गमवाप्नुयत् ॥ संवत् १८८० ॥ for श्रीमन्त्रिकेश्वर°  
above read श्रीमन्त्रिकेश्वर° ; *Mr. Moorcroft* obtained his copy through the intercession of some member  
of the *Trika* family to which *Śivarāma* and his descendants to the present day have been attached as  
hereditary "gurus" and which has held for several generations past an influential position in  
Kashmir.

refers to details of Kashmir topography and similar topics, which the Calcutta Pandits naturally found it difficult to explain.<sup>1</sup>

For such corrections the last two cantos with their frequently defective text afforded a large scope. The editors have invariably filled up the lacunae of A even where they extended to several *pādas*, and have frequently altered the text near such lacunae in an unscrupulous manner so as to suit the supposed context. No critical value can, therefore, be attached to the readings of the editio princeps apart from that which they may claim as conjectural emendations.

It now remains for me to indicate shortly the lines which I have followed in preparing the text of the present Edition from the materials furnished by the codex archetypus. I have endeavoured to show above that besides the text which Ratnakaṇṭha copied from some now lost codex, only the readings of one other independent MS. (similarly lost) have been preserved for us in the corrections and additions of A<sub>3</sub>. Under these circumstances Ratnakaṇṭha's copy, as revised by A<sub>1</sub> from the same original, was the only possible basis of the present Edition. From this I have departed in favor of A<sub>3</sub> only where the readings of the latter hand appeared to me distinctly preferable and to represent a closer approach to Kalhaṇa's original. In every such case the text of A<sub>1</sub> has been carefully indicated in the footnotes. This has also been done in every instance where the text of A<sub>1</sub> had been corrected by A<sub>3</sub>. Whenever the readings of A<sub>1</sub> appeared to me superior or equal to the variations of A<sub>3</sub>, and accordingly were retained in the text, the readings of A<sub>3</sub> have been recorded in the notes. All words or letters which A<sub>3</sub> has supplied either where A<sub>1</sub> had marked a lacuna, or elsewhere, have been distinctly noted. Wherever the relative value of the readings cannot be settled by reference to grammar or dictionary, I must reserve a statement of the reasons which guided me in the selection, for the exegetical notes of the second Volume. I am aware that in such case I may have frequently erred; but I trust that the care which has been taken to record in all cases both the readings of A<sub>1</sub> and of the later annotators, will render such errors of less consequence.

I have naturally felt much more serious doubts and apprehensions in dealing with passages where the text actually found in A left me only the choice of accepting readings which were undoubtedly corrupt, or of deviating from the authority of our only MS. Attention has already been called to the fact that blunders of copying and evident corruptions which are of very rare occurrence in the first six cantos, make their appearance more frequently in the seventh canto. These corruptions increase in number and extent in the eight taraṅga, especially towards its end, where they create serious obstacles to the interpretation of the work. The majority of the mistakes found in A is of such a nature that if we are allowed to take it for granted that Kalhaṇa was as careful to conform to the rules of grammar and prosody in the last two as in the preceding six cantos, we can indicate with perfect certainty the needed corrections. But in other passages the obscurity of the context and the defective state of whole verses make amendments much more hazardous.

I have considered it part of my duty as an editor to aid towards the interpretation of the work by indicating such emendations as appeared to me indispensable. Wherever this was done by placing the corrected reading in the text, attention has been called to the

1. See for local names thus metamorphosed in the Calcutta Edition, e.g., i. 102, 173; iii. 10; v. 232; vii. 1081.

emendation and a reference given to the reading of A which was carefully noted below. In other more doubtful cases where I was unable to find a satisfactory emendation, I had to content myself with marking the passage as corrupt in the notes and showing the corrections, if any, to be found in the Editions or later MSS. Wherever an emendation was based upon the evidence of parallel passages in Kalhana's *Rājataranginī*, the latter have been quoted in the critical notes. Where the reasons for an emendation could not be given in this concise form, they will be set forth in the second Volume. It is scarcely necessary, perhaps, to mention that in all cases where corrupt passages had to be restored, close attention has been paid to the palaeographical features of the *Sāradā* characters, as the text of A must be traced back through MSS. which, including Kalhana's original copy, have all been written in these characters.

I have endeavoured to keep constantly before my eyes the dangers with which any attempt at emendation is beset in the case of so difficult a text as the *Rājataranginī* and have accordingly tried to exercise the greatest caution. This may have led me sometimes to accept the text of A as correct where a closer examination may prove it to be defective; but I hope that those who are competent to judge will more readily pardon such shortcomings than errors in the opposite direction. For the same reasons I have obtained from suggesting emendations for passages in which the *lacunae* of A<sub>1</sub> have not been filled up by A<sub>2</sub>, except where only a few *aksharas* are missing and can be restored from the nature of the context or by reference to related passages with a reasonable degree of certainty.

I am too well aware of the many and serious difficulties which the eight *taraṅga* presents, not to feel that its text, as printed in the present Edition, stands still in need of further searching revision. I should have willingly undertaken the labor involved in this, but for the delay in publication which, from the limited amount of leisure at my disposal, would have been in that case inevitable. As most of what is of interest in Kalhana's work is contained in the preceding cantos the text of which is on the whole in a fair state of preservation, I did not feel justified in postponing the issue of the present Edition.

The complete restoration of Kalhana's text in the eight *taraṅga* is an end which if at all attainable with our present materials, would require continued application for many years. I have spared no trouble in recording as carefully as I could, the readings actually found in our only MS., and I hope that the materials thus furnished will enable others, specially qualified for the task, to free the text from its present blemishes more thoroughly than I have been able to do.

While endeavouring to acquaint the reader with the exact state of the text as found in A, I have not considered it necessary to reproduce all purely orthographical peculiarities of that codex. The orthography of A agrees on the whole with that followed in the old *Sāradā* MSS., but Ratnakartha is by no means so consistent in certain particulars as the writers of many birch-bark MSS. of an earlier date.

Thus the two spirants *Jihvāmūliya* and *Upadhmanīya*<sup>1</sup> (*kḥ* and *pḥ*) are only occasionally used in place of the *visarga*, and instead of the final *s* being assimilated before an initial sibilant which is the rule in old *Sāradā* MSS., we find it in A often written as

1. See Professor Bühlers *Kashmir Report*, p. 32.



visarga. In view of such inconsistencies I have thought it best to follow in regard to details of *sanidhi* the uniform practice adopted in European Editions. But whenever a reading of A had to be shown for critical purposes in the notes I have printed there the form actually found in the MS. The sign of *avagraha* (§) is employed by Ratnakapṭha not in the manner of the printed texts, but in order to mark in doubtful cases the division of parts of compounds. I have for this reason, in accordance with the system followed, e. g., in the Bombay Sanskrit Series, refrained from using in the Edition the *avagraha* as a sign to mark the elision of an initial *a*. A uses the *anusvāra* sign to indicate assimilated final *m* in external combination, but does not employ it regularly. I have adhered also in this respect to the uniform rule followed in the Editions of the Bombay Sanskrit Series.

As regards the orthography of individual words I had occasion to depart from A only in a small number of cases. We find the letters *b* and *v* used in A as in other Kashmirian MSS., in words which are more correctly spelt with *v* and *b*, respectively. A list of such words is given below.<sup>1</sup> Several words show almost regularly a duplication of consonants which is not justified by their etymology.<sup>2</sup> I have followed in all the above cases the spelling adopted in the St. Petersburg Dictionaries. This I have done also with regard to a few other words in which the spelling of A differs from that adopted by European Editors<sup>3</sup>; in such isolated cases, however, the discrepancies of spelling have been marked in the footnotes.

It will be clear from the remarks made above that it would have served no useful critical purpose if I had burdened the footnotes with a list of all the variations and mistakes which occur in the printed Editions of the *Rājatarāṅgini*. Their readings have, therefore, been referred to only where the text of A is defective or doubtful. On the other hand I have thought it necessary to record in the notes on glosses and explanatory notes written by A<sub>2</sub> or A<sub>3</sub>. Many of the glosses are of importance for the interpretation of the *Rājatarāṅgini* and careful reference to them will bear good results in the interesting work of indentifying the ancient sites mentioned in Kalhaṇa's narrative. They enable us to check and verify the present oral tradition of the Kashmirian Paṇḍits on this and kindred subjects, and their duplication in a complete form has, therefore, been considered essential. These glosses and notes go back evidently to different sources, and I have, therefore, not thought it advisable to correct the occasional mistakes of grammar and spelling which are found in them. Of the annotations by A<sub>4</sub> which have been shown to be of recent origin, I have reproduced only the few which appeared to me to contribute to the interpretation of the text.

The system of distinguishing the names of persons, tribes, localities, &c., by heavier type will, I hope, facilitate reference to the text and occasionally prove useful also for its interpretation. That it has not always been easy to carry out this plan will be readily understood by those who know the difficulties which arise in the explanation of the *Rājatarāṅgini* from Kalhaṇa's references to obscure details of the ancient topography and ethnography of Kashmir. In showing certain words like *Mahāsarit*, *Dhakkha*, *Dāmara*,

1. A writes मरबिन्द, तीव्र, ब्रीडा, ब्रीहि and again उस्वण, क्लीव, निबहुण, पिबन्त, बलक, बालिश, बाण्य, शबल.

2. Thus we find in A क्षेत्र, गुह, विज, बड्यता, व्यावृत्त instead of क्षेत्र, गुह, विज, बड्यता, व्यावृत्त of our Editions.

3. Thus A always writes जरठ, काल्गुण, रुच्य, बदन्त्य, विमर्ष, स्कन्द for जरठ काल्गुण, रुच्य, बदन्त्य, विमर्ष, स्कन्द—Here it may also be noted that in Ratnakapṭha's handwriting the ligatures *ṛ* and *ṛ* which are very much alike all Sāradā MSS., cannot be distinguished.

*Divira*, as proper names, it was necessary to assume what has yet to be proved in the second Volume.<sup>1</sup>

A visit which I paid to Europe during the Summer of 1890, enabled me to submit the materials I had collected, to Prof Bühler who granted me his valuable advice in all questions connected with the proposed Edition. It was chiefly due to the continued help and encouragement of this scholar who has done, perhaps, more than any living Sanskritist to lay open the true sources of ancient Indian History, that I was able on my return to India in the Autumn of 1890 to take up without further delay the preparation of the text for the present Edition.

Among those who have assisted me in carrying out this task, I must mention in the first place *Pandit Govind Kaul* of Srinagar, whose help in connection with the *Rājatarāṅgiṇī* I was fortunate enough to secure during my first visit to Kashmir. *Pandit Govind Kaul* accompanied me to Lahore in 1888, and has since rendered me very valuable assistance by communicating the oral traditions of the Kashmirian *Pandits* as well as the results of his own researches on many points connected with *Kalhana's* narrative and with the ancient topography of the country. *Pandit Govind Kaul's* spirit of scientific enquiry and his thorough acquaintance with the history and geography of his country which attracted already in 1875 the notice of Professor Bühler<sup>2</sup>, have enabled him to find new explanations for many difficult passages of the *Rājatarāṅgiṇī*. These explanations which will be duly noticed in the second Volume, have frequently influenced me in the selection of readings for my text. I owe to *Pandit Govind Kaul* a careful collation of the MSS. R G, which was made before I obtained the use of the archetypus. *Pandit Govind Kaul's* aid has also facilitated my collating the archetypus for the first half of the text, and when his subsequent absence from Lahore prevented him from assisting me further in this task, he still continued to render valuable help in connection with the reading of proofs. I have received equally useful assistance for the second half of the text from a younger Kashmirian scholar, *Pandit Mukundarām*, who also prepared under my directions provisional indices to the *Rājatarāṅgiṇī* of which I have availed myself with advantage when revising the text of cantos vii. and viii. I am indebted to both scholars for much information on Kashmirian topics without which a correct comprehension of *Kalhana's* text is unattainable, and I gladly take this opportunity to thank them publicly for the unflinching zeal and industry which they have shown in collecting it. I trust that the services they have thus rendered to all students of the *Chronicle of Kashmir* will meet with due recognition in their own country.

If I have left it to the last to mention my friend *Pandit Dāmodar*, Head *Pandit* of His Highness the *Mahārāja's* *Pāthashālā* at Srinagar, it is merely because the distance at which we were placed from each other, did not allow me to appeal as frequently as I wished, to his wide learning in matters relating to the text of *Kalhana*. *Pandit Dāmodar* possesses a very intimate acquaintance with all that the Sanskrit poets of Kashmir have produced, and is thus, perhaps, better qualified than anybody else to expound the intricacies

1. Here I may mention that for convenience of reference the terms *art* and *gr* where they stand for *चित्र* and *ग्रन्थ*, and a few other abbreviations of this kind have been treated as proper names.

2. See Professor Bühler's *Kashmir Report*, p. 27.

cies of Kalhaṇa's style. He has always been most ready to help me in collecting MSS. of texts bearing on the Rājatarāṅgini.<sup>1</sup>

Ever since I first visited the Vale of Kashmir and formed the plan of editing the Chronicle of its earliest rulers, I have enjoyed every facility and help for my work which its present Government could afford me. It has therefore, been a source of sincere satisfaction to me to be permitted to dedicate this Edition to His Highness MAHARAJA PARTAB SINGH, G.C.S.I., as a slight mark of my deep gratitude and respect.

I must record my sincere thanks to His Highness RAJA AMAR SINGH K.C.S.I., Prime Minister of the State, who has helped me on all occasions and who by encouraging every effort directed towards the preservation of the monuments of the ancient culture and literature of Kashmir, worthily continues the best traditions of the rule of His Highness the late Mahārāja Ranbir Singh. Under the presidency of His Highness Rāja Amar Singh, the Kashmir State Council sanctioned a liberal grant towards the publication of the Rājatarāṅgini. This has made it possible for me to bring out the present Edition in a form which, I hope, will not be found unworthy of the distinguished patronage it has received. By a further grant which the State Council was pleased to sanction at the proposal of His Highness Rāja Amar Singh, I was enabled to undertake during the Summer vacation of 1891 an archaeological tour in the Eastern part of the valley of the Kashmir and in the adjoining alpine districts, and to collect, partly by means of excavations, fresh materials for the study of the antiquities of the country. These I hope to utilize in the second Volume of the present work.

My thanks are due to Colonel W. F. Prideaux, B.O.S.C., Resident in Kashmir, for having recommended my work for the patronage of the State Council. Himself a scholar, deeply interested in the History and Geography of the East, he has never failed to accord me his generous support and aid in all matters affecting the progress of my researches in Kashmir.

The late Lieutenant-Governor of the Punjab, Sir James Lyall, G.C.I.E., K.C.S.I., at the recommendation of the Director of Public Instruction, J. Sime, Esq., LL.D., was pleased to aid this publication by a liberal subscription for which I offer my grateful acknowledgment.

For the drawing reproduced in the Vignette of the title page, I am indebted to my friend Fred H. Andrews, Esq., Vice-Principal of the Lahore School of Arts, who gave me his valuable help during part of last year's archaeological tour in Kashmir. Mr. Andrews' drawing shows the temple of *Mārtand*, famous in the Annals of Kashmir, as we saw it in its present state of ruin.

I must lastly thank the Superintendent of the Education Society's Press for his ready assistance in all matters relating to the typography of the Volume. It will be due largely to his care if the number of misprints is not found so large as might have been anticipated from the difficulties under which the reading of the proofs had sometimes to be carried on.

---

1. At the time that these pages are passing through the press news reaches me that this most learned and amiable of all Kashmirian scholars has fallen a victim to the epidemic now raging in the Valley. By the death of Pandit Damodar who is scholarly acquirements and rustic gifts was *facile princeps* among the Pandits of Srinagar, Sanskrit learning in Kashmir has suffered a service loss. My lamented friend had set himself the task of continuing the Rājatarāṅgini from the time of Akbar to the present date, and from what I had seen of the parts composed I may say that had he been spared to complete it, his work would have shown that Kalhana could have found for generations past no worthier successor.

I hope to give in the second Volume of this Edition exegetical notes on the text of the Rājatarāṅgiṇi with a running commentary on those points of Kalhana's narrative which are of interest for the history, archaeology and topography of Kashmir. It will also contain an introduction to the work, complete indices and, if possible, a map showing the ancient geography of the country as ascertained from the Rājatarāṅgiṇi and other Kashmirian texts. The second Volume will be published as soon as the scanty leisure I can spare from teaching and office duties will permit me to complete the arrangement of the materials which I have collected during the last four year.

M. A. STEIN

SENATE HALL,

LAHORE :

*June 7th, 1892.*

## LIST OF ABBREVIATIONS

A = *Rājānaka Ratnakaṇṭha's codex.*

A<sub>1</sub> = *Rājānaka Ratnakaṇṭha's own handwriting.*

A<sub>2</sub>, A<sub>3</sub>, A<sub>4</sub>, A<sub>5</sub> = *Later annotators of Rājānaka Ratnakaṇṭha's codex (see Preface, pp.x.—xii.).*

R = *MS. of P. Razdān Balabhadra.*

G = *MS. of P. Govind Kaul.*

C = *Calcutta Edition, 1835.*

P = *Paris Edition, 1840.*

Edd. = *Calcutta and Paris Editions.*

corr. = *corrected.*

cf. = *compare.*

N.B.—*The figures preceded by C., shown at the foot of the pages, refer to the verse numbers as marked on the margin of the Calcutta Edition.*

# राजतरङ्गिणी ।

॥ प्रथमोऽङ्कः ॥

ॐ स्वस्ति ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

भूषाभोगिर्गणारकरोचिःसिचय्यधारये । नमः प्रसीदनुक्ताय हरकल्पमहीधरे ॥१॥  
 भातं वक्षिषिस्त्राक्षिर्न रथध्वजिभोजं वरुणसंभृतश्रीवत्कुण्डलितकुम्भितं जलपिम्बकायान्कम्पम्पविः ।  
 वली विभ्रहर्शनकम्पुर्कचितं वडाङ्गनाथस्व वी भावः पुणवत्तनमोस्तु वक्षते वागोच वा इक्षिणः ॥२॥  
 वन्धः कोपि वृथास्वप्नास्वकी स सुकवेर्गुणः । येनाकांति वडाःकायः स्वैवे स्वस्य परस्य च ॥३॥  
 कोन्धः कातमतिक्रान्तं नेतुं प्रत्यक्षमा क्षमः । कविप्रभापतीत्यक्ता रम्यनिर्माणशालिनः ॥४॥  
 न परवेत्सर्वसविद्याभावात्यतिभया यदि । तदन्वविश्वदृष्टिरे किमिव आपकं कवेः ॥५॥  
 कथाद्वैप्यानुरोधेन वैचित्र्येप्यप्रपञ्चिते । तद्वच किंचिदस्येव वस्तु वस्तीतये सत्ताम् ॥६॥  
 ज्ञाप्यः स एव गुणवाजागोपबहिष्कृता । भूतार्थकथने वस्य स्वैवस्वैव सरस्वती ॥७॥  
 पूर्वैर्वन्द कथावस्तु मयि भूयो निवर्तति । प्रयोजनमनाकर्ण्य वैमुख्यं मोक्षितं सताम् ॥८॥  
 रटं रटं नृपोदन्तं वन्द्या प्रमथमीशुषाम् । अर्वाकालमवैर्वाती वस्यवन्धेषु पुर्यते ॥९॥  
 दाक्ष्यं किंचिद्विद तस्मादस्मिन्भूतार्थवर्णने । सर्वप्रकारं स्तलिते योजनाय मनोधमः ॥१०॥ पुणलकम् ॥ 10  
 विस्तीर्णाः प्रथमे वन्धाः स्मृत्यै उक्षिपतो वचः । सुवत्तस्य प्रबन्धेन विद्या राजकायाववाः ॥११॥  
 या प्रथमगमनैति सापि बाधप्रकाशने । पाठ्यं वुडवैवुन्वतीमा सुव्रतभारती ॥१२॥  
 केनाप्यनवधानेन कविकर्मणि सरयपि । अंशोपि नास्ति निर्दोषः क्षेमिन्प्रस्य नृपावली ॥१३॥  
 दृग्गोचरं पूर्वस्मिन्वन्धा राजकथाववाः । मम स्वेकादृश यता मतं नीलमुनेरपि ॥१४॥  
 दृष्टैव पूर्वमूर्ध्वमतिष्ठावस्तुशास्त्रैः । प्रशस्तिपटैः शास्त्रैश्च शास्त्रोशेषभमङ्गनः ॥१५॥ 15  
 हापन्धास्तवासावधंशायावात्मरक्षुषान् । तेभ्यो नीलमतादृष्टं गोनन्दारिचतुष्टयम् ॥१६॥  
 वडा हादशभिर्वन्धसहस्रैः पार्थिवचलिः । प्राङ्गुवाप्रतिमा चेन हेलाराजंदिनम्मना ॥१७॥

१. \*) The *aksaras* निष्क written at the end of the first line in A, have been destroyed in binding; G and Edd. read as above; H भूषाभोगिर्गणारकरोचिः, afterwards corrected as above.—\*) A, gloss वरुण.—\*) हर being effaced at the end of the second line, has been supplemented by A. २. \*) A, gloss अतिव्यक्तं कुण्डलं च.—\*) These three *aksaras* being faintly visible in the handwriting of A, have been repeated by A. —\*) A, gloss सर्वः कुण्डलं च.—\*) A, gloss विषयः; A, gloss विषयं वस्तु.—\*) A, कथयति; f smeared over. ३. \*) Thus corrected by A, or later hand from येन; G and H येन. ४. \*) The *aksaras* काय effaced in A. ५. \*) A, gloss वृत्ता. ६. \*) A, gloss कथयः. ७. \*) Thus corrected by A, from A, वेना नृपावली; वार्थिवचलिः also in G B.—\*) To this word, marked by brackets in A, seems to refer a much effaced gloss or *varia lectio* written by A, or A, in the margin, looking like वस्तु (?). \*) The *aksaras* वा written at the beginning of a line has become unreadable; हेलाराजंदिनम् repeated in margin by A.



- तन्मनःपूर्वमिहिरो वृद्धाशोकादिपूर्वगान् । अष्टौ लवादीवृपतीन्स्वस्मिन्प्रत्ये न्यदर्शयत् ॥१८॥ युगलकम् ॥  
 येव्यशोकादयः पञ्च श्रीच्छविष्ठाकरोब्रवीत् । तान्हापञ्चाशतो मध्याच्छोकस्तस्य तथा अयम् ॥१९॥  
 20 आशोकादेभिर्मन्योर्वै पोक्ताः पञ्च महीभुजः । ते हापञ्चाशतौ मध्यादेव लब्धाः पुरातनैः ॥२०॥  
 इयं नृपाणामुक्तासे ह्यसे वा देशकालयोः । भिषज्यभूतसंवादिकया युक्तोपयुज्यते ॥२१॥  
 संक्रान्तप्राक्तनानन्तव्यवहारः सुचेतसः । कस्येदृशो न संदर्भो यदि वा हृदयंगमः ॥२२॥  
 क्षणमग्निनि जन्तूनां स्फुरिते परिचिन्तिते । मूर्धाभिषेकः शान्तस्य रसस्यात्र विचार्यताम् ॥२३॥  
 तदमन्दरसस्वन्दसुन्दरेयं निपीयताम् । भोज्यशुक्तिपुटैः स्पष्टमङ्ग राजतरङ्गिणी ॥२४॥  
 25 पुरा सतीसरः कल्याणमात्मभृति भूरभून् । कुसौ हिमाद्रेरणोभिः पूर्णा मन्वन्तराणि षट् ॥२५॥  
 अथ त्रैवस्वतीयेस्मिन्प्राप्ते मन्वन्तरे सुरान् । बुहिणोपेन्द्ररुद्रादीनवतार्य प्रजासृजा ॥२६॥  
 कश्यपेन तदन्तःस्थं पातयित्वा जलोद्भवम् । निर्ममे तत्सरो भूमौ कश्मीरा इति मण्डलम् ॥२७॥ युगलकम् ॥  
 उद्यदैस्तस्मिन्प्यम्बदण्डकुण्डातपत्रिणा । यत्सर्वनागाधीशेन नीलेन परिपालकते ॥२८॥  
 गुहोन्मुखी नागमुखापीतभूरिपया कविम् । गौरी यत्र वितस्ताखं यातापुज्झति नोचिताम् ॥२९॥  
 30 शङ्खपद्ममुखिर्नैर्गोनारत्नाभभासिभिः । नगरं धनदस्येव निधिभिर्विनिवेद्यते ॥३०॥  
 यत्तार्क्ष्यमीत्या प्राप्तानां नागानां गुप्तये ध्रुवम् । प्रसारितभुजं पृष्ठे शैलप्राकारलीलया ॥३१॥  
 भुक्तिमुक्तिफलप्राप्तिः काष्ठरूपमुमापतिम् । पापसूदनतीर्थान्तर्यत्र संपृच्छतां भवेत् ॥३२॥  
 संध्यादेवी जलं यस्मिन्धसे तिःसलिले गिरौ । दर्शनं पुण्यपापानामन्वयव्यतिरेकयोः ॥३३॥  
 स्वयंभूर्यत्र हुतभुर्भुवो गर्भात्समुन्मिषन् । जुद्धतां प्रतिगृह्णाति ज्वालाभुजवनेर्हविः ॥३४॥  
 35 देवी भेडगिरिः शृङ्गे गङ्गोद्भेदशृङ्गौ स्वयम् । सरोन्तर्हयते यत्र हंसरूपां सरस्वती ॥३५॥  
 नन्दिक्षेत्रं हराबासप्रासादे शुचरार्पिताः । अद्यापि यत्र वज्रज्यन्ते पूजाचन्दनचिन्दवः ॥३६॥  
 आलोक्य शारदां देवीं यत्र संप्राप्यते क्षणात् । तरङ्गिणी मधुमती वाणी च कवितेजिता ॥३७॥

१८. <sup>1</sup>) पूर्व of A<sub>1</sub> has been struck out and पय written above by A<sub>2</sub>; पय also in G R.—<sup>2</sup>) Thus A<sub>1</sub>, some of the letters having become faint, A<sub>2</sub> (?) has written in margin पूर्वजाय; A<sub>4</sub> adds the gloss अशोकादीनां पूर्वजाय. १९. <sup>1</sup>) च्छ corrected by A<sub>1</sub>; original reading, smeared over, perhaps छ. २०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> marginal gloss अनिमन्योः सकाशाव अशोकाद आ अशोकमभिप्राय्य ये पञ्च राजानः उक्ताः.—<sup>2</sup>) Thus A<sub>1</sub>; G R Edd. read 'सती'. २२. <sup>1</sup>) सु of A<sub>1</sub> corrected by a later hand into स; G R read सु. २८. <sup>1</sup>) A 'निष्यन्द'.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss in margin विरीयिप्रवस्थितेन नीलनागेन विरीनाग इति प्रसिद्धेन; A<sub>4</sub> interlinear gloss विरनागस्थितेन. २९. <sup>1</sup>) The following gloss has been written in margin by A<sub>2</sub> in red ink and partly retraced by the same hand in black ink. Words shown in brackets, having now become illegible in A, have been restored from copy in R: गुहोन्मुखी कु[मारसमुखी कन्दराभि]मुखी च नागमुखापीतभूरिपया: [नागमुखेन राजव-  
 र्धनेन आपातं भूरि]पयः पुण्ड्रं बस्या सा । नागानां मुखेन आपातं भूरि पयो घस्याः यया वा गौरी पार्वती वित[स्ताखं] यातापि उचितां  
 रुचिम् इच्छा मोज्झति न स्वजाति स्वर[वि से . .]विकां नारय[जहि]स्वर्यः गौरीस्वोचितां रुचिं गुहोन्मु[खीया]विकां वित[स्तान्धे] पि  
 न स्वजाति स[वा]पि तत्करण.... ३२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> adds between the lines the gloss कपदेन्द्रे and in margin कौटिलिरमाने कौटिला-  
 यविविधे. ३३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss मुद्रनामविषये देवलमानसमीपस्थले.—<sup>2</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corrected by A<sub>2</sub> into इत्ते which has been  
 copied in G and R.—<sup>3</sup>) A<sub>2</sub> gloss (smeared over) नीलगिर इति प्रसिद्धे. ३४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कनरा[उद्ये] स्वेयं दति प्रसिद्धः  
 A<sub>4</sub> adds कनराज कनराउद्यायवे विषये.—<sup>2</sup>) सु supplied between the lines by A<sub>2</sub>. ३५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> marginal gloss गङ्गा धातु इति  
 प्रसिद्धा.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss हंसवागीश्वरी. ३६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss नरनाममाने. ३७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> marginal gloss श्रीसौम्ये हरेत् इति प्रसिद्धे  
 स्थाने वरदेवाभ्यर्चनं इति.

चक्रभृद्विजयेशादिकेशवेशानभूषिते । तिलांशोपि न यथास्ति वृध्वास्तीर्थैर्बहिष्कृतः ॥३८॥

विजीव्यते पुण्यबलैर्बलैर्यत् न शस्त्रिणाम् । परलोकागतो भीतिर्बस्मिन्निवसतां परम् ॥३९॥

सौम्यज्ञानगृहाः शीते स्वस्थतीरास्पदा रवे । बाहोविरहिता यत्र निवृत्ता निरुपद्रवाः ॥४०॥

40

असन्तापार्हतां जानन्यत्र पित्रां विनिर्मिते । वीर्यादिव तिग्मांशुर्धत्ते धीमेव्यतीव्रताम् ॥४१॥

विद्यावेदमानि तुङ्गानि कुङ्कुमं सहितं पयः । द्राक्षेति यत्र सामान्यमस्ति विदिवदुर्लभम् ॥४२॥

विलोक्यां रत्नसूः श्रव्या तस्यां धनपतेर्हरित् । तत्र वीरीगुरुः शैलो यत्तस्मिन्नपि मण्डलम् ॥४३॥

तत्र कौरवकौन्तेयसमकालमवाप्तकौ । आ गोवन्दात्स्मरन्ति स्म न द्वापञ्चाशत् नृपान् ॥४४॥

तस्मिन्काले ध्रुव तेषां कुङ्कुमैः कादम्बपीभुजाम् । कर्तारः कीर्तिकायस्य नाभूवन्कविषेधसः ॥४५॥

45

\* भुजवनंतरुच्छायां तेषां निषेद्य महीजलां जलधिरशाना मेदिन्यासीदस्तावकुतोभया ।

स्मृतिमपि न ते याप्ति क्षमाया विना यदनुपहं प्रकृतिमहते कुर्मस्तस्मै नमः कविकर्मणे ॥४६॥

वेण्यासाक्षेभकुम्भशायितपदां येपि भियं लेभिरे येवामप्यवसन्पुरा युवतयो गेहेष्वहबन्धिकाः ।

तांलोकोयमवैति लोकतिलकान्स्वमेव्यजातानिभ भातः सत्कविकृत्य किं स्मृतिशतैरन्ध्रं जगत्त्वां विना ॥४७॥

अष्टवष्टयधिकामष्टशतद्व्यविंशति नृपाः । अपीपलंस्ते कश्मीरान्गोवन्दायाः कलौ युगे ॥४८॥

भारतं द्वापरान्तेभूशर्तयेति विमोहिताः । केचिदेतां मृषा तेषां कालसंख्यां प्रचक्रिरे ॥४९॥ कुम्भम् ॥

लम्बाधिपत्यसंख्यानां वर्षासंख्याय भूभुजाम् । भुक्तात्कालात्कलेः शेषो नास्त्वेवं तद्विर्जितान् ॥५०॥

50

शतेषु वटेषु सार्धेषु व्यधिकेषु च भूतले । कलेर्गतेषु वर्षाणामभूवन्कुरुपाण्डवाः ॥५१॥

लौकिकेभ्ये चतुर्विंशे शककालस्य सांप्रतम् । समत्याभ्यधिकं यातं सहस्रं परिवत्सराः ॥५२॥

प्रायस्तृतीयगोवन्दादारभ्य शरदां तदा । हे सहस्रे गते त्रिंशदधिकं च शतत्रयम् ॥५३॥

वर्षाणां द्वादशशती षष्टिः चतुर्थ संयुता । भूभुजां कालसंख्यायां तद्द्वापञ्चाशतो मता ॥५४॥

कक्षावृक्षं शतेनाभ्यैर्यास्तु चित्रशिखण्डिषु । तच्छारे' संहिताकारैरेवं दत्तोच निर्णयः ॥५५॥

55

३८. <sup>1</sup>) A, gloss चक्रभृद्विजयेशादिकेशवेशानभूषिते इति प्रसिद्धः विजयेशाः ईशानः विजयकाशो इति प्रसिद्धः. ३९. <sup>1</sup>) Thus corrected by A, from A, युद्धः; G and R read पुण्य, the latter with the v. l. मोक्ष. ४०. <sup>1</sup>) Thus emended in G; A R सुस्थ. ४१. <sup>1</sup>) A, असन्तापहतां; corrected in-margin by A, as above.—<sup>2</sup>) A, gloss कदम्बपेन. ४२. <sup>1</sup>) A, adds a gloss in margin which has partially become effaced; words in brackets supplemented from copy in R: [विद्या]विकं द्वा[शापर्य]म् इत्येत[द्व्यजातं] विदिवैवि दुर्लभं [स]त् यत्र कश्मीरान्गोवन्दायां साधारणमस्ति सर्वजगीपमोर्ग्यं सुलवमिति यावत् विद्याविकं अनुपमं अष्टवष्टयं सर्ववर्तित विदिवैवि दुर्लभत्वा[व]म्बव साधारणं नास्तीति व्याख्याकरेण । यथासामान्य-मिति पाठान्तरं यद्यपि सङ्गच्छत इव तथापि नैतत्समीचीनम् । उन्मोन्नतापातात् अनुपमि हि सर्वपथेषु पञ्चमा[श्रित्य] लघुतयैव सर्वैव दर्शनात् । यदुक्तं पञ्च[मं] लघु सर्वैव इत्यादि. ४३. <sup>1</sup>) G has the reading नृः in margin. ४४. <sup>1</sup>) A, had आनन्दात्; गो supplemented by A,; A, adds a gloss in margin which has become partially effaced (words in brackets from R): आ गोवन्दात् तृतीयगोवन्दात् आ नृवीय[गो]वन्दां व[र्ज]विद्या आदिगोवन्दा[र]म्ब [अम्बे क]वयो न स्मर[न्ति] स्म अस्माभि .....]. ४५. <sup>1</sup>) Thus A,; corrected by a later hand into कुङ्कुमैः which reading is found also into G and R.—<sup>2</sup>) A, gloss राक्षा. ४६. <sup>1</sup>) A has भुजवनं, with figures indicating transposition, written by an old hand; G and R read as above. ४७. <sup>1</sup>) A, writes शरा above पदा; शरा smeared over by later hand.—<sup>2</sup>) A, in margin सर्वोच्च; B सर्वो by another hand. ४८. <sup>1</sup>) A, gloss अन्वयतं कुम्भेनाह.—<sup>2</sup>) A, gloss द्वापञ्चाशतिसंख्याः. ४९. <sup>1</sup>) A, gloss कुम्भम्.—<sup>2</sup>) A, wrote first ५० but altered thereafter as above. ५०. <sup>1</sup>) A, marginal gloss विपञ्चाशदधिकं वर्षाणामभूवन्कुरुपाण्डवस्य शते इत्यर्थः. ५१. <sup>1</sup>) A, marginal gloss अष्टवष्टयं शकसिंहस्य. ५२. <sup>1</sup>) A, तथा. ५३. <sup>1</sup>) A, तच्छारे; corrected by A, into तच्छारे and explained by marginal gloss तेषां चरि. (The mistake of A, is due to the resemblance of Śārada and ङ).



- आसन्नमपाह मुनयः शासति पृथ्वीं सुधिष्ठिरे नृपती । पद्मद्विपद्मद्विभुतः शककालस्तस्वराज्यस्य ॥५६॥  
 कश्मीरिन्द्रः स गोनन्दो वैष्णवक्रान्तुगुलया । विद्या कैलासहासिन्या मतापी पर्वकास्यत ॥५७॥  
 विहाय देहं शेषाहेर्षिषाशेषमयादिष । भूर्गाहस्ततराङ्ग मेजे तस्य भुजे स्थितिम् ॥५८॥  
 साहायकार्यमाहूतो जरासन्धिन बन्धुना । न संदरोष कंसारेर्नपुरां द्रुपुभिर्बलैः ॥५९॥  
 60 तेनोपकृतं कालिन्ध्याः स्कन्दाकारं निबध्ना । यादवीरचितैः सार्धं योधानां मीलितं वज्रः ॥६०॥  
 एकदा सर्वतो भग्नाः स्वसेनास्त्रानुमुद्यतः । तं संदरोष योद्धारं संगरे लाङ्गलध्वजः ॥६१॥  
 तपोस्तुल्यौजसोर्बुद्धे विराय करवर्तिनी । मल्लौ विजयसंदेहे किं जयजन्मजयभिधः ॥६२॥  
 अथ शस्त्रक्षतैरङ्गैरालिलिङ्ग रणाङ्गने । मुषं काश्मीरिक्तौ राजा यादवस्तु जयभिधम् ॥६३॥  
 गतिं प्रवीरहृल्लभां तस्मिन्नुत्तमिधे नते । भीमान्दामोदरो नाम तत्त्वनुरभुत स्थितिम् ॥६४॥  
 65 भोगयोगोर्जितं राज्यं प्राप्तवानपि भूपतिः । ध्यावन्पितृवधं मानी नोपतेमे स निर्वृतिम् ॥६५॥  
 अधोपसिन्धु गान्धारैः सज्जे कन्यास्वयंवरे । निमन्त्य शुभावांतीतान्कृष्णीन्दर्पोन्वदोर्बुधः ॥६६॥  
 ततस्तस्मात्तिसरम्भात्तानदूरस्थितान्प्रति । बाबाभूदुजिमीवाजिरेणुपस्तनभस्तला ॥६७॥  
 तदाहमे विवाहोक्ता निव्रति स्म पतिवरा । आसीनु सुपुरन्धीणां गान्धारेषु स्वयंवराः ॥६८॥  
 तदाकान्ताह्वयकः स चक्रांबुधसंगरे । चक्रपाराधना भीरवक्रवर्ती दिवं ययौ ॥६९॥  
 70 अन्तर्बलीं तस्य पत्नीं तदा यदुफुलोद्भवः । राज्ये यशोवर्ती नाम हिजैः रुष्णोभयवेषधन् ॥७०॥  
 तस्मिन्काले स्वसचिवान्साह्याम्बिन्वमीवरत्नं । इमं पौराणिकं शोकमुरीवं मधुसूदकः ॥७१॥  
 कश्मीराः पार्वतीं तत्र राजा जेवो हरांशजः । नावज्ञेयः स दुष्टोपि विदुषां भूतिमिच्छता ॥७२॥  
 पुंसां निर्गौरवा भोज्ये इव याः स्त्रीजने रुहाः । प्रजायां मातर् तास्तामपश्यन्देवतामिव ॥७३॥  
 अथ वीजनने मासि सा देवी दिव्यलक्षणम् । निर्दग्धस्याम्बवतरोरङ्कुरं हृदये क्षतम् ॥७४॥  
 75 तस्य राज्याभिवेकादिविधिभिः सह संभृताः । हिजेन्द्रैर्निरवत्यन्त जातकर्मादिकाः क्रियाः ॥७५॥  
 स नरेन्द्रभिवा सार्धं लम्बवान्बालभूपतिः । नाम गोनन्द इत्येवं नत्ता पैतामहं क्रमात् ॥७६॥  
 आस्तां बालस्य संनये द्वे धाम्नी तस्य नृदये । एकां पयःप्रसविणीं सर्वसंपत्प्रदः परां ॥७७॥

५६. <sup>1</sup>) See *Brihat Samhitā* XIII. 9.—A<sub>2</sub> marginal gloss रत्नकोशादमे उच्यतेतिर्मन्थे एषा भार्या । यस्सारवानीय रत्नमात्रा विहिता श्रीपतिना.—In A a later hand, not met with elsewhere, adds in margin a gloss which has faded in parts (words in brackets supplied from R): आसन्नमपास्विति एकैकस्मिन्विषये एतं एतं चरन्ति वर्णानामिति वर्णानां तत्समये मयास्व-स्यानात्सर्वेषां कश्मीरेष्वतिप्रसिद्धलौकिकसंस्तरपरिहाणार्थमेतदुक्तमन्वयमप्येपीहानीतम् । पद्मद्विपद्मद्विभुतः ५६२१ एता(व)ता पर्वकस्येन युतः योगेकगुण(सुखी भवति ३१७१ अथ शककालो वर्तमानशककालो भवति इत्यध्याहारः) गमितप्यवहारार्थं लौकिकः शककालः शालिवाहनीयः भवति इत्यर्थः ३१७१ एतावत्परिमिते कालेर्गतावद्भूते याते शालिवाहनीयभूतिस्तर्थाः तदुक्तं महाविज्ञाने । कल्प-परार्थं मयः पद्म तस्याव्याहृत(सुखं वि)यनम् भीमि कृतादीनि पुनर्गोकेकगु(णः शक)न्यान्तेव्या इति ३०. <sup>2</sup>) A<sub>1</sub> writes in place of the last three aksharas ब...; A<sub>2</sub> has filled up the lacuna with हसितैः, striking out ब. ३२. <sup>3</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> reads वरपञ्च<sup>०</sup>; G and R follow A<sub>1</sub>. ३३. <sup>4</sup>) Thus corrected by A<sub>1</sub> from 'रकी'. ३४. <sup>5</sup>) Thus corrected by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> 'पुष्टवा'. ३५. <sup>6</sup>) Doubtful. Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> reads विप्रते, also copied in R; G has विप्रति. ३६. <sup>7</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> तथा.—<sup>8</sup>) Thus corrected by A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> reads 'वक्र सप्तका'. ३७. <sup>9</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> ययौवर्ती. ३८. <sup>10</sup>) Thus corrected by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> स्वसिवा.—<sup>11</sup>) A<sub>2</sub> gloss दानवामास. ३९. <sup>12</sup>) Thus corrected by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> 'रा' पर्वती.—<sup>13</sup>) A later hand (perhaps A<sub>2</sub>) in margin शकदिवसंज्ञकः.—<sup>14</sup>) A<sub>1</sub> in margin स्वात्मनो. ४०. <sup>15</sup>) A<sub>1</sub> gloss ययौवर्ती. ४१. <sup>16</sup>) A<sub>1</sub> gloss वपवात.—<sup>17</sup>) A<sub>2</sub> reads प्रसविणी.—<sup>18</sup>) A<sub>2</sub> has the marginal gloss भुवि: below which ययौवर्ती is written, perhaps, by the same hand.

तस्याध्वपसावस्व रक्षन्तः पितृमन्त्रिणः । पार्श्वेभ्यो वदुर्विन्तमन्त्रिणस्तस्मिन्नेष्वपि ॥७८॥  
 अनुद्धानुतिष्ठन्तस्तस्याध्वक्तं शिशोर्वचः । कृतागसमिवात्मानममन्वन्ताभिकारिणः ॥७९॥  
 पितुः सिंहासनं तेन क्रामता बालभूभुजा । नोत्कण्ठा पादपीठस्य लब्धमानाङ्गिणा हता ॥८०॥ 80  
 तं चामरमदलोलकाकपक्षं नृपासने । विधाय मन्त्रिणोऽपुण्यज्जानां धर्मसंज्ञकम् ॥८१॥  
 इति काश्मीरिको राजा वर्तमानः स शैशवे । साहायकाश्च समरे न निन्दे कुरुपाण्डवैः ॥८२॥  
 आघ्रायभङ्गाचिर्नटनामकृत्वास्तनः परम् । पञ्चविंशन्महीपाला ममा विस्मृतिसागरे ॥८३॥  
 अथाभवत्स्रवा नाम भूपालो भूमिभूषणम् । वेङ्कयशोदुगुलायाः प्रीतिपात्रं जयभियः ॥८४॥  
 यस्य सेनानिनादेन जगद्विजयदायिना । निन्द्यरे वैरिणश्चिन्तं दीर्घनिद्राविधेयताम् ॥८५॥ 85  
 तेन बोद्धशर्मिलैर्षिहीनामहमवेहमनाम् । कोटिं निष्पाद्य नगरं लोलेर्न निरसीयत ॥८६॥  
 दत्त्वापहारं लेदयीं लेबां हिजपर्वदे । स चामनिन्द्यशौर्यभीराकरोह महाभुजः ॥८७॥  
 कुशेशयाक्षस्तपुत्रः प्रतापकुशलः कुशः । कुरुहारांमहारस्य दाताभूत्तदनन्तरम् ॥८८॥  
 ततस्तस्य हतः प्राप रिपुनागकुलान्तकः । पुर्वः शौर्याभयः श्रीमान्खगेन्द्रः पार्थिवेन्द्रताम् ॥८९॥  
 स खगिखेनमुषयोः कर्ता मुक्यापहारयोः । हरहाससितैः कृत्यैः क्रीतांलोकान्क्रमाद्यौ ॥९०॥ 90  
 अनर्धमहिमा दीर्घमघवत्तावहिङ्कृतः । अथ साधयेचर्योभूत्सुरेन्द्रस्तत्सुतो नृपः ॥९१॥  
 शतमन्युः शान्तमन्योर्गोत्रभिन्नोत्ररक्षिणः । लेभे यस्य सुरेन्द्रस्य सुरेन्द्रो नोपमानताम् ॥९२॥  
 दरंदेशान्तिके कृत्वा सोरकाख्यं स पत्तनम् । श्रीमान्विहारं विदधे नरेन्द्रभवनाभिधम् ॥९३॥  
 तेन स्वमण्डलेखण्डयशसा पुण्यकर्मणा । विहारः हकृतोदारो निर्मितः सौरसाभिधः ॥९४॥  
 तस्मिन्निःसंतनौ राज्ञि प्रशान्तेन्यकुलोद्भवः । बभार गोधरो नाम समृधरवरा धराम् ॥९५॥ 95  
 गोधराहस्तिशालाख्यममहारमुदारधीः । स प्रदाय हिजन्मभ्यः पुण्यकर्मा दिवं बभौ ॥९६॥  
 तस्य सनुः हवर्णाख्यस्ततोभूत्स्वर्णदोधिनाम् । सुवर्णमणिकुल्यायाः करालं यः प्रवर्तकः ॥९७॥  
 तत्सुवर्जन्को नाम प्रजानां जनकोपमः । विहारमयहारं च जालोराख्यं च निर्मेमे ॥९८॥  
 शचीनरस्तस्य सनुः क्षिति क्षितिशचीपतिः । ततः श्रीमान्भमाशीलो ररक्षाक्षनशासनः ॥९९॥  
 राजामहारयोः कर्ता शमाङ्गासाशनारयोः । सोभूदपुत्रः हवामविहरार्धसमाभयी ॥१००॥ 100

७९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> अनुद्धानुतिष्ठन्तस्तस्याध्वक्तं. ८३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> adds the following notes in the margin: द्वापञ्चाशन्नृपमभ्यास  
 अस्माकं पञ्चविंशन्नाम्ना विस्तृताः अन्वेषां तु द्वापञ्चाशत्ति नृपाः । तत्पूर्वमुक्तं आगोमन्दास्मरन्ति स्वं न द्वापञ्चाशत्ति नृपानिति ॥  
 and द्वापञ्चाशतो मन्वास्तत्तद्वत् नृपा अस्माभिर्वर्णिताः । पञ्चविंशन्नाम्ना हस्तविषयं न प्राप्ताः । तत्र आगोमन्दाद्वयः बालयो-  
 नन्वास्ताः स्वत्वारः पूर्वे वर्णिताः । लघुनृपावारश्च शचीनरान्ता अष्टौ वर्णिताः । ततः अधावदशोकाख्य इत्यादिना असोकावारश्च  
 अभिमन्युपर्यन्तं पञ्च नृपा वर्णयिष्यन्ते (sic) । एवं सत्तावत् नृपा मन्वास्तत्तद्वत् वर्णिताः । अर्वाशताः पञ्चविंशतिस्तु एव ॥ एवं  
 सर्वे द्वापञ्चाशत्ति नृपाः ॥ ८६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> marginal gloss अनुवर्णाख्यस्ततोभूत्स्वर्णदोधिनाम् नगरनिर्वाहः. — <sup>1</sup>) A gloss below this word has  
 been smeared over with yellow paint; it appears to be लो-ह (Lolah?). ८८. <sup>1</sup>) Thus corrected by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>  
 "शमाङ्ग"; "शमा" also in G and B. — <sup>2</sup>) An old gloss, apparently गङ्गा (?), has been smeared over with yellow paint;  
 A<sub>2</sub> adds कुलम्. ९२. <sup>1</sup>) Thus corrected by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तस्य. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> in margin न सुरेन्द्रः समानताम्. ९४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> reads  
 सौर. ९६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> has the glosses गोधर and अस्वीहित. ९७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss in margin स्वजनम् नास्ती, smeared over  
 and repeated between the lines by A<sub>4</sub>. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss आर्धवने. १००. <sup>1</sup>) This word has been left out by A<sub>2</sub> and  
 supplied by A<sub>3</sub>. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> writes the glosses शमाङ्ग and शार over older glosses, apparently by A<sub>3</sub>, which have been  
 smeared over with yellow paint; the older glosses which can be traced only in single letters, seem to have been  
 identical with those written above them by A<sub>3</sub>. B has the glosses शमाङ्ग and शार (sic). A<sub>1</sub> puts a small danda  
 after शमाङ्ग, indicating the division of words.

- प्रपौत्रः शकुनेस्तस्व भूपतेः प्रपितृव्यजः । अघावहदशोकाख्यः सत्यसंधो वसुधराम् ॥१०१॥  
 यः शान्तवृजिनो राजा प्रपन्नो जिनशासनम् । शुष्कलेखवितस्तात्री तस्तार स्तूपमण्डलैः ॥१०२॥  
 धर्मारण्यविहारान्तर्वितस्तात्रपुरेभवत् । यत्कृतं वैत्यमुत्सेधावभिप्रायक्षमेक्षणम् ॥१०३॥  
 स यणवत्त्वा गेहानां लक्षैर्लक्षमीसमुज्ज्वलैः । गरीयसीं पुरीं श्रीमांथके श्रीनगरीं नृपः ॥१०४॥  
 105 जीर्णं श्रीविजयेशस्य विनिवार्य ह्यधाम्रम् । निष्कल्मषेणादममयः प्राकारो' येन कारितः ॥१०५॥  
 सभायां विजयेशस्य समीपे च विनिर्ममे । शान्तावसारः प्रासादावशोकेभ्यस्संज्ञितौ ॥१०६॥  
 म्लेच्छैः संच्छादिते देशे स तदुच्छिन्तये नृपः । तपःसंतोषिताक्षेभे भूतेशात्सुकृती ह्यतम् ॥१०७॥  
 सोय भूभुजलौकीभूभूलोकद्वरनावकः । यो यशःसुधयां शुद्धं व्यधाद्भ्रष्टाण्डमण्डलम् ॥१०८॥  
 यस्य दिव्यप्रभावस्य कथाः भुतिपथं गताः । आधर्याचार्यतां' यान्ति नियतं' शुषदामपि ॥१०९॥  
 110 'कोटिवेधिमि' सिद्धे हि स रसे हाटकपणैः । आसीत्सुविरतां' हर्तुं' हेमाण्डस्य' ध्रुवं क्षमः ॥११०॥  
 संस्तम्भाभ्यः प्रविष्टेन तेन नागसरोन्तरम् । तारुण्यं फणिकम्पानां निन्ये संभोगभण्यताम् ॥१११॥  
 तत्कालमवलमेद्वौहवाविसमूहजित् । अवधूतोभवत्सिद्धस्तस्य ज्ञानोपदेशकृत् ॥११२॥  
 विजयेश्वरनन्दीशक्षेत्रज्येष्ठेशपूजने । तस्य सत्यगिरो राज्ञः प्रतिज्ञा सर्वदाभवत् ॥११३॥  
 मामे मामे स्थितैरधैर्धवनं प्रतिषिद्धवान् । स्वेनावहत्तं सततं नागः कोपि ह्यदस्तया ॥११४॥  
 115 स हृदयहृद्धान्म्लेच्छाजिर्वास्याखर्वविक्रमः । जिगाय जैत्रयात्राभिर्महीमर्णवमेखलाम् ॥११५॥  
 ते यशोऽज्ञातितास्तेन म्लेच्छाश्छादितमण्डलाः । स्थानमुज्झाटडिम्बं तज्जनैरद्यापि गच्छते ॥११६॥  
 जित्स्वीर्षी कन्यकुञ्जायां तत्रस्थं संन्यवेशयत् । यातुर्वर्ण्यं निजे देशे धर्म्यीथ व्यवहारिणः ॥११७॥  
 यथावद्वृद्धिमप्राप्ते' व्यवहारधनादिभिः । सामान्यदेशयद्राज्यं तावदस्मिन्निह मण्डले ॥११८॥  
 धर्माध्यक्षो धनाध्यक्षः कोशाध्यक्षश्चमूपतिः । दूतः पुरोधा दैवज्ञः सप्त प्रकृतयोभवन् ॥११९॥ युगलकम् ॥  
 120 कर्मस्थानानि धर्म्याणि तेनाष्टादश कुर्वता । ततः प्रभृति भूपेन कृता यौधिष्ठिरी स्थितिः ॥१२०॥  
 स विक्रमप्रभाषाभ्यां समुपार्जितया भिवा । विदधे वारवालादीनमहारानुदयधीः ॥१२१॥  
 हारादिषु प्रदेशेषु प्रभावोपाण्युदयया । ईशानदेव्या तत्पत्न्या मातृवकाणि चक्रिरे ॥१२२॥

१०२. <sup>1</sup>) A, writes the gloss ह्यखलेखो between the lines and adds in margin: शुष्कलेखवि[त]स्ता[त्र]च लो शुष्कलेखवित-  
 स्तायो । द्वितीया द्विपचनमेतत्. G adds to the gloss ह्यखलेख another: ह्यखलेख. —<sup>2</sup>) A, gloss वीधविदारैः. १०३. <sup>1</sup>) A, gloss  
 विद्यवचो ; another gloss in margin smeared over with yellow paint and illegible. १०५. <sup>1</sup>) A, gloss लोचनम्. —<sup>2</sup>) A, reads  
 प्रासादो. —<sup>3</sup>) A, had first written निर्मितः (?) and then erased it. १०६. <sup>1</sup>) A, gloss आलम्ब्य. १०८. <sup>1</sup>) G gloss ह्यम्बः. —  
<sup>2</sup>) Thus corrected by A, from A, अज्या. १०९. <sup>1</sup>) A, reads आधर्याचार्यतां. —<sup>2</sup>) Thus corrected by A, from A,  
 निधाय. —<sup>3</sup>) Emended, A R G घुस. ११०. <sup>1</sup>) A, adds a marginal note, the last line of which has become faded ; this  
 has been copied by a different hand below and is shown in brackets: सिद्धे रसे कोटिवेधिमि सति । हाटकपणैः स्वर्णदानैः  
 कृत्वा स राजा प्रह्लाण्डस्य सुविरतां सुखतां हर्तुं दूरीकर्तुं अयं निधयेन क्षमः समर्थोभूत् । कोटिवेधिसिद्धरसमाविष्टात्तावत्तं सुवर्णं राष्ट्रं  
 [सन्तोभूयेन प्रह्लाण्डस्यापि पूरणं संभवति नावः]. —<sup>2</sup>) A, reads 'वेधिमि. —<sup>3</sup>) A, reads सुविरतां. —<sup>4</sup>) Thus corrected by  
 A, from A, कर्तुं; thus also in R and G. —<sup>5</sup>) A, reads in margin प्रह्लाण्डस्य. ११६. <sup>1</sup>) The akshara क्ष has been effaced  
 in A at the beginning of a line and supplied by A, at the end of the preceding one ; G and R also वचो. —<sup>2</sup>) A,  
 gloss निष्कल्पिता. ११७. <sup>1</sup>) A, reads 'कुञ्जायो. —<sup>2</sup>) A, had सं; corrected into स which is found also G and R.  
 ११८. <sup>1</sup>) Thus corrected by later hand from A, 'प्राप्तः G and R read as above. —<sup>2</sup>) A, reads 'राज्ञः. १२१. <sup>1</sup>) A, reads  
 वनवाला. R has the gloss वारवालो. १२२. <sup>1</sup>) The faded gloss of A, [ह]विष्ठाणादिषु has been repeated in margin by A.

भुवनन्दिपुराणः स व्यासाग्नेवासिनो नृपः । सेवनं सोदरादीनां नन्दीशस्पर्धया व्यधात् ॥१२३॥  
 यतिष्ठां व्येष्टरुद्रस्य श्रीनगयी वितन्वता । तेन नन्दीशस्पर्धया न मेने सोदरं विना ॥१२४॥  
 विस्मरितो नित्यकृत्यं कार्यव्यमतयैकदा । विदुरसोदरजलाश्रयालाभकुर्मताः ॥१२५॥ 125  
 अपश्यन्निर्जकारस्थानादकस्मादुत्थितं पयः । स सोदराविसर्वादिं वर्णास्वादादिभिर्गुणैः ॥१२६॥ युगलकम् ॥  
 प्रादुर्भूते ततस्तस्मिंस्तीर्थे कृतनिमज्जनः । स नान्दिहृदस्पर्धया प्राप्नी पर्वोत्तिमासदत् ॥१२७॥  
 तेन जातुं परीक्षार्थं निक्षिप्तः सोदरान्तरे । सपिधावावकः स्वर्णमुद्गारः क्षुविरोदरः ॥१२८॥  
 दिवश्चेन सार्धेन श्रीनगर्युद्धवाग्भसः । उन्मथः स महीमर्तुस्तस्य विच्छेद संशयम् ॥१२९॥  
 नूनं नन्दीश एवासौ भोक्तुं भोगानवातरत् । दृष्टादृष्टक्रियासिद्धिर्न भवेत्तादृशम्वया ॥१३०॥ 130  
 राद्यस्तस्य कदाचित् प्रजतो विजयेश्वरम् । वयाचे काचिदवला भोजनं मागमध्वया ॥१३१॥  
 यथेष्टमंशानं दातुं ततोनेन प्रतिभुते । व्यवृणोद्विकृता भूत्वा सा नृमासाभयां स्पृहाम् ॥१३२॥  
 स सत्पतिर्साविरतस्तस्यै मांसं स्वविग्रहात् । अनुतां प्रददौ भोक्तुं यदा सैत्रं तदावधीत् ॥१३३॥  
 बोधिसत्त्वोसि भूपाल कोपि सत्त्वोर्जितव्रतः । कारुण्यं प्राणिषु दृढं वस्त्वैवृके महात्मनः ॥१३४॥  
 बौद्धभाषामजानानो माहेश्वरतया नृपः । को बोधिसत्त्वो यं भद्रे मां वेत्सीति जगाद ताम् ॥१३५॥ 135  
 पुनर्वभाषे सा भूप भोतव्यं मत्प्रयोजनम् । अहं सुस्थापिता बौद्धैः कोधादिप्रकृतैस्त्वया ॥१३६॥  
 लोकालोकारिणार्थस्थास्तामस्यः कृत्तिका वयम् । बोधिसत्त्वैकशरणाः काङ्क्षन्त्यस्तमसः क्षयम् ॥१३७॥  
 लोके भगवतो लोकनाथादारभ्य केचन । ये जन्तवो मतल्लेष्टा बोधिसत्त्वानयेहि ताम् ॥१३८॥  
 सागच्छेपि न कुप्यन्ति क्षमया चोपकुर्वते । बोधिं स्वस्त्यैव नेम्यन्ति ते विग्रधरजोयुताः ॥१३९॥  
 विहारतूर्यनिर्वाणैरुन्निरः प्रेरितः खलैः । पुरा भवान्मध्याह्नकोधादिहारोदरं यदा ॥१४०॥ 140  
 महाशाक्यः स नृपतिर्न शक्यो वाधिषु त्वया । तस्मिन्वृक्षे तु कल्याणि भविता ते तमःक्षयः ॥१४१॥  
 अस्मन्निरा प्रेणीयो विहारकरणाय संः । इत्था स्वहेमसंभारं त्वया मतिनिनः खलैः ॥१४२॥  
 तस्मिन्कृते न आयेत विहारच्छेदवैशसम् । तस्यं तल्लेष्टाणां च प्रायश्चित्तं कृतं भवेत् ॥१४३॥  
 कुद्वैर्वीरैरनुध्याता स्वहृदार्थं प्रभाविता । अनुशिष्टा समाहूय बोधिसत्त्वैस्तदेत्यहम् ॥१४४॥ कुलकम् ॥  
 तस्मात्सत्त्वातिरेकस्ते' मिषादेवं परीक्षितः । क्षीणपापाद्य संवृत्तां स्वास्ति ते साधयाम्यहम् ॥१४५॥ 145  
 कृतव्रतिभवे राक्षि विहारकृतये पुनः । प्रहर्षोत्कुलनयना कृत्वादेवी तिरोदधे ॥१४६॥  
 अथ कृत्वाभमे कृत्वा विहारं बह्वधाधिपः । तत्रैव क्षीणतमसं कृत्वादेवीमसंधयम् ॥१४७॥  
 विधाय सोदरमप्रासादं नान्दिक्षेते क्षमापतिः । भूनेष्टाय क्षमां कोषीः पूर्वां रत्नमयीं ददौ ॥१४८॥

१२३. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> gloss सप्त. G has the marginal gloss सोदराद्य गगरिष्य. १२४. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> reads तव. This various reading is not found in G and R.—<sup>2)</sup> A<sub>1</sub> gloss रिक्त. १२५. <sup>1)</sup> Thus A<sub>1</sub>; also G and R. In A the various reading व्येष्टरुद्र is indicated between the lines, perhaps by A<sub>1</sub>. १२६. <sup>1)</sup> Thus corrected by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> दातुं. G and R read मांस. १२७. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> reads तपसा. १२९. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> कृपया.—<sup>2)</sup> A<sub>1</sub> हितं.—<sup>3)</sup> A<sub>1</sub> नेच्छामि.—<sup>4)</sup> A<sub>1</sub> विन्दोदर. १३०. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> marginal gloss तथा बोधिसत्त्वैरनुध्याता इत्यनेन बह्वन्मतिन संशयः. १३१. <sup>1)</sup> Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> शक्यः; A<sub>1</sub> शक्यः. G and R have both 'शक्यः' and 'शक्यः'. १३२. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> gloss राजा.—<sup>2)</sup> A<sub>1</sub> gloss मतिनः कृतः. १३३. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> gloss राक्षः. १३४. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> बोधाय (I) in margin; struck out. १३५. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> gloss बह्वधाधिपः.—<sup>2)</sup> A<sub>1</sub> जासा. G reads 'प्रायश्चित्तकृतः'.—<sup>3)</sup> A<sub>1</sub> gloss विदुः गत्यात्. १३६. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> ततः. १३७. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> 'व्यवृणोद्विकृता'. G has both readings, R only that of A<sub>1</sub>. १३८. <sup>1)</sup> A<sub>1</sub> as above; A<sub>1</sub> सोध्य.—<sup>2)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> सप्त.

- चौरमोचनवीर्यान्तर्गणरात्रं तपस्यता । ब्रह्मसन्निविष्टेन ध्याननिःस्पन्दमूर्तिना ॥१४९॥  
 150 राज्ञा कनकवाहिन्याः सुचिरात्पुण्यकर्मणा । मन्दीशास्पर्शनोत्कण्ठा तेनानीयत कुण्डताम् ॥१५०॥  
 ह्यारोदयानृत्तगीतक्षणे नर्तितुमुत्थितम् । मदीये ज्येष्ठरुद्राय स्वांबरोधवधूशतम् ॥१५१॥  
 भुक्स्त्वैश्वर्यं स पर्यन्ते प्रविष्टश्चौरमोचनम् । वस्त्रा समं ययौ राजा सायुज्यं गिरिजापतेः ॥१५२॥  
 अथाशोककुलोत्पन्नो यशान्वाभिर्जनेन्द्रवः । भूमिं दामोदरो नाम जुगोप जगतीपतिः ॥१५३॥  
 कञ्चया जाज्वलितस्वोदैर्मोहेश्वरशिखामणेः । अग्रापि भूयते यस्य प्रभावो भुवनान्ततः ॥१५४॥  
 155 हरप्रसादशब्देण सञ्चरिचानुरागिणा । बबन्ध सुखिना सख्यं येन वैभ्रमणः स्वयम् ॥१५५॥  
 कुवेर इव यो राक्षसभ्यः स्वाज्ञाविधाविनः । आदिष्टव गुह्यकान्दीर्घं गुह्यसेतुमबन्धयत् ॥१५६॥  
 खदे दामोदरीये वत्तस्यासीत्स्वकृतं पुरम् । सेतुना तेन तद्विच्छत्कर्तुं सोमः प्रतारणम् ॥१५७॥  
 हितं लोकोत्तरं किञ्चिच्छिकीर्षोरुदयतात्मनः । रोहन्ति हा भिक्वत्पुद्गः मितपुण्यतया नृणाम् ॥१५८॥  
 स हि कारयितुं यत्सैर्वनते स्म स्वमण्डले । कीर्त्तनमममयास्तेतूस्तोयविद्वज्जान्तये ॥१५९॥  
 160 तपोविभूतयोचिन्त्या हिजानामुपतेजसाम् । तादृशमपि ये कुर्युः प्रभावस्य विपर्ययम् ॥१६०॥  
 दयादादिबलैर्नष्टा वृष्टा भूयः समुत्थिता । भीर्षिप्रावहत्या राज्ञामपुनःसंभवा पुनः ॥१६१॥  
 आदार्थमुत्थितः स्नातुं हिजैः कैश्चिद्भुक्तिभिः । पाकस्नानाज्जोजनं राजा स कदाचिदयाच्यत ॥१६२॥  
 यिवासुना वितस्तान्तर्यदा तेनाधीरितम् । तदा प्रभावात्ते तस्य तां धुनीमप्यतो व्यधुः ॥१६३॥  
 सेवं वितस्ता वृद्धैर्ना भोजयास्मान्तं तैरिति । उक्तोपि मार्याविहितामहासीत्सरिदादतिम् ॥१६४॥  
 165 भोज्यं दद्यामि नाकातो विप्राः सर्वतः संप्रतम् । तेनेत्युक्तास्तमशपस्मतः सर्वो भवेति ते ॥१६५॥  
 अशेषमेकैवाह्ना भुक्त्वा रामायणं तव । शापस्य शान्तिर्भवितेत्युचिरे ते प्रसादिताः ॥१६६॥  
 स दामोदरसूदान्तर्धोवन्तूरमुदन्वया । शापोष्णं चासधूमेन जनैरद्यापि लक्ष्यते ॥१६७॥  
 अथाभवन्स्वनामाङ्कपुरत्रयविधाविनः । हुष्कजुष्ककनिष्कांख्यास्तत्रैव पार्थिवाः ॥१६८॥  
 स विहारस्य निर्माता जुष्को जुष्कपुरस्य यः । जयस्वामिपुरस्यापि शुद्धधीः संविधायकः ॥१६९॥  
 170 ते तुष्कान्वयोद्धृता अपि पुण्याभया नृपाः । शुष्कलेवादिदेशेषु मठवैत्यादि चक्रिरे ॥१७०॥  
 प्राज्ये राज्यक्षणे तेषां प्रायः कश्मीरमण्डलम् । भोज्यमास्ते स्म बौद्धानां पञ्चज्योजिततेजसाम् ॥१७१॥  
 तदा भगवतः शाक्यसिंहस्य परनिर्वृतेः । अस्मिन्महीलोकधातौ साधं वर्षशतं दयात् ॥१७२॥  
 बोधिसत्त्वश्च देशेस्मिन्नेको भूमीश्वरोभवत् । स च नागार्जुनः श्रीमान्बडर्हद्वर्जसंभवी ॥१७३॥  
 अथ निष्कण्टको राजा कण्टकोत्सावहारवः । अभीर्षभुवाभिमन्युः शतमन्युरिवापरः ॥१७४॥

१५०. <sup>1</sup>) G has the v. l. स्पर्शनो in margin. — <sup>2</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> कुण्डताम्. १५१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> सोबरोध. १५३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कुलं १५४. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> अस्वापि. १५५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> प्रासादनायेन १५६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss गुह्यसुयो इति नाचया. १५७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss दानुद ओडर. १६०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तयश्चिन्त्या. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss दामोदरसूयसदृशानां. १६१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> गलाजया. १६३. <sup>1</sup>) <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> glosses नाकातः, नवी, चक्रः १६४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> हृष्टे. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss राजा — <sup>3</sup>) A<sub>2</sub> gloss नाचया. १६५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss नाकातः. १६६. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> च in margin. G and B follow A<sub>2</sub>. १६७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss लक्ष्यता. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> बोधोष्ण. १६८. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> glosses above these names हुष्कोरो, जोकोरो, कानेसुद. १६९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss जोकोरस्य. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss जिहासपुर १७०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> पुण्याभया. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss हुल्लेवो. — <sup>3</sup>) A<sub>2</sub> वैत्यानि. १७१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss जसं नाम. १७३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मूयेश्वरो. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> वसम्. — <sup>3</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> हेन्वन; A<sub>2</sub> gloss हर्वन ग्राम. १७४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कण्डोह.



स्वनाम्नाङ्कं शशाङ्काङ्कं चोत्तरं विरचय्य सः । परार्थविभक्तं श्रीमानभिमान्युपुरं ध्वधात् ॥१७५॥ 175  
 चन्द्राचार्यादिभिर्लब्धा देशार्तस्मात्तदागमम् । प्रवर्तितं महाभाष्यं स्वं च व्याकरणं कृतम् ॥१७६॥  
 तस्मिन्वचनरे बौद्धा देशे प्रबलतां वयुः । नागार्जुनेन दधिना बोधिसत्त्वेन पालिताः ॥१७७॥  
 ते धादिनः पराजित्य वादेन निखिलान्बुधान् । क्रिवा नीलपुराणोक्तान्छिन्दन्नागमार्गिनः ॥१७८॥  
 मण्डले विमुक्ताचारो विच्छिन्नबालिकर्मभिः । नागैर्जनकवधके प्रभूतहिमवर्षिभिः ॥१७९॥  
 हिमांश्वां बौद्धबाधाय पतन्त्यां प्रतिवत्सरम् । शीते दार्वाभिसारादौ' वण्मासाभ्याधिबोवसत् ॥१८०॥ 180  
 नवा प्रभावः कोप्यासीद्वलिहोमविधायिनः । मानस्यन्यदृशादिना बौद्धाश्च निधनं गताः ॥१८१॥  
 नीलमुनिश्च देशस्य रक्षितारमहीश्वरम् । काश्यपश्चन्द्रदेवाकवस्तपस्तेषु' ततो द्विजः ॥१८२॥  
 तस्य प्रत्यक्षतां यातो नीलस्तुहिनविग्रहम् । स्वधारयज्जगदाहपि स्वपुराणविधिं पुनः ॥१८३॥  
 आद्येन चन्द्रदेवेन शमितो यक्षविग्रहः । शिरीषेण तु देशेस्मिन्बुःसहो भिक्षुविग्रहः ॥१८४॥  
 राजा तृतीयो गोनन्दः प्राप्तो राज्ये' तदन्तरे । यात्रायाणादि' भागानां प्रवर्तयत पूर्ववत् ॥१८५॥ 185  
 राज्ञा प्रवर्तिते तेन पुनर्नीलोदिते विधौ । भिक्षवो हिमदोषाश्च सर्वतः प्रशमं ययुः ॥१८६॥  
 काले काले प्रजापुण्यैः संभवन्ति महीभुजः । यैर्मण्डलस्य क्रियते दूरोत्सवस्य योजनम् ॥१८७॥  
 ये प्रजापीडनपरास्ते विनश्यन्ति साम्बर्वाः । नष्टं तु ये योजयेयुस्तेषां वंशानुगाः श्रियः ॥१८८॥  
 इत्येतत्प्रतिवृत्तान्तं देशोऽस्मिन्धीकृत्य लक्षणम् । भाविनां भूमिपालानां प्राक्षेर्क्षेयं शुभाशुभम् ॥१८९॥  
 नवीकृतवतो देशं तस्य वंश्यैरियं मही । सिद्धैः प्रवरसेनाद्यैश्चिरं भुक्तं सुकर्मभिः ॥१९०॥ 190  
 गोनन्दान्बधिनानामाद्यः स रघुणां रघुर्यथा । नपतिः काश्यपीं वर्षान्पञ्चविंशतिमन्वशात् ॥१९१॥  
 वर्षवर्षे सवण्मासेः षड्विंशैर्विवाजिताम् । विभीषणाभिधोरक्षस्मिन् गोनन्दनन्दनः ॥१९२॥  
 इन्द्रजिह्वावज्जावास्तां पितापुत्री नृपौ क्रमात् । पञ्चविंशत्सहार्धं वर्षास्त्रिंशद्योर्ययुः ॥१९३॥  
 विन्दुरेखाच्छविर्वस्य दृष्टा भाष्यार्थदक्षिणी । स रावणस्य पूजार्थं' लिङ्गं भाति वटेश्वरः ॥१९४॥  
 वयुः शालामउत्स्यान्तःकृतायाशायि भूभुजा । वटेश्वराय निखिलं तेन कश्मीरमण्डलम् ॥१९५॥ 195  
 पञ्चविंशतमन्वानां श्मां बुभोज महाभुजः । रावणभोगिभूस्तनुः सार्धमन्यो विभीषणः ॥१९६॥  
 किन्नरापरनामाश्च किन्नरैर्गीतविक्रमः । विभीषणस्य पुत्रोभूज्जरनामा नराधिपः ॥१९७॥  
 सदाचारोपि स नृपः प्रजाभान्वविपर्ययैः । व्यवधाद्विषयदोषेण महानर्थपरंपराम् ॥१९८॥  
 विहारे निवसन्नेकः किन्नरग्रामवर्तिनि । तस्य योगबलात्कोपि भ्रमणोपाहरस्थियाम् ॥१९९॥  
 विहारानां सहस्राणि तत्कोपासिद्धदाह सः । अनियहस्य तद्ग्रामान्द्विजैर्मध्यमटाभयैः ॥२००॥ 200  
 क्रद्धापणं राजपथैर्नीयानोज्ज्वलनिस्सगम् । स्फीतपुष्पफलोद्यानं स्वर्गस्थेवाभिधान्तरम् ॥२०१॥

१७५. <sup>१</sup>) A, seems to have read 'ङ्क'; corr. as above by A<sub>2</sub>.— <sup>२</sup>) A<sub>2</sub> reads शशाङ्कार्थं. १७६. <sup>१</sup>) A, originally as above; A<sub>1</sub> or a later hand has altered this to 'देशं तस्मान्', but A<sub>2</sub> has restored the first reading. G and B have 'देशं' in text and 'देशात्' in margin.— <sup>२</sup>) A, gloss चन्द्राङ्गाकरणं. १७७. <sup>१</sup>) A, gloss भस्मेद् दानगले देशे. १७८. <sup>१</sup>) A, 'धादिनाम्'. १७९. <sup>१</sup>) A, ततस्तेषु; corr. by A<sub>2</sub> as above. १८०. <sup>१</sup>) A, बौद्धवि. १८१. <sup>१</sup>) A, as above; a later hand corr. वृत्तिवर्गोनन्द-  
 मातराश्चस्तद्.— <sup>२</sup>) A, gloss सीर्येषु. १८२. <sup>१</sup>) A, नक्षत्रेषु; सहायकाः. १८३. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> देशे. १९०. <sup>१</sup>) A, gloss गोनन्दस्य. १९४. <sup>१</sup>) A, gloss वटः.— <sup>२</sup>) A, पूजार्थे. १९९. <sup>१</sup>) A, gloss कानीद् पानं प्रसिद्धः.— <sup>२</sup>) A, gloss बौद्धः.

- विजयोपाजितैर्विजयितविनेद्यवत्तम् । वितस्तापुतिने तेन नगरं विरमीयत ॥२०२॥ युक्तकम् ॥  
 तथैकस्मिन्किलोद्याने स्वच्छस्वादुजलाश्रितम् । आसीत्सुश्रवसो नासी नागस्य वसतिः सरः ॥२०३॥  
 कदाचित्सस्य दूराध्वक्तान्तो मध्वंदिने युवा । आचार्यी तत्सरःकथं विशाखाव्योविशद्विजः ॥२०४॥  
 205 सच्छायपादपतले समीरैः शमितकृतमः । शमैर्जलमुपस्पृश्य मोक्षु सफून्मयक्रमे ॥२०५॥  
 तान्पाणी गृह्णतैवाय तेन तीरविहारिभिः । पूर्वमाकर्णितो हंसैः द्युभुवे नृपुत्रधनिः ॥२०६॥  
 निर्गते मञ्जरीकुञ्जद्वयद्वयपुरतस्ततः । कन्ये नीलनिबोलिम्बी स केचिच्छादलोचने ॥२०७॥  
 कर्णिकापधरागाञ्जनाललीलायितस्तृशा । मनोज्ञपल्लापाङ्गे तनीयोस्तनुरेखया ॥२०८॥  
 शरिरेकाम्बलैर्मन्दमाहतान्दोलनाकुलैः । सनाथांसयुगे रूपताकापल्लवैरिव ॥२०९॥ तिलकम् ॥  
 210 ते दृष्ट्वाङ्गानने दृष्ट्वा शमैरभ्यर्णमागते । विररामाक्षनारम्भान्मुहुर्वाङ्गजकीकृतः ॥२१०॥  
 भुञ्जाने कच्छगुच्छानां शिखीरम्बुजलोचने । ते पुनर्दृष्टवानने किञ्चिद्व्यपारितेक्षणः ॥२११॥  
 भाकृतेर्हा भिगीदृष्ट्वा भोज्यमेतदिति हिजः । ध्यावन्कृपार्द्रैः संगम्य स ते सफून्मोजयत् ॥२१२॥  
 उपनिम्बे च संगृह्य पुटकैश्चटसीकृतैः । तयोः पानाव पानीयं सरसः स्वच्छशीतलम् ॥२१३॥  
 आचान्ते द्युधितां प्राप्ते कृताञ्जनपरिचरे । ततश्च बीजवर्णपणतालवृन्दैरमावत ॥२१४॥  
 215 भवत्सौ पूर्वसुकृतैः कैचित्संगमदर्शनः । चापलाद्विपल्लुभाज्यदुमिच्छत्स्यं जनः ॥२१५॥  
 कल्याणिनीभ्यां कतमा पुण्या जातिः परिष्कृता । कुत्र वा ज्ञानमेतादृग्भिरसं येन भुञ्जते ॥२१६॥  
 एका तन्मूढे विद्याधामस्य सुश्रवसः सुते । स्वादुभोक्तव्यमप्राप्तं किमीदृशोपभुञ्जते ॥२१७॥  
 विद्या विद्याधरेभ्यामपि यदातुं परिकल्पिता । इरावत्यहमेवा च चन्द्रलेखा यवीयसी ॥२१८॥  
 पुनर्हिजोभ्यधारेण मैत्रिकचम्य किमस्ति नः । ताभ्यामवादि तातोत्र हेतुं वेति स पृच्छन्नताम् ॥२१९॥  
 220 ज्यैष्ठ्ये च कृष्णद्वारद्वयां यात्रायै तक्षकस्य तम् । आगतं चूडया तोयस्वन्दिन्या शास्यसि ध्रुवम् ॥२२०॥  
 इक्ष्यस्वाधामपि तदा तदभ्यर्णकृतस्थिति । हस्त्युक्त्वा फणिकन्ये ते क्षणादास्तां निरेक्षिते ॥२२१॥  
 क्रमात्पववृते मोघ नटचारणसंकुलः । प्रेक्षितोक्तसमाकीर्णस्तत्र याचामहोत्सवः ॥२२२॥  
 हिजोपि कौतुकाकृष्टः पर्यटन्नङ्गमञ्जसा । कन्वोक्तविक्षातस्य नागस्यान्तिकमाययौ ॥२२३॥  
 पार्थस्थिताभ्यां कन्याभ्यां पूर्वमावेदितोयं सः । हिजन्मने व्याजहार स्वागतं नागनायकः ॥२२४॥  
 225 ततः कथान्तरे क्वापि पृष्ठः कारणमापदाम् । जगाद तं हिजन्मानं निःशस्य शसनाक्षरः ॥२२५॥  
 अभिमानवतां ब्रह्मयुक्तायुक्तविशेषिनाम् । युज्यतेवहयभोग्यानां दुःखानामप्रकाशनम् ॥२२६॥  
 परदुःखं समाकर्ण्य स्वभावसुजगो जनः । उपकारासमर्थत्वात्प्राप्नोति हृदयव्यथाम् ॥२२७॥

२०२. १) A, gloss कुशेर. २०४. १) A, gloss मध्याह्ने. २०५. १) A, सरीजल. २०७. १) A, gloss द्विचमन. २०८. १) A, gloss कर्णिकायां कर्णान्तरे. २०९. १) A, gloss संयुक्त. २११. १) A, glosses कच्छगुच्छे, हिम इति भाषया. २१२. १) A, gloss विद्या. २१३. १) Thus corr. from A, 'चटसीकृतैः' by A, which adds the note चटसीकृतैः यत्तादृशभाज्यतया विरचितैः पुटकैः पच-  
 पुटैः सङ्गृह्य सम्बन्धुसीत्या पानीयं चोपनिम्बे । चटसं कुम्भाद्यभावे कृत्स्नपुष्टकोत्थोपपन्नमाहत् । इति विवरणकारः । चटसीकृतवलपुट-  
 र्जलानकमवर्णनाऽन्वयापि कुमा । यथा कौसल्यां प्रति सुमन्वी रामवर्मणमवस्थां भाषयति । विहितधननोपेकान्वासेरनोक्तपत्रैः कनितक-  
 ललीकार्यं कुम्भीरैश्चटसीकृतैः । अयं विरचितः किञ्चिद्व्यपारितेक्षणं सुतेन ते परिसरपरिजम्बुसुखे निवेद्यपरिवह इति ॥.— १) Thus  
 corr. by A, from A, 'चटसीकृतम्'. २१४. १) A, gloss चमू अवने. २१७. १) This verse is supplied in margin by a hand  
 resembling A; found in G B Edd.— १) A, gloss किञ्चिद्व्य. २२०. १) Emended; A R G कवेष्टे.— १) Thus corr. by A,  
 from पुल्ला. २२२. १) A, gloss प्रेक्षित. २२४. १) A, 'वेदितव्य'. २२५. १) A, gloss नागः. २२७. १) A, वस.

मृति स्वां ननु मन्थते यदि शुभं वसेमुक्तमोक्षमिर्नरकं निन्दति योग्यतां नितमतिः सुदृग्भुतीरस्मिन् ।  
 गङ्गापवित्रेण कथयति स्वास्तु वदन्मापदं भुत्वा दुःखमदंशुदां वितनुते पीडां नर्यः प्राकृतः ॥२२८॥  
 अत एव विवेकज्ञां वाचदातुः स्वमानते । जीर्णानि हृत्तदुःखाणि वृहत्त्वान्ते चित्तानतः ॥२२९॥  
 कः स्वभावागमीराणां लक्षणेन्द्रहिरावदम् । बालापत्वेन भूत्वेन यदि सा न वकाहयते ॥२३०॥ 230  
 तदस्मिन्नेतयोर्वाल्वाहस्तुभि व्यक्तिमायते । तत्राये गोपनं लोको न ममाप्युपपद्यते ॥२३१॥  
 स्वभावाप्यस्मिताधीर्षं मिथर्नसरत्नात्मना । ईदृशवासः कल्याणिनिवृत्तां यदि दृश्यते ॥२३२॥  
 योयं तदस्ते मुण्डबुद्धालो वृषते नती । अमुका सत्त्वपालेन कान्दिशीकाः कृता वचम् ॥२३३॥  
 अमुको माम्निर्कैरजे नये' नार्थे भुज्यते । अयं नाति च तस्मै समयेन हत वचम् ॥२३४॥  
 क्षेत्राणि रसस्वेकस्मिन्बुद्धाणि फलसंपदम् । भोक्तुं नैव समर्थाः स्मः प्रेता इव सरिज्जलम् ॥२३५॥ 235  
 तथा कुद वचा भद्रमेतस्मयादेव मैठिकः । योग्यां प्रतिक्रियां विद्यो वचमप्युपकर्तुषु ॥२३६॥  
 स तथेति ततो नागमुक्त्वा वज्रपरो द्विजः । भविष्यद्विचारार्थं सत्त्वपालस्य वञ्चनाम् ॥२३७॥  
 गूढं तस्य बहिःक्षेपकुटीरमर्कतस्थिते । पञ्चमानाजभाज्यान्तर्मन्त्रं न्यसिपत्ततः ॥२३८॥  
 भुञ्जान एव तत्तस्मिन्स्वपादेव अहार सः । अहीन्द्रः करकासारवर्षी स्त्रीतां फलभिवम् ॥२३९॥  
 तं च व्युत्क्रान्तदारिद्र्यः सरसोऽर्घ्यमागतम् । कृतोपकारमन्त्रेषुभिर्जोर्धमवद्विजम् ॥२४०॥ 240  
 स तत्र पितुरादेशात्कन्याभ्यां विदितार्णः । अमर्त्यलुप्तमैर्भोगैरतोऽप्यत दिने दिने ॥२४१॥  
 कालेन सर्वानामन्य स्वान् भुवं गन्तुमुद्यतः । प्रतिभुतवरं नानं चन्द्रलेखामवाचत ॥२४२॥  
 संवन्धायोग्यमपि तं कृतद्वन्द्वद्वन्द्वः । संविभेजे स भुजः कन्याया च धनेन च ॥२४३॥  
 एवं नागवरायामभिलसस्य द्विजन्मनः । महाभरपुरे कालस्तैस्तीर्त्नित्वोरसवैर्यवी ॥२४४॥  
 भुजगेन्द्रतनूजापि तं पतिं पतिदेवता । अतोऽवयस्वार्धभीः क्षीलाचारादिभिर्गुणैः ॥२४५॥ 245  
 तस्मां कदाचित्सीधामस्थितायां प्राङ्गनाग्रहिः । आतपायोऽजितं धान्यं कुमुजे निहरन्दवः ॥२४६॥  
 नं वारयितुमाहूता भुत्वा नासन्गृहे यदा । शिञ्जाममस्तुमल्लीरा सा तदावातरस्त्वयम् ॥२४७॥  
 एकहस्तधृतावेगस्तशीर्षीषुकान्तया । तथा पाणिसरोजेन धावित्वा लोच ताडितः ॥२४८॥  
 भोज्यमुत्सृज्य वातस्य फलिस्त्रीस्पर्शतस्ततः । लौक्यं पाणिमुद्राङ्गे' तुदगस्वीदपद्यत ॥२४९॥  
 तस्मिन्काले नरो राजा चारैस्तां चादलोचनाम् । भुत्वा द्विजं वधू तस्यै प्रागेवाकुरितस्मरः ॥२५०॥ 250  
 तस्य धावन्तमुन्मथमन्तःकरणधारणम् । बलाक्रियमिदं नासीदपवादमवाकुशः ॥२५१॥  
 तस्मिन्नुत्तरापाभिर्विद्वदे भूपतेः पुनः । ववाह इवभृत्तन्तो ह्रस्वातानुकारिताम् ॥२५२॥  
 चक्रे पर्वस्तमर्वादः सरलाकुलिशोभिना । स काव्यनकराङ्गेन लशङ्केनेव वारिधिः ॥२५३॥  
 श्रीशान्तिगङ्गनिर्मुक्तो दूतैराकूतशंसिभिः । तामुपकन्दयन्त्येव हृन्दरीमुदवेजवत् ॥२५४॥  
 सर्वोपधैरसाभ्यां च विप्रस्तत्पतिरप्यसौ । तेनावाच्यत लुब्धेन रागान्धायां कुतस्त्रया ॥२५५॥ 255

२२८. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'नरोः—') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'लुब्धे'—') A<sub>2</sub> पुनः ; A<sub>1</sub> ग्लोस  
 जीवो वच. २३२. ') A<sub>2</sub> 'विज्ञाने'. २३४. ') A<sub>2</sub> 'अमुकं माम्निर्कैरजे नये'. २३७. ') Thus A<sub>2</sub> ; A<sub>1</sub> 'रापी'. २३८. ') Thus  
 A<sub>2</sub> ; a later hand alters this into नकाव्यान्वसिपत्त, found also in G and R. २४१. ') Thus A<sub>2</sub> ; A<sub>1</sub> 'द्विजङ्गे'.



- अथ निर्मलैर्नाम तस्मादपि प्राप्तवतासकृत् । इडेन हर्तुं तां राशा समादिदन्त सैनिकाः ॥२६६॥  
 तैर्गृहामे कृतास्कन्दो निर्गस्थान्येन वर्त्मना । बाणार्थं नागभवनं सज्जानिः प्राविशद्विजः ॥२६७॥  
 ताभ्यामभ्येत्य वृत्तान्ते ततस्तस्मिन्निवेदिते । क्रोधान्धः सरसस्तस्मादुज्जयाम कणीश्वरः ॥२६८॥  
 उद्गर्जज्जिह्वाणीमूतजनितध्वान्तसंततिः । स घोराशनिवर्षेण ददाह सपुरं नृपम् ॥२६९॥  
 २६० दग्धप्राण्यङ्गविगलहृत्सासृक्केहवाहिनी । मयूरचन्द्रकाङ्क्षे वितस्ता समपद्यत ॥२६०॥  
 शरणाय प्रविष्टानां भयाच्चक्रधरान्तिकम् । मुहूर्तोत्तिरदधन्त सहस्राणि शरीरिणाम् ॥२६१॥  
 मधुकैटभयोर्मैदः प्रागूर्बोरिव चाक्रिणम् । दग्धानां प्राणिनां तत्तत्तदा सर्वाङ्गमस्पृशत् ॥२६२॥  
 स्वसां सुश्रवसो नागी रमण्याख्याद्रिगङ्गरात् । साहायकायाश्चमराशीन्समादाय तदाययौ ॥२६३॥  
 सा योजनाधिके शेषे मार्गस्मारास्तहोदरम् । कृतकार्यं निशम्याश्मवर्षे मामेषु तज्जहौ ॥२६४॥  
 २६५ योजनानि ततः पञ्च जाता मामधरा खिला । सा रमण्याटवीन्पृष्ठाप्यस्ति स्थूलशिलाखिला ॥२६५॥  
 घोरे जनक्षयं कृत्वा प्रातः सानुशयोप्यदिः । लोकापवाद्निर्दिष्टः स्थानमुत्सृज्य तदायौ ॥२६६॥  
 दुग्धाब्धिधवलं तेन सरो दूरगिरौ कृतम् । अमरेश्वरयात्रायां जनैरद्यापि दृश्यते ॥२६७॥  
 अष्टुरानुपहासागीभूतस्यापि द्विजन्मनः । जामातृसर इत्यन्यत्तत्र च प्रथितं सरः ॥२६८॥  
 प्रजानां पालनव्याजाभिः शङ्कुक्षयकारिणः । अकस्मादन्तकाः केचित्संभवन्ति तयाविभाः ॥२६९॥  
 २७० अद्यापि तत्पुरं दग्धं अभीभूतं च तत्सरः । उपचक्रधरं दृष्ट्वा कथेयं स्मर्यते जनैः ॥२७०॥  
 राज्ञो रागः क्रियाक्षमं दोषः स्वल्पदृशां मते । तत्तस्य तेन संवृत्तं यन्नाभूत्कापि कस्यचित् ॥२७१॥  
 सतीदैवतविप्राणामप्येकस्य ब्रह्मोक्तः । भ्रुतो हि प्रतिवृत्तान्ते त्रैलोक्यस्यापि विप्रवः ॥२७२॥  
 अन्वार्तिशतमण्डान्स मासैधोनां विभिः समाम् । भुवं भुक्त्वा क्षितिवृषां दुर्नयेन क्षयं वदौ ॥२७३॥  
 अप्यल्पकालसंरुष्टप्राकाराङ्गालमण्डलम् । तत्किंनरपुरं लेभे गन्धर्वनगरोपमाम् ॥२७४॥  
 २७५ एकस्तु तनयस्तस्य वैचित्र्यात्कर्मणां गतेः । स्वधाभ्या विजयक्षेत्रं गीतः प्रागैर्न तस्यजे ॥२७५॥  
 राजा सिद्धाभिधः सोऽथ तथा निःशेषितं जनम् । नवीनकार जलदो दावदग्धमिवाचलम् ॥२७६॥  
 इति वृत्तं महाधर्यं तस्य पित्र्यं महामतेः । संसारासारताज्ञाने प्राप पुण्योपदेशताम् ॥२७७॥  
 भोगयोगेन मालिन्धं नेतुं मध्यग्नौपि सः । न शक्यते स्म पङ्केन प्रतिमेन्दुरिवामलः ॥२७८॥  
 दर्पज्वरोष्णभूपालमध्ये निर्ध्यायतोनिशम् । वृषास्तिकलामौलिं तस्यैवोत्थापतोद्ययौ ॥२७९॥  
 २८० गणितं गुणिना तेन मणीस्तृणमिवोज्जता । खण्डेन्दुमण्डनार्चायां मण्डनत्वमखण्डितम् ॥२८०॥  
 राजस्तस्यैव राजश्रीः परलोकानुगाभवत् । यस्मामयोजयदूर्तो धर्मेणाव्यभिचारिणा ॥२८१॥  
 षष्टिमन्वान्यशास्योर्वीमासज्ञानुचरान्वितः । आहरोह सदेहोसौ लोकाञ्छशिशिखामणेः ॥२८२॥

२६६. <sup>1</sup>) A<sub>3</sub> gloss तस्माः भर्तुः.—<sup>2</sup>) A<sub>3</sub> gloss चन्द्रलेखां. २६७. <sup>1</sup>) A<sub>3</sub> तं तु तदा. २६८. <sup>1</sup>) A<sub>3</sub> gloss रमण्या नागी. २६९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>3</sub>; A<sub>1</sub> °रान्तहोदरम्. २६९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss रमण्याटवी रमेभाद् इति प्रसिद्धः.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> originally °प्यस्ति, altered by later hand as above G and R °प्यस्ति. २७०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> adds the note अमरेश्वरयात्रायां प्रागुद्दिष्टं नागः सुश्रव इत्याख्यः मुभम् नाग इति भाषया प्रसिद्धः तस्यैवोपरि [निक] इत्यले आना[ट]नाय इति भाषया प्रसिद्धः स विद्यालनामा ब्राह्मण एव निजश्रु-  
 राधुपहेन नागीभूतो नाग इत्यर्थः. The aksharas in brackets are effaced in A and have been supplied here from K. २७१. <sup>1</sup>) A G R निराङ्गः.—<sup>2</sup>) A<sub>3</sub> glosses राजानः, नरनामसदृशाः. २७२. <sup>1</sup>) A<sub>3</sub> राज्ञो.—<sup>2</sup>) Emended; A G, R क्रियाक्षम-  
 २७३. <sup>1</sup>) A<sub>3</sub> gloss इन्द्रः. २७४. <sup>1</sup>) A<sub>3</sub> मत्स्वल्पः. २८१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> धर्मेण इव.

भृत्वा नरं समाभित्व प्रवयुः शोचनीयताम् । तस्मिन् तु समालम्ब्य प्रभुं भुवनवन्द्यताम् ॥२८३॥  
 वात्स्याभितः किल समाभयणीयलभ्यां निन्द्यां गतिं जगति सर्वजनाधिनां वा ।  
 गच्छत्वाभस्तृणगुणः भितकूपयन्त्रः पुष्पाभयी सुरशिरोभुवि क्वडिमेति ॥२८४॥  
 सिद्धः सिद्धः सदेहोयमिति शब्दं सुरा दिवि । प्राचोषयंस्ताडयन्तः पटई सप्त वासरात् ॥२८५॥ 385  
 उत्पलाक्ष इति ख्यातिं पेशलाक्षतयां गतः । तस्मिन्निष्ठितशतं सार्धं वर्षाणामन्वशांमहीम् ॥२८६॥  
 तस्य सूनुरिहिरण्याक्षः स्वनामाङ्गं पुरं व्यधात् । रमां समर्पितं वर्षांस्तम मासांश्च भुक्तवान् ॥२८७॥  
 हिरण्यकुल इत्यस्य हिरण्योत्सकदात्मजः । षष्टिं षष्टिं वसुकुलस्तस्मिन्नुदभवत्समाः ॥२८८॥  
 अथ म्लेच्छगणाकीर्णं मण्डले षण्डचेष्टितः । तस्यात्मजोभूमिहिरकुलः कालोपमो नृपः ॥२८९॥  
 दक्षिणां सान्तकामाशां स्पर्धया जेतुमुद्यता । यस्मिन्पादुत्तरहरिद्रुभारान्वभिवान्तकम् ॥२९०॥ 390  
 सोनिधेयस्य सैन्यान्तर्हन्मयमानाशनोत्सुकान् । अजानन्गृध्रकाकादीन्वृद्धामे भावतो जनाः ॥२९१॥  
 दिवारात्रं हतप्राणिसहस्रपरिवारितः । योभूद्रूपालवेतालौ बिलासभवनेष्वपि ॥२९२॥  
 बालेषु कदम्बा स्त्रीषु वृणा वृद्धेषु गौरवम् । न बभूव नृशंसस्य यस्य चोराकृतेर्धतः ॥२९३॥  
 स जातु देवीं संवीतसिंहलांभुसकम्बुकाम् । हैमपादाङ्गितकुचां वृष्टा जज्वाल मन्थुना ॥२९४॥  
 सिंहलेषु नरेन्द्राङ्गिमुद्राङ्कः क्विचते पटः । इति कम्बुकिना वृष्टेनोक्तो यात्रामहासतः ॥२९५॥ 395  
 तस्तेनाकुम्भदानाम्भोनिष्पन्नाकृतसंगमः । यमुनालिङ्गनपीति प्रपेदे दक्षिणार्णवः ॥२९६॥  
 स सिंहलेन्द्रेण समं संरम्भादुदपाटयत् । चिरेण चरणस्पृष्टमियालोकनजां स्वयम् ॥२९७॥  
 दूरात्सैन्यमालोक्य लङ्कासौधैर्निशाधराः । भूयोपि राघवोद्योगमाशङ्क्य प्रचकम्पिरे ॥२९८॥  
 स तत्रान्वं नृपं दृष्ट्वा तीव्रशक्तिर्द्वैपाहरत् । पटं यमुनदेवाक्यं मार्ताण्डप्रतिमाङ्कितम् ॥२९९॥  
 व्यावृत्त्य चोलकर्णाटलाटार्दींश्च नरेन्द्रान् । सिन्धुरानिव गन्धेभ्यो गन्धेभ्यश्च व्यहारयत् ॥३००॥ 399  
 तस्मिन्प्रयाते प्राप्तेभ्यः शशंस्तत्परामवम् । नगर्षो नरनाथेभ्यस्तुष्टदृष्टालमेखलाः ॥३०१॥  
 काश्मीरं शारमासाद्य श्वभ्रष्टस्य दन्तिनः । भुत्वा स त्रासजं घोषं तोषरोमाश्रितोभयत् ॥३०२॥  
 तदाकर्णनसंरम्भे सङ्घर्षोऽपि विरुद्धधीः । शतमन्त्रजन्त्राणां हठेन निरलोडयत् ॥३०३॥  
 स्वर्शोङ्गानि यथा वाचं कीर्तनं पापिनां तथा । संदूषयेदती नोक्ता तस्यान्यापि नृशंसता ॥३०४॥  
 को वेत्यजुर्तचेष्टानां कृत्यं प्राकृतचेतसाम् । धर्मं सुकृतसंप्राप्तिहेतोः सोऽपि यदाददे ॥३०५॥ 395  
 श्रीनगर्यां हि दुर्बुद्धिर्विदधे मिहिरेश्वरम् । होलकायां च मिहिरपुराक्यं प्रभुपत्तनम् ॥३०६॥  
 अग्रहाराञ्चगृहिरे गान्धाराः क्रावणास्ततः । समानशीलास्तस्यैव ध्रुवं तेऽपि द्विजाधराः ॥३०७॥

२८३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, "वन्द्यताम्. २८५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> प्रोद्योगयन्ताड°. २८६. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, पेशलाक्षितया. २८७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub>, gloss रण्येक्ष, with note स्वनामाङ्गपुरमपीरिस्त्वपि पाठः.—<sup>2</sup>) A कसार्पि°. २९१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub>, gloss हन्मयमानां लोकानां यदशनं । अशनं । तथोत्सुकः. २९४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub>, gloss सिङ्गालदीप. २९७. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from हजम्. २९९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, "शक्तिरपा". ३०२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub>, gloss तदाभ्य इति प्रसिद्धः प्रवेशवर्णं येन आकाशो मिहिरकुलः. ३०५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub>, वेत्यजुर्त°. ३०६. <sup>1</sup>) Emended; A होलकायां. Cf. vii. 1228. viii. 738. 1432 (C.). 2909 (C.). 3216 (C.).

- मेधागमः कणिभुजं प्रधितान्धकारः प्रीणाति हंसममलो जलदास्त्वयम् ।  
 प्रीतेः समानरुचितैव भवेन्नितान्नीं दातुः प्रतिपहकृतार्थं परस्परस्य ॥३०८॥  
 स वर्षसप्तमिं भुक्त्वा भुवं भूलोकमैरवः । भूरिरोमार्हितवपुः प्राविशज्जातवेदवम् ॥३०९॥  
 810 सोयं त्रिकोटिहा मुक्तो यः स्वात्मन्यपि निर्वृणः । देहस्यागेस्य नगनादुषचारैति भारती ॥३१०॥  
 इत्युच्यते मते तेषां स एव परिहारदः । खण्डवन्धीतवृणतामपहारादिकर्मभिः ॥३११॥  
 आक्रान्ते दारदैर्भीहैर्मेरुचैरभुचिकर्मभिः । विनष्टधर्मे देशेस्मिन्पुण्याचारप्रवर्तनम् ॥३१२॥  
 आर्यदेह्यान्संस्थाप्य व्यतनोद्धारणं तपः । संकल्प्य स्ववपुर्दाहं प्रायश्चित्तक्रियां व्यधात् ॥३१३॥  
 भक्त एवापहाराणां सहस्रं प्रत्यपादयन् । गान्धारदेशजातेभ्यो द्विजेभ्यो विजयेभ्यरे ॥३१४॥  
 815 क्षुरखत्रासिधेन्वादिपूर्णेयः कलके तदा । बह्निपरीमे सहसा पर्यन्ते स्वां तनुं जहौ ॥३१५॥  
 इत्येतस्मिन्मृगनाद्याये केचिद्व्यभिचारिणि । प्राहुः पुरुषसिंहस्य क्रौर्यं तस्याविगर्हितम् ॥३१६॥ कुलकम् ॥  
 ये नागेन रुषा मुष्टे नगरे प्राभवन्स्त्रिधाः । तेषां नाशाय वृत्तान्तं पूर्वोक्तं जगद्गुरुः पुरे ॥३१७॥  
 अवतारयतस्तस्य चन्द्रकुल्याभिधां नदीम् । अशक्योन्मूलना मध्ये शिलाभूहिन्नकारिणी ॥३१८॥  
 ततः कृततपाः स्वप्ने देवैरुक्तः स भूपतिः । यक्षः शिलायां बलवान्ब्रह्मचार्यव्र तिलति ॥३१९॥  
 820 साध्वी सृष्टाति धेदेनां निरोदुं न सं शक्नुयात् । ततोपरेषुः स्वप्नोक्तं शिलायां तेन कारितम् ॥३२०॥  
 तासु तासु कुलस्त्रीषु व्यर्थयत्तास्वयाचलत् । चन्द्रवत्याख्यया सृष्टा कुलाल्या सा महाशिला ॥३२१॥  
 कोटिचक्रं नरपतिः कुड्मस्तेनागसा ततः । सपतिभानुपुत्राणामवधीकुलयोषिताम् ॥३२२॥  
 इयं चान्यमते ख्यातिः प्रथते तथ्यतः पुनः । अभय्या समिमित्तापि प्राणिर्हिंसा गरीयसी ॥३२३॥  
 यत्र क्षुद्रोपि यद्वाजा संभूय न हतो जनिः । तत्कर्म कारयन्निस्तिह्यतैरेव रक्षितः ॥३२४॥  
 825 प्रजापुण्योदयैस्तीक्ष्णैश्चिरान्तस्मिन्स्तयं गते । ब्रह्मस्तत्प्रभवः पौरैः सदाचारोभ्यविष्यत ॥३२५॥  
 तत्रापि पूर्वसंस्कारादुक्तं वासं दधे जनः । दमशानधिहिते लीलावेदमनीष नृपास्पदे ॥३२६॥  
 अतिसंतापदाज्जातः स जनाह्लादकोभवत् । जलौघो जलदहयामातपात्ययदिनादिन ॥३२७॥  
 लोकान्तरादिवायातं मेने धर्मे तदा जनः । अभयं च परावृत्तं प्रवासाह्वनादिन ॥३२८॥  
 स ब्रह्मेशं ब्रह्मध्वजे ब्रह्मवत्यापगां तथा । कृत्वा पुरं परार्धव्रीहिलवणोत्सामिधं व्यधात् ॥३२९॥  
 830 तत्र त्रिषष्टिर्बर्षाणां सत्रयोदशवासरः । अत्यवाद्यत भूपेन तेन पृथ्वीं प्रशासता ॥३३०॥  
 अथ योगेश्वरी काचिद्गृहाख्या रजनीमुखे । कृत्वा कान्ताकृतिं काम्यामुपतस्थे विशां पतिम् ॥३३१॥  
 तथा मनोहरैस्तैर्बच्चैर्नैर्लेपितस्मृतिः । स यागोत्सवमाहात्म्यं ब्रह्म दृष्टो न्यमन्त्यत ॥३३२॥  
 पुत्रपौत्रशतोपेतः प्राप्तस्तत्र ततो गतः । चक्रवर्ती तथा निम्बे देवीचकोपहारताम् ॥३३३॥  
 कर्मणा तेन सिद्धाया व्योमाक्रमणसूचकम् । जानुमुवाहयं तस्या दृशयथापि दृश्यते ॥३३४॥

३०८. <sup>1</sup>) Edd. add before this verse the following verses, not found in A G R: अग्निवीर्यसम्पन्नो गतिर्लज्जास्तेष्वप्यवस्था-  
 जाः । स्तुपासङ्कृतिस्तथा शरणाः सन्ति पापिनः ॥ वस्तुनामैस्तथा भावा नार्वाविक्रयकारिणः । परोपयोगितास्तेषां निर्वज्जास्तर्हि  
 योषितः ॥—<sup>2</sup>) A, 'विमिर्त्त'—<sup>3</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'महत्तथ' ३२०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> न च. ३२९. <sup>2</sup>) Emended;  
 A R G एकस्त<sup>0</sup>. ३२६. <sup>3</sup>) G ब्रह्मवाचं. ३३२. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'हैस्तैर्बच्चैः'.



- प्रभोः संकोचितासैश्वर्यजिनिद्वयप्रहम । राज्यं जिहीर्षवो भूपाधकिरे भूष्यनन्तराः ॥३६१॥  
तदनुमाणिताः सर्वे ते ते नानादिगाम्नाः । आसन्नाज्यामिषं प्राप्तुं ह्येना इव सख्यमाः ॥३६२॥  
अथोत्पन्नभयो राजा न शशाक निजस्थितिम् । व्यवस्थापयितुं यन्त्रं च्युतां कारुः शिलाभिः ॥३६३॥  
धिरं क्षुण्णे क्षमाभर्तुस्तस्मिन्नाज्ये विभक्त्युते । उपायोस्य स्थितेर्हेतुर्भक्तः कथनं पश्ये ॥३६४॥  
365 इष्टदोषान्स्थितिं प्राप्ते हन्यादस्मानसंशयम् । विचिन्त्येति न सामास्यं जगृह्णन्निजमन्त्रिणः ॥३६५॥  
अथ निरुपुस्ते संनद्धा बलैर्नृपमन्दिरं व्यवहितजनाकन्दं मेरीरधैरतिभैरवैः ।  
महकरिषटाकेतुष्णायानिरुद्धरविप्रभा भवनवलभीः संतन्वन्तो दिवापि तमोवृताः ॥३६६॥  
तैर्गन्तुं स्वभुवो निवारितरणैर्दशैवकाशे ततस्त्यक्तभीर्नगरान्तरास्व नृपतिस्तास्यतो निर्ययौ ।  
आजानेयराजोद्धराजलनाप्रस्थानसंदर्शनक्षुभ्यत्पौरजनाकुलाजकणिकाकीर्णेन राजाध्वना ॥३६७॥  
राज्याक्युतस्य बहुशः परिवाररामाकोशादि तस्य रिपवो व्रजतोपजहूः ।  
उर्वीरुहो विगलितस्व नगेन्द्रभृङ्गाहलीफलादि रभसादिष्व गण्डशैलाः ॥३६८॥  
रम्यैः शैलपथैर्नृपमवशाच्छायां भितः शाखिनामासीनप्रचलायितेनं सुमहदुःखं विसस्मार सः ।  
दूरात्पामरपूष्कृतैः भुतिपथप्राप्तैः प्रचुडस्त्वभूदुष्टो निर्झरवारिभिः सह मर्नःअधे निमज्जन्निव ॥३६९॥  
नानावीर्यगुणपरिमलैरुपगन्धा वनोर्वीरम्भःक्षोभप्रतिहताशिलाः पिच्छिलाध्वान्निकुल्याः ।  
370 क्रान्त्वा भ्रान्तैर्विसक्तिसलयच्छायमुग्धाङ्गलेखैरभ्युत्सङ्गं निहिततनुभिर्मूर्छित तस्य वारैः ॥३७०॥  
पर्यन्ताद्रितटाहिलोक्य सुधिरं दूरीभवन्मण्डलं द्रागामन्त्रयितुं जहत्सु नृपतेर्दारेषु पुष्पाञ्जलीन् ।  
क्षोणीवृषविकीर्णपक्षतिनमनुण्डं स्वनीडस्थितैः साधेगं गिरिकन्दरासु पततां वृन्दैरपि कन्दितम् ॥३७१॥  
स्तनयुगतलनद्वजस्तमूर्ध्नाभुकानां त्रिकवलनविलोलं वीक्ष्य दूरास्त्वदेशम् ।  
भवहत रुदतीनां मौलिविन्यस्तहस्तं पथि नृपवनितानामञ्जुभिर्निर्झराम्भः ॥३७२॥  
ग्रीनिसैर्वैराहितवचनाक्षिप्रया शोकशास्त्रा निर्व्याजाज्ञाप्रहणगुरुभिस्तैश्च तैधोपचारैः ।  
तस्य केहावुपगतवनो राज्ञविभ्रंशदुःखं मन्दीचक्रुः स्वभुवि सुजना भूपतेर्भूमिपालाः ॥३७३॥  
इति काश्मीरिकमहामात्यश्रीचणकप्रभुसूतोः कल्हणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां प्रथमस्तरङ्गः ॥  
चतुर्दशाधिकं वर्षसहस्रं नव वासराः । मासाश्च विगता ह्यस्मिन्नेकविंशतिराजसु ॥

३६२. <sup>1</sup>) A, had written च after ते ते; struck out. A, तदनुमाणिता वेदिपुपा नामा°. ३६३. <sup>1</sup>) A, gloss सख्यमा इति सेनायां युद्धाय प्रसिद्धम्. ३६४. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, कस्य न. ३६५. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, प्रासाद°. ३६६. <sup>1</sup>) A, gloss धर्मद्वारे. ३६८. <sup>1</sup>) Thus corr. by A,; A, 'राजा-को-'. <sup>2</sup>) Thus corr. by A, from A, 'विजहूः-'. <sup>3</sup>) A, विगलितस्य. ३६९. <sup>1</sup>) G has *eco. manu* the v. l. आसीनः प्रचलायितेन.—<sup>2</sup>) Thus A,; A, gives the v. l. महत् for मर्नः between the lines and another v. l. पुनः in margin. ३७०. <sup>1</sup>) A, अभ्युत्सङ्गः. ३७१. <sup>1</sup>) Thus A,; A, पर्यस्ता°. <sup>2</sup>) A, सिपस्तु. ३७२. <sup>1</sup>) A, बलमवलानां, with gloss अवलानां बलं कर्तुः.—<sup>2</sup>) A, gloss कर्म. Colophon. <sup>1</sup>) A, adds before this the note रा ३८ ॥ च ॥ ३७३ ॥.—<sup>2</sup>) A, चतुर्विंशति°. <sup>3</sup>) Thus A,; A, 'नवद्विंशति रा°'.



## ॥ द्वितीयस्तरः ॥

विहितमजगोष्ठाङ्गाभ्यां धनुर्वटितं तथा मरकरटिनोर्देहाधीभ्यां गणं परिगृह्यतः ।  
 त्रिविधघटनावाङ्मयानां निधेरुचितां विभोर्जयति ललनापुभागाभ्यां शरीरविनिर्मितिः ॥१॥  
 भूबोराङ्गार्जनोद्योगस्तेनात्यज्यत भूभुजा । जरसा क्षमिषाण्या च कर्णमूलमवाप्तया ॥२॥  
 अनयद्दिनयोदात्तः समं स्वविषयेण तान् । विषयान्वाशिनामप्यः स तान्पञ्चापि विस्मृतिम् ॥३॥  
 भावजाज्येष्ठया दुर्गागलिकायां स्वमन्त्रिभिः । कालेन स्थापितो बद्धेत्यभ्यधाति तु कैरपि ॥४॥  
 अथ प्रतापादित्याख्यस्तैरानीय दिगन्तरान् । विक्रमादित्यभूर्भर्तुर्ज्ञातिरत्राभ्यविच्यत ॥५॥  
 शकारिर्विक्रमादित्य इति स भ्रममाश्रितैः । अन्यैरत्रान्वयालेखि विसंवादि कदाचित् ॥६॥  
 इदं स्वमेवविधुरं हर्षादीनां धराभुजाम् । कंचित्कालमभुङ्क्षेत् ततः प्रभृति मण्डलम् ॥७॥  
 असपूर्वापि तेनोर्वी सपूर्वेव महीभुजा । लालिता हृदयज्ञेन पत्या नववधूरिव ॥८॥  
 भुक्ता हाविंशतं वर्षाभ्युथं तस्मिन्निधं गते । जलौकास्तच्छतो भूमेर्भूषणं समपद्यत ॥९॥  
 पितुरेव समं कालं वृद्धिहेतोः स दिद्युते । विषुवत्पूर्णशीतांशुरित् शीतेतराक्षिषः ॥१०॥  
 अथ वाक्पुष्टया सार्धं देव्या दिव्यप्रभासया । भुवं तत्प्रभवो भुज्जस्तुञ्जीनोरञ्जयत्प्रजाः ॥११॥  
 वंपतिभ्यामियं ताभ्यामभूप्यत वज्रधरा । गङ्गामृगाङ्गखण्डाभ्यां जटाभूरिव धूर्जटेः ॥१२॥  
 मण्डलं साध्वधत्तां तौ नानावर्णमनोरमम् । शतद्विंशत्योवाही माहेन्द्रमिव कार्मुकम् ॥१३॥  
 चक्राते च महाभागौ विभ्रमामरणं भुवः । तुङ्गेभ्रं हरावासं कतिकाख्यं च पत्तनम् ॥१४॥  
 कविन्मण्डवराज्यान्तःस्थाने चण्डातपोज्ज्वले । तत्प्रभावेण फलितं वृक्षैस्तत्क्षणरोपितैः ॥१५॥  
 नाटयं सर्वजनप्रेक्ष्यं यश्चक्रे स महाकविः । द्वैपायनमुनेरंशस्तत्काले चन्दकोमवत् ॥१६॥  
 तयोः प्रभावमाहात्म्यजिज्ञासार्थमिषोद्यत । प्रजासु दुःखहा जातु व्यापदैवी व्यजृम्भत ॥१७॥  
 पाकोन्मुखशरच्छालिच्छन्नकेदारमण्डले । मासि भाद्रपदेकस्मात्पपात मुहिनं महत् ॥१८॥  
 तस्मिन्विभ्रमयोर्युक्तकालाद्दृष्टितोपमे । न्यमज्जञ्जालयः साकं प्रजानां जीविताश्रया ॥१९॥  
 अधासीत्सुस्परिश्रामजनप्रेतकुलकुलः । प्राकारो निरयस्वेव घोरो दुर्मिक्षविग्रहः ॥२०॥  
 पक्षीप्राति क्षतवेहं पितृकाक्षिण्यमातुरः । कुक्षिभरिः क्षुद्रुत्तमो विसस्माराखिलो जनः ॥२१॥

१. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'मोऽभुङ्क्षन्.—') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'प्रतिगृह्यतः.—') A<sub>2</sub> gloss अ-अस्ता.  
 २. ') A<sub>2</sub> gloss विहितमजगतां. ४. ') A<sub>2</sub> gloss दुर्गाङ्गम्. ६. ') A<sub>2</sub> स इति भ्रमः; R G follow this reading and write  
 'विसृतिः.—') A<sub>2</sub> विसंवादि. १४. ') A<sub>2</sub> gloss केव. १५. ') A<sub>2</sub> 'तपोज्ज्वले. १६. ') Thus A<sub>2</sub> also R G; A<sub>1</sub> 'कवेः.  
 १७. ') A<sub>2</sub> gloss वेदेः कृतत्वादेवानां संवाङ्मयी वैरी. २०. ') Thus A<sub>1</sub>; altered by A<sub>2</sub> into प्राकारे.

- भुक्तापाद्यस्मरलज्जामभिमानं कुलोन्नतिम् । अशनाहंक्रियाप्रातो लोको लक्ष्मीकटाक्षितः ॥२२॥  
 क्षामं कण्ठगतप्राणं याचमानं हृतं पिता । पुत्रो वा पितरं त्यक्त्वा चकार स्वस्य पोषणम् ॥२३॥  
 ज्ञात्वास्थिशेषे बीभत्से स्वदेहेहंक्रियावताम् । अभूजोज्यार्थिनां युद्धं प्रेतानामिव देहिनाम् ॥२४॥  
 25 कृत्वाभिभाषी भुक्तामो घोरो दिश्वशिणी क्षिपन् । एक एको जगज्जीवैरिवेव स्वात्मपोषणम् ॥२५॥  
 तस्मिन्महाभये घोरे प्राणिनामतिदुःसहे । इदृशे लोकनाथस्य तस्यैव करुणार्द्रता ॥२६॥  
 निवारितप्रतीहारः स रत्नौषधिशोभिना । दर्शनेनैव क्षीनानामलक्ष्मीरूपमच्छिनत् ॥२७॥  
 सपत्नीको निजैः कोशैः संचयैर्मन्त्रिणामपि । क्रीताक्षः स दिवारात्रं प्राणिनः समजीवयत् ॥२८॥  
 अटवीषु हमशानेषु रथ्यास्ववसयेषु च । भुक्तामः क्षमाभुजा तेन नहि कश्चिदुपैक्ष्यत ॥२९॥  
 30 ततो निःशेषितधनः क्षीणाक्षां वीक्ष्य मेदिनीम् । क्षपायामेकदा देवीमेवमूचे सं दुःखितः ॥३०॥  
 देव्यस्मदगचारेण धुवं केनापि दुस्तरा । जाता निरपराधानां जनानां व्यापदीदृशी ॥३१॥  
 धिक्कामधन्यं यस्याये लोकोयं शोकपीडितः । पश्यन्नशरणामुर्ध्वमनुप्राप्तो विपद्यते ॥३२॥  
 प्रजा निःशरणा एता अन्योन्यं बान्धवोज्झिताः । अरक्षतो भयेमुष्मिन्किं कार्यं जीवितेन मे ॥३३॥  
 यथा कथंछिलोकोयं दिनान्येतानि यत्नतः । मयातिबाहितः सर्वो न च कोपि व्यपद्यत ॥३४॥  
 35 अतिक्रान्तप्रभावेयं कालदौरात्म्यपीडिता । निर्विकषणाद्य संजाता पृथिवी गतगौरवा ॥३५॥  
 नदिमाः सर्वतो भग्ना हारुणे व्यसनार्णवे । उपायः कतमस्तावत्समुद्धर्तुं क्षमः प्रजाः ॥३६॥  
 निरालोको हि लोकोयं दुर्दिनमस्तभास्करः । कालरात्रिकुलैर्विश्वकपरीत इव वर्तते ॥३७॥  
 हिमसंचातदुर्लङ्घ्यं क्षितिभृद्बुद्धनिर्भमाः । बद्धहारकुमार्यस्थलगमश्चिवशा जनाः ॥३८॥  
 भूराध मतिमन्तश्च विद्यावन्तश्च जन्मवः । कालदौरात्म्यतः पश्य जाता निहतयोग्यताः ॥३९॥  
 आशाः काञ्चनपुष्पकुटुम्बलकुलच्छन्ना न काः क्षमाते सौजन्यामृतवर्षाभिस्तिलकितं सेव्यैर्न किं मण्डलम् ।  
 40 पन्थावः सुचिरोपचारचिरैर्व्याप्रा न कैः संस्तुतैस्तेषामैव वसन्ति निहुतगुणाः कालेन ये मोहिताः ॥४०॥  
 तदेष गलितोपायो जुहोमि ज्वलने तनुम् । ननु द्रष्टुं समर्थोऽस्मि प्रजानां नाशमीदृशम् ॥४१॥  
 धन्यास्ते पृथिवीपालाः क्षुब्धे ये निशि शेरते । पौरान्पुत्रानिव पुरः सर्वतो वीक्ष्य निर्वृतान् ॥४२॥  
 इत्युक्त्वा करुणाविष्टो मुखमाच्छाद्य वाससा । निपत्य तल्पे निःशब्दं करोद पृथिवीपतिः ॥४३॥  
 निवातस्तिमितैर्दीपैरुद्गीवैः कौमुकादिषु । वीक्षमाणाथ तं देवी जगाद जगतीभुजम् ॥४४॥  
 45 राजन्प्रजानां कुकृतैः क्रोयं मतिविपर्ययः । येनेनर इव स्वैरमधीरोचितमीहसे ॥४५॥  
 यद्यसाध्यानि दुःखानि छेतुं न प्रभविष्युता । तन्महीपाल महनां महत्स्वस्य किमङ्गुलम् ॥४६॥  
 कः शक्रः कतमः खटा चराकः कतमो यमः । सत्यव्रतानां भूपानां कर्तुं शासनलङ्घनम् ॥४७॥  
 पश्यौ भक्तिर्वत स्त्रीणामश्रोहो मन्त्रिणां व्रतम् । प्रजानुपालनेनन्यकर्मता भूभृतां व्रतम् ॥४८॥

२२. ') A, लोकोऽलक्ष्मी°. २९. ') Thus corr. by A, from A, उपेक्ष्यते. ३०. ') Thus corr. by A, from A, सु°. ३४. ') A, हिमसेपातदुर्लभक्षि°. —') A, gloss नीलं ४०. ') A, प्रचुरी°. —') A, संस्तुतैर्वा°, with gloss एषां मृतमतिमहाक्षीनाम् निहुतगुणा ये भूराधा अथ अस्मिन्नेव देसे वसन्ति देवान्तरं न मच्छन्ति ते कालेन मोहिताः. —') A, ते. ४३. ') Thus corr. by A, from A, °सङ्ग.

उत्तित मतिनामध्य क विपर्येति मद्भयः । प्रजापाल प्रजानां ते नास्त्येष भुक्तं भयम् ॥४९॥  
इति संरम्भतः मोक्षे तयानुध्याय देवताः । प्रतिगेहं गतप्राणः कपोतनिवहोपतन् ॥५०॥ 50  
प्रातस्तनूपतिर्वीर्यं व्यरंसीन्मरणोद्यमान् । प्रजाध प्रत्यहं पतिः कपोतैर्जीवितं दधुः ॥५१॥  
वस्त्वन्तरं किमपि तत्साध्वी नूनं ससर्ज सा । जनताजीविताद्यामै न कपोतास्तु तेभवन् ॥५२॥  
तादृशां नहि निर्व्याजप्राणिकारुण्यशालिनाम् । हिंसया धर्मचर्यायाः शक्यं ह्यापि कलङ्कनम् ॥५३॥  
अभवन्निर्मलं व्योम देवीकृत्यैः सह क्रमात् । साकं भूपालशोकेन दुर्भिक्षं च शमं ययौ ॥५४॥  
सा भूतिविभक्तोदपमपहारं द्विजन्मनाम् । सती कर्त्तुमुषं चक्रे रामुषं चापकल्मषा ॥५५॥ 55  
वैर्यैः षट्त्रिंशता शान्ते पत्यौ विरहजो ज्वरः । तत्पजे उज्ज्वलज्वालातलिनमच्छदे तया ॥५६॥  
सा यत्र भुविधारिषा विपन्नं पतिमन्वगात् । स्थानं ज्वैस्तद्वाक्पुष्टाटवीत्यद्यापि भुज्यते ॥५७॥  
चारुचारित्रया तत्र तया सजेवतारिते । नानापयागतानाद्यसाधैरद्यापि भुज्यते ॥५८॥  
आभ्यामभ्यधिकं कर्तुं शक्तिः कस्येति निश्चितम् । विचिन्त्यारोचकी धाता नापत्यं निर्ममे तयोः ॥५९॥  
वेधाः परां पुरमुपैति परीक्षकाणामिक्षोः । फलप्रजननेन कृतभ्रमो यः ।  
विस्मरितोदुरहधारासयोग्यतां तत्तस्मादुरेत्यै किमिष्टाभ्यधिकं विदध्यात् ॥६०॥ 60  
दीर्घदुर्दिनदृष्टाकं राष्ट्रमात्मापचारतः । शठ्वा राज्यमिसाहेहं सा चकारेति केचन ॥६१॥  
ततोन्मकुलजो राजा विजयोद्वाहभृत्समाः । पत्तनेन परीतं बधकारं विजयेभ्रमम् ॥६२॥  
सुतो महीमहेन्द्रस्य जयेन्द्रस्तस्य भूपतेः । क्षमाभाजानुभुजो राजा बुभोजाय पृथुपथः ॥६३॥  
अलोलकीर्तिकलोलदुगुलबलनोज्ज्वलाम् । बभार यद्भुजस्तम्भो जयभीमालभञ्जिकाम् ॥६४॥  
तस्याभुदभुतोदन्तमभवभक्तिविभूषितः । राज्ञः संधिमनिर्नाम मन्त्री मतिमतां वरः ॥६५॥ 65  
नास्त्युपायः स संसारे कोपि योपोहितुं क्षमः । भूपालमसकरिणामेषां चपलकर्णताम् ॥६६॥  
अत्यदुतमतिः शङ्क्यः सोऽयमुक्तेति यद्विद्वैः । तस्मिन्धीसचिवे द्वेपस्तेनापाद्यत भूभुजा ॥६७॥ युग्मम् ॥  
निवारितप्रवेशोऽथ सकोपस्तमहेनुकम् । मिनाय हतसर्वस्वं यावदायुर्वैरिद्रताम् ॥६८॥  
तस्य भूपतिविशेषपीड्योष्मपरिशोषिणः । आप्ताय राजपुत्रया वार्तयापि न चक्रिरे ॥६९॥  
निरं गभीरो गृह्णाति क्षमाभूषावत्तदप्रगाः । उक्तानुवादिनस्तावद्व्यक्तं प्रतिरवा इव ॥७०॥ 70  
स तु राजविरुद्धत्वहारिद्याभ्यां न विव्यधे । गतमत्सूहया पीतः प्राप्तया हरसेवया ॥७१॥  
अथ भाष्यर्थमाहात्म्यात्पमये प्रतिमन्दिरम् । राज्यं संधिमतेर्भावीत्यभुतापि सरस्वती ॥७२॥  
नाचादिता वाकवरतीत्यामेभ्यः भुतवाङ्मूपाः । ततः संभूतसंवाहः कारावेहमनि तं न्यर्धात् ॥७३॥

५०. ') A, देवता. ५२. ') A, पतन. ५५. ') A, gloss केनोह.—') A, gloss रामोह. ६०. ') Thus A<sub>1</sub>; A, योग्यतापत्तम्; G योग्यतापत्तम्. explained by योग्यतापत्तौ गृहीतं and subsequently corrected into योग्यता तु.—') A, gloss उत्प्रादित्वा. ६४. ') G आलील.—') Thus corr. by A, from A<sub>1</sub>, 'ली'.—') A, gloss पुस्तिकाया. ६९. ') A, 'सती. ६८. ') A, कोषात्तम्. ७२. ') Thus corr. by A, from A, नवन'; A, had explained in margin the original reading by a note which has been struck out; राकम् सन्धिपत्तौ (sic) भावीत्यभुतापि सरस्वती एव नवनन्दिरं पमये सन्धिपत्तौ राकम् विषमपूर्वदृश्यपरिपोषककपरावयवमन्तिरकम् तस्मादभुतवाङ्मूपाः भवन्मभुतिरर्थः येन च तदुपरि राजासीव कूरवेहोभूति आचः. ७३. ') Thus corr. by A, from A, व्यापत्.—') Thus corr. by A, from A, व्यापत्.

- तत्र तस्योपनिगडैः पीडिताकुर्विशुष्यतः । पूर्णोभूदशमो वर्षो भूपतेष्वयुषोवधिः ॥७४॥
- 75 निष्पुत्रः स महीपालो मुमुर्षुर्दाहमादधे । रोगोत्थया पीडया च चिन्तया च तदीयया ॥७५॥  
 ऊष्मायमाणो विशेषबह्निना ज्वलतानिशम् । न विना तद्वधं मेमे भवितव्यप्रतिक्रियाम् ॥७६॥  
 भाव्यर्थस्याबुधाः कुर्युर्दुपायं स्थगनाय यम् । स एवापावृतं हारं श्रेयं दैवेन कल्पितम् ॥७७॥  
 दग्धाङ्गारकवम्बके विलुठतः स्तोकोन्मिषत्तेजसो वेधा बह्निः कणस्य शक्तिमतुलामाधातुकामो हठात् ।  
 तर्हिर्वापणमिच्छतः प्रतनुते पुंसः समीपस्थिते<sup>१</sup> संतापद्रुतभूरिसर्पिषि घटे पानीयकुम्भभ्रमम् ॥७८॥  
 अथ राजाज्ञया क्रूरैर्वधकर्माधिकारिभिः । निशि संधिमतिः भूले समारोप्य विपादितः ॥७९॥
- 80 श्रोतभूले भुते तस्मिन्शोकशङ्कुर्महीपतेः । निरगाद्रोगभ्रमस्य पूर्वं पश्चात्तु जीवितम् ॥८०॥  
 समन्निशतिवर्षेषु याते<sup>२</sup>स्मिन्निरन्वये । प्रशान्तभूमिपालाभूत्कतिचिद्विषयानि भूः ॥८१॥  
 अथ संधिमतिं बुद्ध्वा तथा व्यापादितं गुरोः । ईशानाख्यस्य हृदयं विवशं वशिनोप्यभूत् ॥८२॥  
 शिरीष इव संसारे ह्रस्वोच्छेदे मनीषिणाम् । हन्तानृशंस्यं तद्वन्तमिवैकमवशिष्यते ॥८३॥  
 स ह्मशानभुयं प्रायादनायस्येव शुष्यतः । कर्तुं विनयिनस्तस्य स्वोचितामन्तसत्क्रियाम् ॥८४॥
- 85 तं चास्थिशेषमश्लीलकृष्यमाणं बलादृक्कैः । भूलमूलावबद्धास्थिखण्डावष्टम्भमिच्छतम् ॥८५॥  
 समीरणसमाकीर्णमुण्डरन्ध्रापनिर्गतैः । ध्वमितैरनुशोचन्तमिवावस्थां तथाविधाम् ॥८६॥  
 हा वत्स द्रष्टुमीदृक्ते जीवाम्ययेति वादिना । तस्याकृष्यत भूलान्तःप्रोते तेनाथ कीकसम् ॥८७॥  
 वेष्टिताङ्गिः शिरःशीर्षेणस्तक्चैर्धूलिभूसरैः । अनैषीत्तं स कङ्कालं वारयन्भषतो वृकान् ॥८८॥  
 उचितां सत्क्रियां कर्तुं ततस्तस्य समुद्यतः । भाले विधातृलिखितं श्लोकमेतमवाचयत् ॥८९॥
- 90 यावज्जीवं दरिद्रत्वं दश वर्षाणि बन्धनम् । भूलस्य पृष्ठे मरणं पुनर्यं राज्यं भविष्यति ॥९०॥  
 पादत्रयस्य दृष्टार्थः श्लोकस्यासीत्स योगवित् । द्रष्टव्ये नुर्यप्यार्थमस्यैवे कौतुकान्वितः ॥९१॥  
 अचिन्तयच्च संभ्रान्तः कथमेतद्भविष्यति । उवाच च विधेः शक्तिमन्विन्यां कलयन्धिरम् ॥९२॥  
 तत्तत्कर्मव्यतिकरकृतः पारतन्त्र्यानुरोधात्सज्जाः सर्वे व्यवसितहृदोन्मूलनाय प्रयत्नात् ।  
 विभं तत्राप्युदयति विधेः शक्तिरत्यङ्गुतेयं यन्माहात्म्याद्विविधघटनासिद्धयो निर्निरोधाः ॥९३॥  
 मणिपूरपुरे पार्थ निहतं समजीवयत् । फणिकन्याप्रभावेण सर्वार्थयनिधिर्निधिः ॥९४॥
- 95 द्रोणपुत्रास्त्रनिर्देग्धं मातुर्गमे परीक्षितम् । जीवयन्कृष्णमाहात्म्याद्वाता धुर्योधिकारिणाम् ॥९५॥  
 कच्चं भस्मीकृतं दैत्यैर्नागांस्तार्व्येण भक्षितान् । पुनर्जीवयितुं को वा दैवादन्धः प्रगल्भते ॥९६॥  
 इत्युक्त्वा भाविनोर्यस्य द्रष्टुं सिद्धिं समुद्यतः । तत्रैव बद्धवसतिः कङ्कालं स ररक्ष तम् ॥९७॥  
 अथाधरात्रे निर्निद्रस्तयैवाद्भुतचिन्तया । धूपाभिवासमीशानो प्रातर्वाग्दिव्यमेकदा ॥९८॥  
 उद्यन्तलाडनादण्डोदुष्टघण्टौघटांकृतैः । अण्डैर्दमरुनिर्घोषैर्वैरैर्भुतवाग्धनिम् ॥९९॥

७७. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'धेस्य बुधाः'. ७८. <sup>१</sup>) Another hand alters this to 'व्यतेः'. ८६. <sup>१</sup>) A, 'समा-  
 पुनेषु' with gloss शिरः over मुण्ड. ९०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, पुनराज्यं. ९१. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'दृष्टार्थे'.—  
<sup>१</sup>) A<sub>1</sub> gloss चतुर्थं.—<sup>२</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'पादार्थे'. ९२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A, कार्यमे. ९९. <sup>१</sup>) A,  
 gloss लाडना भन्तर्गता शलाका आण्डु इति भाष्या.—<sup>२</sup>) A, 'उमरुघोषेध'.

उद्धाटितमोरिः स ततः चित्तुबनावनी । इदं यो गिनीस्तेजःपरिवेष्टान्तरस्थिताः ॥१००॥ 100  
 तासां संक्षममात्मन्य कङ्कालं आपवाहितम् । ईशानस्तां दमयानोर्षी भृतासिधकितो ययौ ॥१०१॥  
 अधापदयन्तश्चक्षुः शशितं मण्डलान्तरे । संधीयमानसर्वाङ्गं कङ्कालं योगिनीगणैः ॥१०२॥  
 अक्षसहरसंभोगवाञ्छा मथपदेवताः । वीरालामात्मन्यपि कङ्कालं तमपाहरन् ॥१०३॥  
 एकमेकं स्वमङ्गलं च विविधाय क्षणादय । कुतोऽप्यानीच पुलश्च पूर्णोङ्गं तं प्रचकिरे ॥१०४॥  
 अथ पुर्यष्टकं भ्राम्यन्नाक्रान्तान्यविमहम् । योगेनाकृष्य योगेश्वस्तं संधिमतेन्दुः ॥१०५॥ 105  
 ततः क्षमोत्थितं इव प्रतदिव्यविलेपनः । समभुज्यत ताभिः स बधेच्छं चक्रनायकः ॥१०६॥  
 ईशानस्तेष्व देवीनां वितीर्णाङ्गादिति पुनः । क्षपायां क्षीयमाणायां चकितः पर्यङ्कत ॥१०७॥  
 नदंस्तद्वक्षया धीरः स च तस्यानमाययौ । तच्च योगेश्वरीचक्रं क्षिप्रमन्तरधीयत ॥१०८॥  
 अधाभूयत वाक्कासां माभूरीशान भीस्तव । नास्त्यङ्गद्वानिरस्माकं वृते चास्मिन्न बन्धना ॥१०९॥  
 अस्महरादिव्यवपुःसंधितः संधिमानसौ । आर्यत्वादायैराज्यं ख्यातो भुवि भविष्यति ॥११०॥ 110  
 ततो दिव्याम्बरः सखी दिव्यभूषणभूषितः । वक्त्रे संधिमान्महः प्रमपूर्वस्मृतिर्गुहम् ॥१११॥  
 ईशानोपि तमालिङ्गं स्वप्रेष्यपि हतुर्लभम् । भूमिकामाललप्ये कामिति को वक्तुमर्हति ॥११२॥  
 अक्षरं च विचित्रं च संसारं ध्यायतोर्मिषः । विवेकविशदा तत्र शार्दूलतयोः कथा ॥११३॥  
 अथ चाती विदित्वेमां कुनोपि नगरौकसः । खवालवृद्धाः क्षमात्वास्तमे वेशमाययुः ॥११४॥  
 पूर्वाकृतिविसंवादाद्भूतो नाथं स इत्यथ । तेनाच्छिद्यत संवादिनिक्षिप्तान्पृच्छता ययः ॥११५॥ 115  
 अर्थनां शासितुं राष्ट्रं पौराणामपराजकम् । सोऽन्वमन्वत कृष्णेन निःस्पृहः शासनानुरोः ॥११६॥  
 प्राप्यव्योषधोपास्तं तं दिव्याकृतिशोभिनम् । सतुर्व्यं आपयामासुरमिषेकाम्भुभिर्हिजाः ॥११७॥  
 नवराजोचिताकारे न स शिक्षामपैक्षत । दृष्टकर्मा समस्तस्तु निस्तुवाः प्रक्रिया व्यधात् ॥११८॥  
 स राजोचितनेपथ्यः पौराणीर्षोवशोभिनीम् । सौधोन्मिषप्राजययी ससैव्यः प्राविशत्पुरीम् ॥११९॥  
 तस्मिन्विरजति प्राज्यमाक्रामति नृपासनम् । आचक्राम प्रजा व्यापन्न देवी न च मानुषी ॥१२०॥ 120  
 अहरन्ददयं तस्य धृङ्गारहितविभ्रमाः । नितम्बिन्धो वनमुषः शमिनो न तु योषितः ॥१२१॥  
 वनप्रसूनसंपर्कपुण्यमन्यैस्तपस्विनाम् । कर्पूरधूपसुरभिः करैः स्पृष्टः स पिप्रिये ॥१२२॥  
 भूतेश्वरधर्मावेशविजयेशानपश्यतः । निवमो राजकार्येषु तस्याभूत्पतिवासरम् ॥१२३॥  
 हरायतनसोपानक्षालनाम्भः कणाञ्जलिः । संस्पृष्टः पद्मैः सोऽभूदाम्बुस्पन्दविमहः ॥१२४॥  
 पूर्वपूजापनयने निराडम्बरसुन्दरः । तेनैव द्रुमशायि क्षपितो विजयेश्वरः ॥१२५॥ 125  
 लिङ्गपीठतुल्यस्त्वामकुम्भाम्भः सोऽभूत्पूर्वविः । शायानस्याप्यभूत्तस्य वल्लभो वल्लकीरिषः ॥१२६॥

१००. ') A, gloss लोरीः नाव इति भाष्यः. १०१. ') Thus corr. by A, from A, मध्यमरे; A, in margin मध्यमरेण ताः इत्य-  
 व्याख्येयं.—') Thus corr. by A, from A, मनुष्याहरन्. १०४. ') Thus corr. by later hand from A, लो.—') Thus corr.  
 by A, from A, दुर्लभम्. १०५. ') Thus corr. by A, from आम्बुस्पन्दम्.—') A, योगिन्मः. १०६. ') स supplied by A.  
 १०७. ') Thus corr. by A, from A, ईशानस्तस्य. ११०. ') A, राजा. १११. ') Thus corr. by A, from A, सखीणां.  
 ११२. ') A, gloss वृद्धेभ्य अरहितः न त्यक्तः क्षीयां वल्लिनां जनः जन्ये जातिः ताः.—') A, gloss क्षान्तस्य. १२५. ') Thus corr. by  
 A, from A, निवमो



- तापक्षैर्मस्मरद्राक्षजटाजूटाङ्कितैर्बभौ । तस्य मादेश्वरी पर्वदिव भूमिपतेः सभा ॥१२७॥  
 शिवलिङ्गसहस्रस्य प्रतिष्ठाकर्मणि प्रभोः । प्रतिष्ठा प्रत्वं संस्य नाभूद्विचिता कश्चित् ॥१२८॥  
 प्रमादात्तदनिष्पत्तौ शिलामुत्कीर्णं कल्पिता । सहकलिङ्गी तद्वत्सैः सर्वतोऽपि दृश्यते ॥१२९॥  
 180 तादृ तादृ स धापीषु लिङ्गव्याजादरोपयत् । स्वपुण्यपुण्डरीकाणां जन्मनेक्षपरंपराम् ॥१३०॥  
 स्थाने स्थाने जलान्तथ बहुसंख्यैर्निवेशितैः । अनयप्रमदाभङ्गि शिवलिङ्गैस्तरङ्गिणीः ॥१३१॥  
 भतितिङ्ग महाधामाः प्रत्यपाद्यन्त तेन ये । पर्वदामघ तज्जोगः कालेनाग्न्यर्चिमायतः ॥१३२॥  
 भकरोत्स महाहर्म्यैर्महालिङ्गैर्महावृषैः । महात्रिगुलैर्महतीं महामादेश्वरो महीम् ॥१३३॥  
 कृत्वा संधीश्वरं देहसंभानपितृकाम्ने । ईशानस्य गुरोर्नोवा अथादीशेश्वरं हरम् ॥१३४॥  
 185 येदां च भीमादेवीं च देशांश्चान्धान्यदेपदे । स मउप्रतिमालिङ्गैर्हर्म्यैर्निन्वे महार्घताम् ॥१३५॥  
 स्वयंभूमिश्च तीर्थं च पूतं भक्तिविभूषितं । स एव भोक्तुमज्ञासीत्प्रातः कश्मीरमण्डलम् ॥१३६॥  
 आतस्य निर्धराभ्योभिः पुष्पलिङ्गार्चनोत्सवैः । राक्षसस्य वनोर्बीषु मासः पष्पाक्रमे ययौ ॥१३७॥  
 स चातिरम्यः काश्मीरो धीष्मस्त्रिदिवदुर्लभः । हिमतिङ्गार्चनैः प्रायाइनान्तषु कृतायताम् ॥१३८॥  
 कुलाञ्जपण्डरुडाद्याः प्राप्य पुष्करिणीतटीः । लक्ष्मीसखः स खण्डेन्दुबुद्ध्यान्परोभवत् ॥१३९॥  
 140 नीलोत्पलवतीर्वापीरगस्त्योदयनिर्दिष्टाः । अवगाद्य हरार्चामिः शरदं निर्विवेश सः ॥१४०॥  
 सार्धं तपोधनैस्तैर्लैर्भजतो जागरोत्सवान् । तस्याभुवन्भुवो मर्तुरमोघा माघरात्रयः ॥१४१॥  
 अत्यद्भुतं राज्यलाभमित्थं सफलवन्कुमी । पञ्चाशत् त्रिषोऽनामस्यक्रामस्स वत्सरान् ॥१४२॥  
 शमव्यसनिमस्तस्य राज्यकार्याण्यपश्यतः । तस्मिन्काले प्रकृतयो विरागं प्रतिपेदिरे ॥१४३॥  
 अन्वैष्यन्त नृपस्ताभिः कश्चिद्राज्याय शुभुवे । राजपुत्रो जिगीषुश्च श्रीमाम्यौधिष्ठिरे कुले ॥१४४॥  
 145 जुगोप गोपादित्याकथं कश्मीरेन्द्रजिगीषया । युधिष्ठिरप्रपौत्रं हि गान्धाराधिपतिस्तदा ॥१४५॥  
 वसन्तप्राप्तं साम्राज्यं स तत्र तनयं क्रमात् । अवाप लक्ष्मीर्दिव्यैरमोघं मेघवाहनम् ॥१४६॥  
 स तत्र पितुरादेशाद्वैष्णवान्वयजन्मनः । राष्ट्र प्राग्ज्योतिषेन्द्रस्व ययौ कन्वास्वबन्धरे ॥१४७॥  
 तत्र तं वारुणं कथं ज्ञायया राजसंनिधौ । भेजे वरस्रजा राजकन्यका चामृतप्रभा ॥१४८॥  
 तेन तस्य निमित्तेन वृद्धिमागामिनीं जनाः । अजानन्नम्बुवाहस्य पाश्चात्येनेव वायुना ॥१४९॥  
 150 राज्ञा हि नरकेणैतद्गुणानुदुष्णवारणम् । आनीतमकरोच्छावां न विना चक्रवर्तिनम् ॥१५०॥  
 तमन्तिकं पितुः प्राप्तं पत्न्या लक्ष्म्या च संभितम् । भुवा भिलम्बयामासुर्मन्त्रिणो वंशयोग्यया ॥१५१॥  
 अयार्यराजो विज्ञाय स्वराज्यं भेदजर्जरम् । प्रतिपत्ते न शक्तोऽपि तस्यै नु स्वकुमुद्वहकः ॥१५२॥  
 अचिन्तयद्य सत्यं मे संप्रीतो भूतभावनः । सिद्धिप्रदानमूनीर्धानपाकतुं समुद्यतः ॥१५३॥  
 कृत्ये बहुनि निष्पाद्ये भ्रमात्कौसीयमाभयन् । प्रावृषीवाध्वगो विष्टया मोहितोऽस्मि न निद्रया ॥१५४॥  
 155 स्वकाले त्यजता लक्ष्मीं विरक्तां बन्धकीमिव । इतिर्वासनप्रीडा विष्टया नासाविता मया ॥१५५॥

१३०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'पुण्डरीकाक्षज'. १३४. <sup>१</sup>) The aksharas were supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—  
<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss ईशभावा इति प्रसिद्धस्यले. १३६. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> 'विशेषतः.—' Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> वाञ्छा.—<sup>२</sup>) Thus corr. by later hand  
from A<sub>1</sub> काश्मीर'. १३९. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> बुद्ध्या. १४५. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from 'स्वराज्य'.  
१४६. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> वसन्तप्राप्तसा. १४७. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> युवा. १४८. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> glosses आलस्यव and न कर्म कौसीय.—<sup>२</sup>) Thus  
corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'अवध'. १५५. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> स्वकुले.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> सरक्ताम्.

चैतुषस्त्वेव मे राज्यरङ्गस्मिन्वस्त्वतधिरम् । निर्व्यूहमपि वैरस्व इदृशा न प्रेक्षका गताः ॥१६६॥  
 विदृशा सदैव चैमुख्यमुचैरुदोपयज्जिभयः । त्वावक्षणे न भीतोस्मि विकत्स्वन इवाहवे ॥१६७॥  
 इति संविन्तवन्नतः सर्वस्यागोन्मुखो नृपः । मनोराज्यानि कुर्वाणो हरिश्च इव पित्रिये ॥१६८॥  
 अन्येषुः प्रकृतीः सर्वाः संनिपत्य सभान्तरे । ताभ्यः प्रत्यर्पयन्वासमिव राज्यं दुरक्षितम् ॥१६९॥  
 यजिज्ञातं स्वेच्छया तस्य प्रयत्नेनापि नाशकम् । न स्वीकारयितुं कश्चित्कणीन्द्रमिव कञ्चुकम् ॥१७०॥ 160  
 अर्थातिङ्गमुपादाय सोऽयं पावादुहकुलः । धौतवासा निरुष्णीयः पद्मामेव प्रजेधरः ॥१७१॥  
 तस्य पदार्पितदृशो व्रजतो मौनिनः प्रभोः । पन्थानं जगूदुः पौरा निःशब्दजवदखवः ॥१७२॥  
 स विलङ्घितगन्धूतिरुपविश्य तरोरधः । जनमेकैकमुद्राण्यं न्यवर्तयत सान्त्वयन् ॥१७३॥  
 यधि शिखरिणां मूले मूले विलम्प्य जहज्जनान्मितपरिकरो मच्छसूधैः क्रमात्समदृश्यत ।  
 गहनवसुधाः संपूर्णैश्चैत्रजन्त निजात्पदाब्ज इव विनिर्यातः स्तोकैः कृतानुगमो जलैः ॥१७४॥  
 निःशेषं निकटास्त लोकमटवीमध्ये निरुन्धन्पदं शोकावेशसबाष्पगदपदं संमान्य चोत्सार्धं च ।  
 भूर्जस्वर्णपरिरोधमर्मरंराक्षिद्राणसिद्धाध्वगभेणीमौलिमणिप्रभोज्ज्वलगुहागेहं जगाहे वनम् ॥१७५॥ 165  
 अथ वनसरसीतटदुःसाधः पुटकषटोदरसंभृताम्बुपुराम् ।  
 वसतिमकृत वासरावसाने द्युचित्ररूपलवकल्पितोद्यतत्पाम् ॥१७६॥  
 शृङ्गासक्तसितातपाः शालितच्छायाभुवः शाङ्गलैरुत्पुल्लामलमल्लिकातलमितम्बुप्रव्रजन्स्त्रीजनाः ।  
 सध्वाना वनपालवेणुरेणितोन्मिधैः प्रपाताम्बुभिः भ्रान्तं दृक्पथमागतास्तमनयचिद्रामवूराद्वयः ॥१७७॥  
 वनकरिरसितैः पदे पदे स प्रतिभटतां पटदध्वमेर्धधामैः ।  
 भ्रमनुत रटितैश्च कर्करेटोः परिगलितां गमनोन्मुखस्त्रियामाम् ॥१७८॥  
 अन्येषुर्विधिवदुपास्य पूर्वसंध्यामाससे नलिनसरस्थपास्तनिद्रः ।  
 भ्रमापालः परिवित्तोदराभ्युतीर्थं नन्दीशाधुपितमयापं भृतभर्तुः ॥१७९॥  
 नन्दिक्षेत्रे त्रिभुवनगुरोः सोपतस्तत्र यावत्तस्थौ तावत्स्वयमांभमतावप्रये जायते स्म ।  
 भस्मस्मेरः क्षुण्णितजटाजुटबन्धोक्षसूत्री रुद्राक्षाङ्गो जरादमुनिभिः सस्पृहं वीक्ष्यमाणः ॥१८०॥ 170  
 भ्राम्यन्भीकण्टदक्षव्रतजनितमहासन्निधौ भैक्षहेनोभिक्षादामोद्यतास्तु प्रतिमुनिनिलयं संभ्रमासापसीषु ।  
 वृक्षमिक्षाकपाले द्युचिफलकुक्षुमश्रेणिभिः पूर्वमाणे मान्यो धैराग्ययोगेऽप्यनुपनतपरमार्थनालाघकोभूत् ॥१८१॥  
 ६ ॥ १७९ ॥ आदिनः ४३ ॥ अं ५४३ ॥  
 इति श्रीकादमीरिकयहायान्यश्रीचण्डकप्रभुसूतोः कल्हणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्या द्वितीयस्तरः ॥  
 शान्तये वत्सराणामष्टभिः परिवर्जिते । अक्षियन्तितीपि व्याख्याताः षट्प्रख्यातगुणा नृपाः ॥

१६६. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; the v. l. of A<sub>2</sub> निर्व्यूहमपि has been struck out again; G R निर्व्यूहमपि. १६७. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> सं. १६८. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> स्तोकागुगमो. १६९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> निरुन्धन्पदं.—  
<sup>2</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> भूर्जस्वर्ण.—<sup>3</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मर्मर.—<sup>4</sup>) The *akshara* लि supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>5</sup>) The gloss भौजजीवो, written by A<sub>2</sub> at the foot of the page, probably refers to this word.  
 १७०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> शाङ्गलैरुत्पुल्लामल; the latter reading repeated in margin by A<sub>2</sub>.—<sup>2</sup>) Thus G *see* *man* and P; A B C पालेणु.—<sup>3</sup>) A<sub>2</sub> gloss पर्वता. १७६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> वनहरि.—<sup>2</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> वनैर्.—  
 १७७. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> वनवसुधा; supplemented as above by A<sub>2</sub>. १७९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> भ्राम्यन्स्त्री.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> भोगो.  
<sup>3</sup>) A<sub>1</sub> writes पञ्चपुत्रम्, with figures indicating transposition.

## ॥ तृतीयस्तरः ॥

- मुञ्चेभाभिनमस्व कुम्भकुहरे मुक्ताः कुषामोषिताः किं भालज्वलनेन कज्जलमतः स्त्रीकार्यमश्लोः कृते ।  
संधाने वपुरर्ध्वोः प्रतिवदन्नेवं निवेधेऽप्यदेः कर्तव्ये प्रियवोत्तरानुत्तरणोद्युक्तो हरः पानु वः ॥१॥  
अथोल्लसत्पुष्पायमानिन्युर्मेववाहनम् । गान्धारविषयं गत्वा सविवाभिष्टिताः प्रजाः ॥२॥  
रक्तप्रजस्य भूभर्तुः पद्मालोकानुरञ्जनम् । तस्याशायि जनैर्धीतसौमशालवर्त्तनिभम् ॥३॥  
स पुनर्बोधिसत्त्वानामपि सत्त्वानुकम्पिनाम् । चर्यामुदात्तचरितैरस्वशेत महाशयः ॥४॥  
5 तत्त्वाभिषेक एवाज्ञां धारयन्तोधिकारिणः । सर्वतोमार्गमर्थादापटहानुदधोवपन्न ॥५॥  
कल्पाग्निना प्राणिवधे तेन राष्ट्राधिचारिते । निष्पापां प्रापिता वृत्ति स्वकोशास्तौनिकादवः ॥६॥  
तत्त्व राज्ये जिनस्येव मारविशेषिणः प्रभोः । क्रतौ धृतपद्मः पिष्टपद्मभूतबलावभूत् ॥७॥  
स मेघवननामानममहारं विनिर्ममे । मयुष्टग्रामकृत्पुण्यज्येष्ठं मेघमठं तदां ॥८॥  
भोगाय देव्यभिभूणां बलभास्वामृतप्रभा । विहारमुच्चैरमृतभवनाख्यमकारयत् ॥९॥  
10 देशैकदेशाङ्गोन्नतः प्राप्तस्तत्त्वाः पितुर्गुहः । स्तुन्यां तत्रापया मोक्षो लोस्तोन्यास्तूपकार्यकृत् ॥१०॥  
चक्रे नडवने राज्ञो यूक्तदेव्यभिधा वधूः । विहारमनुताकारं सपत्नीस्पर्धयोद्यता ॥११॥  
अर्धे यज्ञिधवः शिक्षाचारास्तर्वापितास्तया । अर्धे गार्हस्थ्यगर्वाध सस्त्रीपुत्रपशुस्त्रियः ॥१२॥  
अथेन्द्रदेवीभवनामिन्द्रदेव्यभिधा व्यधात् । विहारं सचतुःशालं स्तूपं भूप्रियापरा ॥१३॥  
अन्याभिः स्वादनासम्प्राप्तमुत्सामिर्निजाख्यया । देवीभिस्तस्य महिता विहारा बहवः कृताः ॥१४॥  
15 अर्वाकालोद्भवस्यापि राज्यकालोस्य भूपतेः । न्यकृतादिनृपोदन्तैर्वृत्तान्तैरनुतोभवत् ॥१५॥  
स बहिर्विहरञ्जानु भूभृतीरुदीरितम् । चौरचौरोयमिस्वारादृष्टोत्कन्दितध्वनिम् ॥१६॥  
कः कोत्र बध्यतां चौर इत्युक्ते तेन सकुधा । शशामाकन्दितध्वानो नच चौरो व्यभाव्यत ॥१७॥  
पुनर्दिग्दिनैस्तस्य निर्गतस्यामतस्ततः । अभवन्नभयार्थिन्यो द्वित्रा दिव्यप्रभाः स्त्रियः ॥१८॥  
ताः संभुतेप्सितास्तेन रुद्राधेन कृपालुना । अभ्यभाषन् सीमन्तपुञ्जिताञ्जलयो वधः ॥१९॥  
20 देव दिव्यप्रभावेण भुवने भवता धृते । अपरस्माद्भयं जातु कस्य स्यात्करुणानिधे ॥२०॥  
तदानीं मोददा भुत्वा लावयन्तो नभस्तलम् । अकाण्डकगकापातशक्तिभिः कार्पकैर्मृषा ॥२१॥  
पक्षशालिवनस्फीतिरक्षाभुमितमानसैः । नागास्त्वक्कापक्षरम्भभूमितां गमिताः प्रभो ॥२२॥

२. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> gloss इमस्व. ५. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss अनारः अहिता. ८. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> °उवेष्टो. —) A<sub>2</sub> तथा. ९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> °वेष्टो.  
२०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into देशैक°. —) A<sub>2</sub> स्तुन्या. २१. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> वृत्त°. २४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss नृपजीवि.  
२२. <sup>१</sup>) A °स्फाति. —) A<sub>2</sub> भूमि ते.

तेस्माकं पतयधौरधौर इत्यार्तभाषितम् । भुत्वा देवेन बन्धन्यामित्यवादि वदा कुधा ॥२३॥  
 तदा त्वदाज्ञानाद्येण व्यपतन्पादावेष्टिताः । प्रसादः कियतां तेषामस्मत्कृपयाधुना ॥२४॥ चकलकम् ॥  
 तदाकर्ण्यवद्वारा प्रसादविज्ञानमः । सर्वे ते बन्धनाद्यास्तस्यज्यन्तामिति स्मितः ॥२५॥ 25  
 तदा तस्माद्वदा राज्ञो नागा विभुतबन्धनाः । प्रणम्य चरणी तूने प्रवयुः सपरिग्रहाः ॥२६॥  
 अथ माहयितुं भूषानाङ्गां हिंसानिवृत्तये । स दिग्जयाव निर्व्याजधर्मवयो विनिर्बन्धौ ॥२७॥  
 अभूदभीतजनतावेक्षणस्याप्यधिक्रमः । स्पृहणीयो जनस्यापि तदीयविजयोद्यमः ॥२८॥  
 प्रभावविजितान्कृत्वा सोर्हिंसादीक्षिताभृषान् । अर्णसां पत्युर्धर्म्ममवापावर्णवर्जितः ॥२९॥  
 तत्र ताणीवनप्याद्यास्तुल्यविभान्तसैनिकः । युक्तिं हीपान्तराक्रान्ती क्षणमन्तर्ध्वविस्तयत् ॥३०॥ 30  
 अथ वेलावनोपान्तातेनार्ताक्रन्दितध्वनिः । मेघवाहनराज्येपि हतोदमिति भुभुवे ॥३१॥  
 तमायःशङ्कुनेवान्तर्जितः स हुतं ततः । संचारिणातपत्रेण सवा तां वदधामगात् ॥३२॥  
 अपहृद्यदथ केनापि षण्डिकायतनापतः । नरं शबरसेनाया हन्यमानमभोमुखम् ॥३३॥  
 अनात्मज्ञ भिगेतसे कुकर्मति महीभुजा । तर्जितः स भवादेवं शबरस्तं व्यञ्जितपत् ॥३४॥  
 शिभुर्मुर्मुर्मे राजकथं रोगार्दितः हतः । कर्मतैवैवैरुक्तमस्य भेयोलवाचहम् ॥३५॥ 35  
 उपहारनिरोधेन सद्य एव विपद्यते । बन्धुवर्गमशेषं च विदधेतस्मीवजीवितम् ॥३६॥  
 अरण्यगहनाल्लभ्यमानार्थं देव रक्षसि । बहुलोकाभयं बालं कथमेतमुपेक्षसे ॥३७॥  
 अथाभ्युपान्महात्मा स बधोभिः शबरस्तैः । बध्यस्य दृष्टिपातैश्च विह्वलैर्विवशीकृतः ॥३८॥  
 किरात कातरो मा भूः स्वयं संरक्ष्यते मया । बहुबन्धुस्तत्र हतो बध्योप्ययमहान्धवः ॥३९॥  
 उपहारीकरोम्येष षण्डिकायै स्वाविग्रहम् । मयि प्रहर निःशङ्कुं जीवत्येतज्जनहयम् ॥४०॥ 40  
 तद्व्रुतमहासत्त्वचित्तोदात्तत्वविस्मितः । उन्मिषद्रोमहर्षस्तं ततः स शबररोभ्यधात् ॥४१॥  
 भतिकादण्यमिषतस्तवायं पृथिवीपते । कथिन्मतिविपर्यासप्रकारो यदि रोहति ॥४२॥  
 तैलोक्यजीवितेनापि यो रक्ष्यो हेलयैव तम् । पृथिवीमेगस्तुभर्गं कथं कायमुपेक्षसे ॥४३॥  
 न मार्गं न यशो नार्यान् दारास्त च बान्धवान् । न धर्मं न सुताभूषा रक्षन्ति प्राणतृणया ॥४४॥  
 तत्प्रसीद प्रजानाथ मा बध्येस्मिन्कृपां कृषाः । शिभुधैव प्रजाधैता जीवन्तु त्वयि जीवति ॥४५॥ 45  
 उपाजिहीर्षुरात्मानं दन्तद्योतार्चडम्बरैः । अर्चयन्निव चामुण्डानमोवाच स पार्थिवः ॥४६॥  
 सदाचारसुधास्वादे के भवन्तो वनौकसः । जाह्नवीमज्जनपीतिं न जानन्ति महस्विताः ॥४७॥  
 धुवापायेन कायेन क्रीणतः कीर्तिमव्ययाम् । ममामीष्टं प्रमादुं ते मूढ कडोयमाग्रहः ॥४८॥  
 मा बोधः किंचिदपदं प्रहर्तुं चेद्गता तव । न किं निजः कृपाणी मे शक्तः प्रक्रान्तसिद्धये ॥४९॥  
 इत्युक्त्वा स स्वयं देहमुपहर्तुं समुद्यतः । खण्डनाय स्वमुण्डस्य विकीर्णं शास्त्रमादधे ॥५०॥ 50  
 ततः प्रहर्तुकामस्य तस्य शुक्रसुमैः शिरः । करध विष्वक्पुषा दहः केनाप्यजायत ॥५१॥

३०. ') Thus corr. by later hand from A, 'कैः. ३३. ') A R G here and elsewhere 'शबर'. ३६. ') A, एष. ४८. ') Thus corr. by later hand from A, 'वीर्य'.

8422



- अथापदयत्तथाभूतः कंचिद्विद्याकृतिं पुरः । न चण्डिकां न तं बध्यं न किरातं न हारकम् ॥५२॥  
 स तं दिव्यस्तदावादीन्मां त्वं सस्ववशीकृतम् । विद्धि मध्यमलोकेन्दो वरुणं कवणानिधे ॥५३॥  
 यदेतस्वामुपास्तेद्यं कृत्वा तन्मत्पुरात्पुरा । महाबलोदरद्वीमः पुराणश्चमुरस्तव ॥५४॥  
 55 रसातलैकतिलकं माहात्म्यवदिवं विना । उपद्रवाः प्राणहराः पौराणां नः पदे पदे ॥५५॥  
 तदिवं प्राप्नुकामेन स्ववैदार्यं परीक्षितुम् । कारुण्यमव मायेयं निरमायि मयेदृशी ॥५६॥  
 त्वदादिर्यो व्यभाज्जन्तुन्वसून्वसुकुलात्मजः । प्रावक्षितममारेण वरसीव तदेनसः ॥५७॥  
 भयस्पृहाजनकयोर्धरणीभारणोचिते । शेषदेहे विषोद्गारफणारक्षौघयोरिव ॥५८॥  
 तमःप्रकाशावयोस्तेजःक्रान्तदिगन्तरे । उषंर्बुधे धूमजालज्वालापल्लवयोरिव ॥५९॥  
 60 क्रमाप्यायक्रियाभाजो हृदयेजस्विमण्डले । प्रावृद्धयोदच्छेदं संतापासारयोरिव ॥६०॥  
 इयोरालोकितं चित्रं जन्मैकस्मिन्महाकुले । तस्य त्रिकोटिहन्तुश्च तत्रार्हिसस्य च प्रभोः ॥६१॥ चक्रलकम् ॥  
 नमः सन्नाड्यैवं स वदतो यादसां प्रभोः । अकारं पूजां स्तोत्रेण छत्रेण च कृताञ्जलिः ॥६२॥  
 तं च स प्रतिगृह्णन्तं प्रणयादुष्णवारणम् । अगाहं गुणिनामभ्यो वरुणं धरणीधरः ॥६३॥  
 कल्पद्रुमाश्च सन्तश्च नार्हन्ति समशीर्षिकाम् । अर्धिनां प्रार्थिताः पूर्वं फलम्बन्धे स्वयं यतः ॥६४॥  
 65 अवालम्बिष्यत कृत्वा कथं नः पुण्यपण्यताम् । तत्प्राप्त्यविष्यतं न चेदातोपकृतये भवान् ॥६५॥  
 वदान्यः संविभाग्यैर्भ्यः पूर्णं कुर्यादनुग्रहम् । ज्ञाययाव्याययम्भ्यांस्फलान्यपि महीरुहः ॥६६॥  
 तदेवं विहितोदात्तसंविभागाभिचोदितः । जनोयं भगवन्किञ्चिद्भरं प्रार्थयते परम् ॥६७॥  
 वशीकृतयेयं पृथिवी कृत्स्ना भवदनुग्रहात् । जेतुं द्वीपान्कथ्यतां तु युक्तिः पाथोभिलङ्घने ॥६८॥  
 इत्यर्थमानोकथयद्भूमिपालं जलेश्वरः । तितीर्षी भवति स्तम्भं नीयतेभ्यो मयाम्बुधेः ॥६९॥  
 70 ततो महान्प्रसादोयमित्युक्ते पृथिवीभुजा । तिरोबभूव भगवान्वरुणः सोष्णवारणः ॥७०॥  
 अन्येषुार्धस्मयस्मेरैर्बलैः सीमन्तयञ्जलम् । प्रभावस्तस्मिन्ततोर्भं प्रोत्तार स वारिधिम् ॥७१॥  
 गुणरत्नाकरः शैलं स रत्नाकरशेखरम् । नानारत्नाकरं सैन्यैराकरोहाय रोहणम् ॥७२॥  
 तत्र तातीतरुवनच्छायाध्यासितसैनिकम् । प्रोत्वा लङ्काधिराजस्तमुपतस्थे बिभीषणः ॥७३॥  
 समागमः स भुभुमे नरराक्षसराजयोः । वन्दिनादांभुतान्योन्यमथमालापसंभ्रमः ॥७४॥  
 75 अथ रक्षःपतिर्लङ्कां नीत्वा लंकरणं क्षितेः । अमर्त्यसुलभाभिस्तं विभूतिभिरुपाचरत् ॥७५॥  
 यदासीत्पिशिताशा इत्यन्वये नाम रक्षसाम् । तदा तदाज्ञापहणे प्रापि तद्ब्रूद्विशब्दताम् ॥७६॥  
 रक्षःशिरःप्रतिच्छन्दैः स्थिरप्रणतिस्तृणैः । सनाद्यशिखरान्प्रादात्तस्मै रक्षःपतिर्ध्वजान् ॥७७॥  
 पाराहारिनिधेः प्राप्ताः कश्मीरेष्वधुनापि ये । राज्ञां यात्राहं निर्यान्ति क्वाताः पारध्वजाः पुरः ॥७८॥  
 इत्यमाराक्षसकुलं प्राणिर्हिंसां निषिध्य सः । स्वमण्डलं प्रति कृती न्यवर्तत नराधिपः ॥७९॥

५०. <sup>१</sup>) The aksharas लक्षसूत्रमुक्तं and मारेण वरसीव तदेनसः supplied by A<sub>2</sub> in spaces left by A<sub>1</sub>. ५८. <sup>१</sup>) मयस्पृ-  
 हाजन supplied by A<sub>2</sub>, as above. ६५. <sup>१</sup>) स supplied by A<sub>2</sub>. ६६. <sup>१</sup>) Emended; A R G वरुणः.—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss अर्धिनां.—  
<sup>३</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> इत्यन्वये. ६९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तदये. ७९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>, A<sub>2</sub> कलं. ७४. <sup>१</sup>) स  
 supplied by A<sub>2</sub>.—<sup>२</sup>) म्बोम्ब supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ७७. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> gloss अतिनामि.



ततः प्रभृति तस्याद्या सार्वभौमस्य भूपतेः । हिंसाधिरतिरूपा सा न कैश्चिदुदलङ्घ्यते ॥८०॥ 80  
 भुवि रूपादिभिर्नाप्यु सिंहाद्यैर्गहने न च । न ह्येनममुष्विर्व्योसि तद्राज्ये जन्तवो हताः ॥८१॥  
 अतिक्रामति कालेय कोपि शोकाकुलो हिजः । पुत्रं गवार्तमावाय हारि चक्रन्द भूपतेः ॥८२॥  
 दुर्गया प्रार्थितं राजन्पश्चाद्दारे विमेष मे । अनन्यसंततेः सनुर्ज्वरेणाद्य विपद्यते ॥८३॥  
 यद्यपिसापहेणेन क्षितिपाल न रक्षसि । एतद्विपत्तौ तत्कोन्यो निमित्तं प्रतिभाति मे ॥८४॥  
 निर्णयो वर्णगुणस्य स्वयैव प्रदीयताम् । द्वाद्यगस्य पशोर्वा स्यात्पाणानां कियदन्तरम् ॥८५॥ 85  
 तपःस्थानपि ये जमुर्त्राद्यगमाणलब्धये । इह मातस्तेधुना भूमे प्रजापालास्तिरोहिताः ॥८६॥  
 इति ब्रुवति साधेयं शोककक्षाक्षरं हिजे । आपन्नार्तिहरो राजा चिरमेवं व्यचिन्तयत् ॥८७॥  
 न वध्याः प्राणिन इति प्राङ्गुया समयः कर्तः । विप्रार्थमपि किं कुर्यात् स प्रतिज्ञातविग्रहम् ॥८८॥  
 निमित्तीकृत्य मामद्य विपद्येत हिजो यदि । तत्राप्यत्यन्तपापीयानर्थः संकल्पविग्रहः ॥८९॥  
 नैति मे संशयधाम्नमेकपक्षावलम्बनम् । संभेदावर्तपतितं प्रखनमिव मानसम् ॥ ९०॥ 90  
 तस्त्वदेहोपहारेण दुर्गां तोषयता मया । प्रतिज्ञया समं न्याय्यं रभितुं जीवितं हयोः ॥९१॥  
 इति संचिन्त्य ह्यधिरं देवदानोद्यतो नृपः । श्वः प्रियं तव कर्तास्मीत्युक्त्वा विप्रं व्यसर्जयत् ॥९२॥  
 क्षपायां क्षमापतिमद्य स्वमुपाहर्तुमुद्यतम् । निविध्य दुर्गां व्यधित प्रकृतिस्य द्विजन्मजम् ॥९३॥  
 इत्याद्यद्यतनस्यापि चरितं तस्य भूपतेः । पुत्रगजैर्व्यसंभाव्यं वर्णयन्तस्त्वपामहे ॥९४॥  
 अथवा रचनानिर्विशेषमार्गेण वर्त्मना । प्रस्थितां नानुसन्धन्ति भोतृचित्तानुवर्तनम् ॥९५॥ 95  
 तस्मिन्नस्तंगते भुक्त्वा क्षमां चतुस्त्रिंशत्तं समाः । अनादित्यमिवाशेषं निरालोकमभूज्जगत् ॥९६॥  
 अथ क्षमाभृद्वरक्ष क्षमां श्रेष्ठसेनस्तदात्मजः । आहुः प्रवरसेनं यं तुञ्जीनं चाञ्जसा जनाः ॥९७॥  
 होःस्तम्भसंभृतासन्नौ कृषाणमणिदर्पणे । संक्रान्तेबोन्मुखी यस्य भुवनश्रीर्व्यभाव्यत ॥९८॥  
 समतुल्यं निर्माय नः पूर्वं प्रवरेश्वरम् । पुण्याः पुराणाधिष्ठाने प्रतिष्ठा विविधा व्यधात् ॥९९॥  
 गृहाङ्गनमिव क्षोणीं गणयन्वशवर्तिनीम् । त्रिगर्तोर्वी ग्राममध्ये प्रवरेश्चाथ यो वदौ ॥१००॥ 100  
 ईशो नृपाणां निःशेषक्षमाकेदारकुटुम्बिनाम् । स समास्त्रिंशत्तं भूभृदनिस्त्रिंशशायोमवत् ॥१०१॥  
 हिरण्यतोरमाणाख्यौ व्यधत्तामद्य तत्सुतौ । साम्राज्ययुवराजस्वभाजने रञ्जनं क्षितेः ॥१०२॥  
 बलाहतानां प्रापुर्ध्वं विनिवार्यासमञ्जसम् । लोरमाणेन दीक्षाराः स्वाहताः संप्रवर्तिताः ॥१०३॥  
 मामवज्ञाय राज्ञेव कस्मादेतेन बन्धिवम् । इति तं पूर्वजो राजा कोपनो बन्धने व्यधात् ॥१०४॥  
 चिरस्थितित्यक्तभुवस्तत्र तस्वाङ्गनाभिधा । ऐक्ष्वाकस्यात्मना राज्ञी वज्रेन्द्रस्यास्त गुर्विणी ॥१०५॥ 105  
 आसन्नप्रसवा भर्त्रा सा वपार्तेन बोधिता । सुतं प्रविष्टा प्रासोष्ट कुलालनिलये क्वचित् ॥१०६॥  
 स कुम्भकारगेहिन्वा काक्येव पिकशावकः । पुत्रीकृतो राजपुत्रः पर्याप्तं पर्यवर्धत ॥१०७॥

८०—८१. <sup>१)</sup>—<sup>१)</sup> These two verses have been supplied in margin by A<sub>2</sub>. ८३. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> राजपुत्रहारे. ८४. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> प्राण्यो-  
 त्ति सनकम्पयम्. ९९. <sup>१)</sup> This verse is supplied by A<sub>2</sub> in margin.—<sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss जनाः. १००. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> "सक्ये  
 १०३. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; G R Edd. भाव्य.—<sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss सुवर्णमया रञ्जितसमञ्जसम्.—<sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss स्वाहताः स्वनामाक्षरपुत्राङ्गनामेन  
 भाहताः संप्रवर्तिताः व्यवहारविषयाः कृता. १०४. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss लोरमाणेन. १०५. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss वपार्तेन सलक्ष्मणेन.

- जनविध्याः कुलाख्या रक्षित्या विदितोभवत् । रत्नसूतेर्भुजंग्याथ पञ्चम इव शेषधिः ॥१०८॥  
 तौघः प्रवरसेनस्य गिरा मातुर्नृपात्मजः । पैतामहेन नास्त्रैव कुलाख्या खवापितोभवत् ॥१०९॥  
 110 वर्षमानः स संपर्के न खेदे सहवासिनाम् । तेजस्विमैवीरसिकः शिशुः पद्म इवाम्भसाम् ॥११०॥  
 तं कुलीनैश्च भूरैश्च विद्याविद्विश्च दारकैः । अन्वीतमेव ददृभुः क्रीडन्तं विस्मयाञ्जनाः ॥१११॥  
 स्ववृन्दस्यात्युदारौजां राजा चक्रे स दारकैः । मृगेन्द्रशापः क्रीडन्निर्वने बालमृगैरिव ॥११२॥  
 संविभेजेनुजपाह वशीचक्रे च सोर्भकान् । अराजोचितमाचारं नैव कचिदंशेवत् ॥११३॥  
 भाण्डादि कर्तुं मृत्पिण्डं कुम्भकारैः समर्पितम् । स्वीकृत्य चक्रिरे तेन शिषलिकृपपरंपराः ॥११४॥  
 115 तथा साधर्वयवैः स क्रीडञ्जानु व्यलोकयत् । मातुलेन जयेन्न्नेण सारं चाभ्यनन्द्यत् ॥११५॥  
 आशेषमानं शिशुमिस्तं जयेन्न्नेयमित्यसौ । भूपालवस्तावहेलं पश्यन्मन्त्रपरीदिव ॥११६॥  
 संभाव्य सत्त्वावष्टम्भात्समसामान्यवंशजम् । सारदवाद्गिनीभर्तुर्भोगिनेयमश्नूत ॥११७॥  
 सत्वरस्तत्त्वजिज्ञासवारसेनानुसवार तम् । प्राप्तस्तद्दृष्ट्वा त्वक्यात्स्वसारं च व्यलोकयत् ॥११८॥  
 सा स चान्योन्यमुन्मग्न्यु पश्यन्तौ भ्रातरौ विरात् । निःश्वासहिगुणोष्माणि मुहुरक्षुण्यमुञ्चताम् ॥११९॥  
 120 कुलाख्या दारको मातः कावेताविति पृष्टवान् । अकथ्यतेत्यं वर्त्सन्मातायं मातुल्य ते ॥१२०॥  
 पितुर्बन्धेन सक्तोऽथ तं कालापेक्षयात्मजम् । शिषयित्वा जयेन्न्नेय कार्यशेषाय निर्वयौ ॥१२१॥  
 खल्विच्छोत्पादनासज्जे तस्मिन्नात्रा यदृच्छया । बन्धात्त्यक्तो नृतरणिस्तोरमाणोस्तमाययौ ॥१२२॥  
 निवार्य मरणोद्योगं मातुर्निर्वेदवेदितः । ययौ प्रवरसेनोऽपि तीर्थीच्छक्यादिगन्तरम् ॥१२३॥  
 रक्षित्वा दशमासोनाः क्षमामेकत्रिंशतिं समाः । तस्मिन्क्षणे हिरण्योपि शान्तिं निःसंततिर्ययौ ॥१२४॥  
 125 तत्रानेहस्युज्जयिन्यां श्रीमान्दुर्घापरभिधः । एकच्छन्नश्चक्रवर्ती विक्रमादित्य इत्यभूत् ॥१२५॥  
 भूपमद्भुतसौभाग्यं श्रीवर्द्धरमसाभजत् । विहाय हरिबाहुंश्च चतुरः सागरांश्च यम् ॥१२६॥  
 लक्ष्मीं कृत्वोपकरणं गुणे येन प्रार्थिते । श्रीमच्छ गुणिनोऽपि तिस्रस्त्युदुरकन्धराः ॥१२७॥  
 म्लच्छोच्छेदाय वसुधां हरेरेवतरिष्यतः । शकान्बिनादय वेनादौ कार्यभारो लघूकृतः ॥१२८॥  
 नानादिगन्तराख्यातं गुणवत्सुलभं नृपम् । तं कविर्मातृगुणाख्यः सर्वोऽस्थानस्थमासदत् ॥१२९॥  
 30 स गम्भीरस्य भूभर्तुर्नुभावं महाद्भुतम् । विविधास्यानसंबृद्धस्तस्याभ्युद्य व्यचिन्तयत् ॥१३०॥  
 सोऽयमासादितः पुण्यैः क्षोणिपालो गुणिमयः । परभागोपलम्भाय पूर्वमुप्य महीभुजः ॥१३१॥  
 यस्मिन्नाजनि तत्त्वज्ञैः स्वरिभिः संभृतभुजैः । नास्त्रलिख्यते जातु मानाय च गुणाय च ॥१३२॥  
 भङ्गशामुष्मिन्विदधती स्वाभिप्रायप्रकाशनम् । वैदग्ध्यवन्धतां नैति बुद्धिः कुलवधूरिव ॥१३३॥  
 खिलीकृतखलालापे युक्तायुक्तचिवेकरि । नायाति सेष्यमानेस्मिन्स्वगुणोन्मार्थकारिताम् ॥१३४॥  
 35 अनामुवद्विः सावद्यदुर्विद्यसमशीर्षिकान् । जीवन्मरणमस्यामे गुणिभिर्नानुभूयते ॥१३५॥

१०८. <sup>1</sup>) A, gloss भुजैः ११२. <sup>2</sup>) A, gloss अतिशयेन उदारं शीघ्रः वस्त्र. ११३. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A किचिद'. १२६. <sup>2</sup>) A, gloss प्रवरसेनः. १२७. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> has given a *varia lectio* in margin of which only इत्थिच्छो-  
 दास is legible (उत्थिच्छोदासनासज्जे ?) A, उत्थिच्छोत्पादने सज्जे, with gloss इन्द्रबुद्धस्तं कीलाहले सज्जे सति. १२९. <sup>1</sup>) G Edd.  
 गुणो येन प्रार्थिते. १२८. <sup>2</sup>) A, gloss कार्यकारणः १३१. <sup>1</sup>) G sec. manu and Edd. समास्था. १३२. <sup>1</sup>) A, अस्मिन्ना.

संभावनानुसारेण प्रवृत्तौस्माद्विवेकिनः । शोभ्यते नाञ्जितोऽप्युक्तं प्रीतिदायो महाशयैः ॥१३६॥  
 गृह्यन्वयानुषंगं स्वान्तमुचितप्रतिपत्तिभिः । अन्तरङ्गः समस्तानामयमुत्साहवर्धनः ॥१३७॥  
 सेवका वृष्टकष्टस्य राक्षिण्योत्पादने भवः । अस्य यो न स भृत्यानां विमाद्री विमविक्रयः ॥१३८॥  
 मिथ्यास्वातपुण्यो नाप्तो नामास्यः कलहमिवः । असत्यसंधः स्थेयो वा नास्यामेस्व प्रसीपतेः ॥१३९॥  
 अह्नीलात्तापिनोऽन्योन्यं नर्मोक्त्या नर्मभेदिनः । अन्यप्रवेशासहताः संहता नास्य सेवकाः ॥१४०॥ 140  
 कन्दानुवर्तिनामेव निजविज्ञानवन्दिनाम् । सर्वज्ञमन्वतान्भानां मुखपेक्षी न पार्थिवः ॥१४१॥  
 अनेन सह संजातः संलापो विपुलोदयः । लभ्यते नान्तराष्ट्रेषु दुर्जितैर्जानु दुर्जनैः ॥१४२॥  
 सर्वदोषोऽजितं सेव्यं नृपमेवमिदं मम । समासादयतः पुणैरदूरे स्वार्थसिद्धयः ॥१४३॥  
 गम्भीरश्च गुणज्ञश्च स्थिरबुद्धिश्च पार्थिवः । एव केशवस्य स्वस्त्वा निवेद्यः प्रतिभाति मे ॥१४४॥  
 न चास्माद्धनमादाय रञ्जितादन्यराजवत् । भ्राम्यते मित्रिमुष्मिन्नेष्योन्यः प्रतिभाति मे ॥१४५॥ 145  
 इति संचिन्त्य वृद्धं स नवामिव तां समाम् । नारदस्य चास्ते स्म गुणिगोष्ठौ मन्त्रयः ॥१४६॥  
 मृदुपूर्वं गुणानेवं दर्शयन्तं विशांपतिः । विशिष्टयोग्यताज्ञस्य विवेदाराधनोन्मुखम् ॥१४७॥  
 अचिन्त्ययश्च नायं स्याद्गुणिमात्रं महाशयः । वदन्तं सत्क्रियार्हत्वं वदत्यस्य गभीरता ॥१४८॥  
 इति संचिन्त्य राक्षसि ज्ञातुं तत्त्वान्तरं मतेः । नाक्रियन्त परीक्षार्थं यथावसाभसत्क्रियाः ॥१४९॥  
 स तेनानुपचारेण तमुदात्ताशयं नृपम् । स्वीकर्तारं विदग्धीमान्तिवेवे प्रीतिमाभितः ॥१५०॥ 150  
 क्रमोपचीयमानेन सेवाभ्यासेन भीमतः । तस्य नोद्वेगमगमस्त्वकाव इव पार्थिवः ॥१५१॥  
 नातीव स्वल्पया स्थित्या नातीवाप्यय दीर्घया । शरविशासणेनेव राजा निर्व्यं प्रसन्नताम् ॥१५२॥  
 नर्मभिर्गर्भभेदानां हास्यानां विक्रियाक्रमैः । मिथ्यास्तवैर्घटानां च न स क्षोभमवीकृत ॥१५३॥  
 प्रसज्जालापसंभासौ जायामह इवाचलः । प्रतिस्पर्धेव च क्रुध्यकावज्ञायामभूत्प्रभोः ॥१५४॥  
 वीक्षणं राजशसीनां राजद्विष्टैः सहासनम् । राजामे च कथां नीचैः कालविक्षाचचार सः ॥१५५॥ 155  
 स्वभावाद्वाजपुष्टयैः सजने राजनिन्दकैः । नास्मात्प्रभोरुपालम्भो लेभे पैशुन्वजीविभिः ॥१५६॥  
 वदद्भिरादरास्त्यैवं वैफल्यमन्वहं प्रभोः । निन्द्ये नोत्साहशैविल्यं सेवोत्साहासहिण्णुभिः ॥१५७॥  
 अन्योत्कर्षामपि वदम्पद्यङ्गेन निरामहः । स्वविद्याद्योतकः सोभूत्सम्भानां वदयंगमः ॥१५८॥  
 एवं स सेवमानस्तमुद्योगेन बलीयसा । अभिर्घिण्णो मातुगुप्तः प्रवृत्तमस्ववाहयत् ॥१५९॥  
 अथ तं कृशसर्वाङ्गं भूसरं जीर्णवासकम् । बहिर्जानु विनिर्घातो राजा वीक्ष्य व्यचिन्तयत् ॥१६०॥ 160  
 वैदेशिको निःशरणो गुणवान्बान्धवोऽजितः । दास्यं निजानुयाय कष्टं सोऽयमावाहितो मया ॥१६१॥  
 कोऽस्माभयः किमशनं कानि पावरणानि वा । इत्यैवार्थविजुहेन मया हन्त न चिन्तितम् ॥१६२॥  
 वसन्तेनेव न मया क्षोभकाद्यापि योजितः । धीमतातातपैः भुज्यन्तोऽर्थं पुरुषपादपः ॥१६३॥

१३६. \*) संभावनानुसारा supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १३७. \*) A<sub>2</sub> gloss प्रतिपत्तिः सत्कारः सत्क्रिया पूजनं ना-  
 नमिति वाच्यम्. १३९. \*) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> भ्राम्यते. १४१. \*) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> नारदस्य. १४२. \*) A<sub>2</sub>  
 gloss दाया चन्तोपि.—) A<sub>2</sub> gloss नृपमेव. १४६. \*) A<sub>2</sub> gloss राजगुप्तः. १४७. \*) A<sub>2</sub> gloss मातुगुप्तः. १५९. \*) Thus  
 corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> अभिर्घिण्णो.

- अस्य ग्लानस्य प्रैवज्यं निर्विण्णस्य विनोदनम् । आनन्दस्य वा ह्रमच्छेदं को विदध्यादसंपदः ॥१६४॥
- 165 नास्मै चिन्तामणिं हृद्यां नामृतं वा निषेवितः । मया बहयमेतावद्यामूढेन परीक्ष्यते ॥१६५॥  
 तदमुष्य गुणित्वस्य तीव्रसेवाभ्रमस्य च । प्रतिपत्त्यां कतमया तावदामृष्यमाप्नुयाम् ॥१६६॥  
 इति चिन्तयतस्तस्य राज्ञस्तं सेवके प्रति । स्वप्रसादोचिता काचित्प्रत्यभाभैव सत्किंवा ॥१६७॥  
 ततः प्राञ्जलत स्फारनीहारलववाहिभिः । बह्विबाहुं प्रालेयपथमानैर्हिमागमः ॥१६८॥  
 संनतध्वान्तमिषतस्तीव्रशीतवशीकृताः । आशाश्चकाशिरे नीलनिचोलाच्छादिता इव ॥१६९॥
- 170 शीतार्थां शुभणावौर्वह्नोऽन्माभिलाषतः । हुतं यातीव जलधिं दिमानि लघुतां ययुः ॥१७०॥  
 अथ दीपोज्ज्वले धास्ति लसद्दीपमहसन्तिके । कदाचिद्वृत्तिर्देवादर्धरात्रे व्यबुध्यत ॥१७१॥  
 स हेमन्तानिर्भूरिभांकारपरुषैः पुरः । दीपान्प्रकम्पितानीषत्प्रविष्टैर्धीभिः दृष्टवान् ॥१७२॥  
 तानुज्ज्वलयितुं भृत्यामन्विष्यन्नभ्यधात्ततः । १७३ केचुं बहिः सज्जः को वर्तत इति स्फुटम् ॥१७३॥  
 छल्लस्येषु सर्वेषु बाह्यकस्यान्तरात्ततः । राज्ञश्चमहं मानुगुप्त इत्यभृणोहवः ॥१७४॥
- 175 प्रविशेति स्वयं राज्ञा दत्तानुज्ञस्ततो गृहम् । लक्ष्मीसांनिध्यस्य तवपृष्ठेऽन्यैर्विदेशः सः ॥१७५॥  
 दीपानुज्ज्वलयेत्युक्तो निष्पाद्य चतुरैः पदैः । बहिर्दिवाहृत्केयं क्षणं तिष्ठते भूभुजा ॥१७६॥  
 स भयहिगुणीभूतशीतकम्पः प्रभोः पुरः । किं स्विकीर्ति विमृष्यतिदूरेभ्युपाविशत् ॥१७७॥  
 अथ पप्रच्छ भूपालः कियत्प्रति निशेति तम् । सोभ्यधादेव कामिन्या यामः सार्धेवशिष्यते ॥१७८॥  
 ततो भूभृदुवाचैनं कथं सम्यङ्निशाक्षणः । खयावधारितो निद्रा कथं नाभूष्य ते निशि ॥१७९॥
- 180 अथ कृत्वा क्षणाच्छोकमेतं तं स व्यजिज्ञपत् । अवस्थावेदनादंशां दैन्यं वा त्यक्तुमुद्यतः ॥१८०॥  
 शीतेनोद्धृतस्य माषशिमिवश्चिन्तार्णवे मज्जतः शान्तार्मि स्फुटिताधरस्य धमतः क्षुत्क्षामकण्ठस्य मे ।  
 निद्रा काप्यवमानितेव दयिता संत्यज्य दूरं गता सत्पात्रप्रतिपादितेव वस्तुधा न क्षीयते शर्वरी ॥१८१॥  
 नदाकर्ण्य महीपालः साधुवादैः परिभ्रमम् । अभिनन्द्य कवीन्द्रं तं पूर्वस्थानं व्यसर्जयत् ॥१८२॥  
 अचिन्तयद्य धिक्कां यः सगुणात्खिन्नचेतसः । दुःखोत्तमं वचः भृशसेवमेवाधुना स्थितः ॥१८३॥  
 निरर्थकान्साधुवादानन्यस्येव विदन्मम । अयमज्ञातद्वयो दुःखमास्ते धुवं बहिः ॥१८४॥
- 185 चिरं चिन्तयतो यत्नात्सदृशीमस्य सत्किंयाम् । देवं महार्हमद्यापि न किञ्चित्प्रतिभामि मे ॥१८५॥  
 अथ वास्यैव सूक्तेन स्मारितोऽस्यधुना यथा । वर्तते राजरहिते काश्यं क्रूरमीरमण्डलम् ॥१८६॥  
 पात्रायास्मै मही तस्मात्सा मया प्रतिपाद्यते । अवधीर्य महीपालात्महतोप्यर्थनापरान् ॥१८७॥  
 इति निश्चित्य चतुरं क्षपायामेव पार्थिवः । गूढं व्यसर्जयद्दूतान्काश्मीरीः प्रकृतीः प्रति ॥१८८॥  
 आदिदेश च तान्यो वो दर्शयेच्छासनं मम । मानुगुप्ताभिधौ राज्ये निःशङ्कं सोभिषिष्यताम् ॥१८९॥
- 190 अथ दूतेषु यातेषु लेखयित्वा स्वशासनम् । क्षमापितस्त्वं क्षपाशेषं कृतकृत्योऽस्मवाहयत् ॥१९०॥

१६५. ') A, gloss अनेन इत्यर्थः. १६६. ') A, gloss सत्किंयाम्. १६७. ') A, gloss चित्तविषयं न गता इत्यर्थः. १७१. ') A, gloss हसन्तिका ममप्रसिका. १७३. ') A, gloss राजाजगरेषु पुरुषेषु. १७५. ') A, तवदृष्टौ. १७६. ') Thus corr. by A, from A, 'कथं च. १८०. ') A, gloss अवस्थायाः आवेदनं तस्मात्. १८६. ') A, gloss सत्पात्रेणादिना. १८८. ') A, gloss सत्किंयाम् इति.

मातृगुप्तु नृपतेः संतापमपि निष्फलम् । आद्यगृहीतनैराह्वयस्त्वक्कमार इवाभवत् ॥१९१॥  
 अन्तर्द्वयौ च कर्तव्यं कृतं शान्तोद्य संशयः । आशापिशाचिकात्यक्त्वरिष्याम्यधुना सुखम् ॥१९२॥  
 गतानुगतिकत्वेन कोयमासीन्मम भ्रमः । जनप्रवादास्तेष्वस्वं वेनास्य ज्ञातवानहम् ॥१९३॥  
 भुञ्जामाः पक्वं सरीसृपगणाः प्रकवापिता भोगिनो गायत्रृङ्गविहारका निनदिता विस्तीर्णकर्णा गजाः ।  
 बद्धाभ्यन्तरसंभृतोष्मविकृतिः शोक्कः शमी स द्रुमो लोकेनेति निर्गलं प्रलपता सर्वं विपर्वाक्षितम् ॥१९४॥  
 अथ वा विद्यतेमुष्य न काप्यनभिगम्यता । लक्ष्मीप्रणयिनो वेन कृताः प्रणयिनां गृहाः ॥१९५॥ 195  
 त्यागिनो निष्कलङ्कस्य को दोषोऽस्य महीपते । ममापुण्यं तु तस्मिन् यच्छेवः प्रतिबन्धकम् ॥१९६॥  
 रत्नोज्ज्वलाः प्रविकिरंजहरीः समीरैरग्निः क्रियेत यदि दहन्तटाभिमुख्यः ।  
 दोषोर्धिनः स खलु भाग्यविपर्ययाणां शत्रुर्मनामपि न तस्य तु शत्रुतायाः ॥१९७॥  
 उत्तानफलमुपानां वरं राजोपजीविनः । न तु तस्त्वामिर्नस्तीवपरिहृष्टैः फलन्ति ये ॥१९८॥  
 निष्ठन्ति ये पशुपतेः किल पादमूले संपाद्यते स्रष्टि तैर्महि भस्मनोन्मत् ।  
 ये तद्वृषस्य तु समुज्ज्वलमानकपप्राग्वा न कानि सुदिनानि सदैव तेषाम् ॥१९९॥  
 जिन्त्ययन्नपि पश्यामि न केचिद्विषमारमनः । यातो विरक्तिं यं ज्ञात्वा सेव्यमानोप्ययं नृपः ॥२००॥ 200  
 अथ वानावृतोन्मयेन संप्राप्तोन्मिकमाप्नुयात् । कः फलेनाभिसंबन्धं गतानुगतिकात्प्रभोः ॥२०१॥  
 अन्तर्ये सततं तुङ्गम्यगणितास्मानेव पायोधरैरात्तानापतनस्तरङ्गवल्लैरातिङ्गद्य गृह्यसौ ।  
 व्यक्तं मौक्तिकरत्नानां जलकणान्संप्रापयत्यम्बुधिः प्रायोन्मयेन कृतादरो लघुरपि प्राप्नोष्यते स्वामिभिः ॥२०२॥  
 इदं संविन्त्यन्तोभूस्तेष्वे तस्मिन्निरादरः । विद्वदस्य हि विपर्येति तत्त्वज्ञस्यापि क्षेमुषी ॥२०३॥  
 प्रभातायां विभावर्षामयास्थानस्थितो नृपः । आकार्यतां मातृगुप्तं इति क्षत्तारमोदिशत् ॥२०४॥  
 ततः प्रधावितानेकपतीहारप्रवेशितः । प्रविवेश महीभर्तुस्स्यक्ताश इव सोन्तिकम् ॥२०५॥ 205  
 तस्मै कृतपणामात्र मुहुर्तीदेव पार्थिवः । भूसंज्ञितेन व्यतरत्नेखं लेखाधिकारिणा ॥२०६॥  
 स्वयं च तमुवाचाङ्ग कश्मीरान्वेति किं भवान् । गत्वा तत्राधिकारिभ्य एतच्छासनमर्प्यताम् ॥२०७॥  
 स शापितोऽस्मद्देवेन यो लेखं वाचयेत्पथि । संविदेशं प्रयत्नेन विस्मर्तव्या न जातु चित् ॥२०८॥  
 अविज्ञाताशयो राज्ञन्तामाज्ञां क्लेशशङ्कितः । सोबुद्ध दहनज्वालां न तु रत्नाङ्कुरद्युतिम् ॥२०९॥  
 यथादेशस्तथेस्युक्ता मातृगुप्ते विनिर्गते । निर्गर्वः पूर्ववद्वाजा तस्यावामैः सहालपन् ॥२१०॥ 210  
 अथाक्लेशोचितं क्षाममपायेयमवागन्धवम् । दृष्ट्वा यान्तं मातृगुप्तं निनिन्देति नृपं जनः ॥२११॥  
 अहो नरेश्वरस्यैव यत्किञ्चनविधायिता । पृथग्जनोचिते कर्मण्यर्हो निदधाति यः ॥२१२॥  
 दुराशया धृतक्लेशं सेवमानमहर्निशम् । धुवं क्लेशार्हमेवैनं ज्ञातवानुषो नृपः ॥२१३॥  
 उपायं यं पुरस्कृत्य सेवते सेवकः प्रभुम् । अनन्तरजस्तत्रैव योग्यं तं किल मन्यते ॥२१४॥

१९० ') A, 'नर्चयेत्. १९८. ') A, glosses राजोपजीविनः पुरुषाः, तस्त्वामिः तेषां स्वामिः कर्तारः न वर. २०२. ') Thus  
 corr. by later hand from A, 'पुडन्ति य'. — ') Thus A,; A, 'धर्मे. २०४. ') A, gloss दास्य. २०८. ') A, gloss विषय.  
 २११. ') Thus corr. by later hand from A, अथ क्लेश. २१२. ') A, gloss पृथग्वा. २१४. ') Doubtful emendation; on  
 account of an ink blot only the following is legible in the handwriting of A, : उपाय— दृष्ट्वा. A, reads उपायनं  
 पुरस्कृत्य; this reading is found also in B. G and Edd. read उपायं यं.



- २१५ अस्मै गुणवते पूजां यथकार किलेदृशीम् ॥२१७॥  
 यो नानाद्युतिमत्पदार्थरसिकोसारेपि शक्रायुधे समेता स विलोक्य वर्हमिह मे किं किं न कुर्यात्प्रियम् ।  
 इत्यादिष्कृतवर्हराजि नटते यो वर्हिणोम्भोलवाचान्यनुस्मृति तं विहाय जलदं कोन्योस्ति भूयाशयः ॥२१८॥  
 गच्छतो मातृगुप्तस्य निर्देन्यस्यैव वर्हमिह । नाभूद्राव्ययमाहास्यादिकल्पः कोपि जेतसि ॥२१९॥  
 २२० अहंपूर्विकयोद्यद्भिर्मितैः शुभशंसिभिः । स वितीर्णकरालम्भ इव न भ्रममाददे ॥२२०॥  
 अपश्यत्स फणाकोटौ खञ्जरीटमहेः पथि । स्वप्ने प्रासादमारुह्य स्वं चोत्सङ्कितसागरम् ॥२२१॥  
 अचिन्तयद्य शास्त्रज्ञो निमित्तैः शुभशंसिभिः । एतैर्भूमर्तुरादेशो धुवं मे स्याच्छुभाग्रहः ॥२२२॥  
 फलं मम तनीयोपि कश्मीरेषु भवेद्यदि । अनर्घदेशमाहात्म्यार्त्तिकं किं नातिशयेत तत् ॥२२३॥  
 अकृच्छ्रलङ्घ्याः पन्थानो बलभातिथयो गृहाः । उपानमन्गच्छतोऽस्य सत्क्रियाश्च पदे पदे ॥२२४॥  
 २२५ इत्थं विलङ्घिताभ्या स लोलानोकहंशाहलम् । मङ्गल्यदधिपात्राभं ददर्शाधे हिमाचलम् ॥२२५॥  
 सरतस्यन्दस्रभगा गङ्गाशीकरबाहिनः । प्रत्युद्युस्तं मरुतः पाल्यायाः संस्तुता भुवः ॥२२६॥  
 क्रमवर्ताभिधाने स प्रदेशे प्राप्रवास्ततः । ठक्कं काम्बुवनामानं योद्य भूरपुरे स्थितः ॥२२७॥  
 नानाजनपदाकीर्णे स्थाने तत्राय शुभवान् । काश्मीरिकांश्चामात्यान्स्थितान्केनापि हेतुना ॥२२८॥  
 ततोपनीतप्राग्वेशः प्रावृत्तो धवलान्भुक्तैः । स जगामान्तिकं तेषां दातुं नृपतिशासनम् ॥२२९॥  
 २३० तं प्रयान्तं समुद्यद्भिः शकुनैः संचितोदयम् । पान्थाः केचन्युर्बुद्धं निमित्तानां फलोद्गमम् ॥२३०॥  
 भुत्वाथ विक्रमादित्यदूतः प्राप्त इति द्रुतम् । हास्याः काश्मीरमन्त्रिभ्यस्तमासधं न्यवेदयन् ॥२३१॥  
 आगच्छत प्रविशतेत्युद्यमानोद्य सर्वतः । स तान्समस्तसामन्तानाससाक्षानिवारितः ॥२३२॥  
 यथाप्रधानं सचिधैर्विहितोचितसत्क्रियः । ततः परार्धमध्याह्नं तन्निर्दिष्टमासनम् ॥२३३॥  
 कृताह्नैरथामात्यैराज्ञां पृष्टो महीभुजः । शनैस्तच्छासनं तेभ्यो लज्जमान इवार्पितम् ॥२३४॥  
 २३५ तेभिरन्यथ प्रभोर्लेखमुपांशुं मिलितास्ततः । उन्मुच्य वाचयित्वैतमत्रोचन्विनयाज्विताः ॥२३५॥  
 मातृगुप्त इति स्नाप्यं भवतामेव नाम किम् । एवमेवैतदित्युधे सोपि तान्विहितस्मितः ॥२३६॥  
 कः कोत्र संनिधातृणामित्यभूयत शाक्ततः । राज्याभिषेकसंभारो दृश्यते स्म च संभृतः ॥२३७॥  
 ततः कलकलोत्तालभूरिलोकसमाकुलः । प्रदेशः क्षणमात्रेण सोभूत्सुभ्यसिबार्णवः ॥२३८॥  
 अथ प्राङ्मुखसौवर्णभद्रपीठप्रतिष्ठितः । संनिपत्य प्रकृतिभिर्मातृगुप्तोभ्यविष्यत ॥२३९॥  
 २४० तस्य विन्ध्यतटव्यूढवक्षसः परिनिर्लुङ्गत् । सशब्दमभिषेकाम्बु रेखाजोतं इवावभौ ॥२४०॥  
 अथ क्षातानुतिमाङ्गं सर्वज्ञामुक्तभूषणम् । व्यजिज्ञपस्तं राजानं क्रान्तराजासनं प्रजाः ॥२४१॥

२१७. <sup>१</sup>) A, gloss मूलपुरुषः. २१८. <sup>१</sup>) A, विलोक्य जलदमित्यन्वयार्थः. २२५. <sup>१</sup>) Thus A, ; corr. by A, into "मीकह", as also in G B. २२६. <sup>१</sup>) A, gloss पाल्याया इति प्रभुभविष्यता तेभिरुच्यर्थः. २३५. <sup>१</sup>) A, gloss परैर्भूयते अस्तुमुपांशुं परिकीर्तितम् A, adds मन्त्रकरणैः. २४०. <sup>१</sup>) Thus A, ; A, "जेद", corr. by later hand into "जय".

अधितेन स्वयं वातु विक्रमादित्यभूभुजा । निर्दिष्टः स्वयमानस्त्वं क्षाधि नः पृथिवीमिमाम् ॥२४२॥  
 मण्डलानि विलभ्यन्ते येनानेन प्रतिक्षणम् । मा मेक्षा मण्डलं राजन्विलम्बं तदिदं परैः ॥२४३॥  
 कर्मभिः स्वैरन्नामस्य जन्मनः पितरौ यथा । राज्ञां तथान्ये राज्यस्य प्रवृत्तावेव कारणम् ॥२४४॥  
 इत्थं स्थितेपरं कौचिरवदीयोस्मीति शंसता । न नेया भवता राजन्वदमात्मा च लाघवम् ॥२४५॥ 245  
 इति तैस्तथ्यमुक्तोपि संस्मरन्स्वामिसत्किणाम् । मातृगुप्तो महीपालः क्षणमासीत्कृतस्मितः ॥२४६॥  
 दानेन क्षुदिनं कुर्वन्मरान्योजितेन सः । तथैव मङ्गलोदयं तदहो निरवर्तयत् ॥२४७॥  
 पुरप्रवेशायान्येपुरार्थमानोज्ञ मन्त्रिभिः । अनुतप्तमृतं दूतं राज्यदातुर्व्यसर्जयत् ॥२४८॥  
 देशौजस्थानुसारेण स्वर्धामिव च तां विदन् । स्वामिनो मनसि शीतः सागसं स्वममन्वत ॥२४९॥  
 अथाह्वापरान्भृत्यान्वक्तुं सेवास्मृतिं प्रभोः । भृत्यार्थोपयवि सात्त्वानि प्राहिणोत्याभुतानि सः ॥२५०॥ 250  
 अस्त्रामान्यान्गुणांस्तस्य स्मरन्पर्वकुलोचनः । स्वयं लिखित्वा श्लोकं च स्वकमेकं व्यसर्जयत् ॥२५१॥  
 नाकारमुदहसि नैव विकल्पसे स्वं दिस्तां न ह्यवयसि मुञ्चसि सत्फलानि ।  
 निःशब्दधर्षणमिवाम्बुधरस्य राजन्विलक्ष्यते फलत एव तव प्रसादः ॥२५२॥  
 ततः प्रविश्य नगरं सैन्यैः पिहितदिक्कटैः । क्रमागतामिव महीं यथावत्पर्यपालयत् ॥२५३॥  
 रथागे वा पौरुषे वापि तस्वीचित्योन्नतात्मनः । क्षमाभुजस्तर्कुलस्येवं नाभूत्परिमितेऽकृता ॥२५४॥  
 बभूव यज्ञान्भूतोद्योगस्तथागी विततदक्षिणान् । पशुबन्धननुधाव करुणाकूणितोभवत् ॥२५५॥ 255  
 अमारमादिशेशाथ यावज्जायं स्वमण्डले । चूर्णीकृत्य क्षुवर्णादि प्रददौ च करम्भकम् ॥२५६॥  
 करम्भके कीर्त्तमाने मातृगुप्तेन भूभुजा । वैतृण्यमुन्मिषत्तोपो न को नाम न्यवेद्यत ॥२५७॥  
 गुणी च वृष्टकष्टश्च वदाम्यथं स पार्थिवः । विक्रमादित्यतोप्यासीदभिगम्यः शुभार्थिनाम् ॥२५८॥  
 विवेचकतया तस्य श्लाघ्यता क्षुरभीकृताः । लक्ष्मीविलासाः क्षमाभर्तुरशोमन्त मनीषिषु ॥२५९॥  
 हयप्रीववर्धं मेण्डस्तदमे दर्शयन्नयम् । आसमाप्तिं ततो नापत्साध्वसाध्विति वा वचः ॥२६०॥ 260  
 अथ प्रयवितुं तस्मिन्पुस्तकं प्रस्तुते न्यधात् । लाघव्यनिर्घाणभिया तदर्थः स्वर्णभाजनम् ॥२६१॥  
 अन्तरज्ञतया तस्य तादृश्या कृतसत्कृतिः । भर्तुमेण्डः कविर्मेने पुनरुक्तं भ्रियोर्पणम् ॥२६२॥  
 स मातृगुप्तस्वाम्याख्यं निर्ममे मधुसूदनम् । कालेनाहत् यज्ञामान्ममः स्वक्षुरसद्यमे ॥२६३॥  
 इत्वासादितराज्यस्य द्वाप्ततः क्षमां क्षमापतेः । त्रिमासोऽग्रा ययुस्तस्य वैकाहाः पञ्च वत्सराः ॥२६४॥  
 कृतार्थतां तीर्थतोयैरास्त्रनेद्योऽन्यन्पितृन् । जातं तादृशमभीवीस्वस्मिन्देसो पराक्रमम् ॥२६५॥ 265  
 पितृशोकाईता तस्य क्रोधेनान्तरधीयत । तरोरिबार्कतापेन नैशाम्बुलवलिक्ततः ॥२६६॥  
 श्रीपर्वते पाश्र्पतप्रतिवेष्टस्तनोगतम् । आचक्ष्यावभ्रपादाख्यः सिद्धः कन्दाशनं वदत् ॥२६७॥

२४३. १) १) A<sub>1</sub> indicates the ov. // विदीयन्ते and विदितं. २४५. १) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> राजा. २४६. १) Thus corr. by later hand from A, "गुप्तन"; G R as above. २५०. १) A<sub>1</sub> gloss अस्त्रपादाख्य. २५०. १) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> स्वात्त्वानि, also G R: Edd. वाद्यानि. २५२. १) सद्य supplied by A<sub>1</sub>. २५४. १) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> "विद्वीज".— २) A<sub>1</sub> gloss आचक्ष्याव. २५५. १) Thus A<sub>1</sub>; G R "कुम्भितो"; Edd. "कुम्भितो". २५६. १) Emended: A R G वदाम्यथ. २६०. १) A<sub>1</sub> gloss काण्ड. २६१. १) A<sub>1</sub> राजाधः. २६३. १) A<sub>1</sub> gloss स्वयंभूदाव. २६५. १) A<sub>1</sub> gloss प्रवरलेन.— २) A<sub>1</sub> पराक्रमम्. २६७. १) A<sub>1</sub> gloss प्रवरलेन.

- जन्मान्तरे लब्धसिद्धिस्त्वामस्युपरि साधकम् । चाङ्गामपृच्छं राज्ञ्यर्चयमिलासस्तु तमवत् ॥२६८॥  
 सयत्नं तव कर्तुं तन्मनोदयमन्यथा । अथ मामित्यमादिशेत्स्वभारमगच्छेत्तरः ॥२६९॥  
 270 गणोऽयं मामकः सिद्धो यस्तवोपरि साधकः । जन्मान्तरेऽपि राज्ञ्येच्छां कुर्वामहमन्यथा ॥२७०॥  
 भावं भवस्तद्भवतो भगवान्दत्तदर्शनः । साफल्यं नेष्यतीत्येवमभिधावतिरोदधे ॥२७१॥  
 साम्राज्येच्छोः समामेकां तव तत्त्वं तपस्वतः । लब्धस्मृतिः सिद्धगिरा प्रवदौ दर्शनं शिष्यः ॥२७२॥  
 प्रतिवेशं तमादिष्टवाञ्छितार्थसमर्पणम् । स जगज्जिर्मोक्षिन् नरेन्द्रस्वमवाचत ॥२७३॥  
 उपेक्ष्य मोक्षं किं श्मामृज्जोगानिच्छसि भक्तुरान् । इति जिज्ञासुना भावं शंभुना सोऽभ्यधीत ॥२७४॥  
 275 स तं वभावे शंभुं त्वां बुद्ध्या व्याजतपोधनम् । अभ्यधानिदमदा त्वं न स देवो जगद्गुहः ॥२७५॥  
 महान्तो ह्यर्षिताः स्वल्पं फलस्त्वल्पेतरस्त्वयम् । उद्व्ययां वदान्धौहानुधार्मि स पयोर्धिने ॥२७६॥  
 अस्य वैकल्यकैवल्यलामनिधलचेतसः । नो वेत्स्वभिजनस्याभिभूतिं मर्मैष्यथावहाम् ॥२७७॥  
 जगत्परिवृद्धः प्रौढपीतिस्तं सकलार्थनम् । कृत्वा प्रादुष्कृतवपुस्ततो भूयोऽभ्यभाषत ॥२७८॥  
 मज्जतो राज्यसौख्येषु सावुज्यावाभिदूतिकाम् । महाश्रवाश्चपादस्ते संज्ञां काले करिष्यति ॥२७९॥  
 280 इत्युक्तान्नाहिंते देवे स कृतव्रतपारणः । आगच्छदश्चपादं तमापृच्छयाभिमतं भुवम् ॥२८०॥  
 ततो विदितवृत्तान्तो मातृगुप्ताभिषेकनात् । निषिध्य सविधांवातानमात्मानमधीह्यः ॥२८१॥  
 विक्रमादित्यमुत्तिक्तमुष्णं यतते मनः । मातृगुप्तं प्रति न नो रोषेणाकषितं मनः ॥२८२॥  
 अपिचैरपि निष्पिष्टैः किं स्वात्केशासहिष्णुभिः । ये तदुन्मूलने शक्ता जिगीषा तेषु शोभते ॥२८३॥  
 यान्यन्यजान्मुदयं द्विपन्ति शशिनः कोन्वस्ततोऽसमतस्तन्निर्मायिकरीन्द्रदन्तदलनं वज्राम कोशं नयः ।  
 सामर्थ्यप्रधानाय विव्रमसमैः स्पर्धां विपुलोक्तता ये तेषु प्रभवन्ति तव जहति व्यक्तं प्रकटा रुषः ॥२८४॥  
 285 त्रिगर्तावां भुवं जित्वा स वज्रवध भूपतिः । विक्रमादित्यमभृगोत्कालधर्ममुपागतम् ॥२८५॥  
 तस्मिन्नहनि भूभर्ता शोकाग्निः शंसतानिष्टम् । नास्मादि नाशि नास्त्रापि स्थितेनावनताननम् ॥२८६॥  
 अन्येषुर्भुवमुत्सृज्य कश्मीरेभ्यो विनिर्गतम् । शुभाव मातृगुप्तं स नातिकूरे कृतस्थितिम् ॥२८७॥  
 कैथिजिर्वासितो मा स्विन्मदीयैरिति शङ्कितः । ययौ प्रवरसेनोऽप्य पार्थ मितपरिच्छदः ॥२८८॥  
 कृतार्धेण दुःखासीनं ततः पृच्छ तं शनैः । विनयावनतो राजा राज्यस्यागस्य कारणम् ॥२८९॥  
 290 वभावे तं क्षणं स्थित्वा सर्वं निःशस्त्रं विदस्य च । गतः स छकृती राज्ञ्येव भूमिभुजो वयम् ॥२९०॥  
 यावन्मूर्ध्नि रवेः पादास्त्रावद्योतयते दिशः । शीतते नाप्यथा किञ्चिद्वायव तपनोपलं ॥२९१॥

२६८. <sup>1</sup>) वस्सु supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. २६९. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> glosses आदिशेत् and ईश्वरः. २७१. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss अथवाः. २७२. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss प्रवरसेनस्य.—<sup>2</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into 'स्वर्गः', as found also in R. २७६. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss स्वल्पमर्षिता बहु फलन्ति महान्तः.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> gloss उद्व्ययां विपासया.—<sup>3</sup>) Emended: A R G उद्व्ययो.—<sup>4</sup>) A<sub>1</sub> gloss शिष्यः. २७७. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss पराधर्मः. २७८. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss प्रजुः.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> स फलार्थिभ्यम्. २७९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into सांख्यिकम्. २८०. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss अगच्छ. २८१. <sup>1</sup>) स supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> gloss निषिध्य. २८४. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss तेषुः.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> gloss मीयैः. २८६. <sup>1</sup>) Emended; A<sub>1</sub> निष्यत्. २८९. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss प्रवरसेनः. २९०. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss मातृगुप्तः.—<sup>2</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> निष्यत्.—<sup>3</sup>) A<sub>1</sub> gloss विक्रमादित्यः. २९१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by A<sub>2</sub> into शीतयेनाप्यथा किं न which reading is found also in G R Edd.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> gloss यवज्जान्.

अथ राजान्यधात्वेन राजन्नपकृतं तव । यत्पत्यपविशीर्षाद्यै तमीशमनुशोचति ॥२९२॥  
 मातृगुप्तस्ततोवादीः कोपस्मितसिताधरः । अस्मानुस्सहते कश्चिन्नापकर्तुं बलाधिकः ॥२९३॥  
 नयता गण्यतामस्मानन्तरत्नेन तेन हि । न भस्मनि हुतं सर्पिर्नोमं वा सस्ममूषरे ॥२९४॥  
 उपकारं स्मरन्तस्तु कृतज्ञत्ववशं वदोः । पदवीमुपकर्तृणां यान्ति निश्चेतना अपि ॥२९५॥ 295  
 निर्वाणमनुनिर्वाति तपनं तपनोपतः । इन्दुमिन्दुमणिः किं च भुष्यन्तमनुभुष्यति ॥२९६॥  
 पुण्यां वाराणसीं गत्वा तस्माच्छमद्वल्लोन्मुखः । इच्छामि सर्वसंन्यासं कर्तुं हि जजनोचितम् ॥२९७॥  
 मणिदीपमिवेशं तमन्तरेणान्धकारिताम् । विभेमि ब्रह्मभुष्यवीं भोगयोगे कथैव का ॥२९८॥  
 इत्यौचित्यनिधेस्तस्य वाणीमाकर्ण्य विस्मितः । धीरः प्रवरसेनोपि व्याजहारोचितं वचः ॥२९९॥  
 सत्यं विश्वभरा देवी भूपते रत्नसुरियम् । उत्पण्या द्योतते धर्मैः कृतशैर्या भवादृशैः ॥३००॥ 300  
 अन्तरागतया श्लाघ्यः कोन्यस्तस्मान्महीभुजः । इत्थं जडे जगत्येकस्त्वां यथावद्विषेद यः ॥३०१॥  
 चिरं खलु खिलीभूताः कृतज्ञत्वस्य वीथयः । धीर त्वयैव न स्वास्तु संचारो यदि ददर्शते ॥३०२॥  
 पाकधेनू भुमस्य मेघ तदसौ प्रागेव नादात्किमु स्वार्थधेनू मयास्य किं न भजते दीनान्स्वबन्धूनवम् ।  
 मत्तो रन्ध्रदृशोस्य भीर्येदि न तल्लुब्धः किमेव स्वजेदित्यन्तः पुरुषाधमः कलघति प्रायः कृतोपक्रियः ॥३०३॥  
 अत्युदात्तगुणेष्वेषा कृतपुण्यैः प्ररोपिता । शतशालीभक्त्येव यावन्मात्रापि सत्क्रिया ॥३०४॥  
 तत्त्वं गुणवतामप्यस्तरक्षतैश्चाभिनन्दितः । परीक्षितो मणिरिव व्यक्तं बहुमतः सताम् ॥३०५॥ 305  
 तस्मादनुगृहाणास्मान्मा स्म त्याक्षीर्नेरेन्द्रताम् । ममापि क्वातिमायातु गुणवत्पक्षपातिता ॥३०६॥  
 पूर्वं तेनाथ चरमं मयापि प्रतिपादिताम् । भवान्प्रतिप्रणयिनीं विदधातु पुनर्भुवम् ॥३०७॥  
 अत्राजीदार्थ्यचर्यस्य भुष्येति नृपतेर्वचः । कृतस्मितो मातृगुप्तः शनैर्वचनमब्रवीत् ॥३०८॥  
 दान्यभरणयन्तरेण कार्यं वक्तुं न पार्थते । का गतिस्तदुपादाये मर्यादोलङ्घनं विना ॥३०९॥  
 अतः पश्यमप्यद्य किंचिदेव मयोद्यते । अद्याजार्जवमप्येतदार्थत्वमवधीर्यते ॥३१०॥ 310  
 सर्वः स्मरति सर्वस्य प्रागवस्थास्तु तावद्वचम् । आत्मैव वेत्ति माहात्म्यं वर्तमाने क्षणे पुनः ॥३११॥  
 पूर्वावस्था मदीया ते त्वदीया वा य मे इदि । ताभ्यां विमोहितावावां न विद्वान्योग्यमाश्रयम् ॥३१२॥  
 राजा भूत्वा कथं मातृकपतिगृहातु संपदः । कथमेकपदे सर्वमौचित्यं परिमार्जतु ॥३१३॥  
 असाधारणमौदार्यमाहात्म्यं तस्व भूपतेः । भोगमात्रकृते मातृकिं साधारणतां नयेत् ॥३१४॥  
 अपि च स्पृहयातुः स्यां भोगेभ्यो यदि भूपते । प्रियमाणेभिमाने मे केन ते विनिवारिताः ॥३१५॥ 315  
 यन्ममोपकृतं तेन तद्विना प्रत्युपक्रियाम् । जीर्णमेवाधुनाङ्गेषु प्रमदस्तेषु विधवः ॥३१६॥  
 या गतिर्भुभुजोमुप्य मया तामनुगच्छता । पात्रापात्रविवेकस्त्वद्यातिर्नया प्रकाशयताम् ॥३१७॥  
 एतावत्येव कर्तव्ये द्योतिस्मिन्कीर्तिशोभताम् । भोगमात्रपरित्यागादिद्विधां सत्त्वसंभताम् ॥३१८॥

३१२. ') Thus corr. by later hand from A, वरुणरूप°. २९४. ') A, gloss तेन हर्षदेवेन. २९५. ') A, 'वशीकृताः'. २९६. ') A, gloss विक्रमादित्य. ३०१. ') A, gloss हर्षदेवान्. ३०२. ') A, gloss वीथीषु.—') एवमेति supplied by A, in space left by A, . ३०३. ') Thus A, ; A, 'म्यानिम'. ३०९. ') Thus corr. by A, from A, दान्यभारा°. ३१०. ') This verse has been omitted by A, and supplied in margin by A, ; found in B. G. ३१५. ') A, gloss ते जीया इत्यर्थः. ३१६. ') A, gloss विक्रमादित्य.

- इत्युक्त्वा विरते तस्मिञ्जगद जगतीपतिः । स्वदीया न मया स्पृष्टास्त्वयि जीवति संपदः ॥३१९॥
- 320 अथ वाराणसीं गत्वा कृतकाषायसंपदः । सर्वे संवत्स्य छकृती मातृगुप्तोभयवतिः ॥३२०॥  
 राजा प्रवरसेनोपि काश्मीरोत्पत्तिमञ्जसा । निखिलां मातृगुप्ताय प्राणिनोद्विधयः ॥३२१॥  
 स हठापतितां लक्ष्मीं भिक्षाभुक्प्रतिपादयन् । सर्वार्थिभ्यः कृती वर्षान्दश प्राणानधारयत् ॥३२२॥  
 अन्योन्यं साभिमानानामन्योन्यौचित्यशालिनाम् । त्रयाणामपि वृत्तान्त एव विषयगापयः ॥३२३॥  
 राजा प्रवरसेनोपि नमयन्नवनीधरान् । अकृच्छलकृपाः ककुभो वृद्धस्य यशसो व्यधात् ॥३२४॥
- 325 पीताम्बिलङ्घितोर्ध्वभृत्कुम्भयोनिरिवानयत् । तस्य प्रतापः प्रभवन्भुवनानि प्रसन्नताम् ॥३२५॥  
 भुव्यक्षमालपञ्चाणि शीर्णताडनीदलानि च । तत्सेनार्णवतीराणि चक्रेरिस्त्रीमुखानि च ॥३२६॥  
 स गङ्गालिङ्गिताङ्गस्य पूर्ववारिनिधेर्व्यधात् । सैन्धवमदनिष्पन्नैः कालिन्दीसंगमत्रियम् ॥३२७॥  
 रोधस्यपरपायोधेः कटकैः स्पृष्टदिक्कटैः । चकारोत्पाट्य सौराष्ट्रानसौ राष्ट्रविपाटनम् ॥३२८॥  
 यशोर्धिनः पार्थिवेषु द्वेषरागबहिष्कृतः । बद्धे धर्मविजयस्तस्य क्षितिशतक्रतोः ॥३२९॥
- 330 वैरिनिर्वासितं पित्र्ये विक्रमादित्यजं न्यधात् । राज्ये प्रतापशीलं स शीलादित्यापराभिधम् ॥३३०॥  
 सिंहासनं स्ववन्द्यानां तेनाहितदत्तं ततः । विक्रमादित्यवसतेरानीतं स्वपुरं पुनः ॥३३१॥  
 हेतुनदीर्यं विविधानमन्वानं पराजयम् । सप्त वाराणसं तत्याज जित्वा मुमुक्षुर्निभुजम् ॥३३२॥  
 धाष्टर्थादयाष्टमे वारे हेतुमाख्यातुमुद्यतम् । धिक्प्रभून्बध्यतां सोयमित्यूचे नृपतिः कुधा ॥३३३॥  
 अवध्योहं पशुत्वेन वीरेत्युक्त्वाभयोत्सुकः । मध्येसमं ननर्तास्य सोनुकुर्वन्कलापिनम् ॥३३४॥
- 335 नृत्तं केकां च शिखिनो दृष्ट्वास्मै त्रविणं नृपः । अभयेन समं प्रादात्तालावचरणोचितम् ॥३३५॥  
 वसतोस्य दिशो जित्वा नमुः पैतामहे पुरे । कर्तुं पुरं स्वनामाङ्कं प्रयते स्म मनोरथः ॥३३६॥  
 राज्ञौ क्षेत्रं च लभं त्र दिव्यं ज्ञातुमर्हकदा । स वीरो वीरचर्यायां निर्ययौ पार्थिवार्यमा ॥३३७॥  
 गच्छतः क्षमापतेस्तस्य मौलिरत्नाप्रविम्बितः । बभार ताराप्रकरो रक्षासर्षपविभ्रमम् ॥३३८॥  
 अथानन्तचितालोकस्पष्टभीमतटद्रुमाम् । इमशानप्रान्ततटिनीं पर्यटन्नाससाद सः ॥३३९॥
- 340 ततस्तस्य सरित्पारे मुक्तसंरावमप्रतः । ऊर्ध्वबाहु महदूर्तं प्रादुरासीन्महीजसः ॥३४०॥  
 नृपतिस्तस्य वृक्षपातैर्ज्वलद्भिः कपिशिकृतः । उल्काज्योतिःकृताक्षेपः कुलाद्रिरिव दिद्युते ॥३४१॥  
 तमथ प्रतिशब्देन घोरेणापूरयन्दिशः । अत्रासं विहसन्नुक्षैरुवाच क्षणदाचरः ॥३४२॥  
 सूर्यज्य विक्रमादित्यं सख्योद्विक्तं च भूद्रकम् । त्वां च भूपाल पर्याप्तं धैर्यमन्यत्र दुर्लभम् ॥३४३॥  
 वसुधाधिपते बाञ्छासिद्धिस्तत्र विधीयते । सेतुमेतं समुत्तीर्य पार्श्वमागम्यतां मम ॥३४४॥
- 345 इत्युदीर्य विजं जानुं रक्षः पारात्प्रसारयत् । तन्महासरितो वारि सेतुसीमन्तितं व्यधात् ॥३४५॥  
 अङ्गेन रक्षःकायस्य ज्ञात्वा सेतुं प्रकल्पितम् । वीरः प्रवरसेनोपि विकोशां क्षुरिकां दधे ॥३४६॥

३२१. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss त्रयाणां विक्रमादित्यमातृगुप्तप्रवरसेनानाम्. ३२५. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss जलाम्बुधि. ३३२. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss प्रवर-  
 सेनः.—<sup>2</sup>) Doubtful emendation. मुमु has been supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> has marked a different  
 division of the words, जित्वाऽमुं मुनिभुजम्, which is also indicated by the interlinear gloss of A<sub>1</sub> प्रतापशीलं; C reads  
 मुमुनि°. For the name मुमुनि see iv. 167; v. 516; viii. 2180 (C.).—३३५. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss शिखिबद्धा.—<sup>2</sup>) Thus  
 A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> तालार्धचरणो°. ३३८. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> बाहू°. ३४५. <sup>1</sup>) Thus apparently A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> चन्.



स तयोक्तस्य तन्मांसं कृतसोपानपद्धतिः । अतरथाय तत्स्थानं क्षुरिकाबलं उच्यते ॥३४७॥  
 पार्श्वस्थं तं लममुक्ता प्रातर्मस्त्रपातनम् । इहा पुरं विभेदीति वदद्भूतं तिरोदधे ॥३४८॥  
 देव्या शारिकयादेन यक्षेणाधिष्ठिते च सः । यामि शारीटकेपदयस्त्रयं वेतालपातितम् ॥३४९॥  
 भस्त्रया प्रतिष्ठां प्राक्तस्मिन्निनीषी प्रवरेभ्रमम् । जयस्वामी स्वयं पीठे भिरवा वन्त्रमुपाविशत् ॥३५०॥  
 वेतालावेदितं लभं जानतो जगतीभुजा । स्थपतेः स जयाख्यस्य नादा प्रख्यापितोभवत् ॥३५१॥  
 नगरप्रातिलोम्याय भस्त्रया तस्य विनायकः । प्रत्यकुलः प्राकुलतां भीमस्वामी स्वयं वधौ ॥३५२॥  
 सद्भावध्यादिका देव्यस्तेन श्रीशब्दलाडिष्ठताः । पञ्च पञ्चजनेन्द्रेण पुरे तस्मिन्निवेशिताः ॥३५३॥  
 वितस्तायां स भूपालो बृहत्सेतुमकारयत् । ख्याता ततः प्रभृत्येव तादृमौसेतुकल्पना ॥३५४॥  
 र्थाजयेन्द्रविहारस्य बृहद्बुद्धस्य च व्यधात् । मातुलः स नरेन्द्रस्य जयेन्द्रो विनिवेशनम् ॥३५५॥ 355  
 बुभोज सिंहलादीन्यो द्वीपान्स सचिवोकरोत् । मोराकनामा मोराकभवनं भुवनाद्भुतम् ॥३५६॥  
 षट्तिंशद्वहलक्षणि पुरं तत्प्रथमे पुरा । यस्यास्तां वर्धनस्वामी विश्वकर्मा च सीमयोः ॥३५७॥  
 दक्षिणस्मिन्नेव पारे वितस्तायाः पुरा किल । निर्मितं तेन नगरं विभक्तैर्युक्तमापणैः ॥३५८॥  
 ते तत्राभ्रलिहाः सौधा यानध्यायक्य वृहयते । वृष्टिक्लृप्तं निदाघान्ते चैत्रे चोत्कुलनं जगत् ॥३५९॥  
 तद्विना नगरं कुत्र पवित्राः क्षुलभा भुवि । क्षुभगाः सिन्धुसंभेदाः क्रीडावसथवीक्षिषु ॥३६०॥ 360  
 दृष्टः क्रीडानगोन्यत्र न मध्येनगरं क्वचित् । यतः सर्वैकसां लक्ष्मीः संलक्ष्या शुपथादिषु ॥३६१॥  
 वैतस्सं वारि वास्तव्यैर्वृहत्सुहिनशर्करम् । मीप्मोमेक्षि स्ववेदमापात्क ततोऽन्यत्र लभ्यते ॥३६२॥  
 प्रतिदेवगृहं कोशास्ते तस्मिन्प्रपिता नृपैः । सहस्रशः शक्यते यैः क्रेतुं भूः सागराम्बरा ॥३६३॥  
 पुरे निवसतस्तस्मिन्स्य राजप्रजासूतः । शनैः साम्राज्यलाभस्य षट्तिः संवत्सरा ययुः ॥३६४॥  
 ललाटे भूलमुद्राङ्गे जराभुङ्गाः शिरोरुहाः । तस्य शंभुभ्रमासङ्गिगङ्गाम्भोविभ्रमं वधुः ॥३६५॥ 365  
 अथाश्वपादेनैशाननिदेशात्सक्षणागतः । कार्श्मारिकी जयन्ताख्यो द्विजन्माथोजि पार्श्वगः ॥३६६॥  
 भ्रान्तोऽस्यध्वन्य नान्यस्मादेशात्सिद्धिभित्तं भवेत् । राशे प्रवरसेनाय लेख एव प्रदश्यताम् ॥३६७॥  
 इरमुक्तापितलेखोसात्रसमर्थः पथः पृथून् । गन्तुं प्रस्थानखिचोस्मि सद्यस्तेनेत्यगद्यत् ॥३६८॥  
 काद्यथ तावत्सं स्पृष्टो द्विजः कापालिना मया । उक्तेति तेन क्षिप्रोसात्रासजे दीर्घिकाजले ॥३६९॥  
 उन्मीलितेक्ष्णोद्ग्राक्षीस्त्रयं स्वदेशादथोद्यितम् । तस्युपधार्यने राशो भृत्यान्वयापञ्चलादतौ ॥३७०॥ 370  
 स्वभावेदवितुं नद्या नीयमाने नृपान्तिकम् । अद्याक्षिप्रोक्षिपलेखं स ज्ञानकलशे ततः ॥३७१॥  
 प्रवरेणो कापयता जस्तं तत्कलशात्पुनः । राक्षा लेखं वाचयित्वा जयन्तः प्रापितोन्तिकम् ॥३७२॥  
 कृतं कृत्यं महद्वत् भोगा भुक्ता वधो गतम् । किमन्यत्करणीयं ते एहि गच्छ शिवालये ॥३७३॥  
 ततस्तं वृत्तसंकेतः संतोष्याभिमनार्पणाम् । भिरवा तमदमप्रासादं जगादे विमलं नमः ॥३७४॥  
 जनैः स ददृशे गच्छन्कैलासतिलकां दिशम् । विशदे घटवन्धोसि द्वितीयतपनोदयम् ॥३७५॥ 375

३४७. १) Thus corr. by A, from A, 'आस'; G 'आस'. ३४९. १) Thus corr. by later hand from A, 'हित'.—१) A, gloss  
 जगत्. ३५१. १) स्व supplied by A, ३५४. १) Thus corr. by A, from A, 'वत्'. ३५५. १) A gloss स्वापयम्.  
 ३५२. १) A, 'वहत्'. ३५३. १) Thus corr. by A, from A, 'निर्दे'.

- जयन्तेनाद्भुतोदन्तहेतुनावाप्य संपदः । स्वनामाङ्गप्रहारादिकर्मभिर्निर्मलाः कृताः ॥३७६॥  
 एवं स भुवनैश्वर्यं भुक्तां भूमिभृतां वरः । अनेनैव शरीरेण भेजे भूतपतेः सभाम् ॥३७७॥  
 प्रासादे प्रवर्तेशस्य सिद्धिक्लेशे क्षमापतेः । स्वर्गहारप्रतिभट्टे हारमंथापि लक्ष्यते ॥३७८॥  
 तस्य रत्नप्रभादेव्यां जातो राजा युधिष्ठिरः । अपासीन्नवमासोनाः क्षमां चत्वारिंशतिं समाः ॥३७९॥  
 380 सर्वरत्नजयस्कन्दगुप्तशब्दाङ्किताभिधाः । आसन्निवारचैत्यादिकृत्यैस्तत्सचिवा वराः ॥३८०॥  
 भवच्छेदाभिधं ग्रामं स्तुत्यं चैत्यादिसिद्धिभिः । यो व्यधास्तोस्य वज्रेन्द्रोप्यासीन्मन्वी जयेन्द्रजः ॥३८१॥  
 दिक्कामिनीमुखोत्कीर्णकीर्तिचन्दनचित्रकाः । आसन्कुमारसेनाद्यास्तस्यान्येष्वप्यमन्त्रिणः ॥३८२॥  
 पद्मावत्यां सुतस्तस्य नरेन्द्रादित्य इत्यभूत् । लःखणापरनामा यो नरेन्द्रस्वामिनं व्यधात् ॥३८३॥  
 वज्रेन्द्रतनयौ वज्रकुनकौ यस्य मन्त्रिणौ । अभूतां द्रुहृतोदन्तौ राक्षी च विमलप्रभा ॥३८४॥  
 385 स विधायाधिकरणं लिखितस्थितये निजम् । द्यां त्रयोदशभिर्धैरैरास्तोह महाभुजः ॥३८५॥  
 तस्यानुजो धरणिभृद्गणादित्यस्ततोभवत् । तुच्छीनापरनामानं यं जनाः प्राहुरञ्जसा ॥३८६॥  
 जगद्विलक्षणं यस्य शङ्खमुद्राङ्कितं शिरः । अपूर्वशर्वरीशान्तर्लानभानुभिर्यं दधे ॥३८७॥  
 रिपुकण्ठाटवीष्वासीद्यस्य धाराधरः पतन् । तद्वधूनेत्रकुण्डैस्तु जलाधिक्यमधार्थत ॥३८८॥  
 अपूर्वो यत्प्रतापामिः प्रविष्टयोर्वी द्विषां न्यधात् । नारीनेत्रेषु नीरोर्म्यन्मन्दिरेषु तृणाङ्कुरान् ॥३८९॥  
 390 यस्य पाणिप्रणयितां कृपाणे समुपागते । कबन्धेभ्यः परो नृत्तं न व्यधत् द्विषद्वले ॥३९०॥  
 तस्याव्यपोषमाहात्म्या देवी दिव्याकृतेः प्रिया । विष्णुशक्तिः क्षितिं प्राप्ता रणारम्भाभिधाभवत् ॥३९१॥  
 स हि जन्मान्तरे पूर्वं द्यूतकारोभवत्किल । कदापि प्राप निर्वेदं सर्वस्वं कितवैर्जितः ॥३९२॥  
 देहत्यागोद्यतोप्यासीत्प्राप्यं किञ्चिद्विचिन्तयन् । न पर्यन्तेप्युपेक्षन्ते कितवाः स्वार्थसाधनम् ॥३९३॥  
 अवन्त्यदर्शनां विन्ध्ये देवीं भ्रमरवासिनीम् । ब्रह्मैच्छद्वाराकाङ्क्षी निर्व्यपेक्षः स्वजीविते ॥३९४॥  
 395 भ्रमरैः शङ्खपुच्छाद्यैः खण्डमानस्य देहिनः । तदास्पदं हि विशतो तुल्लङ्घ्या पञ्चयोजनी ॥३९५॥  
 स वज्रशङ्खपुच्छानां धीमांस्तेषां प्रतिक्रियाम् । देहेदृश्यपरित्याज्ये मन्वानोभूवदुष्कराम् ॥३९६॥  
 प्रागयोवर्मेणा देहं ततो महिषचर्मेणा । तेन छादयता दन्तो मूलेपोथ सगोमयः ॥३९७॥  
 अथ भानुकरोच्छुष्कमूलेपात्रेडिताङ्गकः । स लोट इव संचारी प्रतस्थे क्रूरनिधयः ॥३९८॥  
 सरलां सरणिं त्यक्त्वा जीवितस्पृहया समम् । गुहा तेन ततः सान्द्रतमोभीमा व्यगाद्यत ॥३९९॥  
 400 अधोदतिप्रन्तर्भ्यो घोरा भ्रमरमण्डलाः । पक्षशब्दैः श्रुतिं घन्तो मृत्युतूर्यवैरिव ॥४००॥  
 ते तमुच्छुष्कमूलेपरेणुवणितलोचनाः । सहसा नाक्रमन्ते स्म प्रहरन्तोपि बाधितुम् ॥४०१॥  
 रेणुभिर्येन्धितवृशस्ते न्यवर्तन्त षट्पदाः । तेखण्डयन्तु मूलेपं न्यपतन्ये नवा नवाः ॥४०२॥  
 तैः खण्डमानमुच्छुष्कैर्भ्रजतो योजनत्रयीम् । क्रमान्मृत्कवचं तस्य पथि संक्षयमाययौ ॥४०३॥  
 ततो मुहुः प्रहरतां तेषां महिषचर्मणि । घोरधटचटाघोषः प्रातुरासीद्भयंकरः ॥४०४॥

३७७. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub>, स्वच्छा. ३७८. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub>, चित्रं. ३७९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, चतुर्विंशति. ३८१. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub>, ग्लोस भौछो. ३८३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub>, ल × खणा. ३९०. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> indicates a *varia lectio* in the marginal note अन्यत कबन्धेभ्यः परं नृत्तं न व्यधत् द्विषद्वलम्; over the last word the gloss कर्तुं by the same hand.

चतुर्थयोजनस्यार्धमतिक्रम्य विवेद सः । रणस्कारैर्हिरेकास्तानयोवर्मनिपातिनः ॥४०५॥ 405  
 भावस्ततोतिथेनेन खण्डमानेन पट्टपदैः । स द्वास्त्ववर्मणामोचि चित्तं धैर्येण नो पुनः ॥४०६॥  
 गन्धूतिमात्रमासजे देवीधामनि धैर्यवान् । धुम्बन्कराभ्यां मधुपान्धावति स्म स भीरधीः ॥४०७॥  
 अथ क्षाव्यस्थिशेषाङ्गो लूनमांसः पङ्कजिभिः । कराभ्यामक्षिणी रक्षन्देश्यावतनमासदत् ॥४०८॥  
 प्रक्षान्ते भृङ्गसंपाते प्रकाशमवलोकयन् । स देव्याः पादयोरमे पपातोऽज्ञान्तजीवितः ॥४०९॥  
 स्तोकावशेषपाणं तं देव्याभ्यासयितुं ततः । अमिरामं वपुः कृत्वा पस्पृशाङ्गेषु पाणिना ॥४१०॥ 410  
 दिव्येन पाणिस्पर्शेन तेन धीयूषवर्षिणा । स क्षिमासाक्षितस्वास्थ्यो दिभु चिक्षेप वधुवी ॥४११॥  
 प्रविष्टमात्रः प्रैक्षिष्ट सिंहविष्टरसीन्नि याम् । घोराकारां स तां देवीं तद्दशालीम् तां पुनः ॥४१२॥  
 ददर्श पुनरुद्यानलतावसे विलासिनीम् । स्थितां पुष्करिणीतीरे दयामां पुष्करलोचनाम् ॥४१३॥  
 गृहीतहारमुक्ताणीं बद्धां पीनस्तनाञ्जलिम् । महर्हिः कान्तिकुसुमैर्दीपनेनार्थिताङ्गकाम् ॥४१४॥  
 यावत्काहारिणी पादौ दधती कृच्छचारिणी । स्तनच्छसमुखं द्रष्टुं तपस्यन्ताविबान्धवम् ॥४१५॥ 415  
 भास्वद्विम्बाधरां कृष्णकेशीं सितकराननाम् । हरिमध्यां शिवाकारां सर्वदेवमयीमिव ॥४१६॥  
 तां विभाज्यानवशाङ्गीं निर्भेन बौधनोजिताम् । निन्येवार्तितनामेन स कामेन विधेयताम् ॥४१७॥  
 दधती रूपमाधुर्यपूरच्छामधृत्यताम् । अप्सराः प्रत्यभासस्य सा हि चित्ते न देवता ॥४१८॥  
 कृपामदुरवादीक्षं व्यथितोसि चिरं पथि । मुहुः सौम्य समानस्य प्रार्थयतामुचितो वरः ॥४१९॥  
 स तां वभाषे शान्तो मे भवत्या दर्शनाच्छमः । अदेवी किं तु भवती वरं दातुं कथं क्षमा ॥४२०॥ 420  
 देवी जगाद तं भद्र कोयं ते मनसि भ्रमः । देवी वा स्यामदेवी वा वरीतुं त्वां तु शक्नुयाम् ॥४२१॥  
 इति सोभीष्टसंप्राप्ते कारयित्वा प्रतिभ्रमम् । दूरमुत्क्रान्तमर्यादः संगमं नामयाचत ॥ ४२२॥  
 नमभ्यधास्ता दुर्बुद्धे कोयं तेनुचितो विधिः । प्रार्थयस्वेतरद्यस्मात्साहं भ्रमरवासिनी ॥४२३॥  
 देवीं तां जानतोप्यस्य नाभूद्वद्विमतं मनः । निरुद्धा वासनाः केन जन्मान्तरनिबन्धनाः ॥४२४॥  
 स तामुवाच सत्यां चेहेवि स्वां गिरमिच्छसि । प्रमाणीकुर्व मद्भागीमहमन्यस्य कामये ॥४२५॥ 425  
 पूर्वमेव हि जन्तूनां योधिवासो निलीयते । तिलानामिव तेषां स पर्यन्तेपि न शीर्यते ॥४२६॥  
 देवी वा भव कान्ता वा भीमा वा शोभनापि वा । यादृशीं पूर्वमद्राक्षं तादृश्येवावभासि मे ॥४२७॥  
 तमित्थं कथयन्तं सा द्वास्त्वा निश्चलनिश्चयम् । एवं जन्मान्तरे भावीत्यभ्यधादनुरोधतः ॥४२८॥  
 उत्सहन्ते हि संस्पृष्टं न दिव्यां मर्त्यधर्मिणः । तद्वच्छ कूरसंकल्पेद्युक्ता सान्तर्दधे ततः ॥४२९॥  
 अभून्वजन्मा भूयासं तया देव्येति चिन्तयन् । प्रयागवटशाखामादहासीस्त वपुस्ततः ॥४३०॥ 430  
 सोजावत रणादित्यो रणारम्भा च सा भुवि । मर्त्यभावेपि या नैव जही जन्मान्तरस्मृतिम् ॥४३१॥  
 रतिसैनाभिधधोलराजः सञ्जोऽधपूजने । तां तरङ्गान्तरालेभे रत्नराजिमिवोज्ज्वलाम् ॥४३२॥

४०६. <sup>१</sup>) A, विच. ४१२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, G पुनः; R and Edd. read पुनः. ४१४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; altered by A, to 'मुक्ताणीन्वाङ्गा'. A, reads in margin गृहीतहारमुक्ताणीं बद्धपीनस्तनाञ्जलिम्, with gloss मुक्ता एवार्थाः. G and R follow A<sub>1</sub>. ४१७. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> writes & after निन्ये. ४१८. <sup>१</sup>) This division of the words is indicated by A<sub>1</sub>. ४२५. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> सत्यं; सत्यां also in G and R. ४२९. <sup>१</sup>) A, देव्यो.

- आ बाल्याद्यक्तदिव्योक्तिं तामलंकृतयौवनान् । विव्याही पृथिवीशोभ्यो नार्क्षिभ्योपि ददौ नृपः ॥४३३॥  
 रणादित्यनुषामास्ये दूत्यायाते तथैव तम् । प्रत्याकृत्वानेच्छुमाचक्षौ सैव तद्वरणं वरम् ॥४३४॥  
 435 तदर्थमेव कथितस्योत्पत्तिं तां ततः पिता । हुतं कुलूतभूभर्तुः सुहृदः प्राणिनोदृष्टान् ॥४३५॥  
 प्रहृष्टो विप्रकृष्टं तं देशं गत्वा व्यधत्त ताम् । परिणीय रणादित्यः शुद्धान्तस्वाधिदेवताम् ॥४३६॥  
 मर्त्यसंस्पर्शभीरुः सा महादेवी भवन्त्यपि । तं मावया मोहयन्ती न पस्पर्श कदाचन ॥४३७॥  
 व्यधान्मायामयीं राजस्तल्पे स्वसदृशीं स्त्रियम् । स्वयं सा भमरीरूपा निर्जगाम बहिर्निशि ॥४३८॥  
 स नाम्ना स्वस्य देव्याश्च कृत्वा छरगृहद्वयम् । माहेश्वरः शैललिङ्गे कारयामास काशभिः ॥४३९॥  
 440 श्वः प्रतिष्ठाप्रसङ्गेऽथ सज्जे तल्लिङ्गयोर्द्वयम् । देशान्तरागतः कश्चिद्वृषयामास दैववित् ॥४४०॥  
 स वृष्टप्रत्ययः शश्वत्तयोर्घटितलिङ्गयोः । अहमखण्डैः समण्डूकैर्बभावे गर्भमावृतम् ॥४४१॥  
 किर्कतव्यतया मूढं प्रतिष्ठाविघ्नविह्वलम् । दिव्यदृष्टिः स्वयं देवी ततो राजानमब्रवीत् ॥४४२॥  
 राजगिरिस्ततोद्वाहे पौरोहित्यं पुरा भजन् । स्वमर्चादेवमादत्तं पूजाभाण्डात्प्रजापतिः ॥४४३॥  
 तां विष्णोः प्रतिमां वीक्ष्य पूजितां तेन धूर्जटिः । भूत्यामिव तदा मेने शक्तिरूपां विना शिवम् ॥४४४॥  
 445 निमन्त्रितैर्दीकितानि रत्नान्यथ सुरासुरैः । पिण्डीकृत्य स्वयं चक्रे लिङ्गं भुवनवन्दितम् ॥४४५॥  
 तां विष्णुप्रतिमां तद्य लिङ्गमीशानपूजितम् । स्वयं प्रजासृजः पूज्यं कालेनादत्त राक्षसः ॥४४६॥  
 तेनाप्यभ्यर्च्यमानं तल्लङ्कायामभवद्विरम् । देवद्वयं राक्षसान्ते नीतमासीच्च धारैः ॥४४७॥  
 तिर्यक्तया ते कपयो मुग्धा हिमनगौकसः । शान्तौत्सुक्याः शनैर्देवी न्यधुरुत्तरमानसे ॥४४८॥  
 प्रागेव सरसस्तस्मात्कुशलैः शिल्पिभिर्मया । तावदुतौ प्रातरत्र प्रातौ ब्रह्मस्वसंशयम् ॥४४९॥  
 450 तयोः प्रतिष्ठा क्रियतामित्युक्ता पृथिवीभुजम् । देवी प्रयाता शुद्धान्तं सिद्धान्तस्मार खेचरान् ॥४५०॥  
 ते' ध्यातमात्राः संप्राप्ता देव्यादेशेन पाथसः । उदृत्य नृपतेर्धोनि देवौ हरिहरौ न्यधुः ॥४५१॥  
 दिव्यैः प्रह्वनैः संवीतौ हरनारायणौ जनः । प्रातर्नृपगृहे दृष्ट्वा परं विस्मयमाचयौ ॥४५२॥  
 सज्जे प्रतिष्ठालभेयं माहेश्वरतया नृपः । रणेऽश्वरप्रतिष्ठायां पूर्वं यावत्समुद्यतः ॥४५३॥  
 रणारम्भानुभावेन तावदेवाद्भुतावहः । स्वयं पीठे रणस्वामी भित्त्वा यन्त्रमुपाविशत् ॥४५४॥  
 455 कर्तुं प्रभावजिज्ञासां राज्यां दत्तधनस्ततः । स स्वयंभूः स्वयं भक्तांस्तान्स्तान्यामानवापयत् ॥४५५॥  
 कुम्भदासतया क्षत्रः सिद्धो ब्रह्माभिधो वसन् । परिहाय तयोर्देव्या प्रतिष्ठाकर्म कारितः ॥४५६॥  
 स वृत्तप्रत्यभिज्ञः सन्प्रतिष्ठाप्य रणेऽश्वरम् । व्योम्ना व्रजव्रजस्वामिप्रतिष्ठां गूढमादधे ॥४५७॥  
 जनास्त्बलस्यन्यत्स स्वयं पीठमवातरत् । इति केषामपि इति प्रवादोद्यापि वर्तते ॥४५८॥  
 सा ब्रह्मप्रतिमं सिद्धं देवी ब्रह्मविदां वरम् । अकारयत्समुद्दिश्य परार्थं ब्रह्ममण्डपम् ॥४५९॥  
 460 रणारम्भास्वामिदेवौ दंपतिभ्यां व्यधीयत । मठः कामुपतानां च ताभ्यां प्रद्युम्नमूर्धनि ॥४६०॥

४४०. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss शिवलिङ्गद्वयम्. ४४३. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'धत्त' ४५१. <sup>१)</sup> Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> स. 'मात्र, पाथस.—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> व्यधुः. ४५३. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'विज्ञे'. ४५५. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> राक्षस.—  
<sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> भक्तांस्तान्. ४५६. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss हरिहरौ. ४५८. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> प्रवकी. ४५९. <sup>१)</sup> Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> स.—') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> परावर्त.—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'सत्तनम्'. ४६०. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss प्रद्युम्नमूर्धनि कारिकागिरौ.

अरोगवशात् निरवापुष्पावस्था रोणिनाम् । तेन सेवामुत्सीदेवीमवशान्त्यै च कारिता ॥४६१॥  
 क्वार्ति रणपुरस्वामिसंज्ञया सर्वतो गतम् । स सिंहरोत्सिकाग्रामे मार्तण्डं पत्यपादयत् ॥४६२॥  
 अमृतमभया तस्य राक्षः पल्याम्यवा कृतः । दक्षिणेस्मिन्नेशस्य पार्श्वे देवोमृतेश्वरः ॥४६३॥  
 मेघवाहनभूमर्तृपत्न्या भिज्जाकवया कृते । विहारेपि तथा बुद्धविम्बं साधु निवेशितम् ॥४६४॥  
 राक्षे देवमुरन्ताय सानुक्रोशाच्च सैकदा । पातालसिद्धिं मन्त्रं प्रवृत्तौ हाटकेश्वरम् ॥४६५॥ 465  
 मा भूमोपास्य मत्प्राप्तिरिति मत्वा तर्षापितम् । अस्त्राधयस्व तं माप्य वशान्तं वस्तरान्बहून् ॥४६६॥  
 कृत्स्नेष्टिकापथे कष्टं तपो नन्दिशिलां गतः । भूरिभिर्वस्तरैर्मन्त्रसिद्धेः प्रणयितां यवौ ॥४६७॥  
 स्वमैत्र सिद्धिलिखे जाताभङ्गुरनिधयः । चन्द्रभागाजलं भित्त्वा नमुवेः प्राविशद्विलम् ॥४६८॥  
 बिलेपावृत्तां याते दिवसान्येकविंशतिम् । प्रविश्य पौराण्यामिन्ये दैत्यलीभोगभोगिताम् ॥४६९॥  
 एवं स भूपतिर्भुक्तां भुवं वर्षशतत्रयम् । निर्वाणज्ञाननिर्व्यूहि पातालैर्धर्ममासदत् ॥४७०॥ 470  
 सानुगे नृपतौ याते दैतेयदधितान्तिकम् । देवी सा वैष्णवी शक्तिः श्वेतद्वीपमगाहत् ॥४७१॥  
 राजवंशेश्वनेकेषु राजोर्वेशहये परम् । हयोरेवात्र निर्बूहिं प्रजावास्तव्यमागतम् ॥४७२॥  
 रणादित्यस्य गोमन्दवंशे रामस्य राक्षसं । लोकान्तरसुखस्वापि ययोरंशभुजः प्रजाः ॥४७३॥  
 विक्रमाक्रान्तविश्वस्य विक्रमेश्वरकृच्छ्रतः । तस्यासीद्विक्रमादित्यस्त्रिविक्रमपराक्रमः ॥४७४॥  
 राजा ब्रह्मगलूनाभ्यां सचिवाभ्यां समं महीम् । सोपासीद्वासवसमो हावत्वारिंशतिं समाः ॥४७५॥ 475  
 चक्रे ब्रह्ममठं ब्रह्मा गलूनो लूनदुष्कृतः । रक्षावल्याख्यया वध्या विहारं निरमापयत् ॥४७६॥  
 राजानन्तरजसस्य राजाभूत्तदनन्तरम् । नापितारातिभृपालो बालादित्यो बलोजितः ॥४७७॥  
 लवणार्णवपानेन तर्षोत्कर्षमिवोद्बहन् । यत्पतापो रिपुस्त्रीणां सनेत्राम्भोभजन्मुखम् ॥४७८॥  
 आसन्न्येरिमनोगाधधोदण्डा इवाहताः । यस्याद्यापि जयस्तम्भाः सन्ति ते पूर्ववारिणौ ॥४७९॥  
 प्रभावाङ्गेन वज्रालाङ्घ्रिस्वा येन ज्वधीयत । कार्मरीकनिवासाय कालम्ब्याख्यो जनाभवः ॥४८०॥ 480  
 कश्मिरेषु धनोदयममहारं हिजम्भनाम् । राजा मडबराज्ये यो भेडराख्यमकारयत् ॥४८१॥  
 विशां विपाटितारिष्टमरिष्टोत्सादने व्यधात् । वल्लभा वस्त्र बिम्बोष्टी बिम्बा बिम्बेश्वरं हरम् ॥४८२॥  
 धातरो मन्त्रिणस्तस्य त्रयो मठसुरीकसोः । सेतोद्य कारका आसन्नखड्गशत्रुघ्नमालवाः ॥४८३॥  
 बभूव तस्य भूभर्तुर्भुवनानुविधमा । तनयानङ्गलेस्वाख्या भृङ्गारोदधिकौमुदी ॥४८४॥  
 तां वीक्ष्य लक्ष्मणोपेतां मृगाक्षीं पितुरन्तिके । अमोघमस्त्रयो व्यक्तं व्याजहारेति दैववित् ॥४८५॥ 485  
 भविता तत्र जामाता जगतीभोगमाजनम् । स्वदन्तमेव सास्त्राज्यं गीवन्दाम्बयजन्मनाम् ॥४८६॥  
 सुतासंतानसाक्षाज्यमनिच्छन्त्य पार्थिवः । दैवं पुरुषकारेण जेतुमासीत्कृतोद्यमः ॥४८७॥

४६१. <sup>1</sup>) Thus A; R G वशान्तं; Edd. वसन्त. ४६०. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> ततो. ४६८. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A, वापुष्पा. ४७०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> भुक्ता. — <sup>2</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'लेख्य'. ४७१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss वंशे. — <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss वयोः शस्त्रावित्त्वयो. ४७५. <sup>1</sup>) Emended; A R G 'बहुरा'. ४८०. <sup>1</sup>) The words from कालम्ब्याख्यो to कारका in verse 483 have been supplied by A<sub>1</sub> at a later date and in a smaller handwriting, partly in space left for this purpose, partly in margin. ४८१. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मेरुः. ४८२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss रीसाने. ४८३. <sup>1</sup>) See note to verse 480 above.



- अरामान्वयिने दत्ता मेवं साम्राज्यहारिणी । अत्वेति प्रददी कन्यां न कस्मैचन भुभुजे ॥४८८॥  
 हेतुं स रूपतामात्रं कृत्वा जामातरं नृपः । अथाश्वत्थसकायस्वं चक्रे दुर्लभवर्धनम् ॥४८९॥  
 490 मातुः कार्कोटनगेन सुजातायाः समीपुषा । राज्यायैव हि संजातो राजा वाञ्छाधि तेन सः ॥४९०॥  
 निश्चिन्वते हि शंसन्वा यमेवायोग्यमामहात् । जिगीषयेव तत्रैव निदधाति विधिः शुभम् ॥४९१॥  
 मात्सर्येण जहङ्गहान्विसवृशे धूमध्वजे योग्यतां ज्ञात्वा स्वां भिदधस्त्रिंशं दिनपतिर्हास्यः प्रशान्त्युन्मुखः ।  
 दैवं वेत्ति न यः शिखी तु परतो नामास्तु तत्संभवाः स्युर्दीपा अपि यद्दशेन जगतस्तिग्माभुविस्मारकाः ॥४९२॥  
 धिया भाग्यानुगामिन्या चेष्टमानो नवोचितम् । अभूस्तर्जस्य चक्षुष्यः स तु दुर्लभवर्धनः ॥४९३॥  
 प्रज्ञया चोत्तमानं तं प्रज्ञादित्य इति प्रथाम् । कौवीरभाग्यस्वाम्यं च शनकैः अभुरोनयत् ॥४९४॥  
 495 पित्रोः प्रेयस्तयोद्भूतां तारुण्यादिमदेन च । राजपुत्री यथावत्तु गणयामास नैव तम् ॥४९५॥  
 स्वैरिणीसंगमो भोगा युवानोमे पितुर्गृहम् । पत्युर्मदुस्वमित्त्वस्याः किं नाभूच्छीलविप्रकृत् ॥४९६॥  
 सा नित्यदर्शनाभ्यासाच्छनकैर्विशता मनः । अनङ्गलेखा खड्गेन संघ्रायुज्यत मन्त्रिणा ॥४९७॥  
 छत्रमेमसुखाभ्यासनट्टीभीतिसंभवा । धाष्ट्यं दिनानिं वान्ती ततस्तन्मयतां ययौ ॥४९८॥  
 स मन्त्री दानमानाभ्यां वशीकृतपरिच्छदः । अन्तःपुरे यथाकामं विजहार तया सह ॥४९९॥  
 500 उपलेभे च शनकैस्तस्यास्तं शीलविप्रवम् । विरागलिङ्गैरुद्यन्निर्भामन्दुर्लभवर्धनः ॥५००॥  
 सखीमध्ये रहः स्मेरा विवर्णा भर्तृदक्षिणे । अकाण्ड एव मोक्षाय पश्यन्ती सस्मितं पथः ॥५०१॥  
 पत्युः कोपे कृतायज्ञा धूमेप्रचिबुकाच्छनैः । तदप्रियं भाषमाणे सस्मितं न्यस्तलोचना ॥५०२॥  
 तत्सुख्यगुणनिर्विण्णा तद्विपक्षस्तुतौ रता । रिरस्तां तस्य संलक्ष्य सखीभिर्वैखसंकथा ॥५०३॥  
 तच्चुम्बने भुमकण्ठी तदाश्लेषेसहाङ्गका । तत्संभोगे त्यक्तहर्षा तत्तल्पे व्याजनिद्रिता ॥५०४॥  
 505 भवेदि प्रायशो योषित्प्रेमविक्रीतचेतना । निवेदयन्ती दौःशील्यपिशान्तावेदवैकृतम् ॥५०५॥ कुलकम् ॥  
 निगूढदारदीरात्मवन्तिाकृशवपुस्ततः । भुक्त्वास्तमविशज्जातु निशि दुर्लभवर्धनः ॥५०६॥  
 सोपश्यत्सरतकान्तिसुलभस्वापनिःसहाम् । दुर्जारभर्तुरङ्गेषु प्रत्युपामिब बलभाम् ॥५०७॥  
 आसैरगलितावेगैः कम्पयन्निः कुशाङ्कुरौ । निवेदयन्तीं तत्कालमेव निर्वहणं रतेः ॥५०८॥  
 भग्नस्यापि कुपो हेतुं पुनरप्यक्षमावहाम् । तां तथावस्थितां वीक्ष्य स प्रजज्वाल मन्थुना ॥५०९॥  
 510 यजिहीर्षुः स रोपेण विमर्शेन निवारितः । महत्त्वेन महत्त्वेन निवृत्तं स्वममन्वत ॥५१०॥  
 ततस्तथाविधः शुभ्यस्त्रकोपावेशसागरः । विचारवेलया तस्य बलाच्छममनीयत ॥५११॥  
 नमस्तस्मै ततः कोन्मो गण्यते वाशिनां धुरि । जीर्यन्ते येन पर्वाभा ईर्ष्याविषविषूचिकाः ॥५१२॥  
 सोचिन्तयद्दहो कदाधेष्टोरागानुगा इमाः । विचारवन्ध्याः क्षिप्यन्ते क्षिप्रं यामिरधो नराः ॥५१३॥

४८८. <sup>1</sup>) A, gloss मूलकुलीरुवाव दत्ता. ४८९. <sup>1</sup>) कृत्वा जामा supplied by A, in space left by A, ४९०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, समीपुषा. —<sup>2</sup>) Thus corr. by A, from A, सा. ४९२. <sup>1</sup>) Emended; A B G जहङ्ग. —<sup>2</sup>) Thus A,; A, स. —<sup>3</sup>) A, gloss दूरे इत्यर्थः. ४९५. <sup>1</sup>) A, gloss बलवित्तमर्वावा. ४९७. <sup>1</sup>) Emended; A संघ्राय. ४९९. <sup>1</sup>) A, सन्ध. ५००. <sup>1</sup>) The text from नाम्नुर्लभवर्धनः to the end of verse 507 below has been supplied by A, partly in space left by A, partly in margin. ५०४. <sup>1</sup>) Emended with Edd.; A विद्रता. ५०७. <sup>1</sup>) A, दुर्जाल, with v. L as above. —<sup>2</sup>) See note to verse 500 above. ५०८. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, वन्ती. ५११. <sup>1</sup>) Thus corrected by A, from A, कदाः धेष्टो.

कीति नामेन्द्रियार्थमिन्द्रियार्थं यथा परे । तथैव सर्वसामान्या वशिषामव काः क्षुधः ॥५१४॥  
 निसर्गततरला नारीः को निबन्धयितुं क्षमः । निबन्धनेन किं वा स्वाद्यस्सतां स्मरणोचितम् ॥५१५॥ 515  
 यः भुनोति संसर्गं एकार्थाभिनिविष्टयोः । रागिणोर्यदि मानः स कोवमानस्तवः परः ॥५१६॥  
 ममकारो मृगाक्षीषु क इवायं सचेतसाम् । स्वदेहेनुपपन्नोपि यः सोम्यत्र कथं मतः ॥५१७॥  
 उद्देहोत्पादनादेशा बभूवा चेत्प्रतिभाति मे । रागस्तद्विस्मृतः कस्मान्मूलमुद्देगशाखिनः ॥५१८॥  
 सप्तपातालनिक्षिप्रमूलो रागमहीरुहः । भूमिभूतमनुत्पाद्य द्वेषमुन्मूल्यते कथम् ॥५१९॥  
 द्वेषो नामैव दुर्धरो जितो येन विवेकिना । क्षणार्धेनैव रागस्थ तेन नामापि माश्रितम् ॥५२०॥ 520  
 वीक्ष्यैतद्विश्रया वृष्ट्या रागिणां वाच्यमौषधम् । ईर्ष्या जेषा ततो रागः स्वयमाद्याः पलायते ॥५२१॥  
 इति ध्यात्वालितवर्णान्खड्गस्योभुक्पल्लवे । बभूवोपि न हतो यत्नं स्मर्तव्यं तत्तवेत्यसौ ॥५२२॥  
 जनैरलक्ष्यमाणेयं याते दुर्लभवर्धने । त्यक्तनिद्रः स मन्त्री तद्वृद्धा वर्णानवाचयत् ॥५२३॥  
 वाक्षिण्यात्प्राणदस्यास्य खड्गः स मनसा तदा । विसस्मारान्नलेखां दध्यौ तु प्रत्युपक्रियाम् ॥५२४॥  
 तस्योपकर्तुमचितं प्रतिकारमिच्छोधिन्ताविशद्य तु मनः स्मरबाणपक्षिः ।  
 वृगोच्चरे परिचयपण्यं प्रपदे निर्निद्रता न तु कदाचन राजपुत्री ॥५२५॥ 525  
 भूत्वा सप्तविंशतिमश्वान्स चतुर्भिर्मत्सैर्वन्ध्यां मूर्धनि रत्नं नृपतीनाम् ।  
 तस्मिन्काले लोकमन्त्रागोज्ज्वलकृत्यो बालादित्यो बालशशाङ्कान्कितमौलेः ॥५२६॥  
 पूर्वं विपन्नतनवेभिजनस्य शेये गोनन्दसंततिरजायत तत्र शान्ते ।  
 शान्दन्तिभुवनलिनाथ इदमविष्टतोयौघपाटितविसा नलिनीष डीना ॥५२७॥  
 अथ शिथिलितमुख्यामात्यैर्मत्यविग्रहः कनकघटविमुखैः पावनं तीर्थतोयैः ।  
 कथमपि स कृतज्ञो राजजामातुस्तद्वैर्यथित विधिवद्विष्टं मूर्ध्नि राज्याभियेकम् ॥५२८॥  
 कार्कोटप्रभवः प्रभुः स मुकुटप्रसूतमुक्ताकणखोतश्रेणिकृष्णानुराङ्कितवृहद्वाह्मर्षीमुग्रहन् ।  
 ज्ञातिप्रीतिसतोषशेषफणभृत्संफुल्लदृक्पल्लवव्यासावर्जकहाटकभ्रजपटलस्रग्धामशोभोभवत् ॥५२९॥  
 अथ विगलिता गोनन्दोर्ध्वभुजोभिजनाच्छुचैरतिभुचिनि भूः कार्कोटहिः कुले व्यथित स्थितिम् ।  
 विरपरिचितात्स्वर्गाभोगाध्वनः पतनं भिता त्रिभुवनगुरोः शोभोर्मीलाविशामरनिज्ञगा ॥५३०॥ 530  
 १० ॥ ५३६ ॥ आहितः ५३ ॥ सं १०६९॥  
 इति श्रीकाश्यपिरिकमहायत्याश्रीखण्डकप्रमुखोः कल्हणस्य कृतो राजतरङ्गिण्यां तृतीयस्तरङ्गः ॥

५१६. <sup>१)</sup> A, gloss विरोधः. ५२२. <sup>१)</sup> Thus corr. by A, from A, "स्वहृत्वा". ५२३. <sup>१)</sup> मन्त्री व supplied by A, in space left by A, ५२४. <sup>१)</sup> तथा वि supplied by A, in space left by A, ५२६. <sup>१)</sup> Thus A, altered by A, to ज्ञाति. —  
<sup>१)</sup> A, gloss कर्मान्तर्यः. ५२७. <sup>१)</sup> A, gloss तस्मिन्. ५२८. <sup>१)</sup> A, gloss खड्गः. ५२९. <sup>१)</sup> Thus corr. by A, from A, कार्कोट. Colophon. <sup>१)</sup> A, adds here लिखितश्चैव यथा राजानकल्पकण्डेन.

## ॥ चतुर्थस्तरङ्गः ॥

- तद्गीतस्यतिरेकमद्वितनयादेहेन मिथीभवन्निष्पत्सूहमिह व्यपोहतु वपुः स्थणोर्भद्राणि वः ।  
 वेण्या भोगिवधूशरीरकुटिलहयामस्विषा वेष्टिता जूटाहेरपि यत्र भाति हयितामूर्त्येव पृक्ता तनुः ॥१॥  
 स महीं राजकन्यां च प्राप्तवानेकतः कुलात् । रत्नानां च सुतानां च राजाभूद्भ्राजन् शनैः ॥२॥  
 पतिगोपितदौःशील्यत्वा तुल्यसौभाग्यगौरवा । अनङ्गभवनं चक्रे विहारं नृपतिप्रिया ॥३॥  
 शिशुरेवायुषोल्पत्वं दैवज्ञोक्तं विचिन्तयन् । राज्ञः सुतो मल्हणाख्यो मल्हणस्वामिनं व्यधात् ॥४॥  
 5 पारिविशोककोटादौ प्रदत्तप्रतिपत्तिना । अदीयत द्विजेन्द्रेभ्यश्चन्द्रग्रामः क्षमाभुजा ॥५॥  
 श्रीनगयीं प्रतिष्ठाप्य दुर्लभस्वामिनं हरिम् । षट्त्रिंशता स वर्षाणां क्षमावृषास्तमुपाययौ ॥६॥  
 अनङ्गदेव्यां संभूतस्तस्य दुर्लभकः सुतः । शशास वासवसमस्ततो वधूमतीं कृती ॥७॥  
 मातामहस्य यो मात्रा दौहित्रस्तनयीकृतः । प्रतापादित्य इत्याख्यां तत्कुलानुगुणं दधे ॥८॥  
 औडेनैडबिडात्थामभिया यन्मन्त्रिणा कृताः । अपहरा हनुमता पुण्यानुमतसंपदा ॥९॥  
 10 प्रतापतापितारातिः प्रतापपुरंपत्तनम् । मधवजगरस्पर्धे दीर्घबाहुर्व्येधत् सः ॥१०॥  
 नानादिगन्तरायाततत्तत्क्रयिकसंकुले । नोणामिधोवसत्तस्य देशे रौहीतको वणिक् ॥११॥  
 रौहीतदेशे जातानां निवेशाय द्विजन्मनाम् । महागुणो नोणमटं पुण्यज्येष्ठं चकार सः ॥१२॥  
 स जातु राजभवने राज्ञा प्रीत्या निमन्त्रितः । अर्चितोभवदेकाहमुपचारैर्नृपोचितैः ॥१३॥  
 प्रातः सुस्नासिकां प्रेम्णा पृष्ठोद्य पृथिवीभुजा । शीर्षव्यधामकथयत्प्रजातां दीपकज्जलैः ॥१४॥  
 15 ततः क्रमेण नृपतिस्तेन जातु कृतार्थनः । वसंस्तदास्पदेद्राक्षीत्क्षपायां मणिदीपकान् ॥१५॥  
 विलासित्वेन लक्ष्म्या च तावद्वया तस्य विस्मितः । अथ द्विजान्यहान्यासीत्तत्रैव स कृतार्हणः ॥१६॥  
 एकदा तेन तत्कान्ता व्यलोकित ललिताकृतिः । श्रीनरेन्द्रप्रभा नाम हर्म्ये हिमकरानना ॥१७॥  
 उरोजपूर्णकुम्भाङ्गा सदूर्वाहितविधर्मा । मूर्तिमन्मङ्गलमिव स्मरस्यं च गृहस्य च ॥१८॥  
 हर्म्यस्य निर्जनतया स निःशङ्कुविहारिणीम् । तां विलोक्यानवद्याङ्गीमभिलाषेण पस्पृशे ॥१९॥  
 20 सापि दर्शितमालीभिः किंचित्साञ्जीकृतानना । अपश्यत्कादयपीकान्तं श्रोत्रविभ्रान्तया वृशा ॥२०॥  
 प्रारजन्मप्रेमबन्धाद्वा निदेशाद्वा मनोभुवः । सपक्षपातं सा तस्य दृष्ट्यैव विदधे मनः ॥२१॥  
 क्षणादलब्धस्पर्शोपि तां सौभाग्यद्वधामयीम् । मज्जानमपि संस्पृश्य स्थितामिव विषद सः ॥२२॥

१०. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss तापद. १२. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss स्थितये. १४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> प्रजातां. १५. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> seems to have read कृताननः. १८. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> gloss सन्तो च तावत् सवत् ताभ्यां आहितो विधर्मो वया.—<sup>२</sup>) व स्मरस्य supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. २१. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> निवेशाद्वा. २२. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> मज्जानामपि.



- 50 कार्यज्ञो यो न तद्यक्रे यत्फलभूद्विषमधीः । परं समाचरन्स्तुत्यं स्तूयमानस्त्वपां दधे ॥५०॥  
 व्यनीयत न योमातैर्विनयं तान्स्वशिक्षयत् । वयं न भिद्यते कैश्चिन्निरयन्वान्मणीस्तु तत् ॥५१॥  
 मर्याधर्मभयादासीत्सत्याज्यो धर्मसंशये । निजोपि पक्षः कुलिशवासादिव गहस्मृतः ॥५२॥  
 न्याप्य दर्शयता यत्नं तेन राज्ञा प्रवर्तिताः । स्थितयो वीतमन्दं भास्वतेव दिनक्रियाः ॥५३॥  
 नियन्त्रिता यद्गणितस्तद्गुणोदीरणदियम् । अतिप्रसङ्गमङ्गान्तजेयत्तावापितः पुनः ॥५४॥
- 55 तस्य त्रिभुवनस्त्रामिषासादारम्भकर्मणि । चर्मकृत्कोपि न प्रादान्कुटीं क्षेत्रोपयोगिनीम् ॥५५॥  
 शश्वत्पतिभुतार्थानां नवकर्माधिकारिणाम् । नैसर्गिकाग्रहस्तः सूत्रापातं न चक्षमे ॥५६॥  
 विज्ञापितोय नैरेत्य तमर्थं पृथिवीपतिः । तानेव सागसो मेने चर्मकारं न तं पुनः ॥५७॥  
 सोभ्यधात्सान्निधेतेषामपेक्षापूर्वकारिताम् । मागेव यैरपृष्टा तं प्रविष्टं नवकर्मणि ॥५८॥  
 नियम्यतां विनिर्माणं यद्वाग्यव विधीयताम् । परभूम्यपहारेण सुकृतं कः कलङ्कयेत् ॥५९॥
- 60 ये द्रष्टारः सदसतां ते धर्मविगुणाः क्रियाः । वयमेव विदध्मश्चेद्यानु न्यायेन कोध्वना ॥६०॥  
 इत्युक्तवति भूपाले प्रेषिता मन्त्रिपर्वदा । पार्थात्पादुकृतस्तस्य दूतः प्राप्नो व्यजिज्ञपत् ॥६१॥  
 हृष्टवति स्वामिनं द्रष्टुं स च ब्रूते न चेन्मम । युक्तः प्रवेश आस्थाने वाद्याल्यवसरेस्तु तत् ॥६२॥  
 अन्येषुरथ भूपेन स बहिर्वत्तदर्शनः । पुण्यकर्मणि नो विघ्नः किं त्वमेवेत्यपृच्छयत् ॥६३॥  
 प्रतिभानि गृहं तद्येष्टम्यं तव ततोधिकम् । तदर्थ्यतां धनं वापि भूयैव चाभ्यधीयत ॥६४॥
- 65 तूर्णीं स्थितं ततो भूपं चर्मकारो व्यजिज्ञपत् । दन्नांयुस्रैस्तस्मत्त्वमानं ज्ञातुमिच्छतः ॥६५॥  
 राजन्विज्ञाप्यते किंचिदस्माभिर्यथाशयम् । न स्थेयमवलम्बेन तत्र द्रष्टा सता त्वया ॥६६॥  
 नाहमूनः शुनो नास्ति काकुत्स्थात्पार्थिवः पृथुः । क्षुभ्यन्तीवाद्य तत्सभ्याः संलापेस्मिन्किमावयोः ॥६७॥  
 जातस्य जन्तोः संसारे भङ्गुरः कायकञ्चुकः । अहंताममताख्याभ्यां शङ्कुभ्यामेव बध्यते ॥६८॥  
 कङ्कुणाङ्गद्वहारादिशोभिनां भवतां यथा । निर्दिकचनानामस्माकं स्वदेहेर्ह्यक्रिया तथा ॥६९॥
- 70 शेषस्य राजधान्येषा यादृशी सौधहासिनी । कुटी घटमुखानुत्तमोरिस्तादृशी मम ॥७०॥  
 आ जन्मनः साक्षिणीय मातेव सुखदुःखयोः । मटिका, लोटचमानाद्य नेक्षितुं क्षम्यते मया ॥७१॥  
 नृणां यद्वेदमहरणे दुःखमाख्यातुमीश्वरः । तद्विमानच्युतोमत्यो राज्यभट्टोय पार्थिवः ॥७२॥  
 एवमप्येत्यं मद्देहम सा चेदेवेन वाच्यते । सदाचारानुरोधेन दातुं तदुचितं मम ॥७३॥  
 इति तेनोत्तरे दत्ते भूभृत्त्वा तदास्पदम् । कुटीं जग्राह वित्तेन नाभिमानः शुभार्थिनाम् ॥७४॥
- 75 जवाचचर्मकारस्तं तत्र स व्यञ्जिताञ्जलिः । राजन्धर्मानुरोधेन परवत्ता तवोचिता ॥७५॥  
 अविमहेण धर्मेण पाण्डुसूनोः पुरा यथा । धार्मिकत्वं तथा तेषां मयास्पृश्येन वीक्षितम् ॥७६॥  
 स्वस्ति तुभ्यं चिरं स्थेया धर्म्या वृत्तान्तपद्धतीः । दर्शयन्तीदृशीः शुद्धाः अज्ञेया धर्मचारिणाम् ॥७७॥

५०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>3</sub>, A<sub>1</sub>, "चरन्स्तुत्यं". ५१. <sup>१</sup>) Thus A<sub>3</sub>; A<sub>1</sub>, "नान्यैर्वि" G R Edd. follow A<sub>3</sub>.—<sup>२</sup>) A<sub>3</sub>, gloss रक्षी.  
 ५२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>3</sub>, वस्व ध<sup>०</sup>.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>3</sub>, A<sub>1</sub>, "स्मता". ५३. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub>, gloss मन्देहा नाम राक्षसविशेषाद्य.  
 ५४. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub>, gloss अस्माभिः. ५५. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub>, gloss चर्मकाररज. ५६. <sup>१</sup>) A<sub>3</sub>, विज्ञाप्यते.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from पृथिवीपति.  
 ५७. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub>, नास्ति. ५८. <sup>१</sup>) A<sub>3</sub>, उपेत्य.—<sup>२</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>3</sub>, देव व; A<sub>3</sub>, gloss द्रुपेण. ५९. <sup>१</sup>) A<sub>3</sub>, ततः.  
 ६०. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub>, मयास्पृश्येन; A<sub>3</sub>, gloss अथमेन.



एवं निष्कल्मषाचारः स चक्रे पावनीं भुवम् । राजा त्रिभुवनस्वामिकेशवस्य प्रतिष्ठया ॥७८॥  
 कृत्यैः प्रकाशदेव्याख्या प्रकाशाकाशकान्तिभिः । प्रकाशिकाविहारस्य तत्पत्नी कारयिष्यभृत् ॥७९॥  
 गुह्यमिहिरदत्ताख्यस्तस्योदात्तगुणोभवन । विश्वभरस्य गम्भीरस्वामिनाम्नो विभावकः ॥८०॥ 80  
 सर्वाधिकरणस्यैवोच्छेत्ता छलितकामिभिः । नगराधिकृतस्तस्य छलितस्वामिनं व्यधात् ॥८१॥  
 कदाचन सभासीनं पृष्टा धर्माधिकारिभिः । पाथोपविष्टा राजानं ब्राह्मणी काचिदब्रवीत् ॥८२॥  
 त्वयि प्रशासति महीमहो गर्हानिर्गणे । सुखसुप्रस्य मे पत्युर्हतं केनापि जीवितम् ॥८३॥  
 एषैव महती लज्जा सदाचारस्य भूपतेः । यदकालभवो भृशस्तस्य संपृच्छति प्रजाः ॥८४॥  
 कलिकालवत्तल्लोकेस्वाहुरपि दृश्यते । पापात्पापतरेमुष्मिन्दोषे कथमुदास्यते ॥८५॥ 85  
 चिन्तयन्त्यपि नावैमि मर्तुः कंचिद्दिरोधिनाम् । निर्दोषस्य हि तस्यासम्सर्गतः शीतला दिशः ॥८६॥  
 अनसूयो निरुत्सेकः मित्रबागुणवत्फलः । पूर्वाभिभाषी निर्लोभो न विद्वेषो हि कस्यचित् ॥८७॥  
 तस्य तुल्यवया बाल्वात्ममृत्युध्ययनेधमः । माक्षिकस्वामिवास्तव्यो विप्रः साङ्गुचोभिचारवित् ॥८८॥  
 गुणदारिद्र्यानिर्निवृत्तः क्षुद्रैः कौशलशालिनाम् । प्रसिद्धिस्पर्धया बन्धैर्बाध्यन्तेसूययासवः ॥८९॥  
 नापुंश्रलेयो दुःशीलो नाद्रोहो निस्वशङ्कितः । नावाचालो मृषाभाषी नाकायस्थः कृतघ्नीः ॥९०॥ 90  
 नादन्तगृहजो लुब्धो नानीर्ष्यो नित्यदुःखितः । नास्त्रीजितः सर्वहास्यो नावृद्धः क्षिप्रभाषितः ॥९१॥  
 नानन्यजः पितृहृषी नारागी निरपवपः । नाक्षुद्रविद्यः पापीवानिति भूतार्थसमहः ॥९२॥ तिलकम् ॥  
 इत्युक्तवत्यां ब्राह्मण्यां तच्छृङ्गवसति हिजम् । आनीय परिभुध्यस्वेत्यभ्यधादुपाधिपः ॥९३॥  
 भूयो ब्राह्मण्यवादीत्वं ख्यातः ख्यातौदविद्यया । निःसंभ्रमः स्तम्भयितुं देव दिव्यक्रियामयम् ॥९४॥  
 मत्तायवक्तव्य इवावादीस्ततस्तां मेदिनापतिः । अदृष्टदोषे किं कुर्मो वयमत्राधिकारिणः ॥९५॥ 95  
 नान्यस्मिन्नपि दण्डस्य प्रसङ्गेनिश्चितागति । किं पुनर्ब्राह्मणो दण्डो यो दोषेर्षिं वधं विना ॥९६॥  
 उक्तेति विरते तस्मिन्विजयायाजवीत्युनः । घतघ्नः क्षणदः क्षीणा राजजनशनस्य मे ॥९७॥  
 नान्वगां परिणेतारं हन्तुः प्रतिचिकीर्षया । तत्राविहितवण्डेस्मिस्त्यजाम्यनश्नैरगुन् ॥९८॥  
 तथा स्थितायां ब्राह्मण्यां कृतपायोपवेशनः । स्वयं त्रिभुवनस्वामिपादानुद्दिश्य सोभयन् ॥९९॥  
 विराजोपोषितं तत्र राजानं रजनीक्षये । स्वमेस्वमोत्तमोवोचस्तद्योकिं सत्यवाहनः ॥१००॥ 100  
 ईदृक् युज्यते राजन्सत्यस्याम्बेवर्ण कलौ । निशीथे कस्य सामध्ये कर्तुं विवि विकर्तनम् ॥१०१॥  
 भवच्छस्ययुनोरेण सकृदेतत्पदसर्वदे । मत्पासादाङ्गनेमुष्मिन्शालिचूर्णे विकीर्यताम् ॥१०२॥  
 प्रदक्षिणं कुर्वतोस्य विरज यवि दृश्यते । ब्रह्महत्यापादमुद्रा पादमुद्रानुयायिनी ॥१०३॥

८०. ') A, gloss नारायणस्य.—') A, gloss गम्भीरस्य. ८३. ') A, varia lectio मयस्य. ८५. ') A, gloss अकालमरण. ८७. ') A, gloss निरहङ्कारः. ८९. ') A, gloss रहितः. ९५. ') Thus corr. by later hand from A, तं ९६. ') A, gloss भूदायो.—') A, gloss सति. ९७. ') Thus A, A, राजनपि न शस्यते. ९८. ') A, gloss हन्तारि. १००. ') A, glosses नारायणः and सत्यस्तु यदुदे पुत्रे. १०१. ') Thus corr. by A, from A, निषिद्धि.—') A, gloss सूर्य. १०२. ') A, भवच्छस्य.—') A, gloss पिष्टम्. १०३. ') A later hand, not met with elsewhere, adds in margin of A the following note: ब्रह्महत्या इति । यः काचिद्ब्रह्महत्यां करोति तस्य ब्रह्महत्या पूर्तिपत्नी अदृष्टा वा अनुयायिनी भवति । इति निश्चित्येन महादेववत् । इत्यभिप्रायवानाह ब्रह्महत्यावि विकीर्य शालिचूर्णे प्रासादाङ्गने निः परिकल्प्य यदि ब्रह्महत्यायाः कृत्याविशेषस्य पादमुद्रा चरणस्वायनमुद्रादुत्पन्नं अस्य वधकस्य पादमुद्रानुयायिनी दृश्यते । ब्रह्महत्याचरणमुद्रा वधकादिकपादमुद्रा च चरणमुद्राविशेषीभवति तर्हि एष एव दिव्यो वधकः तर्हि शालिचूर्णचूर्णे प्रासादाङ्गने कारयितव्यः तेनागुमानं । अन्येनैव वधः कृतः कलः पादमुद्राद्वयं अधिकं जातं । एवं ब्रह्महत्याचरणमुद्रा युगप्यतीति स्वयं भगवतो उवाचः स्मृतः.—') A, gloss विकर्तयामि

- तदेव बधको भूत्वा सवृक्षं दण्डमहेति । रात्रावेव विधिः कार्यो दिने पापहर्त्यस्य ॥१०४॥  
 105 अथ तत्कारयित्वा स वृष्टदोषे हिजन्मनि । दण्डं दण्डधरधके हिजत्वाहधर्जितम् ॥१०५॥  
 महीमयोभा भर्तृषे तस्मिन्विधिवशात्तने । ततो हिजन्मजाया सा कृताशीरभ्यधाविदम् ॥१०६॥  
 इत्यवनिभृत्सर्गे गृहपापानुद्धासनम् । कार्तवीर्यस्य वा वृष्टं तव वा धृष्टीवीपते ॥१०७॥  
 दण्डधारे त्ववि क्षमाप क्षितिकेतां प्रशासति । को वैरकेहयोः पारमजासाधावसीदति ॥१०८॥  
 इत्थं कृतयुगध्येवैर्धर्म्यवृत्तान्तवस्तुभिः । स्वल्पेपि राज्यकालोऽयं पर्यतिः पर्यपूर्यत ॥१०९॥  
 110 अष्टुर्धिरपायोऽसंसर्गेण निरर्मलः । निविडं जडिमा जनि व्यधस्त धिवि संनिधिम् ॥११०॥  
 विमक्तवर्णशोमस्य तस्यासावन्यथा कथम् । माहेन्द्रस्त्वेव धनुषो विदधे वृष्टनष्टताम् ॥१११॥  
 कारयित्वाभिचारं तं निपहोप्रदधं हिजम् । तं वशःशेषतमीशं तारापीडोनुजोनम् ॥११२॥  
 दुष्कर्मदुर्मगान्मोहान्मोक्तु पापा गुणोन्नतम् । मृद्वन्ति कण्टकान्मोक्तु करभा इव केतकम् ॥११३॥  
 ततः प्रभृति भूवानां राज्येषूनां नुक्नुमति । दुष्टाः प्रकृता राज्येस्मिन्नभिचारादिकाः क्रियाः ॥११४॥  
 115 श्रीचन्द्रापीडदेवस्य तत्क्षमित्वमपधिमम् । संस्मर्यमाणं कुरुते न कस्योत्पुलकं वपुः ॥११५॥  
 मुमूर्षुर्यत्स लब्ध्वापि तं कृत्वाधायिनं हिजम् । वराकेन्यप्रयुक्तेस्मिन्को दोष इति नावधीत् ॥११६॥  
 विस्मृतः स कृतक्षमाभूत्पङ्क्तिमध्ये च वेधसा । इत्वा काकपदं नूनं न्यस्तः कलिनृपावली ॥११७॥  
 अष्टौ वर्षांश्चाहमासाननुगृहेति मेदिनीम् । प्रविवेश वशति स्वर्गमनिशं च सतां मनः ॥११८॥  
 भानुशोहासदृशं प्रतापेन मवावहः । उवाच तारापीडः स वण्डः क्षमामण्डलं ततः ॥११९॥  
 120 पूर्णपात्रप्रतिभटं द्विषां तुण्टवत्ता यशः । शिशोः प्रतापस्योत्पन्नौ कबन्धा येन नर्तिताः ॥१२०॥  
 तस्यातिदुष्टवेष्टस्य लक्ष्मीर्दीप्तापि सर्वतः । अभूतद्वेगजननी इमशानामेदिव शुतिः ॥१२१॥  
 मन्त्रैः प्रभावसांनिध्यं देवानां क्रियते हिजैः । मत्सेति देवदेवी स द्विजानां दण्डमत्यजत् ॥१२२॥  
 मासं षड्विंशैकं चतस्रश्च समा भुवि । स प्रभावदुष्टोहमरोहस्तु कृतात्वयः ॥१२३॥  
 अथ गूढाभिचारेण विहितायुःक्षयो द्विजैः । स भानुः सवृक्षीं शान्तिं प्रपेदे न पुनर्नतिम् ॥१२४॥  
 योयं परापकरणाय सृजत्युपायं तेनैव तस्य नियमेन भवेद्दिनाशः ।  
 125 भूमं प्रसीति नयनाम्भ्यकरं वर्मभिर्भूत्वाभ्युदः स शमयेत्सलिलैस्तमेव ॥१२५॥  
 राजा श्रीललितादित्यः सार्वभौमस्ततोभवत् । प्रादेशिकेश्वरस्रष्टुर्धिरुद्धेदयोचरः ॥१२६॥  
 प्रतापांशुच्छटाकूटैः पटवासस्रधर्मभिः । जम्बुद्वीपद्विपेन्द्रस्य येनातन्यत मण्डनम् ॥१२७॥  
 नयान्नलिपु बडेपु राजभिर्विजयोद्यमे । पार्थिवः प्रयुक्तान्तिर्युधि क्रोधं मुमोच यः ॥१२८॥  
 विनिःसरज्जनतया भयाङ्गर्भानिवामुचम् । द्विषां वसतयो यस्य निशम्यास्कन्ददुन्दुभिम् ॥१२९॥

१११. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss जसा जाड्यं विना.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss भावौ वृष्टः पञ्चास्रः. ११३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss उवाचना. ११७. <sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss चन्द्रापीडः कृतयुगमपङ्क्तिमध्ये.—<sup>3</sup>) A<sub>2</sub> gloss काकपदं कावच्छेदो । इति भाषया निविर्धया + . ११८. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> स्वर्गं विषयं ('विषयः'). ११९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> आश्विनास्रस्रष्टुः.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> उवाच.—<sup>3</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> मण्डली. १२०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss सवृक्षः. १२२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss अक्षिपदित्यर्थः. १२३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मासैः.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss गुणवशात्. १२४. <sup>1</sup>) The text from here to नयनाम्भ्यकरं वर्म in following verse has been supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १२५. <sup>1</sup>) See note to preceding verse.

विलोलतिलकामूर्धः सनेत्राभ्योभिराननैः । निवापाञ्जलिदानानि द्विषां नारीरकारयत् ॥१३०॥ 130  
 भित्तिं पदक्षिणयतो रवेरिव महीपतेः । जिगीषोः मावशास्तस्य बाष्पास्वेव वयो वयौ ॥१३१॥  
 करं पूर्वदिशो गृह्णन्पतापालसंनिधौ । अन्तर्वेद्यां महाराजः स्वकील्युष्णीषभृद्भौ ॥१३२॥  
 धन्यानां यथ कुञ्जत्वं व्यधाद्राधिपुरे मरुत् । तत्रैव शंसनीयः स पुंसां चक्रे भयस्वशाम् ॥१३३॥  
 यशोवर्माद्रिवाहिन्याः क्षणात्कुर्वन्विशोषणम् । नृपतिर्ललितादित्यः प्रतापादित्यतां ययौ ॥१३४॥  
 मतिमान्कन्यकुञ्जेन्द्रः प्रत्यभात्कृत्यवेदिनाम् । दीप्तं यल्ललितसिद्धिं पृष्ठं दत्त्वा न्यपेवत ॥१३५॥ 135  
 नस्तथास्ततोप्यासन्निकाममभिमानिनः । कुसुमाकरतोप्युच्चैः सुरभिधन्वनानिलः ॥१३६॥  
 श्रीयशोवर्मणः संपौ सांधिविपहिको न यत् । नयं नियमनालेखे मित्रशर्मस्य चक्षमे ॥१३७॥  
 सोभूत्संधिर्यशोवर्मललितादित्ययोरिति । लिखितनादिनिर्देशावमर्हत् विवम्भोः ॥१३८॥ युगलकम् ॥  
 सुदीर्घविपहाशनैः सेतानीभिरस्तयिताम् । औचित्यापेक्षतां तस्य क्षितिभृद्भूतमन्यत ॥१३९॥  
 भितः पञ्चमहाशब्दभाजनं तं व्यधत् सः । यशोवर्मनृपं तं तु समूलमुदपाटयत् ॥१४०॥ 140  
 अष्टादशानामुपरि प्राक्सिद्धानां तदुद्भवैः । कर्मस्थानैः स्थितिः प्राप्ता नतः प्रभृति पञ्चभिः ॥१४१॥  
 महाप्रतीहारपीडां स महासंधिविग्रहः । महाशालापि महाभाण्डागारश्च पञ्चमः ॥१४२॥  
 महासाधनभागधेत्येता यैरभिधाः भिताः । शाहिमुख्या येष्वभवच्छध्यक्षाः पृथिवीभुजः ॥१४३॥  
 कविर्वाक्पतिराजश्रीभवेभूर्यादिसेवितः । जितो वयौ यशोवर्मा तदुगस्तुतिवन्दिताम् ॥१४४॥  
 किमन्यत्कन्यकुञ्जोर्वी यमुनापारतोस्य मां । अभूत्कालिकातीरं गृहप्राङ्गनवद्दशे ॥१४५॥ 145  
 यशोवर्मणमुल्लङ्घ्य हिमाद्रिमिव जाह्नवी । सुत्वेन प्राविशत्तस्य बाहिनी पूर्वसागरम् ॥१४६॥  
 पद्मद्विर्जन्मवद्भूषां सेव्याधोरणमर्त्तिनैः । तन्मातङ्गैः कलिकेभ्यः कर्णधित्प्रस्थितं पथि ॥१४७॥  
 आकृष्टलभ्यीपर्यङ्कदन्तिसद्व्यादिवागताः । अशिभयस्तं निःशेषा दन्तिनो गौडमण्डलात् ॥१४८॥  
 कटकेभ्यश्चाहस्तकृतवीचिकचपहः । अदृश्यतापगैस्तस्य गृहीतः पूर्ववारिधिः ॥१४९॥  
 अनराजिदयामलेन दिशं वैवस्वताङ्किताम् । स प्रतस्थेभित्तीरेण तत्कृपाणेन तु द्विषः ॥१५०॥ 150  
 तस्योर्ध्वजूटाः कर्णाटाः कृतप्रणतयोनयन् । सुवर्णकेतकीस्त्यक्ता प्रतापमवतंसताम् ॥१५१॥  
 तस्मिन्प्रसङ्गे रहाय्या कर्णाटी चतुर्लेक्षणा । अपासीक्षृपतिर्भूत्वा प्रथुभीर्दक्षिणापथम् ॥१५२॥  
 त्रिन्ध्याद्रिमार्गाः पर्याप्रा निष्पर्यन्तप्रभावया । दुर्गायेव तथा देव्या कृता निहतकण्टकाः ॥१५३॥  
 ललितादित्यपाशाञ्जनखदर्पणमण्डले । स्वभृतिं वीक्ष्य संक्रान्तां प्रणता सापि पिप्रिये ॥१५४॥

१३०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'कारयत्'. १३२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss प्रयागदेशी गङ्गायमुनयोर्मन्तराजभूमिरन्तर्वेदी. १३३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कुञ्जत्वं. १३४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> प्रलयादित्यतां. १३६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss सः मित्रशर्म. —) युगलकम् added by A<sub>2</sub>. १३९. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'तम्'. —) Thus A G R; Edd. 'क्षितिना'. १४०. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> has left before this verse a blank space for four lines, writing in the middle न किञ्चित्प्रस्थितम्. १४२. <sup>1</sup>) Thus A G R; perhaps to be emended to 'पीडा'. Cf. महाप्रतीहारपीडा-विकार iv. 485. १४५. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'कान्व'. —) तस्य सा and कानीरं supplied by A<sub>2</sub> in spaces left by A<sub>1</sub>. —) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> अभूत्कालि, altered by later hand to अभूत्कालि. १४९. <sup>1</sup>)—<sup>1</sup>) These words have been written twice by A<sub>2</sub>, at the end of fol. 62 (here struck out again) and at the head of fol. 63. १५०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gives the notes कर्णधित्प्रस्थितं पथि and तस्य राजः कृपाणेन खड्गेन तु पुनर्दिशो विपको वैवस्वताङ्कितं विषं प्रतस्थिरे इत्यर्थः. १५२. <sup>1</sup>) इा supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. —) A<sub>1</sub> पृथुभीरक्षि, corr. by later hand into 'श्री'.

- 155 तालीतरुतलाचान्तनारिकेरुहरोर्मयः । कावेरीतीरपवनैस्तपोवाः क्रममस्यजम् ॥१८५॥  
 चन्दनाद्वैस्ववास्कन्दवासभ्रष्टदक्षिणलात् । श्रीखण्डहुमरोःपण्डान्मण्डलाभा इवापतन् ॥१८६॥  
 उत्तराहमस्त्रिव पदं क्षिप्त्वा हीपेऽवविप्रतः । स कुल्याबा इवाम्भोधेः क्षिप्तं वक्रं गतागतम् ॥१८७॥  
 ततोऽपिबीचिभिर्विषैरुहीतमवमङ्गलः । प्रतस्थे पश्चिमामाशां जिगीषूणामपश्चिमः ॥१८८॥  
 आक्रम्यं क्रमुकान्समं कौकुणान्समं तापयन् । तुरगानिब तिम्रोक्षोः प्रतापस्तस्य पश्ये ॥१८९॥  
 160 पश्चिमाम्भोधेर्मह्यस्तवीचेराविभ्रवन्त्यभूत् । द्वारका तस्य सैन्यानां प्रवेशौत्सुक्यशायिनी ॥१९०॥  
 विन्ध्याद्रिस्तद्वलभुण्णधतुरेष्वावृताम्बरः । प्रस्वभास्यक्तमर्यादः कोपताज इवोज्ज्वलम् ॥१९१॥  
 विशृतां वशनभेष्यस्तस्यावन्तिषु इमिनाम् । महाकालकिरीटेन्दुज्योत्स्नया खण्डिताः परम् ॥१९२॥  
 सर्वतादृक्कालोक्त्य जितप्रायास्ततो नृपान् । स प्राविशत्सुविस्तीर्णमपयेनोत्तरापथम् ॥१९३॥  
 राजभिस्तस्य तपोधैः संप्रामोभूत्पदे पदे । कुलाद्रिभिरिवेन्द्रस्य पक्षच्छेदोद्यमस्पृष्टः ॥१९४॥  
 165 काम्बोजानां वाजिशाला जायन्ते स्म हयोज्जिताः । ध्वान्तच्छलात्तद्विरुद्धैर्महदा महिषैरिव ॥१९५॥  
 तुःखाराः शिखरश्रेणीर्यान्तः संत्यज्य वाजिनः । कुण्डभाषं तदुत्कण्ठां निन्वुर्दुष्टा इयाननान् ॥१९६॥  
 श्रीन्यारान्समरे जित्वा जितं मेने स मुमुनिम् । सकृज्जयमेर्वीरा नग्नन्ते हि पुणाक्षरम् ॥१९७॥  
 चिन्ता न वृद्धा भौष्टानां वक्रं प्रकृतिपाण्डुरे । वनौकसामिव क्रोधः स्वभावकपिले मुखे ॥१९८॥  
 तस्य प्रतापो दग्दां न सेहेनारतं मधु । हरीणामोषधिज्योतिः प्रत्युषार्क इवोदितः ॥१९९॥  
 170 कस्तूरीमृगसंस्पर्शी धूतकुङ्कुमकेशरः । सैन्यसीमन्तिनीस्तस्य संवस्कारोत्तरानिलः ॥२००॥  
 भून्वे प्राग्ज्योतिषपुरं निर्जिहानं ददर्श सः । धूपधूमं वनमुद्रात्कालागुस्त्रनात्परम् ॥२०१॥  
 मरीचिकावितीर्णोविभ्रमे वातुकाम्बुधौ । तत्रजेन्द्रा महापाहसमूहसमतां वयुः ॥२०२॥  
 तथोषान्निगतदैर्यान्स्त्रीराज्ये क्षीमोकरोत् । तुङ्गी स्तनौ पुरस्कृत्य न तु कुम्भी कशाटिनाम् ॥२०३॥  
 स्त्रीराज्यदेव्यास्तस्यापे वीक्ष्य कम्पादिविक्रियाम् । संज्ञासमभिलाषं वा निधिकाय न कथम् ॥२०४॥  
 175 उत्तराः कुरवोविक्षस्तद्रयाज्जन्मपादपान् । उरगान्तकसंज्ञासाक्षितानीव महोरगाः ॥२०५॥  
 जयार्जितधनः सोध प्रविशेश स्वमण्डलम् । भिवेभगौक्तिकापूर्णपाणिः सिंह इवाचलम् ॥२०६॥  
 जालंधरं लोहरं च मण्डलानीतराणि च । पसादीकृत्य विदधे राजत्वं सोनुजीविनाम् ॥२०७॥  
 पराजयव्यञ्जनार्थं नाना लिङ्गानि पार्थिवाः । उभेण प्राग्निस्तेन वहन्त्वद्यापि निर्मदाः ॥२०८॥  
 बन्धमुद्राभिधानाव पश्चाद्वाहू तदाशका । तुरुट्का दधते व्यक्तं मूर्धानं चार्धमुण्डितम् ॥२०९॥  
 180 भित्तिभृदाक्षिणास्यानां तिर्यक्कहापनाय सः । पुच्छं महीतलस्पर्शं वक्रं कौपीनवाससि ॥२१०॥  
 न तत्पुत्रं न स प्रामो न सा सिन्धुर्न सोर्णवः । न स हीपोस्ति यत्रासौ पतिष्ठां न विनिर्ममे ॥२११॥

१८५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> 'रसोर्मय'. १८६. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss मलयात्.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> gloss प्रसभनवमर्दनवास्कन्दः.—<sup>3</sup>) A<sub>1</sub> gloss श्री-  
 खण्डहुमा चन्दनद्वया एव सोऽखण्डा भुक्तसमूहा यस्य सः तथाविधान्.—<sup>4</sup>) A<sub>1</sub> gloss खण्डा. १८७. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss उत्तरापथे अथवाः  
 उत्तरापथानः ये कुल्याबां मध्ये भवन्ति, to this gloss A<sub>1</sub> has added उदयदण्ड इति भावना. १८८. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> क्रमुक-  
 श्यामान्कौ.—<sup>2</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> तिम्रोक्षु. १८९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> 'रेणुक्षता'. १९०. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> न × खारा; A<sub>1</sub> G R  
 नुखराः.—<sup>2</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'भावां'.—<sup>3</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> नाना. १९१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; misread कृष्णिन्  
 in G R and Edd. A<sub>1</sub> gloss पुष्पे स्त्रान्. Cf. iii 332; v. 516; viii 2180 (C). १९२. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand  
 into मोहना.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> gloss वानराणां.

कविचंदासमुक्तिं कविषु समवानुगम् । बाह्यत्वेन प्रतिष्ठानां स मानी' नाम संदधे ॥१८२॥  
 सुविचिंतपुरं चक्रे दिग्जये कृतनिधयः । सगर्वो दर्पितपुरं कृतवार्त्तकृतकेशवम् ॥१८३॥  
 कर्म गृह्यफलपुरं पर्णोत्सं पर्णमाददत् । क्रीडारामविहारं च क्रीडामाया विनिर्ममे ॥१८४॥  
 एकमुखं नवद्वारमयः कर्षतवापरम् । बद्धां व्यधाभिरातस्त्वं स्त्रीराज्ये नृहरिं च सः ॥१८५॥ 185  
 दिग्मन्तरस्थे भूपाले तस्मिन्सात्कर्मकृत्किल । पुरं विधाय तन्नाद्या तत्कोपफलमन्वभूत् ॥१८६॥  
 ललितारामे पुरं तस्मिन्नादित्याय स भूषतिः । सपामां कन्यकुञ्जोर्ध्वमभिमानोजितो हरी ॥१८७॥  
 तेन हृष्कपुरे भीमान्मुक्तस्त्वामी व्यधीयत । नृहरिहारो भूपेन सस्तूपध मदात्मना ॥१८८॥  
 एकां कोटिं नृशीत्या स दिग्जयाय विनिर्मतः । भूतेशाय हरी भुञ्ज्ये कोटीरेकादशागतः ॥१८९॥  
 स तत्र ज्येष्ठसदस्य शिलाप्रासादयोजनम् । भूमिपामप्रदानं च विदधे बद्धभाषिणः ॥१९०॥ 190  
 चक्रे चक्रधरे तेन त्रितस्ताम्भः प्रतारणम् । विनिर्माधारबहालीस्तांस्तान्प्रामान्यवच्छता ॥१९१॥  
 खोखण्डिताहमप्राकारं प्रासादान्तर्ध्वभक्त च । मार्तण्डस्याहुतं दाता प्राप्तास्कीर्तं च पचनम् ॥१९२॥  
 लोकपुण्ये पुरं कृत्वा नानोपकरणावलीम् । प्रतिपादितवास्त्रिण्युर्ध्वभिः साकं स विष्णवे ॥१९३॥  
 ततः परं परीहासशीलो भूलोकवासवः । विदधहासवाचासं परिहासपुरं व्यधात् ॥१९४॥  
 विरेजे रागतो देवः श्रीपरीहासकेशवः । तिम्रो रत्नाकरस्वाये मुक्ताज्योतिर्मरैरिव ॥१९५॥ 195  
 नाभीनलिनकिञ्चल्कपुञ्जेनेवानुरक्षितः । अवकांस्काश्चनमयः श्रीमुक्ताकेशवो हरिः ॥१९६॥  
 महाबराहः भुभुधे काश्चनं कवचं दधत् । पाताले तिमिरं हन्तुं बहन्निव रविः प्रमाः ॥१९७॥  
 गोवर्धनधरो देवो राजनस्तेन कारितः । यो गोकुलपथः पूरैरिव पाण्डुरतां दधे ॥१९८॥  
 चतुष्पञ्चाशत् हस्ताभ्योपयित्वा महाशिलाम् । ध्वजाये दितिजारातेस्तार्क्ष्येन विवेक्षितः ॥१९९॥  
 चक्रे बृहत्तुःशालाबृहद्वैत्यबृहज्जिनैः । राजा राजविहारं स विदजाः सततोर्जितम् ॥२००॥ 200  
 तोलकानां सहस्राणि चतुर्भिरधिकानि सः । अशीतिं निदधे देवो मुक्ताकेशवविषहे ॥२०१॥  
 तावन्त्येव सहस्राणि पलानां रजतस्य च । संधाय भुञ्ज्ये चक्रे श्रीपरीहासकेशवम् ॥२०२॥  
 रीतिमस्यसहस्रैस्तु तेन तावज्जिरेव सः । व्योमव्यापिबपुः श्रीमान्बृहद्बुद्धो व्यधीयत ॥२०३॥  
 बभुःशालां च वैश्यं च तावता तावता व्यधात् । धनेनैवेति तस्यासम्पन्नं निर्मितवः समाः ॥२०४॥  
 राजतान्कापि सौवर्णान्कापि देवान्निनिर्ममे । पार्श्वेषु मुख्यदेवानां पार्श्वो धनदोपमः ॥२०५॥ 205  
 किपन्ति तत्र रत्नानि यामान्परिकरांस्तथा । स प्रादादिति कः शक्तः परिच्छेत्तुमिवलया ॥२०६॥  
 अवरोधिरमात्यैश्च सेवकैश्च नरेभ्यैः । तत्र प्रतिष्ठाः शतशो विहिता भुवनाहुताः ॥२०७॥

१८२. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कुनी. १८३. ') A<sub>2</sub> सगर्वो.—') A<sub>2</sub> कुनी. १८४. ') A<sub>2</sub> क्रीडारामवि. १८५. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कुनी. १८६. ') A<sub>2</sub> पुरनिर्माणधिकारी.—') स्त्री and च supplied by A<sub>2</sub>. १८७. ') A<sub>2</sub> gloss विषय. १८८. ') Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> भूमिपामे. १८९. ') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'अरस्तेन. १९०. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> पुरे.—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> जिष्णुप्राये. १९१. ') Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'पार.—') Over हस्तपुरं A<sub>2</sub> has written सपुरं (for परिसपुरं). १९२. ') A<sub>2</sub> अकचन, with gloss कच दीक्षितमन्त्रयो. १९३. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> हरी.—') Thus G sec. manus; A<sub>2</sub> रविमया. १९४. ') Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> हस्ताग्रो. २०१. ') The words from चतुर्भिर to सहस्राणि in the following verse have been omitted by A<sub>1</sub> and supplied by A<sub>2</sub> in margin. २०५. ') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> पार्श्वो. २०६. ') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'कतं तथा.



- राज्ञी कमलवर्त्यस्य कमलाहङ्कारणी । राजतं विपुलाकारं कमलाकिशवं व्यधात् ॥२०८॥  
 अमात्यो मित्रशर्मापि चक्रे मित्रेश्वरं हरम् । श्रीकट्यस्त्वामिनं चक्रे लाटः कट्याभिधो नृपः ॥२०९॥  
 २१० भीमान्कट्यविहारोपि तेनैव विदधेऽनुतः । भिक्षुः सर्वज्ञमित्रोभूत्कमाद्यत्र जिनोपमः ॥२१०॥  
 तुःखारंश्चकुणश्चक्रे स चकुणविहारकृत । भूपत्तिचोन्नतं स्तूपं जिनान्हेममयास्तथा ॥२११॥  
 ईशानदेव्या तत्पत्न्या खाताम्बु प्रणिपादितम् । सुधारसमिव स्वच्छमारोग्याभावि रोगिणाम् ॥२१२॥  
 ललितादित्यभूर्भर्तुर्वल्लभा चक्रमर्दिका । सहस्राण्योकसां सम तत्र चक्रपुरं व्यधात् ॥२१३॥  
 आचार्यो भप्पटो नाम विदधे भप्पटेश्वरम् । अन्येपि रकुटेशाद्या बहवो बहुभिः कृताः ॥२१४॥  
 २१५ अभिष्ठानान्तरेप्यत्र चकुणेनाप्यमन्त्रिणा । सचैत्यः झुकुतोदारो विहारो निरमीयत ॥ २१५॥  
 मिषगीशानचन्द्राख्यः स्यालश्चकुणमन्त्रिणः । विहारमकरोल्लभ्या तक्षकानुग्रहादिभ्यम् ॥ २१६॥  
 एवं हेममयीमुखी स कुर्वन्नुर्वरापतिः । गुणैरौदार्यशौर्याद्यैर्मन्त्रानमलङ्कृतम् ॥२१७॥  
 हेलयापि विनिर्यान्ती वक्राहसुमतीपतेः । न कदाचन तस्याज्ञा देवैरप्युदलङ्घ्यत ॥२१८॥  
 तथाहि पूर्वपाथोपेस्तटे सकटको वसन् । आनीयन्तां कपित्थानीत्यादिदेश स जातु चित् ॥२१९॥  
 २२० किंकरेव्यतयान्धेषु पुरोगेषु स्थितेष्वथ । उगानयत्कपित्थानि दिव्यः कोपि पुमान्पुरः ॥२२०॥  
 अपादुपायनं गृह्णन्तसंज्ञो भुक्ता प्रभोः । कस्य स्वमिति पप्रच्छ प्रतीहारः प्रसृत्य तम् ॥२२१॥  
 सोभ्यधात्तं कपित्थानि दत्त्वा राज्ञः प्रियाण्यहम् । प्रहितोऽयं महेन्द्रेण नन्दनोऽद्यानपालकः ॥२२२॥  
 रहो महेन्द्रसंदिष्टं वक्तव्यं किंचिदस्ति मे । इति भुत्वा प्रतीहारः सभां चक्रे स निर्जनाम् ॥२२३॥  
 नतो दिव्यः पुमानूचे शक्रस्त्वां वक्ति भूपते । क्षन्तव्यं पथ्यमप्येतस्सीजन्यासिधुरं वचः ॥२२४॥  
 २२५ नुर्ये युगेपि भूपाल दिक्पाला अपि ते वयम् । विभ्रमो यत्पणम्याज्ञां भूयतां तत्र कारणम् ॥२२५॥  
 पुरा यामगृहस्यस्य कस्यचित्पुत्रसंपदः । जन्मान्तरे कर्मकरो हालिकोभूद्भवाम्बिकल ॥२२६॥  
 एकदा तस्य ते पीप्से वाहयित्वा महावृषान् । भ्रान्तस्य निर्जलेरण्ये क्षीणप्रायमभूदहः ॥२२७॥  
 ततः स्वामिगृहात्क्षुत्तृक्षिप्तस्य भवतोन्तिकम् । वारिकुम्भीमपूपं च गृहीत्वा कधिदाययौ ॥२२८॥  
 निर्धीतपाणिपादस्त्वं भोक्तुं संप्रस्तुतस्ततः । विप्रं कण्ठगतप्राणमपश्यः पुरतोत्तिथिम् ॥२२९॥  
 २३० स स्वाम्योचन्मा भुङ्क्ष्वं दुर्भिक्षोपहतस्य मे । कण्ठे यियामवः प्राणा वर्तन्ते भोजनं विना ॥२३०॥  
 वारितः पार्श्वेनापि तस्मै त्वं प्रीतिपूर्वकम् । पूषार्थं वारिकुम्भीं च प्रादाः पियमुदीरयन् ॥२३१॥  
 पात्रे प्रसन्नचित्तस्य काले दामेन तेन ते । अखण्डितानामाज्ञानां शतमासीत्प्रविष्टे ॥२३२॥  
 तेन वारिप्रदानेन वाञ्छामात्रेपि दर्शिते । प्रादुर्भवन्ति सुखादा नद्यो मरुपथेऽपि ॥२३३॥  
 सत्केवप्रतिपादितः प्रियवचोबालबालावलिनिर्दोषेण मनःप्रसादपयसा निष्पन्नसेकक्रियः ।  
 दातुस्तत्तदभीप्सितं किल फलन्कालेतिबालोप्यसौ राजन्दानमहीरहो विजयने कल्पद्रुमादीनपि ॥२३४॥

२०८. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> कमलवर्त्यः. २११. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> तु × खारः. २१२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> सुधास्तरमिव. २१३. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> वक्राहसुमती. G R copy both readings, Edd. follow A<sub>2</sub>. २१४. <sup>१</sup>) Emended with Edd.; A अपटी.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> कर्कशशा. २१७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> उर्वरी. २२०. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'यार्तेषु.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'नव जाति'. २२१. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss राज्ञोमे इत्यर्थः. २२१. <sup>२</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> यार्ते. २३०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> भुङ्क्षा (for भुङ्क्षुपा?). २३४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> 'प्रतिरोधितः.—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> वचं तत्तदभीप्सितं किल फलं काले इत्यन्वयादर्थो.

अल्पावशेषास्तास्त्वद्य सन्त्याशास्तव भूपते । वचोलङ्घ्यं क्षपयतो यत्र तत्राविधारतः ॥२३६॥ 235  
 अपि चैतरभूपालद्वलभं महतः सतः । कस्माद्विचारभूयस्त्वं तत्रापि इदि रोहति ॥२३६॥  
 दिनानि कतिचिद्यानि कश्मीरिषु यनागमे । जायन्ते तानि पूर्वाब्धौ कलावि क्षिशिरे कुतः ॥२३७॥  
 विगाहते दिशं वां वां तत्र तत्रैव तत्पतेः । स्वदाज्ञापहणे यत्रः पूर्वदानप्रभावतः ॥२३८॥  
 आशां भित्तव्य माहेन्द्रीमाज्ञा स्वल्पापि तेषुना । गृहीता कथमप्येषा शक्तेगाभमशक्तिना ॥२३९॥  
 विना प्रयोजनं मुख्यं तस्मादाज्ञास्त्वया कश्चित् । नैवमेव पुनर्देया विरलाः सन्ति ता यतः ॥२४०॥ 240  
 इत्युक्तान्तरिति तस्मिन्भूपालो विपुलाशयः । चिन्तयन्दानमाहात्म्यं परं विस्मयमावह्यौ ॥२४१॥  
 ततः प्रभृति तादृक्षयोग्यार्थशामितालसः । परिहासपुरे चक्रे स्थिरां गुर्वी स पक्षिणीम् ॥२४२॥  
 सहस्रभक्तमित्येवं प्रख्यातायां सदक्षिणम् । लक्षमेकोत्तरं भक्तपात्राणां यत्र दीयते ॥२४३॥  
 अभिप्रायेण तेनैव पत्तनान्चपरेषु सः । चक्रे यद्येषु तृणार्तः कश्चिज्जातु पिवेदपः ॥२४४॥  
 संजमाह स देशेभ्यस्तांस्तानन्तरविस्तरान् । विकचान्धुमनःस्तोमान्पादपेभ्य इवानिलः ॥२४५॥ 245  
 तेन कङ्कणवर्षस्य रससिद्धस्य सोवरः । चङ्कुणो नाम भुःखारदेशाप्तीतो गुणोन्नतः ॥२४६॥  
 स रसेन समातन्वन्कोशे बहुद्वर्णताम् । पद्माकर इवाञ्जस्य भूभूतोभूच्छुभावहः ॥२४७॥  
 दृढः पञ्चनदे जातु दुस्तरैः सिन्धुसंगमैः । तटे स्तम्भितसैन्योभूद्वाजा चिन्तापरः क्षणम् ॥२४८॥  
 ततोऽनुत्तरणोपायं तस्मिन्पृच्छति मन्त्रिणः । अग्राधेम्भसि रोषःस्थश्चङ्कुणो मणिमक्षिपत् ॥२४९॥  
 तत्प्रभाषाद्विधाभूतं सरित्रीरं ससैनिकः । उत्तीर्णो नृपतिस्तूर्णं परं पारं समासदत् ॥२५०॥ 250  
 मणिमन्थेन मणिना चङ्कुणोप्याचकर्ष तम् । सलिलं प्रागवस्थं च क्षणेन मरितामभूत् ॥२५१॥  
 परिभाष्याद्भुतं तत्स प्रशंसामुखराननः । प्रणयाच्चङ्कुणं राजा मणियुग्ममवाचत ॥२५२॥  
 स तमाह स्म त्रिहसन्कर्मेनौ कुरुतौ मणी । योग्यौ मत्पाणिगावेव किं स्वास्वीकरणेन वः ॥२५३॥  
 सामान्येष्वेव लभते सोत्कर्षं वस्तु संमयाम् । महस्तु तस्य का शोभा विविधोत्कृष्टवस्तुषु ॥२५४॥  
 प्रस्यन्दनं शशिमणेर्येणयन्ति तावद्यावस्थितो जलनिधेः पुलिनैकदेशे ।  
 स स्वीक्रियेत यदि तेन ततस्तदास्य स्यन्दः स्फुरन्नपि न तत्सलिले विभाव्यः ॥२५५॥ 255  
 इत्युक्त्वा विरते तस्मिन्वाजा सस्मितमब्रवीत् । संभावयसि किं रत्नमाभ्यामभ्यधिकं मम ॥२५६॥  
 अतोधिकतरं वद्वा किञ्चित्त्वं मम पश्यसि । तदादाय प्रयच्छेदं निष्कयेण मणिद्वयम् ॥२५७॥  
 ततो महान्प्रसादोयमित्युक्त्वा चङ्कुणीब्रवीत् । स्वायत्ते स्वामिनो रत्ने मममिष्टं तु दीयताम् ॥२५८॥  
 गजस्कन्धेधिरौषैतन्मागधेभ्यो यदाहृतम् । दृष्ट्वा सुगतंविम्बं तज्जनोयमनुगृह्यताम् ॥२५९॥  
 सलिलोत्तरणोपायो मणी देवेन गृह्यताम् । संसारोत्तरणोपायः सुगतो महामर्ष्यताम् ॥२६०॥ 260

२३६. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> चेतसि भूपाल इ<sup>०</sup>. २३८. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss तत्रिक्पालस्व. २४०. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'दाज्ञा स्वदा.  
 २४१. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> × खार.—<sup>२)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'देवानांलो. २४८. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> स्तिमित<sup>०</sup>. २५२. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> प्र-  
 तिमन्थ्या<sup>०</sup>. २५४. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> 'कृष्टभूमिषु. २५५. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss चङ्कुकान्तस्व.—<sup>२)</sup> A<sub>2</sub> gloss शशिमणिः.—<sup>३)</sup> A<sub>2</sub> gloss जलनिधिना.—  
<sup>४)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> स्वम्ब.—<sup>५)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> यमाब्धतः. २५७. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> सतो.—<sup>२)</sup> Thus  
 A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> in margin कीदृशे स्व. २५९. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss दृष्ट्वा. २६०. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss मणी एव संसारोत्तरणोपाय इत्यारोपः । अत एव गृह्यता-  
 मित्येकपक्षमात्रं किंभावयन् मणी एव संसारोत्तरणोपायस्त्वया गृह्यतामित्यन्वयः.

- इति तेनार्थितो बुक्त्वा जिनबिम्बं ददौ नृपः । वाग्मिनां कस्य सामर्थ्यं परिपन्थयितुं वनः ॥२६१॥  
 स्वविहारेण भगवान्स तेन विनिवेशितः । कपिशभिः सक्ताय इव यो भाति कान्तिभिः ॥२६२॥  
 इहतेषां कटकैरायसैः परिवेष्टितः । गजस्कन्धनिबद्धस्य सूचको यस्य विष्टरः ॥२६३॥  
 अभिप्रायानुसारेण प्रकटीकुरुते प्रियम् । अहो महाप्रभावाणां भूपतीनां वल्लभरा ॥२६४॥  
 २६५ अशिक्षितं कदाचित्स स्वयं दमयितुं हयम् । निनायारण्यमेकाकी हयविद्याविशारदः ॥२६५॥  
 दूराभिर्मानुषे तत्र ललनां ललिताकृतिम् । एकां ददर्श गायन्तीं नृत्यन्तीमपरामपि ॥२६६॥  
 क्षणाच्च ते समापद्य गीतनृत्ते मृगीवृक्षौ । प्रणम्य किञ्चिच्छब्दन्त्यावपह्यहमयन् हयम् ॥२६७॥  
 तुरगं तं समारुह्य तत्रागच्छद्दिने दिने । दृष्ट्वा तथैव ते कान्ते गत्वापुच्छस्तविस्मयः ॥२६८॥  
 तमूचनुस्ते नर्तक्यावावां देवगृहाभिते । यः श्रूयर्धमानोऽयं मामस्तत्रावयोर्गृहम् ॥२६९॥  
 २७० इहत्यजीवनभुजां मातृणामुपदेशतः । अस्मत्कुलेन नियते नृत्तमत्रं विधीयते ॥२७०॥  
 रुढिः परंपरायाता सेव्यस्मद्गृहे स्थिता । आवागम्योपि वा नात्र निमित्तं ज्ञातुमीश्वरः ॥२७१॥  
 एवं वचस्तयोः श्रुत्वा नृपोऽन्येषुः सविस्मयः । तदुत्तरां मेदिनीं कृत्वा कारुभिर्निरदारयत् ॥२७२॥  
 दूरं निर्दममृत्तैरयाग्राक्षीं विवेदितम् । नृपतिः पिहितद्वारं कीर्णं देवगृहहयम् ॥२७३॥  
 उद्घाटितारिर्वर्णैः पीठोत्कीर्णैर्विवेदितौ । अपह्यत्केशवौ तत्र रामलक्ष्मणनिर्मितौ ॥२७४॥  
 २७५ परिहासहरेः पार्श्वे पृथक् शिलागृहम् । स रामस्वामिनः श्रीमान्प्रतिष्ठाकर्म निर्ममे ॥२७५॥  
 देवोपि लक्ष्मणस्वामी तथैवाभ्यर्च्य पार्थिवम् । चक्रमर्दिकया चक्रेश्वरपार्श्वे निवेशितः ॥२७६॥  
 दिग्जये पुरुषः कश्चिद्वृत्तप्रत्ययनिग्रहः । अये न्यक्षिपदात्मानं गजाच्छस्य भूभुजः ॥२७७॥  
 तं कृत्वाणिप्राणादिब्रह्मैः शोणितवर्षिणम् । आणार्धिनं कारुणिकः स्वोदन्तं पृष्ट्वाक्षुपः ॥२७८॥  
 स तस्मै सिकतासिन्धुसविधस्य भूपतेः । प्रख्यातमूचे सचित्रमात्मानं हितकारिणम् ॥२७९॥  
 २८० प्रणतिर्ललितादिस्थनृपतेः क्रियतामिति । हितं कथयतः स्वस्व नियमं च तनो नृपात् ॥२८०॥ युग्मम् ॥  
 प्रतिजज्ञे च भूपेन ततस्तस्त्रामिनिग्रहः । रुद्रप्रणोदगर्दारैः स चाकार्यत सत्कृतैः ॥२८१॥  
 ततो विहितयात्रं तं स मन्त्री कृतसत्क्रियः । कदाचिदेवमवदद्विजने जगतीभुजम् ॥२८२॥  
 एवंविधस्य कायस्य राजस्यत्परिरक्षणम् । तत्र वैरविभुश्चाशा विहम्बयति मामियम् ॥२८३॥  
 वागैर्जलाञ्जलिं दत्त्वा दुःखाय च सुखाय च । कृतकृत्यो धुवं जगामवमानहतानघम् ॥२८४॥  
 २८५ अपकृत्याधिकं शत्रोरपकारं जयेन्मितम् । गम्भीरं प्रतिनद्येव निनादं नदतो गिरिः ॥२८५॥  
 इतो मासैस्त्रिभिर्मघ्या भूः प्राप्या स्वरितं कथम् । यदा वा प्राप्यते वैरी तदा तत्रैव किं वसेत् ॥२८६॥  
 मासार्धलङ्घ्यं पन्थानं तस्मादुपदिशामि ते । गृहीत्वा स जलं गम्यधूमनां किं तु निर्जलः ॥२८७॥  
 तद्भूमिजा बन्धवो मे न बहन्ति त्वदागमम् । सामात्यान्तःपुरो राजा उद्यमानेन गृह्यते ॥२८८॥

२६१. ') Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> यस्य. २६३. ') Thus emended with Edd.; A<sub>1</sub> 'स्कन्ध'.—') Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> सुचकोऽयस्य. २७०. ') A<sub>2</sub> glosses अस्मत्कुलेन and देवगृहे. २७२. ') Thus corr. by A<sub>1</sub> from तदुत्तौ; A<sub>2</sub> 'को'.—') Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> कृत्वा. २७३. ') Thus A<sub>1</sub>; altered by later hand to दूरि. २७४. ') A<sub>1</sub> gloss अक्षरैः. २७९. ') Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> मासार्ध. २८०. ') A<sub>1</sub> gloss ललितादिस्थाय प्रणयं कुर्वति मधुक् हितमहितं श्रुत्वा तेन राजा मम कर्तव्यसाधयोरवयवः कृत्वा. २८२. ') Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'रिजेन'. २८४. ') Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> जगाम. २८७. ') A<sub>1</sub> gloss पन्था.

इत्युक्त्वा सोमरोक्तस्य प्रवेशं बालुकार्णवे । पक्षे क्षीणे च कटको निस्तोषः समपद्यत ॥२८९॥  
 तत्पाप्यशानि द्विजाणि बह्वेषामभवन्मृपः । तृष्णार्ते वीक्ष्य सैन्यं च मन्त्रिणं तमभाषत ॥२९०॥ 290  
 वृत्तकालाभिका यावद्वासरा गमिताः पथि । मुमूर्षु तृष्णया सैन्यं तदध्या शिष्यते कियान् ॥२९१॥  
 ततो विहस्य सोमदीजिगीषो रोषमध्वनः । किं पृच्छत्यरिराष्टस्य दमराष्ट्रस्य वा भवान् ॥२९२॥  
 त्वं हि स्वामिहितवैव समुपेक्ष्य स्वजीवितम् । मृत्युवर्कं सकटको मया युक्तया प्रवेशितः ॥२९३॥  
 नेदं मरुमहीमात्रं भीमोयं बालुकार्णवः । आम्भोश्च लभ्यते कापि कस्मात्ता तेषां भूपते ॥२९४॥  
 भुत्वेति वृत्तना कृत्वा समभूहीतसौष्ठवा । करकार्ष्णक्षितफला स्तम्भशेषेव शालिभूः ॥२९५॥ 295  
 संत्यक्तजीविताशानां भीष्मणां क्रन्धितधनिम् । भुजमुद्यम्य शमयन्ततो नृपतिरब्रवीत् ॥२९६॥  
 अमास्य तव कृत्येन प्रीताः स्वामिहितैविणः । मरावप्यत्र क्षीतार्ता इव रोमाञ्जिता वयम् ॥२९७॥  
 अभ्यक्षसारे मयि तु व्यक्तमेवंविधोपि ते । प्रयासः कुण्डतां पातो लोहं वचमणाविव ॥२९८॥  
 मणिभ्रमाहङ्गिकणं गृह्णन्वग्धा इवाङ्गुलीः । त्वं मिथ्यावयवाङ्गुनानद्य शोचिष्यसि ध्रुवम् ॥२९९॥  
 निवेशेनैव मे पश्य पयः सूतेषां मेदिनी । रसितेनाम्बुवाहस्य रजं वैदूर्यभूरिव ॥३००॥ 300  
 इत्युक्त्वा सोम्यु निष्क्रुष्टं कुन्तेनोर्षी व्यशरवत् । उज्जिरीर्षुर्वितस्ताम्भः भूलेनेव विलोचनः ॥३०१॥  
 अथोज्जगाम पाताललक्ष्मीलीलास्मितच्छविः । रत्नातलास्तरित्साकं सैन्यानां जीविताशया ॥३०२॥  
 तस्य सेनाचराणां सा क्रमं विच्छेद बाहिनी । नृषाञ्चकीकृताङ्गस्य मन्त्रिणस्तस्य वेष्टितम् ॥३०३॥  
 लूनाङ्गोमङ्गलाशंसी स मन्त्री विफलभ्रमः । स्वस्य भर्तुर्विदेशादौ नगरीमन्तकस्ततः ॥३०४॥  
 राक्षसि कुटिलाचारो निगृह्य स महीपतिः । निजस्य मन्त्रिणस्तस्य तुल्यावस्यो व्यधीयत ॥३०५॥ 305  
 यथोपयोगं तेनैव स्थाने स्थाने प्रवर्तिताः । अद्यापि कुन्तबाहिन्यः प्रवहन्त्युत्तरापथे ॥३०६॥  
 सहस्रशः संभवन्तोप्यपरे भुवनाङ्गुताः । अतिप्रसङ्गमङ्गेन तद्वृत्तान्ता न दर्शिताः ॥३०७॥  
 यन्निःशब्दजला वनादमपसवे देशेनिघोरारवा यथाच्छाः समवे पयोदमलिने कालुष्यसंदूषिताः ।  
 दृश्यन्ते कुलनिष्पन्ना अपि परं दिग्देशकालाधिमौ तस्तस्य महतामपि स्वसदृशाचारप्रवृत्तिप्रदौ ॥३०८॥  
 कलेर्वायं प्रभावः स्याच्चरनायासनस्य वा । यस्तोपि भीमकलुषाः प्रवृत्तौः समदर्शयत् ॥३०९॥ युग्मम् ॥  
 अवरोधसखो राजा परिहासपुरे स्थितः । स जातु मदिराक्षीवः सधिवानेवमन्वशात् ॥३१०॥ 310  
 कृतं प्रवरसेनेन यदेतत्प्रवरं पुरम् । तन्निर्वहय मन्त्र्यैव मत्पुरस्येवं वेष्टियम् ॥३११॥  
 घोरामेलङ्किताङ्गस्य भुत्वेत्याशां महीपतेः । गत्वाधवासकूटानि तेदहन्वातुलानके ॥३१२॥  
 हर्ष्यापाहीक्षमाणस्तद्वह्निज्वालोज्ज्वलाननः । चल्कामुख इवाभूस्तर्षाहसितोत्कटः ॥३१३॥  
 द्वेषादिवैकृतवतः प्रतिभासतेभ्यो मिथैव त्रिभ्रमधिको विशदात्मनोपि ।  
 चन्द्रादि पश्यति पुरो द्विगुणं प्रकृत्वा तेजोमयं तिमिरदोषहतं हि चक्षुः ॥३१४॥

२९९. <sup>1</sup>) A, gloss पुष्टवर्णः. २९६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> "मेवीविधोपि तु. —" Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> प्रयोगः. २९९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> वृत्तकणः. ३००. <sup>1</sup>) Thus Edd. and G sec. manu; A R and G prima manu विनेशेनैव. ३०४. <sup>1</sup>) A, gloss कलिताविस्व एव वनः. ३०६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> दिग्देशः; A, gloss विशि देशः दिग्देशः स च कालश्च सो. ३११. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, मत्पुरस्यैव. ३१३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> गत्वाधवासः.

- 815 नैवं वेदेकमपि नत्पुं प्रवरभूपतेः । असंख्यपुरनिर्माता स विवेदाधिकं कुतः ॥३१५॥ वृषमम् ॥  
 क्षीणक्षेत्र्योय मिर्धाय नगरद्रोषकिल्विषम् । उष्णनिःश्वसद्गदा पत्यर्शेनुशयाग्निना ॥३१६॥  
 तत्कुर्वतेन्तःसुविता गूढं येनातनुक्षयम् । दहन्ते जीर्णतरवः कोटरस्थानला इव ॥३१७॥  
 प्रातस्तमय शोचन्तं सद्गुःखं वीक्ष्य मन्त्रिणः । चिन्तानिर्वर्तनायोषुः पुरप्रोषं मृषैव तत् ॥३१८॥  
 भुतेष्वनष्टे नगरे निःशोकोभून्महीपतिः । स्वग्रान्तर्हरिते पुत्रे मयुक्षोप इव स्थिते ॥३१९॥  
 320 कार्यं न जातु तद्वाक्यं यत्क्षीवेन मयोच्यते । तान्मुक्तकारिणोमस्त्वान्प्रशंसन्ति सौमवीत् ॥३२०॥  
 प्रियमनुचितं क्षमापण्यस्त्रीक्षणप्रभुरीश्वरो रमयति यतो धिक्ताम्भृत्स्वान्स्ववृत्तिद्विजार्धिनः ।  
 नृपमपद्यमं पान्ति पाणानुपेक्ष्य निजानपि प्रसभमिह ये तैः पूतेयं महात्मभिरुर्वरी ॥३२१॥  
 अतीन्द्रमपि माहात्म्यं राक्षस्तस्याधितिष्ठतः । अयमन्योपि द्रोवोभूदितरक्षितिपोचितः ॥३२२॥  
 दृष्ट्वापि यत्स मध्यस्थं श्रीपरीहासकेशवम् । जवान तीक्ष्णपुटपैस्त्रिग्राम्या गौडपाधिबम् ॥३२३॥  
 गौडोपजीविनामासीत्स्वमत्यहुतं तदा । जहुर्ये जीवितं धीराः परोक्षस्य प्रभोः कृते ॥३२४॥  
 325 शारदारदर्शनमिषात्कद्रमीरान्तंमविहव ते । मध्यस्थदेवावसथं संहताः समवेष्टयन् ॥३२५॥  
 दिगन्तरस्थे भूपाले प्रविवेक्षुनवेक्ष्य तान् । परिहासहरिं चक्रुः पूजकाः पिहितारिम् ॥३२६॥  
 ते रामस्वामिनं प्राप्य राजतं विक्रमोर्जिताः । परिहासहरिभ्रान्त्या चक्रुस्त्पाद्य रेणुशः ॥३२७॥  
 तिलं तिलं तं कृत्वा च चिक्षिपुर्दिक्षु सर्वतः । नगराधिगैतैः सैन्यैर्हिन्यमानाः पदे पदे ॥३२८॥  
 हयामला रक्तसंस्क्रास्तेपतचिह्ना भुवि । अञ्जनाद्रिदृष्टलण्डा धातुस्यन्दोज्ज्वला इव ॥३२९॥  
 330 तदीयकधिरासारैः समभूदुज्ज्वलीकृता । स्वामिभक्तिरसामान्या धन्या ज्येष्ठं वसुधरा ॥३३०॥  
 यथावच्चकृतं भयं विरमति भीः पद्मरागाद्रवेसानाकारमपि पद्माव्यति विषं गारुत्मतादृशमनः ।  
 एकैकं क्रियते प्रभावनियमात्कर्मैति रक्षैः परं पुरतैः पुनरग्रमेयमहिमोषदैर्न किं साध्यते ॥३३१॥  
 क दीर्घकाललङ्घ्योधा शान्ते भक्तिः क्व च प्रभौ । विधातुरप्यसाध्यं तद्यद्वैर्दिवितं तदा ॥३३२॥  
 लोकोत्तरस्वामिभक्तिप्रभावापि पदे पदे । तादृशानि तदाभूवन्भृत्स्वरत्नानि भूभृताम् ॥३३३॥  
 राक्षः प्रियो रक्षितोभूद्रीडराक्षसविभवे । रामस्वाम्युपहारेण श्रीपरीहासकेशवः ॥३३४॥  
 335 अद्यापि दृश्यते भूयं रामस्वामिपुरास्पदम् । ब्रह्माण्डं गौडवीराणां सनाथं यद्यसा पुनः ॥३३५॥  
 एवं नानाविधोन्नतैर्वासराः क्षमापतेर्ययुः । विरलाः स्वपुरे तस्य भूयांसस्तु दिगन्तरे ॥३३६॥  
 अनन्याक्रान्तपृथिवीसमालोकनकौतुकी । अपारं प्रविवेशाच्च पुनरेवोनरापथम् ॥३३७॥  
 कर्तुं प्रभावजिज्ञासां प्रहितैर्धनदादिभिः । नैर्कतैः सह वृत्तान्तास्तस्य ते ते तदामवन् ॥३३८॥  
 नाद्यापि या भुवो दृष्टा जाने भानुकैरपि । राक्षस्तस्य बभूवाज्ञा तच्च स्वैराविहारिणी ॥३३९॥  
 340 विरमज्ञातवृत्तान्तैर्मन्त्रिभिः प्रहितस्ततः । प्रत्यावृत्तस्तस्य पार्श्वभूतस्तानिवमुक्तवान् ॥३४०॥

३१७. <sup>१</sup>) A, gloss अन्तर्लिङ्गाः.—<sup>२</sup>) A, gloss मध्ये एव.—<sup>३</sup>) A, gloss क्रियाविशेषणम्.—<sup>४</sup>) A, gloss कर्मकर्तृरि लकारः स्वयमेव दहन्ते । अन्तर्लिङ्गाः पुरुषास्तत्कार्यं कुर्वन्ते । येन कार्येण असनुषाद्यं यथा भवति तथा स्वयमेव दहन्ते । यथा कोटरस्थानमस्तरवः स्वयमेव गूढं अन्तरेण दहन्ते ॥ ३१९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, कर्मोति.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A, from A, परम् ३३१. <sup>१</sup>) ए supplied by A, ३३७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, अनन्यक्रा ३३९. <sup>१</sup>) A, तावत्.



इत्यादिशति चः स्वामी कोयं मोहो भवादृशम् । क्षमामिमां मे प्रविष्टस्य प्रतीक्षन्ने यदागमम् ॥३४१॥  
 नवं नवं प्रतिदिने संत्यज्य विजयार्जनम् । स्वराष्ट्रं संप्रविष्टस्य किं कार्यं मम पश्यत ॥३४२॥  
 विनिर्गतानां स्वभुवः सरितां सलिलाकरः । न निर्व्याजं जिगीषूणां दृश्यते धनमभिः क्वचित् ॥३४३॥  
 तस्मादाचारसारं वो वदये स्वविषयोचितम् । राज्यं तदनुसारेण निर्दिष्टं कुरुतानघाः ॥३४४॥  
 अवस्थैः सर्वदा रक्ष्यः स्वभेदः प्रभविष्णुभिः । चार्वाकाणामिवैषां हि भयं न परलोकतः ॥३४५॥ 345  
 अपराधं विनाप्यन्न दण्ड्या गह्वरवासिनः । ते हि संभृतवित्ताः स्युर्दुर्भेद्यां दुर्गसंभयाः ॥३४६॥  
 वर्षोपभोग्यान्वृत्तानि क्षेत्रभुसंमिता वृषाः । घाम्याणां नातिरिच्यन्ते यथा कार्यं तथासकृत् ॥३४७॥  
 अधिकीभूतवित्ता हि वत्सरेणैव ते भृशम् । भवेयुर्दामराः कूरा नृपाश्चातिक्रमक्षमाः ॥३४८॥  
 वस्त्रं स्त्रियः कुषा भोज्यमलंकारा इया गृहाः । आसाद्यन्ते यदा जातु पामीणैर्नगरोचिताः ॥३४९॥  
 मशहर्गोप्युपेक्ष्यन्ते संरक्ष्याणि यदा नृपैः । यदा चानन्तरात्स्वं तेषां भृत्येषु दृश्यते ॥३५०॥ 350  
 प्रदेशादेकतो कृदा यदा वृत्तिश्च शस्त्रिणाम् । अन्योन्योद्वाहसंबन्धैः कावस्थाः संहता यदि ॥३५१॥  
 कर्मस्थानानि वीक्षन्ते क्षमायाः कायस्थवददा । तदा निःसंशयं ज्ञेयः प्रजाभाग्यविपर्ययः ॥३५२॥ चकलकम्॥  
 चेष्टानुसारेणोक्षीय गूढमाशयसंविदम् । मयोक्तं हृदये कार्यमन्तरं राजकीजिनाम् ॥३५३॥  
 प्रत्यासत्तिं मदकरटिनें दानगन्धेन वायुर्गर्जोद्भूतिं प्रकटितरुचिश्चलैवाम्बुदस्य ।  
 चेष्टा स्पष्टं वदति मतिमन्त्रैपुणोन्नेयतत्त्वा जन्तोर्जन्मान्तरपरिचितां निधलां चित्तवृत्तिम् ॥३५४॥  
 पुनः कुबलयादित्यो वज्रादित्यश्च मे समौ । भिन्नशीला तयोर्भ्रात्रोर्धीमानुरयोः पुनः ॥३५५॥ 355  
 ज्यायाञ्ज्येभिरेकस्यैः स च स्याद्बलवान्यदा । तस्याश्चातिक्रमः कार्यो भवद्भिर्नियमात्तदा ॥३५६॥  
 उत्सृजन्नीविनं वापि राज्यं वापि स पार्थिवः । शोचनीयो न केनापि स्मरतेदं वचो मम ॥३५७॥  
 कार्यः कनीयाश्च नृपः प्रमादात्क्रियते यदि । नोऽलङ्घनीया तस्याश्चा रक्ष्यश्च विषमोपि सः ॥३५८॥  
 पौत्रेषु मे कनीयान्यो जयापीडोस्ति शरकः । पितामहसमो भूया इति वाच्यः स सर्वदा ॥३५९॥  
 भर्तुर्गृहीतनैराद्याः साभिप्रायां प्रणम्य ताम् । आनर्जुः पश्चिमामाज्ञां ते बाष्पार्चकगत्यजः ॥३६०॥ 360  
 उवाच चक्रुणो जातु संनिपत्याखिलाः प्रजाः । बाष्पैः पतिवियोगाग्निप्रां सिञ्चन्वस्त्रधराम् ॥३६१॥  
 राज्ये कुबलयापीडो राजपुत्रोभिषिच्यताम् । सुगृहीताभिधो राजा गतः स सुकृती दिवम् ॥३६२॥  
 ससृजे यस्य कृतिनो दैवतैः कोशवृद्धये । रससिद्धिरकस्मान्मे यस्मात्सास्तमुपागता ॥३६३॥  
 दूरस्थोपि हि भूभृत्स भाग्यशक्त्या कयाचन । कार्याणि घटयन्नासीदुर्वटान्यपि हेलया ॥३६४॥  
 अम्भोजानि घनाचनस्य बहिर्नोप्युल्लाचयत्वं नुमान्दूरस्थोपि पयोधरोतिशिशिरस्पर्शं करोत्यानपम् ।  
 शक्तिः काप्यपरिक्षतास्ति महतां स्वैरं दविष्टान्यहो यन्माहात्म्यवशेन यान्ति घटनां कार्याणि निर्यन्त्रणाम् ॥३६५॥ 365  
 सैकावशदिनान्तम मासान्द्विंशतं समाः । एवमाहुः स महीं प्रजाचन्द्रोस्तमाययौ ॥३६६॥

३४१. <sup>1</sup>) The words from प्रतीक्षन्ने to संप्रविष्टस्य in the following verse have been omitted by A<sub>1</sub> and supplied in margin by A<sub>2</sub>. ३४४. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, निर्व्याजं. ३४६. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; altered by later hand to दुर्भेद्या which is found in R G. ३५४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss करटी हस्ती. ३५६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कुबलयापीडः—<sup>2</sup>) Emended; A<sub>1</sub> चकलकम्. ३५९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, चन्द्रणम्.

- तुषारवर्षैर्वहलैस्तमकाण्डनिपातिभिः । आर्याणकाभिषे देशे विपन्नं केचिदूचिरे ॥३६७॥  
 राजप्रष्टां प्रतिष्ठां स रक्षितुं चिरसेचिताम् । संकटे कापि दहनं प्राविशदिति केचन ॥३६८॥  
 केषांचित्तु मते भूभृवीयस्युत्तरापथे । सोमस्यैवतुलभां भूमिं प्रविष्टः कटकान्वितः ॥३६९॥  
 370 अत्यद्भुतानि कृत्यानि भुतान्यस्य यथा किल । विपत्तिरपि भूभर्तुस्तथैवात्यद्भुता भुता ॥३७०॥  
 यातोस्तं शुमणिः पयोधिसलिलं कैश्चित्प्रविष्टोपरैः संप्राप्तो दहनं गतः किल परैर्लोकान्तरं कीर्त्यते ।  
 आयन्ते महतामहो निरुपमप्रस्थानहेवाकिनां निःसामान्यमहस्वयोगपिभुना वार्ता विपत्तावपि ॥३७१॥  
 ततः कुवलयापीडो भेजे कुवलयेशताम् । जातः कमलदेव्या यः श्रीमाञ्जशक इत्यादितेः ॥३७२॥  
 त्यागेन चक्रे विशदां योनुरक्तां नृपभियम् । महोरगस्त्वचमिव स्वभावमलिनामपि ॥३७३॥  
 आत्रा नुन्यप्रभावेण कंचित्कालं दत्तप्रभः । स हताशोऽमणाक्रान्तः प्रदीप इव नारुचत् ॥३७४॥  
 375 भृङ्गैरिवानुगैर्दानलोभास्पर्यायवृत्तिभिः । श्रीर्दुःस्थाभूत्तयोरन्तर्मत्सेभकटयोरिव ॥३७५॥  
 अयोभयधनादायिभृत्यचक्रिकया समम् । राजा कुवलयापीडो बभञ्जानुजमञ्जसा ॥३७६॥  
 राज्यं निष्कण्टकं कृत्वा ततः प्राप्तबलो नृपः । दिग्जयायोजितक्रान्तिः सोभूत्संभृतसाधनः ॥३७७॥  
 एकस्तस्मिन्क्षणे मन्त्री तस्याज्ञानुदलङ्घयत् । स्मरन्वा तत्पितुर्बाह्वं भजन्वा दर्पविक्रियाम् ॥३७८॥  
 प्राप्तायामथ यामिन्यां तल्पे कोपाकुलो नृपः । तमाज्ञातिक्रमं ध्यायन्न निद्रां क्षणमप्यगात् ॥३७९॥  
 380 एवं कृतागसं हन्तुं सस्पृहस्य तदाभयात् । बहवः प्रत्यभासन्त बध्यास्तस्योद्यतकुपः ॥३८०॥  
 विचारशैलमथिता तस्य चित्तमहोदधेः । प्रकोपकालकूटस्य पश्चाच्छमस्तुभोदगान् ॥३८१॥  
 दध्यौ सोद्य गतक्रोधः प्रवृद्धः प्राणिसंक्षयः । एतावान्कस्य नु कृते कर्तव्यः प्रत्यभान्मम ॥३८२॥  
 अकार्याण्यपि पर्याप्य कृत्वापि वृजिनार्जनम् । विधीयते हितं यस्य सं देहः कस्य सुस्थिरः ॥३८३॥  
 कृतप्रस्थास्य कायस्य हेमोरगलितस्मृतेः । हन्तव्याः कस्य पन्थानः प्रतिभान्दयनपायिनः ॥३८४॥  
 385 विदन्ति जन्तवो हन्त पच्यमानस्य नात्मनः । अवस्थां कालसूदेन कृतां तां तां क्षणे क्षणे ॥३८५॥  
 त्वः पश्यद्भिरकारणस्मितसितं पाथोजकोशाकृति इमभूद्देदकडोरमद्य रभसादुत्तप्रताम्रप्रभम् ।  
 प्रातर्जीर्णखलक्षकेशविकृतं वृद्धाजशीर्षोपमं वक्रं नः परिहस्यते ध्रुवमिदं भूतैश्चिरस्यायुभिः ॥३८६॥  
 इत्याद्यनित्यताचिन्तादत्तशान्तिस्तुलादरः । राज्यं संत्यज्य स वनं प्रक्षमस्तवर्णं ययौ ॥३८७॥  
 गच्छ भद्र वनायैव तपस्याधीयतां मनः । सापायाः क्षणभङ्गिन्य एवंप्राया विभूतयः ॥३८८॥  
 तेन संत्यजता राज्यं लिखितेन मिजासने । वैराग्यवासनोत्सेकः श्लोकनानेन सूचितः ॥३८९॥  
 390 अभमशमसंवेगलम्बसिद्धिर्नराधिपः । श्रीपर्वतादावद्यापि भग्यानामेति वृक्पथम् ॥३९०॥  
 तथा याते प्रभोः पुत्रे मित्रशर्मा भुवान्वितः । वितस्तासिन्धुसंभेदे सभार्यो जीवितं जहौ ॥३९१॥  
 राज्यं समां समासाधी कृत्वा स बहुधाधिपः । निःश्रेयसाग्निभिःश्रेणीं क्षुधीः सिद्धिं समासदत् ॥३९२॥

३६८. <sup>1)</sup> Thus A<sub>1</sub>, A<sub>2</sub> 'प्रष्टः'. ३७१. <sup>1)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> पणे°. ३७२. <sup>1)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> भूव-  
 लये°; A<sub>2</sub> adds the gloss को भूमे. बलस्यः कुवलस्यः. ३७६. <sup>1)</sup> A चक्रि°. ३८०. <sup>1)</sup> This and the following verse have been  
 omitted by A<sub>1</sub> and supplied in margin by A<sub>2</sub>. ३८३. <sup>1)</sup> A<sub>2</sub> देहं तत्कस्य सुस्थिरम्. ३८६. <sup>1)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> इमभूद्वीथ  
 ३८७. <sup>1)</sup> A<sub>2</sub> gloss मैत्रिशर्म्य. ३९१. <sup>1)</sup> A<sub>2</sub> gloss मन्त्री.

वज्रादित्यो बभियको ललितादित्यं हत्वपि । कयातोय भूभृदभवद्यन्माता चक्रमर्दिका ॥३९३॥  
 स क्रूरचरितो भातुः प्रजाह्लादविधायिनः । वृधांशोरिव दुर्वासा नूनं विसदृशोभवत् ॥३९४॥  
 परिहासपुरास्त्रिधा नानोपकरणावलीम् । स जहार दुराचारो भूभृत्सोमवशावदः ॥३९५॥ 395  
 रागिणो भूमिपालस्य भूयस्योन्तःपुरस्त्रियः । कीजाभस्येव वडवास्तास्ताः समभवन्प्रियाः ॥३९६॥  
 विक्रयेण प्रयच्छन्स म्लेच्छेभ्यः पुरुषान्बहून् । म्लेच्छोभितां व्यवदति प्रावर्तयत मण्डले ॥३९७॥  
 समान्दान्वद्धां भुक्त्वा सोतिसंभोगजन्मना । जगाम संक्षयं भामाभूत्क्षयरोगेण किस्त्रिषी ॥३९८॥  
 तस्मान्मञ्जरिकादेव्यां जातो राजा प्रजान्तकः । ततः पुथिव्यापीडोभूत्समासाधतुरः समाः ॥३९९॥  
 जातो मन्माभिधानां बभिय्यास्सम वासरान् । संप्रामापीड्यमाय तमुत्पाद्याभवन्नृपः ॥४००॥ 400  
 भातरौ तौ समासाद्य राज्यं नैव व्यराजत । हेमन्तशिशिरावाप्य वण्डांशोरिव मण्डलम् ॥४०१॥  
 शास्त्रेण संप्रामापीडे कनीयान्बभिय्यात्मजः । राजा श्रीमाञ्जयापीडः प्राप राज्यं ततः क्रमान् ॥४०२॥  
 पितामहस्यो भूयादित्यमात्यवधः स्मरन् । जिगीषुः संभृतबलो दिग्जयाय स निर्ययौ ॥४०३॥  
 स्वदेशादेव नयविहशा नीतैः समं नृपैः । वृद्धान्पप्रच्छ निर्गच्छन्कदमीरहारगोचरान् ॥४०४॥  
 पितामहस्य नः सैन्यं कियन्निर्गच्छतोभवत् । इति वृत्ताय यात्रासु यूयं संख्यातसैनिकाः ॥४०५॥ 405  
 कृतस्मितास्तमूनुस्ते किं प्रभेनामुना प्रभो । वस्तु कथिदतिक्रान्ते नानुकर्तुं क्षमोभुना ॥४०६॥  
 कर्णारधानां तस्यासीत्सपादं लक्षमीक्षितुः । भक्षीतिस्तु सहस्राणि देवस्याथ जयोद्यमे ॥४०७॥  
 तदाकर्ण्य जयापीडो बहु मेने न निर्जयम् । क्षिप्रं क्षितेः संकुचन्त्याः कालस्य बलवत्तया ॥४०८॥  
 जिगीषोः भामाभुजस्तस्य भावमालोक्य तादृशम् । दध्युर्भावन्नतां वृद्धा ललितादित्यभूपतेः ॥४०९॥  
 तस्य दुरप्रयातस्य स्यालो अज्जाभिधो बलान् । ब्रोहेणाकम्ब कदमीरान्स्वयं भेजे नृपासनम् ॥४१०॥ 410  
 दिने दिने राजसैन्यास्त्वदेशस्मारिणस्ततः । सैनिकाः संन्ववर्तन्त स्वाभिभक्तिपराङ्मुखाः ॥४११॥  
 प्रख्यापयिष्वन्स्वामेव शक्तिं परिकरं विना । निधिकाय जयापीडो युक्तां कांक्षितुं संविदम् ॥४१२॥  
 भमङ्कुरास्तेभिमानास्तस्यैवासन्मनस्विनः । अत्यवर्तत वैरेव वैधावीरपि वामताः ॥४१३॥  
 स विसृज्य भुवं स्वां स्वां भूपतीननुयात्रिकान् । प्रयागमगमस्तैन्धैः परिमैर्यैर्मजैः समम् ॥४१४॥  
 तन्नावशिष्टानुद्धित्य वाजिनः स मनोजवान् । द्विजेभ्यो लक्षमेकोनं प्रददौ भूरिदक्षिणम् ॥४१५॥ 415  
 संपूर्णमन्यो लक्ष वः प्रदद्यादथ वाजिनाम् । तन्मुद्रयेयं मन्मुद्रा विनिवार्येत्युदीर्य च ॥४१६॥  
 श्रीजयापीडदेवस्येत्यक्षरैरुपलक्षिताम् । दिग्देशगामिनो मुद्रां गाक्षस्य पयसो ददौ ॥४१७॥  
 तन्मुद्राङ्कं पयः पीत्वा गाक्षमद्यापि निर्मलम् । क्षिते प्रवर्धते तापो भूपानामभिमानिनाम् ॥४१८॥  
 स्वदेशगमनानुज्ञां सैन्यस्वाप्रमुखेन सः । दत्त्वां निशायामेकाकी निर्ययौ कटकान्तरान् ॥४१९॥  
 मण्डलेषु नरेन्द्राणां पयोदानामिवायमा । गौडराजाभयं गुप्तं जयन्ताख्येन भूभुजा ॥४२०॥ 420  
 नविशेक्ष क्रमेणाय नगरं पौण्ड्रवर्धनम् । अस्मिन्सौराज्यरम्याभिः प्रीतः पौरविभूतिभिः ॥४२१॥

३९३. <sup>१)</sup> A, ललितापीड. ३९४. <sup>१)</sup> A, दूर. ४००. <sup>१)</sup> Thus A, E G; A, बलवान्. ४११. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> स्वा न्यवर्तन्त.  
 ४११. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> 'प्रसुतोय सः. —' <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> कृत्वा (?). ४२१. <sup>१)</sup> Thus corr. by  
 A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> तस्मिन् and श्रीर्षि.

- तास्य स ब्रह्मविश्वकार्तिकेयनिकेतनम् । भरतानुगमालक्ष्यनृत्तगीताविश्वत्रयम् ॥४२२॥  
 ततो देवगृहद्वाराशिलामध्यास्त स क्षणम् । ..... ॥४२३॥  
 तेजोविशेषचकितैर्जनैः पारितान्तिकम् । नर्तकी कम्पला नाम कान्तिमन्तं ददर्श तम् ॥४२४॥  
 435 असामान्याकृतेः पुंसः सा ददर्श सविस्मया । अंसपृष्ठेन धावन्तं करं तस्मान्तरान्तरा ॥४२५॥  
 अविन्तयस्ततो गृहं चरन्नेव भवेद्भुवम् । राजा वा राजपुत्रो वा लौकोत्तरकुलोद्भवः ॥४२६॥  
 पर्वं घरीतुमभ्यासः पृष्ठस्थाः पर्णवीटिकाः । अंसपृष्ठेन येनायं तस्यपाणिः प्रतिक्षणम् ॥४२७॥  
 लोलभोजपुटो मदोत्कम्पुपापाताम्ययेपि द्विपः सिंहोत्सत्यपि पृष्ठतः करिकुले व्यावृत्त्य विप्रेक्षिता ।  
 मेघौन्मुख्यशमेव्यशान्तवदनोद्गीर्णस्वरो बर्हिणश्चेष्टानां विरमेव हेतुविगमेव्यभ्यासदीर्घा स्थितिः ॥४२८॥  
 इत्यन्तश्चिन्तयन्ती सा कृत्वा संक्रान्तसंविदम् । सखीमभिवदद्वां विससर्ज तदन्तिकम् ॥४२९॥  
 430 प्राण्यत्पृष्ठं गते पाणौ पूगखण्डास्तयार्पितान् । वक्त्रेक्षिपञ्जयापीडः परिवृत्तं ददर्श ताम् ॥४३०॥  
 भूतंशयासि कस्य त्वं पृष्टाया इति सुभुवः । इदस्यां वीटिकास्तस्या वृत्तान्तमुपलब्धवान् ॥४३१॥  
 तथा जनितदाक्षिण्यस्तैस्तैर्मधुरभाविनैः । सख्याः समाप्रनृत्ताया निन्ये सं वसतिं शनैः ॥४३२॥  
 अपाभ्यपेक्षालापा तथा तं सा विलासिनी । उपाचरत्परार्थ्यभीः सोष्यभूद्विस्मितो यया ॥४३३॥  
 ततः दशशङ्खध्वले संजाते रजनीमुखे । पाणिनातस्य भूपालं शय्यावेदम विवेश सा ॥४३४॥  
 435 ततः काञ्चनपर्यङ्कशायी मेरेयमस्तया । तयार्पितोपि शिथिलं विदधे नाभरांशुकम् ॥४३५॥  
 प्रवेशयक्षिप बृहद्वक्षस्तां सत्रपां ततः । दीर्घबाहुः समाश्लिष्य स शनैरिदमब्रवीत् ॥४३६॥  
 न त्वं पद्मपलाशाक्षि न मे इदयहारिणी । किं तु कालानुरोधेयं सापराधं करोति माम् ॥४३७॥  
 हासस्तवायं कल्याणि गुणैः प्रीतोस्म्यहृत्त्रिमैः । अचिराज्ज्ञातवृत्तान्ता भुवं वास्तिन्यमेव्यसि ॥४३८॥  
 कार्यशेषमनिष्पाद्य सज्जं मानिनि केचन । भोगे कृतसंकल्पं सुखानां त्वमवेहि माम् ॥४३९॥  
 440 तामेवमुक्त्वा पर्यङ्कं साज्जुलीयेन पाणिना । वादयक्षिप निःश्वस्य श्लोकमेत पपाठ सः ॥४४०॥  
 असमाप्रजिगीषस्य स्त्रीचिन्ता का मेनस्विनः । अनाकम्प्य-जगत्कृत्स्नं नो संभ्यां भजते रजिः ॥४४१॥  
 श्लोकेनास्मगतं तेन पठितेन महीभुजा । सा कलाकुशलाणासीन्महान्तं कंचिदेव तम् ॥४४२॥  
 गन्तुकामं च तं प्रातर्नृपं प्रणयिनी बलात् । अर्थयित्वा चिरं कालमप्रस्थानमयावत ॥४४३॥  
 एकदा वन्दितुं संध्यां प्रयातः सरितस्तटम् । चिरायातो गृहं तस्या ददर्श भृशविद्वलम् ॥४४४॥  
 445 किमेतदिति पृष्टाय तमूचे सा भुचिस्मिता । सिंहोव सुमहाज्जात्रौ निपत्याहन्ति देहिमः ॥४४५॥  
 नरनागाश्वसंहारः कृतस्तेन दिने दिने । त्वय्यभूवं चिरायाने तद्भयेन समाकुला ॥४४६॥  
 राजानो राजपुत्रा वा तद्भयेन विसृजिताः । गृहभ्यो नात्र निर्वाप्तिं प्रवृत्ते क्षणदाक्षणे ॥४४७॥  
 तामिति ब्रुवतीं मुग्धां निविध्य च विहस्य च । मदीड इव तां रात्रिं जयापीडोत्सवाहयत् ॥४४८॥

४२२. <sup>१</sup>) इह supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. —<sup>२</sup>) A<sub>1</sub> gloss भरताचार्यकृतगीतशास्त्रसङ्घं तास्या. ४२३. <sup>१</sup>) Here two padas seem to be wanting. ४२५. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> पृष्ठेय. ४२७. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> मूल. —<sup>२</sup>) Emended; A मूहीतु. —<sup>३</sup>) A<sub>2</sub> धावन्ता. ४२८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> सिंहः. ४२९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> इदस्या. ४३२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> स्व. ४४०. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> कथयक्षिप. ४४१. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> जगत्त्रिमै. ४४३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> मितं. ४४४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> स रजदम्. —<sup>२</sup>) Thus A<sub>2</sub>; altered by later hand to 'इलाय'. ४४८. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> ब्रुवती.

अपरेषुर्दिवासावे निर्गती नगरान्तरात् । सिंहागममतीक्ष्णोभुम्भहावटतरोरधः ॥४४९॥  
 भट्टहयत ततो दुरादुत्कुलवकुलच्छविः । अहहासः कृतान्तस्य संवारीय मृगाभिपः ॥४५०॥ 450  
 अध्वनान्धेन वान्तं तमव मन्धरगामिनम् । राजसिंहो नदन्तिह समाह्वयत हेलवा ॥४५१॥  
 स्तब्धभ्रोक्षो व्याप्तवक्त्रः कर्मकूर्चः प्रदीपदृक् । उदस्तपूर्वकायन्तं सगर्जः समुपाव्रवत् ॥४५२॥  
 तस्य न्यस्याननविले ककोणि पततः कुभा । शिपकारी जयापीडो वक्षः क्षुरिकयाभिनत् ॥४५३॥  
 शोणितं अध्वगन्धेभसिन्दूराभं विमुञ्चता । एकप्रहारभिजेन तेनात्यज्वत जीवितम् ॥४५४॥  
 आमुक्तवपङ्गः स ककोणिमव गोपवत् । प्रविह्य नर्तकीवेरम निशि हृष्याप पूर्ववत् ॥४५५॥ 455  
 प्रभासायां विमानवी भुत्वा सिंहं हतं नृपः । प्रहृष्टः कौतुकाद्भुजं जयन्तो निर्वयौ स्वयम् ॥४५६॥  
 स हृष्टा तं महाकायमेकप्रहसितं हतम् । साधर्यो निधयान्धेने प्रहर्तारममानुषम् ॥४५७॥  
 तस्य दन्तान्तरालम् केचुरं पार्श्वपार्श्वितम् । श्रीजयापीडनामाङ्कं ददर्शाथ सविस्मयः ॥४५८॥  
 स्वात्कुतोत्र स भूपाल इति ब्रुवति पार्श्वे । जयापीडागमाशङ्कि पुरमासीन्नवाकुलम् ॥४५९॥  
 ततः पौरान्धिमृदयैव जयन्तः क्षितिपोब्रवीत् । प्रहर्षावसरे मूढाः कस्माद्भो भवत्संभवः ॥४६०॥ 460  
 भूषते हि जयापीडो राजा भुजबलोर्णितः । केनापि हेतुना भ्राम्यजेकाक्येव दिगन्तरे ॥४६१॥  
 राजपुत्रः कल्लट इत्युक्ता कल्याणदेव्यसौ । तस्मै नियमिता दातुं निष्पुत्रेण सता मया ॥४६२॥  
 सोन्वेष्ट्वेष्टेष्टवन् प्राप्तस्तत्राहरणेच्छया । रत्नदीपं प्रतिष्ठासोर्भिधानासादनं गृहात् ॥४६३॥  
 अस्मिन्नेव पुरे तेन भाव्यं भुवनशासिना । ब्रूपादेन समान्वेष्ट्य योस्मै दद्यामभीप्सितम् ॥४६४॥  
 याचि सप्रत्ययाः पौरा भूपतेः सत्यवादिनः । अन्विष्य कमलावासवर्तिनं तं न्यवेदयन् ॥४६५॥ 465  
 सामात्यान्तःपुरोभ्येत्य प्रचलेन प्रसाद्य तम् । ततः स्ववेदम नृपतिर्निनाय विहितोत्सवः ॥४६६॥  
 कल्याणदेव्यास्तेनाथ कल्याणामिनिवेशिना । राजलक्ष्म्या वषास्ताया इव सोजिमहत्करम् ॥४६७॥  
 व्यवहृतापि सामर्थ्यं तत्र शक्तिं प्रकाशयन् । पञ्च गौडाधिपाञ्जित्वा श्वभुरं तदधीश्वरम् ॥४६८॥  
 गनशेषं प्रभुत्वकं सैन्यं संवाहवन्स्थितः । मित्रशार्मात्मजो देवशार्मास्तमाययौ ॥४६९॥  
 निजदेशं प्रति ततः स प्रतस्थे तदर्शितः । अमे जयभिरं कुर्वन्पथानेव हृलोचने ॥४७०॥ 470  
 सिंहासनं जितादाजौ कन्यकुञ्जमहीभुजः । स राज्यककुद् राजा जहारोदारपौरुषः ॥४७१॥  
 तस्मिन्प्रविष्टे स्वभुवं स्फूर्जदूर्जितविक्रमे । सैन्यैः समं सभित्सज्जैर्जज्जो योक्तुं विनिर्वयौ ॥४७२॥  
 भुक्कलेवाभिधे प्राप्ते तेन सार्धं ह्वारुणः । जयापीडस्य संधामः ह्वह्वनि दिनान्वभूत् ॥४७३॥  
 अनुरक्तमजो राजा जञ्जराज्यासहिष्णुभिः । बुधि सोन्वीयमानोभूद्भ्राम्यादविकमण्डलैः ॥४७४॥  
 श्रीदेवो मामवण्डालः प्राप्तो माम्यैः समं युधि । कोव जञ्ज इति भ्राम्यन्धोधान्यप्रच्छ सर्वतः ॥४७५॥ 475  
 नृणांते स्वर्णभृङ्गारात्पिबन्तं वारि तस्य ते । रणमध्ये हवाण्डं तं दुरास्तमदर्शयन् ॥४७६॥

४५१. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'सिंह'. ४५२. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कर्म°. ४५३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss लज्जद्.  
 ४५४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss दुरास्तोवम्. ४५५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss सविस्मयः. ४५६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss प्रकृतं कथासम्बन्धं स्मारयति गनशेषमिति.  
 ४५७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कमलानन्दकीं कल्याणदेवीं च. ४५८. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'वाही'. ४५९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> सोन्वीयमानो.



- भ्रमयन्नेषणीयं स शिवाश्मानं तदानने । सोऽयं इतो मया जज्ञ इत्यनेनक्तिवोनदन् ॥४७७॥  
 साहायकाय रात्रौर्हं कानीत्युक्तादितावर्तः । मनुर्दसन्त्या जज्ञस्य प्रतिज्ञायायवौ वधम् ॥४७८॥  
 अदमस्तर्गुमीमास्यं मुमुर्षु पतितं हवात् । विवेष्टमायं मेदिन्यां जज्ञं स्वत्का वयुर्निजाः ॥४७९॥  
 480 स समर्थाहितापातचिन्तासततदुःस्थितः । द्रोहाभिनेनं रात्रयेन विभिर्बिर्व्यव्युज्यत ॥४८०॥  
 न्यासापहाराश्रयिणां वेदयानां कामिवच्छानात् । द्रोहाचोपनतां रात्रामस्थिरा पत्र संपदः ॥४८१॥  
 हने जज्ञे जयापीडः प्रत्यावृत्त्य निजां भिवम् । जमाह दोष्णा भूमारं कृत्स्नेन च सतां मनः ॥४८२॥  
 प्रपेदे वध कल्याणं स विरोधिषभासृपः । देशे कल्याणपुरकृतत्र कल्याणदेव्यभूत् ॥४८३॥  
 राजा मल्हाणपुरकृतके विपुलकेशवम् । कमला सां स्वनासापि कमलाकृत्यं पुरं व्यधात् ॥४८४॥  
 485 महाप्रतीहारपीडाधिकारं प्रतिपद्य सः । कल्याणदेवीदाक्षिण्यादकरीदधिकोचतिम् ॥४८५॥  
 उत्पत्तिभूमौ देशोस्मिन्बूरदूरतिरोहिता । कदयपेन विनस्तेव तेन विद्यावतारिता ॥४८६॥  
 वचोमूर्खोचमित्येव कस्मैचिद्वदने स्फुटम् । सर्वज्ञानान्ददत्तके सर्वान्विद्याभिवोगिनः ॥४८७॥  
 देशान्तरादागमध्यं व्याचक्षाणांक्षमापतिः । प्रार्थनयत विच्छिन्नं महाभाटयं स्वमण्डले ॥४८८॥  
 क्षीराभिधाच्छब्दविद्योपाध्यायात्संभृतभुतः । बुधैः सह ययौ वृद्धिं स जयापीडपण्डितः ॥४८९॥  
 490 भूपतेरात्मना स्पर्धौ चक्षमे न स कस्यचित् । आत्मनस्तु बुधैः स्पर्धौ भुवधीर्ब्रह्ममन्यत ॥४९०॥  
 तावत्पण्डितशब्देभूराजशब्दादपि प्रथा । तैस्तैर्दोषैर्न तु ग्लानिं कालान्तरवदाययौ ॥४९१॥  
 नृपतौ विद्वदायते राजसांमुख्यकाङ्क्षिभिः । गृहा बभूवुर्बिदुषां व्याघ्राः सेवान्तैर्मृपैः ॥४९२॥  
 समपहीतथा राजा सोमिष्य निखिलान्मुभान् । विद्वद्भिर्क्षमभवद्यथान्यनृपमण्डले ॥४९३॥  
 अध्वक्षो भक्तशास्त्रायां भुक्तदन्तस्य मन्त्रिणः । विद्वत्तया धर्कियाक्यस्तेन स्वीकृत्य वर्धितः ॥४९४॥  
 495 विद्वान्दीनारलक्षणे प्रत्यहं कृतचेतनः । भद्रोभूदुर्द्वन्द्वस्तस्य भूमिभर्तुः सभापतिः ॥४९५॥  
 स दामोदरगुमाख्यं कुट्टनीमतकारिणम् । कविं कविं बलिरिष्य भुयं धीतविषं व्यधात् ॥४९६॥  
 मनोरथः शङ्कदन्तश्चटकः संधिमांस्तथा । बभूवुः कवयस्तस्य वामनाद्याध मन्त्रिणः ॥४९७॥  
 स स्वमे' पश्चिमाशायां लक्षयबुदयं रवेः । देशे धर्मोत्तराचार्यं प्रविष्टं साध्वमन्यत ॥४९८॥  
 सचेताः संस्तव्यकविचकृत्वो बभूव सः । भवानां भुज्यमानानामास्वादान्तरविकृपः ॥४९९॥  
 500 अपश्यन्निर्महास्वादान्माधान्स्वादुविशेषिभिः । किं ज्ञेयमशनादन्यत्कमपैरन्धैरिबोक्षभिः ॥५००॥

४७८. ') A<sub>2</sub> indicates by asterisks and the marginal note मण्डले: साहायकाय, a different reading in which this verse followed after verse 474.—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> शिवाशानः. ४७९. ') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'सरीष'. ४८०. ') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> द्रोहाभिनेन. ४८१. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'चोपहता. ४८२. ') A<sub>1</sub> gloss मलरी इति भाषया.—') Doubtful: thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> विरलके; A<sub>1</sub> मरलकेषवम्.—') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> हवा.—') A<sub>1</sub> gloss कलपयुर्. ४८३. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'पेडावि'. Cf. महाप्रतीहारपीडा iv, 142.—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'देवी' and 'जताय'. ४८४. ') Thus G B Ed.; A 'हितौ. ४८५. ') येशाना supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ४८६. ') A<sub>2</sub> gloss प्रापय.—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'वक्षायः. ४८७. ') A<sub>2</sub> gloss क्षीरस्वामिनः. ४८८. ') Thus corr. by A<sub>1</sub> from रात्रय. ४८९. ') Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> याकषा. ४९०. ') A<sub>2</sub> gloss महोद्वन्द्व आलङ्कारिक. ४९१. ') A<sub>2</sub> 'कारयन्.—') A<sub>2</sub> gloss भुक्त. ४९२. ') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> सुस्वप्न.—') Thus according to marginal note of A<sub>2</sub> देशं धर्मोत्तराचार्यमेत्यन्वयादर्थः; A<sub>1</sub> देशे धर्मोत्तराचार्य. ५००. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'रन्धैरि'.

आरुहस्य चितां कृतानुमरणोद्योगधियालिङ्गनं पुण्ड्रेभुद्रपानमुल्बणमहामोहप्रतुमस्मृतेः ।  
 योवाचोरवर्तसमास्यवत्तयायोहथ यारुमवेज्ञावाभां सुभगः स्वभावमहिमा निधेतसस्तादृशः ॥५०१॥  
 मन्त्रविक्रमयोस्तस्य हयोर्द्विर्पणयोरिव । एकैव विम्बिता मूर्तिः सहस्रगुणतां बभौ ॥५०२॥  
 आकुर्वन्विगुणामाहां लङ्केन्द्रात्पञ्च राक्षसान् । तेनानयेति जगदे दूतो ज्ञातु पुरः स्थितः ॥५०३॥  
 सांघिचिप्रहिकः सोऽथ पञ्चपोतास्तुतोऽमुषौ । प्राप पारं तिमिप्राप्तं तिमिमुष्पाटय निर्गतः ॥५०४॥  
 मियमस्यो रमभक्त्या नृपाहालेखदायिनम् । स्वदेशमनयवतै रक्तोभिस्तं विभीषणः ॥५०५॥ 505  
 दूतं विनैः पूरयित्वा सरोगाधं च राक्षसैः । वक्त्रे जयपुरं कोटिं विविष्टपसमं नृपः ॥५०६॥  
 बुद्धवधं महाकारं विहारं च विभाव सः । नगरान्तर्जयदेवीं पुण्ड्रकर्मा स विर्ममे ॥५०७॥  
 तस्युरे चतुरास्मा च शेषशापी च केशवः । विष्णुलोकस्थितिं त्यक्त्वा धुवं ब्रजति संनिधिम् ॥५०८॥  
 अन्वत्कर्मान्तरं किञ्चित्कारयित्वा स राक्षसान् । पञ्चास्कादभिरैवाम्भ इति शंसन्ति केचन ॥५०९॥  
 स हि स्वमे जलान्तर्मे कुरु द्वारवतीमिति । वक्त्रः कंसारिणा वक्त्रे विनिर्माणं तथाविधम् ॥५१०॥ 510  
 श्रीद्वारवत्यधिष्ठानं बाह्यं कोटिं तथा बली । अभ्यन्तरं जयपुरं कूतेषाम्बलिलो जनः ॥५११॥  
 मन्त्री पञ्चमहाद्यभ्यभजनं जगतीभुजः । वस्मिञ्जयपुरे कोटिं जयदत्तो व्यवन्मवम् ॥५१२॥  
 राजसक्तुः प्रमोदस्य जामाता मथुरापतेः । आचाभिधो व्यरचयच्छुचिराचेभ्वरं हरम् ॥५१३॥  
 पुनः संभृतसामग्र्यो दिग्जयाय विनिर्ययौ । बलैर्जलधिवेलाशीन्द्राधयजलपुत्रिषैः ॥५१४॥  
 संप्रविष्टापि पूर्वाग्निर्भविष्मिन्ना हिमाचले । भगीरथस्य गङ्गेऽथ रेजे तस्यानुगा नमूः ॥५१५॥ 515  
 सार्धं प्रवण्डैश्चण्डालैरदन्तः कटकाग्रहिः । तस्यासन्ध्यामिका रात्रौ मुम्मुनिप्रमुखा नृपाः ॥५१६॥  
 नामान्यद्दिनयादिस्य इति प्रख्यापयन्मृपः । पूर्वाशां विनयादिस्यपुरेणालंकृतां व्यधात् ॥५१७॥  
 अत्युत्सेकेन महसां साहसाभ्यवसायिनारम् । भीरारोहति संदेहं महतामपि भूभुताम् ॥५१८॥  
 भीमसेनाभिधानस्य स दुर्गे पूर्वदिक्पतेः । निःशब्दो प्रतिभिः सार्धं प्रतिलिङ्गि विवेश यत् ॥५१९॥  
 तं रन्ध्रान्वेषिणं तत्र परिह्रास्य विरस्थितः । भाता जञ्जस्य सिङ्गाख्यो गत्वा राक्षे न्यवेदयत् ॥५२०॥ 520  
 भूपतिं भीमसेनोऽथ राजाकस्माद्बन्ध तम् । नहुवाजगरो भीममिव भीमपराक्रमम् ॥५२१॥  
 तस्मिन्दीरे तथा बद्धे धुवं पुरुषकादिणाम् । पौरुषद्वेषिणा जाने दैवेनोन्नमितं शिरः ॥५२२॥  
 जयापीडस्त्वसंभूडो व्यवसनेव्यतिदाहणे । तांस्तान्संचिन्तयन्नासीदुपायानुवचोन्मुखः ॥५२३॥  
 अचान्तरे नरपतेः पौराणामतिदुस्तरा । कृतानुमयकृता व्यापदुदपद्यत मण्डले ॥५२४॥

५०१. <sup>1</sup>) A, note in margin: आरुहस्येस्वादिस्वयनि पण्डस्वीन्मवालयकु बभूवीसीनस्तनालिङ्गनमित्यपि पाठो रम्यः. ५०३. <sup>1</sup>) The original reading of A, अकुर्वन्वि, has been corrected into आकुर्वन्वि by a later hand, probably A<sub>2</sub>; A<sub>2</sub> explains the latter reading by the gloss विगुणामपि आह्वानां कुर्वन् आं अकुर्वीकारे. A<sub>2</sub> gives the interlinear note अकुर्वन्विगुणामेवम्याहसौ and explains this reading in margin: दूतः किं कुर्वन् आह्वानं राजसम्बन्धिनीं विगुणं निष्कृतं अकुर्वन् न विरचयन् मानयन्नाह्वानमिच्छते:—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> लङ्केन्द्रात्पञ्च. ५०४. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'प्रवक्त्रः'. ५०६. <sup>1</sup>) बुद्ध supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>; found also in G B; C बुद्ध. ५१२. <sup>1</sup>) Thus A & G; C रात्रौ.—<sup>2</sup>) A gloss अन्वत्कर्मा इति भाषया. ५१३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मथुरा. ५१५. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'हि'. ५१६. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> खड्गा.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> साहसाभ्यवसायिनाम्; A<sub>2</sub> gloss साहसेन हिताहितानपेक्षेण कर्मणा अभ्यवसायो वेद्यो. ५२१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> भूपतेः. ५२२. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'प्रतिभीम'. ५२४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss उच्छृणो रक्तवर्णः पिङ्गकाकतिविरक्तः सन्धापी च स्वधि रीयधियोऽः कृताकर्मः लीत् इति प्रसिद्धः.

- 625 आमयः स्पर्शसंचारी' तत्र व्यापादकश्च सः । देशदोषादतो जन्तुर्लूताव्यातो विवर्ज्यते ॥५२५॥  
 तदाकर्ण्य जयापीडो जातोपायप्रयुक्तधीः । स्वभृत्येनोपयुक्तानि द्रव्याण्यानीववाक्यदः ॥५२६॥  
 तैः पित्तोद्रेकैर्मुक्तैर्ज्वलत्पित्तोवहज्ज्वरम् । बभ्रुवृक्षपयश्चाङ्गे सिन्धोः सपिटकोभवत् ॥५२७॥  
 तं लूताव्याममाकर्ण्य विपक्षो रक्षिणां मुखात् । विपत्स्यते ध्रुवमिति ध्यात्वा देशाद्बहिर्व्यधात् ॥५२८॥  
 एतं स्वमतिमाहास्यात्संतीर्णो विपदार्णवात् । व्याप्तशोभापहीनुर्गं यशश्च परिपन्थिनः ॥५२९॥  
 यः सर्वकालमबुधैः परिहस्यमानो मूलाङ्कुराद्यापि न जातु पुरस्करोति ।  
 630 व्यापत्तु शाखविटपी स फलं प्रसूय पुंसः किलैकपद एव लुनात्सलक्ष्मीम् ॥५३०॥  
 तमैच्छदभिसंधातुं विद्याविक्रमसंयुतः । मायाध्वरमुडिर्नाम राजा नेपालपालकः ॥५३१॥  
 अकृतप्रणतिस्तस्यै प्रविष्टस्य स्वमण्डलम् । अपातैर्दूरमध्वानं ससैन्योपससार सः ॥५३२॥  
 जिगीषोस्तस्य तु तथा तत्तत्पार्थिवनिर्जयः । वृषस्पयत्ननिर्वर्त्यो माभूत्तदनुसारिणः ॥५३३॥  
 ममं क्वापि क्वचिद्दृश्यं प्रतिदेशं स वैरिणम् । ह्येनैः कपोतं कक्ष्यान्तरिवान्निर्व्यञ्जगाम सः ॥५३४॥  
 635 ततो निःशेषितापाये तस्मिन्कुर्वन्त दिग्जयम् । आसन्नाग्नेस्तटे सिन्धोः समुपावेशयद्वलम् ॥५३५॥  
 प्रतस्थे दिवसैर्दिवैरथ पूर्वार्णवोन्मुखः । कर्षन्वेलातिलस्पर्शोत्सृष्टध्वजपटाधमूः ॥५३६॥  
 ततस्तस्मिन्सरित्पारे दक्षिणस्मिन्समापतेः । तस्यावरमुडिः सैन्यं स्वच्छन्नाङ्कं प्रकाशयन् ॥५३७॥  
 भूरिभेरीरवोद्गारि प्रबलं वीक्ष्य तद्वलम् । प्रज्ज्वाल जयापीडः पीतसर्पिरिवानलः ॥५३८॥  
 स जानुदधं निर्ध्रिघं पश्यन्ने सरिज्जलम् । अपूर्वत्वादभूमिहः क्रुद्धस्तर्तुं व्यगाहत ॥५३९॥  
 640 मध्यं प्राप्ते नृपे पूर्णा वेलया वर्षमानया । अकालेभूदगाधाम्नाः सार्णवाभ्यर्णगा सरित् ॥५४०॥  
 मरणागाभ्रबहुलं जथा सैन्यं महीपतेः । प्रवृद्धया प्राव्यमानं क्षणास्तंक्षयमाययौ ॥५४१॥  
 नृपतिर्वीचिसंमर्देभंशिताभरणाभुकः । बाहुभ्यां लहरीभिर्द्वन्द्वलैर्दूरमनीयत ॥५४२॥  
 एकस्य करुणाक्रन्दैः सैन्यस्यान्यस्य गर्जितैः । सरित्तरङ्गघोषैश्च बभ्रुवुस्तुमुला दिशः ॥५४३॥  
 क्षिप्रकारी सदृतिभिः संनदैः सरितोन्तरात् । स चाकृष्य जयापीडं बबन्ध विहितोत्सवः ॥५४४॥  
 दैवस्याम्बुमुचध नास्ति नियमः कोप्यानुकूल्यं प्रति व्यञ्जन्यः प्रियमुत्कटं घटयते जन्तोः क्षणादपियम् ।  
 64 क्षिप्रं दीर्घनिदाघवासरविपत्संतापनिर्वापणं प्रादुष्कृत्य वनस्पतेः प्रकुसते विद्युद्विसर्गं च यः ॥५४५॥  
 स कालगण्डिकातीराभ्यास्युच्चाहमवैमनि । निचिक्षेप जयापीडमामानां रक्षिणां करे ॥५४६॥  
 तथा काश्मीरिको राजा निमग्नो व्यसने पुनः । स किंकर्तव्यतामूढः शुना गूढमदक्षत ॥५४७॥  
 कलावत्सु दाशाङ्गोपि तेजस्विष्वर्यमापि तम् । न ददर्श यथा भीमान्तररक्ष तथा नृपः ॥५४८॥  
 अपहयनिर्गतः किञ्चिदालोकन्यस्तलोचनः । आसन्नां तटिनीमासीदुपायांश्च स विन्तयन् ॥५४९॥

५३५. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from सवेत्. ५३२. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss आरुडिः. — <sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss जयापीडस्य. — <sup>३</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> अया. स्तु; G R have both readings. ५३३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss जयापीडस्य. ५३४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss ह्येनः कपोतं भक्षयतीति प्रसिद्धिः. — <sup>२</sup>) Emended; A G R °न्वेष्ट. ५३५. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss सरितः. ५३७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तस्यावुरमुडैः. ५३९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> °स्तत्. ५४२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> °मने. ५४४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss वृतिः जलोत्तरनार्थं माहा इति प्रसिद्धा. ५४६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> °पीडं समानां. ५४९. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> निर्वात. — <sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss आलोचयतेनेवेत्यालोक वातावनं । तस्मिन् न्यस्ते लोचने वेन सः.

अथस्यावेदकास्तत्र मयिताः पृथिवीभुजा । आर्शान्तःकरणैः श्लोकाः स्वर्गन्तेषां च सूरिभिः ॥५५०॥ 550  
 तथा तस्मिन्निधितं मानी देवशर्मैव मन्त्रिषु । चिन्तयन्स्वामिसंमानमनिशं पर्यतप्यत ॥५५१॥  
 भर्तुः स्वदेवस्यागेन स हितं कर्तुमुद्यतः । दूतैरनुमुडेभ्यो मियवाग्भिः पलोमनम् ॥५५२॥  
 जयापीडभिषा साकं राज्यं कश्मीरमण्डले । दास्यामि तुभ्यमित्यस्य दूतैः स आबितोभवत् ॥५५३॥  
 प्राप्तेषु प्रतिदूतेषु पूर्णायामश्च संविदि । गृहीतकटकौ मन्त्री नेपालविषयं वयौ ॥५५४॥  
 स कालगण्डिकासिन्धोरर्वाचि कटकं तटे । स्थापयित्वा परं पारं वयौ मितपरिच्छदः ॥५५५॥ 555  
 सामन्तैरममायातैस्तां सभां संप्रोक्षितम् । सङ्कत्यारमुष्टिः पदं न्यवेशयत् विष्टरे ॥५५६॥  
 अञ्जभान्त इति क्षिप्रं प्रतिमुक्तः क्षमाभुजा । तद्विष्टरोपचारस्तन्निवायावसथे दिनम् ॥५५७॥  
 स चारमुष्टिभूभुष पीतकोशौ परस्परम् । आसतां निर्जनेन्येषुः कर्तव्यकृतनिधौ ॥५५८॥  
 नृपमूषेय सचिवो जयापीडाजितं धनम् । अस्ति सैन्ये तदामानां तस्य वा विदितं च तत् ॥५५९॥  
 दानेन भविता मोक्षस्तपेत्सुक्ता विमोहयन् । तस्मात्तं प्रष्टुमिच्छामि कं बहु न्यस्तमित्यहम् ॥५६०॥ 560  
 अत एव मया सैन्यं संवृतं न प्रवेशितम् । वदेत्तन्मध्यगाः शक्या न बन्धुं न्यासधारिणः ॥५६१॥  
 तस्मादेकैकमाहूय तेषु बडेषु सैनिकाः । कोपमज्ञातददवा न यास्यान्ति विषक्षवः ॥५६२॥  
 एवं विमोहितास्तस्मात्प्राज्ञोनुज्ञां स लम्भवान् । बडस्य प्रययौ पार्श्वे जयापीडमहीभुजः ॥५६३॥  
 तदालोकनञ्च शोकं गोपयन्धैर्वसागरः । गृहं तज्जिर्जनं कृत्वा क्षिप्रं पप्रच्छ तं नृपम् ॥५६४॥  
 अपि त्वया निर्जं तेजो भित्तिभूतं न हारितम् । तस्मिन्नि सति सिद्धान्ति साहसालेख्यकल्पनाः ॥५६५॥ 565  
 स तं बभूवे निःशस्त्रो मन्त्रिष्वेव व्यवस्थितः । अद्भुतं कर्म किं कुर्वी धियमागेन तेजसा ॥५६६॥  
 मन्त्री तमूचे तेजश्चेज्जाजस्रं निसृतं तव । जानीहि तत्क्षणेनैव लङ्घितं विषदर्शयम् ॥५६७॥  
 अपि वातायनादस्मात्पतित्वा मित्रगाम्यसि । पारं गन्तुं समर्थोसि सैन्यं ह्यत्र निजं तव ॥५६८॥  
 राजा जगाद तं नास्मात्पतित्वोत्थीयतेऽम्भसः । बिना वृत्तिं वृत्तिश्चात्र दूरपाताद्दिरीर्यते ॥५६९॥  
 तस्मात्प्रायमुपायोऽयं न च नाम विमानितः । बहु मन्ये तनुत्यागमनिर्मध्यापकारिणम् ॥५७०॥ 570  
 ततो निश्चित्य सोमास्वस्तमवादीन्महीपते । बहिः केनाप्नुपायेन वहेस्त्वं नालिकाद्वयम् ॥५७१॥  
 पविदयैकाकिनैवायं द्रष्टव्यः संभृतो मया । सरिदुत्तरणोपायः सोनुष्टेयोप्यशङ्कितम् ॥५७२॥  
 भुत्वेति निर्गतो गत्वा पायुक्षालनवेष्टम सः । सञ्चितम् बहिर्वेलीं तदुक्तामत्यवाहयत् ॥५७३॥  
 एकाकी संप्रविष्टोऽयं तं ददर्श द्युतं क्षिती । विषयं गलमुद्वह्य वृद्धया चेलवीरया ॥५७४॥

५५०. ') A, gloss वञ्चनवेष्टमपि. ५५१. ') Thus corr. by later hand from A, 'मिथ्यतो. ५५२. ') न supplied by A,.—') Emended; A, 'रारमुष्टेभ्यो, changed by later hand to 'नुष्टेभ्यो.—') Thus corr. by later hand from A, 'मि-  
 र्विलोमनम्. ५५३. ') Thus corr. by A, from A, 'देः. ५५४. ') Thus A,; A, मयित्विषः. ५५५. ') A, gloss पीतकोशौ  
 कृतप्रीतिविकाशित्वर्थः; to प्रीतिः A, adds the note ह्ययम्. ५५६. ') Thus corr. by A, from A, बहि तन्म; A, gloss  
 ह्यन्यथाऽयं संहतसैन्यमध्यगाः इत्यर्थः.—') Thus corr. by A, from A, बन्धु. ५५७. ') Thus A,; A, प्राज्ञोनुज्ञां; R G  
 follow A, ५५८. ') Thus corr. by A, from A, वयौ. ५५९. ') Thus corr. by A, from A, इति.—') Thus corr.  
 by later hand from A, बहवः; A, gloss बहिः गनवेष्टम.—') A, gloss बहिरालोकनमित्यर्थः. ५६०. ') Thus corr. by A,  
 from A, पाद.—') A, gloss पटिकाद्वयकपां.

- 575 सद्यो व्यापादिततनुः श्वासापूरितविपहः । अभेद्योऽहं तव दृतिर्मोमाह्व तरापणाम् ॥५७५॥  
 आरोहुर्कण्ठधाय स्वोर्बोरुष्णीषपट्टिका । बद्धा मया तां प्रविश्य क्षिप्रमेव पताम्भसि ॥५७६॥  
 नखनिर्मिन्नगात्रालिखितामिति संविदम् । दृष्ट्वा चावाच्यत्कण्ठनिबद्धांशुकपल्लवे ॥५७७॥ तिलकम् ॥  
 विस्मयकोदयोः पथात्पूर्वं स सरितस्ततः । प्रवाहे पतितो राजा परे पारे समासदत् ॥५७८॥  
 मातसैन्यः प्रविध्याय क्षणेनैव निनाय सः । तमशेषं समुपालं नेपालविषयं क्षयम् ॥५७९॥  
 580 रक्षिणोपि न यावत्समजानन्बन्धनाश्रुतम् । तावदेव कथाशेषं विषयं तं चकार सः ॥५८०॥  
 नृत्त्वत्कवन्धः स्वर्गस्त्रीमुक्तसक्त्युधोषवान् । भूपतेर्बन्धनाम्नोक्षे बभूव सम्परोस्तवः ॥५८१॥  
 बाधन्तलोत्खण्णमुनो गिरयो निदाघे यत्रैव दुरमितरे परिवर्जनीयाः ।  
 तत्रैव संभवति सान्द्रहिमद्रवार्द्रश्चित्रं तुषारशिखरी नितरां निषेव्यः ॥५८२॥  
 जञ्जालीनां क्षणे यत्र जन्म स्वामिदुःखमभूत् । तत्रैव मन्त्रिणश्चित्रं कृतिनो देवशर्मणः ॥५८३॥  
 नाभूद्वि सदृशः सनुः स पितुर्मित्रशर्मणः । तमोमयो भास्वरस्य भानोरिव शनैश्चरः ॥५८४॥  
 585 रक्षारक्षोपमे तस्मिन्सन्निवेस्तमुपागते । प्राप्तामपि भियं मेने नृपतिर्हारितामिव ॥५८५॥  
 तस्य दिग्विजयस्थान्ते मानम्लानिर्धिनिर्ययो । मानसात्पृथिवीभर्तुर्नामात्योपक्रिया पुनः ॥५८६॥  
 चित्रं जितवतस्तस्य स्त्रीराज्ये मण्डलं महत् । इन्द्रियपामविजयं बहमन्यन्त भुभुजः ॥५८७॥  
 कर्णश्रीपटमावध्य स्त्रीराज्यान्निर्जिताश्रुतम् । धर्माधिकरणाख्यं च कर्मस्थानं विनिर्ममे ॥५८८॥  
 द्वितीयं चलगञ्जाख्यं कर्मस्थानमपि व्यधात् । उपयुक्तं प्रयाणेषु गञ्जे दूरस्थिते निजे ॥५८९॥  
 590 किमन्यत्तद्गुजावासनिवासिन्या जयभियः । चत्वारोऽम्बुधयोभूवन्बिलासमणिदर्पणाः ॥५९०॥  
 पुनः प्रविश्य कश्मीरान्त भूपैः परिवारितः । चिराय बुभुजे राजा विजयोपार्जितां भियम् ॥५९१॥  
 तं कदाचिद्वृषे स्वमे सर्वाशाविजयोर्जितम् । पुमान्दिव्याकृतिः कोपि व्याजहार कृताञ्जलिः ॥५९२॥  
 द्रुत्वं त्वद्विषये राजन्वसन्नस्मि सबान्धवः । नागेन्द्रोऽहं महापद्मनामा त्वां शरणं भितः ॥५९३॥  
 द्राविडो मान्त्रिकः कश्चिन्मामितो नेतुमुद्यतः । जलाकाङ्क्षिणि वित्तेन विक्रेतुं मरुमण्डले ॥५९४॥  
 595 तस्माच्छेत्पासि मां तत्ते स्वर्णधातुमुत्तं गिरिम् । स्वदेशे दृशयिष्यामि स्फीतोपकृतिकारिणः ॥५९५॥  
 राजा स्वमे निशम्येति दिक्षु संप्रित्तैश्चरैः । कुतोपि प्राप्तमानीय तं पप्रच्छ चिकीर्षितम् ॥५९६॥  
 दत्ताभयः स नागोक्तं यथावत्सर्वमुक्तवान् । सविस्मयेन भूमर्जा स्वयं भूयोव्यष्ट्युद्यत ॥५९७॥  
 भूरियोजनविस्तीर्णात्सरसोभ्यन्तरात्त्वया । नागः प्रभावोत्कृष्टः स निष्कटुं शक्यते कथम् ॥५९८॥  
 स तं व्यजिज्ञपद्मानञ्चिन्त्या मन्त्रशक्तयः । ताश्चेद्विदुःक्षते क्षिप्रमेत्याश्चर्यं विलोकयताम् ॥५९९॥  
 600 अयानुगम्यमानः स राजा प्राप्तः सरोन्तिकम् । अभिमन्योज्जितैर्वाणैर्देवाशोशोषयज्जलम् ॥६००॥

५७५. <sup>१</sup>) A, gloss सद्यो व्यापादिततनुर्विस्वादि पताम्भसीग्यन्ता शिवा राज्ञः कृते नखनिर्मिन्नस्वगरीररक्तेन लिखिता मेन कृतत्वेन मन्त्रिणेण स्वकीयकण्ठनिबद्धे वल्लखण्डे.—<sup>२</sup>) A, gloss अत एव दृतिवदित्यर्थः.—<sup>३</sup>) A, originally दृतिर्मो<sup>०</sup>; to this reading refers the gloss of A<sub>2</sub>. दृतेः सकाशात्पञ्चमेष्टाहमित्यर्थः On altering the reading to दृतिर्मो<sup>०</sup>, A<sub>2</sub> has struck out the first gloss and added a fresh one: अहमभेद्यो दृतिरस्मि.—<sup>४</sup>) A, gloss मां दृतिकपं. ५७६. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, कण्ठ-धाय.—<sup>२</sup>) A, gloss उष्णीषपट्टिका वेदनाशूलहयपट्टिकेत्यर्थः. ५८३. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, क्षणं. ५८४. <sup>१</sup>) Thus A R G; C नाभूद्विसदृशः.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> भास्वरस्य. ५९३. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>, A<sub>2</sub> "प्रवित्तैश्चरैः".



राजापरमवतः पङ्के तुङ्गं मानुषाननम् । वितस्तिदेवमुरं भूरिहस्वोरणाम्बितम् ॥६०१॥  
 मन्त्रसंकोचितं राजानुष्ठाप्यमुमिति तुवन् । मा पहीरिति मूषेन सोमिधायं न्यविधत् ॥६०२॥  
 मूर्धे राजाज्ञया तेन मन्त्रवीर्येण संदते । सरोमूषाणवस्थं तत्पुनर्ध्यातदिमन्तरम् ॥६०३॥  
 द्वाविडं द्विणं दत्त्वा विमुञ्चाचिन्तयचतुः । दद्यान्नाद्यान्वसौ नागः कथं स्वर्णोकरं गिरिम् ॥६०४॥  
 द्वावन्तमेव तं स्वप्ने ततः प्रोवाच पञ्चगः । केनोपकारेण गिरिः स्वर्णसूक्तं ददर्यते ॥६०५॥ 605  
 स्वदेशीयं विदेशीयमिति बुद्धेः प्रवर्तकः । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां स्थित्यभ्यासः शरीरिणाम् ॥६०६॥  
 शरणं स्वामहमगमवमानमयात्पुनः । शरण्येन सता तप्तुं भवतैव प्रदर्शितम् ॥६०७॥  
 उद्वहानिव योक्षोभ्यो ज्ञायते संभितैः भुः । का ह्रीस्ततोन्वा सोन्वैर्यतेषामपेक्षयते ॥६०८॥  
 याभिरन्याभिभूताभिरीक्षितस्वानुमक्षमः । तासां केनाभिमानेन स्त्रीणां द्रक्षाम्यहं मुखम् ॥६०९॥  
 येकारणं सधर्माणो ध्यानुदस्य भवाम ते । विद्वन्मयानाः क्रीडायै ते वयं प्राकृता इव ॥६१०॥ 610  
 अथ वा श्रीमहाग्धानामपेक्षापूर्वकारिणाम् । धर्तिकथनविधावित्थं पार्थिवानां किमकुतम् ॥६११॥  
 मन्वन्ते क्षमाभुजः क्रीडामुसतानां विमाननाम् । वावज्जीवं तु सन्धासं मरणं तां विदन्ति ते ॥६१२॥  
 उपेक्ष्यपक्षे भूपानां मानः स्वार्थस्य सिद्धये । स तु प्राणानुपेक्ष्यापि प्राणपक्षे मनस्विनाम् ॥६१३॥  
 महतो येवमन्यन्ते घटन्ते च विमानितैः । मनःस्वरूपाभिज्ञत्वं तेषां केनानुमीयते ॥६१४॥  
 भवन्त इव तथापि न वयं ध्येयदर्शनाः । तावधातुरसस्यन्वी ददर्यते तन्निरस्तव ॥६१५॥ 615  
 इत्युक्त्वा संविदं तस्मै स्वप्न एव स तां ददौ । यथा प्रकुङ्कः प्रत्यूषे प्राप ताव्नाकरं गिरिम् ॥६१६॥  
 स तस्मात्क्रमराज्यस्यान्तावमाकृष्य निर्ममे । शतं हीनार्कोटीनामेकोनं स्वाभिधाङ्कितम् ॥६१७॥  
 पूर्णं कोटिशतं कुर्याद्यः स मां निर्जयेदिति । दर्पभङ्गाय भूपानां समवं स्थापयचतुः ॥६१८॥  
 समस्या इव स क्षमाभृत्सावशेषैर्विचेष्टितैः । विशेषेण तुल्यानिर्माणकुण्डत्वावेति भूमताम् ॥६१९॥  
 अथाकस्मान्महीपालः प्रजाभाग्यविपर्ययैः । त्यक्त्वा पैतामहं मार्गं वयौ पित्र्येण सोध्वना ॥६२०॥ 620  
 किं विजयादिभिः केशैः स्पदेशादर्थ्यतां धनम् । इत्यर्थ्यमानः कायस्थैः स्वमण्डलमदण्डयत् ॥६२१॥  
 शिवदासादिभिरुन्मैर्धनस्थानाधिकारिभिः । प्रविधितवित्तेभ्यः सोभूतोभवशंवदः ॥६२२॥  
 काश्मीरिकाणामुत्पन्नं निजाज्ञाव्यवधायकम् । कायस्थवक्त्रमेषित्वं ततः प्रभृति भूमताम् ॥६२३॥  
 मन्त्रस्तस्व महीभर्तुर्योभूतस्तचतुःपदे । वास्तव्यवन्धविन्तायां स एव स्वैर्यमावयौ ॥६२४॥  
 यत्सतां प्रशमाधाय पापस्वोपदिदेश तत् । अद्यापीडस्य पाण्डित्यं प्रजापीडनशौण्डताम् ॥६२५॥ 625  
 स सौदास इवानेकलोकप्राणापहारकृत् । अस्तुत्यकृत्वसौहित्यं स्वप्रेपि न समागयौ ॥६२६॥  
 कुर्मः किल्बिषमेतदेव ददये कृत्वेति कौतूहलात्स्वैरिभ्यः क्षितिपाथ धिक्चपलतां प्रीर्यं च कुर्युः सकृत् ।  
 पापाक्रान्तधियो भवन्त्यथ तथा नान्स्यान्स्पृशन्त्योपि ता हूयन्ते न च ते यथा स्वपितरौ घ्नन्तोपि शान्तवपाः ॥६२७॥

६०२. <sup>1</sup>) Emended, A सोमिधाय. ६०३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> वाते. ६०४. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> गिरि. ६०५. <sup>1</sup>) A, वेङ्कारण. ६१२. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> विमानिनाम्. ६१३. <sup>1</sup>) A, gloss स्वाव्य. ६१०. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, प्रोवाच. ६२२. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> कालराशिभिः. ६२३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> कावलीरका. ६२७. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, यथा.

- लोभाभ्यासात्तथा क्रौर्यं स ययौ वस्तरयम् । सह कार्षकमागेन ययाहर्षीच्छरस्कलम् ॥६२८॥  
 लुम्बस्वध्वस्तधीर्भूत्स्वल्पवितलप्रदान् । सर्वस्वहारिणो मेने कायस्याम्बितकारिणः ॥६२९॥  
 सामुद्रास्तिमयो नृपाश्च सहसा एके इतादम्भतः स्वस्मादेव कणान्धनस्थ जहतो जानन्ति ये हानृताम् ।  
 630 सर्वस्मात्स्फुटलुण्डिताहितरतो लेशान्किलान्येपि ये दुष्कायस्यकुलस्य हन्त कलयन्त्यन्तर्हिताधाविताम् ॥६३०॥  
 सर्वकालं ब्राह्मणानामहो धैर्यमकुण्ठितम् । निक्षिप्तस्य बभूवुर्ये तस्यापि परिपन्थिनः ॥६३१॥  
 देशान्तरं प्रयातेभ्यो ये शोषास्ते व्यरसिषुः । विक्रोशान्तो न मरणाद्धरणाच्चापि पार्थिवः ॥६३२॥  
 विप्राणां शतमेकोनमेकाहेन विपद्यते । निवेद्यमेतदित्युक्ते क्रौर्याक्रान्तोऽपि पार्थिवः ॥६३३॥  
 विपर्यस्तचरित्रस्य तस्य क्रूरस्य भूपतेः । एषं स्तुतिविपर्ययः काव्येष्वपि दुषेः कृतः ॥६३४॥  
 635 नितान्तं कृतकृत्यस्य गुणवृद्धिविधायिनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३५॥  
 भाष्यव्याख्याक्षणे श्लोकैर्वैचक्षण्यदत्तैः कृतः । सोऽयं तस्य विपर्ययोऽपि दुषेरेव प्रवर्तितः ॥६३६॥  
 कृतविषोपसर्गस्य भूतनिष्ठाविधायिनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३७॥  
 तुलमूल्यापहर्ता च चन्द्रभागातटे स्थितः । विप्राणां शतमेकोनमभृणोत्तज्जले मृतम् ॥६३८॥  
 ततोऽप्यहारादेव प्रविरतोऽभवत् । वास्तव्यानां इतां भूमिं न तु निःशेषतो जहौ ॥६३९॥  
 640 अथ विद्वत्समये तुलमूल्यौकसो द्विजाः । मुकुमुर्जातु तस्याधे प्रतीहारकराहताः ॥६४०॥  
 मनुमान्धातुरामाद्या बभूवुः प्रवरा नृपाः । अन्वभावि तदप्येपि ब्राह्मणैर्न विमानना ॥६४१॥  
 सेन्द्रं स्वर्गं सदीलां रमां सनागेन्द्रं रसातलम् । निर्दग्धुं हि क्षणेनैव विप्राः शक्ताः प्रकोपिताः ॥६४२॥  
 तदाकर्ण्यस्त सामन्तस्यक्तपृष्ठः क्षमापतिः । उल्लासितैकभूलेखो दर्पाह्वनमब्रवीत् ॥६४३॥  
 भिक्षाकणभुजां क्रौञ्चं शठानां यो मदज्वरः । येनैवैव इव ब्रूय प्रभावस्यापकर्तं वचः ॥६४४॥  
 645 भीमभूभङ्गमीतेषु तेषु तूष्णीं स्थितेष्वथ । इद्विलाख्यस्तमाह स्म ब्रजतेजोनिधिर्द्विजः ॥६४५॥  
 राजन्धुगानुरूप्येण भावाभावानुवर्तिनः । शासितुस्तेनुसारेण न कस्मादृषयो वयम् ॥६४६॥  
 आह स्म विश्वामित्रो वा वसिष्ठो वा तपोनिधिः । त्वमगस्त्योऽयं वा किं स्या इति द्वयेण तं नृपः ॥६४७॥  
 ज्वलन्निव ततः स्फूर्जतेजोदुष्प्रेक्ष्यविग्रहः । स फणीकोत्फणस्ताम्यन्कोपाधृपतिमब्रवीत् ॥६४८॥  
 भवान्यत्र हरिश्चन्द्रस्तिशङ्कुर्नहुषोपि वा । विश्वामित्रमुखेभ्योऽहं तत्रैको भवितुं क्षमः ॥६४९॥  
 650 विद्वस्येष्वाव त राजा विश्वामित्रादिकोपतः । हरिश्चन्द्रादयो नष्टास्त्वयि कुटे तु किं भवेत् ॥६५०॥  
 पाणिना ताडयन्नुर्वी ततः कुटोभ्यधाद्विजः । मयि कुटे क्षणादेव ब्रह्मदण्डः पतेत् किम् ॥६५१॥  
 तच्छ्रुत्वा विद्वस्राजा कोपाद्ब्राह्मणमब्रवीत् । पततु ब्रह्मदण्डोऽसौ किमद्यापि विलम्बते ॥६५२॥  
 नन्वयं पतितो जात्मेत्यथ विप्रेण भाषिते । राज्ञः कनकदण्डोऽत्रे वितानस्खलितोपतत् ॥६५३॥

६३०. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> इतान्.—<sup>२)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> तान्त्रि°. ६३१. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> काहे चेहि°. ६३२. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> लोके है.—<sup>२)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> विपर्ययि.—<sup>३)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> विवर्तितः. ६३३. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss विद्वत्समये इह नासवाप्ती. ६३४. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तुलमूल्य°. ६३५. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> तुलमूल्य°. A<sub>2</sub> gloss तुलमूल्यको नामः. ६३६. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> व्यापक°. ६३७. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तूष्णीं.—<sup>२)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> इद्विला°. ६३८. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> विप्रा नृपानुवर्तिनः इत्यन्वयार्थे. ६३९. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> दुष्प्रेक्ष°. ६४०. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss भवान्यत्रेति विश्वामित्रापाद्विरच्यो भटः स्वपदान् वसिष्ठस्यापाद्विरच्युर्भटः अगस्त्यस्यापि नहुषो भटः इति तद्वृत्तान्तोऽयं वक्तव्यः.

कृतवज्रः स तेवाङ्गे विमर्शकृत्तविमहः । कीर्यमाणकिमिकुतः ककषेधारितैरभूत् ॥६५४॥  
 अनुभाव्य स्वयां भाविनिरयक्तेश्वार्णिकाम् । गणरात्रेण तं प्राणाः काङ्क्षितापगमा जङ्घः ॥६५५॥ 655  
 ब्रह्मदण्डकृतं दण्डं भुक्त्वा दण्डधराधिपः । अकाण्डदण्डस्तथा यत्रौ दण्डधरान्तिकम् ॥६५६॥  
 तस्यावियतविसस्य त्रिशतं परिवत्सरान् । एवं प्रतापिनः सैकान्भूमोगो भूपतेरभूत् ॥६५७॥  
 तथा भूभृन्मत्स्या इविणकलुषाम्भःकृतवृषः स्थितिं स्त्रामुज्जन्तो विवधति कुमारानुसरणम् ।  
 क्रियन्ते कार्तान्तानुगविकृतकैवर्तनिवहैर्यथा स्नेहेकस्मात्स्थिरनिरयमालप्रणविनः ॥६५८॥  
 कृतपापं तमुद्दिश्य विपन्नममृतप्रभा । मृतोद्धाराय तन्माता व्यधत्तामृतकेशवम् ॥६५९॥  
 ललितापीडनामाभूत्ततो बद्धमतीपतिः । देव्यां दुर्गाभिधायां यो जयापीडादजायत ॥६६०॥ 660  
 बभूव रागिणो राज्ये राज्यकार्वाण्यपश्यतः । यस्व वाराङ्गनामोज्यं राज्यं दुर्नेयदूषितम् ॥६६१॥  
 दुष्कृतेनार्जितं वित्तं पित्रा निरयभागिना । यश्चारणादिषु न्यस्यन्ननुकपं व्ययं व्यधात् ॥६६२॥  
 बन्धकीबन्धुभावेन प्राप्तराजगृहाभयाः । तं पैथलीयविद्यानामन्तरङ्गं व्यधुर्विटाः ॥६६३॥  
 केशान्कीवशनच्छिन्नान्बलस्तल्ललाटिष्ठितम् । वपुषो मण्डनां मेने किरीटकटकोज्जितः ॥६६४॥  
 यो यो वेद्याकथाभिज्ञो यो यो नर्मविचक्षणः । स स तत्प्रियतां लेभे न भूरो न च पण्डितः ॥६६५॥ 665  
 अतमः स्त्रीभिरल्पाभिरुपरागः स पार्थिवः । जडं मेने जयापीडं स्त्रीराज्यान्निर्गतं जितात् ॥६६६॥  
 दिङ्मूर्जयत्र्यसनिनः पूर्वभूपाङ्गहास्य सः । गणिकाभोगसुखितः स्वसामयिकमध्यगः ॥६६७॥  
 संकोचकारिणो वृद्धाश्चमोत्तरोद्देज्य वारयन् । तस्माद्विडज्जनो लेभे संप्रीतात्पारितोषकम् ॥६६८॥  
 अङ्घ्रिचेष्ट इव स्पष्टपरिहासविचक्षणः । सोऽज्जबन्मन्त्रिवृद्धानास्थाने गणिकासलः ॥६६९॥  
 बन्धकीपादमुद्राङ्गं चारु पावराणादि सः । गौरवार्हान्दुराचारः सचिवान्पर्यधापयत् ॥६७०॥ 670  
 मानी मनोरथो मन्त्री परं परिजहार तम् । अशकुब्धमचितुं मध्यपातपराकुलः ॥६७१॥  
 कुकृत्यं योगराहित्यं वैधुर्यं द्रोहवृत्तिता । ..... दुर्बुत्तस्य प्रभोरन्यत्परिहाराच्च भेषजम् ॥६७२॥  
 सुवर्णपार्श्वं विप्रेभ्यो दधत्फलपुर्णं तथा । भूभृत्स लोचनोत्सं च शब्दशब्दानभूहिभुः ॥६७३॥  
 कल्याणदेव्यां संजातो जयापीडमहीभुजः । संप्रामापीडनामाथ बभूव भुवनेश्वरः ॥६७४॥  
 पृथिव्यापीड इत्यन्यन्नाम विभक्त्य भूपतिः । समामिं सप्तभिर्बर्षैः साक्षाज्वस्य समासदत् ॥६७५॥ 675  
 श्रीचिप्पटजयापीडो बृहस्पत्यपराभिधः । ललितापीडजो राजा शिशुदेवस्तनोभवत् ॥६७६॥  
 रागपदगृहीतस्य ललितापीडभूपतेः । वेदवाचां कल्पपास्वां यो जयादेव्यामजायत ॥६७७॥  
 उप्पाख्यस्याखुवप्राप्तकल्पपालस्य तां ह्यताम् । रूपतुम्भोबहुदास्वमैवीत्स हि भूपतिः ॥६७८॥  
 पक्षोत्पलककल्याणमम्मधर्मैः स मातुलैः । बालकैः पाल्यमानोभूत्पृथिवीमोगभागिभिः ॥६७९॥

६५४. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> विसर्प. ६५८. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> सितं. ६६२. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> seems to have read ब्रह्म; corrected by A<sub>2</sub>. ६६५. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कथाविज्ञो. ६७१. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तम्. ६७२. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> योगराहित्यं.—<sup>2</sup>) Here seems to be a lacuna in the text. ६७३. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss सुमपाह.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss परिहासपुरस्साये. ६७८. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कल्पं कुरां पालयतीति कल्पपालः कल्पपाल इति भाष्यम्.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; two aksharas of A<sub>1</sub>, corresponding to रुद्रा, are illegible on account of an ink blot. A<sub>2</sub> gloss अवकृत्ता उरुद्रा इति भाष्यम्. ६७९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> च्यो.

- 680 तस्य पञ्च महाशब्दास्त्रयायानुत्पलकोपहीत् । अन्ये जगृहिरेन्यानि कर्मस्थानानि मातुलाः ॥६८०॥  
 आयत्नीकृतसाज्ज्यैर्भ्रातृभिर्बन्दिताश्रया । भूभृज्जनन्या विदधे जयादेव्या अयेश्वरः ॥६८१॥  
 राज्ञां कृपणविसैर्यत्पिष्टैर्दूष्यते धनम् । अचिरासीयते शान्तिमूर्धः कैचिदेव तत् ॥६८२॥  
 जयापीठस्य यत्किञ्चित्स्त्रुतां हि व्ययीकृतम् । स्त्रुत्यासैरशेषं तसैः क्रमेण हतं यत् ॥६८३॥  
 भगिनीभगसौभाग्यसंभवैर्दिग्भैः कृताः । तेभङ्गराणां भोगानां भोक्तारो भाग्यमागिनः । ६८४॥
- 685 निरङ्कुशं चेष्टमानाः शनकैस्त्वक्तव्यैश्चाम् । ते स्वकीयाक्षृपाकाशमकुलीनाः शशङ्किरे ॥६८५॥  
 अथाभिचारक्रियया मिथः समन्त्रं पापिभिः । राज्येच्छया तैः स्वकीयः स्वामी च स नृपो हतः ॥६८६॥  
 भुक्तक्षितौ हादशाभ्यांस्तस्मिन्व्यापादिते तथा । वैष्णवेकस्व ते राज्यं परस्परमहंकृताः ॥६८७॥  
 तेषामाक्रान्तदेशानां नाममात्रमहीपतीन् । तांस्तान्कर्तुमनामान्वाङ्मिरोधोन्योन्यमुद्ययौ ॥६८८॥  
 अथ मेघावलीदेव्यां जातो वपियमूषतेः । उबेडोप्यवाक्रिकतया योभूवाज्यविवर्जितः ॥६८९॥
- 690 सोयं त्रिभुवनापीडो जयादेव्यामजीवनत् । राजानमजितापीडं तं बलादुत्पलो व्यधात् ॥६९०॥ युग्मम् ॥  
 शोडादिगणनास्थाननिप्यन्वोत्थावृणाव ते । पञ्चमाङ्गनास्थानादशनाच्छादने ददुः ॥६९१॥  
 एकसंभाषणास्त्रेहं यास्त्वन्मेषु दिने दिने । पञ्च तुल्यमुखाश्चैच्छुःस्यो राजा तदाभितः ॥६९२॥  
 ते राजन्यजितापीडे राज्योत्पत्त्यपहारिणः । पुरदेवगृहादीनां प्रतिष्ठाकर्म चक्रिरे ॥६९३॥  
 सापरवास्ते बुभुक्षिरे राज्यं स्वामिविवर्जितम् । निर्जने महिषं शान्तं मिथः सेव्यां वृक्षा इव ॥६९४॥
- 695 उत्पलेनोत्पलस्वामी तथोत्पलपुरं कृतम् । पद्मस्य पद्मस्वाम्यास्ते कृतिः पद्मपुरं तथा ॥६९५॥  
 बभूव्यधत्त पद्मस्य गुणदेवी गुणोज्ज्वला । मन्त्रमेकमधिष्ठाने शिनीयं विजयेश्वरे ॥६९६॥  
 धर्मो धर्मोद्यमी हेतुर्धर्मस्वामिभिर्निर्मितेः । कल्याणवर्मा सत्कर्मा कल्याणस्वामिकेशवे ॥६९७॥  
 दीप्तराणां सहस्राणि पञ्चोपकरणं कृत्वा । एकैकस्थाः सुधीर्धनोः कृत्वा मम्मो महाधनः ॥६९८॥  
 पञ्चाशीतिसहस्राणि गवां दत्त्वा प्रकल्पयन् । कुम्भप्रतिष्ठासंभारं यो मम्मस्वामिनं व्यधात् ॥६९९॥
- 700 तस्यैकस्यैव सामग्र्यां कः संख्यां कर्तुमर्हति । भ्रातृणां किं पुनस्तेषां सर्वेषां भूरिसंपदम् ॥७००॥  
 श्रोहारजितास्तु वा लक्ष्मीः सुकृतोपाजिताथ वा । सर्वेषां स्पृहणीयैश्च तेषां दानतया तथा ॥७०१॥  
 कृता देवगृहास्तैर्ये तत्पार्श्वेन्यसुरास्पदैः । दिङ्नातङ्गतमीपस्थकलभौपम्यमाभितम् ॥७०२॥  
 एकोननवने वर्षे स्वकीये शान्तिमागते । निर्विघ्नभोगास्तेभूवन्वर्द्धिशाब्दात्ययावधि ॥७०३॥  
 अथ मम्मोत्पलकयोदवभूषणो रणः । दृढपवाहा यत्रासीद्वितस्ता ह्यभटैर्हतैः ॥७०४॥
- 705 कविर्बुधमनःसिन्धुशशाङ्कः शङ्कुकाभिधः । यमुदिह्याकरोत्काव्यं भुवनाभ्युदयाभिधम् ॥७०५॥

६८०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कर्मस्थानानि कारखान इति प्रतिष्ठानि. ६८१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> glosses ललितापीडेन and पद्मोत्पलकादिभिः. ६८६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'देवानां.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> wrote 'मसामान्यादि°; A<sub>2</sub> altered this to 'मसम्बन्धा; A<sub>2</sub> has struck out the reading of A<sub>1</sub> and has written above 'मसामान्यान्वि°.—<sup>3</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'नायको. ६९०. <sup>1</sup>) युग्मम् added by A<sub>2</sub>. ६९१. <sup>1</sup>) Thus corr. by a later hand from A<sub>1</sub> 'देवा°; R Edd. 'शोडा°; G 'देवा°. Cf. viii. 578 (C).—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gives the marginal note शलस्थूलं नामित्वाणकं मिथान नवमायावि एषां चतुर्णां सम्बन्धी एकोत्पत्तिप्रवेशः स पञ्चमगणनास्थानमिति लोकाज्ञाव. ६९२. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'मुत्तम्यै° ६९९. <sup>1</sup>) To this verse seems to refer the gloss of A<sub>2</sub>: 'ननुनायां. ७०५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss श्रीशङ्कुकाभिधः प्रसिद्ध आलङ्कारिकः यस्य मतं रसविरूपणे काव्यप्रकाशे चतुर्थोऽस्ते श्रीमम्मटाचार्येण निकषितम्.

मम्मचतुर्थशोबर्मा संप्रामाये व्यपाहरत् । स वच तेजः भूराणां नक्षत्राणामिबार्धमा ॥७०६॥  
 अथोत्पाट्याजितापीडं संप्रामापीडसंभवः । अनङ्गापीडनामाभूक्तो मम्मदिभिर्नृपः ॥७०७॥  
 मम्मोत्साहासहिष्णुत्वात्संभूतामर्षैकृतः । तस्य राज्यं द्विजवासीसुखवर्मोत्पलात्मजः ॥७०८॥  
 वर्षत्रयेणोत्पलके ततः प्रथमागते । स चकारोत्पलापीडमजितापीडं नृपम् ॥७०९॥  
 तेषामाश्रयुजीराजसदृशानां महीभुजाम् । भूत्वापि भूत्याः कृतिर्नो विभूतिं केपि लेभिरे ॥७१०॥ 710  
 सांघिजिमहिकस्तस्व रत्नो नाम विभूतिभाक् । तस्मिन्कालेपि यथके रत्नस्वामिसुरासदम् ॥७११॥  
 भेजुर्दार्वाभिसारावीन्देशानुत्तम्य भूपताम् । विमलाश्वा ग्रामभुजो नराणां व्यवहारिणः ॥७१२॥  
 राज्ञां कार्कोटवन्द्यानां क्षीणमायमभूत्कुलम् । वंशस्तूत्पलकुल्यानां भुवि त्रैपुल्यमावयौ ॥७१३॥  
 सामर्थ्योपगतप्रायपार्थिवस्यो व्यपद्यत । विद्वेषास्तुखवर्माथ भुङ्क्ताख्येन स्वचन्पुना ॥७१४॥  
 ततः भूराभिधो मन्त्री सुखवर्मात्मजेकरोत् । राज्ययोग्योयमित्यास्थां सगुणवन्तिवर्मणि ॥७१५॥ 715  
 एकत्रिंशे स वर्षेय प्रजाविग्रवशान्तये । विनिवार्योत्पलापीडं तमेव नृपतिं व्यधात् ॥७१६॥  
 वत्कुने विफलकेशा आसन्पिपितामहाः । पौत्रेण हेलया ग्रामा सा सिद्धिः पुण्यकर्मणा ॥७१७॥  
 कुम्भाः पयोनिधिपयोहरणप्रवृत्ता नित्यं वहन्ति किल ये विफलभ्रमत्वम् ।  
 चित्रं क्षणादिह तदेकसमुद्भवेन संदर्शिता निखिलवारिधिपानलीला ॥७१८॥  
 अभूत तदनु मूर्ध्नि राजलक्ष्मीघटितकटाक्षकृतादिपट्टबन्धे ।  
 कनकघटमुत्ताजवाभिषेकं स्मृति पतन्तमवन्तिवर्मदेवः ॥७१९॥  
 संप्रामावुपदेष्टुमिन्दुतपनावुक्तं स्ववंशोद्भवैर्भूपालैर्नवराज्यतन्त्रमिव स ओक्त्वये धारयन् ।  
 राजा मण्डनकुण्डलद्वयमिषास्वच्छातपत्रच्छलालक्ष्मीविष्टरपुण्डरीकघटितच्छायोदयो दिष्टुते ॥७२०॥ 720  
 'इति श्रीकाश्यपिरिकमहामात्यचण्णकप्रष्टुसूतोः कलहणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां चतुर्थस्तरङ्गः ॥  
 समाशतद्वये षष्ठियुगे मासेषु षट्सु च । निर्दशाहेषु कार्कोटवंशे सप्तदशाभवन् ॥

७०९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss सुखवर्मा. ७१०. <sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from 'दुजे मासत'; A<sub>2</sub> gloss आश्रयुजे मासि चतुर्थये के  
 भिर्नृपान्ति ते हेवारवा इति प्रसिद्धास्तत्सदृशानां.—<sup>3</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> कठिना. ७११. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss अवन्तिवर्मानम्. ७१२. <sup>1</sup>) Thus  
 corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तदुक्त. ७२०. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'तपनो दुक्त. Colophon. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> inserts before this the following  
 note: रा १७ मे ७१६ आदितः राजानः ७० मे १७८९



## ॥ पञ्चमस्तरङ्गः ॥

- काप्येतेषु रुचिः कचेषु फणिनां पुंस्कोकिलस्येव ते गोभिः कण्ठतटस्य दृश्यति पुरो दृक्पश्य चक्षुःभुतेः ।  
संधानेभिनवे मियो भगवतो जिह्वापृथक्स्पन्दिनी' भिन्नार्थी सवृशाक्षरामपि वदन्त्येवं गिरं पातु वः ॥१॥  
अवन्तिवर्मा साम्राज्यं प्राप्य पाटितकण्टकः । चकार चरितैश्चित्रं सतां कण्टकितं वपुः ॥२॥  
आसतां क्षितिपामात्यौ तौ हावपि परस्परम् । आशादाने' परिवृद्धौ भृत्यावाज्ञापरिपहे ॥३॥  
कृतज्ञः क्षान्तिमान्क्षमाभृन्मन्त्री भक्तः स्मयोज्झितः । अभङ्गुरोयं संयोगः सुकृतैर्जातु रक्षयते ॥४॥
- 5 विवेक्ता प्रामराज्यः स क्षमाभृद्दीक्ष्य नृपभियम् । अविलुप्तस्मृतिर्धर्मानन्तरेवमचिन्तयत् ॥५॥  
गोभुजां वल्लभा लक्ष्मीर्मातङ्गोत्सङ्गलालिता । सेयं स्पृहां समुत्पाद्य दूषयत्युन्नतात्मनः ॥६॥  
स नास्ति कश्चित्प्रयमं यः प्रदर्शयानुकूलताम् । संताप्यते न चरमं नीचप्रीत्येव नानया ॥७॥  
चपलाभिः प्रवृद्धेयं स्वर्वेद्याभिः सहाम्बुधौ । तदेकचारिणीवृत्तमनया शिक्षितं कुतः ॥८॥  
निःकेहा नान्वगात्कांक्षित्छचिरं संस्तुताप्यसौ । परलोकाध्वगान्भूमानपाधेयानवान्धवान् ॥९॥
- 10 हेमभोजनभाण्डादि भाण्डागारे यदर्जितम् । कस्मादस्य न नाशस्ते लोकान्तरगता नृपाः ॥१०॥  
अन्योच्छिष्टेषु पात्रेषु भुङ्क्तेषु महीभुजः । कस्मात्त लज्जामवहउशौचचिन्तां न वा दधुः ॥११॥  
स्युलेषु राजतस्थालकपालेऽवधलोकितैः । प्रेतभूपालनामाङ्कैः शङ्का कस्य न जायते ॥१२॥  
कृष्टाः प्रविष्टे ये कालपाशे कण्ठान्मुमुर्षताम् । अशस्ता अपवित्राश्च ते हाराः कस्य हारिणः ॥१३॥  
सदूष्य बाष्पैर्दुःखोष्णैस्त्यक्तान्पूर्वैर्मुमुर्षुभिः । स्पृशन्नेतानलंकाराश्च कः संकोचमाप्नुयात् ॥१४॥  
या वारिराशिसलिलान्तरसंनिधानसंसेवयापि सततं मलिनैश्च लक्ष्मीः ।
- 15 पात्रेषु रोरंशिखिभागिषु सा विमुक्ता धैमन्यमेति हरिणीव हुताशशौचां ॥१५॥

१. ') A<sub>2</sub> gloss: काप्येतेषु इति । एतेषु प्रत्यक्षविषयेषु फणिनां सर्पाणां कचेषु बन्धनेषु ते कापि रुचिः कश्चिदप्यभिलाषीति । अत्राश्रय-  
कक्ष्यादिबन्धनार्थमत्यन्तं सर्पान्मिलयतीति देवीवचनम् । बन्धनस्थानानां कण्ठमकोष्ठकक्ष्यादीनां बहुस्थाद्वन्धानामपि बहुवचनम् । एतेषु  
कचेषु केशेषु फणिनां सम्बन्धिनी अर्धान्मोक्षकारिणी कापि रुचिरनिबन्धनीया क्षान्तिस्तथास्ति तत्र केशानामजगराणासिच वशोन्नतानीय  
मोहा जायते इति महादेववचनम् । पुंस्कोकिलस्येव तत्र कण्ठतटस्य गोभिर्वचनैः चक्षुःभुतेः सर्वस्य दृक् नेत्रं दृश्यति मोक्षं । कोकिलरुतमिव  
तत्र कण्ठभ्रमं भुत्वा सर्वस्य दृग्दर्शः । सर्पाणां चक्षुरव अवगस्थानीयमित्यतो दृक् दृश्यतीत्युक्तम् । गीतमियो हि सर्पः । यदुक्तम् । शिमुर्वैनि  
पशुर्वैस वैनि गीतरसं फणी । साहित्यामृतसारस्य साङ्गो वंसि वा न वेति ॥ इति महादेववचनम् ॥ देवीवचनं तु । तत्र कण्ठतटस्य को-  
किलस्यैव करे पुगेने नेत्रं दृश्यति । गीतं किरणे । कोकिलतुल्यवर्णकण्ठतटनैल्यदर्शनेन सर्वस्य दृग्दर्शः दृष्टिवकासः कोकिलरुतं भुत्वा  
सर्पाणां नेत्रविकासो जायते गीतसमये तु संकोच इति लौकिकाः ॥—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>° स्थितिनी. २. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from  
A<sub>1</sub> °धामे. ३. ') Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> °कृत्यवाम्. १०. ') न supplied by A<sub>2</sub>. १५. ') A<sub>2</sub> gloss रोरः वारिद्यं.—  
'A<sub>1</sub> °शौचे altered by later hand to °शौचा; A<sub>2</sub> glosses: अभिशाचानां सुगाणां अभिना लोमभुद्धिः अभिशीचवसनवत्, and  
हुताशौचमिना शौचं भुद्धिर्वत्सा सा हुताशशौचा । हरिणी सुगी इव यथा सा भवति प्रक्षिप्तदेहा सती भुद्धिलोभा भवति सङ्गम्.

इति निर्धाय नृपतिर्नीत्वा स्वर्गादिं चूर्णताम् । निजैरञ्जलिभिः प्रादाद्विजम्भयः करम्भकम् ॥१६॥  
 साधु भूषेति वक्तव्ये हर्षाभिगौरवं हिजः । साध्वन्नस्तिचित्ति वदसेकः प्रापाञ्जलीन्बहून् ॥१७॥  
 लक्ष्मीं कृत्वार्धिसाकृत्कां कृतिनावन्तिवर्मणा । विभूतिधामरच्छवमात्रशेषा व्यधीयत ॥१८॥  
 अनन्तसेपसंपन्नभूरिगोत्रनविग्रहे । राजभ्रीर्दुर्जरा तस्य नवत्वे भूभुजोभवत् ॥१९॥  
 विभुतान्समरे भ्रातृभ्रातृव्यांश्च विजित्य सः । चकार भूरिभिर्बहै राज्यं विगतकण्टकम् ॥२०॥ 20  
 राज्यं निष्पाद्य निर्दिष्टमद्य वात्सल्यपेशलः । विभज्य बन्धुभृत्येषु बुभुजे पार्थिवः भिवम् ॥२१॥  
 भ्राता हैमानुरस्तेन भूरवर्माभिधः क्षुधीः । श्रुतिप्रियेण वितते वीरराज्येभ्यविच्यत ॥२२॥  
 खाधूयाहस्तिकर्णोऽख्यावपहारौ प्रदाय यः । भूरवर्मस्वामिनं च गोकुलं च विनिर्ममे ॥२३॥  
 संपूर्णः पूर्णमहिमामर्त्यमाहास्यमन्दिरम् । पञ्चहस्ताप्रदश्चक्रे मठं ह्यकृतकर्मठः ॥२४॥  
 भ्राता व्यधत् नृपतेरपरः समराभिधः । केशवं चतुरात्मानं समरस्वामिनं तथा ॥२५॥ 25  
 द्वौ भूरावरजौ धीरविज्जपाख्यौ निजाख्यया । व्यधत्तौ विबुधावासौ हावन्तौ गणनापती ॥२६॥  
 भूत्वा वातुलताच्छत्रप्रभावानुभवौ भुवि । गतौ सविप्रहावेव हरावासाव्यसभ्यताम् ॥२७॥ युग्मम् ॥  
 राजदौवारिकः श्रीमाञ्भूरस्यासीन्महोदयः । महोदयस्वामिनो यः प्रतिष्ठां समपादयत् ॥२८॥  
 रामटाख्यमुपाध्यायं ख्यातश्याकरणभ्रमम् । व्याख्यातृपदकं चक्रे स तस्मिन्मन्दिरम् ॥२९॥  
 भ्रमात्येन महीभर्तुः श्रीप्रभाकरवर्मणा । कृतं प्रभाकरस्वामिनाप्तो विष्णोर्निकेतनम् ॥३०॥ 30  
 आयातेन भुक्तैः सार्धं रत्ना गृहभुक्तेन यः । मुक्ताः प्राप्य प्रतिष्ठायां चक्रे ख्यातां शुक्रावलीम् ॥३१॥  
 विच्छिन्नप्रसरा विशा भूयः भूरेण मन्त्रिणा । सत्कृत्य विदुषः सभ्यान्देशेस्मिन्नवतारिता ॥३२॥  
 युगैः क्षितिभुजां योग्यैरुद्यमाना महर्षयः । बुधाः प्रवृत्ततत्कारा विविधभूषणैः सभाम् ॥३३॥  
 मुक्ताकणः शिवस्वामी कविरानन्दवर्धनः । प्रयां रत्नाकरश्चापात्साम्राज्येवन्तिवर्मणः ॥३४॥  
 आस्थाने कृतमन्दारो बन्दी भूरस्य मन्त्रिणः । संकल्पस्मृतिमाधातुमिमामासीं सदापठत् ॥३५॥ 35  
 अथमवसर उपकृतये प्रकृतिचला यावदस्ति संपदियम् । विपदि सदाभ्युदयिन्यां पुनरुपकर्तुं कुतोवसरः ॥३६॥  
 कृतः सुरेश्वरीक्षेत्रे बहुगेहविधायिना । शिवयोर्निभयोस्तेन प्रासादः सोऽव्ययस्थितिः ॥३७॥  
 भूरेश्वरं प्रतिष्ठाप्य स्ववेदमेव समुद्यतम् । चक्रे भूरमठं धीमान्स भोगाय तपस्विनाम् ॥३८॥  
 स्वकृते पत्तनवरे तेन भूरपुराभिधे । क्रमवर्तमदेशस्थो ह्यकोभूद्विनिवेशितः ॥३९॥  
 सुरेश्वरीप्राङ्मनतश्चक्रे भूतेश्वरं हरम् । मठं भूरमठान्तश्च भूरजो रत्नवर्धनः ॥४०॥ 40  
 काव्यदेव्यभिधा भूरवधूः भुक्तान्वया व्यधात् । सदाशिवं सुरेश्वर्यां काव्यदेवीश्वराभिधम् ॥४१॥

१६. <sup>1</sup>) A, gloss आदिचक्रेन वीरिकादिः परिग्रहः.—<sup>2</sup>) A, glosses इन्द्रं and करम्भं व्यामिश्रं लिखन् इति भाषया.  
 १७. <sup>1</sup>) A, gloss बुधलोका.—<sup>2</sup>) A, gloss व्याप्राप्तये वागहाये.—<sup>3</sup>) A, विधाव. २४. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, सपूर्णपुण्यमहिमा.—  
<sup>2</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, मन्त्रका.—<sup>3</sup>) A, gloss वाञ्छय. २५. <sup>1</sup>) A, gloss शास्त्रायमाने समरभोग. २६. <sup>1</sup>) तू written above the line  
 by A<sub>1</sub>; corresponding letter of A, smeared over. A, gloss इहौ वागुलापुण्यनाशित स्वस्व तज्जायमिव विधाव लोकविषये गो-  
 वितनिजप्रभावविस्वर्यः.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A, गुरौ. २६. <sup>1</sup>) A, gloss वदवाच्ये. २७. <sup>1</sup>) सार्धं supplied by A,  
 in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>2</sup>) Thus corr. by later hand from A, कथाप्रभुका. २८. <sup>1</sup>) A, gloss आनन्दवर्धनः काव्यान्त-  
 र्धनियन्तकाः.—<sup>2</sup>) A, gloss रत्नाकरः हरविजयकारः. २९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A, लमाभु. ३०. <sup>1</sup>) A, gloss  
 भूरपुरे. ३१. <sup>1</sup>) A, gloss कविलनकोदयः.—<sup>2</sup>) A, gloss ह्यः.

- निर्मत्सरोवन्तिवर्मा सोदरेभ्योनपायिनीम् । भूराय च सपुत्राय नृपतिप्रक्रियां ददौ ॥४२॥  
 छन्वानुवर्ती मृगालो दैवतस्येव मन्त्रिणः । आ बाल्याद्वैष्णवोपासीच्छैवतामुपदर्शयन् ॥४३॥  
 क्षेत्रे विश्वैकसाराख्ये मृगानामपवर्गदे । भूरिभोगास्पदं राज्ञा तेनावन्तिपुरं कृतम् ॥४४॥  
 45 अवन्तिस्वामिनं तत्र प्रायज्याधिगमात्कृती । विधाय प्राप्तसाम्राज्यधकेवन्तीश्वरं तदा ॥४५॥  
 त्रिपुरेश्वरभूतेशविजयेशेषु भूमृता । ज्ञानद्रोण्या रूप्यमय्या तेन पीडयन् कृतम् ॥४६॥  
 भूरस्यापि नरेन्द्रं तं ध्यायतः स्वाधिदैवतम् । तत्प्रियार्थमुपेक्षोभूद्धर्मः प्राणाः सुतोषि वा ॥४७॥  
 तथा चार्चयितुं जातुं यातो भूतेश्वरं नृपः । विभवानुगुणे स्वस्मिन्पूजोपकरणोपिते ॥४८॥  
 ददर्श पीठे देवस्य पूजकैरुपपादितम् । बन्धमुत्पलशाकाख्यं तिक्तशाकमवस्थितम् ॥४९॥  
 50 तत्रस्थाः क्षमाभुजा पृष्ठास्तन्निवेदनकारणम् । व्यजिज्ञपन्क्षितिन्यस्तजानुमाञ्जलयस्ततः ॥५०॥  
 डामरो धन्वनामास्ति लहरे विषये बली । भूरस्य मन्त्रिणो देव सेवको यः सुतोषमः ॥५१॥  
 इतेषु तेन मामेषु निरवमहशक्तिना । निवेद्यमेतदेवास्मै भूतेशाय निवेद्यते ॥५२॥  
 अकाण्डभूलजनितां पार्थिवः कथयन्त्ययम् । भुतमभुतवत्कृत्वा त्यक्तपूजोद्य निर्ययौ ॥५३॥  
 पूजां संत्यज्य गमनं भूलं चाकस्मिकं प्रभोः । सहेतुकं विदुःभूरो वृत्तान्तान्वेषकोभवत् ॥५४॥  
 55 ज्ञाततत्त्वस्ततस्तूर्णं भूतेशाभ्यर्णवर्तिनः । क्रुद्धः समातृचक्रस्य भैरवस्याविशदृष्टम् ॥५५॥  
 निषिद्धजनबाहुल्यार्जुत्वा विरलपार्श्वगः । प्राहिणोद्धन्वमानेतुं ततो दूतान्पुनः पुनः ॥५६॥  
 स क्षितिं पतिपूतनासंमर्देन प्रकम्पयन् । अप्रकम्पतनुः प्राप क्रूरः भूरान्तिकं द्यौः ॥५७॥  
 तस्य प्रविष्टमात्रस्य शशिणः भूरचोदिताः । मुण्डं सजीवितस्यैव विच्छिदुर्भैरवापतः ॥५८॥  
 आसद्ये सरसि क्षिप्त्वा रुधिराक्षरि तद्वपुः । क्षमापतेः क्षालितामर्षो धीरः भूरो विनिर्ययौ ॥५९॥  
 60 तस्य भुत्वा शिरमिच्छन् स्वपुत्रस्येव मन्त्रिणा । क्षीणमन्युः क्षितिपतिः सचैलक्ष्य इवामभवत् ॥६०॥  
 भूरोय पृष्ठकुशलो निर्व्यथोस्मीति भाषिणम् । उत्थाप्य तल्पात्तं देवं पूजाशेषमकारयत् ॥६१॥  
 इत्थं समस्तकृतेषु भावज्ञः स महीपतेः । अनुक्लेशं हितं तत्तत्प्राणांस्त्यक्त्वाप्यसाधयत् ॥६२॥  
 परस्परमनुत्पन्नमन्युकालुष्यदूषणौ । न दृष्टौ न भुतौ वाग्यौ तादृशौ राजमन्त्रिणौ ॥६३॥  
 श्रीमेघवाहनस्येव साम्राज्येवन्तिवर्मणः । अशेषपाणिनामासीदमारो दश वत्सराम् ॥६४॥  
 65 जलं जहङ्गिः शिशिरं तटानेत्याकुतोभयैः । तत्कालं सेवितः पृष्ठे पाठीनैः शरदातपः ॥६५॥  
 अनुपदाय लोकानां भद्रश्रीकच्छटादयः । अवन्तिवर्मणः काले सिद्धा भुवमवातरन् ॥६६॥  
 चरित्रे बहुवक्त्राद्ये येषामेकस्व पावनः । अयं प्रासङ्गिकः कश्चिद्वृत्तान्तो वर्णयिष्यते ॥६७॥  
 देशः पबलतोयोयं महापद्मसरोजतैः । कूलिनीभिश्च शबलः स्वल्पोत्पत्तिः सदामभवत् ॥६८॥  
 ललितादिस्थभूर्भर्तुरयोगेन बलीयसा । किञ्चिदाकृष्टसलिलः प्रापोत्पत्तिं मनाक्ततः ॥६९॥

५४. ') A, gloss विश्वैकसाराख्ये भारतो इति मामे.—') Thus corr. by later hand from A, राज्ञा. ५६. ') Thus corr. by later hand from A, जातो. ५९. ') A, gloss तार इति मसिद्धे रादे. ५९. ') A, separates स from the following and gives the gloss भूरः to स. ५६. ') Thus A,; A, 'बाहुल्यो मृत्वा. ५७. ') Thus A,; A, पुरः. ६०. ') Thus corr. by A, from A, क्षम'.

जयापीडे क्रमाच्छते स्वस्वकीयेषु राजसु । सलिलोपग्रथैरासीत्पुनरेवावृता सितिः ॥७०॥ 70  
 दीक्षाराणां दशशती पञ्चाशत्पथिकाभवत् । धान्यखारीक्रेवे हेतुदेशे दुर्मिश्रविशने ॥७१॥  
 अवन्तिवर्मणः पुण्यैर्जन्मस्त्रीवयितुं ततः । स्वयमन्नपतिः श्रीमान्मुद्यः सितिमवातरत् ॥७२॥  
 यस्याविज्ञातसंभूतेस्तुये कालेपि निश्चितम् । अयोनिजत्वं कृतिनश्चरितैर्भुवनाद्भुतैः ॥७३॥  
 पुरा रथ्यारजःपुञ्जं संमार्जन्ती पिधानवत् । सुय्याभिधाना षण्डाली मृत्राण्डं प्राप नूतनम् ॥७४॥  
 तस्मिन्पिधानमुद्दृत्य सापद्यन्मध्यशाविमम् । बालं कमलपत्राक्षं धन्यन्तं स्वकराङ्गुलीः ॥७५॥ 75  
 मात्रा कयापि स्वक्तोसौ हृन्दरो मन्दभाग्यया । अयेति चिन्तयन्त्यासीत्सा स्नेहाद्यस्तुतस्तनी ॥७६॥  
 अदुर्बन्धा स्पर्शेन धाव्याः मूढस्त्रियो गृहे । तया विहितवृत्तिः स शिमुर्नृदिमनीयत ॥७७॥  
 स सुय्यनामा मतिमाग्नवृद्धः शिशिताक्षरः । कस्याप्यासीद्दृष्टपतेरर्मकाध्यापको गृहे ॥७८॥  
 व्रतकानादिनिधमैस्तं सतां हृदयंगमम् । गोष्ठीषु विशदग्रहं विदग्धाः पर्यवारयन् ॥७९॥  
 तेषां कथाव्यवस्थास्तु निन्दतां जलविप्रवम् । धीरस्ति मे निरर्थस्तु किं कुर्यामिति सोब्रवीत् ॥८०॥ 80  
 उन्मत्तस्येव बदतस्तस्य तन्नियमाह्वयः । निशम्य भूमृष्टारेभ्यश्चिरमासीत्सविस्मयः ॥८१॥  
 ततस्तमानीय नृपः किं ब्रूय इति पृष्ठवान् । धीरस्तीत्यादि राजामेव्यवोचस्तीप्यसंभ्रमः ॥८२॥  
 बानूलोत्साविति निजैरुक्तोप्यथ महीपतिः । धिवं दिदृक्षुर्विदधे तस्यायत्तं निजं धनम् ॥८३॥  
 कोशाशीघ्राभाण्डानि बहून्वादाव हेलवा । ययौ मडवराज्यं स नावमाह्वय रंहता ॥८४॥  
 यामि तत्र प्रवृद्धाभ्युनिमये नन्दकाभिधे । एकं निक्षिप्य दीक्षारभाण्डं व्यावर्तत हुतम् ॥८५॥ 85  
 सत्त्वं बानूल एवासी सन्नेष्वपि वदस्त्वपि । बानी निशम्य तां राजा तथिष्ठान्वेषकोभवत् ॥८६॥  
 क्रमराज्यं स संप्राप्य देशे यक्षदराभिधे । अञ्जलिभ्यां निषिक्षेप दीक्षारान्सालितान्तरे ॥८७॥  
 बभूव तीरद्वालम्बिहैलनिर्लुडिताः शिलाः । बहुविधैस्ततां निष्पीड्य पयः प्रतिपयोमुखम् ॥८८॥  
 शुभिक्षोपहता धाव्या दीक्षारान्वेषिणस्तदा । शिलाः प्रवाहाद्बुद्धस्य वितस्तां समशोषयन् ॥८९॥  
 एवं दिनानि दिवाणि पयो युक्त्या विकृष्य तत् । वितस्तामेकतः स्थानात्कर्मकृन्निरबन्धयत् ॥९०॥ 90  
 पाषाणसेतुबन्धेन सुय्येनाहुतकर्मणा । समाहममवद्वत्ता निखिला नीलजा सरित् ॥९१॥  
 अधः प्रवाहं संशोध्य लुडदहमपतिक्रियाम् । कृत्वा बद्धैः शिलाबन्धैः सेतुबन्धमपाटयत् ॥९२॥  
 धिरकालनिरोधेन सौत्काण्डेवाभ्युधि प्रति । ततः प्रावर्तत जवाह्रन्तुं सागरगामिनी ॥९३॥  
 जम्बालाङ्गा स्फुरन्मीना भूर्बभौ सलिलोज्झिता । व्यक्तकाण्ड्यां सनक्षत्रा निर्मेधेव ममःस्थली ॥९४॥  
 बभूव यत्र विवेदीयवेधं सलिलविप्रवे । तत्र तत्र वितस्तायाः प्रवाहाद्भूतनान्वयधात् ॥९५॥ 95  
 मूलस्रोतोऽधनिष्ठधूतभूरिस्तोता बभौ सरित् । एकभोवाभवाभेकफलेवासितपत्रगी ॥९६॥  
 वामेन सिन्धुस्निग्धाम्या वितस्ता दक्षिणेन तु । बान्धवी ये समवसतां प्राग्वैन्यस्वामिनोन्तिके ॥९७॥  
 वर्ततेषु महानद्योः कल्पापादेव्यनस्वयः । संगमौ ववरोपान्ते स सुय्योपक्रमस्तयोः ॥९८॥

७१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> पञ्चाशत्पथि. — <sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'कारे. ७३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss चतुर्थे हुने. ७४. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> पुत्राभि. ७७. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'मृत्रा. ८७. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'समवस. ८९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss चारणकावधे. ९०. <sup>1</sup>) समवस supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.

- अथाप्यास्ता कलपुरपरिहासपुरस्थितौ । विष्णुस्वामी संगमस्य वैष्णवस्वामी च तीर्थयोः ॥१९१॥
- 100 सुन्दरीभवनाभ्यर्णमात्रस्याद्यतनस्य तु । योगशायी इषीकेशः सुद्यस्याभ्यर्णितस्तटे ॥१९०॥  
 इत्यन्तेद्यापि सरितां पूर्वकोतस्तदोद्गताः । निपादाकुडनौरज्जुरेखाङ्गा जीर्णपादपाः ॥१९०१॥  
 स्फुरन्तरङ्गजिह्वाः स नदीमार्गमजिपहत् । तास्ताः स्वेच्छानुसारेण मान्त्रिकः पञ्चगीरिव ॥१९०२॥  
 बद्धा शैलमयान्तेतुन्वितस्तां समयोजनीम् । महापद्मसरोवारि स चकार निवन्त्रितम् ॥१९०३॥  
 महापद्मसरःकुण्डाद्वितस्ता येन योजिता । जवाक्षिर्वाति कोदण्डयन्त्रादिपुरिवाधना ॥१९०४॥
- 105 उद्धृत्य सलिलादुर्वीमेवमादिवराहवत् । अनेकजनसंकीर्णान्मामाचानाविधान्यधात् ॥१९०५॥  
 पालीभिरम्भः संरोध्य यान्कुण्डसदृशान्वयधात् । कुण्डलानीति सर्वाक्षसमृद्धान्नुषते जनाः ॥१९०६॥  
 उत्खातकीलनिबहासद्योद्यापि शरत्कृशाः । व्यञ्जन्ति जलगन्धेभबन्धनस्तम्भसंनिभान् ॥१९०७॥  
 वीक्षारभाण्डानैज्जीत्स यदगाधजलान्तरे । नन्दके निर्गतजले स्थलात्मास्तदलभ्यत ॥१९०८॥  
 अदेवमातृकान्मामान्परीक्ष्य विविधाः क्षितीः । संविमेजे विभक्तेन नादेयेन स प्रारिणा ॥१९०९॥
- 110 असिञ्चच्च जलैर्मान्मामान्मुदमुपाहताम् । या यावता क्षणेनागाच्छोषं तां तावता इदि ॥१९१०॥  
 कालेन मत्वा सेकाहं प्रतिपामं जलक्षुतेः । परिमाणं विभागं च परिकल्प्य निरत्ययम् ॥१९११॥  
 चकार चानूलाद्याभिः सिन्धुभिः सर्वतो दिशः । सत्कलोदारकेदारसंपत्संपन्नविभ्रमाः ॥१९१२॥ तिलकम् ॥  
 न कश्चिदप्येनोपकृतं न यत्संकर्षणेन वा । हेलया मण्डलेमुष्मिस्तत्सुद्येन ह्यकर्मणा ॥१९१३॥  
 भूमेर्जलादुद्धरणं द्विजक्षेत्रे तयार्पणम् । सेतुबन्धोदमभितोये यमनं कालियस्य च ॥१९१४॥
- 115 चतुर्षु सिद्धमिति यद्विद्वजोः सत्कर्मजन्मसु । सुद्यस्य तत्पुण्यराशेरकस्मिन्नेव जन्मनि ॥१९१५॥ बुद्धम् ॥  
 यस्मिन्महासुभिः शीक्षारणां शतद्वयी । धान्यखारेः प्राप्तिहेतुरा सर्गादभवत्पुरा ॥१९१६॥  
 ततः प्रभृति तत्रैव चित्रं कश्मीरमण्डले । षट्त्रिंशतां धान्यखारेर्दीप्तारैरुदितः क्रयः ॥१९१७॥  
 निर्गतयां महापद्मसलिलात्स्वर्गसंनिभम् । वितस्तायास्तटे चक्रे स्वनामाङ्कं स पञ्चनम् ॥१९१८॥  
 स्वकृता स्थापिता तेन सरसि व्याप्तदिक्कटे । आसंसारं स्थितामारंमर्यादा ह्यवपत्तिनाम् ॥१९१९॥
- 120 सुद्यार्कुण्डलनामानं धामं कृत्वा द्विजातिसात् । सुद्यार्मुनिश्च तन्नाम्ना सुद्यार्सितुं स निर्ममे ॥१९२०॥  
 तेनोद्धृतास्तु सलिलाद्गुप्ता धामाः सहस्रशः । अवन्तिवर्मममुल्लैर्जयस्थलमुखाः कृताः ॥१९२१॥  
 ईदृशैर्धर्म्यवृत्तान्तैः पर्वतितकृतोदयः । अवन्तिदेवः पातिस्म मान्धातेव बह्वधराम् ॥१९२२॥  
 प्राणप्रयाणसोद्योगरोगमस्तस्ततो ययौ । क्षेत्रं स त्रिपुरेशाद्विनिष्ठज्येष्ठेभ्यश्चराभितम् ॥१९२३॥  
 आत्मनस्तत्र निश्चित्य विपत्तिं चिरगोपिताम् । प्राणान्ते प्राञ्जलिः भूरो वैष्णवस्त्वमदर्शयत् ॥१९२४॥
- 125 तेनान्ते भगवद्गीताः भृषता भावितात्मना । ध्यायता वैष्णवं धाम निरमुष्यत जीवितम् ॥१९२५॥

१९. १) Emended; A, अभ्यर्ण, altered by later hand to अभ्यर्ण. १०१. १) Thus G and Edd.; A °इवः. १०४. १) Thus G and Edd.; A °वन्ति. १०६. १) Emended; A °आण्डानौ. ११२. १) Supplied by A, ११५. १) Thus corr. by A, from A, यत्सिद्ध. — १) बुद्धम् supplied by A, ११६. १) Thus corr. by A, from सारि. ११७. १) A, gloss दावता-हीनारणां बाह्यगन्धे इति कश्मीरदेशभाषया परिगणने पदविवादीजाराः विवाहगन्ध इति शेषः. ११८. १) Thus corr. by A, from A, निर्ममे वा. — १) A, gloss सुद्यपुत्रादयम्. ११९. १) Thus corr. by A, from A, स्थिराकार. १२०. १) Thus corr. by later hand from A, सुद्यकु. — १) Emended; A सद्य. — १) Thus corr. by later hand from A, सद्य. १२१. १) A, gloss जिपहत्.



आवाहभुक्तस्य तृतीयस्या क्षमापतिः । वर्षे एकोनषष्ठे स श्माभृषास्तमुपावयी ॥१२६॥

तस्मिन्पशान्ते प्रत्येकं विभक्तोस्तिष्ठत्येतान् । तुल्यमुत्पलवर्धनानां राज्येष्वा भूषणमभूत् ॥१२७॥

ततश्चक्रे प्रतीहारः प्रयत्नाद्भक्तवर्धनः । नृपं शंकरवर्मणमवन्तिनृपतेः हतम् ॥१२८॥

कर्णयो विजयामात्यस्तनूजं भूरवर्मणः । तद्वेपास्तुखवर्माख्यं यौवराज्येप्ययोजयत् ॥१२९॥

अतस्तबोरभूदरं क्षितीशयुवराजयोः । वस्मिन्क्षणे क्षणे राज्यमासीदोलामिवाभयत् ॥१३०॥

130

शिवशक्त्यादयो वीराः स्वामिकार्योजितासवः । यथाभूवन्स्वसत्त्वस्य परीक्षाक्षणलाभिनः ॥१३१॥

कुर्वतां स्वामिशूणां हानमानप्रतिभवम् । सत्त्वैकाग्र्या ते वस्मादानुकूल्यमशिभयन् ॥१३२॥

पिण्डस्पृहां परित्वज्याहंकृताः शिशिताः कश्चित् । तावन्न वीततमसः श्रुत्स्मिन्नुजीविनः ॥१३३॥

कथंचिदथ निर्जित्य युवराजं महौजसम् । प्राज्यः स्वविजयौकारश्चक्रे शंकरवर्मणा ॥१३४॥

समादत्समरवर्माधौर्ध्वतीर्णसमरोत्कृत् । कीर्तिं भिया प्रगथिनीं लब्धयाधिविवेद सः ॥१३५॥

135

अथ निर्जित्य दायदांलब्ध्वा तस्मीं क्षितीश्वरः । जिष्णुर्दिग्विजयं कर्तुं भीमानासीन्महोद्यमः ॥१३६॥

तस्य कालबलादेशे प्रक्षीणजनसंपदि । लक्षाणि नव पत्नीनां द्वाराभिष्कामतोभवन् ॥१३७॥

स्वपुरस्थोपकण्ठेपि योभूत्कुष्ठितशासनः । स एव रत्नोत्सवेषु राज्ञामाज्ञां न्यवेदयत् ॥१३८॥

गच्छन्नाद्याविच्छेदसंप्रदायः ककुब्जये । स्वप्रज्ञया समुप्रीतो राज्ञा शंकरवर्मणा ॥१३९॥

तस्तेना नरनाथानां धृतनामिः पदे पदे । कुलापनेव कुल्याभिर्बिषास्त्रीभिरवर्धत ॥१४०॥

140

दार्वाभिसारराजेन व्रत्यतां समुपाभिताः । अग्निद्रोण्यो न बाहिन्यस्तस्तेनानादमादधुः ॥१४१॥

जनोल्बणैर्हरिगणैर्गृह्णन्हरिगणं क्षणात् । अनासादितदुर्गं स चक्रे दुर्गान्तरातिथिम् ॥१४२॥

लक्षाणि नव पत्नीनां वारणानां शतवधू । लक्षं च बाजिनामासीद्यस्य सेनापुरःसरम् ॥१४३॥

स गूर्जरजयव्यमः स्वपराभवशङ्किनम् । वैगर्तं पृथिवीचन्द्रं निन्ये तमसि हास्यताम् ॥१४४॥

पुत्रं भुवनचन्द्राख्यं नीचि प्रागेव दत्तवान् । स ह्यभूत्पणतिं कर्तुं तस्याभ्यर्णमुपागतः ॥१४५॥

145

अथ तत्कटकं भ्राम्यङ्गुरिमण्डलनायकम् । वीक्ष्य संमुखमायान्तं महार्णवमिवोल्बणम् ॥१४६॥

समागमक्षणे वस्माच्छङ्कमानः स्वबन्धनम् । पलाय्य प्रययौ दूरं निर्वाणौजोविजृम्भितः ॥१४७॥ तिलकम् ॥

यमप्रतिमसौन्दर्यमवाप्त्वाहुः पुराविदः । तमेवात्राक्षुवक्षस्ता नृपाः कालमिवोल्बणम् ॥१४८॥

उद्यत्नालखानस्य संक्षये गूर्जरमुभूजः । बद्धमूलां क्षगाक्ष्मीं भुवं दीर्घमरोपयत् ॥१४९॥

तस्मै दत्त्वा टक्कदेशं विनयोदङ्गुलीमिव । स्वशरीरमिवापासीन्मण्डलं गूर्जराधिपः ॥१५०॥

150

इतं भोजाधिराजेन स साक्षाज्यमदापयत् । प्रतीहारतया भृत्यीभूते धक्षियकान्वये ॥१५१॥

१२६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'वतेः'. १२९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'पापवर्ध'.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss अवन्तिवर्मणाः. १३४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss सुखवर्मणम्. १३९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; altered by later hand to 'विच्छेद'. १४१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss दार्वाभिसारः दान गत्वा इति भाषया.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss नरवाहननाम्ना.—<sup>3</sup>) A<sub>2</sub> भ्राम्यता.—<sup>4</sup>) A<sub>2</sub> gloss दार्वाभिसारमृपस्य सेनाः. १४४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss गूर्जरेति अथ गूर्जरः लघुगोचरात् इति प्रसिद्धो वेषः.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss विपत्तौ मगरकोटः तदधीनः. १४५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> writes in margin the gloss: नीचिः । नीच इति वेषभाषया प्र, which A<sub>2</sub> continues with सिद्धः यः स्वयतिमिधिः न्यूनबलेन माण्डनिकेनाधिकबलस्य राज्ञः प्रतीत्यर्थं समर्प्यते ॥. १४७. <sup>1</sup>) नि supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १५०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss तत्क्षेत्रः अद्वितीयतटे वाकरवी नाम भुवनेश्वरं वर्तमानो यौवनविद्यतिर्केन.

- दरगुरुकाधिपयोर्यः केसरिवराहयोः । हिमवद्विन्ध्ययोरासीदार्थवर्त इवान्तरे ॥१५९॥  
 उदभाण्डपुरे तस्युर्वदीये निर्भवा नृपाः । पक्षच्छेदव्याघ्रस्ता महार्णव इवाग्रवः ॥१६०॥  
 नक्षत्रेष्विव भूपेषु नमसीबोत्तरापथे । वस्यैव विपुला वयातिर्माताण्डस्त्वेव मण्डलम् ॥१६१॥  
 155 स श्रीमांछाद्विष्यः शाहिरलखानाभवः कुषा । मिराकरिणोः<sup>१</sup> साक्षाज्यासस्य सेवां न लब्धवान् ॥१६२॥  
 एवं दिग्विजयं कृत्वा प्राप्तः सं निजमण्डलम् । प्रदेशे पञ्चसत्रालये स्वनाम्नां विदधे पुरम् ॥१६३॥  
 तस्य श्रीस्वामिराजस्य तनयोर्देवप्रथमोः । पूर्णिमेव भगवन्धोः सुगन्धास्त्राभक्तमिया ॥१६४॥  
 तथा समं पुरवरे चरराजोपमो नृपः । तस्मिंश्चांकरगौरीशसुगन्धेशौ विनिर्ममे ॥१६५॥  
 द्विजस्तयोर्नायकाख्यो गौरीशचरसप्तमोः । चातुर्विधः कृतस्तेन वाग्देवीकुलमन्दिरम् ॥१६६॥  
 160 परकाव्येन कवयः परब्रह्मेण चन्द्रराः । निर्लोडितेन स्वकृतिं पुष्पन्ययतने क्षणे ॥१६७॥  
 स्वल्पसत्त्वो नरपतिः स्वपुरव्यापनाय सः । सारापहारमकरोत्परिहासपुरस्य यत् ॥१६८॥  
 वयातिहेतुः पञ्चानं पञ्चानं कयविक्रयौ । इत्यादि यत्पत्तनेस्ति तत्तस्मिन्नि पुरेभवत् ॥१६९॥  
 राज्यप्रदेन नृपते रजवर्धनमन्त्रिणा । श्रीरजवर्धनेनाख्यो व्यधीयत सदाशिवः ॥१७०॥  
 चित्रं नपहिषाः पूतमृतयः कीर्तिनिर्हरेः । भवन्ति व्यवसायसक्तिपांडुजानमलीमसाः ॥१७१॥  
 165 अथ क्रमेण नृपतिर्लोभाभ्यासेन भूयसा । आधीयमानं चित्तोमूत्रजापीडनपण्डितः ॥१७२॥  
 आरव्यैर्धनैर्भूषा क्षीणकोशः क्षणे क्षणे । देवादीनां स सर्वस्वं जहारायासयुक्तिभिः ॥१७३॥  
 कर्मस्थाने पुरगृहपामादिधनहारिणा । तेनाहपतिभागाख्यगृहकृत्याभिधे कृते ॥१७४॥  
 धूपसन्दनतैलादिक्रयोत्थं समाददे । इविणं देवदेवमभ्यः क्रयमूल्यं कलाच्छलार्त् ॥१७५॥  
 प्रत्यवेक्षां मुखे दृष्ट्वा विभक्तैरधिकारिभिः । यतुःपटिं चरगृहान्मुमोषेत्तरदञ्जसा ॥१७६॥  
 170 पामान्देवगृहपामाद्याजा प्रतिकरेण सः । स्वयं स्वीकृत्य चोत्पत्तिं क्मां कार्वक इव व्यवहत् ॥१७७॥  
 तुलां कृत्वा विभागोनां वर्षदेयां स पर्षदे । भुक्तिं कम्बलमूल्यादिदम्भांश्चैव अधिकं ददौ ॥१७८॥  
 दिगन्तैरस्यो ग्रामीणानूढभाराननागतान् । तद्देशार्थैर्भारमूल्यं वर्षमेकमदण्डयत् ॥१७९॥  
 वर्षेपरस्मिन्निलालभारमूल्यं निरागसः । तथैव संकयया पाम्यान्प्रतिपाममदण्डयत् ॥१८०॥  
 इत्येषा रुढभारोडिः प्रथमं तेन पातिता । दारिद्र्याद्वृत्तिं पामाणां या त्रयोदशधा स्थिता ॥१८१॥  
 175 स्कन्दकपामकायस्थमासवृष्ट्यादिसंप्रदहैः । अन्यैश्च विविधायासैर्व्यभ्रामान्स निर्धनान् ॥१८२॥  
 तुलापहारोपचयपामदण्डादिसंप्रदहैः । इत्येव तेन संवाहो गृहकृत्ये प्रवर्तितः ॥१८३॥  
 व्यधत्त पञ्च दिविरान्स तस्मिन्भिन्नकर्मणि । पञ्च तथा गज्जवरं शक्यं लब्धतामिधम् ॥१८४॥

१५९. <sup>१</sup>) This verse is added in margin by A<sub>2</sub>; found in G R. १५९. <sup>२</sup>) A<sub>1</sub> विपुलव्यापि ना<sup>०</sup>; A<sub>2</sub> has altered this to विपुला वयातिर्मा<sup>०</sup>, but has subsequently restored the reading of A<sub>1</sub>. G follows A<sub>1</sub>, R reads as A<sub>2</sub>. १५९. <sup>३</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> "नक्षत्रः—") Thus corr. by A<sub>1</sub> from "विपुलः"; R G "विपुलः". १६०. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss वाक्करवर्णः—") A<sub>2</sub> gloss वाक्करवर्णः. १६०. <sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss वाक्करवर्णः—") A<sub>2</sub> gloss कम्बल. १६०. <sup>३</sup>) Emended; A गौरीश. १६१. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> अथेवनाम<sup>०</sup>. १६१. <sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> "नक्षत्रः—") Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> "नक्षत्रः—") A<sub>2</sub> gloss कलाशालः. १६१. <sup>३</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> पुनोच्येत<sup>०</sup>. १६१. <sup>४</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> युक्त<sup>०</sup>—") इत्यन्तं supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १६०. <sup>५</sup>) Thus A<sub>1</sub>. Cf. vi. 180; vii. 111, 119; misread विविराज्य in R G Edd.

आत्मनो निरर्थं मूढः सोऽङ्गीकृत्येत्पुत्रक्रियाम् । भाविनामकरोद्वाङ्मां पापी बह्वं नियोगिनाम् ॥१७८॥  
 निमित्तं मण्डलेमुत्तिष्ठन्सविद्यानामवाहरे । राज्ञां प्रतापहानौ च नान्यः शंकरवर्मणः ॥१७९॥  
 मुख्येन गुणिनां राज्ञा धनहान्या प्रयापहाः । मुखेन येन कायस्था हास्याः पुत्राः प्रवर्तिताः ॥१८०॥ 180  
 तथा कायस्थसौज्या भूर्जाता तत्पत्यवेषता । यथा संजायतेवर्णै हरणादिव भूभुजाम् ॥१८१॥  
 तस्मिन्बोरे प्रजादुःखे कृपार्हः पृथिवीपतिम् । पुत्रो गोपालवर्माख्यः कदाचिदिदमवधीत् ॥१८२॥  
 प्रशानुस्तात भवतः पूर्वं न्यासीकृतः स्थितः । वरो यः सत्यसंप्रसव सोधुना प्रार्थ्यते मया ॥१८३॥  
 कायस्थपेरणादितैर्देवैश्चाथ प्रवर्तितैः । आमासैः आसदेषिव प्राणवृत्तिः शरीरिणाम् ॥१८४॥  
 न च मामास्ति तातस्य काचिल्लोकहयोचिता । मनांगपि हितप्राप्तिरितया जनपीडया ॥१८५॥ 185  
 अरुष्टविषयां वार्ता गहनां विवृणोति कः । दृष्टेत्प्राणिष्टाद्वयव कर्मणानेन दृश्यते ॥१८६॥  
 एकतो व्याधिर्भुक्तिप्रमुखा विपदोखिलाः । प्रजानामेकतस्त्वेका लुब्धता बहुधापतेः ॥१८७॥  
 भूभुजोभ्यस्तलोमस्य श्रीः कैश्चिन्नामिनम्यते । अकालकुसुमस्येव फलसंभावनोज्झिता ॥१८८॥  
 दानं च क्षुद्रता सृक्तिर्भिक्षसंबननं प्रभोः । लोभः पूर्वं तयोरेव बिनाशाय महोद्यमः ॥१८९॥  
 प्रतापमायति शोभां हेमन्ताहस्य वारिदः । स्मृतिशेषां करोत्येव लोभश्च पृथिवीभुजाम् ॥१९०॥ 190  
 हायादा व्यवभीरुतापरिहृतारम्भेर्भवन्त्युज्जता भृत्वाः प्रत्युपकारकातरमतेः कुर्युर्न केपि प्रियम् ।  
 राशीभूतधनस्य जीवितदत्तौ शश्वदतेरभिजा भूमर्तुः क्रियते द्विवेव रभसासोमेन किं नाप्रियम् ॥१९१॥  
 राजसंवाहनामार्यं नवायासो जनाङ्गदत् । तदेव लोभप्रभवः प्रजानाथ निवार्यताम् ॥१९२॥  
 भुत्वेति राजपुत्रस्य सौजन्येनोज्ज्वलं वचः । स्मितधौताधरो राजा शनैर्बचनमवधीत् ॥१९३॥  
 नवाकृत्यविसेवादि वचः सौजन्यपेशलम् । स्मारयत्यथ मामेतच्चित्तवृत्तिं पुरातनीम् ॥१९४॥  
 कुमारभावे पूर्वं मे तवेवाह्वानरात्मनः । प्रजावत्सलता वस्तु पर्याप्ता पर्यवर्धत ॥१९५॥ 195  
 सोढं धर्मं महर्हम् शीते दत्त्वाच्छर्मभुक् । पदान्तिरपपादवः पित्रा संचारितोभवम् ॥१९६॥  
 मृगव्यादीं इवैः सार्धमटन्तं कण्टकक्षतम् । अन्तर्बोर्ष मां विलोक्य तमस्तुविपुत्रमगाः ॥१९७॥  
 स तानुवाच सामान्यो भूत्वाहं राज्यमाप्रयाम् । काले काले सेवकानां जाने सेवापरिभ्रमम् ॥१९८॥  
 ईदृशतुःखमयं भुक्त्वा शास्वत्यन्यव्यथां भुवम् । प्राप्तिर्धन्यो भवेन्मूढो गर्भेश्वरतयान्वया ॥१९९॥  
 उपाधैरीदृशैर्योहं कृतः पित्रा वृत्तिसितः । तेनापि प्राप्तराज्येन मयैव पीडिताः प्रजाः ॥२००॥ 200  
 गर्भवासव्यथां जातः शरीरी विस्मरेद्यथा । प्राप्तराज्यस्तथा राजा नियतं पूर्वचिन्तनम् ॥२०१॥  
 त्वयैव तस्मादेकीय वरो महं प्रदीयताम् । प्राप्तराज्यः प्रजापीडां मा कार्षीस्त्वमतोषिकाम् ॥२०२॥  
 सात्त्वयमिति तेनोक्तः कृतान्योन्यस्मिन्निर्दिष्टैः । राजाप्रैर्वीक्षितश्चासीत्कुमारो वीनताननः ॥२०३॥  
 त्यागभीरुता तस्मिन्गुणिसङ्गपराङ्मुखे । आसेवन्तावरा वृत्तीः कवयो भङ्गटादवः ॥२०४॥  
 निर्बेतनाः सुकवयो भारिको लब्धस्त्वभूत् । प्रसादात्तस्य वीक्षारसहस्रव्यवेतनः ॥२०५॥ 205

१८८. <sup>1</sup>) Thus A; *varia lectio* in R G वापीयस्ता.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> विधीयते. १८९. <sup>1</sup>) A, gloss अपवसाः. १९१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'प्राप्तोद्यम'. १९७. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> 'दन्त'. २००. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> 'विता'. २०१. <sup>1</sup>) A, 'विहितम्'.

- कल्पपालकुले जन्म तत्तेनैव प्रमाणितम् । क्षीबोचितापभ्रंशोर्कोर्द्वी वाग्वस्य नाभवत् ॥२०६॥  
 वेष्टितमभ्रवृष्णीषो ब्राणस्यामे प्रदेशिनी । ध्यानैकाया वृगित्यासीत्सुखराजस्य मन्त्रिणः ॥२०७॥  
 वयमार्थोचितो वेधो दुर्नयासेविनः प्रभोः । कन्दानुवृत्त्या स प्राप नटस्त्वेव विडम्बनाम् ॥२०८॥ कुम्भम् ॥  
 सोनुगैः सह निर्वोहं जघान ब्रह्मशङ्कया । भूरं दार्वाभिसारेण शर्वयी नरवाहनम् ॥२०९॥  
 210 प्रजाभिशापे पतिते नृपस्योन्मार्गवर्तिनः । विशिष्टाः सुतास्तस्य व्यपद्यन्तामयं विना ॥२१०॥  
 वंशः श्रीर्जीवितं हारा नामापि पृथिवीभुजाम् । क्षणादेव क्षयं याति प्रजाविप्रियकारिणाम् ॥२११॥  
 इत्युक्तं वक्ष्यते चापे व्यक्तमेतत्तु चिन्त्यताम् । प्रनष्टं तस्य नामापि यथा क्रूरेण कर्मणा ॥२१२॥  
 नाम्ना पत्तनमित्येव प्रख्यातं स्वपुरं कृतम् । कस्यान्यस्याभिधाभ्वंसि यथा शंकरवर्मणः ॥२१३॥  
 स्वजीयः सुखराजस्य तेन हाराधिपः कृतः । वीरानकाभिधे स्थाने प्रमादादासद्वन्द्वम् ॥२१४॥  
 215 तत्कोपात्स स्वयं राजा दत्तबाओ मदीर्जितः । वीरानकं समुन्मूल्य प्रविशेशोत्तरापयम् ॥२१५॥  
 सिन्धुकूलाभयान्देशाञ्जित्वा भूरीन्भयातुरैः । कृतानतिर्महीपालैः प्रत्यावृत्तोभवत्ततः ॥२१६॥  
 उरशां विशतस्तस्य बास्तव्यैरौरशैः समम् । निकेतहेतोः सैन्यानामकस्मादुबभूवकलिः ॥२१७॥  
 गिरिभृङ्गाधिकडेन शपाकेन निपातितः । वेगवाही शरस्तस्य प्रमादादविशद्वलम् ॥२१८॥  
 मुमूर्षुरामान्कटकं संरक्ष्य नयतेति सः । उक्त्वा कर्णिरथाकूटः स्थानात्तस्माहिनिर्ययौ ॥२१९॥  
 220 हीनदर्शनसामर्थ्यः परिहाय शनैर्गिरा । क्रन्दन्त्या वपुरालिङ्ग्य स्थितायाः क्षामभाषितः ॥२२०॥  
 पुत्रं गोपालवर्माम् न्यासीकृत्य च रक्षितुम् । शिशुदेह्यं महादेव्याः सुगन्धाया अभयान्वयम् ॥२२१॥  
 काल्पुणे कृष्णसप्तम्यां वसन्ते मप्रमप्रनी । उल्लासमानविशिखो मार्गं एव व्यपद्यत ॥२२२॥ तिलकम् ॥  
 सुखराजादयः सैन्यं रक्षन्तः परभूमिषु । वृत्तान्तैर्गोपयन्तस्तं यान्त एवाभवन्पथि ॥२२३॥  
 तं यन्त्रसूत्रेस्ते मूर्धो नम्रतोऽक्षतावहैः । प्रतिप्रणामं प्राप्तानां सामन्तानामकारयन् ॥२२४॥  
 225 षड्भिर्दिनैर्निजे स्थाने प्राप्ते बोल्यासकाभिधे । अकिरे गतसंवासास्ततस्तस्यान्तसत्क्रियाम् ॥२२५॥  
 तिस्रः सुरेन्द्रवन्द्याया राक्ष्यो राजानमन्वयुः । वेलावित्तः कृतश्च जयसिंहादयः कृती ॥२२६॥  
 तौ लाडो वज्रसारश्च तं भृत्यावनुजग्मतुः । इति षड्भिर्दिनाकूटैः सहस्राक्रियतामिसात् ॥२२७॥  
 ततो जुगोप गोपालवर्मा धार्मिकतोऽञ्जलः । सुगन्ध्या पाल्यमानः सत्यसंधो वसुंधराम् ॥२२८॥  
 मध्ये लालितकासीनां दुर्वृत्तानां वसन्नपि । अनतिक्रान्तबाल्येऽपि दुःसंस्कारात्त सोऽपहीत् ॥२२९॥  
 230 भूपालजननी भोगैर्विध्वंसेधिकमुन्मदा । सा प्रभाकरदेवाख्यमचीकमत मन्त्रिणम् ॥२३०॥  
 तथा निर्भरसंभोगप्रीतया स व्यधीयत । सौभाग्यपदभृङ्गारमौलिचक्रत्रयाङ्कितः ॥२३१॥  
 कोशाध्यक्षेण रागिण्यास्तस्या लुण्ठितसंपदा । उदभाण्डपुरे तेन शाहिराज्यं व्यजीयत ॥२३२॥

२०७. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'रागस्व. २१०. <sup>1</sup>) न supplied by A<sub>2</sub>.—<sup>2</sup>) A<sub>1</sub> writes below this word ५०.  
 २११. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss पवनः. २१४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss हारविद्यायां वीरानकः.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss सुखराजस्वजीय. २१७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss उवृ. २१९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'कडान्स्था'. २२०. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'लिङ्गया. २२३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss मन्त्रिणः.—<sup>2</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'इतान्तं गो'. २२५. <sup>1</sup>) Thus A R G; A<sub>2</sub> gloss वराहमलसमीपे हारवन्द्या. २२६. <sup>1</sup>) Emended: A R बालावित्तः; G बालाविभु. Cf. वेलावित्तः vi. 73, 106, 324. २२९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss लालितकाः पशानयः. २३२. <sup>1</sup>) Thus corr. from A<sub>1</sub> उदभाण्ड by A<sub>2</sub> which adds the gloss वैभक्तः; R G read as A<sub>2</sub>. Cf. उदभाण्डपुरे v. 153.—<sup>2</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> एवधीयत; G R follow A<sub>2</sub>.

आह्वानिकमिणः शाहेः कृत्वा कमलकुम्भाभिधम् । तोरमाणाय च पादाशम्भं लाङ्घियस्त्रये ॥२३३॥  
 प्रत्यावृत्तोऽथ मगरं विवेश विजयोभितः । शौर्यभृङ्गारवली साभिमानः स्वविपदे ॥२३४॥  
 स राजजननीजारः साहंकारो जयार्जनात् । मानक्षतिमधिर्षेर्वीराणां व्यधितान्वहम् ॥२३५॥ 235  
 क्षुब्धेण कामिना वेष्टावेष्टमनीष नृपास्पदे । तेनावृते संपवेशो नाभूदन्यस्य कस्यचित् ॥२३६॥  
 शानेर्विज्ञातवार्तस्य धनमानां वहारकृत् । सोमूदक्षिगतोत्थं राज्ञो गोपालवर्मणः ॥२३७॥  
 त्रिषते यत्र गञ्जेस्मिन्स्तत्सर्वं शाहिर्विपदे । गतमित्यद्ग्रीवपं स कोशगणनोद्यतम् ॥२३८॥  
 अथ गञ्जाधिपे राजभीतः खार्खोदधेदिनम् । रामदेवाङ्गं बन्धुमभिचारमकारयत् ॥२३९॥  
 तयाभिचारक्रियया भुक्तभुवत्सरहयम् । गोपालवर्मनृपतिर्जातदाहो व्यपद्यत ॥२४०॥ 240  
 व्यक्तीभूतकुकर्मा स राजदण्डभवाकुलः । रामदेवोऽधीष्ठापः स्वयमेव स्वविपहम् ॥२४१॥  
 रथ्यागृहीतो गोपालवर्मभ्राताय संकटः । बभूव प्राप्रराज्यः स दशभिर्विषैर्व्यस्रः ॥२४२॥  
 अथ वंशक्षये वृत्ते राज्ञः शंकरवर्मणः । प्रजाप्रार्थनया राज्यं सुगन्धां विदधे स्वयम् ॥२४३॥  
 गोपालपुरं गोपालमठगोपालकेशवान् । सा पुरं च स्वनामाङ्कं विदधे धर्मवृद्धये ॥२४४॥  
 गोपालवर्मणो जाया नन्दाभिन्धान्वयोद्भवा । शिभुरप्यभवज्जन्दामठं केशवधारिणी ॥२४५॥ 245  
 अन्तर्वत्न्याः क्षणे तस्मिन्पत्न्या गोपालवर्मणः । जयलक्ष्म्यां वदन्धास्यां श्वभूः संतानकाङ्क्षिणी ॥२४६॥  
 तस्यां विपक्षपत्न्यायां प्रसवान्तेतिदुःखिता । साभूदन्वयिने राज्यं कस्मैचिद्वातुमुद्यता ॥२४७॥  
 तस्मिन्काले महीपालनियहानुपहक्षमम् । तत्र तन्निर्पदातीनां कृतसंहत्यभूत्कुलम् ॥२४८॥  
 ततः समाभितैकाङ्गा स्वयं संवत्सरहयम् । सुगन्धां विदधे राज्यं सां मित्रत्वेन तन्निर्णाम् ॥२४९॥  
 योग्याय दातुं सास्त्राज्यं कस्मैचित्सा किलैकदा । मन्त्राय मन्त्रिसामन्तास्तन्वैकाङ्गानदीकयत् ॥२५०॥ 250  
 अवन्तिवर्मवंशान्ते नम्रारं शूरवर्मणः । गग्गायाः स्वकुटुम्बिन्याः संजातं सुखवर्मणा ॥२५१॥  
 अनुव्रतो मे संबन्धिस्त्रेहादेवं भवेदिति । राज्ये निजितवर्माख्यं कर्तुं तस्या मनोभवत् ॥२५२॥ युग्मम् ॥  
 तथा तदुक्तं विषयस्यसमित्वेन जागरात् । राज्ञी दिवाशयतया योप्यनुत्थानदूषितः ॥२५३॥  
 नाम पङ्कुरिति प्राप राज्ये का तस्य योग्यता । इत्युदीर्योभवन्प्रतो यावत्केचन मन्त्रिणः ॥२५४॥  
 संहतैर्भेदनिर्यतैस्तावन्निजितवर्मजः । दशवर्षः कृतो राजा पार्यस्तन्निपदातिभिः ॥२५५॥ तिलकम् ॥ 255  
 ते गञ्जाधिपवाक्यानां सुगन्धोत्पादनात्कृतम् । प्रायश्चित्तममन्यन्त मानक्षतिविधायिनाम् ॥२५६॥  
 सा राजधान्याः सास्त्राज्यपरिभ्रष्टा विनिर्ययौ । कृताधिकारा हारस्य पतितैर्बाष्पबिन्दुभिः ॥२५७॥  
 शरणं प्रत्यभाङ्गृत्यो यो यस्तस्याः क्रमागतः । तं तमैक्षिष्ट निर्यान्ती विपक्षैः सह संगतम् ॥२५८॥  
 वर्षे एकान्नवते संभूयैकाङ्गसैनिकाः । गत्वा सुगन्धामानिन्युः पुनर्हुङ्कपुरं स्थिताम् ॥२५९॥

२३३. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'धम्'.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> तोमराणाव. २३५. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'जननीसङ्गास्ता-  
 मिनालो.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मनः. २३७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'मालाप'. २३९. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss वनाकर.  
 २४३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss गोपालवर्मसङ्कटवोर्माता सुगन्धा.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> पुरम्. २४४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss गुरीपुरम्.  
 २४५. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss वन्धीनिक. २४८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> विपक्ष.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> तत्र. २४९. <sup>१</sup>) Thus emended;  
 A G R सतिष.—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> v. l. मन्त्रिणां; struck out. २५०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'स्तासन्वै'. २५४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss निजितवर्मा.  
 २५६. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss कीदरसा. २५७. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> राजम्.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> हता. २५९. <sup>१</sup>) Thus  
 A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> एकोन.—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss वराहकुले.



- 260 तामापतन्तीमाकण्ठ्य पार्थानुपहृता मदान् । वैशान्ते तन्निष्णः सर्वे निर्वयुः समरोम्मुखाः ॥२६०॥  
 ते जित्वा नवते वर्षे वैशाखे भिन्नसंहतीन् । एकाङ्गा-भूटसंघातान्बन्धुस्तां पलायिताम् ॥२६१॥  
 निष्पालकविहारान्नस्तैर्बद्धा सा व्यवधत् । अनित्यपतनोष्णया विचित्रा भाग्यवृत्तयः ॥२६२॥  
 अस्मिन्धनजनसौम्यनिमित्तं मण्डलोत्तमे । सर्वतोदिक्मुत्तस्वावधानार्थपरंपरा ॥२६३॥  
 जनकः पालको भूत्वा पञ्चुर्बालस्य भूपतेः । सामात्योपीडयल्लोकमुत्कोचमहतत्वरः ॥२६४॥
- 265 भूभुजो पामकायस्था इवान्धोन्यविपाटनम् । इत्ताधिकाधिकोत्कोचा विदधुस्तन्निक्षेपया ॥२६५॥  
 यत्राजैः कन्यकुब्जाद्या बिलग्धास्तत्र मण्डले । तन्निष्णां हुण्डिकादानाद्भुजां जीविकाभवत् ॥२६६॥  
 विष्णुः पुराणाधिष्ठाने मेरुवर्धनमन्त्रिणां । श्रीमेरुवर्धनस्वामिनामा येन व्यधीयत ॥२६७॥  
 तदात्मजाः क्षणे तस्मिन्गहनद्रोहचाक्रिकाः । चकुर्मगूढराज्येष्ठाः प्रजायासैर्धनार्जनम् ॥२६८॥ युग्मम् ॥  
 सार्धे सुगन्धादित्येन गूढं शंकरवर्धनः । तेषां ज्येष्ठो बद्धसख्यो मुमोष नृपमन्दिरम् ॥२६९॥
- 270 क्षीणप्रजे क्षणे तस्मिन्सारपात इव क्षते । उदीपः प्राविताशेषशरच्छालिरजृम्भत ॥२७०॥  
 सार्या सहस्रक्रोयायां दुर्लभे भोजनेभवत् । वर्षे त्रिनवते घोरे दुर्भिक्षेण जनक्षयः ॥२७१॥  
 शनैश्चिरमविष्टान्मुससेकोष्णविमर्हैः । वितस्ता सर्वतमङ्गा दुर्लभ्यसङ्कलितमवत् ॥२७२॥  
 विश्वतोऽप्यिममे जाते वैविद्यास्तितिमण्डले । सर्वभूतमयादायि हनयानैक्यमजायत ॥२७३॥  
 महार्धान्यसंभारविक्रयप्राप्तसंपदः । मन्त्रिणः क्षमापतः प्रापुस्तन्निष्णध धनाशताम् ॥२७४॥
- 275 आधेयः क्षमाभुजः सोभुन्मन्त्री यस्तादृशीः प्रजाः । विक्रीय बाह्यजालीसन्निष्णां हुण्डिकाधनम् ॥२७५॥  
 अटव्यां वृष्टिसंपाते वातवर्षैरुपद्रुतम् । बहिः सर्वे जने पश्यन्कबिस्त्राम्रोष्णमन्दिरः ॥२७६॥  
 यथा तथा जने दुःस्थं बीक्ष्य कापुदबधिरम् । राजधानीस्थितः पङ्क्तुः स्वदुःखं बहमन्यत ॥२७७॥ युग्मम् ॥  
 तुम्हीनचन्द्रापीडादिप्रजापालमियाः प्रजाः । एवं तस्मिन्क्षणे नीताः संक्षयं राजराक्षसैः ॥२७८॥  
 प्रापुश्चिरमवस्थानं पार्थिवा न तदा क्वचित् । धारासंपातसंभूता बुबुदा इव दुर्दिने ॥२७९॥
- 280 पार्थः पितरमुत्पाद्य कदाचित्प्रामन्नस्ययम् । कदाचित्स तमुत्पाद्य तन्निष्णक्रिकयाप्यभूत् ॥२८०॥  
 अग्नीणयस्त्रुवधूवडवामण्डलं बुवा । सुगन्धादित्यबीजाभो व्यवार्यविधिसेवया ॥२८१॥  
 राक्ष्यां बप्पटदेव्याः स निर्वयैः क्षुरतोत्सवैः । खण्डवामास कण्डूतिं साध्यन्यार्यवणां धनैः ॥२८२॥  
 भगिनीभगसौभाग्यबद्धराज्याः स्वयं ददुः । यां पङ्क्ते मनोज्ञाङ्गीं मेरुवर्धनसनवः ॥२८३॥  
 सुगन्धादित्यमौल्यव्यास्तापि देवी मृगावती । स्वयं संवभुजेभ्यर्थ्य कान्ता कामितकामिनी ॥२८४॥
- 285 पर्यायेणामवदृष्टवः स तयोर्मोहवृद्धये । दरिद्रयोषितोरेकं भुक्तिपात्रमिदमन्वहम् ॥२८५॥

२६४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss निजितवर्णः. २६६. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; altered by later hand to ब्रह्माडहै. २६७. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss पांसदुःख इति पत्तिरे वाहे.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss पञ्चुन्धुरण. २६८. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss निजितवर्णजाः तदालज्जाः चक्रवर्त्य मूरचयोः सामुवर्धनः शंकरवर्धनः मेरुवर्धनपदाः २६९. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss मन्त्रिणा.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> सुगन्धादित्येन सह. २७०. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> उदीपः; A<sub>2</sub> gloss उदीपी (Kāśmīrī). २७१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gives the full date Saptarshi ३९९३. २७२. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; altered by later hand to दुर्लभे. २७३. <sup>1</sup>) जाते supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. २७४. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> महार्थ. २७५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> आवेष्टः. २७६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> दुष्टि. २८१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss मन्त्री.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss व्यवार्यः वैभुवम्. २८२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss चक्रवर्तमातुः. २८५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss तयोर्बप्पटदेवीमृगावतीः पङ्क्तुपत्त्योः.

पुत्रयो राज्ञतामाय स्वर्धयाभ्यां स्वमन्त्रिणे । दत्ता निधुवनभक्षा धनदानैः सहस्रिणा ॥२८६॥  
 अथ पार्थ समुत्पाद्य तस्मिन् पञ्चराशितः । तन्त्रिभिः समनयते बर्षे पौत्रेभिरेवितः ॥२८७॥  
 मावेष्टानयते बर्षे स्त्रोभिरेवितः शिशुं हतम् । चक्रवर्माभिर्ध राज्ये क्षीणपुण्यो व्यवस्यत ॥२८८॥  
 पैतृके वाञ्छतो राज्यं पार्थस्यानुचरा व्यधुः । एकाङ्गैः सह संपातं तत्र तन्त्रिपदातयः ॥२८९॥  
 मातुर्व्यटदेव्याः स कविस्कारं शिशुर्नृपः । मातामयाः क्षिप्रिकायाः पाल्यस्वासीस्वमा ददा ॥२९०॥ २९०  
 काल्यावव्यक्तदौःशील्ये तस्मिन्स्तस्यातनं तयोः । निर्दोषमासीदण्डस्वफणिलालनसंनिभम् ॥२९१॥  
 जातः पञ्चोर्मृगावस्थां नयमेवेष्ट तन्त्रिभिः । चक्रवर्माणमुत्पाद्य भूरवर्मा नृपः कृतः ॥२९२॥  
 निःशेषा मातुलामात्वाः प्रवधुः स्वार्थतत्पराः । अदत्त्वा तन्त्रिणां देयं तस्योत्पादनहेतुताम् ॥२९३॥  
 अहुर्वृत्तोपि स श्माभृदिना मूरिभनार्पणम् । गुणवानिष वेदवानां तन्त्रिणां नामकत्विवः ॥२९४॥  
 बर्षे गते समुत्पाद्य हृष्टोत्पशितया नृपम् । बर्षवर्धं पुनः पार्थ व्यधुतन्त्रिपदातयः ॥२९५॥ २९५  
 अभुस्ताम्बवती वेदया साम्नेश्वराविधायिनी । पार्थप्रिया तन्त्रिचक्रसंगरे ज्ञातवक्रिका ॥२९६॥  
 कालावेशी चक्रवर्मा ततोऽप्येकद्वयं बहु । एकादशाब्दस्याबाहे कृतो भूयोपि तन्त्रिभिः ॥२९७॥  
 पार्थादीन्यैः समुत्पाद्य भुक्तं चक्रिकया पुरा । तैस्तैः स्थानैश्च ये तेभ्यो जीवनाशुपलेभिरे ॥२९८॥  
 पिता भ्राता च वैरस्य राज्यादुत्पादितोमवन् । संवन्धिभ्योपि पैतृग्ध कन्यां दस्वतेरेतरम् ॥२९९॥  
 भक्तोऽहृष्टदोषाणां तेषामेव स नष्टधीः । मेरुवर्धनपुत्राणामधिकारसमर्पणम् ॥३००॥ तिलकम् ॥ ३००  
 कृतोऽपवलाधीशस्तेन शंकरवर्धनः । गृहकृष्येऽप्यसकृत्सो दाम्निःकः शंभुवर्धनः ॥३०१॥  
 पौत्रे तस्यैव बर्षस्य धनाभावात्स तन्त्रिणाम् । अदत्तदण्डिकादेयः पलायित मयाकुलः ॥३०२॥  
 स्थिते महाराज्यान्तस्वस्मिन्शंकरवर्धनः । राज्यार्थं तन्त्रिणां दूतं प्राहिणोच्छ्रुत्तुवर्धनम् ॥३०३॥  
 भावार्जितैः स निखिलैरधिकोत्कोचवर्धया । वञ्चयित्वा मजं राज्ये तैः स्वमेवाभ्युपेययन् ॥३०४॥  
 तीर्थस्थितः स्वकुलजांस्तिमिरसि भुङ्क्ते मौनी वक्रास्तिमिमुपेत्य वनान्तवासी ।  
 व्याधो निहन्ति तु वक्रं प्रभवन्ति ते ते पात्राण्युपवृत्तपरि वञ्चनवञ्चुतायाः ॥३०५॥ ३०५  
 भ्रष्टश्रीश्चक्रवर्माथ निशि श्रीदक्षबासिनः । एकदा डामराप्यस्य संप्रामस्याविशहृहम् ॥३०६॥  
 ज्ञात्वा कान्तिविशेषेण राजानं स कृताञ्जलिः । पणम्य ग्राहयामास संधमाभिजमासनम् ॥३०७॥  
 राज्यभ्रष्टादिवृत्तान्तमुक्त्वा साहायकार्यिनम् । तं विपत्येक्षलं महो विचिन्त्योवाच डामरः ॥३०८॥  
 तन्त्रिणां वा नृणानां वा राजन्का गणना रणे । स्वस्तेवनाथं सामर्थ्यं कस्मिन्मम कर्मणि ॥३०९॥  
 मातोऽस्माहः पुनर्नूनमस्मानेव हनिष्यसि । विस्मरन्त्युपकारं हि कृतकार्यो महीभुजः ॥३१०॥ ३१०  
 कर्णारोहे च भालम्बहेतुर्भूमृच्छिजसि तम् । कुटारिकस्तस्यैवमिवाधोगमनोन्मुखः ॥३११॥  
 भीषेर्वादिप्रकर्षेण केनोपक्रियते नृपः । मातोदयः स तेनैव शङ्कुं नेत्युपकारिणम् ॥३१२॥

२८६. १) A, reads धनदानैः. २९०. १) Thus corr. by later hand from A, सति. २९२. १) A, gloss नेदवर्धनपुत्रां —  
 २) Thus A, A, कविभिः. २९९. १) A, gloss साम्नेश्वरावि. २९८. १) A, gloss अथ सर्वत्र वञ्चयित्वैव नेदवर्धनपुत्रपरामर्शः —  
 ३) A, सायाविभ्यः. २९९. १) A, gloss वृत्तः. — २) A, gloss पार्थः भूरवर्मा वा. — ३) A, gloss चक्रवर्मा. — ४) A, gloss वृत्तार्थः. —  
 ५) A, gloss वृत्तः. ३०५. १) Emended; A वृत्तः. ३१०. १) Thus corr. by A, from A, १) स्थापय.

- अस्मिन्स्थिते विपद्भूदिति संविन्वयं वर्ज्यते । मूढैः परिवृद्धैरापस्तेषको मङ्गलेच्छुभिः ॥३१३॥  
 संपद्यापत्सहायस्य विस्मृतोपक्रिया नृपाः । मध्ये प्रमादस्वलितमुत्पन्नं हवि कुर्वते ॥३१४॥  
 315 आमयार्तिरिपुत्रासक्षुदादौ वृष्टवैकृतान् । लब्धोदया ह्रीमयेन क्षमापा ग्रन्थनुयायिनः ॥३१५॥  
 राक्षः सतोपि नाश्वासो बस्येभस्वेव कर्णयोः । अभिभुङ्क्ष्वप्रकृतयो ध्वनन्ति मधुपा इव ॥३१६॥  
 विषसे संनिधानेन पिशुनमेरणा प्रभोः । ईर्ष्यालुना स्वैरिणीव रक्षितुं यवि पार्यते ॥३१७॥  
 राजजम्बुपाध्यायो देवी यच्छिक्षयेद्ब्रह्मः । तत्र प्रजागरः कर्तुमसर्वज्ञैर्न शक्यते ॥३१८॥  
 कथंचिदङ्गि हृदये कुशलैर्धनिवेशिता । शिक्षा गौरवरेणेव राज्ञा विस्मार्यते निशि ॥३१९॥  
 320 न के लोभं समुत्पाद्य जिह्वा क्षिप्रदीर्घया । पिपीलिका इव यस्ताः क्षमापालैः शम्बकैरिव ॥३२०॥  
 जानाति हन्तुं हन्तव्यमासन्नं न तु दूरगम् । एको बकः परः सत्यं ब्रह्मवृत्तिर्महीपतिः ॥३२१॥  
 न नाम कण्टकाकीर्णः कौटिल्यं लक्ष्यतां नयेत् । कालापेक्षी क्षितिपतिः शरीरमिव जाह्नवः ॥३२२॥  
 नमस्रपि हरिर्हस्यादाक्षिप्यन्नपि पद्मगः । विहसन्नपि वेतालः स्तुवन्नपि महीपतिः ॥३२३॥  
 अद्रोहवृत्त्या तस्मात्त्वं ब्रह्मस्यस्मान्सदा यदि । ससैन्यस्ते तद्देवोहं प्रातरेव पुरःसरः ॥३२४॥  
 325 तदाकर्णार्थीब्रवीद्वाजा लज्जास्मितसिताधरः । स्वार्मेव यूयं संरक्ष्या मम पूर्वोपकारिणः ॥३२५॥  
 ततो निक्षिप्य चरणं रक्ताक्ते मेघचर्मणि । कोशं चक्रतुरन्योन्यं सखद्भौ नृपङ्कामरौ ॥३२६॥  
 अथ संघटितासंख्यचण्डहामरमण्डलः । चक्रवर्माकरोद्यात्रां प्रत्यूषे नगरोन्मुखः ॥३२७॥  
 तस्मिन्क्षणे पुरस्कृत्य योङ्कुं शंकरवर्धनम् । विनिर्ययुः सिताष्टम्यां चैत्रे तन्निपदातवः ॥३२८॥  
 कालानुवृत्तिप्रच्छन्नं तेषां संभाषनोज्झितम् । स तत्त्वरे पुरस्कृतुं चक्रवर्मा स्वविक्रमम् ॥३२९॥  
 330 अथ प्रवृत्ते संपाप्ते घोरे पद्मपुराङ्गुहिः । जघान प्रेरितहयः पूर्वं शंकरवर्धनम् ॥३३०॥  
 हते सेनाधिपे तत्र शतधा तन्निवाहिनी । प्रययौ पथनाथातमेरितां नैरिवार्णवे ॥३३१॥  
 पृष्ठानुसरणोद्युक्तो नृपस्तेषामपाहरत् । गतिं तुरगवेगेन शिरःश्रेणिं तथासिना ॥३३२॥  
 भ्रमतः समरे बभूवैरिपद्मालच्छटाः । चक्रवर्ममृगेन्द्रस्य सटापटलविभ्रमम् ॥३३३॥  
 किमन्यत्पञ्चबाणयासन्सहस्राणि रणाङ्गने । पतितानि क्षणादेव हतानां तत्र तन्निष्णाम् ॥३३४॥  
 335 तन्निष्णो रणसंरम्भपरिभ्रान्ताः क्षमातेल । गृध्रपक्षकृतच्छाये शायिताश्चक्रवर्मणा ॥३३५॥  
 विभुङ्क्ष्वद्वैर्गुणिभिर्निहतैः संभ्रतैः समम् । अभूद्यदीरशय्यां भूरः शंकरवर्धनः ॥३३६॥  
 उदयं संहता एव संहता एव च क्षयम् । प्रयान्तः स्पृहणीयत्वं तन्त्रिणः कस्य नागमन् ॥३३७॥  
 माननीयानधृष्यांध महावन्दयान्महीपतीन् । अहीनिव खिलीकृत्य भिक्षयन्तः क्षणे क्षणे ॥३३८॥

३१६. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> note न विभुङ्गा प्रकृतियेषां से । अभिभुङ्क्ष्वप्रकृतयः सूचकाः यस्य राज्ञः कर्णयोर्विषये ध्वनन्ति । तस्य सतोपि साधारण्ये स्वयं नाश्वासः । इमस्येव । यथा हस्तिनः कर्णयोर्मिलना । मधुपा ध्वनन्ति ॥—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss कुटिलः. ३१९. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> गोपस्व. ३२०. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> भोग. ३२१. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> पर. ३२२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub> and B, misread in G and Edd. जायकः; A<sub>2</sub> gloss जायको पूकमार्जारखटाकैरण्डकासु चेति विषय. ३२६. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss विषयमित्यर्थ. उभौ वैरीसम्बन्धार्थं रक्ताक्ते मेघचर्मणि ( gloss भस्त्रायां ) परस्परं पादप्रक्षेपं कुरुत इति शपथसंप्रदायः दिश्ये च कोशः पुष्पादिकुङ्कुमासिपिधानयोरिति मङ्गल. ३३१. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> विहीनी. ३३२. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> सारणी. ३३३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss अधारवन्.—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss शिरस्त्रबन्धनार्थं वृत्तौ यो वीरपदः द्रोपद इति प्रसिद्धः तस्य अखलच्छटाः किते इति प्रसिद्धा. ३३६. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>, altered by later hand to 'हतः'.

भनवन्कीडया श्रीकां माचान्तो जीविकाकृते । प्रागादितुण्डिकाः कूरा इव ये गर्भवृत्तयः ॥३३९॥  
 ते सन्निजः सनाहभा मूढवैरविद्याभिना । विमाननामिविधेन चक्रवर्ममहाहिना ॥३४०॥ तिलकम् ॥ 340  
 अथ द्वितीये दिवसे ममानामपि सन्निजानाम् । वीरः संघटनां यावदकरोच्छंभुवर्धनः ॥३४१॥  
 तावन्मिलितसामन्तसन्निजकाङ्क्षललितः । सेन्यैर्नानापथायातैर्नैदद्विष्यात्तदिकपयः ॥३४२॥  
 वल्गान्मध्येश्वराणां नृत्सवैवाभ्यवाजिना । वल्गाङ्गेनोदहलम्बं शिरलं वामपाणिना ॥३४३॥  
 सस्वेदेतरहस्तामवेष्टोक्तासनस्तृशः । खड्गस्य विम्बितार्कस्य भाभिर्योतितकुण्डलः ॥३४४॥  
 कवचोल्लेखसंरम्भकण्डायासेन ताम्यता । बद्धधुंकुटिवन्धेन वदनेन भवावहः ॥३४५॥ 345  
 तर्जयन्कृतकुंकाराङ्गुष्ठकाङ्गुष्ठितापणम् । शिरोभिरसंज्ञया वलवास्तव्यकृतसान्त्वनः ॥३४६॥  
 भेरीरवैः भुक्तिं भिन्न्यौराशीर्षोपरोभिभिः । संपामनयशोभाङ्गुष्ठकवर्माविशालुरम् ॥३४७॥ कुलकम् ॥  
 तस्मिन्निवहासर्गं मान्यमाक्रामति जयोभिः । बद्धा कुतश्चिदानिन्ये भूभटः शंभुवर्धनम् ॥३४८॥  
 राज्ञः पुरस्तात् शस्त्रपातभीमीलितेक्षणम् । भक्तिं प्रदर्शयन्पापधण्डाल इव सोवधीत् ॥३४९॥  
 उज्जतां धर्ममर्वादां भूत्वानां जनकोपमानम् । इन्तु नरेन्द्रान्द्रोहेण प्रारभः शंभुवर्धनः ॥३५०॥ 350  
 प्राप्य निष्कण्टकं राज्यं चक्रवर्मनृपः क्रमात् । अजायत धृतोत्सेको नृशंसविषमक्रियः ॥३५१॥  
 स्वविक्रमकथास्तोत्रोमन्धप्रियताहतः । सोभवद्विद्वन्वादिषादुकारविधेयधीः ॥३५२॥  
 आत्मानं दैवतमिव स्तुतिमोहितचेतसः । जानतः प्रार्थयन्स्व विवेकविगुणाः क्रियाः ॥३५३॥  
 तस्मिन्प्रसङ्गे रंगाख्यः प्रख्यातो डोम्बगायनः । वैदेशिकोभवद्राज्ञा वितीर्णवसरो वहिः ॥३५४॥  
 मामान्सचिवसामन्तान्विन्यस्वन्तो यथाक्रमम् । प्रतीक्षारा नृपस्यापमनयन्त विविचक्रताम् ॥३५५॥ 355  
 विवमौ धमलोष्णीषा सभा दीपप्रभोज्ज्वला । शेषशम्भवे मणिभिः कृतालोका फणोद्भवैः ॥३५६॥  
 कुमारोपधम्मिल्लमालान्दोलनकेलिभिः । प्रदोषपवनैश्चक्रे शिशिरैर्गणतर्पणम् ॥३५७॥  
 जातगीतदिवृक्षाणां गवाक्षावल्लो बभुः । आसन्नामोदिभिर्वक्त्रैरवरोधमृगीवृक्षाम् ॥३५८॥  
 शारकङ्कुण्ठेयूरपारिहायादिशोभिना । स्ववृन्देनानुयातोय प्राविशडोम्बगायनः ॥३५९॥  
 हंसी नागलता चास्य छते ललितलोचने । चक्रतुः कौतुकोद्गीर्वा सभां विचार्यतामिव ॥३६०॥ 360  
 तयोर्विलासबलितैश्चलितापाङ्गविभ्रमैः । द्वितीयपुष्पप्रकरो व्यकीर्यत सभाम्तरे ॥३६१॥  
 गायनैर्जय जीवेति कृतकोलाहलैरभूत् । सद्यः सदाश्वं कुर्वद्विस्तलवृपगुणमहम् ॥३६२॥  
 भुक्तोत्तरोचितोद्विष्टपञ्चमस्थानधारिणः । वंदौ रागविशेषस्य हने स्थाने ततः शनैः ॥३६३॥  
 अविक्रियशिरःकम्पधूनेत्रभ्रमशोभितः । अभिन्न इव गायन्योर्गीतधनिरजृम्भत ॥३६४॥  
 अथ ताम्बूलरोमन्धस्यागनिधलमूर्तिना । जातं राजकुरङ्गेण प्रमोहास्पन्दरुतिना ॥३६५॥ 365  
 गायन्यौ भावमालक्ष्य तस्व खिन्धमगायताम् । अधिकोप्रेचिताभिख्यं विलासस्मितविभ्रमैः ॥३६६॥

३४४. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> स वायेतर. ३४५. <sup>1</sup>) A, संकट. — <sup>2</sup>) A, वक्रतु. ३४६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, "मुद्रकां".  
 ३४८. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, "कान्तति. ३५०. <sup>1</sup>) A, "वर्मनाह. ३५२. <sup>1</sup>) Thus G Edd.; A "स्तस्तवृप". ३५३. <sup>1</sup>) A, तावे.  
 ३५४. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, गायन्योर्गीत. ३५५. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, गायन्यो.  
<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss आश्वय.

- राज्ञस्तयोश्च संसक्तचित्तयोरितरेतरम् । इग्यापारैः स्वसंवेद्यैः संलाप इव पपये ॥३६७॥  
 नृपं हारितचिन्तं तं विज्ञायैकः प्रियो विटः । ततः प्रसङ्गे प्रोवाच प्रीतिवृद्धिकरं वचः ॥३६८॥  
 देव गीतमिदं यातं संघाप्यैते मगोरमे । कर्पूरपारीपतितं भैरेयमिव हारिताम् ॥३६९॥  
 370 गायन्त्योर्मांजितामेतां रागावन्तवृत्तिकारम् । अनयोः प्रतिमाव्याजाबुम्बतीव निशाकरः ॥३७०॥  
 करन्यस्तकपोलान्तमुक्तापन्त्याविमे ध्रुवम् । कटाक्षैः कुसलो व्योम्नि वैमानिकविमोहनम् ॥३७१॥  
 जानत्या स्वाभयां चर्चामनयोरेकयावयोः । अस्यास्मितगर्भोऽयं कटाक्षः पश्य पातितः ॥३७२॥  
 गायन्त्येकानतमुखी कर्णव्यालोलकुण्डला । विपरीतरतोद्रेककृतारम्भेव शोभते ॥३७३॥  
 सफलं तस्य तारुण्यमीदृश्यो निर्जने क्षियः । औस्तव्याहिरहे यस्य गायन्त्येवधिषैः स्वरैः ॥३७४॥  
 375 उपपत्तिपरित्यक्तशालानुष्ठानमोहितैः । एकसार्यमयातेभ्यः कथमेको विवर्ज्यते ॥३७५॥  
 नेत्रस्य रूपं भोषस्व ध्वनिं संस्पृशतो न चेत् । तदङ्गस्यान्यकान्ताङ्गं स्पृशतो दुष्कृतं कुतः ॥३७६॥  
 अभिलाषाङ्कुरः सिक्त इव तैर्विटभाषितैः । राज्ञः स्वभावलोलस्य शतशाखत्वमाययौ ॥३७७॥  
 ये' विस्तारितवर्णसंकररुचः संदृश्य गोत्रान्तकृद्दवावस्थितिचापलकुनमलं पार्श्वे ध्वनन्त्युज्जताः ।  
 नीयन्ते विषयावपातपरतां लब्धोदयैस्तैः क्षणास्तिहा चारिधरैरमी च रभसानूपालक्षिहा विटैः ॥३७८॥  
 यस्तु क्षणादनुपपत्त्युपपत्तियुक्तं कृत्वा जडान्वदि विमोहयितुं समर्थाः ।  
 न स्युर्विटा अथ कुतर्कपथस्थिताश्च नित्योदयेषु निरयेषु मृगाभरेषु ॥३७९॥  
 380 संतोष्य हारकेषुरकुण्डलैर्दोम्बमण्डलम् । अमार्गस्यागराधेयः भुजान्तमयममृपः ॥३८०॥  
 क्लान्तोस्याः क्षितिबलभोयमभिधेयुर्वीपतेरेकतो' भूतेसार्वतिषण्डताण्डवयुतं दोम्बः स्वनामान्यतः ।  
 मध्ये यत्किमपीति गीतरचना काव्यं यदेतद्विदो' बलक्ष्मी' क्षपयन्ति तान्निधगबुधान्कीर्त्यर्धिनः पार्थिवान् ॥३८१॥  
 वेद्यानुरागस्य महेन्द्रचापधसो हरिश्चरसरस्त्रनस्य । उपाङ्गगीतस्य च हारिणोपिसौन्दर्यमस्यैर्यहतप्रकर्षम् ॥३८२॥  
 दर्शनाभ्याससंवृद्धचक्षुरागः क्षमापतिः । विना श्रपाककन्वे ते न पुनः प्राप निर्वृतिम् ॥३८३॥  
 गायन्त्यौ शयनोपान्ते शनैर्विहितबुम्बनम् । नृपं रतिवृत्ताभिज्ञं तं हठात्ते प्रचक्रतुः ॥३८४॥  
 385 समागमेन नव्येन त्रयोर्विद्यात्यशोभिना । चक्रे क्षपितसामर्थ्यः स लज्जोदहनाक्षमः ॥३८५॥  
 रत्यन्तद्वलभोद्रेदैर्निःसृतैः स्वेदबिन्दुभिः । भाग्योष्मसंक्षयजडं वपुस्तस्य व्यधीयत ॥३८६॥  
 रागान्धेन कृता हंसी महादेवी महीभुजा । भेजे राजवधूमध्ये बालव्यजनवीजनम् ॥३८७॥

३६८. १) A, तत्र ३६९. १) A, gloss हरति मन इति हारी तस्य भावः तस्या सां यातमिति सम्बन्धः. ३७०. १) Thus corr. by A, from A, गायन्त्योः.—) Thus A,; A, कमाह.—) A, gloss हन्तपङ्क्तिचतुष्टयं. ३७६. १) A, gloss दुष्कृतं.—) A, gloss स्वगिन्द्रियस्यै. ३७८. १) A, gloss चारिधराः विदाध.—) A, gloss वर्णाः नीलपीताद्याः प्राज्ञानाद्यान्.—) A, gloss गोत्रान्तकृति इन्द्रे बद्धा अवस्थितिर्येन स चास्ती चापः धनुः इन्द्रचापः तस्य लङ्घनं । गोत्रान्तकृतिः कुलसंघकारिणिः पारिभिः बद्धा स्थितिर्यस्य । तत् चापलं प्रवृद्धं ध्वनन्ति इति च घनं निविडं इति चापलविशेषणं.—) Thus corr. by later hand from गीयन्ते.—) A, कुपयाव.—) A, तरसा भू. ३७९. १) A, gloss नित्यबुम्बेषु. ३८०. १) A, gloss अपावद्याये कर्णः. ३८१. १) A, gloss भयं क्षितिबलः राज्ञा भव्याः कस्याश्चिन्त्यान्तः अस्यां विषये अयं राजा लज्जः इत्यनिधा—कथितमेकतः.—) A, gloss दोम्बेनां चारिता उर्वीपतेः अमिधा नामधेयं एकतः इत्यस्ति इति कथयति क्लान्तोस्या इति.—) A, gloss उर्वीपतिः.—) A, जोम्बस्व नामा.—) A, मध्येम्बस्विन.—) A, gloss अतिक्रमपीति । अतिक्रमिहालजातमात्रं लौकिकं गीतं । तस्य रचना एव काव्यं.—) A, gloss एतत् गीतिरचनाकाव्यं विवर्जित एतद्विह.—) A, gloss वेपां पार्थिवानां लक्ष्मीः बलक्ष्मीः तां.—) A, gloss अपहरति.



तस्या वैश्वानरमुच्यते ते यथा चक्रवर्त्मनः । नृपान्तराणामन्वेष्टास्यभूषणमासदः ॥३८८॥  
 मन्त्रिणामक्षयदत्तमन्त्रमुक्ताधिकारदा । यद्विद्वेत्तां पाप क्षोभ्यसेवयवक्रिका ॥३८९॥  
 मौर्व्यास्त्यधिकां केचिच्छुषाका न श्वभुः स्वयम् । केचिस्वकुर्वन्नीविका राजकार्याणि मन्त्रिणम् ॥३९०॥ 390  
 मन्त्रिणस्तस्करा राज्ञी अपाकी अपचाः मिथाः । किं न लोकोत्तरमभूत्पतेश्चक्रवर्त्मनः ॥३९१॥  
 शत्रुकातार्तविक्रानि अपाकी स्वाभुक्तान्यदात् । तदावकाद्वदुमेष्ठा मन्त्रिणः प्राविशन्सभाम् ॥३९२॥  
 कैचित्तिविभुजा वैरमङ्गीकृत्यानि तत्क्षणम् । वैनाशि अपयोधिष्ठं तेभूषणोन्मैः समाः ॥३९३॥  
 मण्डलेस्मिन्महाबोधा न देव्य न्यवसन्भुवम् । तद्वेदमानि तदा नो चेच्छुषाकी प्राविशेत्स्वयम् ॥३९४॥  
 तां रणस्वामिनिं ब्रह्म विलशादयदे गताम् । सामन्तेभ्यः साभिमाना नान्वबुर्धामरा परम् ॥३९५॥ 395  
 राजकौटुम्बवृक्षानां क्षोभ्यानां निर्गता मुक्ताम् । राजानिवासा दुर्लभ्या न केनाप्युदलङ्घयत् ॥३९६॥  
 राजा यद्वेत् रङ्गय हेतुप्रामिषहारवत् । लिलेख पटोपाध्यायो न यदा दानपङ्कजम् ॥३९७॥  
 तदाक्षपटलं तस्या रङ्गः कोपात्तमवधीत् । रङ्गस्तस्मै हेतु दिण्णेति दासीकृत न लिख्यते ॥३९८॥  
 लिलेख सोम संशासाङ्गभूमङ्गतर्जितः । कीं व राजनि दुर्वृत्ते भवेत्कीतिव्यतिक्रमः ॥३९९॥  
 अन्त्यागमनपापस्य पापः पृच्छन्स निष्कृतिम् । विद्वेत्स्यमन्त्रान्वेष प्रायश्चित्तानि कारितः ॥४००॥ 400  
 हिमैव हिमं श्याम्येवुष्कतेनैव दुष्कृतम् । सोनुशिष्टो विद्वेदेव दधत्सामरसारताम् ॥४०१॥  
 पवित्रास्पर्शतोस्त्वहपास्पर्शपापं जिहीर्षुणा । तेमाभूष्यत विप्रस्य बोधिन्मालोपवासिनः ॥४०२॥  
 ततोपि पापिनोभूषणकेपि तस्मिन्ममे हिजाः । तस्मादप्यवहारान्ये जगृह्णन्ममोभिनः ॥४०३॥  
 चक्रे चक्रमठं क्षीपि पापः पाशुपताभयम् । तस्मिन्मतेर्धनिष्पन्नं तद्वर्ध्वमयोजयत् ॥४०४॥  
 पूर्वोपकारान्विस्मृत्य क्षामराज्य निरामयः । नृपतिः श्वभक्तानीं विश्वस्तांश्चक्षणावधीत् ॥४०५॥ 405  
 इन्तुं न्याजेन विश्वस्ताः केचिन्नामरतस्कराः । तस्युस्तस्यान्तिके होहच्छिन्नानेहःप्रतीक्षिणः ॥४०६॥  
 अपाकीशयनावासासत्तावस्करमन्दिरे । शौचस्थितं तं निःशस्त्रं ते राज्ञी प्रापुरेकरा ॥४०७॥  
 अथ तैः प्राप्तसम्यैरकस्मात्तस्य सर्वतः । क्षिप्तं न्यपात्तताशेषशावशस्त्रपरंपरा ॥४०८॥  
 क्षमस्तदाज्जदे भट इव निहालसेक्षणः । प्रमुञ्चः शस्त्रपातैः स श्वभुषणैरवाकवान् ॥४०९॥  
 निःशस्त्रः शस्त्रमन्त्रिण्यन्तरत्तजनिर्हरः । अनुवृत्तोदिभिर्धोवञ्छय्यावेदम विवेश तत् ॥४१०॥ 410  
 अशापदेति क्रन्दन्त्या अपाकनालिक्रिताङ्गकम् । तत्कुचोत्सङ्गतमाङ्गं जगृहेनूपविश्य तम् ॥४११॥  
 स्वैरेव प्रेरिता दारैस्ते तस्य नृपतेः किल । नुमूर्खोर्जानुवी स्वैरं शिलया समचूर्णयन् ॥४१२॥  
 प्रयोदशान्धे ज्यैष्ठ्यस्य मुद्राष्टम्यां अपाक्षणे । अपाकमोक्षः स श्वेतावस्करे तत्स्करैरितः ॥४१३॥  
 उन्मत्तावन्तिनामाथ पार्थिवनुराशयः । अन्धविष्यत वैधेयैः सचिवैः शार्वटादिभिः ॥४१४॥  
 अपाकीकामुके पापे निहते निशि तत्स्करैः । प्रजायां प्राप्नोता क्षोभूपापात्पापतरो नृपः ॥४१५॥ 415

३८९. <sup>१</sup>) A, gloss मन्त्रिणामक्षयदत्तमन्त्रमुक्ताधिकारदा अक्षयदत्तस्य भटते इति भाष्येन नान् विद्वेद्य इति केचित्. ३९२. <sup>१</sup>) A, gloss राजा. ३९५. <sup>१</sup>) A, gloss केवलं. ३९७. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand here and in following verse from A, इष्टं.  
<sup>२</sup>) A, gloss रङ्गस्तस्मै हेतु ददा. ३९९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, के—<sup>२</sup>) Thus corr. by A, from A, भवकी.  
 ४०१. <sup>१</sup>) A, इन्द्रायस्पर्शतोस्त्वहपास्पर्शपापं जिहीर्षुणा. ४०४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, 'वैद्यकी'; A, gloss मठ. ४१२. <sup>१</sup>) Thus A, G  
 R Edd. शिलया. ४१३. <sup>१</sup>) Thus G Edd.; A, ज्यैष्ठ्यस्य.

- स्थापिता तत्कथापापस्पर्शभीत्या सरस्वती । कर्षयिष्यन्तुरश्वेन सेव प्रस्थाप्यते मया ॥४१६॥  
 आसीत्पितृकुलं तस्य मर्त्यं दुर्नृपरक्षतः । जीर्वाभिषस्य ह्यवाशविशेषस्वेव जीवनम् ॥४१७॥  
 तस्यासंष्टकरापातसटांकारकरोटिकाः । प्राणस्कन्दादिवाद्यज्ञाः सभायां मुख्यमन्त्रिणः ॥४१८॥  
 तेमात्वाधारणत्वेन निर्लज्जास्तमरञ्जयन् । कालान्तरेण धैरेव भूमिपालैर्भविष्यते ॥४१९॥  
 420 पर्वगुप्तोभवत्तस्य सर्वभ्योप्यधिकं मियः । आस्थाने नर्तनं कुर्वन्प्राकृतकटीपटः ॥४२०॥  
 आ तन्निविष्टवागुष्टा कीटप्रायान्मर्हपतीन् । पर्वगुप्तः सर्वदाभूद्राज्यावाप्तिकृतोद्यमः ॥४२१॥  
 तदा निगूढराज्येभ्यः सख्यं मुखैः स मन्त्रिभिः । पीतकोशैः प्रविद्धे पञ्चमिर्भूभटादिभिः ॥४२२॥  
 भूभटः शर्वटश्छोजः कुमुदः सोमृताकरः । पर्वगुप्तेन संबन्धं चक्रिरे कोशपीथिनः ॥४२३॥  
 गवाक्षासरसि प्रापन्भीजलोवागलद्विजः । संप्राप्तमडामरगृहे यो रक्तः कथातपौरुषः ॥४२४॥  
 425 पदातिमात्रो भूपेन दृष्टशौर्यः स संयुगे । महोदरो महाकायः प्रापितो मुख्यमन्त्रिताम् ॥४२५॥  
 यादृशी तेन दृष्टो देवी श्रीः सरसोन्तरे । तादृग्रज्जयादेवीत्यभिधानेन निर्ममे ॥४२६॥  
 राज्यं निष्कण्टकं कृत्वा धूर्तेनापजिहीर्षुणा । प्रेरितः पर्वगुप्तेन भूभृशके कुलक्षयम् ॥४२७॥  
 तेन लुण्ठितसर्वस्वः पार्यस्तस्यौ कलत्रवान् । श्रीजयेन्द्रविहारान्तः श्रमणैर्देवभोजनः ॥४२८॥  
 शिभूञ्जंकरवर्मादीन्प्रातृन्धाराभिरोध्य सः । तत्र स्थिताननघनैरुत्क्रान्ताद्यनकारयत् ॥४२९॥  
 430 उद्यतः पितरं हन्तुं मन्त्रिणोनुमतप्रदान् । बद्धपट्टान्वयधान्बद्धनिगडानितरान्पुनः ॥४३०॥  
 एकदा मन्त्रिणामन्ततन्त्रिकायस्थसैनिकाः । पार्थं तदाज्ञामासाद्य निशायां पर्ववेष्टयन् ॥४३१॥  
 म्लानक्षीणाम्बरां पत्नीं रुद्धहारां निपात्य ते । आलिङ्ग्यमानां क्रन्दन्निस्तर्णकैरिव दारकैः ॥४३२॥  
 केशानालम्ब्य कर्षन्तः शार्करोत्पाटिताङ्गकम् । विपन्नं गोकुलाशान्तमिव निर्हस्य तं गृहात् ॥४३३॥  
 क्षुत्क्षामरुक्षं क्रन्दन्तं निजघूर्णमविषहम् । षण्डाला इव निःशस्त्रं कुमुदाया नृपमियाः ॥४३४॥  
 435 पितरं निहतं भुत्वा राजा संजातकौतुकः । प्रातः स्वसचिवैः सार्धं गत्वा दृष्टोद्य दृष्टवान् ॥४३५॥  
 भ्रात्राज्ञेस्य प्रहारोद्यं महत्त इति बाबिमः । तस्वापे राजपुरुषाः शशस्त्रनिजविक्रमम् ॥४३६॥  
 न्यङ्कृत्य स्वीकृतो राजा तदा तद्वस्त्रनोद्यतः । भूषुवदस्यपर्वगुप्तो देवगुप्ताभिधं हतम् ॥४३७॥  
 पार्यस्य निहतस्याङ्गे सोक्षिपत्सुरिकां ततः । रञ्जितो येन भूपालो जातहासोभवच्चिरम् ॥४३८॥  
 डामरैर्लुण्ठितो वेशः प्रणाशो चक्रवर्मणः । उत्थाप्य पापान्कायस्यांस्तेन भूयोपि दण्डितः ॥४३९॥  
 440 संप्रेरितः कुसजिवैः शस्त्राभ्यासं चकार सः । पाटयन्सुरिकाघातैः कोटवीस्तनकोटरम् ॥४४०॥  
 गर्भिणीनां च जठरं गर्भान्द्रुमपाटयत् । काठिन्यस्य परीक्षार्थमङ्गं कर्मकृतामपि ॥४४१॥  
 प्रतिपहामहाहोराद्यज्ञा वधमवाहिजाः । प्रत्यगृह्णन्महारांस्तस्मादपि नृपाधमाह ॥४४२॥  
 क्रूरपापानुरूपेण क्षयरोगेण पार्थिवः । ततोनुवाध्यमानोभूदपर्वन्तव्यधातुरः ॥४४३॥  
 व्यथया तस्य तादृश्या प्रजा एव न केवलम् । तुतुषुर्निजशुद्धान्तमहिष्योपि चतुर्दश ॥४४४॥

४२६. १) Thus corr. by A, from A, सावद्रक°. ४३२. १) Thus corr. by later hand from A, विपन्न. ४४०. १) Thus corr. by later hand from A, कोटवी°. ४४२. १) Thus corr. by later hand from A, विज.

अथान्तःपुरवासीभिर्यः कुतश्चिदुपादतः । स्थितिपालात्मजातोयमिति प्रख्यापितो मृषा ॥४४५॥ 445  
 न शिशुं भूरुक्मार्क्यं विनिवेद्य नृपासने । हस्ते निक्षिप्य सामन्तसन्निवेशाङ्गतन्निजाम् ॥४४६॥  
 कमलवाधिवर्धनैः कमलवर्धनात् । विभ्यम्भद्वाराज्यस्याज्ञामरोत्पाटनसमात् ॥४४७॥  
 भासन्नभिरयमातिः पितृषा पार्थिवाधनः । भुवी पञ्चदशाब्दस्य गजापुण्यैः सर्वं ववौ ॥४४८॥ चक्रलकम् ॥  
 पितृपातिव्रतो राज्ञः जयस्वामिविरोचनम् । भाषादंभुक्तसमस्यां शिशुर्दंभुं विनिर्धया ॥४४९॥  
 नवा विरेजे राजभीर्बालस्य पृथिवीपतेः । कृपाणवैभिललिता उच्चवामरहासिनी ॥४५०॥ 450  
 अथान्तरे जवावातैर्धारैरावेदितभुतः । सामन्तैर्नगरोपान्तं प्राप्तः कमलवर्धनः ॥४५१॥  
 एकाङ्गतन्निजसामन्तस्यालङ्कारकसाविमिः । नगरं प्रविशञ्चान्तः समं सैन्यैरवध्यत ॥४५२॥  
 विरुद्धाभरानीकान्बुद्धा मार्गेषु निर्गतः । भ्रान्तोप्यसौ वैरिसेनामजयद्विक्रमोर्जितः ॥४५३॥  
 सहस्रमन्त्रकाराणां विश्राप्य सुरगैर्मितैः । राजधानीमसहजः प्रविवेश ततः क्षणम् ॥४५४॥  
 तं लब्धव्यमाकर्ण्य सैन्यैस्स्यक्तं पलावितैः । एकाकिनं काप्यनयज्जननी शिशुभूपतिम् ॥४५५॥ 455  
 प्राकर्मभिर्मोहितो वा मेरितो वा कुमन्निभिः । नाभूत्तिहासनाहो मूढः कमलवर्धनः ॥४५६॥  
 तदानीं स्वगृहान्वातो राज्यकामोर्न्यवासरे । संवदयन्निह जन्तुसर्वानब्रूचुददनीतिवित् ॥४५७॥  
 ग्रीवं शक्तं च कुहत क्षमापं कथित्वदेशनम् । मामेव कुर्युः सामर्थ्यादिति मूढः स चिन्तयन् ॥४५८॥  
 एकाकिनीं रहः क्षीवां लब्ध्वा दुर्लभमोषितम् । भग्नौहोनुपभुज्यान्वादिने हृत्यार्धयेत यः ॥४५९॥  
 विभूतिं रमसावासां यथ संन्यज्य तत्क्षणम् । नीत्या कामवतेन्येषुः शोष्यस्ताभ्यां परोस्ति कः ॥४६०॥ मुग्धम् ॥ 460  
 अर्धोत्पलकुले छिप्ते स्थूलकम्बलवाहिनः । अभृङ्गोक्षनिभा मित्राः समगमनं गोकुले ॥४६१॥  
 धूमनिर्गन्धकूर्चानां राजस्तांस्तान्धिकीर्षताम् । राजवन्दवस्त्रौषण्यस्त्रेणां स्त्रिरमवर्धत ॥४६२॥  
 वैमत्येन मिथस्तेषां नान्यः कोप्यभ्यधिष्यत । कूर्वा भाषणनिष्ठधुरीः स्वकूर्चहीनैः परम् ॥४६३॥  
 राज्यार्हान्धोषिभिर्किमैः प्राप्तः स्वस्मृतिक्लमये । अनावर्तेहकापातैर्मुग्धः कमलवर्धनः ॥४६४॥  
 पञ्चबाणि विमान्वेद्य यावत्तर्धुर्हिततमः । काहलाकांस्वतालाविनायकोत्ताहलाकुलम् ॥४६५॥ 465  
 उत्पताकभजच्छब्दशोभि युग्वापितासनम् । अशेषं पारिषद्यानां तावत्तत्रामिरुद्धम् ॥४६६॥ मुग्धम् ॥  
 स्वपत्नीं बन्धकीभूतामिवाग्न्यवशवर्तिनीम् । वीक्ष्य राजभिर्य शोचन्नासीत्कमलवर्धनः ॥४६७॥  
 पितृपातिव्रतपुङ्गवपुत्रराज्यवार्धिनी ततः । प्राहिनोद्वाजपुरुषाण्यार्धं प्रायोपवेशिनाम् ॥४६८॥  
 पिशाचकपुरपाने वीरदेवाभिधस्व वः । कुदुम्बिनः कामदेवनामा सूनुरजायत ॥४६९॥  
 स क्षिप्तिताक्षरो लब्ध्वा मेरुवर्धनमन्दिरे । वाताभ्यापकतां खानशीलादिगुणभूषितः ॥४७०॥ 470  
 क्रमादस्त्राधिकार्यासीदथ तस्यास्त्रमजः शनैः । लेने वज्राभिकारिस्व राज्ञः शंकरवर्मणः ॥४७१॥

४४८. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, प्राप्ति. ४४९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, अयति. ४५१. <sup>1</sup>) वारै supplied by A, ४५०. <sup>2</sup>) Thus A,; A, संपदय. ४५९. <sup>2</sup>) G. sec. mous. अमीको नोपभुज्यादिने हृत्यार्धयेत यः. ४६१. <sup>1</sup>) A, अमी-  
 रपत. —) A, dhas उत्पत्ती नाम कल्पवाल. वेन विप्यदययापीवं स्वकीवं निहृत्यामिवापक्रियवा स्वकीवमाहुः पुनः अक्षितापीवः एवमे  
 क्यपति. । ततः प्रवृत्ति कल्पनालङ्काराज्यं । उज्ज्वलवर्धनवर्धनं प्राप्य कल्पनालङ्कारस्य प्लेदः । अत्र प्रवीकं । उत्पलकुले छिप्ते इति ।  
 ४६१. <sup>1</sup>) Thus A,; A, कल्पया. ४६५. <sup>1</sup>) A, प्राप्ति. ४६९. <sup>1</sup>) तालमय supplied by A, in space left by A, .

- यः प्रभाकरदेवोपि सुगन्धाच्छङ्कामुकः । लक्ष्म्या सरस्वतीदेवादेशविब्रवतोष वां ॥४७२॥  
 विद्वान्यज्ञास्करो नाम तत्पुत्रोत्पन्नदुर्गतः । सख्या फल्गुणकाक्ष्येन समं देशान्तरं गतः ॥४७३॥  
 स्वस्वप्रदर्शनैः पीठदेव्याशीर्भक्ष इर्गुलः । तस्मिन्मसङ्गे सोत्साहः प्रत्यावृत्तो विजां भुवम् ॥४७४॥  
 475 पितृषातिवधूतैर्वर्तिर्वोभयितुं द्विजान् । मध्ये गृहीतो वाग्निस्वात्मविशेष तदन्तिकम् ॥४७५॥ कुलकम् ॥  
 दृष्ट्वैव तं दैववशादैकमस्वस्मृशो द्विजाः । ध्वनिं राजावमेवास्तिवयुषकैरुदारयन् ॥४७६॥  
 अयाभ्यविष्यत क्षिप्रं विधैरेत्य यज्ञास्करः । श्वाभृतिप्रीडसामर्थ्यः सानुमानिब तोयदैः ॥४७७॥  
 इगंधं जेणुवनं परस्परमहासंघर्षजेनाभिना तन्मूलोद्भूतिरयमसा क्षणधृतोदेकेण संपादिता ।  
 वास्यावेगविपाटितं विटपिनं प्राप्तं कुतश्चिदृढं हर्षं नेतुमहो महाद्रिकुहरे धात्रा न किं सूचितम् ॥४७८॥  
 भृत्स्वमेरणया वंशं पार्थजः स्वयं न वेदहेत् । तत्पुत्रोत्पाटनं कुर्यान्न चेत्कमलवर्धनः ॥४७९॥  
 480 अनुबहुलजातस्य हरिद्रस्वाटतः क्षितिम् । तद्यज्ञास्करदेवस्य राज्यप्राप्तिः कथं भवेत् ॥४८०॥  
 पश्चां व्रजक्षिरमुगो वृक्षे जनेन वस्तत्क्षणं निखिललोकसमानमूर्तिः ।  
 साक्षाज्जरम्यममुमीक्षितुमास्त नारीरुङ्गीरजस्तवकितो नरनाथमार्गः ॥४८१॥  
 नृपतिवसति प्रत्यागच्छन्त्यज्ञास्करभूपतिः पुरमृगदशामाशीर्मध्ये वचोपि विवक्षितम् ।  
 स्तिमितवलितापाङ्गं नृष्वक्षिमीलददङ्कतिः कृतपरिकरस्मज्जैर्जज्ञे प्रजापरिपालने ॥४८२॥  
 प्रतिमितरविरीपोद्भासिभुभ्रातपत्रप्रचयरजतपात्रासूचिताराभिकाशीः ।  
 अथ मुखरितमाशीर्मङ्गलैरङ्गनानामवनिहरिणधामा राजधामं प्रपेदे ॥४८३॥  
 इति श्रीकाश्यमीरिकमहायात्यव्ययकप्रमुखोः कल्हणस्य कृतो राजतरङ्गिण्यां पञ्चमस्तरङ्गः ।  
 व्यधिकापां समाशीतौ मासेषु च चतुर्वर्गम् । कन्यपालाष्टकं रथ्याहतस्त्रीसचिवा अपि ॥

४७२. <sup>1</sup> Thus A.; A, 'ती गतः. ४७३. <sup>1</sup> A, gloss इमायाः मूलेः धृतिः भारणं लाप्तिन् प्रीडं सानुदै वस्तव सः. ४७६. <sup>1</sup> इ supplied by A<sub>2</sub>.—<sup>1</sup> A, 'द्वेषेन किं सूचितमिच्छावर्तमाने पाठः. ४७९. <sup>1</sup> A, gloss नीचकुलोत्पन्नस्य. ४८१. <sup>1</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>3</sub> 'क्षीर्तिः. ४८३. <sup>1</sup> A, glosses अवनी भूमी हरिणधामा चन्द्रः and राजासमं.

## ॥ षष्ठस्तरः ॥

नेदं पर्णसमीरणाशनतपोमाहात्म्यमुभोरगौ पश्यैतावत एव संप्रति कृतौ तन्माचवृत्तौ<sup>१</sup> बहिः ।  
 प्रेम्णैर्बार्धमिदं चराचरगुरोः प्रापेयमात्मस्तुतीरेव देवबभूवुषा<sup>२</sup> च्युतिहृत्वाः मृण्वन्स्वपर्णवतात् ॥१॥  
 इच्छन्नलङ्घनीयस्वमय कस्यां विलङ्घयन् । प्रतीक्षारामिजा दूरं वार्यन्तामिति सोम्यज्ञात् ॥२॥  
 वेत्तिविद्यास्वमानास्तु तान्कृताञ्जलिरज्रवीत् । राज्यप्रदाथ पूज्याथ वूर्य नो दैवतैः समाः ॥३॥  
 राज्यदानाभिमानेन वर्तिष्यत मदोदताः । यत्कार्यकालादव्यय नागन्तव्यं मदन्तिकम् ॥४॥  
 तदाकर्ण्योखिलो लोकस्तमधृष्यममन्यत । व्यस्मरस्सहसंवाससंभूतमपि लाघवम् ॥५॥  
 खिलीभूताः पूर्वराज्यवस्थाः प्रतिमाबलात् । उन्नीतवांस्य ह्यकाविः प्राकविप्रक्रिया इव ॥६॥  
 भवौराभूतया भूमिर्वया रात्रौ वणिक्पथाः । अतिष्ठन्निवृत्तद्वारा मार्गाधाविप्रिताध्वगाः ॥७॥  
 प्रत्यवेक्ष्यपदे तस्मिन्नासीत्सर्वापहारिणाम् । कृष्यध्वजस्वमुत्सृज्य कृत्यं नान्यन्नियोगिनाम् ॥८॥  
 प्राग्याः कृषिपराधीना नापश्यन्नाजमन्दिरम् । विप्राः स्वाध्यायसंस्तुता नाकुर्वन्प्रभारणम् ॥९॥  
 न विप्रगुरवः साम गायन्तो मदिरां पपुः । न तापसाः पुत्रदारपशुधान्यान्यदौकयन् ॥१०॥  
 न मूर्खगुरवो मत्स्यापूपयागविधायिनः । चक्रिरे स्वकृतैर्धनैस्तर्कागमपरीक्षणम् ॥११॥  
 नादृश्यन्त च गेहिन्यो गुरुरीक्षोत्थदेवताः । कुर्वाणा भर्तृशीलभीनिषेधं मूर्धधूननैः ॥१२॥  
 कार्तान्तिको भिषक्सन्धो गुरुर्मन्त्री पुरोहितः । दूतः स्थेयो<sup>३</sup> लेखको वा न तदाभूदपण्डितः ॥१३॥  
 प्रायोपवेशाधिकृतैर्बोधितेन महीभृता । प्रायोपविष्टो निकटं प्रापितः कश्चिदब्रवीत् ॥१४॥  
 अहमाहधोमर्धं पूर्वं वास्तव्योऽत्र महीपते । निर्दिकचनस्त्वं शनकैरगच्छ<sup>४</sup> दैवयोगतः ॥१५॥  
 उत्तमर्धैः पीडितस्य प्रवृद्धर्गस्य तस्य मे । निश्चयोभूदूर्णं छित्त्वा परिधान्तुं दिगन्तरे ॥१६॥  
 अथ विक्रीय सर्वस्वमृणं शोभयता मया । महाधनाय वणिजे विक्रीतं निजमन्दिरम् ॥१७॥  
 भार्यामुद्दिश्य भर्तव्यामेक एव तु वर्जितः । सोपानकूपो विक्रीतान्महतो वेष्टमनस्ततः ॥१८॥  
 निदाघे पुष्पताम्बूलीपर्णाद्यान्निशीतले । न्यस्वन्निर्योतिर्कैर्देवात्सा जीवेन्नाटकादिति<sup>५</sup> ॥१९॥  
 ततो दिगन्तराङ्गान्स्वा विशस्या वस्त्रैरहम् । लब्धाल्पवित्तः संप्राप्तो जन्मभूमिमिमां पुनः ॥२०॥  
 अन्विष्यता मया साध्वी स्ववपूर्वदेशे सा । विवर्णदेशा जीवन्ती प्रेक्ष्यात्वेनान्यवेष्टमसु ॥२१॥  
 किं ह्यसजीविकापि त्वमीदृशीं वृत्तिमाभिता । मयेति सा स्रुःखेन पृष्टा स्वोदन्तमब्रवीत् ॥२२॥

१. <sup>१</sup>) A, gloss पर्णकालजीवनी.—<sup>२</sup>) A, gloss एवौ चराचरगुरोः बहिः कृतौ इत्यन्वयः.—<sup>३</sup>) Thus A<sub>1</sub>, A<sub>2</sub> °हृत्वाच्युत्<sup>४</sup>.  
 ११. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, मूर्खौ शु°. १२. <sup>१</sup>) A, gloss विवाहपरिनिर्गता स्थेयः. १४. <sup>१</sup>) A, gloss मृतायन  
 अने प्रायो काहन्त्ये सहृदी विपु इति कोशः. १९. <sup>१</sup>) A, gloss पौष्पिकैः.—<sup>२</sup>) A, gloss भारी इति माधया । प्रत्यहं वेतनं भारी.



- सोपानकूपं संप्राप्ता स्वयि याते दिगन्तरम् । लघुहैस्ताडयित्वाहं वणिजा तेन वारिता ॥२३॥  
 तद्व्या कास्त मे वृत्तिरित्युक्ता विरराम सा । तदाकर्ण्य निमग्नोऽहमन्तरे शोककोपयोः ॥२४॥  
 २५ कृतपायोपदेशीय स्थेयैस्तैः पदे पदे । प्रत्यर्थिनो दत्तजयैः किमप्यस्मि पराजितः ॥२५॥  
 जडत्वाद्देहि न न्यायं न विक्रीतो मया पुनः । सोपानकूप इत्यस्मिन्नर्थे प्राणा इमे पणः ॥२६॥  
 सोऽहं विपद्ये क्षीणार्थो हारि शास्तुस्त्व ध्रुवम् । वृजिनादस्ति चेद्भीतिर्वस्तु निर्णीयता स्वयम् ॥२७॥  
 राजेति तेन विज्ञप्तो दत्त्वा धर्मासनं स्वयम् । संबटप्याखिलान्स्थेयानासीत्स्वं विचारयम् ॥२८॥  
 स्थेयास्तमूर्च्छुर्बहुशो विचार्यायं पराजितः । श्लाघावगणयज्यायं दण्डो लिखितदूषकः ॥२९॥  
 ३० सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमित्यथ । राजा विक्रयपत्रस्यान्स्वयं वर्णानवाचयत् ॥३०॥  
 ततोधिगतमित्येव सभ्येषु निगदस्त्वपि । अन्तरात्मा जगादेव नृपतेरर्थिनो जयम् ॥३१॥  
 मुहूर्तमिव संक्षिप्त्य राजान्याभिरभूधिरम् । कथाभिरतिचित्राभिर्मोहयन्सभ्यमण्डलम् ॥३२॥  
 कथान्तराले सर्वेभ्यो गृहजत्वानि वीक्षितुम् । हसन्प्रत्यर्थिनो हस्तादुपादत्ताङ्गुलीयकम् ॥३३॥  
 क्षणादेवाखिलैः स्थेयमित्यमेवेति सस्मितम् । वचो ब्रुवाणः प्रययौ पादक्षालनकैतवात् ॥३४॥  
 ३५ अभिज्ञानाय तत्रस्थः स त्रितीयाङ्गुलीयकम् । भृत्यमेकं वणिग्वेरम प्राहिणोत्तवाचिकम् ॥३५॥  
 स वणिग्गणनाध्यक्षं ययाचे साङ्गुलीयकः । यत्राब्दे पत्रमुत्पन्नं गणनापत्रिकां ततः ॥३६॥  
 निर्णयेद्य तथा कृष्यमस्ति भाण्डपतेरिति । भुत्वादाहणनाध्यक्षतां गृहीताङ्गुलीयकः ॥३७॥  
 दीक्षाराणां दशशतीं तस्यां भूभृदवाचयत् । व्ययमध्येधिकरणलेखकार्यं समर्पिताम् ॥३८॥  
 तस्मै मितधनार्हाय बहुमूल्यार्पणाञ्जपः । रेफे सकारं वणिजा कारितं निधिकाय सः ॥३९॥  
 सभायां तत्पददर्शय पृष्ट्वा दत्त्वाभयं च तम् । आनीय लेखकं सभ्यान्संजातपत्ययाम्यधात् ॥४०॥  
 सधैरभ्यर्च्यमानेन राजा सार्धं वणिग्गृहम् । त्रितीर्यमर्थिनं देशात्प्रत्यर्थी च प्रवासितः ॥४१॥  
 कृताङ्गिकं भोक्तुकामं तं दिनान्ते च भूपतिम् । अकालावेदनाद्भिभ्यस्तस्मा जातु व्यजिज्ञपत् ॥४२॥  
 देवः समानकृत्योद्य विज्ञप्तौ श्रुत्वा क्षणः । इत्युक्तो दर्शने प्राणत्यागी विप्रो बहिः स्थितः ॥४३॥  
 दत्तप्रवेशादेशोद्य रुदत्तदेन भूभुजा । द्विजः प्रविष्टः पृष्ट्वा तीक्ष्णार्तिदमब्रवीत् ॥४४॥  
 ४५ सुवर्णरूपकशतं भ्रान्त्वा देशान्तरोर्जितम् । गृहीत्वा भुतसौराज्यः स्वदेशमहमागतः ॥४५॥  
 स्वयि राजनि निधौरैरध्वभिर्विशतः सुखम् । शोभयल्लवणोत्से मे दिनान्ते भ्राम्यतः स्थितिः ॥४६॥  
 दीर्घाध्वलङ्गुनहस्तस्तवाहमकुतोभयः । मार्गारामतरोर्मले त्रियामामत्यवाहयम् ॥४७॥  
 जेतनं ग्रन्थिबद्धं तदुद्याकोरपतन्मम । अरघुं समीपस्थे कक्षयोगादलक्षिते ॥४८॥

२४. <sup>१</sup>) Thus A. G. has *see, mams* the conjectural reading *गत्वा*. २४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>, A. 'दिव्य'. २५. <sup>१</sup>) A, gloss *गणत् वनम् इति मापया बही इति मध्यवेदीया*. २६. <sup>१</sup>) A, gloss *दीक्षाराः द्याह इति कश्मीरभाषणा*.—<sup>२</sup>) A, gloss *यस्त्रिधौ अधिप्रत्ययिनादुभौ भूभिः कर्तव्यकथं कुरुत । येन पादस्तमानं क्रियते सोधिकरणलेखकः । अष्टादशपरिमाणलेखपत्रकापी सराफ इति भाषया*. ३९. <sup>१</sup>) A, gloss *अधिकरणलेखकाय वीजारदशशतीदानात्*.—<sup>२</sup>) A, gloss *गृहविक्रीतिना वारिना विक्रयपत्रे लिखित । सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमिति । तत्पतेन लुब्धेन वणिजा द्रव्याधिना रेफविषये सकारः कारित अधिकरणलेखकहस्तैः । उक्त्यान् वीजारदशशतीयाब्दे दत्त्वा कूपसहितं गृहं विक्रीतमिति लेखितं । ततोऽन्तरे राजानुमितं लेखपत्रविषयार्थं किमर्थं वीजारदशशती । बहुमूल्यत्वादि । रेफस्य सकार एव कृतीनेन इति ॥*. ४१. <sup>१</sup>) A, gloss *विज्ञातिकाय*. ४२. <sup>१</sup>) A, gloss *दास्य*. ४४. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, *पृष्ट्वा*. ४८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> 'तद्वि'.

तस्मिन्नुपरोहेतिनिर्वहृत्वाज्जहद्वुः । सोऽं हारितसर्वस्वः शोषकुदाभिरं जैः ॥४९॥  
 एकोऽभ्यवसितः कोपि साहसे पुण्योऽवसीत् । मयं दापितवित्तार्थं किं ददासीति मां ततः ॥५०॥ 50  
 तमस्म्यवोचं विवशस्तस्यार्थस्वास्मि कः प्रभुः । तुभ्यं यदोषते मयं तत्ततो दीयतां त्वया ॥५१॥  
 भवदद्याधिकुदोष रूपकेभ्यो ह्ययं मम । स प्रादात्पट्टमेवाष्टानवति स्वीचकार तु ॥५२॥  
 व्यवहारा वचोनिष्ठा एव राशि यज्ञास्करे । निन्दन्त्यवस्थां तां लोकैर्न्यहृतोऽस्मीति वादिभिः ॥५३॥  
 उपचारोक्तिसारल्यच्छलहारितवेतनः । सोऽं जहात्पट्टसूत्रद्वारे दुर्गवस्थापकस्य ते ॥५४॥  
 पुंस्तस्य स राज्ञाय वृष्टः प्रकृतिनामनी । वदनप्रत्यभिज्ञैव समास्तीत्यभ्यभाषत ॥५५॥ 55  
 प्रातस्तवेष्टितावाप्तिं करिष्यामीति भूभुजा । प्रतिज्ञाय कथंचित्स स्वपार्श्वे कारितोऽशनम् ॥५६॥  
 लवणोत्सौकसां दूताहूतानां स विशां ततः । स्थितमन्तर्हिजोन्येषुस्तं राशेर्दृश्यन्नरम् ॥५७॥  
 वृष्टः स राज्ञा विप्रेण यथैवोक्तं तथैव तत् । सर्वमूचे वाक्प्रतिष्ठं व्यवहारमुदीरयन् ॥५८॥  
 सत्यवाक्पारतन्त्र्यस्य वस्तुवृत्तस्य चान्तरम् । अलक्षयन्तः प्रैक्षन्त दौलाकुलधियो धराम् ॥५९॥  
 धर्मात्तनस्थो राज्ञाय रूपकाणामभाषत । तमष्टानवतेः पार्श्वं विप्रमन्यं ह्यस्य तु ॥६०॥ 60  
 अनुयोक्तृञ्जगादापि दुःसंविन्त्वा महात्मनः । धर्मस्याधर्ममुदुलं निहन्तुं धावतो गतिः ॥६१॥  
 सायं हताशं प्रविशन्नमयं वेन्वुमण्डलम् । स्वतेजसा संविभजन्प्रदीपैर्ज्योत्स्नयाप्यसौ ॥६२॥  
 तदुत्थाय यथा भानुर्निवृत्तिं ध्वान्तमुदयतम् । अनन्यकर्मा धर्मोऽयं तथाधर्मं व्यपोहति ॥६३॥ युग्मम् ॥  
 दुःसंलक्ष्यस्तु धर्मोसावधर्मं बाधतेऽञ्जसा । तिष्ठसित्यमभिष्टाय दाशं काष्ठमिवानलः ॥६४॥  
 ददाति यज्ञवान्दत्तां तदित्याद्युक्तमुज्जातः । तुभ्यं रोचत इत्यादि वचोस्य निवृत्तं तदा ॥६५॥ 65  
 रुचितास्य बभूवाष्टानवतिर्लोभिनोस्य ताम् । नादादस्माद्यवचितं रूपकाणां ह्ययं ददत् ॥६६॥  
 इत्यादिस्मृश्लेषिकया धर्माधर्मान्तरं विदन् । प्रत्यवेक्ष्यपरः क्षमाभृद्यधात्कृतयुगोदयम् ॥६७॥  
 इत्थं जनं स विनयन्हास्योभूक्षिजवुर्नयैः । परस्योपदिशन्त्यधमपध्याशीव रोगदत् ॥६८॥  
 श्रोत्रियेणैव तेनापि मृदम्भः शौचशालिना । डोम्बोच्छिष्टभुजो भृत्याः पार्श्वं परिजहिरे ॥६९॥  
 यद्योत्तरं संभितार्थैरन्योन्यं वृष्टपातिभिः । नगराधिकृतैश्चक्रे चतुर्भिः सोऽयं संपदम् ॥७०॥ 70  
 लेभिरे निधनं तस्मात्सत्यंकारात्पदातयः । श्रीरणेऽश्वरपीठायन्यस्तखट्वादपि प्रभोः ॥७१॥  
 स ज्येष्ठे भ्रातरि मृते तथामून्मुदितश्चिरम् । तदुपशं यथा प्राज्ञैस्तत्रोत्प्रेक्षिं रत्नापणम् ॥७२॥  
 नीतस्य मण्डलेष्टत्वं वेलाचित्तत्वं भूभुजा । देवीः कामयमानस्य चक्रे गजनिमीलिकां ॥७३॥  
 रागाच्छुद्धान्तकान्तानां मूर्धानमधिरोपिता । लह्या नामाभवत्तस्य वेदया वैवदयकारिणी ॥७४॥

५०. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> "डी.—") A<sub>2</sub> दापितलब्धवाच. ५१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss वचति वाक्च एव निष्ठा वेदां । न तु न्यायविचारणे इति व्यवस्थां निन्दन्. ५२. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> "साहसेच्छल". ५५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss वचनमेव केवलं तदीयं विहितं न न तु नामप्रकृती इत्यर्थः. ५६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss आत्वं. ५७. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तिष्ठतिष्ठम्. ५९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> "वेदिव.—") Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> "वृत्तान्त्या". ६०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss दृष्टवित्ति.—") Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> क्षीयत्. ६२. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> "मुदुदित".—") Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तदुपशं; Edd. "सौर्वध".—") Emended; A R G "लोभि".—") A<sub>2</sub> gloss पुत्रः. ६३. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss दत्तकामकस्यचित्तत्वं; दत्तकामक struck out again.—") A<sub>2</sub> gloss ज्येष्ठा कृता इत्यर्थः.

- 76 अवकाशः सुवृत्तानां हृदयान्तर्गं योषिताम् । इतीष विहितौ धावा सुवृत्तौ तद्वहिः कुर्वी ॥७५॥  
 उत्तमाधमसंसक्तौ जानन्सदृशवृत्तिताम् । नारीणां भुविवासानामङ्गनात्वं व्यधाद्विधिः ॥७६॥  
 सा लालितापि राज्ञा यल्लङ्घा ललितलोचना । चण्डालयामिकेनागाद्यामिनीषु समागमम् ॥७७॥ युग्मम् ॥  
 हृदयङ्करणं किञ्चिच्चण्डालतरुणेभवत् । तं यत्प्रभावविषया भेजे राक्षसपूरपि ॥७८॥  
 सा वा चण्डालकुलजा स वा कार्मेणकर्मविद् । अन्यथा संगमः किं स्वादसंभाव्यस्तथाविधः ॥७९॥  
 80 सौभूत्केन प्रकारेण तथा सह समागतः । इत्येष लेभे वृत्तान्तः प्रतिभेदं न कुञ्चित् ॥८०॥  
 केवलं प्रस्वभावात्तद्व्यापिनोः प्रेम तत्तयोः । रुग्णपारेक्षणास्तिप्रं ह्यादिनालोधिकारिणः ॥८१॥  
 तमर्थमथ तथ्येन वीक्ष्य प्रणिधिभिर्नृपः । प्रावक्षितानुचरणक्षमः कृष्णाजिनं दधौ ॥८२॥  
 कुपितोपि स यच्चैनां न्यवधीप्रागमोहितः । तेनैवाणास्युरोभागिवितर्कानुपायताम् ॥८३॥  
 होम्बोच्छिष्टानुभासङ्गादभुचित्वं यशस्करे । संक्रान्तं कुष्ठिसंस्पर्शात्कुष्ठं दुःखमिवामवत् ॥८४॥  
 85 सामान्येन सता कैश्चित्सदृशैः शुभकर्मभिः । जन्मान्तरीयैः साक्षाज्यं मया प्रापीति चिन्तयन् ॥८५॥  
 साक्षाज्यकामो नृपतिर्माविष्वपि स जन्महृत् । युक्तवा प्रादाच्चिरातङ्गां राज्यलक्ष्मीं हि जन्मने ॥८६॥  
 भृमुजा हानशौण्डेन पैतृके स्थण्डिले कृतः । छात्राणामार्यदेव्यानां तेन विद्यार्थिनां मठः ॥८७॥  
 मठाधिपतये तत्र छत्रवामरहासिनीम् । स नरेन्द्राभिषेकं प्रादादङ्गनन्तःपुरवर्जिताम् ॥८८॥  
 वितस्तापुलिने राजा नानोपकरणाभिवृत्ताम् । बाह्येभ्यः सोपहारान्वञ्चपञ्चाशत् ददौ ॥८९॥  
 90 अथ जातोदरव्याधिर्मज्जातो नायमित्वसौ । जानन्संप्रामदेवाक्यं परिवर्ज्यं निजात्मजम् ॥९०॥  
 समर्प्य सविद्वैकाङ्गसामन्तानभ्यवेचयत् । रामदेवात्मजं राज्ये वर्णटं प्रपितृव्यजम् ॥९१॥  
 शक्ये राज्यादपाकर्तुं शिशुवचनमिषेचिते । निराशाः समपद्यन्त तदा राज्यजिहीर्षवः ॥९२॥  
 स पर्वगुप्तकौटिल्ययुक्तेरुदयोन्मुखः । विपाककालस्तत्राङ्गि भङ्गोन्मुख इवामवत् ॥९३॥  
 राजधानीस्थितस्वापि वर्णटो राज्यदायिनः । आरोग्यवार्तयाप्त्वासीन्मुमूर्षोरनिरिक्षकः ॥९४॥  
 95 ततः सानुशयो राजा ताम्यन्त्रैर्वत मन्त्रिभिः । राज्यं संप्रामदेवायं दातुमायासकारिभिः ॥९५॥  
 राजाश्रया निशामेकां बद्धोदस्तममण्डपात् । बहिर्दत्तार्गलात्पातवर्णटो निरवस्थितः ॥९६॥  
 भयाद्यजगराहापि तद्वृत्त्यानां विवेकिनाम् । आस्थानमण्डपे प्राप पायुक्षालनभूमिताम् ॥९७॥  
 एकाद्वराजपुरुषस्तदासि विजयेश्वरे । श्रीदादेवप्रसादाक्यो राजकीजी समर्पयत् ॥९८॥  
 अथाभिषिच्य संप्रामदेवं तीव्रीभवध्ययः । स राजधान्या निर्गत्य मर्तुं निजमठं ययौ ॥९९॥  
 100 धीः केशवमधुवपने शिरःशाटकवर्जनम् । कापायमहणोद्वेगः शक्यत्वागमहय यः ॥१००॥  
 राजमृत्यैः प्रतिज्ञातः स तस्मिन्निधितस्तथे । जीवत्येव कृतद्वन्द्वपञ्चकैः परिवर्जितः ॥१०१॥ युग्मम् ॥

७६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; reading of A<sub>1</sub> illegible; A<sub>2</sub> in margin 'कुणाकवा'. ७७. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'प्रहरजागककेन'. ७९. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'वृत्तीकरण'.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'सम्भव'. ८१. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'मार्पाद'. ८३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> 'म्यप्रहीन'. ८४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'कामोपि नृपो ना'. ८७. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'स्थित'.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'वैद्यानां'. ८८. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'नरेन्द्राभिषा'. ८९. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'काष्ठिलतीर्थविषये यद्यस्करस्यापहारा अभवमिस्वाङ्गः लोकाः'. ९०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'नृपा'. ९३. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'विपाकपाकस्त'. ९५. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'हवस्व'. ९६. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'निरास्थान'; perhaps to be emended 'निरवस्थित'. ९८. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'एकाद्वराजपुरुषस्तदासि'.

हे सहजे ह्यवर्णस्य सार्धं बद्धां पटाम्बले । यो निर्जगाम राजासौ मुमुर्षुर्मिजमगिरात् ॥१०२॥  
 पञ्चभिः पर्वगुप्ताधैर्यैतकं तस्य मन्त्रिभिः । इत्तं सजीवितस्यैव विभक्तान्धोन्वममतः ॥१०३॥ मुग्धम् ॥  
 विवेकमानः शय्यायां व्याधिवर्धनान्तरो नृपः । तिष्ठन्मठाङ्गनकुटीगर्भे ध्वान्तान्धकारिते ॥१०४॥  
 अजातसन्निहोसोमे पश्यन्ब्रह्मराक्षिजान् । प्राणैरहानि हिंसाणि न यदा निरमुच्यत ॥१०५॥ 105  
 तदा हृदहन्धुभृत्यबेलाचितैः कृतस्वरैः । जिहीर्षुभिश्च साम्राज्यं विषं दत्त्वा विपातितः ॥१०६॥  
 अवरोधधूमध्यात्सती तं पतिमन्वगान् । एका त्रैलोक्यदेव्येष्वेव स्वप्रमेष विरोचनम् ॥१०७॥  
 वर्णाश्रमपत्यवैशाखद्वयः क्षितीश्वरः । अक्रभान्वभिषं अक्रमेत्तुल्ये हिंसापसम् ॥१०८॥  
 कृतास्वाचारमालोक्य राजा धर्मवशंवदः । निजमाह अपादेन ललाटतटमङ्कयन् ॥१०९॥  
 तन्मातुलेन तद्रोषादीरनाथेन योगिना । सांघिविपक्षिकेणार्थं स स्वेनैव म्बुवृक्षत ॥११०॥ 110  
 पूर्वार्धप्रभावेण स्वमाहात्म्याभिरुपणम् । प्रख्यापयन्निर्गुरुभिः भद्रेति वदुच्यते ॥१११॥ .  
 मत्स्यापितैव समाश्लेष विपक्ष इति श्रुतिः । दीर्घव्याधिहते तस्मिन्नुपपत्तिः कथं भवेत् ॥११२॥  
 अध्यामयान्तरेवाभुस्ता वार्तेत्युच्यते यदि । वर्णटाद्याभिशापोपि तदायास्वव हेतुनाम् ॥११३॥  
 भुक्तैश्चर्यो नव समान्तुर्विशो स हायने । मासि भाद्रपदे कृष्णतृतीयस्यां व्यवस्यत ॥११४॥  
 पितामहीं शिशोर्गोप्त्रीं विनिवेश्य नृपासने । भूभट्टाद्यैः समं प्रभुर्पर्वगुप्तोऽथ पञ्चभिः ॥११५॥ 115  
 क्रमात्समं पितामह्या तान्व्यापाद्येतरान्बली । एकः स एवमाक्रान्तः प्रभूभूव नृपास्पदे ॥११६॥  
 स पार्थिवत्वमन्त्रिस्त्रयमिभया चेष्टया स्फुरन् । राजा राजानकं धेति मिथामेवं धियं व्यधात् ॥११७॥  
 सेवमानः स्वयं बालभूपं भोज्यार्पणादिभिः । ऋजूनां पर्यमास्पर्वगुप्तो ब्रह्मबहिष्कृतः ॥११८॥  
 यान्ब्रह्मभीष्मसंभाव्य संविभेजे यशस्करः । तस्य तत्तनयोच्छेदे त एवासन्प्रयोजकाः ॥११९॥  
 करभाङ्गसहापिङ्गे ह्यभुणि क्षितिपालवत् । स ददौ कुकुमालेपं वर्चः शाहलविस्तृते ॥१२०॥ 120  
 विभ्यदेकाङ्गसंघातात्मकटोत्पाटनाक्षमः । प्रमापणाय प्रायुक्क शिशोः कर्माभिचारिकम् ॥१२१॥  
 न्याय्यं ते सान्त्वयस्यास्ति राज्यं वैशादिवासरे । अन्यथाचरतो नाशः क्षिप्रं वंशायुषोर्मयेत् ॥१२२॥  
 इतीमामपि यामिन्वां श्रुतवाग्भूतभारतीम् । अभिचारस्य बन्धवत्वं निर्ध्यायाधिकशङ्कितः ॥१२३॥  
 एकाङ्गेभ्यो विभिन्नेभ्यो विभ्यदुन्निकसंभ्रमः । सदताम्यतया चिन्तालुप्तसंविद्विद्वानिशम् ॥१२४॥  
 यथा महाहिमापातनिःसंचारजने दिने । अकस्मात्संभृतबलो राजधानीं निरुद्धवान् ॥१२५॥ 125  
 विरोधकारिणं बुद्ध्याभिधेन सह खनुना । निद्रोहमाहवे हत्वा मन्त्रिणं रामवर्धनम् ॥१२६॥

१०२. <sup>1)</sup> Thus corr. by later hand from A, बद्धा. १०४. <sup>1)</sup> A, gloss, partly effaced: अक्र...जने...करता...अकनेल  
 ...के... १०९. <sup>1)</sup> A, gloss अतिक्रान्ताचारम्. ११०. <sup>1)</sup> A, gloss अक्रभानुद्विजमानुलेन.—<sup>2)</sup> A, gloss सन्धिविपक्षमङ्गान्तमुच्यत  
 कार्ष्णिनीयां सन्धिविपक्षिकः कदकपालः. ११४. <sup>1)</sup> नव supplied by A, in space left by A, . ११५. <sup>1)</sup> A, gloss सङ्क्रान्तैवस्व.—  
<sup>2)</sup> A, gloss प्रभुरभूत्. ११६. <sup>1)</sup> Emended with G Edd.; A, एव साङ्क्रान्तिः which A, alters to एवमाक्रान्तिः.  
 ११७. <sup>1)</sup> Thus A, ; A, स्फुरन्.—<sup>2)</sup> A, gloss राजा पार्थिवः राजानकः मन्त्री । राज्ञः भनः प्राणनं । जीवनं धरिणीरक्षणलक्षणं । यस्मात्सः  
 राजानः अतन्वतप्राणने । राजान एव राजानकः । स्वार्थे कः यथा अत्र भिङ्गात् । कः सादृश्ये केवलत इव केवलतक इतिवत् । यथा  
 प्राणनं विना देहस्थितिर्नास्ति । तथा भीताश्विनं मन्त्रिणं विना पार्थिवानां स्वयं कार्याकार्यविधेयकौशलसिद्धयो न सम्भवति । राजा-  
 नेकवर्षेते राजा ॥ यथा राज्ञः अत्रः प्राण इव राजानक इत्यर्थः ॥

- पिच्छेण वेलाविसेन प्रामृतार्थमुपाहृतम् । मले पुष्पक्षजं बद्धा पातितं पार्थिवसनात् ॥१२७॥  
 स तं वक्राङ्गिसंग्रामं हतमन्यत्र मन्त्रिरे । पातयित्वा वितस्तान्तः कण्ठबद्धशिलं निशि ॥१२८॥  
 चतुर्विंशस्य वर्षस्य दशम्यां कृष्णफाल्गुणे । पापः सस्रङ्गकवचो न्यविक्षत नृपासने ॥१२९॥ चकलकम् ॥  
 180 पारेविशोक्तं दिविराज्जातत्वाभिनवाभिधात् । स्रुतः संग्रामगुप्तस्य स तदा पार्थिवोभवत् ॥१३०॥  
 केचित्सं प्रत्यवस्थानं ये पुरा प्रतिजज्ञिरे । ते सर्व एव तज्जीताः प्रातरेव प्रणेमिरे ॥१३१॥  
 पार्थिवैकाङ्गसामन्तमन्त्रिकायस्थतन्त्रिणाम् । तज्जीत्या ब्रह्मवृत्तीनां ब्रह्मवैतमवदयत् ॥१३२॥  
 एकाङ्गस्य तदास्थाने सुय्याभिजनजन्मनः । प्रमादान्मदनादित्यनाम्नो ढका व्यदीर्यत ॥१३३॥  
 इतांभुकेन भूभर्त्रा कुपितेन खलीकृतः । स निकृष्टकचरमभुस्तपस्वी समपद्यत ॥१३४॥  
 135 तादृशस्य पुनस्तस्य सखीपुत्रत्वमीयुषः । अद्याप्यभिजने जाता वसन्ति त्रिपुरेश्वरे ॥१३५॥  
 कुर्वता पर्वगुप्तेन भूभृता ब्रविणार्जनम् । प्रापिताः पुनस्तस्माद् प्रजारोगा नियोगिनः ॥१३६॥  
 व्यधत्त स्कन्दभवनविहारवद्युधान्तिके । पर्वगुप्तेभ्यः सोऽपि वृजिनार्जितया भिया ॥१३७॥  
 श्रीयशस्करभूमर्तुभुद्धान्तस्य विभुदधीः । कौलीनमलुनादेका गौरीव नृपसुन्दरी ॥१३८॥  
 छविराङ्कुरितपीतेः पर्वगुप्तस्य याकरोत् । समागमार्थिनो युक्षया बन्धनामुचितां सती ॥१३९॥  
 140 इदं यशस्करस्वामिद्वरवेदमार्थनिर्मितम् । त्यक्त्वा पत्युर्विपन्नस्य कृत्वा निर्माणपूरणम् ॥१४०॥  
 अमोचमस्मिं नियमाद्विधास्यामि त्वदीप्सितम् । स ह्युपच्छन्दयसेव स्रुवाभिहितस्तया ॥१४१॥  
 अथ प्रवृद्धगर्वेण तत्स्वल्पैरेव वासरैः । संपूर्णतां सुरगृहं गमितं तेन भूभुजा ॥१४२॥  
 सा यागज्वलने राजललना पीतसर्पिषि । पूर्णाहृत्या समं साध्वी जुहाव सहसा तनुम् ॥१४३॥  
 उपर्यस्या निरस्तासोः पुष्टाः कुक्षमवृष्टयः । तत्काङ्क्षिणस्तु न्यपतन्नवर्णमुखरा गिरः ॥१४४॥  
 145 छदीर्घसाहसार्म्यचिन्तासरम्यशोभितः । पर्वगुप्तो बभूवाथ नृणामयपयातिथिः ॥१४५॥  
 व्याध्याधिपशमायासैर्ज्ञात्वाप्यस्थायिनीं स्थितिम् । मूढाः प्रहृष्टं नोज्झन्ति ब्रह्मभिलोभमोहिताः ॥१४६॥  
 आशङ्क्य तावद्विष्टोऽपि सोऽकुण्ठैः प्राक्तनैः शुभैः । कैथिस्तुरेश्वरीक्षेत्रे पराश्रुः समपद्यत ॥१४७॥  
 पङ्क्तिशब्दस्तरापाडवहृलेङ्गि त्रयोदशे । ब्रह्मार्जितेन नृपतिः स राज्येन व्ययुज्यत ॥१४८॥  
 अतीन्द्रियायां परलोकवृत्ताविहैव तीव्राभुभपाकशसी ।  
 दृश्येत नाशो यदि नाम नाशु न कः कुकृत्येन यतेत भूयै ॥१४९॥  
 150 क्षेमगुप्ताभिधानोभूदथ राजा तदात्मजः । आसवासेवनोत्तिष्ठवित्ततारुण्यसंज्वरः ॥१५०॥  
 सोभूस्त्वभावबुर्बुसो नितरां बुर्जनाभयात् । कृष्णक्षपाक्षणो घोरमेघान्ध इव भीतिकृत् ॥१५१॥  
 स्वतुल्यवेपालंकाराः शतं लालितकां नृपम् । तं फल्गुणमभूतयो दुराचाराः सिषेविरे ॥१५२॥  
 शूतासवाङ्गनासेवाध्यसनेऽपि स पार्थिवः । विटनिर्लुण्ठ्यमानोऽपि नाभूत्सखीबहिष्कृतः ॥१५३॥

१२७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'हतम्'. १२९. <sup>१</sup>) चकलकम् added by A<sub>2</sub>. १३०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'विशोक्तं'.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> तथा. १३१. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> केचित्सत्यस्य. १३२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> ब्रह्मवै. १३८. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss कौलीनं लोकमित्र्या.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'मधुनाह'. १४०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, निर्माण. १४१. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss अस्मीति निघातः अहमित्यर्थे. १५२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'वेष्टा'.—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss पदातवः.



रागी मधुमण्यवाग्निविहिताक्षसक्तिर्यः सख्यमेति मधुपैर्वतकोशसारैः ।

पद्मे प्रयाति दिवमात्रमपि प्रसक्तिं श्रीस्तत्र चेत्किमिव तत्र कुतूहलाय ॥१५४॥

विटाः प्रविष्टा इदं जिष्णुना वामनादयः । पिशाचस्येव रुचितामभुचि तस्य कृतिरे ॥१५५॥

155

परोपहासकुशलः परनारीरतिमियः । परावसाशयस्तस्यौ पार्थिवोन्मथतस्परः ॥१५६॥

जीवनं इमंभुमालास्य गालयः भोजपालिषु । तेन क्षिप्ताः प्रतीक्ष्याणां करोटीषु च टकराः ॥१५७॥

कठिसंघटनैर्नोर्थे मृगव्यङ्गा वनादनैः । विटाद्योक्षीलरटैर्वाङ्गभ्यं तस्य लेभिरे ॥१५८॥

पुधलीजाल्मवैधेयबालकशोभुनिर्भरा । समभूदप्रवेशार्हा राजपर्वन्मनस्विनाम् ॥१५९॥

जिष्णुपुत्रैः क्षेमगुप्तमामृशन्त्रपुत्रकः । चारणस्वगुणाकृष्टः किं न धूर्तिरनर्त्यत ॥१६०॥

160

तस्य कङ्कणवर्षोसीत्यभिधानं विधाव ते । तोविताथासकृच्चकुर्दोष्णोः कङ्कणवर्षिताम् ॥१६१॥

निर्दोषदोषाविष्कारे नववस्तुप्रदर्शने । अपृथ्यटकराधने प्रसादः प्रापि तैर्नृपात् ॥१६२॥

संलक्ष्यकुचकक्ष्यान्ताः कृत्वा निजवधूः पुरः । रागी राजा गृहाचीतो द्यूते तैर्मिथेनः कृतः ॥१६३॥

संभोगाभमसौभाग्यकृतस्पर्धेः परस्परम् । संभुज्यैता भवान्वक्तु विशेषमिति चोदितः ॥१६४॥

उपभोगं स्वभार्याणां निर्लज्जैस्तैः स कारितः । का इद्येति च रत्यन्ते पृष्टोभीष्टधनप्रदः ॥१६५॥ युग्मम् ॥ 165

तस्य लालितकेष्वास्तां मूढी संभोगदौकने । मात्रोत्थारिन्नरक्षित्वात्रिक्षाकौ हरिभूर्जटी ॥१६६॥

नीत्वा नर्मकथाङ्गतां निजवपुर्मुञ्चन्ति मानोजतिं संदृष्ट्य स्वयमङ्गनाः भुजितया त्यक्तं कुलं कुर्वते ।

सौख्यं प्रप्तिं हृदीर्षेतेवनसमासक्त्या यदर्थं भ्रमः प्रत्याख्याय तदेव वेद्ये न विटैः किं प्रार्थ्यते सेवया ॥१६७॥

यशस्करस्य भूत्वापि सचिवो भद्रफलगुणः । तस्याभूदनुजीव्यन्ते धिग्भोगाभ्यासवासनाम् ॥१६८॥

फलगुणस्वामिमुख्यानां प्रतिष्ठानां विधाविनः । तस्योपदेशो भूमर्जा पर्यहास्यसकृद्रहः ॥१६९॥

गृहन्विहेवितां हन्तुं टकरादि बलात्ततः । वृद्धो रक्तः कम्पनेशो दुर्गोष्ठीमध्यगोभवत् ॥१७०॥

170

नीक्षणाक्षेपे संप्रविष्टं हन्तुं संग्रामडाभरम् । श्रीजयेन्द्रविहारं स निर्बृणो निरदाहयत् ॥१७१॥

सुगतप्रतिमारीति इत्वा दग्धात्ततोऽखिलात् । जरदेवगृहेभ्यश्च संगृह्य पावसंचयम् ॥१७२॥

खरप्रतिष्ठया बाधे मूढः स्वयदासो विदन् । नगरापगवीथ्यन्तः क्षेमगौरीश्वरं व्यधात् ॥१७३॥

एकः प्रयात्सुपरमं ब्रविणं तदीयं इत्वापरः प्रसभमुहति प्रमोदम् ।

नो वेत्ति तत्स्वनिधने परकोशयामि धिग्वासनामसममोहकृतान्धकाराम् ॥१७४॥

त्यागिना क्षेमगुप्तेन भुक्तवर्थे खडाभुमुने । इत्वा विहारार्जिर्दग्धान्नामाः वट्त्रिंशदर्यिताः ॥१७५॥

175

दुर्गाणां लोहरादीनां शास्ता शतमखोपमः । नृपतिः सिंहराजाख्यस्तस्मै स्वां तनयां ददौ ॥१७६॥

स तस्यां शाहिवौहिण्यां दिहायां सक्तमानसः । दिहाक्षेम इति ख्यातिं वयी लज्जावहां नृपः ॥१७७॥

मातामहेन भूमर्तृव्यास्तस्या व्यधीयत । श्रीभीमशाहिवौहात्तमासादो भीमकेशवः ॥१७८॥

१५४. <sup>१</sup>) Corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'पालय'. १५८. <sup>१</sup>) Corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'वदनाम्'.—<sup>२</sup>) मृगव्यङ्गा supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १६०. <sup>१</sup>) Corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'मृगव्यङ्गा'. १६५. <sup>१</sup>) युग्मम् supplied by A<sub>2</sub>. १६६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'रक्षित्वा विहा'. १७०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'मिथेयता'. १७२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'दग्धा ततो'.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'सङ्गृह्य'. १७४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'कृत्वा'. १७५. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss सिंहराजाख्य. १७६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'शतमुखी'. १७८. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'श्रीभूमिस्वाविनो'. Cf. *Albérán's India* (trans. by Sachau), ii. 13.

- अन्धलेखाभिधां कन्यां राक्षे' दत्तवताभवत् । फल्गुणशरपतिना समं दिहा समस्तरा ॥१७९॥
- 180 गुरुपदेशः सुमहान्कुन्तविद्याभमस्तथा । तस्य निर्वहणाद्वर्णाङ्गुभुजो हास्यतां ययौ ॥१८०॥  
 अमोघपतनान्मांसान्योप्यान्संयामकर्मसु । सुगालमृगयासत्तया स हि ज्ञाप्यानमन्यत ॥१८१॥  
 तं वृतं वागुरावाहिहोम्बाटविकपेडकैः । पर्यटन्त अभिः सार्धमपर्यवन्ततः जनाः ॥१८२॥  
 तस्य दामोदरारण्यलल्यानशिमिकादिषु । स्थानेषु क्रोष्टुमृगयारसिकस्य वयोगमत् ॥१८३॥  
 अथ कृष्णचतुर्दश्यां स कुर्वन्मृगयां नृपः । ज्वालाभपश्यत्क्रोशन्त्याः सुगालैक निर्गतां मुखात् ॥१८४॥
- 185 तदालोकनसंज्ञातसन्नासाकम्पितस्ततः । लूतामयज्वरेणाभूत्परीतो मृत्युहेतुना ॥१८५॥  
 मर्तुं ययौ च वाराहक्षेत्रं यत्र विधायकः । श्रीकण्ठक्षेममठयोरासीद्गुल्फपुरान्तिके ॥१८६॥  
 मन्दरविदलाकारलूताङ्घ्रिकलेवरः । पीथे धाम्ने चतुर्लिशे नवमेङ्गि' सिते मृतः ॥१८७॥  
 क्षेमगुप्तात्मजः श्माभृवभिमन्युरभूत्ततः । शिशुर्निक्षिपार्मिण्या दिहादेव्यानुपालितः ॥१८८॥  
 संधिविग्रहभुजान्तमुख्यकर्माधिकारिणः । निःसाध्वसं राजवधूमवन्धयशयनां ज्यधुः ॥१८९॥
- 190 अभिमन्यौ क्षितिं रक्षत्यकस्मादेव दारुणः । तुङ्गेश्वरापणोपान्तादुज्जगाम हुताशनः ॥१९०॥  
 वर्धनस्वामिपार्श्वस्थभिक्षुकीपारकावधिः । वेतालसूत्रपातस्यान्त दहाह महागृहान् ॥१९१॥  
 होम्बाचण्डालसंसृष्टभूपसंपर्कदूषितान् । दग्धा महागृहान्वह्निर्भुवः शुद्धिमिवाकरोत् ॥१९२॥  
 रक्षिणी श्मापतेर्माता स्त्रीस्वभावाद्भिभूहधीः । सारासारविचारेण लोलकर्णी न पस्पृशे ॥१९३॥  
 राक्षः क्षतापेणाद्भुवैरा तस्थौ पुरा यतः । पतियत्येवं सा सार्धं फल्गुणेनाभ्यमन्त्रिणा ॥१९४॥
- 195 पत्न्यै' मृते सपत्नीनां वृष्टानुमरण' ततः । दम्भेनानुमुर्वन्तीमनुमेने स तां व्रुतम् ॥१९५॥  
 निविधेधानुबन्धाकु सानुतापां चितान्तिके । कृपालुर्मरणादेताममात्यो नरवाहनः ॥१९६॥  
 अतो निसर्गपिथुनो रक्तस्तां मन्युवृषिताम् । फल्गुणाद्राज्यहरणाशङ्कां राक्षीमजिमहत् ॥१९७॥  
 विरागशंसिभिर्लिङ्गैस्तां शाखा विषमाशयाम् । समन्युं साखितामात्यां फल्गुणोप्यास्त शङ्कितः ॥१९८॥  
 स हि सर्वाधिकारस्यः सर्वस्याक्षिगतोभवत् । दीप्यमानोधिकं मन्त्रशैर्योत्साहादिभिर्गुणैः ॥१९९॥
- 200 अस्थीनि क्षेमगुप्तस्य गृहीत्वा जाङ्गवीं गते । पुत्रे कर्दमराजाख्ये प्रबलैरन्वितो बलैः ॥२००॥  
 तत्प्रत्यागमपर्यन्तं पर्णोत्से स्यात्तुमुद्यतः । अविश्वसन्नृपगृहे फल्गुणो वैरिशङ्कितः ॥२०१॥  
 निर्गन्ध नगराद्यावत्सभाण्डागारिसैनिकः । काष्ठवाटान्तिकं प्रापं तावद्भक्ताविचोदिता ॥२०२॥  
 आकलय्य व्रुतं दिहा संत्यज्य प्रार्थनादिकम् । पृष्ठे प्रत्युत याष्टीकांस्तस्य हन्तुं व्यसर्जयत् ॥२०३॥  
 नवावमानखिन्नः स मिलितानन्तसैनिकः । प्रत्यावृत्त्य ततो मानी वाराहं क्षेत्रमाययौ ॥२०४॥
- 205 भुत्वा समेतसैन्यं तं प्रत्यायातं प्रतापिनम् । आस्कन्दशङ्किनी दिहा सामात्या समकम्पत ॥२०५॥

१७९. ') Thus corr. by later hand from A, राक्षो. १८०. ') Thus corr. by A, from A, 'प्रतिमान्या'.—') A, कुम्भाप. —') Thus corr. by A, from A, 'प्रत्यागम'. १८१. ') Thus corr. by A, from A, 'दिविहये'. १८५. ') Thus corr. by A, from A, 'तस्थितिः'. १८७. ') Thus corr. by A, from A, 'नवमेङ्गि'. १८९. ') Thus corr. by A, from A, 'मन्त्रिणि'. १९४. ') A, gloss समेतैकैव सती. १९५. ') Thus corr. by A, from A, 'परन्वी'.—') A, 'नुसरण'. १९९. ') Thus A,; A, तन्त्र. २०२. ') Thus corr. by later hand from A, 'प्राप्त्य'; A, gloss प्राप्त इत्यर्थः.

तस्मिन्नेवे गतं शान्तं विलम्बं स्वामिन् विवम् । वराहपादसन्धिषे तेनं शस्त्रं समर्पितम् ॥२०६॥  
 श्रोतृसंभावनापापं शस्त्रस्यागेन मन्त्रिणा । स्वस्य समर्पितं तेन राजानात्तु च साध्वसम् ॥२०७॥  
 युक्तायुक्तविचारबाधमनसः सेवा महर्षेशं कुदेस्मिन्प्रतिकारकम् गहनद्रोहापवादाबहम् ।  
 येन म्भूतगुणेशोपकरणीभावोपि तस्मै परं कोपः कोपि विवेकिनः समुचितः शास्त्राय शस्त्राय वा ॥२०८॥  
 पर्णोत्समेव शनकैः ससैन्ये फल्गुणे गते । विगताध्यापका बाला इवामोदन्त मन्त्रिणः ॥२०९॥  
 योगक्षेमौ चिन्तयन्ती क्षेमगुप्तवधूरपि । अनिशं प्रजजागार स्वयं कण्टकपाटने ॥२१०॥ 210  
 राज्यमार्थं पर्वगुप्तो मन्त्रिणौ क्रोशपीथिनौ । अजिपहृत्करो पूर्व पुण्योर्वीं छोजभूभटौ ॥२११॥  
 तयोः प्रजातौ तनयौ ख्यातौ महिमपाटलौ । अवधिषातां यौ राजमन्दिरे राजपुत्रवत् ॥२१२॥  
 तौ तत्रावस्थितावेव तत्कालं राज्यलालसौ । समन्वयं समगंसातामुशमैर्हिम्मकादिभिः ॥२१३॥  
 बलिनौ तावदलया रास्यापास्तौ नृपास्वदात् । समन्वू स्वगृहादास्तां यावत्कृतगतगतौ ॥२१४॥  
 एकतः वृद्धतः प्राशान्महिषो निर्गतस्य सा । निर्वासनाय याष्टीकांस्तावत्प्रकटवैकृता ॥२१५॥ 215  
 शक्तिसेनाभिधानस्य अभुरस्य निवेशनम् । प्रविवेश स तज्ज्ञात्वा तं ते तत्रापि दुहुधुः ॥२१६॥  
 शक्तिसेनेन याष्टीकाः सान्त्विता नाचलन्त्यदा । तदा भीतस्य जामातुर्व्यक्तं प्रादात्स संभवम् ॥२१७॥  
 तं लब्धसंभवं प्राप हिम्मको मुकुलस्तथा । एरमन्तकनामा च परिहासपुराभवः ॥२१८॥  
 श्रीमानुदयगुप्ताख्योऽप्यमृताकरनन्दनः । ललितादित्यपुरजा यशोधरमुखा अपि ॥२१९॥  
 एकैके ते' मिथः सैन्यैर्भुवनक्षोभकारिणः । संभूय वक्रुर्देराज्यं महिषः पक्षमाभिताः ॥२२०॥ 220  
 तस्मिन्महाभवे दिहापक्षं मन्त्री सभान्धवः । एक एव तु तस्याज नाशो नो नरवाहनः ॥२२१॥  
 प्रवर्धमानपृतना योर्बु बद्धोद्यमास्ततः । पद्मस्वाम्यन्तिकं प्रापुर्दीप्यमानाबुधा द्विवः ॥२२२॥  
 अथ भूरमठे दिहा विसृज्यात्मजमाकुला । आपच्छान्तिक्रमांस्तांस्तानुपायान्तमचिन्तयत् ॥२२३॥  
 ललितादित्यपुरजान्निजान्स्वर्णेन भूरिणा । तूर्णं स्वीकृत्य विदधे रिपूणां संघमेदनम् ॥२२४॥  
 एकाक्षेपेखिलैः कोपो विधेय इति वादिभिः । महिषः पीतकोशैस्तैः संधिर्देव्या समं कृतः ॥२२५॥ 225  
 गोष्पदोत्सङ्गुने यस्याः शक्तिर्नाशाय केनचित् । वायुपुत्रावितं पञ्चा तथा संघाग्धिलङ्गुने ॥२२६॥  
 यत्संघदो रत्नमहीषधीनां करोति सर्वव्यसनावसानम् ।  
 त्यागेन तस्य भवेन्नमोस्तु विषयभावाय धनार्थं तस्मै ॥२२७॥  
 वस्त्रोचकाभ्यानादानेऽप्युक्तां ध्यायन्त्युपक्रियाम् । दिहा यशोधरादिभ्यः कम्पनादि समर्पयत् ॥२२८॥  
 अभिचारं महिषश्च कृतवत्या मितैर्दिनैः । मण्डलेखण्डिताश्वत्वं रण्डायाः समजृम्भत ॥२२९॥  
 कदाचित्स्थकनाख्यस्य शाहीशस्योपरि क्रुधा । सत्रा स्वर्बन्धजैर्बाणां कम्पनाधिपतिर्वदौ ॥२३०॥ 230  
 तदेषां निम्नगादौलुर्गं प्रविधाता जवात् । अखण्डशक्तिना तेन बलादमाहि यकनः ॥२३१॥

२०६. <sup>१</sup>) Corr. by later hand from A, तव. २११. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, को. २११. <sup>१</sup>) Emended;  
 A B G 'हिमका'. २१६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, शक्तिसेनाभि°. २१८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, तैल्लब्ध°; A,  
 gloss तं महिषानं. २२०. <sup>१</sup>) Thus A,; A, एकैकं तं. २२०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, नमोस्तु. २२८. <sup>१</sup>) Emended;  
 A B G समर्पयत्. २२९. <sup>१</sup>) Thus A,; A, विहावाः. Cf. vi. 260. २३०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from 'विहङ्गना'.

- स कृतमणतेस्तस्य करमादाय भूपतेः । अभिवेकाम्बुभिधके श्रीलताप्यायनं पुनः ॥२३२॥  
 लम्पप्रवेशैः समये तस्मिन्नकादिभिः खलैः । कम्पनाधिपतौ राश्या विदेशोपाहि मूढया ॥२३३॥  
 उर्वीपतेषु स्फटिकाहमनथ शीलोऽस्मिन्नखीददयस्य चान्तः ।  
 असंनिधानास्ततस्तत्स्थितीनामन्योपरार्गः कुरुते प्रवेशम् ॥२३४॥  
 स्वचित्तसंवादि यचो वदन्तो धूर्ता वितन्वन्ति मनःप्रवेशम् ।  
 २३५ वृषज्जनानां गणिकावधूनां विटाः प्रभूणामपि गर्भवेटाः ॥२३५॥  
 श्रोत्रार्थं यच्छ्रमं रक्षन्धनादायीति पैशुनम् । तथ्यमेव तदीयं सा स्वयंवादाहमन्यत ॥२३६॥  
 भयं स्ववसतिं प्राप्ते कम्पनेशे जयोजिते । याष्टीकान्वयसृजहिहा स्फुटं निर्वासनोद्यता ॥२३७॥  
 तदाक्षेपं समाकर्ण्य स्मरन्तः कोशसंविदम् । ते हिम्मकैरमन्ताद्याः पूर्ववद्विक्रियां ययुः ॥२३८॥  
 नरबाह्वनमुख्यास्तुं राक्षीपक्षं न तस्यजुः । विमेदं पूर्ववत्स्थापदेवं निजबलं पुनः ॥२३९॥  
 २४० प्रविष्टेषु ततः कोपास्पुर्ं शुभधरादिषु । भट्टारकामटे दिहा भूयः पुत्रं व्यसर्जयत् ॥२४०॥  
 वत्तार्गले नृपगृहे स्थितां तां दैवमोहिताः । ते तदैव विना पुत्रं विमूढा नोदपाटयन् ॥२४१॥  
 राश्याः संजघटे लोकः परस्मिन्नेव वासरे । यद्वलेन तदा स्वैर्यं सा किञ्चित्समदर्शयत् ॥२४२॥  
 ज्याभट्टारिकापार्थायावच्छूरमटान्तिकम् । व्याप्य स्थितैर्हिमस्सैन्यैरयं प्रवृत्ते रणः ॥२४३॥  
 राजधानीं राजसैन्ये प्रविष्टे वासविद्वुते । सिंहद्वारे घटावन्धमेकाङ्गाः समदर्शयन् ॥२४४॥  
 २४५ शरीरनिरपेक्षास्ते मीनं संस्तम्भ्य तद्वल । अथावन्विहितां सैन्यं चेलुः केचिच्च शम्भवः ॥२४५॥  
 तस्मिन्नवसरे राजकुलभट्टः समाचयौ । नृयवोपैर्हिषां सैन्यं भिन्द्वानन्दयसिजम् ॥२४६॥  
 तस्मिन्प्राप्ते द्विषां सैन्यं विननाशं विनश्वरम् । न ब्रह्माविमयं जानु सहन्ते शस्त्रदेवताः ॥२४७॥  
 श्रोतयत्यायसान्ध्यान्स्फोटयत्युपलानिति । यः क्वातिमवहन्त्यां हिम्मको भीमविक्रमः ॥२४८॥  
 तस्यासिना राजकुलभट्टदेहार्धपातिना । चर्ममात्रं न तुत्रोट कङ्कटस्यातिसंकटे ॥२४९॥  
 २५० विलोक्य तदसंभाव्यं सैन्यं दैन्यं समाभिते । अघानि हिम्मको योधैरवाहन्ति यशोधरः ॥२५०॥  
 तथाप्यासीत्स्फुरन्संख्ये य एरमन्तकः क्षणम् । स भमासिञ्चुतो बाहाज्जीवमाहमगृह्यत ॥२५१॥  
 नाजौ तैरेव्यताधानुं यः श्रीमाज्जाजबान्धवः । जगामोदयगुप्तः स कापि त्यक्त्वा महाहवम् ॥२५२॥  
 इत्थं लम्पजया राक्षी तत्क्षणाव्यवसीदुषा । यशोधरं शुभधरं मुकुलं च सवान्धवम् ॥२५३॥  
 काश्मीरिकाणां यः आहभुत्कोण्डेता गयांन्तरे । सोप्येरमन्तकः भूरः परिहासपुराभवः ॥२५४॥  
 २५५ बद्धा महाशिलां कण्ठे वितस्ताम्भसि पातितः । स्वदुर्नयकलं देव्याः प्रकोपेनानुभावितः ॥२५५॥

२३२. <sup>१</sup>) A, gloss श्रीः एव लता. २३३. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, 'वेष्टः; R G as above. २३४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, 'व्योम्बराय'. २३५. <sup>१</sup>) Thus A, A, स्वसंवादा. २३६. <sup>१</sup>) A, gloss एकाक्षेपेनिलैः कोषी विवेक इत्येवंप्रका. २३७. <sup>१</sup>) मुक्ता supplied by A, in space left by A, २३८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, मोपपाट. २३९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, अथावहि.—<sup>२</sup>) The words from चेलुः to सैन्यं in the following verse are omitted by A, and supplied in margin by A, २४०. <sup>१</sup>) A, 'जिजाय'. २४१. <sup>१</sup>) Thus A, A, G R विनेश्वरम्. २४२. <sup>१</sup>) Thus 'corr. by later hand from A, सीट'.—<sup>२</sup>) विवहस supplied by A, in space left by A, २४३. <sup>१</sup>) Emended with C; A R G 'रवहसि'. २४४. <sup>१</sup>) Thus A; R G 'रेर'. २४५. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, काश्मीरका.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A, from A, 'मुत्कोण्डेता'.—<sup>३</sup>) Thus corr. by A, from A, गमांन्तरे.—<sup>४</sup>) Thus corr. by A, from A, 'हार'.

वे समसतताहर्षास गोपालगृपास्परा । अभिमन्युं वावरासम्बोडशानां महीभुजाम् ॥२५६॥  
 वर्षवर्षे प्रतापानुःप्रीहरा होहवृत्तयः । ते क्षिप्तं मन्त्रिणः सर्वे साम्बवायाः सप्तानुगाः ॥२५७॥  
 भीमभूमङ्गमात्रेण दिहादेव्या सकोपया । आसन्निःशेषतां नीता दुर्गयेव महाद्वराः ॥२५८॥ तिलकम् ॥  
 अभवन्विहिता राश्या सानुत्पाद्य मदीयतान् । रक्षादयः कम्पनादिकर्मस्थानाधिकारिणः ॥२५९॥  
 इत्थं मन्त्रिमण्डलः स रण्डामाखण्डलोपमम् । अखण्डमण्डलां चक्रे निर्दोहो नरवाहनः ॥२६०॥ 260  
 राक्षी कृतज्ञभावेन सापि मन्त्रिसमान्तरे । तमाजुदाय निर्दोहं स्वयं राजानकायवया ॥२६१॥  
 हस्ते ह्युत्पाप निष्पन्नमोमनेस्मिन्नभुङ्क्त सा । दृष्टे जहर्ष निर्दिष्टे निर्दिष्टेदानुकूल्यतः ॥२६२॥  
 आरोग्यान्वेषणं शिक्षाप्रार्थनां गृहवर्तिनः । सात्मवस्तुविसर्गं च नाकृत्वा तस्य पिप्रिये ॥२६३॥  
 अभूतां युग्यवाहस्य कुट्यनाम्नः हतौ पुरा । यौ सिन्धुभुट्यौ तज्ज्यायान्सिन्धुर्लोलितकः किल ॥२६४॥  
 पर्वगुप्तगृहे भूत्वा गज्जाध्यक्षे स्थिते क्रमात् । लब्ध्वा गज्जाधिकारित्वं तस्या राश्याः शनैरभूत् ॥२६५॥ 265  
 क्त्वा तथैव गज्जेशो नवायासविधावकः । कर्मस्थानस्य निर्माता सिन्धुगज्जाभिधस्य वः ॥२६६॥  
 प्रायशो इतराज्यस्ते वर्तन्ते नरवाहनः । इति नेयप्रियं राक्षीं सोम्बधत्त दुराशवः ॥२६७॥  
 सा तथेत्यज्जबीयावत्तावत्प्रेम्णा स जातुञ्जित् । मन्त्री तां प्रार्थयामास भोक्तुं निजगृहागमम् ॥२६८॥  
 सा सानुगां तत्र यातां धुवं स्वामेव भस्त्वयति<sup>१</sup> । इत्युक्ता सिन्धुवापृच्छत्कर्तव्यं भवाकुला ॥२६९॥  
 अनुक्तैव प्रचलिता राजधानीमलक्षिता । स्त्रीधर्मिण्यस्मि जातेति पश्चाद्गतां व्यसर्जयत् ॥२७०॥ 270  
 संप्रवृत्तोपचारायां गतायां तत्पयास्तथा । राश्यां नाशममात्यस्य प्रीतिः संविद्य सा ययौ ॥२७१॥  
 तयोस्ततः प्रभृत्येव निष्कृष्टक्षेत्रयोः कृतम् । चाक्रिकैरतिवृक्षस्थं तिलपिण्वाकयोरिव ॥२७२॥  
 कुलिशं सर्वलोहानामम्भसां शैलसेतवः । अभेद्याः प्रतिभाष्यन्ते न किंचिदसतां पुनः ॥२७३॥  
 वे बालादपि संमूढाः प्राज्ञाः क्षुरगुरोरपि । तेषां न विद्याः के तावन्निर्माणपरमाणवः ॥२७४॥  
 विश्वासेऽजितधीः शिभून्कलयते काकोम्बरीयाजिजान्दसः क्षीरपयोविभागकुशलस्त्रस्यस्यसारादुनात् ।  
 लोकावेक्षणनीक्षणधीः खलगिरं जानाति सस्यां नृपो धिग्वैदग्ध्यविमुग्धताव्यतिकरस्पृष्टं विधानं विधेः ॥२७५॥ 275  
 मूढा चरणहीना सा भुतिबाद्यतया तथा । वैधेयविप्रप्रकृतिरिव प्रायाहिगर्भताम् ॥२७६॥  
 ह्येजितस्तथा शश्वत्तया स नरवाहनः । यया विमाननोत्तमः स्वयं तस्याज जीवितम् ॥२७७॥  
 प्रकुप्यत्यप्रतीकार्ये स्वनेजस्तमचेतसाम् । शरणं मरणं त्वक्का किमिबान्यद्यशोर्धिनम् ॥२७८॥  
 शशिहीनेव रजनी सत्यत्यक्तेव भारती । विरराज न राजभीर्नरवाहनवर्जिता ॥२७९॥  
 सा कौर्याभ्यासविषमा हन्तुं विततविक्रमान् । संप्रामडामरद्वतान्समीपस्थानचिन्तयत् ॥२८०॥ 280  
 निजमुत्तरधोषं ते तद्वयेन विनिर्गताः । कट्यकशारपस्याहीन्कृतारणीम्यपावयन् ॥२८१॥  
 उत्पिञ्जमीतया राश्या स्वक्का परिभववपाम् । ते यत्नास्तमचद्यन्त मानः स्वार्थाधिनां कुतः ॥२८२॥

२६५. <sup>१</sup>) A, gloss कनौ घृतागृहे गज्जा गज्जागारे पुमानयेति कोटः.—<sup>२</sup>) Thus A B G; perhaps, to be emended with G *sec. manu* गज्जाध्वस्ततः कवान्. २६६. <sup>१</sup>) Thus emended according to conjectural reading (*sec. manu*) in G; A B G (*prima manu*) नवायासवि. २६९. <sup>१</sup>) Emended; A, भस्त्वयति; G P बस्त्वयति; R भस्त्वयति; C बस्त्वयति. २७५. <sup>१</sup>) A, 'वृत्ताय'.—<sup>२</sup>) A, तज्ज्यायान्. २७४. <sup>१</sup>) Thus A, A, किन्ताव.



- स्थानेश्वरादिभिर्मुख्यैर्हार्मैरितैः समम् । ते भीताः पुरतस्तस्याः पुनरेत्य जगृम्भिरे ॥२८३॥  
 अथ तस्मिन् राश्या रक्ते प्रमयमागते । आनीतः फल्गुणो भूयो वीरार्थिन्वा निजान्तिकम् ॥२८४॥  
 २८५ राजकार्याणि कुर्वाणः स भूयः शास्त्रमपहीत् । न्यस्तशस्त्रोपि यस्तस्य दुस्त्वजा भोगवासना ॥२८५॥  
 महिमा राजपूर्यादिजयिनस्तस्य पश्चिमः । अङ्गुतो वृद्धबन्धक्या अवहृद् इवामवत् ॥२८६॥  
 अमूदुदयराजस्य देवीभातुरतिमिषः । यः सहाबोक्षपटले जयगुप्ताभिः कुधीः ॥२८७॥  
 अन्येभिकारिणस्तेन सहिताः कूरवृत्तयः । कश्मीरेषु व्यधुर्लुण्ठि दुष्कृतैस्तदुपार्जितैः ॥२८८॥  
 दौःशील्यभाजो मातुष पाप्मभिर्धिपुरीकृतः । अभिमन्युः क्षणे तस्मिन्क्षयरोगेण पश्ये ॥२८९॥  
 २९० पण्डितः पुण्डरीकाक्षो विद्वत्पुत्रैरुपस्कृतः । कृतभुतः स वैदुष्यतादृश्याभ्यां विद्विषुते ॥२९०॥  
 तथा विमुक्तप्रकृतेस्तस्य दुष्कृतसंगमः । शोषाधावी शिरीषस्य रविताप इवामवत् ॥२९१॥  
 अर्धमानः प्रजाचन्द्रस्तृतीयस्यां स कार्तिके । भुक्तेष्टचत्वारिंशब्दे यस्तो निवतिराहुणा ॥२९२॥  
 तत्पुत्रो जन्दिगुप्तस्तु बालधक्ते निजसने । वृद्धस्तनयशोकस्तु दिहाया इदमे पदम् ॥२९३॥  
 सा शोकपिहितकौर्या तस्यै प्रशमशीतला । रविरजशलाकेष्वध्वान्तच्छन्नोष्मवैकृता ॥२९४॥  
 २९५ ततः प्रभृत्सुताभिस्तस्या धर्मप्रवृत्तिभिः । कुकर्मेभिस्तपोदापि लक्ष्मीः प्राप्ता पवित्रताम् ॥२९५॥  
 नगराधिपतिर्भुव्यः सिन्धुभ्राता भुमाशयः । तदीयधर्मचर्यायां बभूव परिपोषकः ॥२९६॥  
 सा तेनेत्स्यादितानर्धजनरागा गतैरसा । ततः प्रभृत्सुभूषी सर्वलोकस्य संमता ॥२९७॥  
 राक्षः स सन्निवः सस्य दुष्प्रापो लुप्तचण्डिमा । कुर्याद्यः वृत्तसेव्यत्वं हेमन्त इव भास्वतः ॥२९८॥  
 सा निर्मायी विपन्नस्य सूनोः सुकृतवृद्धये । अभिमन्युस्वामिनोभूदभिमन्युपुरस्य च ॥२९९॥  
 ३०० अथ दिहापुरोपेतो दिहास्वामी तवा कृतः । मठश्च मध्यदेशीयलाटशौडोत्रसंभवः ॥३००॥  
 भर्तुः कङ्कणवर्षस्य पुण्योत्कर्षाभिर्वृद्धये । चकार कङ्कणपुरं रमणी स्वर्णवर्षिणी ॥३०१॥  
 श्वेतशैलमयं चान्यं सा दिहास्वामिनं व्यधात् । भवत् चरणोद्भूतगङ्गात्मःप्रवर्णैरिव ॥३०२॥  
 चक्रे काश्मीरिकाणां च दैशिकानां समाभयः । तयात्युच्चतुःशालो विहारश्चासंपदा ॥३०३॥  
 श्रीसिंहस्वामिनं नाम्ना सिंहराजस्य सा पितुः । मठं च विदधे स्थित्यै दैशिकानां विजयनाम् ॥३०४॥  
 ३०५ मठप्रतिष्ठावैकुण्ठनिर्माणाद्यैः स्वकर्मभिः । तयातिपावनधक्ते वितस्तासिन्धुसंगमः ॥३०५॥  
 तेषु तेषु प्रवेशेषु किमुक्तैर्भूरिभिः शुभैः । सा प्रतिष्ठा व्यरचयन्नतुःपटिमिति भुतिः ॥३०६॥  
 जीर्णोद्धारकृता देव्या प्रुष्टपाकारमण्डलाः । प्रायः खरगुहाः सर्वे शिलावप्रावृताः कृताः ॥३०७॥  
 क्रीडाचक्रमणे राश्याः पङ्क्त्या विमहवाहिनी । वल्गामिधा वैवधिकी वल्गामठमकारयत् ॥३०८॥  
 तीर्थासेवनमौनभागपि तिमिः सक्तः स्वकुल्याशने वाताशान्प्रसते शिखी वनपयोमात्राशमोप्यवहम् ।  
 विश्वस्ताञ्जलचारिणः प्रकटितध्यानोपि भुङ्क्ते वकः सत्कर्माचरणेपि दोषविकृतौ न प्रत्ययः पापिनाम् ॥३०९॥  
 ३१० वर्षणी वर्षमात्रेण शान्तशोका बभूव सा । भोगोत्सुकार्मके तस्मिन्नपरि व्यभिचारकृत् ॥३१०॥

३०२. <sup>१</sup>) Thus A R G ; Edd. वर्षमानः, found also *sec. manu* in R G. A, gloss वर्षमात्रः सप्तविंशत्य. ३०३. <sup>१</sup>) Thus A R G. ३०४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> जनाश्व. ३०५. <sup>१</sup>) स्थित्यै omitted by A<sub>1</sub> and supplied in margin by A<sub>2</sub>. ३०६. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> भुताः. ३०९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> विरती. ३१०. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss वर्षणी अक्षती इत्यर्थः.

वर्षे एकावपञ्चाशो नीतः पक्षे सिते क्षयम् । स मार्गशीर्षमाह्वयाममार्गव्यमया तथा ॥३११॥  
 पौषस्त्रिभुवनो नाम मार्गशीर्षे सितेद्विनि । पञ्चमेप्येकपञ्चाशो वर्षे तद्वत्तया हतः ॥३१२॥  
 अथ मृत्युपक्षे राज्यनासि स्वैर निवेशितः । कूरवा चरमः पौषो भीमगुप्ताभिधस्तथा ॥३१३॥  
 तस्मिन्मन्त्रे बृहः फल्गुणोपि व्यपद्यत । निगूढकौर्यदौःशील्या दिहा बहौरवाद्भूत् ॥३१४॥  
 बभूव साधं वृषपदुष्टचेष्टाशतोत्कटा । भद्रवक्त्रपटा मत्तदन्तिमूर्तिरिबोत्कटा ॥३१५॥ 315  
 महाभिजनजातानामपि हा भिक्षुसर्मतः । सरितामिव नारीणां वृत्तिर्मिहानुसारिणी ॥३१६॥  
 क्षोतोधिराज्यमधिगम्य विराजमानास्तिन्धोः प्रसूय कमलास्पपयोमिकेते ।  
 जाने सरस्यविरतं जलजे प्रसूयता नावी महाभिजनजा अपि नीचभोग्याः ॥३१७॥  
 खडास्य बहिवासांख्यपणोत्सवामजन्मनः । बाणस्य सनुस्तुङ्गाख्योविशान्महिषपालकः ॥३१८॥  
 प्रविष्टो जातु कश्मीरांख्यहरकर्मणा । सुगन्धिशीहप्रकटनागाद्यिकषण्मुखैः ॥३१९॥  
 पञ्चभिर्भ्रातृभिः सार्धं सांघिविप्रहिकान्तिके । देव्या दृग्गोचरं यातो दद्यावर्जकोभवत् ॥३२०॥ तिलकम् ॥ 320  
 रहःप्रवेशितो दूत्या स भाव्यर्धबलाशुवा । संभुक्तभूरिजाराया अपि तस्याः प्रियोभवत् ॥३२१॥  
 तुङ्गानुरागिणी राक्षी पापा लज्जोज्झिता ततः । रसदानेन वैमुख्यमाजं भुट्यमघातयत् ॥३२२॥  
 भिक्षुश्चित्रारान्कुपतीन्येषां विषमचेतसाम् । फलभून्या स्तुतिस्तोषे होषे प्राणधनक्षयः ॥३२३॥  
 रक्षो देवकलशो वेलावित्तः कृतस्तथा । भुट्याधिकारे कौटुम्बमाचरन्निखपो विटः ॥३२४॥  
 येषि कर्दमराजाद्या वीरा इरादिनायकाः । तेषि कौटुम्बमभमन्त्येषां गणनैव का ॥३२५॥  
 चतुष्पञ्चानि वर्षाणि तिष्ठन्पृथग्दे शिशुः । भीमगुप्तोभवद्यावत्किंचिलौहीभवन्मतिः ॥३२६॥  
 राज्यव्यवस्था यावच्च पितामहाथ वृत्तयः । दुःस्थिताः प्रत्यभासन्त संस्थाप्यास्तस्य चेतसि ॥३२७॥  
 भङ्गशीलविहीनाया निर्धुनाया निसर्गतः । तावज्जेयधियस्तस्याः स चिन्त्यः समपद्यत ॥३२८॥  
 अभिमन्युवधूस्तं हि चक्रे गूढप्रवेशितम् । महाभिजनजं पुत्रं तस्मात्सोभूतयाविधः ॥३२९॥  
 सा देवकलशोनाथ दत्तमन्त्रा विशङ्किता । ज्योतिष्ता स्पष्टमेव भीमगुप्तमबन्धयत् ॥३३०॥ 330  
 निगूढे नन्दिगुप्तादिद्रोहे लोकस्य योभवत् । संदेहः स तथा तेन व्यक्तकृत्येन वारितः ॥३३१॥  
 ताभिस्तामिर्वातनाभिर्भीमगुप्तं निपात्य सा । वृषपञ्चाशोभवद्द्वर्षे स्वयं क्रान्तनृपासना ॥३३२॥  
 प्रवृद्धरागया राक्ष्या दत्तोद्रेको दिने दिने । सर्वाधिकारी तुङ्गोय बभूवाधरिताखिलः ॥३३३॥  
 सभ्रातृकेन तुङ्गेन मीलिताः पूर्वमन्त्रिणः । राज्यविग्रवमाधातुमयतन्त विरागिणः ॥३३४॥  
 तेथ संमन्थ्य कश्मीरानानिन्वुः कूरपौरवम् । उषं विग्रहराजाख्यं दिहाभातुः क्षतं नृपम् ॥३३५॥ 335  
 मुख्याप्रहारांस प्राप्तो विधातुं राज्यविग्रवम् । भीमान्प्राचोपवेशार्थं हुतं प्रावेशयद्भिजान् ॥३३६॥  
 विहितैक्येषु विधेः लोकाः सर्वोपि विभ्रुतः । अन्विषेवान्वहं तुङ्गं तत्र तत्र जिघांसया ॥३३७॥

३११. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> एकोनप<sup>०</sup>. ३१२. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> मार्गशीर्ष. ३१५. <sup>१</sup>) बभूव साधं supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३१८. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss बोधोक्तं नाम. ३१९. <sup>१</sup>) स supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३२०. <sup>१</sup>) Corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> सन्धि<sup>०</sup>.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> °कान्तिके. ३२५. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कौटुम्ब<sup>०</sup>. ३२९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> अभिमन्यव<sup>०</sup>. ३३३. <sup>१</sup>) परि supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३३६. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss प्राचं भीमान्प्राचः<sup>०</sup>.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> प्राचोपवेशार्थं.

- कर्त्तिमन्विष्टिद्वारे तुङ्गं पञ्चाश वेदमनि । दिनानि कतिविदिहा तस्यावास्कन्दशङ्किनी ॥३३८॥  
 तवा स्वर्णप्रदानेन सुमनोमन्तकावयः । ब्राह्मणाः समगृह्यन्त ततः प्राचो न्यवर्तत ॥३३९॥  
 ३४० एव तस्मिन्महाक्षेपे तथा दानेन वारिते । ययौ विग्रहराजः स भग्नशक्तिर्विद्यागतम् ॥३४०॥  
 अथ दार्ढ्यं समासाद्य तुङ्गाद्याः प्रभविष्णवः । शनैः कर्दमराजारीञ्जहुर्विहितविग्रवान् ॥३४१॥  
 सुलङ्घनो रक्तसूनुस्तथान्ये मुख्यमन्त्रिणः । रुष्टैर्निर्वासिता देशानुष्टैः संप्रवेशिताः ॥३४२॥  
 प्रवर्धमानवैरेण गूढदूतैर्विसर्जितैः । प्रायं विग्रहराजेन ब्राह्मणाः कारिताः पुनः ॥३४३॥  
 वस्कोचादितस्या विद्या भूयः प्रायविधाविनः । लम्बस्थैर्वेण तुङ्गेन संनिपत्यापहस्ताः ॥३४४॥  
 ३४५ तेषां मध्ये वसन्गूढमादित्याख्यः पलायितः । हतो विग्रहराजस्य प्रियः कटकवारिकः ॥३४५॥  
 शस्त्रक्षतः प्रतीहारी वत्सराजाभिधः पुनः । न्यङ्कोतकादिभिर्भावस्त्रीवपाहमगृह्यत ॥३४६॥  
 ते स्वर्णापाहिणो विद्याः सुमनोमन्तकावयः । सर्वेऽपि बद्धास्तुङ्गेन कारागारं प्रवेशिताः ॥३४७॥  
 अथ फल्गुणनाशेन हमे राजपुरीपतौ । तां प्रत्यारब्धिरभयस्तुङ्गधत्तां सर्वमन्त्रिणाम् ॥३४८॥  
 निपत्य संकटे वीरः पृथ्वीपालाभिधस्ततः । चक्रे राजपुरीराजः काश्मीरिकावलक्ष्यम् ॥३४९॥  
 ३५० शिपाटको हंसराजो विपक्षौ तत्र मन्त्रिणौ । चन्द्रायैर्दुर्गतिर्दृष्टां मरणं यत्र भेषजम् ॥३५०॥  
 अथान्येन पथाकस्मात्तुङ्गः सार्धं सहोदरैः । कृत्वा राजपुरीं वीरः प्रविश्य सहसादहत् ॥३५१॥  
 ननाश तेनोपायेन पृथ्वीपालः स पार्थिवः । शेषाणां मन्त्रिणां सैन्यं प्राप मुक्तिं च संकटात् ॥३५२॥  
 अबलः सप्त भूपालस्तुङ्गाय प्रददौ करम् । एवं कृतं तदा तेन नष्टस्वार्थस्य योजनम् ॥३५३॥  
 प्रविशन्नगरं तुङ्गस्ततः स्वीकृतकम्पनः । वकार डामरमामसंहारं सिंहविक्रमः ॥३५४॥  
 ३५५ दिहाप्युदयराजस्य भ्रातुः पुत्रं परीक्षितम् । चक्रे संप्रामराजाख्यं युवराजमशङ्किता ॥३५५॥  
 सा हि सर्वाञ्छिशुप्रायान्पुरो भ्रातृद्वयान्स्थितान् । परीक्षितुं मुमोचाग्रे पालेयतफलावलम् ॥३५६॥  
 शक्तः कियन्ति कः प्राप्तुं फलान्यत्रेतिवादिनी । सामभवद्राजपुत्राणां तेषां कलहकारणम् ॥३५७॥  
 गृहीताल्पफलांश्चमपहारास्तान्ददर्श च । संप्रामराजं स्वस्वल्पफलभाजमविक्षतम् ॥३५८॥  
 अनन्तफलसंप्राप्तावक्षतत्वे च कारणम् । सविस्मयं तथा पृष्टः स तामेवं तदाब्रवीत् ॥३५९॥  
 ३६० अन्योन्यकलहव्यपानेतान्कृत्वा पृथग्वसन् । समवापं फलान्यस्मिन्न चाभूवं परिक्षतः ॥३६०॥  
 व्यसनं संप्रवेद्यान्यान्स्थितानामप्रमादिनाम् । न काः क्लेशविहीनानां घटन्ते स्वार्थसिद्धयः ॥३६१॥  
 भुर्वेति तस्य सा वाधमप्रमत्तत्वदूतिकाम् । भीरुर्नारीस्वभावेन राज्येमन्यत योग्यताम् ॥३६२॥  
 भूरस्य लभ्यं शौर्येण भीरोर्भीरुतया यथा । कार्ये हि प्रतिभात्यन्तर्न भवेद्य तदन्यथा ॥३६३॥  
 काष्ठं बहुधुञ्जितमपि भवेच्छीतशान्त्यै कपीनां लोकां शुद्धयै सलिलमनलधामिणौषैणकानाम् ।  
 जन्तोर्भावा विदधति यथा भाविनः कार्यसिद्धिं तत्त्वं तेषां कथनं सहजं वस्तुतो नास्ति किञ्चित् ॥३६४॥

३५०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> 'दुर्गतिं दृष्ट्वा'—<sup>२</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'मैव'. ३५१. <sup>१</sup>) नष्टस्वा supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३५६. <sup>१</sup>) राजं omitted by A<sub>1</sub> and supplied by A<sub>2</sub>. ३५९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> व्यसने संप्रवेद्या. <sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'विहीना'. ३६४. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss अभिषौचा युगा अभिषमन्ति विषमूषका विषं च न विषयन्ते जीविता - - - - . <sup>२</sup>) A<sub>2</sub> यथाभावन.

तस्यामेकादशीत्यब्दभुङ्गभाद्रपदीदिने । देव्यां दिवं प्रवातायां बुधराजोभवदृषः ॥३६५॥

जीसंबन्धेन मूपालवद्वानां भुवनाजुतः । गृतीयः परिवर्तोयं वर्ततेमुच मण्डले ॥३६६॥

निर्गहकण्टककुले वसुसंपदाद्ये श्रीसांतबाहकुलमाप महीतलेस्मिन् ।

दावाभिदग्धकुतरी जलदाप्नुतित्ते चूतमरोह इव केलिवने प्रवृद्धिम् ॥३६७॥

अथ स मृदुतवान्तर्गृहधैर्यानुभावः सुखमवनिमयोषां रोष्णि सधामराजः ।

बिसकुलनिभसोभानिहुतमाणसारः कणकुल उरगाणामीक्षितेव न्यधत् ॥३६८॥

इति श्रीकाश्यपिरिकमहामात्यवर्णकप्रभुसूतोः कन्दर्पस्य कृते राजतरङ्गिण्यां वस्तुस्तर्ङ्गः ॥

अथ वर्षचतुःषष्टौ मासेष्वर्धे दिनेषु च । अष्टस्वभुवन्भूपाला दश भूयोगभोगिनः ॥

३६६. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, 'वर्षा'. ३६७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, निम्नवर्ग. —<sup>२</sup>) Thus corr. by A, from A, सातवा; R G as above. —<sup>३</sup>) A, प्रकटिम्. ३६८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, कलकुल. Colophon. <sup>२</sup>) A, inserts here the note: रा० १० सं ३६९ ॥ भाषितः रा० ११ पन्थः ३६६३ ॥. —<sup>३</sup>) A, adds here: लिखितेष्वेव राजानकालकण्डेन. —<sup>४</sup>) A, भाषितः.

## ॥ सममस्तरङ्गः ॥

- मातुस्तेजनि निर्मले' पितृकुले ज्ञाया तनुर्वेधसा त्वं संध्याहितसंनिधिर्मम जपारक्तेधरे खेलसि ।  
संध्यावन्दनसाभ्यस्तयगिरिजास्तुत्येव शैर्वाक्यलैर्यः संध्यामपि वन्दते स्म स जगत्प्रीणानु गौरीश्वरः ॥ १॥
- क्षमां' क्षमापतिर्बिभ्रन्मनसा च भुजेन च । गाम्भीर्येण च शक्त्या च सोजयद्वाहिनीपतीन् ॥ २॥
- जशे राक्षीक्षये भङ्गो वैस्तुङ्गस्य तदाखिलैः । दिनश्रीविगमे संध्याप्रसङ्गस्येव रागिणः ॥ ३॥
- तत्तत्प्रतिभटाटोपचोटनात्प्रत्युतास्य तैः । उदयो वदशे शश्वद्वतिं को वेत्ति वेधसः ॥ ४॥ युग्मम् ॥
- 5 नृपेण जातज्ञानेयः भूरः शक्तिसमन्वितः । सर्वाधिकारयोग्योऽसदा चन्द्राकरः क्षयम् ॥ ५॥
- अन्ये भीमलिकाग्रामदिविरस्योरुसंपदः । पुण्याकरस्य तनयाः भूराः शान्तिं प्रपेदिरे ॥ ६॥
- समर्थमन्त्रिधिरहादनिच्छन्नपि वेधसा । निन्ये गत्यन्तरत्यक्तस्तुङ्गपक्षं क्षमापतिः ॥ ७॥
- संग्रामराजतुङ्गादीन्देवी कोशमपाययत् । मुमूर्षन्ती पुरा स्थातुमद्वेहेणेतरेतरम् ॥ ८॥
- क्लेशसहो महीपारुस्ततः कार्यवशादपि । तुङ्गन्यस्तप्रजाकार्यो भोगाभ्यसालसोमवत् ॥ ९॥
- 10 पर्याप्तं तस्य भीरुत्वं कियदन्यत्प्रकाश्यताम् । असमैर्यैः नसंबन्धीधक्षमे यशसः क्षतिम् ॥ १०॥
- साहायकार्थं यत्प्रादाच्छ्रीशैर्यदिमते क्षताम् । दिशामठाधिपतये प्रेमनाम्ने स लोटिकाम् ॥ ११॥
- क लोकोद्भवोऽदभूद्योग्या नृपात्मजा । प्रतिप्रहजलक्लिन्नपाणिः काल्पमना द्विजः ॥ १२॥
- अथ तुङ्गादिभङ्गाय प्रायं ब्राह्मणमन्त्रिणः । परिहासपुरे विप्रपारिषद्यानकारयन् ॥ १३॥
- विप्रमन्त्रिमैक्येन कृतो राज्ञः स विप्रवः । दुःसहः पवमानाभिसमागमसमोभवत् ॥ १४॥
- 15 राज्ञोऽप्युत्पाटे सज्जैः कथंचित्प्रार्थितैर्द्विजैः । मतिः क्षान्तिचरुप्राये' तुङ्गनिःसारणे कृता ॥ १५॥
- राज्ञां तुङ्गादिभिर्धैर्यावसेभ्यः प्रतिभुतम् । अन्यत्प्रार्थयितुं लप्तास्तावन्ते शत्रुकुडयः ॥ १६॥
- तुङ्गास्कन्देन विप्रोऽयं यो मृतस्तद्गृहे' वयम् । तं निर्दहाम इत्युक्त्वा शवः कोप्यरबद्धतः ॥ १७॥
- तैरुद्धृत्य यदानीतः शठैस्तुङ्गगृहान्प्रति । केशहोमाय विहिताया कृत्योत्थापिताभवत् ॥ १८॥
- तया प्रतीपपातिन्या निःशौचानां द्विजन्मनाम् । अकस्माच्चिरैर्गाच्छस्त्रं विनाशायोत्थिते कलौ ॥ १९॥ तिलकम् ॥
- 20 तनः पलायिता विप्रा यस्तेषां मन्त्रदोभवत् । निगूढं राजकुलशस्त्रद्वयं प्राविशन्भयात् ॥ २०॥
- स व्यक्तीभूतकौटिल्यः संमार्गं सुचिरं व्यधात् । अपहरैस्तु ते विप्राः पलाय्य स्वगृहान्वयुः ॥ २१॥

१. ') A, निर्मिते. २. ') A, gloss भुवं क्षान्ति च.—') A, gloss सेमावसीन् सगुह्यं. ५. ') ग supplied by A.  
६. ') A, gloss कौशं । विप्रं । अपावयत् भकारवत् । पीतकोशान् कृतवती इत्यर्थः. १५. ') Thus corr. by A, from A,  
प्रार्थितो.—') A, 'प्राविस्तु'. १६. ') Thus corr. by A, from A, राजस्तु.—') A, gloss निःसारणं. १७. ') च supplied by  
A,.—') A, gloss तुङ्गः गृहे.



विभिते राजकलशो समकार्वा हिजातयः । मन्त्रिणः श्रीधरद्वयः समानत्वं व्यधुर्मृधम् ॥२२॥  
 ते कृत्वा क्षमहस्कर्मे समार्तिं सवरे गताः । निर्मिथ मण्डलं सप्त सप्तवनेर्हुतं वधुः ॥२३॥  
 जितः सुगन्धिसीहेन तेषु शान्तेषु संयुगे । बद्धाय राजकलशस्तुङ्गेनानाधितो गृहम् ॥२४॥  
 जीवमानोधिरोप्याभु स्कन्दं मार्गेण विक्षतः । तुङ्गस्थं सुगन्धादेः स नर्तितोपहतावुधः ॥२५॥ 25  
 अन्योपि भूतिकलशो नाम मन्त्री विनिर्जितः । हृतेन राजकाख्येन सह भूरमठं ययौ ॥२६॥  
 क्रमात्सुगन्धिसीहाद्यैर्मुक्तः कण्ठया ततः । सपुत्रः सोवमानाधितो देशान्तरे ययौ ॥२७॥  
 परिहासपुरादेवं जातो यो देशविप्रवः । स दैवयोगानुङ्गस्थं शुभाय प्रत्युताभवत् ॥२८॥  
 ततः प्रसादिते राशिं गुणदेवेन मन्त्रिणा । आययौ भूतिकलशः कृतगङ्गानिमज्जनः ॥२९॥  
 पुनर्नृपगृहे तस्मिन्किञ्चिद्विषयपदे शनैः । तुङ्गं निहन्तुं राक्षसं गूढं कृताः प्रयोजिताः ॥३०॥ 30  
 ज्ञातवार्तेन तुङ्गेन तस्मिन्नर्थे प्रकाशिते । सपुत्रो भूतिकलशो राज्ञा निर्वासितः पुनः ॥३१॥  
 अवष्टम्भं मनाग्लेभे चन्द्राकरदतः शनैः । यो मटयामन्तकः सोपि तस्मिन्काले व्यपद्यत ॥३२॥  
 भूत्वा किञ्चित्क्षणं भूभृत्कन्यासंयोगभाजनम् । राजोपकारकृच्छ्रीमान्प्रेमापि ममयं ययौ ॥३३॥  
 विप्रेदिरेन्ये गङ्गायाः सर्वेपि नृपतिप्रियाः । अवाशिष्यन् भोगाय तुङ्गः सभ्रातृकः परम् ॥३४॥  
 इति यो यो हि वृत्तान्तस्तस्य नाशाय शङ्कितः । स स दैवानुकूल्येन प्रत्युतोद्भेदकोभवत् ॥३५॥ 35  
 कालक्रमवृत्तिसंभयभूः स्वमूलमात्राभयौ तटतटः सरितोन्मुपूरैः ।  
 यैः शङ्क्यते निपतसीनि वितीर्णमृद्धिस्मैरेव तस्य हि भवेत्स्थितिभूमिदार्ढ्यम् ॥३६॥  
 नीत्युज्ज्वलं व्यवहरन्मजाराधनतत्परः । शकपुण्यसंक्षयानुङ्गः शनैस्त्वासीत्सखलन्मतिः ॥३७॥  
 यत्स्वभाग्यापहाराय हीनजन्मानमाहरे । साहायकाय कायस्थं क्षुद्रं भद्रेश्वराभिधम् ॥३८॥  
 विद्वान्निज्यं सौनिकत्वं काष्ठविक्रयितादि च । आरामिकस्य यस्यासीत्कृत्यं वंशक्रमोक्षितम् ॥३९॥  
 कम्बलोदृष्टपृष्ठोय भोजनार्थमवालगतं । मस्त्रामवीभाण्डवाही यच्च पञ्चाक्षियोगिनाम् ॥४०॥ 40  
 अनन्तराजकार्यादिविन्ताभ्रान्तो विधाय तम् । तुङ्गः सहायं नाबुद्ध संसर्गाङ्गावसंक्षयम् ॥४१॥  
 धार्मिकं तेन धर्माकं विनिवार्यार्थचेतसम् । गृहकृत्वाधिकारे स दुष्कृती विनिवेशितः ॥४२॥  
 देवगोब्राह्मणानायातिथिराजोपजीविनाम् । अकालमृत्युविदधे वृत्तिच्छेदं स दुर्मतिः ॥४३॥  
 शबाजीवोपि पुण्याति क्रूरः कापालिको निजान् । भद्रेश्वरस्तु पावोभूविजानामपि जीवहृत् ॥४४॥  
 तुङ्गेन चैत्रे सर्वत्र कृते भद्रेश्वरे प्रभौ । सुगन्धिसीहः प्रययावायाडे मासि संक्षयम् ॥४५॥ 45  
 परलोकं गते तस्मिन्सर्वभारसहेनुजे । तुङ्गच्छिन्नोक्तमाङ्गत्वं सदैव्योमन्यतात्मनः ॥४६॥  
 श्रीत्रिलोचनपालस्य शाहेः साहायकार्थिनः । देशं ततो मार्गदीर्घं मासि तं व्यसृजन्मृपः ॥४७॥  
 राजपुत्रमहामास्यसामन्तादिनिरन्तरम् । सैन्यं तमन्वगाद्भूदि भुवनक्षोभनक्षमम् ॥४८॥

२४. <sup>1)</sup> A, gloss सुगन्धपुत्रेण. २५. <sup>1)</sup> A, gloss कृद्धिकरः. ३०. <sup>1)</sup> Thus emended with C; A R G 'सीहलम्'.  
 ३१. <sup>1)</sup> A, gloss गौनविक्रयित्वं.—<sup>2)</sup> Thus corr. by A, from A, 'कविज्ञापि. ४०. <sup>1)</sup> The first half of this verse has  
 been omitted by A, and supplied by A, in margin. ४२. <sup>1)</sup> Thus corr. by A, from A, 'काटी. ४३. <sup>1)</sup> A, gloss  
 मृत्युसंक्षयः.—<sup>2)</sup> A, gloss तुङ्गः.

- अप्रागतेन सद्यतः<sup>१</sup> शाहिना कृतसत्क्रियः । पञ्चबाणि दिवान्वासीनदेशे स वदोन्मदः ॥४९॥
- 50 पजागरवरन्यासशास्त्राभ्यासादिवासनाः । अभियोगोचिताः शाहिरपरवर्त्त<sup>२</sup> तदात्रयीन् ॥५०॥ युग्मम् ॥  
 तुरुष्कसमरे वाचय वृथं कृतबुद्धयः । आलस्यविषयास्तावन्निष्ठतास्मिन्निरेस्तटे ॥५१॥  
 एवं त्रिलोचनेनोक्तं सोपहीन दितं वचः । तस्यै परं समं सैन्यैस्तेकादाहबोद्धकः ॥५२॥  
 हम्मिरिणं तदा सैन्यं जिज्ञासार्थं विसर्जितम् । तौषीपारे<sup>३</sup> मितमायैस्ततस्तीर्त्वावधीद्वलैः ॥५३॥  
 ततस्तमाहितोत्सेकमपि शाहिः पुनः पुनः । जगादाहवतरवशः पूर्वोक्तमेव संविदम् ॥५४॥
- 55 स तस्य नापहीनाकर्षणौत्सुक्यवशंवदः । प्रत्यासन्नविनाशानामुपदेशो निरर्थकः ॥५५॥  
 मातस्ततः स्वयं कोपातुरुष्कानीकनायकः । सर्वामिसारेणार्णवच्छलाहवविशारदः ॥५६॥  
 अथ तुङ्गस्य कटकः सहसा भङ्गमाययौ । शाहिसैन्यं परं संख्ये दृष्टो विचरत्क्षणम् ॥५७॥  
 शाहिसैन्ये गतेप्यासीञ्जयसिंहः स्फुरन्वणे । श्रीवर्धनश्च सांप्रामिविभ्रमार्कश्च डामरः ॥५८॥  
 वीरे तुरंगतुमुले प्रहरज्जिस्त्रिभिर्भटैः । वीरक्षेत्रे निजे देशे रक्षितस्तैर्यशःक्षयः ॥५९॥
- 60 कस्त्रिलोचनपालस्य माहात्म्यं वक्तुमीधरः । निःसंख्या अपि ये संख्ये न जेतुमशकन्निदः ॥६०॥  
 भुभुभे दधिरासारवर्षी युद्धे त्रिलोचनः । कल्पान्तदहनज्योतिर्विसारीच त्रिलोचनः ॥६१॥  
 स योधयित्वा संपामे कोटीः कङ्कटबाहिनाम् । पकाकी कार्बमर्मज्ञो निर्ययौ रिपुसंकटात् ॥६२॥  
 गते त्रिलोचने दूरमशेषं क्षितिमण्डलम् । प्रचण्डवण्डालचमूशालभच्छावमानशे ॥६३॥  
 संप्राप्तविजयोप्यासीच्च हम्मिरः समुच्छ्वसन् । श्रीत्रिलोचनपालस्य स्मरञ्छीर्यममानुषम् ॥६४॥
- 65 त्रिलोचनोपि संभित्य हास्तिकं स्वपदाद्युतः । सद्योजोभून्महोस्तादः प्रत्याहर्तुं जयप्रियम् ॥६५॥  
 यथा नामापि निर्नष्टं शीघ्रं शाहिभियस्तथा । इह प्रासङ्गिकत्वेन वर्णितं न सविस्तरम् ॥६६॥  
 स्वमेपि वदसंभाव्यं यत्र भमा मनोरथाः । हेलया तद्विदधतो नासाध्यं विद्यते विधेः ॥६७॥  
 ईषद्यद्भूमिषैपुल्यं<sup>४</sup> राक्षः शंकरवर्मणः । वृत्तान्तवर्णने पूर्वममुष प्रकटीकृतम् ॥६८॥  
 स शाहिदेशः सामात्यः सभुभुसपरिच्छदः । किमभूत्किमु वा नाभूदिति संविन्स्यतेधुना ॥६९॥
- 70 अवतारं तुरुष्काणां दस्वाशेषे महीतले । प्राप्रभङ्गस्ततस्तुङ्गः स्वदेशं प्राविशच्छनैः ॥७०॥  
 तृगालायेव तुङ्गाय लब्धभङ्गाय भूपतिः । न तत्रागसि युकोध स धैर्यसरशाशयः ॥७१॥  
 किं नु खेदाय समभुत्तुङ्गायत्तस्वमीशितुः । परावसतया चित्तं पशोरप्युपतप्यते ॥७२॥  
 तुङ्गात्मजोपि कन्दर्पसिंहः श्रीशौर्यवर्धितः । राजोचितं व्यवहरस्तस्योद्वेगप्रबोधवत् ॥७३॥  
 गृहलेखैः क्षणे तस्मिन्निष्ठान्वेषी स भूभुजम् । भ्राता विप्रहराजोपि धैर्यचतुङ्गमारणे ॥७४॥
- 75 कोशादिस्मरणां राजा चिरं दोलायमानधीः । अभीक्ष्णप्रेरणोद्भिः प्रेरकान्नवीततः ॥७५॥

४९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> स तथा. ५०. <sup>२</sup>) ए supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>३</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> ° वदोन्मदः.  
 ५१. <sup>४</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> ° नोक्ताः. ५२. <sup>५</sup>) Thus A<sub>1</sub>; altered by later hand to हल्ली; G as above.—<sup>६</sup>) Thus  
 corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> ° प्राय; A<sub>2</sub> gloss तौषी नाम नदी. ५४. <sup>७</sup>) एव supplied by A<sub>2</sub>. ५५. <sup>८</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> ° रिपोद्भूतः.  
 ५६. <sup>९</sup>) Thus A<sub>2</sub>, with gloss सङ्ग्रामस्वापत्वं साह्यामि; A<sub>1</sub> सह्यामे. ५७. <sup>१०</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> रिपुम्. ५८. <sup>११</sup>) A<sub>2</sub> gloss वत्स ईषद्य  
 भूमेः वैपुल्यं. ७२. <sup>१२</sup>) पशोर supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ७३. <sup>१३</sup>) Emended; A राज्ञो. ७४. <sup>१४</sup>) Thus A<sub>1</sub>;  
 altered by later hand to गृहजान् which is found also in G R. ७५. <sup>१५</sup>) A<sub>2</sub> gloss वचं देव्या पीतकोशाः कृता इति स्मरणात्.

पञ्चाशद्वेपुः कः कोचरो यः कदाचन । पञ्चदशे सने तस्मिन्पञ्चदशमः किं विदुष्यते ॥७६॥  
 अन्धवा भुवनांशितो हन्वाहस्यानवी मलात् । इति कातापकारार्थमुक्तामूरितो नृपः ॥७७॥  
 साधनार्थं यतो वीजभूतं इति विभाव ते । विधानु तदवस्थात्वं तुङ्गस्थासङ्गतोद्यमाः ॥७८॥  
 यन्मासाभ्यन्तरे तुङ्गो भूषणाकारितो नृपः । सङ्गतो निर्विकी इह दुःस्वयोपि विधेर्वशात् ॥७९॥  
 स यद्विरय नृपास्त्वान् स्थित्वा राजोद्यतः सगम् । पञ्चदशे सहितो भूयैः पाविशान्मन्त्रमण्डपम् ॥८०॥ 80  
 पञ्चदशविंशस्तथैव पर्वशर्करकादवः । अमुक्तापि महीपालं तुङ्गं सत्त्वैरपातयन् ॥८१॥  
 मन्त्री महारथो नाम भोभूषणकरवर्मणः । तद्वद्वस्तुङ्गमृत्वेण क्षान्तः सिंहस्थः परम् ॥८२॥  
 निःसस्त्रो यः सने तस्मिन्परिचाणविधिधत्वा । हन्वमावस्व तुङ्गस्य वृद्धे स्वं वपुरक्षिपत् ॥८३॥  
 तुङ्गस्य पञ्चमाशतो दहः आसोभवद्भवान् । रागा तस्मिन्निदृग्वासे सोऽङ्गासः समपद्यत ॥८४॥  
 आस्थानमाकणस्यासीद्गर्भनाशः क्षतोन्तिके । यः पापकारी तुङ्गस्य पार्थः कङ्कथ दुर्मतिः ॥८५॥ 85  
 ताभ्यामाभुविरेकिभ्यां बाणार्थं स्वाङ्गुलीर्मुले । शिपद्भ्यां पशुवत्तव शस्त्रं बाणवशाज्जगहे ॥८६॥  
 अन्तरङ्गाद्य चङ्गाद्या वेभूवस्तुङ्गमन्त्रिणः । तैः स्त्रीवदासितं नृणीं वस्त्रैः शस्त्रान्वितैरपि ॥८७॥  
 अज्ञाततुङ्गमृत्बुधस्तुमुले तत्र भूपतिः । तद्वत्वेभ्यः शङ्कुमानो बह्निदामाहवाहिकम् ॥८८॥  
 आश्वासाय स्वभूत्वानां क्षित्वा खड्गेन सत्वरम् । पातवासांश्च तुङ्गस्य सङ्गतस्य क्षिरो बहिः ॥८९॥  
 दृष्ट्वा स्वाक्षिशिरस्त्रिदं शैल्ये दैव्यात्पलायिते । भुवनामुज्ज्वलीचक्रुः कतिचित्तुङ्गसेवकाः ॥९०॥ 80  
 भुजङ्गवामा सामन्वदिजापत्यो गृहागतः । संप्रामराजं विदधे गेहाग्रेहं पलायितम् ॥९१॥  
 हारं कनकदण्डेन भञ्जयन्मलितं ततः । विशन्ति हतशान्धोधान् रागास्थानमण्डपे ॥९२॥  
 कौशाधिकारी वैलीकयराजनामा इतो रणे । कट्यामन्त्रकधात्रेणो वीरोप्यभिनवाभिधः ॥९३॥  
 अङ्गने विशदेकाङ्गा वीरास्तुङ्गोपजीविनः । भेर्णी बभूवुर्भिहता निःभेर्णी स्वर्गपद्मतेः ॥९४॥  
 संधामं पद्मराजाख्यः कृत्वापि विस्तृषोक्षतः । स्वाभिप्रमयदुःस्वामितापं तीर्थाभवाज्जगद् ॥९५॥ 85  
 अन्धे लोकहववाणमित्रं शस्त्रं रणाङ्गने । संत्वजन्तो व्यजुज्ज्वन्त वद्यसा जीवितैव च ॥९६॥  
 चन्द्राक्षः छमटमन्त्रो वैशिकभार्जुनाभिधः । हेलान्तको क्षामरथ स्वकृच्छास्त्राः परैर्हताः ॥९७॥  
 लोडितावसथस्तुङ्गो तुण्डितभीर्मसीमुजा । आषाढमुद्राहदरवां कथयशेनो व्यधीकत ॥९८॥  
 निर्वोदवृत्तौ भूभर्ता तुङ्गे सवनवे हते । लब्धेदवा व्यजुज्ज्वन्त खलमाया नृपास्पदे ॥९९॥  
 राजो मनः कलुषयन्मूकवैभुवकर्मणा । यो भ्रातृभ्रातृद्वयवोर्विपत्तौ हेतुतां यतः ॥१००॥ 100  
 स दुःस्वबाधनिर्वन्धो नागो निजकुलान्तकः । तुङ्गभागा गतो राज्ञा कम्पनाधिपतिः कृतः ॥१०१॥ युवलकम्॥  
 नार्थो कन्दर्पसिंहस्य क्षेमा परमवर्षणी । नागोऽयं सवनं चक्रे रक्षसेवामितक्षणां ॥१०२॥  
 यद्यान्ते तुमुले विन्वा यतुर्माद्विदसैः सती । तुङ्गकुवा कृता शाहेः प्रविवेका हताशनम् ॥१०३॥

७६. ') Thus corr. by A, from A, ह्यमा'. ७९. ') Thus corr. by A, from A, पृथग्. ८४. ') Emended; A R G दहन्वासी'. ८५. ') च supplied by A, in space left by A, १२. ') Thus corr. by A, from A, रङ्गवैर्वर्जितं इतः. ९५. ') Thus corr. by A, from A, 'कथ कृत्वा.—') A, निस्त्रयो; A, निस्त्रयो. १००. ') Thus corr. by A, from A, भ्रातृभ्रातृद्वयवोर्विपत्तौ. १०२. ') Emended; A 'वर्षणी.—') A, gloss रक्षो वि रक्षो वरति.

- मम्यायामवदद्यां कन्दर्पो वावजीजनत् । पुत्रं विचित्रसिंहं च मानुसिंहं च विभुती ॥१०४॥
- 105 गृहीत्वा तौ स्नुषां तां च मङ्गला तुङ्गवज्रभा । देशादिनिर्गता दीना राजपुर्या स्थितिं व्यधात् ॥१०५॥ सुखम् ॥  
तुङ्गस्थाने ततो राजा पापो भद्रेश्वरः कृतः । भूतेश्वरादिदेवानां चक्रे कोशादितुङ्गनम् ॥१०६॥  
कियद्विवेकवैकल्यमस्य राज्ञः प्रकाशयताम् । तादृशानपि यच्चक्रे पार्थादीनधिकारिणः ॥१०७॥  
पार्थः परमदुर्मेधाः कथातो भ्रातृकलत्रगः । निर्दिष्टारेण यत्नेन नगराधिकृतः कृतः ॥१०८॥  
वधादिपापं पार्थेन ह्यकृतस्यक्तचेतसा । पवित्रे प्रदरोक्षस्य रङ्गपीठे प्रवर्तितम् ॥१०९॥
- 110 चक्रे तुङ्गस्थ भूभर्तुर्मतङ्गः कृष्णामणीः । सिन्धोः सुतः कोशवृद्धिं मगापीडनपण्डितः ॥११०॥  
पुरा देवमुखाख्यस्य दिविरस्य किलाजनि । आपुपिकायां वेद्यायां पुत्रश्चन्द्रमुखाभिधः ॥१११॥  
वस्तुङ्गोपाभयाल्लब्धा लालितत्वं महीपतेः । वराटकात्प्रभृत्पासीकोटीनां कृतसंचयः ॥११२॥  
विभूतिमध्ये तुङ्गस्थ प्राभृतायान्यदौकितैः । अपूपैर्निजभृत्येषु विक्रयोभूत्कुलोचितः ॥११३॥  
प्रभृताभिरोगध भूत्वा लम्बोदरः पुनः । यो मन्दाभिः सरोगध तिष्ठसोऽर्कैर्बहस्यत ॥११४॥
- 115 एकमेवाभयवश्यं सुकृतं मरणक्षणे । कोटोस्त्रिभागं यददाच्छीरणेश्वरयोजने ॥११५॥  
तदात्मजाः कृता नानभागनन्दिमुखास्त्रयः । अधीशाः पृथनाङ्गस्य राजा तुङ्गोपजीविनः ॥११६॥  
हास्यं बभूव भूभर्तुस्तेषां तुङ्गपदार्पणम् । बन्धनं यत्रकाण्डीनां हेमस्थाने शिशोरिव ॥११७॥  
ते तुङ्गकाशे राजा तुङ्गवत्प्रहिताः पुनः । प्रत्यावृत्त्य यदुर्देशं निजमेव पलायिताः ॥११८॥  
इत्थं मन्त्रिष्वयोर्येषु क्षान्तिशीले च भूपतौ । केचिदुद्रेकमभजन्दरदिविरडामराः ॥११९॥
- 120 सा लोटिकामतं कृत्वा लोटिका नृपतेः सुता । तिलोत्तमाया विदधे मातुर्नान्नापरं मठम् ॥१२०॥  
पापिनामपि हन्तेयं कापि सत्कर्मवासना । भद्रेश्वरोपि यच्चक्रे विशारं ह्यकृतोऽञ्जलम् ॥१२१॥  
सत्यं विवेक्ता संप्रामराजो योन्वाप्यतोर्जितम् । निजं कुवाणो हविर्णं प्रयामपि न निर्ममे ॥१२२॥  
श्रीलेखा पार्थिवधूः श्रीयशोमङ्गलात्मजा । पत्न्यौ शिथिलसामर्थ्यं स्वैरिणीस्वमसेवत ॥१२३॥  
सुतः सुगन्धिशीहस्य जयलक्ष्म्यां बभूव यः । वल्लभो निर्भरं देव्याः सोस्यास्त्रिभुवनोभयत् ॥१२४॥
- 125 स जयाकरगङ्गादिगङ्गाजटातितीक्ष्णधीः । कोशोपकारकृतस्या आरोप्यासीज्जयाकरः ॥१२५॥  
मयग्रामीणगङ्गादिकर्षी संचयतत्परा । साभूङ्गुः प्रसादेन ह्यमगा भूरिवैभवा ॥१२६॥  
स चतुर्थसमाषाढपारम्भाहे महीपतिः । हरिराजाभिधं पुत्रमभिविष्यास्तमाययौ ॥१२७॥  
हृमनःसेवितः कुर्वजशेषाशांपकाशनम् । ह्लादोदहः स सर्वस्य चैत्रोत्सव इवाभवत् ॥१२८॥  
भमोवाजेन तेनेमां निधौरां कुर्वता महीम् । पण्यवीथ्यां निशीथिन्वां निविदा द्वारसंवृतिः ॥१२९॥
- 130 अभिरस्थाविनी राजस्तस्याज्ञाचिन्तितोन्नतिः । यस्या नवेन्दुलेखेव पार्थिवानामजावत् ॥१३०॥

१०४. ') A, gloss कन्दर्पोसिंहः. १०५. ') सुखम्. added by A. ११०. ') Emended with G C; A R भूभर्तुः सतङ्गः.  
१११. ') A, gloss कोशलिकार्यः. ११७. ') Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'वदेव्यम्. १२४. ') Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> 'महर्षी.  
१२५-१२६. ') The words from गङ्गादिगङ्गाजटा to मयग्रामीण in the following verse have been omitted by A<sub>1</sub> and  
supplied in margin by A<sub>2</sub>; they are found in G R. १२८. ') A, gloss पण्डितैः पुण्येषु.—') A, gloss आकाङ्क्षा विषयः—  
) A, gloss सौख्यं सौख्य. १२९. ') ') Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> पुण्यवेद्यां and निशीथिन्वां. १३०. ') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>  
'शाश्वतवीर्यतिः.

शर्विणीतिशान्नुवी त रक्षित्वा क्षमापतिः । शर्वं ववी भुविपथाः मुविमुक्ताहमीदिने ॥१३१॥  
 प्राणिनां श्रोतमानानां नक्षत्राणामिव क्षणात् । लक्ष्मीर्षाम्भवेवेवं संमता भद्रदायिनी ॥१३२॥  
 समन्धोः स्वैरिणीवृत्तिः सुतस्य जननी निजा । अभिचारं चकारास्वेत्यविनामां जनभुतिः ॥१३३॥  
 राजयोपकरणे सज्जीकृते राज्यार्थिनी स्वयम् । सा राजमाता श्रीलेखा वावत्कात्वा समागता ॥१३४॥  
 मिलितैस्तावदेकाङ्गैर्भावा धावेवकेन च । सागराख्येन तत्पुत्री बालोन्नतो नृपः कृतः ॥१३५॥ सुगमम् ॥ 135  
 मिथि जिघृक्षोरन्धेन इते नत्र प्रमापणम् । तद्वशिणेहेतुंश्च स्व पापधैव यथा किल ॥१३६॥  
 राजमातुस्तथा राज्यलुम्बायाः पुत्रनाशनम् । अभुदन्धइते राज्ये वृजिवायैव केवलम् ॥१३७॥ सुगमम् ॥  
 सा राज्यविप्रलम्भेन तादृशा व्यधिताश्रया । व्यस्मरत्तनवस्नेहं शिरोवाभ्यासवासनाम् ॥१३८॥  
 अथाजगाम स्वधिरः पितृव्यो बालभूपतेः । राज्यं विप्रहराजाख्यो हनुं विततविक्रमः ॥१३९॥  
 स लोहस्यचलितो दग्धा हारजार्कितः । दिनहयेन सार्धेन नगरं सत्वरविशत् ॥१४०॥ 140  
 श्रीलेखाप्रेरिताः सेनाः प्रविष्टं लोटिकामठम् । वशीपितामयस्तत्र निजघ्नस्तं सहायुगम् ॥१४१॥  
 मउद्वयं ततः कृत्वा स्वस्व भर्तुः घृतस्व च । तस्यै व्यववती राज्ञी राज्यद्रोहोद्यतानिशम् ॥१४२॥  
 तनो नरपतिः किञ्चिच्छनैः शिथिलशैशवः । अतिव्ययादिव्यसनी यर्भेश्वरतयाभवत् ॥१४३॥  
 तस्यासज्जुहपालायाः शाहिपुत्राः परं प्रियाः । अनल्पवेतनादपि राज्योत्पत्यपहारिणः ॥१४४॥  
 कृतमत्यहनिर्वाहः सार्धलक्षेण भुभुजा । रुद्रपालो हरिद्रव्यं कदाचिदपि नात्यजत् ॥१४५॥ 145  
 दिवापालः क्षमापालतन्धवा प्रतिवासरम् । सहस्राणामशीत्वापि शेते स्म न क्षलं निशि ॥१४६॥  
 अनङ्गपालवेतालचक्रे क्षमापाललालितः । शश्वत्सुवर्णगीर्वाणप्रतिमापाटने मनः ॥१४७॥  
 रुद्रपालः परिचाता धनप्राणादिहारिणाम् । बभूव बीरचण्डालप्रायाणं वचपञ्जरः ॥१४८॥  
 कायस्था रुद्रपालायाः प्रज्जनं पीडनं व्यवधुः । चकारान्धमठं भीमानुत्पलाख्यो बदमणीः ॥१४९॥  
 कियङ्गपालवाल्मध्यमन्वत्तस्याभिधीयताम् । जालन्धराधिपस्येन्दुचन्द्रस्येन्दुमुखीं घृताम् ॥१५०॥ 150  
 उपवेमे मनोज्ञस्वाज्ज्येष्ठामासंमतिं स्वयम् । यथा नडः स्वाभिधवा निदधे त्रिपुरेश्वरे ॥१५१॥  
 तस्याः किञ्चिद्वोम्बुनां स्वसारं यो ववीवसीम् । अथ सूर्यमतीं देवीं भूभुजे परिणीतवान् ॥१५२॥  
 रुद्रेण भूपतिः सकृदा स कर्मसुखदायिना । पात्रीकृतो दुर्नयानां कर्णेनेव सुयोधनः ॥१५३॥  
 कम्पनाभिपतिस्तत्र क्षणे त्रिभुवनो बली । आयवौ भूपतेर्हेतुं राज्यं संभृतडामरः ॥१५४॥  
 आकृष्टशेषकटके तस्मिन्त्रोदुमुपागते । एकाङ्गाः सहयारोहा राजपक्षं न तस्यजुः ॥१५५॥ 155  
 असिना लङ्कयन्प्रासानमोवाङ्मध्यविक्रमः । प्रजहारानन्तदेवः स्वयं त्रिभुवनं रणे ॥१५६॥  
 संनाहरसिताङ्गः स दृढपदनिपीडितः । विदहीं बदनेनासृक्स्वप्रतापमिचोदमन् ॥१५७॥  
 विनयच्छन्नश्रीटीर्षः शिभुमायः स भूपतिः । दृष्ट्वा बलसंमान्यं तस्मिन्त्यक्ता रणं गते ॥१५८॥

१३१. <sup>१</sup>) स्वविनामा supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १३५. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss तस्या अपरः पुत्रः. १३६. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> एव १३९. <sup>१</sup>) Thus A R; G C इन्नु. १४१. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> प्रविष्टो. १४६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> आपदले. १५०. <sup>१</sup>) य supplied by A<sub>2</sub>. १५१. <sup>१</sup>) वाक् supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १५२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> किञ्चिदिव. १५०. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss चण्डाल. १५८. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss श्रीटीर्ष अभिनामः प्रागल्भ्यं वा.—<sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss शिभुसदृश.



- शमालाङ्गमरं मन्तं शस्त्रभिनवाभिधम् । शालास्थले व्यभाङ्गाव्यविक्रमो मोक्षविक्रमम् ॥१९९॥
- 160 मांसाद्यन्नेष्टनायडीभूतखड्गो भ्रमन्ने । भुवनक्षेमकृदभूदैरयोमस्तभूपतिः ॥१९०॥  
 पश्यन्महारत्नानाङ्गानेकाङ्गान् पदे पदे । निवेद्यमानानमस्त्यैर्नाममहणपूर्वकम् ॥१९१॥  
 क्षिनिभृज्जातदाक्षिण्यो विलम्बिस्थानरे ततः । चाञ्चन्मसपटलादेकाङ्गानां व्यवहारम् ॥१९२॥ पुण्यम् ॥  
 एवं तत्र कृतज्ञेन भृत्येभ्यः प्रतिपादिता । विलम्बिस्तेन दीक्षारकोटिदण्यवतिः क्रमात् ॥१९३॥  
 राक्षो रणाभिवृत्तस्य दुग्धसेकैः करास्तरुः । स्थिरमहर्षः कृष्टभिरणेति जनभुतिः ॥१९४॥
- 165 भरो महत्त्वं भूमर्तुर्दीनो देशान्तरागतः । तारुक्षिभुवनो नैव संविमेजे विमन्नुना ॥१९५॥  
 बह्वराजाभिधस्तेन बन्धुर्नृजाधिपः कृतः । रुद्रपालकृतद्वेषो विरक्तधलितो ययौ ॥१९६॥  
 सप्तभिर्लैच्छमूपालैः समं मिलितङ्गामरः । तेनामीनो दरद्राजो यत्नादचक्षमङ्गलः ॥१९७॥  
 क्षीरपृष्ठाभिधं मामं प्राप्तस्य समरोत्तमः । तस्यापं विक्रमोदयो रुद्रपालो विनिर्वयौ ॥१९८॥  
 शो व्यवस्थापिते युद्धे सैन्याभ्यां दरदीक्षरः । प्रीडन्पिण्डारकाक्यस्य नागस्य भवनं ययौ ॥१९९॥
- 170 दुर्नवाचरणान्न पार्श्वस्यैर्वारितोपि सः । इवमानस्य मत्स्यस्य गात्रे कुन्तमपातयत् ॥१९०॥  
 अथोज्जगाम गोमायुवपुः कुण्डाङ्गुलमः । स च न मृगयौस्तुक्यादधायदरदीक्षरः ॥१९१॥  
 तमापतन्तमालोक्य व्यवस्थोन्मूलनं विवत् । आस्कन्दाशङ्कि गूढर्तुः सैन्यं युद्धाय निर्वयौ ॥१९२॥  
 अभूतलोकासंघर्षसंजातानलसंहतिः । कृतस्वर्गाङ्गोद्ग्राहो वीराणां समरोत्सवः ॥१९३॥  
 तस्मिन्महामठाटोपे शिरभिर्ज्वलं दत्तपतेः । रुद्रस्य रौद्रमहसः संपरुषं यशः पुनः ॥१९४॥
- 175 समरे बधवन्धादि म्लेच्छराजाः प्रवेदिरे । संयाप हेमरत्नादि पुनः कश्मीरभूपतिः ॥१९५॥  
 उन्तंसमुक्ताद्योताम्भःक्षालिताक्षजलज्जलम् । रुद्रपालो दरद्राजशिरो भर्तुरुपानयत् ॥१९६॥  
 भावोदयनवस्तेन कृतमाद्यैस्तथा द्विजैः । बह्वैर्बन्धिधास्तस्य बभूवुरवदालिकाः ॥१९७॥  
 रुद्रपाले ततो तूतामयेन प्रमथं गते । अन्येपि शाहितनथाः क्षिप्रमेव क्षयं ययुः ॥१९८॥  
 पालक्षेहान्धविषमे भुद्धाशयजुषोभवत् । वेवी सूर्यमती भर्तुर्दण्डस्येव विधिना ॥१९९॥
- 180 सुभट्टापरनामा सा गौरीश्वरविधाविनी । पुण्यं विलस्तापुलिने निर्मेजे सुभट्टामठम् ॥१९०॥  
 गोदेमहवरत्नाविषयैः सुबहून्निजान् । सदाशिवप्रतिष्ठायामकरिद्रांश्चकार सा ॥१९१॥  
 आशाचन्द्रापरारुख्यस्य कल्लनस्थानुजन्मनः । नाम्ना व्यधापि वास्तव्यात्सापहारो मठस्तथा ॥१९२॥  
 सिङ्गनाख्यस्य च भानुर्मेर्तुधाभिधया सती । मठौ चाकारवत्पार्श्वे विजयेशामरेशयोः ॥१९३॥  
 अष्टोत्तरं चापहारशतं श्रीविजयेश्वरे । ब्राह्मणेभ्यो महापुण्यं निहृयः प्रत्यपादयत् ॥१९४॥
- 185 पत्युर्नाम्नाप्यपहारान्महामरेश्वरे । त्रिभूलनाणलिङ्गादिप्रतिष्ठायां विनिर्मये ॥१९५॥

१९९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, मोक्षविक्रमम्. १९२. <sup>२</sup>) Supplied by A<sub>2</sub>. १९३. <sup>३</sup>) Emended with G C; A कृतः. १९४. <sup>४</sup>) A<sub>2</sub> gloss बह्वराजेन.—<sup>५</sup>) इच्छामङ्गलः supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> gloss नाम. १९५. <sup>६</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> करुणा, with gloss आरोह इति भाग. कनराज्ये. १९६. <sup>७</sup>) Emended; A विवत्. १९७. <sup>८</sup>) A<sub>2</sub> gloss उन्तंसभूताः वा पुक्ताः पुक्ता-मनसः तासां यो योतः कीदृशः स एवाम्भः तेन क्षालिता अलस्य रुधिरस्य जलज्जलाकाशकण्यं प्रकाशः स्फार इति वाच्यं कस्य सत् इति शिरोविशेषणं । जलज्जला तु सीमायामिति कोष्ठः पुक्ताफलदीप्तिरुक्तत्वावस्थानेन कथयन् । अलस्य वि भुक्तं कथयति वैशे. चिन्ता ॥.—<sup>९</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, जलज्जलम्.—<sup>१०</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, उपानयत्. १९९. <sup>११</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> तथा क्षीरम्

दंपती राजराजाख्ये मृते पुत्रे प्रचक्रतुः । सदाशिवान्तिके रागवेदन संत्यज्य तौ स्थितिम् ॥१८६॥

ततः प्रभृति सत्त्वज्ज्वा पूर्वराजकुलस्थितिम् । तथैव कथा भूपालास्तथैव वसतीर्ष्यधुः ॥१८७॥

पार्थिवस्याश्वशालीयाः प्रियवाजितया प्रियाः । प्रसादैर्देवतुण्यां च सर्वतः समतां वयुः ॥१८८॥

गर्भेश्वरतया मनुर्वल्लभो नर्मकोविदः । अतुण्डवत्प्रजा निर्यं डड्डको नाम देशिकः ॥१८९॥

मालवाभिपतिर्भोजः प्रहितैः स्वर्णसंचयैः । अकारयद्येन कुण्डवोजनं कपटेश्वरे ॥१९०॥

180

प्रतिष्ठा भोजराजेन पापसुदनतीर्थजैः । सततं वदनज्वाये वा तोयैर्विहिताभवत् ॥१९१॥

अपूरवत्तस्य वस्तां दुस्तरां निबमादितः । प्रहितैः कार्चकलशीकुंतैस्तद्वारिपूरितैः ॥१९२॥

स तस्य पद्मराजाख्यः पर्णप्राप्तिकदेशिकः । प्रियताम्बूलशीलस्य स्वागिनो बल्लभोभवत् ॥१९३॥ चक्रतकम् ॥

तेन नागरखण्डादिष्वर्णविक्रयिणा नृपः । देशोत्पत्तिधनं मायो निःशेषं दापितस्तदा ॥१९४॥

पञ्चचन्द्रकशोभाङ्गमैलिसिंहासने नृपान् । बन्धायादस्य तन्मध्ये धने स धनिकोधिके ॥१९५॥

185

तद्वाजनिष्क्रमास्थानोपयुक्तं तस्य मन्दिरान् । आनीयमानं मासार्धवासरे मासि मास्यभूत् ॥१९६॥

स्वकोशसंचयं दद्याद्देवी सूर्यमती ततः । पद्मराजोद्भवां देशस्याव्यवस्थां न्यवारयत् ॥१९७॥

शमिते बाणशालीबडलकादिभये तदा । प्रार्थनन्त पुनर्देशे व्यवस्था निरुपद्रवाः ॥१९८॥

ततः प्रभृति राज्येव राजकार्योद्यताभवत् । तस्यौ शौर्यकथां त्यक्त्वा राजा कार्यकरः पुनः ॥१९९॥

भर्तुर्नारीविधेयत्वं तस्या भर्तृजयस्तथा । निष्कलङ्केन शीलेन नान्योन्यं गर्भतामगात् ॥२००॥

200

भवभक्तिप्रतप्तान्त्यागशीलादिभिर्गुणैः । कृतिनानन्तदेवेन मुनयोपि विनिर्जिताः ॥२०१॥

राज्ये तस्य महीभर्तुर्दीर्घं तांस्तानलङ्घयत् । पतिवरेव राजभीर्भृत्यान्नवनबोन्मुखी ॥२०२॥

क्षेमाभिधो राजगङ्गपूरणं बालभञ्जकः । व्यधाद्दशभागादिप्रकारैर्दीर्घकयन्धनम् ॥२०३॥

मन्त्री ततोभवत्साधुस्त्वैर्गर्तः केशवो द्विजः । सौधधन्वातपेनेव भूपालो येन भूषितः ॥२०४॥

आम्यन्गतभीरेकाकी स एव ददृशे जनैः । भाग्याम्बुवाहतडितो निविद्धाः कस्य संपदः ॥२०५॥ युग्मम् ॥ 205

भाग्याधीनं धनं ध्यात्वा मुधा मुग्धधियामसौ । कुलविक्रमयोर्दोषो मिथ्यैव पृथुतां प्रति ॥२०६॥

प्रासादपालवैद्यस्य गौरीशविदशालये । भूतेर्हलधरो वज्रो वराहश्चाभवन्नुताः ॥२०७॥

तेभ्यो हलधरः सूर्यमत्या विहितसेवनः । वृद्धिं दिने दिने गच्छन्नेभे सर्वाधिकारिताम् ॥२०८॥

विधेयान्मुद्रियुक्तेन कुर्वतः क्षित्यनन्तरान् । सपत्नीकोभवत्तस्य मुखपेशी क्षमापतिः ॥२०९॥

क्षेमेण सन्निवृत्तं पूर्वं सपादाप्रमुदप्रधीः । कर्मस्थानं स्फुटीचक्रे सर्वस्थानधुरंधरम् ॥२१०॥

210

अभूद्गणकमुल्ब्यादिलेखनं कनकस्य यत् । राजायत्तं जनस्यार्थसंचयानां प्रकाशकम् ॥२११॥

स तद्विचारयामास भाविनां भुभुजां विदन् । ज्ञानी संवितविचस्य दण्डाद्यावासकारिताम् ॥२१२॥

१८६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, कडा. १८८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'कुण्ड'. १९०. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, 'मैलिसिंहासने'. १९२. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'प्रहितैः'—<sup>२</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, 'प्रहितैः कारक'—<sup>३</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'वस्तु' इति भावः. १९३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'पार्थिवस्य'. १९५. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, 'सने'. १९६. <sup>१</sup>) 'व' supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. २००. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, 'शीलेन'.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'गुह्यता'. २०१. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'न्याय'. २०३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss 'मपित'. २०४. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub>, 'केशवो'. २०५. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'भूतिर्ह'. २०९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'जुष्टेन'.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'न्यारय'. २१०. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'सर्वकार्य'. २१२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub>, 'ज्ञाने'.

- भस्तिनानधशालीयान्धनदारापहारिणः । कांश्चिद्यापाय स शर्म निम्ने लोकस्य विप्रवम् ॥२१३॥  
 तनायासवता नीतः कचस्त्वर्णैः दुरास्पदैः । शोभां मवापहारैश्च वितस्तासिन्धुसंगमः ॥२१४॥  
 २१५ भ्रातरश्च सुताश्चास्य लक्ष्मीपरिचयोन्मदाः । त्रिरदा इव न कापि दानप्रणयितां जहुः ॥२१५॥  
 तद्भातृपुत्रो विम्बाक्षयः श्रीमान्बीरो बराहजः । शाराधिकारकार्यासीशानप्रलयवारिदः ॥२१६॥  
 स डामरकुलाकालमृत्युः स्वल्पानुगोभवन् । खशाहवे जहौ प्राणान्पलायनपराङ्मुखः ॥२१७॥  
 चम्पायां सालभूपालमुन्मुन्यानन्तभूपतिः । तत्तद्वृषजयी नश्यं धराधममरोपयत् ॥२१८॥  
 मन्त्रभूमेन शौर्येण परदेशेषु भूपतिः । हठमवेशान्विदधस्तोभूष्कृच्छ्रगतोसकृत् ॥२१९॥  
 २२० तुक्कात्मजस्य कलशस्यारण्यौ खिन्नसैनिकम् । भगोचयद्वलधरो युक्त्या वल्गापुरादमुम् ॥२२०॥  
 उरशां च प्रविष्टस्य वैरिद्वन्धनो व्यधात् । कम्पनाधिपतिस्तस्य मार्गान्संशोध्य निर्गमम् ॥२२१॥  
 कालेनन्तमहीभर्तुर्वैरिविषहसंकटे । साहसान्युदजृम्भन्त तानि तानि क्षणे क्षणे ॥२२२॥  
 राजेश्वरो हारपतिः श्रीमान्भद्रेश्वरात्मजः । डामरैः क्रमराज्यस्थैरन्येपि बहवो हताः ॥२२३॥  
 वीक्ष्य नीतिज्ञा कार्यं भीत्या व्यवहरन्नपि । भृत्यान् निष्परिमयां को भुङ्क्ते नृपमन्दिरे ॥२२४॥  
 २२५ तुष्पत्रादास्पदीभूतो देव्या निविडसेवनात् । आशाचन्द्रादिभिः कुर्वैर्वदो हलधरोप्यभूत् ॥२२५॥  
 स राजा हतसर्वस्वो बन्धनकेशमन्त्रभूत् । भाग्यप्रभावे निःसारे दुःखमेकान्ततः कुतः ॥२२६॥  
 नृपेण बन्धनात्यक्तं तं श्रीः प्रत्यागता पुनः । आतिलिङ्ग सितच्छत्रलज्जास्मितसितानना ॥२२७॥  
 स राज्याः प्रावृष इव प्रणयेन क्षणे क्षणे । कोपप्रसादमेवार्कपर्यायापातमन्त्रभूत् ॥२२८॥  
 ततः सरलचित्तस्य क्रमेण समपद्यन् । भार्याजितत्वं भूमर्तुर्वैरिपाकार्पणोन्मुखम् ॥२२९॥  
 २३० अधिकारपरित्यागाशेषाननुशयावहान् । वदद्विर्वीर्यमाणोपि प्राक्षैर्हलधरादिभिः ॥२३०॥  
 पठ्या संप्रेरितः शश्वत्तनयकोहमुदया । पुत्राय कलगायाभूद्राज्यं दातुं समुद्यतः ॥२३१॥  
 यास्यस्यनुशयं राजश्रेष्ठवाद्यपि कारितः । सज्जं तेन रणादित्यनामा क्षत्ताभिषेचनम् ॥२३२॥  
 एकाग्रचित्तवारिंशस्य वर्षस्य तनयः सिते । पष्टेहि बाहुलस्यांभूदभिषिक्तो महीभुजा ॥२३३॥  
 अश्वस्थाने रणादित्यो राजपुत्राच्चिबेशयन् । चिन्तयन्नाज्यमाहात्म्यं प्रतिपत्तिषु निष्ठुरः ॥२३४॥  
 २३५ अनन्तां राजपुत्रोयं देवेति कथयन्बचः । कृकाटिकान्यस्तहस्तः क्षितिपालं न्यवेदयत् ॥२३५॥  
 कुपितेन स भूभर्ता परितृप्त्यावलोकितः । एवं कृतस्मितो व्यक्तं तमूचे नीतिनिष्ठुरः ॥२३६॥  
 हर्षं यत्र निवेद्यन्ने कान्यकुब्जादिभूभुजः । तत्रैव त्यक्तराज्यस्य कान्यास्तु प्रक्रिया तत्र ॥२३७॥  
 दिने दिने सानुशयो नियतं भविता भवान् । नाभिमानपरित्यागः कर्तुं शक्यो मुनेरपि ॥२३८॥  
 सुदूरदर्शिनां तत्र मन्त्रिणां हृदयंगमम् । राजा तस्य यत्नः श्रुत्वा प्रतिवाक्याक्षमोभवत् ॥२३९॥  
 २४० हृष्टान्वेषुर्नैवं भूपं राजचक्रेण सेवितम् । नवैतरं च सहितं परिमेषैः परिच्छदैः ॥२४०॥

२१४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कांश्चिद्व्यपाय; A<sub>2</sub> gloss कचत् इदीप्यमानं स्वर्णं वेषां तैः. २१७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> भवत्.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> बराहः. २२०. <sup>१</sup>) तुक्का supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. २२१. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मार्गान्सं. २३२. <sup>१</sup>) सज्जं supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> gloss तेनाप्यन्तवेवेन रणादित्य-  
 नामा क्षत्ता प्रसीहारः अभिषेचनं सज्जं कारित इत्यन्वयः कथं भूत एवमर्थो भवि. २३३. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss कलगाः.—<sup>२</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> बहः; A<sub>2</sub> gloss कातिकारय. २३४. <sup>१</sup>) प supplied by A<sub>2</sub>.

धीमान्महलधरो युक्तया कृतकास्यया नृपम् । एवं निर्मलसंज्ञकमीं तं प्रस्थाजीवरत्नम् ॥२४१॥  
 विधाय निःसुखं सुतुं राज्यभारार्पणाच्छिभुम् । कस्मात्स्वद्वयसापेक्षो न जिह्रेष्यन्न चार्द्धके ॥२४२॥  
 तत्स्वयं राजकार्याणां कार्यमुद्बहनं त्वया । अभून्वो यौवनाभोगैरयमस्तु हृतस्तव ॥२४३॥  
 इत्युक्त्वा स पुनर्भूपमधिकारमजिपहत् । चक्रे कलशदेवं च कलवा युक्तिवञ्चितम् ॥२४४॥  
 पित्रोरेवान्तिके कुर्वन्नाहाराद्यपि संततम् । ततो बभूव कलशो नाममात्रमहीपतिः ॥२४५॥ 245  
 सर्वास्थानास्त्रपुजाविधाने पार्थिवोचिते । पितुः सहायकल्पः स पौरोहित्यमिवाकरोत् ॥२४६॥  
 अनिमित्तप्रदृष्टानामनिमित्तानुतापिनाम् । न कापि चलचित्तानां तिरश्चामिव निधयः ॥२४७॥  
 दापयित्वा पतिं राज्यं निर्बन्धेनापि तावता । सुतौ बभूव यद्वाही विप्रेमेवानुतापिनी ॥२४८॥  
 सेव्यां कुषाणामुत्कर्षं पार्थिवमदोचितम् । चेवालंकरणादौ सा रक्षचित्ता न चक्षते ॥२४९॥  
 दासीकुर्यं तया पुत्रमहिभ्यः कारिताः सदा । गृहोपलेपने वाक्त्र वैमुख्यमदर्शयन् ॥२५०॥ 250  
 पुत्रो विप्रमहाराजस्य क्षितिराजाभिषततः । राज्ञः पितृभ्यजो धाता कदाचिस्पर्धमाययौ ॥२५१॥  
 तस्मै न्यवेदयत्खेवं स चित्तस्वोपतापकम् । पुत्रे भुवनराजाख्ये राज्यलुब्धेतिविभुने ॥२५२॥  
 स हि तस्यात्मजो नीलपुराराज्यं समाभितः । तद्वतैः पितुरारब्धं विधातुं सोद्यमोभवत् ॥२५३॥  
 नाम भागवतानां च पूज्यानां स्वपितुर्भ्याम् । दत्तयज्ञोपवीतामां शुनामभुविमानसः ॥२५४॥  
 क्षितिराजः स्वबन्धां च विरुद्धायां विभुदधीः । मनस्तापपहे चक्रे सर्वत्यागामृते स्पृहाम् ॥२५५॥ 255  
 राज्यं कलशपुत्राय ज्येष्ठानन्तरजन्मने । रामलेखाभिधानायां राज्यां जाताय सत्वरम् ॥२५६॥  
 दत्त्वा स्तनंधयायापि तदोत्कर्षाभिधाय सः । राजार्धिकिबुधैः सार्धं विवधे तीर्थसेवनम् ॥२५७॥  
 भुक्त्वा शमनुखं भूरिन्वर्षान्परमवैष्णवः । स चकायुधसायुज्यं ययौ चक्रधरे सुधीः ॥२५८॥  
 स च भोजनरेन्द्रं दानोत्कर्षेण विभुनौ । सखी तस्मिन्क्षणे तुल्यं द्वावास्तां कविवान्धवौ ॥२५९॥  
 पितुः पितृभ्यजाज्ञातुर्जातस्यानन्तभुभुजा । तन्वङ्गराजस्योत्सङ्गे नम्रां न्यासीकृतः शिशुः ॥२६०॥ 260  
 तन्वङ्गापि विवृष्टिं तस्मिन् राज्ञं शिशुं च तम् । पुनः प्रविष्टः कश्मीरानस्तं चक्रधरं ययौ ॥२६१॥  
 सर्वसाधारणीभूतभोगानां राजकीजिनाम् । तावज्ज्ञातेयमभवत्तद्ब्रह्मकलङ्कितम् ॥२६२॥  
 इन्दुराजात्मजास्तिहराजो यो बुद्धराजतः । जातो मदनराजाख्यं वीरं पुत्रमजीजनत् ॥२६३॥  
 अर्धुत्सिक्तः हृतस्तस्य दरंभूपतिमण्डलात् । विधुरे राक्षि निर्यातः शौचोद्रेकादखण्डितः ॥२६४॥  
 तदानीं जिन्दुराजाख्यो डामरोद्रेकखिलया । राज्या स्वयं गृहं नीत्वा सावित्र्यं माहितोभवत् ॥२६५॥ 265  
 काणः शोभाभिषक्तेन गाढोद्रेगावहः प्रभोः । देघामरस्यो डामरोध दत्त्वास्कन्दं निपातितः ॥२६६॥

२४८. <sup>1</sup>) A, gloss विप्रता निस्तेहा; A, क्षिप्रमेवानुतापिनी इत्यन्वाद्यर्थः. २५१. <sup>1</sup>) हः supplied by A, in space left by A<sub>1</sub>. २५१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, नीलपुरराजः.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A, from A, 'सालक्षि'; A, gloss आस्कन्दः. २५४. <sup>1</sup>) वन supplied by A, in space left by A<sub>1</sub>. २५६. <sup>1</sup>) A, gloss कलशदेवस्य हो पुत्री कवेडो इत्येव एकः कनिष्ठ उत्कर्षो द्वितीयः. २५९. <sup>1</sup>) A, gloss अनन्तवेधः.—<sup>2</sup>) A, gloss भोजनरेन्द्रः. २६०. <sup>1</sup>) A, gives in margin a genealogical list showing the descendants of the brothers उदयराज and काम्बिराजः उदयराज, संमानवेध, अनन्तवेध, कलश, and काम्बिराज, अस्तराज, तन्वङ्गः.—A, gloss (to पितुः) संमानवेधस्य.—<sup>2</sup>) A, gloss क्षितिराजपुत्रकस्तराजात्.—<sup>3</sup>) A, gloss तन्वङ्गः.—<sup>4</sup>) Thus corr. by A, from A, तन्वङ्गाय.—<sup>5</sup>) A, gloss पौत्र उत्कर्षः. २६४. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, इत्यु.—<sup>2</sup>) A, दूरं नृपती इत्यन्वाद्यर्थः. २६५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, यत्वा. २६६. <sup>1</sup>) A, gloss देघामी इति भाषणा.

- कम्पनाधिपतां दृष्ट्वा ततस्तस्य प्रतापिनः । पार्श्वो' राजपुर्यादीन्देष्टांश्चक्रे करप्रदान् ॥२६७॥  
 अनन्तभुभुजो राज्ये तत्तत्स्खलितसंकटे । आलम्बयद्विप्रतिभो ययौ हलधरः क्षयम् ॥२६८॥  
 मुमुर्षुणा चक्रधरे तेन पार्श्वस्थितो नृपः । सजानिरुपदेशार्थं स तदेत्यमक्रध्यत ॥२६९॥  
 270 मा कार्ष्णं परराष्ट्रेषु रभसारभिसाहसम् । युक्त्या वल्लापुरादौ वो ध्वपोऽं व्यसनं मया ॥२७०॥  
 विशङ्क्यो जिन्दुराजोऽयं परार्थां वृद्धिमागतः । भेदं वः सह पुत्रेण जयानन्दो' विधास्यति ॥२७१॥  
 कथितं तेन तत्स्मृत्वा, जिन्दुराजं महीजसम् । विज्जेनावन्धयद्राजा युक्तिमांस्त्वाजितायुधम् ॥२७२॥  
 अथ कालेन कलदाक्षामृत्कलुषिताशयः । भृत्यैरसाधुसंसेव्ये प्रसक्तिं पाहितोऽध्वनि ॥२७३॥  
 तस्याभवन्विज्जपित्थराजपाजादयः मिथाः । उत्सेकदा राजपुत्राधत्वारः शाहिर्वशाजाः ॥२७४॥  
 275 पुत्रो गञ्जपतेर्नागनाम्नो' निकटसेवकः । सोऽपि तस्य जयानन्दः कौटिल्याध्यापकोऽभवत् ॥२७५॥  
 हिजेन्द्रेमरकण्ठे तु याते शिवसमानताम् । राजा प्रमदकण्ठस्य ययौ तज्जस्यं शिष्यताम् ॥२७६॥  
 दुःशीलस्य प्रकृत्यैव तस्याकृत्योपदेशकृत् । गम्यागम्यविचारस्य परिहर्तामवहुहः ॥२७७॥  
 गुरोर्गतविकल्पत्वं तस्यान्यत्किमिवोच्यताम् । त्यक्तशङ्कः प्रववृते स्वहृतादुरतेऽपि यः ॥२७८॥  
 महासमयसंचारचतुरैर्यैरभीतितः । गण्यते स्वप्रभावोऽग्रेऽपि न निर्भवैः ॥२७९॥  
 280 ते भट्टपादास्त्रासेन पतिता भगवानवः । विडालवणिजा स्वस्याः शिरोहस्तार्पणैः कृताः ॥२८०॥  
 पुरा कृष्णविडालाङ्गो वणिकश्चिदिहाभिधाम् । विडालवणिगित्यात्मनामविस्मारिकां रथे ॥२८१॥  
 'यो व्याजमुखो' वैद्यत्वगुरुत्वाहंकृतः क्रमात् । पदकृद्रजकादीनां शिल्पिनां गुरुतामगात् ॥२८२॥  
 स भट्टपादानुष्ठापार्थं मूर्ध्न्यधिरुपयन् । श्रेष्ठो विडालविष्टौघद्विगुण्णोत्कटं करम् ॥२८३॥  
 एवं प्रकृतिनिःसारैरपि गर्जन्निरन्वहम् । आन्ध्यं स गुरुभिर्नन्ये विषसोऽम्बुधरैरिव ॥२८४॥  
 285 ये दीर्घजागरां रात्रौ भूरिभोजनसेविनः । अजीर्णपिशितोद्गारानित्यदुर्गन्धकन्धराः ॥२८५॥  
 अवस्करप्रणालाभाः पृष्ठे क्षिप्रमधःपदैः । शौचपाथ इव क्षिप्रमुज्जान्ति मधुनिर्हरम् ॥२८६॥  
 नक्तमातोद्यवाद्यज्ञैस्तैः सार्धं कृतसेवनः । चारणो वेणुवाद्यज्ञो योषितां धर्षयन्हृतात् ॥२८७॥  
 कनकाख्ये मदोक्षामे क्रुद्धे हलधरात्मजे । स्तम्भे निबद्धा तद्वृत्त्यैऽभिज्ञनासो व्यधीयत ॥२८८॥  
 यो विटश्चमको नाम लूनाङ्गोमङ्गलावहः । शनैर्लेभे स वाह्यार्थं कौहंन्यासवभूपतेः ॥२८९॥  
 290 प्रसादविचो' भृभर्तुरन्तरे मन्त्रिणामपि । लब्धप्रतिष्ठः स प्राप ठकुराख्यां नृकुरुरः ॥२९०॥  
 प्रथां प्राप्तस्त्वपाहेतुं स भञ्जन्यंशमञ्जसा । प्रागेव नासावंशस्य भञ्जनं वदमन्यत ॥२९१॥  
 तेनोद्दीपितदौःशील्यः स यथार्थे त्रपोऽजिततः । अत्राच्यमपि घृतान्तं मध्यपातात्तदुच्यते ॥२९२॥  
 कङ्कनाख्या स्वसा राज्ञो नगनाख्या च तदात्मजा । परदारप्रसक्तेन संभोक्तुं नावशेषिता ॥२९३॥

२६७. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> सपर्यो and 'नेष्टांश्चक्रे —' A<sub>2</sub> gloss राजविर. २७१. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss कलसेन. —' A<sub>2</sub> gloss अनन्तभुभुजपतेर्नागनाम्नो भृत्यस्य पुत्रः. २७२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss हलधरेण. २७४. <sup>1</sup>) Emended; A R G 'महादिज्ञ'. २७५. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss वृद्धिमागतः. २७६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> तज्जस्यं. २७८. <sup>1</sup>) १ supplied by A<sub>2</sub>; A<sub>2</sub> gloss स्वा आत्मीया कासी पुत्री तस्याः सुरते सम्भोगे. २७९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>2</sub> निर्भवः. २८०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> विडाव. २८१. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> विडालनाम इत्या. २८२. <sup>1</sup>) This verse has been omitted by A<sub>2</sub> and added in margin by A<sub>2</sub>; found in R G. २८५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>2</sub> 'जागराशौ. २८६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> क्षिप्रम्. २८९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कौह. २९१. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>2</sub> कथामासो-पाहेतु. २९२. <sup>1</sup>) Thus R G; A<sub>2</sub> वचनो.



तनुपन्नं तपसीको नुद्वान्मृदभूपतिः । न तत्त्वमैस्वीकयन्त तस्वी तु निभूतव्ययः ॥२९४॥  
 भिन्नको भान्वनुदीयामोदनीयामजो द्विजः । घोषभूमान्मद्वैको वैधेको स्रोष्टकामिधः ॥२९५॥ 295  
 न यामसेवपालस्य प्रसादात्सर्वदक्षिणः । वस्तूनां मुष्टिमन्त्रानां विज्ञानाम्मुष्टिलोचकः ॥२९६॥  
 परां प्रसिद्धिं संगमो नवभाषस्य रागिणः । आसीदुद्वयकोद्वयदेवकस्यै रतिविधः ॥२९७॥ तिलकम् ॥  
 भङ्गारकमठोपीशः साधुर्व्योमशिखो नदी । सुर्लुटाव्ययधिकरणे नृदीतनियतमतः ॥२९८॥  
 अन्धगान्धर्विकाम्मन्मन्त्रः स्वार्थनसेवकात् । अवन्तिपुरजं हस्तपादकहिज्वेलकम् ॥२९९॥  
 परिभ्रष्टमुपादत्त लालितल्लेपं च पुरा । न तेन कारिताशस्तमङ्गासूत्रमयाम्बरः ॥३००॥ 300  
 विद्वज्जमानः पुष्पाणि पादधित्वा नृपान्निकम् । ..... ॥३०१॥  
 मदनी नाम चाचालः प्रपेदेस्वन्तरङ्गनाम् । शनैः कौद्वयदुर्गोडीमध्यातं समाभयम् ॥३०२॥ चक्रकम् ॥  
 तैश्चान्यैश्च विद्वद्भाटुकारैः क्षिप्रचिमेहितः । दोषानपि गुणान्मेने कलशः कलुषीकृतः ॥३०३॥  
 नर्म हेषणकारि वाक्यमुचितं कृत्वा प्रजापीडनं तेजस्वित्त्वमलज्जता सरसतागम्याङ्गनासंयमः ।  
 सारत्वं कलवालिहावसहनं चेत् न तत्संनिधौ किञ्चित्कर्म कुकर्म दोष इति यद्विज्ञाय संत्यज्यते ॥३०४॥  
 राजा पीरैरतौत्स्वस्यात्यतिनेहं परिभ्रमम् । स्वद्वारातिङ्गनैः प्रीतिं क्षणदाद्य न तन्धनम् ॥३०५॥ 305  
 पारतन्त्र्यकृताशरमीतिः परवधूरतिः । अभिलाषानलोत्सेके रागमाजां वृताहतिः ॥३०६॥  
 तान्मुहुनान्पुंस्कृत्य पञ्चषानेकदा नृपः । जिन्दुराजपुंश्च प्रायास्त रात्रौ पीर्यकामुकः ॥३०७॥  
 तत्रासीजिन्दुराजस्य स्तुषा परमपुंश्चली । स्वगृहे दत्तसंकेता नक्तं कलशभूभुजः ॥३०८॥  
 प्रविशन्तमध्यावस्तं भवन्तिः क्षचित् नमिः । धृतास्यो गृहद्वारं चण्डालाधौरयाङ्किताः ॥३०९॥  
 तान्दत्तमुपायान्मुहुः तं क्षिती पतितं भवात् । पृष्ठन्यस्तस्वचपुषो ररक्षुर्नुयाविनः ॥३१०॥ 310  
 तेभ्यः स मुष्टिवातादि ददन्नद्यः कथमप्यभून् । मैत्रं कलशदेवोयमित्युक्ता त्याजितो निजैः ॥३११॥  
 प्राणहीनं पुरस्कृत्य नारीमभिषसार यत् । तदेव कामिनस्तस्व नूनमासीदमङ्गलम् ॥३१२॥  
 स निर्यातो नृषात्कात्माकटाक्षविचक्षीकृतः । पथि कालीकटाक्षार्थं देवाय प्रत्यं ययौ ॥३१३॥  
 विजयितापराधिनं कुर्वन्नीतिव्यतिक्रमम् । अस्पृहवेभ्यः परिभ्रमं भूपालोप्युपलब्धवान् ॥३१४॥  
 इन्द्रियैरिन्द्रचन्द्राणां हेपिता वैः क्षरा अपि । अपरिप्लव्यमामसं तैर्मर्त्यस्याय वा कथम् ॥३१५॥ 315  
 प्रागुन्मीलति दुर्बलः क्षयिष्यं गच्छोभिलाषस्ततो धर्मः पूर्वमुपैति संक्षयमथो भाष्योमिमानक्रमः ।  
 सर्वेहं प्रथमं प्रयात्स्वमिजगं पथात्पुनर्जीवितं किं वाभ्येति विपर्वयं विगलने क्षीलस्य चिन्तामणेः ॥३१६॥  
 राजधानीमयामस्य दुःशीलस्य महीपतेः । क्षपायामेव तां वार्तां पितराधधिजन्मतुः ॥३१७॥  
 तौ रहित्वा सुतवेदलज्जाशोकान्वितौ चिरम् । निधनं बन्धने तस्य सर्वोपस्य प्रचक्रतुः ॥३१८॥  
 सर्वविद्यानिधिं ज्येष्ठं नन्दुणां वप्यिकात्मजम् । हर्षं राज्ये चिकीर्षु च निम्नतुस्तां निशीथिनीम् ॥३१९॥

२९५. <sup>1</sup>) Thus A B G, C निभूतः.—<sup>2</sup>) A<sub>2</sub> gloss उद्वयं नाम मानः. २९८. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss नदीमह. २९९. <sup>1</sup>) The second half of this verse has been omitted by A<sub>1</sub> and supplied by A<sub>2</sub> in margin. ३००. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss नर्मं वदन्मार्गं.—<sup>2</sup>) A gloss नदीमहिषेन. ३०१. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> indicates here a lacuna of two pādas. ३०३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कुहनापुं. ३११. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub> originally; मृत्यु has been subsequently erased by A<sub>1</sub> and replaced by two dots. ३१२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss नर्मकं विद. ३१३. <sup>1</sup>) Thus emended with C and G *avo. manu*; A "क्षराक्ष". ३१५. <sup>1</sup>) च supplied by A<sub>2</sub>.

- 320 आकारितस्ततस्ताभ्यां प्रातः कलदाभूषतिः । कचे विज्जज्जयानन्दो साधुने जनकाग्रवन् ॥३२०॥  
 तन्मतेन जयानन्दस्तहस्तः कपञ्चन । अन्वीयमानो विज्जेन स पिशोः प्राविशदुहम् ॥३२१॥  
 पिता प्रविष्टमात्रं तं वक्त्रे दत्तचपेटकः । अमाग्यभागिहिरिह भुरिकाभित्थयान्वीत् ॥३२२॥  
 एतं प्राविशत्तान्नाभिमात्मन्य पाणिना । सावहृन्मं स्पृशन्महास्यं विज्जो राजानमग्रवीत् ॥३२३॥  
 राजन्मानवतां धुवो भवन्नपि भवान्कथम् । नात्थ्यंज्यं मानिनां वेसि मानवदमदामतम् ॥३२४॥  
 325 गृहीतवेत्तनैनाथं राजपुत्रेण शस्त्रिणा । संकटेस्मिन्मया स्वामी जीयता स्वज्ज्वते कथम् ॥३२५॥  
 पिता भवानथ पुत्रः क्षणेन्यस्मिन्महीपते । मय्यसंनिहितेमुप यद्योग्यं तद्विधीयताम् ॥३२६॥  
 मुग्धं विमोहं नृपतिं वचोभिः क्षिण्यकर्कशैः । विज्जः स्वामिनमाराध निराक्रामतद्वनिकात् ॥३२७॥  
 विज्जस्थापूजयन्धीरास्तदैवमतिमानुषम् । अनन्तदेवस्याप्यये वदेथं स ध्वजुम्मत ॥३२८॥  
 षण्डी नरपतेः पत्नी माव्यर्थवत्तवत्तया । अत्थाज्यजपमौनस्या तस्मिन्नवसरेभवत् ॥३२९॥  
 330 सा वेदासिष्यतोऽशुक्ता नाभविष्यत्तदेतरत् । निवमात्सर्वेनाशाश्र वन्धनात्कलदास्य वा ॥३३०॥  
 ततो विज्जेन कलदाः सत्त्वरेण प्रवेशितः । वस्यन्दिह्माभिधानाया वल्लभाया निवेद्यनम् ॥३३१॥  
 शिरोर्निरस्य संजतेस्युक्ता भीतं पतिं व्यधात् । सा प्राशा ज्ञातवृत्तान्ता तैलेनाभ्यक्तमस्तकम् ॥३३२॥  
 व्याजेन तेन सर्वस्य संप्रवेशं निविध्वा सा । पतिं जुगोष विन्वत्य विज्जं हारस्य रक्षणे ॥३३३॥  
 ततः समार्थेर्विरता राक्षी निर्भर्त्य भूपतिम् । कुशलान्वेषणमिवात्तनयस्यान्तिकं ययौ ॥३३४॥  
 335 बभूवुं बहोद्यमो राजा तथैव प्रययौ यदा । दत्तप्रवेशो विज्जेन तदैकाग्र्येव सोमवत् ॥३३५॥  
 निवेधादनुगन्तृणां ततः कुडो धराधवः । कवित्वा विजयक्षेत्रं गन्तुं प्रार्थितोद्धतः ॥३३६॥  
 तं प्रयान्तं सपत्नीकं प्राप्तं पद्मपुरान्तिकम् । अबोधसेत्य तत्रस्या विदशावहादयो हिजाः ॥३३७॥  
 अधिकारं स्वयं त्यक्त्वा राजन्किमनुत्पद्यते । कृतस्यानुशयो युक्तो न सतो नासतोपि वा ॥३३८॥  
 न च ते दुर्मतौ त्यक्ताः प्रजा एता मयेत्यपि । ध्यात्वा सूनोः समुचिता कर्तुं दुष्टस्य वाप्यन्ता ॥३३९॥  
 340 न यन्त्रपुत्रकस्येव शक्तिः कापि हि भूमुजः । भवेत्ताधुरसाधुर्वा स प्रजानां भुमाभुमैः ॥३४०॥  
 वज्रान्ति यत्पयोबाहा जलानि तडितोथ वा । वनस्पतीनां सदसत्कर्मपाकस्य तत्कलम् ॥३४१॥  
 यथापथस्थितं पुत्रं त्यक्तेच्छस्वाहितुं सुखम् । कोशं त्यक्त्वा प्रस्थितस्य वटते तत्कथं तव ॥३४२॥  
 धाराधिरुद्धसामर्थ्यः सहशः भुविमानपि । संप्रहयते क्षीणकोशः कृपाण इव कैः पुमान् ॥३४३॥  
 भुत्वेत्यैच्छन्नुपो वावत्प्रत्यावृत्तिं विचारवान् । तावत्त पुत्रेणाभ्येत्य सभार्येण प्रसादितः ॥३४४॥  
 345 अथ प्रविश्य नगरं स प्रासादापवर्जिताम् । अशान्तमन्युरादाव लक्ष्मीं भूयो विनिर्वयौ ॥३४५॥

३२०. <sup>1</sup>) A, gloss जयानन्दः नामपुत्रः दुहन्नादपुत्रः. ३२४. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, न स्वाग्र्यं. ३२९. <sup>1</sup>) पत्नी नरपतेः and सवसरेभवत् supplied by A, in space left by A,. ३३०. <sup>1</sup>) विष्वक्तो supplied by A, in space left by A,. —  
<sup>2</sup>) वेनाशाश्र वन्ध supplied by A, in space left by A,. ३३५. <sup>1</sup>) Emended: A, वन्धु, A, वन्धु. ३३६. <sup>1</sup>) युजः supplied by A, in space left by A,. ३३७. <sup>1</sup>) Emended: A विष्वाव. ३३८. <sup>1</sup>) कृतस्या supplied by A, ३३९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, त्यक्त्वा. —  
<sup>2</sup>) A, gloss, partly effaced, दुर्मतौ दुष्टद्विविधिते पुत्रे मया एताः प्रजाः त्यक्त्वा [r] पुत्र एव राज्यं [त्या] पना-  
 हित्यपि [ध्या]त्वा दुष्टस्य पुत्रस्य वाप्यन्ता निम्ना कर्तुं न समुचिता ते [र]वन्धनः. ३४२. <sup>1</sup>) A, gloss नामदागारं. ३४५. <sup>1</sup>) Emended:  
 A प्रसादा, C प्रसादा.

इत्यानुभूतनुकारं स्वयं स्वीकृत्य निर्गतः । देवीं प्रवीक्षमाणोऽप्यात्तरित्वा ततः क्षणम् ॥३४६॥  
 नावापकारानारोप्य कोद्याक्षौषु नृपञ्जराः । नाभःशङ्कुवपि पुरे निर्वाण्यः पर्वशेषवत् ॥३४७॥  
 अज्ञातवार्तः शङ्कशूर्णां तत्प्रस्थानेभयञ्जनः । ज्ञातवार्तस्तदा स्वासीदाकम्बमुखरावनः ॥३४८॥  
 प्रतिशोकं पुरे ताभ्यां शक्तपुष्पाञ्जली जनः । बाण्यविन्दुमिषादीज्जीवीर्वागर्धकण्ठानिव ॥३४९॥  
 हा मातर्हा पिताः केत्यं मञ्जतः परिदेवितान् । इत्यस्मादपरः शब्दो मार्गेषु न तदा श्रुतः ॥३५०॥ 350  
 मार्गेणराजराजराजविरचो निर्हृत्भविः । शैलानां शोकनिःश्वसन्मुक्ता इव भुभुवे ॥३५१॥  
 तयोराकम्बिभौः शब्दस्यमि संज्ञातसंज्ञवौ । कर्मां भूयेत्यभृणुतामाकम्बितामिषासकृत् ॥३५२॥  
 पुत्रायसा तारुणी तौ इहा मार्गे हुमीकृतान् । खगानां शायभरणमपि लोको व्यवर्हत ॥३५३॥  
 तयोः पुत्रायचोचमचेतसोर्विजयेश्वरः । मयःप्रसारं संरुहः क्षिप्रवन्धुरिवाकरोत् ॥३५४॥  
 तत्तत्र भाण्डागाराभृत्पाद्यावसवार्पणैः । संविधावक्रियाभिध व्यपयोरगमविनम् ॥३५५॥ 355  
 देशे कोशोपकरणपूर्णगोपीगणावृते । आसन्निधनगण्डालीच्छजराया इवापणाः ॥३५६॥  
 तन्वज्जराजतुङ्गादिज्ञातिपुत्रा नृपात्मजाः । तं सूर्यवर्मचन्द्राया डामराबाहुवज्रजुः ॥३५७॥  
 डामरान्क्षीरभूपादीनामा नौनगरादिषु । स्थानेषु त्वेषु निक्षिप्य रक्षित्वे गुप्तिमानभूत् ॥३५८॥  
 विभान्तसर्ववित्तस्य श्रीमतीनन्तभूपतेः । प्रावर्तन्तोऽस्त्वैर्गन्तुं दिनानि विजयेश्वरे ॥३५९॥  
 राजपुत्रहवारोदशाखिडामरमण्डलैः । कृत्स्नैरेव स्थितिर्बद्धा सविधे वृद्धभुजः ॥३६०॥ 360  
 वत्सरे पञ्चपञ्चाशे ज्यैष्ठे मासि विनिर्गतः । आसाद्य विजयक्षेत्रं स स्वर्गद्वारमन्वभूत् ॥३६१॥  
 कलशस्तु यते राक्षि माप बीतवर्षं महीम् । रक्षाही चलिने यातराजां निधिमहीमिव ॥३६२॥  
 स्वराज्यमुज्ज्वलीकर्तुं रिक्तोपि विहितोद्यमः । चक्रे संमन्त्र्य विज्ञापैः संमतानधिकारिणः ॥३६३॥  
 तेन सर्वाधिकारेषु जयानन्दो नियोजितः । शरे वराहदेवस्य वितस्तात्रपुरोद्भवः ॥३६४॥  
 यो ह्यन्वराधिकार्यासीज्जिन्दुराजस्य कम्पने । राज्ञां विजयमित्रः स कम्पनाधिपतिः कृतः ॥३६५॥ 365  
 यथाधिकारमन्यांश्च विनिधायाधिकारिणः । राजार्थविन्तामारेभे संरम्भः पितृविषहे ॥३६६॥  
 जयानन्दः पदासीमां विकीर्षुर्दृष्ट्वा संपदम् । यत्नादनुचितेभ्योपि धनिकेभ्योमहीरुणम् ॥३६७॥  
 स्वीकृत्य पत्नीन्विज्जादिराजपुत्रगणान्वितः । अथावन्तिपुरं माप कोटुं वृद्धनराधिपम् ॥३६८॥  
 अभ्यर्च्य कारितो वेलां राज्ञा काराविनिर्गतः । क्षामिकावर्त्मना योषुं जिन्दुराजो विविर्धया ॥३६९॥  
 तेषामुद्योगमाकर्ण्य मुक्ता वृद्धमहीभुजम् । त्वे डामराभवाराधाः संरम्भादुपतस्थिरे ॥३७०॥ 370  
 अमायत न्यस्तगुडकीडसुरगमण्डला । शस्त्रैः सबाधवी कृत्वा संकटा विजयेश्वरे ॥३७१॥  
 ततः सूर्यमती वक्रावर्ति परमकोपनम् । वयात्रे पुत्रवास्तव्यादयुद्धं दिवसद्वयम् ॥३७२॥

३४६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'स्यात्तरि'. ३४८. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'स्तदाप्यासी'. ३५०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'ज'. ३५३. <sup>१</sup>) A, gloss चावाः पोताः सेवां भरणं पोषणं. ३५६. <sup>१</sup>) A, 'गण्डाल्मा' गण्ड हति बाधवा. ३५७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'पुत्रा'. ३५९. <sup>१</sup>) A, gloss अनन्तदेवः.—) A, gloss स्वर्गद्वारं परमाण्वं न पु नृ [सिद्ध]. ३६२. <sup>१</sup>) A, gloss वनरक्षिताय. ३६४. <sup>१</sup>) न supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—) A, gloss वितस्तात्रं नाम वज्रपुरं । तस्यापुत्रवौ वत्स स वितस्तात्रपुरोद्भवः. ३६५. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub>, 'यो ह्यन्वराधि'.—) A, gloss कलशोव. ३६९. <sup>१</sup>) न supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३७०. <sup>१</sup>) संरम्भ supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.

- अव्याप्तानय मट्यादीन्निजाभिनि विस्मय सा । तन्मुखेनातिवास्तव्यादिदृष्टे ररः कृतम् ॥३७३॥  
 विनाशशंस्यं पुत्र कस्ते नतिविपर्वयः । तीव्रशौर्वेण पित्राय यदेवं योजुमिच्छसि ॥३७४॥  
 375 यस्य भूमङ्गमात्रेण दरद्राजादयो हताः । तत्प्रकोपनले कस्मादीदृते शलभायितुम् ॥३७५॥  
 अस्मिन्नु वीतिमांके वीतिशेषसमे नृपे । कस्मात्ता स्वास्वदीवानां नृणानामिव शस्त्रिणाम् ॥३७६॥  
 सेनाङ्गैः कतमैः केन शौर्वेण कतमैर्धनैः । भवाङ्गशक्तिमतां धुर्यं योजुमेनं प्रधावति ॥३७७॥  
 देवास्तस्यकमेतेन भुङ्क्ते राज्यमखण्डितम् । पित्रा तीर्थोपविष्टेन किमिवापकृतं तव ॥३७८॥  
 द्वैधेच्छुभिः पात्यमानो ध्वसनेस्मिन्नुदासणे । प्रयास्यसि विनैरेव रिक्तोप्यस्मन्तरिक्तताम् ॥३७९॥  
 380 नय सेनाः पितुर्भीतिर्जीवन्त्या ममि नास्ति ते । कजुमेनं नयस्वार्द्रं मय्युतानुनयोक्तिभिः ॥३८०॥  
 इति दूतमुखैर्गूढं पुत्रो मात्रा कृतार्थनः । सर्वाशाभ्योनयस्तेनैव रात्रावेव निजान्तिकम् ॥३८१॥  
 भुतापसारं सैन्यानां दूतैश्चैव प्रसादितम् । उपालेभे पतिं प्रातर्धृष्टा प्रत्युत बलमा ॥३८२॥  
 रात्र्या मिथस्तबोरेवं शमिताक्षेपबोरपि । पिभुनप्रेरणात्वाप कालुष्यं धीः क्षणे क्षणे ॥३८३॥  
 वैरस्य रूपमेतदि मेवं याति मुहुर्मुहुः । संधीयमानमपि अक्लिन्नाम्बरमिवाशयम् ॥३८४॥  
 385 बाह्याल्यादौ सुतोदन्तं भुत्वा तमाशयो नृपः । गृहं प्रविष्टो भृष्टलीमाचितैर्जडतां ववी ॥३८५॥  
 एवं प्रतिदिनं तपस्यक्ततापः प्रतिक्रमम् । स्वच्छाशयः शरत्कुण्डतडाकौपम्बमावयौ ॥३८६॥  
 चकार विनुपक्षणां पुत्रो वेदमादिनाशनम् । पिता तु पुत्रपक्षणां न किञ्चित्स्त्रीवशीकृतः ॥३८७॥  
 पुत्रस्नेहान्धवा पक्ष्या बाधितैश्चानुयायिभिः । रूक्षोक्तिभिस्ताप्यमानस्तस्यौ दुःस्थः सदा नृपः ॥३८८॥  
 राज्यं जिहीर्षुः पुत्रस्य निःभूरं तद्रत्नं विदन् । ईषत्स जिन्दुराजस्य गणनां पौरुषेकरोत् ॥३८९॥  
 390 पुत्राज्जिहीर्षुणा राज्यं तेन तन्वङ्गनन्दनाः । प्रार्थन्ते स्म तदा राज्यकृतये तत्पराङ्मुखाः ॥३९०॥  
 संमेर्य तं तदा रात्रौ स्वान्वयाशर्मशङ्किनी । हर्षं देवी नृपं कर्तुं दूतैराहतवत्यभूत् ॥३९१॥  
 स पितामहयोर्दूतैराहतः साहसोन्मुखः । बाह्याल्यां निर्गतः सज्जै रक्ष्यमाणोपि रक्षिभिः ॥३९२॥  
 इत्थार्थीकषाघातः क्षणार्धेनोदलङ्घयत् । मनोजवेनाभमौजा प्राजिना पञ्चयोजनीम् ॥३९३॥  
 प्राजिनं विजिताभ्यासमनुगन्तुं समुद्यताः । अगच्छन्वहत्रो मार्गे वीनाः सेनाहयाः भ्रमम् ॥३९४॥  
 395 प्राप्तस्य पादयोस्तस्य पतितस्य पितामहौ । आनन्दाकुजलस्यन्दैरभिषेकं प्रचक्रतुः ॥३९५॥  
 पुत्रे तच्चिकटं प्राप्ते कलशः कम्पिताशयः । अपिवाचरणात्पित्रोः संधिस्तुः स व्यवर्तत ॥३९६॥  
 स तस्य नगराल्पत्रीः पार्थं प्राज्ञो व्यसर्जयत् । अकरोद्दिभुते राष्ट्रे स्वभेदस्याप्रकाशनम् ॥३९७॥  
 एवं प्रवर्धमानेपि वैरे कलशभूपतिः । कंचित्काले मते मातुरवर्तिष्ठ मनागिष ॥३९८॥  
 खशालाः कलशादेशाधिवासाः कम्पनापतेः । तथा प्रावर्तितनतेर्मार्गे संत्याजितः पतिः ॥३९९॥  
 400 अत्रान्तरे क्षमयितुं वैरं देशोपघातकृत् । तावुद्दिश्य पितापुत्री द्विजाः प्रायं प्रचक्रिरे ॥४००॥

३७५. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> <sup>०</sup>पिच्छिरे. ३७६. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss अन्ध. ३७८. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> <sup>०</sup>उक्. ३८३. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss अमलकलशयोः. ३८४. <sup>१)</sup> रूप supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३८५. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> बाह्याल्या. ३८६. <sup>१)</sup> <sup>०</sup>पुच्छ supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३८८. <sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> तदा. ३९१. <sup>१)</sup> Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> स्वयं. ३९२. <sup>१)</sup> A<sub>2</sub> gloss पितामहयोः पितामहपितामहयोः.

संधिवन्धे समुत्पन्ने ततस्तदुनरोधतः । दंपती संपविष्टौ तौ साधे आसद्वत् पुरम् ॥४०१॥  
 जयानन्दादिबुद्ध्याथ बुद्ध्या बन्धोद्यते सुतम् । भूयोपि यवनः खेदाभिर्गत्वा विजयेश्वरम् ॥४०२॥  
 तस्मात्तदासकूटानि पुत्रो राजावदाहयत् । व्यापादयत्पदार्थं विषशस्त्राभियुक्तिभिः ॥४०३॥  
 तथा प्रवर्धमानेपि विरोधि सत्त्वरोधयत् । वात्सल्यविषया राज्ञी भर्तुः प्रविचिकीर्षितम् ॥४०४॥  
 लुब्धाभिधामृतकैवर्तबन्धकी तद्विधेयधीः । थक्कडामरनामा च तज्जारः खलतिस्तदा ॥४०५॥ 405  
 स तज्जस्रैव दुष्टात्मा कथ्यमानो समीपगैः । शुभाव पितरौ निस्व लीलास्मितसिताननः ॥४०६॥ युग्मम् ॥  
 तौ दंपती पुनर्हेमनुलापुरुषयुग्मदौ । विद्याभिर्धर्मवर्थाभिर्मनस्तापममुञ्चताम् ॥४०७॥  
 यदा पुनस्तयोर्दोषमाद्यत्वाच्च व्यहीयत । तदा सेव्यः स दुष्पुत्रो राज्ञौ बह्निमदापयत् ॥४०८॥  
 तेनाभिनिर्वरीशस्य सर्वोपकरणैः समम् । भस्मावशेषमभवद्विजयेश्वरपत्ननम् ॥४०९॥  
 सर्वनाशभुजा दीना राज्ञी मर्तुं समुद्यता । तन्त्रज्जपुर्वैधकूपे कथंचिज्ज्वलतो गृहात् ॥४१०॥ 410  
 स्यक्तांभुकानि शय्याभ्यो निशायां सुप्रमुस्थितम् । निःशेषं राजसैन्यं तदजायत दिगम्बरम् ॥४११॥  
 तद्राजधानीसौधायास्पदयन्कलशभूषतिः । तोषादनुत्यज्ज्वालौघैर्गगनालिक्रिभिः समम् ॥४१२॥  
 अतरङ्गद्वसर्वस्वः स पारं सरितो नृपः । निमज्ज सजानिस्तु दुस्तरे शोकसागरे ॥४१३॥  
 संप्राप्य प्रातरमुष्टं रत्नलिङ्गं नृपाङ्गनां । व्यक्रीणाक्षसप्तस्या टाकानां पार्श्वमीशुषाम् ॥४१४॥  
 क्रीत्या च प्रददौ पूर्वं भूत्वानां भोजनांभुके । धनेन तेन निर्दग्धान्यपि धामान्यशोधयत् ॥४१५॥ 415  
 भस्मकूलतलाच्चाल्लब्धं स्वर्गादि भूभुजा । कथापि यावतो हन्त मययत्यथ कौतुकम् ॥४१६॥  
 राजा भूत्याटवीभूते पत्नने तत्र सानुगः । नडत्वग्मथितच्छत्रपटलाच्छादितेवसत् ॥४१७॥  
 तावत्स्यप्यर्थसामर्थ्ये विकीर्षोस्तत्पुरं नयम् । विना राजोचितामाज्ञां न सिद्धं वृद्धभूषितैः ॥४१८॥  
 भर्तृणाभिभवो मातुरानुकूल्याच्च नृपः । परितापं पितुस्तैस्तैर्दुःसंदेहैः सदाकरोत् ॥४१९॥  
 निर्बन्धादथ पुत्रेण पर्णोत्सगमनं पिता । निर्वासनोत्सुकेनोक्तः शश्वदुत्तमुत्तैर्वदा ॥४२०॥ 420  
 प्रभवन्त्या यदा चासीत्पत्न्या तस्यैव वस्तुनः । निष्पत्तये प्रेर्यमाणः साधिक्षेपं क्षणे क्षणे ॥४२१॥  
 तदा जातु रहः कुप्यस्तन्त्रज्जः थक्कने स्थिते । उवाचानुक्तपूर्वं तामेवं स पश्य वचः ॥४२२॥ तिलकम् ॥  
 अभिमानो यशः शौर्यं राज्यभोगो मनिर्धनम् । मया जायाविधेयेन हन्त किं किं न हारितम् ॥४२३॥  
 मिथ्योपकरणं नारीर्गणवन्ति नृणां जनाः । परिणामे तु नारीणां क्रीडोपकरणं मराः ॥ ४२४ ॥  
 हेचोन्मेपात्प्रसक्ताभिर्विरक्ताभिरस्यया । के नाम नात्र कान्ताभिः कृतान्तस्यातिथीकृताः ॥४२५॥ 425  
 कपं काश्चिद्वलं काश्चित्प्रज्ञां काश्चिन्न कर्मणैः । पुंस्त्वं काश्चिद्वत्काश्चिन्नर्तृणां जहुरङ्गनाः ॥४२६॥  
 हरन्ति पावभिरिव क्षमां पुत्रैरन्यगोचरैः । मत्ताः पयोधरौघस्यास्तरङ्गिण्य इवाङ्गनाः ॥४२७॥  
 पर्यन्ते वेतनमिमे किं जीर्णरीरुशिरिति । पोषयन्ति स्तनान्भर्तृशोषयन्ति तु योषितः ॥४२८॥  
 सर्वकालं विदित्वापि दोषान्योषितकृतानमून् । प्रतिपश्यन्तुरोधेन मयेवं नावधीरिता ॥४२९॥

४०१. <sup>१</sup>) A, gloss पितृपति पितरौ राजा राज्ञी च राजा थक्कडामरनामा खनीपगैः कथ्यमानः राज्ञी च लुब्धाभिधा कैवर्त नात्रा कथ्यमाना उपहासार्थमित्यर्थः. ४१४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, नृपाङ्गना.—<sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, विकीर्ष. <sup>२</sup>) Thus A,; A, पूर्वनीडु. ४१५. <sup>१</sup>) Thus A,; A, तस्य. ४१७. <sup>१</sup>) नडत्वक्. विष्णु इति भाष्यम्. ४२१. <sup>१</sup>) वस्तुन्काश्चि sup-  
 plied by A, in space left by A, .



- 430 प्रभविष्णुर्मिहत्वेवमैविकीः ह्रस्वसंपदः । परलोकह्रस्वस्याशामपि इन्नुं मनोयता ॥४३०॥  
 बलीपलितमुक्तस्व मेदीयोमरणावधेः । विहाय विजयक्षेत्रं कुत्र गन्तुं मनोचितम् ॥४३१॥  
 क्षपाकरकलामीलैः किल्विषक्षपणक्षमा । हारोपकण्डसंसेवोत्कण्ठा कुण्डीभवेत्कथम् ॥४३२॥  
 पुत्रो लोकहयत्राता कस्यान्यस्येशो भवेत् । तीर्थावस्थापयन्मां यत्कुपये मृतमिच्छति ॥४३३॥  
 प्रतिभात्वजगीतोयं प्रबाहो मेघ येनसि । अनयान्यकुलोद्भूतो यदयं संप्रवेशितः ॥४३४॥
- 435 विसंवादिममाकाराचारैर्बन्धुविरोधिभम् । पुत्रं पितुरसंक्षिप्तं जानीयादन्धरेतसम् ॥४३५॥  
 ह्यचिराविष्कृताकूतां त्यक्त्वा प्राणाय यन्त्रणाम् । एवं बद्धपतिस्तस्याधके मर्महृत् ताडनम् ॥४३६॥  
 गोत्रजस्य पुरः पुत्रोत्पत्तिगुह्ये प्रकाशिते । आमृष्टविप्रिवालाया साभूदधिकलज्जिता ॥४३७॥  
 महत्तमस्य पुत्रो हि प्रज्ञास्ताव्यस्य सोभवत् । विपक्षापत्ययोपात्तस्तयेत्यासीज्जनश्रुतिः ॥४३८॥  
 उत्तिक्तभाषितं भर्तुर्गोषितो जितभर्तृकाः । जानन्त्यन्याद्विसेवृत्तशिरस्ताडनसेनिभम् ॥४३९॥
- 440 अतः सा हृष्टं प्रीडिस्स्कारपरुषं वनः । प्राकृतप्रमदेनोद्यैरित्युवाच हवा पतिम् ॥४४०॥  
 गतभीस्तापसो मन्दो जातभाग्यविपर्ययः । वृथा वृद्धः क किं वाच्यमिति मूढो न वेत्त्ययम् ॥४४१॥  
 आत्थोत्थिनस्य यस्यास्य नाभूत्पावरणं पुरा । लोको जानात्ययं किं न तेन मां प्राप्य हारितम् ॥४४२॥  
 स्वकुलस्त्रीसमुचितं यत्किञ्चिन्मामभाषथाः । क्रियते किं न कालोयं यस्यायचित्तसेवने ॥४४३॥  
 अकर्मण्यो गतयया देशात्पुत्रेण वारितः । पत्न्यापि त्यक्त इत्यस्मात्परिवाशादि मे भयम् ॥४४४॥
- 445 कुलदोषादिवृत्तान्तगर्भोपालम्भभिर्भैः । बन्धोभिर्व्यथितस्तस्यास्तस्यौ तूष्णीं यदा वृषः ॥४४५॥  
 तदा तस्यासनपान्तसितः प्रसरन्बहिः । निर्विकाराकृतैर्धृक्त्वं हृदो रक्तनिर्हरः ॥४४६॥  
 संभ्रान्तायां ततो रात्र्यामपहयस्थकनो हवन् । असिधेनुं गुदे तेन कुधा राज्ञा प्रवेशिताम् ॥४४७॥  
 ततोतिथीरो राजैव तं लज्जाचकितोन्वशात् । राज्ञो रक्तातिसरणं जातमित्युच्यतां बहिः ॥४४८॥  
 विधेया नारीणां तनयनिहिताशेषविभवाः कृतम्लानौ भृत्ये पुनरुदितविस्मयभ्रमसाः ।  
 नयन्तो गण्यत्वं प्रसभमभियोगैर्लेषुमर्दि नयत्यक्ताः रुमापाः प्रलयमुपगच्छन्ति न विरात् ॥४४९॥
- 450 नृपतिर्वाहितहयः शरदातपखेदितः । नृप्यक्षिपीय धान्याम्बुं द्युतासृज्जात इत्यभूत् ॥ ४५०॥  
 गम्भीरै राजपुद्गपैस्तथा वार्ता प्रवर्तिता । यथा नाबुद्ध वृत्तान्तमेतं कोपि बहिर्जनः ॥४५१॥ युग्मम् ॥  
 वस्त्रे सप्तपञ्चाशे पौर्णमास्यां स कार्तिके । विजयेज्ञापतो राजा जीवितेन व्ययुज्यत ॥४५२॥  
 पठ्याः पुत्रस्य चौहानैस्त्यक्तो राजा ह्रस्वोचितः । प्रसार्य पादौ निद्रातुं प्राप सोवसरं विरात् ॥४५३॥  
 चुकोपासौ न कस्मैचिषुकोपासौ न कथन । चक्रे ह्रस्वी विमन्युध मरणेन महामनाः ॥४५४॥
- 455 संग्रामराजरायाशो न कस्यचिदिव पियः । अंशुकाच्छादितो भूमावनाथ इव सोऽस्वपत् ॥४५५॥  
 न प्रियाक्रन्दितैः क्षिप्रान् कुप्यन्नप्रियोक्तिभिः । सर्वत्यागी ययौ राजा दीर्घनिद्रारसज्ञताम् ॥४५६॥  
 शशिण्योल्लङ्घनप्रायचित्तावेव स्वजगद्वन् । कृतयया पतिः पठ्या ततो निन्द्ये सनाथताम् ॥४५७॥

४४९. १) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> "वीजं लघु". ४५०. १) A<sub>1</sub> gloss धान्यं धानिका धान्यवत् इति भाषया । तदन्व. ४५२. १) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> क्षपाक्षिके. ४५५. १) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>2</sub> सोमवत्.

आरामपुत्रचण्डालं देवं प्रत्यहयेतनम् । ददौ स्वस्येव भृत्येभ्यः सा कर्तुमनृणं पतिम् ॥४८८॥  
 गृहीतयेतना भृत्याः कोशं सर्वं तया स्वयम् । पुरस्ताद्विजयेदस्य तपुः क्षेमाय पाविताः ॥४८९॥  
 पाद्वन्मस्तशिराः पौत्रो सद्वर्णितकोशवा । मूर्धन्याप्राय कथितो मा पितुर्विचसीरिति ॥४९०॥ 480  
 उत्थितैव ततो भूत्वा स्वयमासलतां सती । प्रातिहार्यं व्यधात्तनुः कारयन्त्यन्तमण्डनम् ॥४९१॥  
 साविनां शनमादिश्य नमुस्तवैव रक्षणे । सा पुनः शिविकास्तुभय प्रास्थापयत्पतिम् ॥४९२॥  
 क्षपामेकां दिनार्धं च स्थित्वैवं पतिदेवता । प्रणम्य विजयेदज्ञानं युग्माकृष्टा विनिर्ययी ॥४९३॥  
 निर्यान्तां कीदृशं तौ प्रेतनूर्यकलोलमिभितैः । लोकस्याक्रन्दतुमुलैर्ममा इव दिशोमवन् ॥४९४॥  
 विमानस्योत्पत्ताकस्य परिष्कारेषु विम्बिताः । प्रजा राशोन्तिके रेजुरनुगन्तुमिषोद्यताः ॥४९५॥ 485  
 राक्षां त्रितीर्णस्कन्दानां मरुल्लोलाः शिरोरुहाः । विमानस्थस्य नृपतेरवहंभामरभियम् ॥४९६॥  
 पश्यन्तीं पश्चिमां सेवां सैन्यानां नृपतिपिया । अस्ताभिलाषिणि दिने प्रपेदे पितृकामनम् ॥४९७॥  
 तुल्यजाम्बुतवात्सल्याद्यहा केनापि हेतुना । सा बभूव क्षणे तस्मिन्मनयालोकनोत्सुका ॥४९८॥  
 जानन्ती पवनोद्धृतं रजः सेनासमुन्धितम् । चकितोत्कण्ठिता साभूत्कलशागमनांशवा ॥४९९॥  
 तस्मिन्क्षणे जनाः केचिदायाता नगराध्वना । अङ्ग किं कलशः प्राप्त इति पृष्ट्वास्तया स्वयम् ॥४९०॥ 470  
 स तु पुत्रः क्षणे तस्मिन्धियाद्युर्मातुरन्तिकम् । दत्त्वा विभीषिकास्तास्ता निरुद्धो द्वैधकारिभिः ॥४९१॥  
 ततो गृहीतनैराहया राक्षी पुत्रावलोकने । सा पार्श्वयित्वा चैतस्तं वारि श्लोकमथापठत् ॥४९२॥  
 चैतस्तेन तु तोयेन उडरस्थेन ये मृताः । मोक्षं गच्छन्त्यसंदहं ते यथा ब्रह्मवादिनः ॥४९३॥  
 उपनीतं वितस्ताम्बु पीत्वापस्पृश्य प्राथ सा । एवं शशाप पिभुनास्मेहसंक्षयकारिणः ॥४९४॥  
 जनितं प्राणद्वैरं वैः पुत्रेण सहावयोः । सान्द्रयानां क्षयस्तेषां भूयात्परिमितैर्दिनैः ॥४९५॥ 475  
 तस्यास्तेनोपनम्रायाः शापेनाव्यभिचारिणा । क्षिप्रमेव जयानन्दजिन्दुराजादयो मृताः ॥४९६॥  
 अके हलधराप्रत्यजातकौलीनशान्तये । परलोकं पणीकृत्य युक्त्या च शपथं सती ॥४९७॥  
 एवं त्रिभुङ्गशीलस्य संप्रकाश्य भुविस्मिता । कर्णीरथाददाज्जम्पां ज्वलिते जातवेदसि ॥४९८॥  
 अजायत नभो बह्विज्जालावलयमालितम् । तदागमोत्सवे दत्तसिन्दूरमिव निर्जरैः ॥४९९॥  
 साक्रन्दैर्न घटन्कारी दुःखोत्प्रेरैर्न चोष्मलः । परमालेख्यलिखित इव जज्ञे शिखी जगैः ॥४९०॥ 480  
 गङ्गाधरशक्तिबुद्धौ युग्यवाह्य दण्डकः । तावुहा नोनिका वल्गा चेति दास्यस्तदाम्बयुः ॥४९१॥  
 बप्पटोद्भटयोः कुन्वी सेनटक्षेमटाबुधौ । भूपालवज्रभावास्तां वैराग्याद्विजयेभ्यरे ॥४९२॥  
 भावा यन्मनिसर्गभङ्गुरतरास्तिष्ठन्ति नैते त्रिरं चेतःकाचघटस्य तस्य घटते दीर्घोयमेको गुणः ।  
 यत्तस्मिन्निहितप्रकृष्टि न गलत्यायाति न म्लानतां धत्ते नापचयं यमकृतिवचो गीर्वाणगङ्गापवः ॥४९३॥  
 एकवष्टिमतिक्रम्य वर्षान्भूपतिरायुषः । सपत्नीकः पुरारातिगौरीसायुज्यमासदत् ॥४९४॥

४९१. ') A, gloss विषय. ४९१. ') उत्प्रेर supplied by A, in space left by A,.—') A, gloss भावा गृहीता लता यवा.—  
 ') A, gloss दास्यस्य. ४९१. ') A, gloss विर्तापः इत्या द्यन्ताः पुत्रादितोसि शिविकाप्राप्तार्थं वैः तेषां. ४९०. ') Thus corr.  
 by A, from A, यवयन्त्यपधि. ४९१. ') Thus corr. by A, from A, 'गनाद्या. ४९१. ') A, gloss चेतोके काचघटे  
 शिख इति प्रसिद्धे.

- 485 अथास्थीनि समादाय जनुये दिक्ते तयोः । पुत्रास्तन्वज्जराजस्य सर्वे गङ्गां प्रतस्थिरे ॥४८५॥  
 पैतामहेन कोशेन परिवारेण चान्वितः । पित्रा विरोधं जमाह हर्षस्तु विजयेश्वरे ॥४८६॥  
 आये पिता पुरवरे' पिता श्रीविजयेश्वरे । तस्मिन्पुत्रस्तु तत्रासीत्पिता तु नगरान्तिके ॥४८७॥  
 ततोतिव्यथिनं पुत्रं दरिद्रो नीतिमान्पिता । अभ्यर्थ्यानर्थभीतश्च संधिं दूतैरवाचत ॥४८८॥  
 स तैरसकृदायातैरुत्सिक्तो युक्तवादिभिः । राजपुत्रः समं पित्रा संधिं निन्ये कथंचन ॥४८९॥
- 490 रक्षां पैतामहे कोशे शरीरे चात्मजन्मने । प्रतिभुभाव जनकः कृतप्रत्यहचेतनः ॥४९०॥  
 नृपतेः पुत्रमानेन विज्ञातो विजयेश्वरम् । इष्टिः सुष्टैर्गृहेर्दग्धा भुतिश्च जनगर्हया ॥४९१॥  
 स पीतकोशः संगृह्य तनयं प्राविशत्पुरम् । कोशं चास्थापयन्मुद्रां दत्त्वा तदभिधाङ्गिताम् ॥४९२॥  
 अचान्तरे तस्य राज्ञो धार्मिकी धीरजायत । दारिद्र्यच्छेदिनी धर्म्या धनकुडिश्च सर्वतः ॥४९३॥  
 तनयो नयनाख्यस्य कल्पः सेल्यपुरौकसः । कुटुम्बिनो जट्यकाख्यः क्रमाङ्गामरतामगात् ॥४९४॥
- 495 स्थलोत्पत्तिः स दिग्देशविक्रीताक्षो वणिज्यया । संभृतार्थः शनैर्लुब्धो धनेशसर्पधितां दधे' ॥४९५॥  
 सार्धं कोशं खनित्वा स नित्यं दीक्षारराशिभिः । पूरितायाः क्षितेः पृष्ठे बहून्प्रीहीनवापयत् ॥४९६॥  
 दीक्षारन्यसनं भृत्यैः कारयित्वा प्रतिक्षपम् । बहवो मेदभीतेन तेन गूढं निपातिताः ॥४९७॥  
 स भाङ्गिलं लब्धुमिच्छन्बलेकस्मात्पलायिते । द्राक्षालतानिरुद्धाधो हतः केनापि पक्षिना ॥४९८॥  
 तदीयेनोपलब्धेन धनेन बद्धधातलाम् । पर्याप्तेनात्यजराजा यावदायुर्वरिद्रताम् ॥४९९॥
- 500 समृद्धं क्षाल्यमानेषु तदीक्षारैश्चर्हिदम् । कलुषाग्ना बहून्मासान्वितस्ता समपद्यत ॥५००॥  
 दानोपभोगरहिताः काले क्लेशेन भूयसा । अन्यार्थमर्थान्नक्षन्ति त्रिंशं लुब्धा महाशयाः ॥५०१॥  
 प्राणान्धारयते निपीय मरुतः शोते तमोन्धे बिले संभोगे परदत्तामिच्छति पटं नमस्त्वपाशान्तये ।  
 विस्तार्येति कदर्यतामहिरवत्यम्यस्य हेतोर्निधीक्षान्यः कोपि परं परोपकृतिषु प्रीढोस्ति लुब्धं विना ॥५०२॥  
 अन्यैश्च बहुभिर्मोर्गेनैवः सिन्धुमिवाविशन् । नानार्थसंपदस्तां भाग्यभाजं महीभुजम् ॥५०३॥  
 अर्था भाग्योदये जन्तुं विशन्ति शतशः स्वयम् । दिग्भ्योभ्युपेत्य सर्वभ्यः सायं तदभिवाण्डजाः ॥५०४॥  
 क्षोतांसि प्रबलत्वमेव बद्धधां मूलेषु पुण्यन्त्यधो व्योस्रोम्भः पतति त्यजन्ति हरितो वारि प्रणालीमुखैः ।
- 505 इत्थं भुष्कसरः पयोवसमये संपूर्यते सर्वतो भाग्यानामुदये विशन्ति शतशो हरिर्न कैः संपदः ॥५०५॥  
 जनरक्षणदाक्षिण्ये ततः पितुरिवान्वहम् । कुशला कलदास्यासीत्पजापुण्योदयैर्मतिः ॥५०६॥  
 स्वयं वणिगिवार्यानां गणनाकुशलोपि सः । विवेका सत्पथत्यागे मुक्तहस्तः सदाभवत् ॥५०७॥  
 उपस्थितौ भाविनौ च पश्यन्नायम्ययौ स्वयम् । अन्तिकाजात्यजङ्गुर्जखटिकादि नियोगिवत् ॥५०८॥  
 तस्य स्वरूपमूल्येन रत्नादि क्रीणतः स्वयम् । नाशकन्वच्छनां कर्तुं केपि विक्रयकारिणः ॥५०९॥
- 510 त्रिवर्गं सेवमानः स विभज्य समयं सुखी । मध्याह्नावूर्ध्वमभवदहयः सर्वकार्यिणाम् ॥५१०॥  
 तस्य स्वेषां परेषां च कृत्यमन्विष्यतश्चरैः । अज्ञातः स्वप्रवृत्तान्तः प्रजानामभवद्यदि ॥५११॥

४८५. १) Thus emended with G; A पुत्रवरे. ४९५. १) दस्य supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—2) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> पैतामगात्. ५००. १) Emended; A तदीना. ५०३. १) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'स्तास्त. ५०६. १) ततः supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—2) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'वान्तिकाश्.

स्ववेदमेव गृहस्वस्य ध्यायतथास्व मण्डलम् । जनो जनपदे जातु न कथिदैन्यमस्पृशत् ॥५१९॥  
 कौलीनचकितो राजा कुर्वन्कण्टकशोधनम् । प्रकटं नात्यजदण्डं वीरेभ्योपि स जातु चित् ॥५२०॥  
 न तस्यार्थः कोपि नष्टो मन्त्रिणो बभूवोऽयम् । मन्त्रिणां च पुनश्चक्रे नष्टस्यार्थस्य योजनम् ॥५२१॥  
 विवाहयज्ञवाचादिमहोत्सवशताकुलः । नित्यमदष्टो निर्दैन्यस्तत्राज्ये ददृशे जनः ॥५२२॥ 518  
 तेन नीतिविदाक्रान्ताः क्षमाभुजः क्षित्यनन्तराः । आहाराचरणेष्वसंस्तब्धस्नान्विनाक्षमाः ॥५२३॥  
 तन्त्रङ्गस्थस्थङ्गनादींस्त्रीनायातान्निगन्तरात् । व्यधितैकानुजान्महामुखान्गुह्यजावपि ॥५२४॥  
 अपीणयद्वन्धुभृत्यान्त भव्याभिर्विभूतिभिः । कलाभिरमृताश्रमभिः सोमः स्वरपितृनिव ॥५२५॥ युग्मम् ॥  
 अवापपरिपाकोपि दौःशील्येन न भूपतिः । कुदैशिकोपदिष्टेन दुष्टाचारेण चोज्झितः ॥५२६॥  
 टक्केन बुद्धियाख्येन कन्यकाः समुपाहताः । क्रीतास्तस्य तुष्टक्रेभ्यो नानादिवेशसंभवाः ॥५२७॥ 520  
 स ताभिः परदारैश्च रूपलोभादुपाहृतैः । अवरोधपुरंध्रीणां हासप्रतिमद्वीकयत् ॥५२८॥  
 बद्धीः कामयमानस्य बोधितः प्रतिवासरम् । मत्स्ययूषादिभिर्वृष्यैर्नास्य पुष्टिरहीयत् ॥५२९॥  
 महासमयपूजाद्य व्ययः स गुरुभिः समम् । महाचङ्कणामाहारं नीतिमुत्सृज्य चाकरोत् ॥५३०॥  
 एवं शबलकृत्येन पुरं तेन नवीकृतम् । निर्दग्धे विजयक्षेत्रे शिलावेशम न भूलिनः ॥५३१॥  
 विजयेशशिलावेशममौलावातपवारणम् । नृपोम्बरशिरभुम्बि जाम्बूनवमयं व्यधात् ॥५३२॥ 525  
 व्ययस्थितिं चानपायां व्यधत् त्रिपुरेश्वरे । पिनाकिनश्च प्रासादं स स्वर्णमलसारकम् ॥५३३॥  
 ततः सत्कर्मकुशलधकार कलशेश्वरम् । निःसंख्यहाटकघटीपटलङ्कुशिलागृहम् ॥५३४॥  
 कलशेशोपरि छत्रं चिकीर्षोः काञ्चनाम्बितम् । तुष्टकदेशजः शिल्पी राज्ञोभ्यर्णमुपाययौ ॥५३५॥  
 सहस्रैर्भूरिभिर्हस्तैश्चसिद्धिं वदन्कलाम् । स छादयजिजां तात्रे काञ्चनारोपणं विदन् ॥५३६॥  
 कानिचिद्विसान्यासीत्प्राभुवधृपसत्क्रियाम् । तनोतितीक्ष्णप्रज्ञेन ज्ञानकाख्येन मन्त्रिणा ॥५३७॥ 530  
 अभ्यूष्य शिक्षितकलो विलक्षोणाद्यथागतम् । तत्र छत्रं ययौ सिद्धिमत्यल्पैरेव काञ्चनैः ॥५३८॥  
 अनन्तेशाभिधं बाणलिङ्गमन्याध भूपतिः । प्रतिष्ठा विविधाधके स शक्राधिकवैभवः ॥५३९॥  
 नृपे सहजपालाख्ये शान्तिं यातेभ्यविष्यत् । ततः संग्रामपालाख्यो राजपुर्यां तदात्मजः ॥५४०॥  
 राज्यं जिहीर्षुर्बालस्य पितृव्यस्तस्य भूपतेः । भेजे मदनपालाख्यो बलीयानुद्यमं मदान् ॥५४१॥  
 तद्गयाच्छरणं प्रायाधृपं साहायकारिणी । स्वसा संग्रामपालस्य जस्तराजश्च ठक्कुरः ॥५४२॥ 535  
 कृतेप्रसादो नृपतिः साहायककृते बहौ । तयोः पञ्चाज्जयानन्दं भूरिर्विज्जादिभिः समम् ॥५४३॥  
 तत्र विद्रावितामित्रः स स्फूर्जन्क्रान्तमण्डलः । संग्रामपालामास्यानां कार्कान्ते शङ्कुतां ययौ ॥५४४॥  
 काङ्कुन्तो गमनं तस्य दत्त्वा तास्ता विभीषिकाः । ते वासमैच्छन्नाधानु स वीरो न त्वकम्पत ॥५४५॥  
 मतिं राजपुरीयाणामसावेतामदादिति । शङ्कुमानेन तेनाथ विज्जे मन्युरुपाहतः ॥५४६॥

५१९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from जनेः. ५२०. <sup>1</sup>) Doubtful; thus A. ५२८. <sup>1</sup>) न. supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ५२९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> तुष्टकेन. ५३२. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss वृष्यैः काञ्चीकरवै. A<sub>1</sub> quotes: वृष्यकल्पतरी पारिमर्शसेनैव हिङ्गुलं वागवाचकम् । नर्दयित्वा पारवत्स्यातयेत्पूर्वमुक्तितः । योजयेत्सर्वयोनेषु सप्तकमुकशितम् ॥. ५३४. <sup>1</sup>) न supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ५३६. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss राजविद् इति भाष्यम्. ५३९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> संग्रामराजस्य. ५४०. <sup>1</sup>) A<sub>2</sub> gloss जयानन्दः. — Thus emended with G acc. manu; A छत्रयतां.

- 540 तेस्तत्र दत्तद्विगैः प्रार्थितोय महामतिः । रक्षापदेशास्त्वं सैम्यं स्थापयित्वा व्यवर्तत ॥५४०॥  
 एवं राजपुरीं तस्मिन्स्त्रीकृत्यान्तिकमागते । तुतोष कार्यमर्मज्ञः प्राज्ञः कलशभूपतिः ॥५४१॥  
 कामाशाजायमानेषु विज्ञादिष्वथ पस्पृशे । आमयेन जयानन्दो देवात्प्रमथहेतुना ॥५४२॥  
 स्वास्थ्यवार्तोपलम्भाय भूपतिं गृहमागतम् । वाच्यमस्ति रहः किञ्चिदित्यूचे स कथान्तरे ॥५४३॥  
 निर्यतेष्वथ सर्वेषु किञ्चिद्वैवावधीषदा । तदा ताम्बूलनित्यक्षाय्याजद्विज्ञो विनिर्ययौ ॥५४४॥  
 545 आग्नेनोक्तोपि निर्गच्छन्किं प्रयासीति भूभुजा । मन्त्रिणा चैत्य स प्राज्ञो बहिरेव व्यलम्बत ॥५४५॥  
 जयानन्दोभ्यधाद्रूपमुक्त्वा राजपुरीकथाम् । व्यक्तं नास्त्येव ते राज्यं विज्जे वृद्धिमुपागते ॥५४६॥  
 आदीयमानाद्विज्जेन कार्येभ्यो वेतनादपि । दर्शयामास गणनां बहुमूल्यां महीभुजे ॥५४७॥  
 प्राप्तः कलुषतां राजा प्रयातः स्वगृहांस्ततः । याचितो गमनानुज्ञां विज्जेनेज्जितवेदिना ॥५४८॥  
 निषेधश्चिद्व शाक्षिण्यलेशाग्निरिन्धकारिणः । तस्यानुज्ञां ददौ गन्तुं सान्तस्तोषो महीपतिः ॥५४९॥  
 550 लब्धदेशो गृहान्गत्वा सर्वोपकरणैः समम् । प्रस्थाप्य सोमतो भ्रातृनाप्रदुं नृपतिं ययौ ॥५५०॥  
 राजधर्मगभीरस्वक्रूरयोः स्वामिभृत्ययोः । काञ्चिदेष क्षणे तस्मिन्नेष्टाभूद्रुतावहा ॥५५१॥  
 न यत्प्रभुः प्रियं भृत्यं गमनात्स न्यवर्तयत् । उपालेभे समन्युध न यद्वृत्यः प्रिय प्रभुम् ॥५५२॥  
 सहोत्थितेन कतिचित्पदानि सह भूभुजा । चिरं कृत्वा कथां नीचैर्हसन्विज्जो विनिर्ययौ ॥५५३॥  
 जिन्दुराजं हलधरो मुमुर्षुर्वृषयन्वया । तथा विज्जं जयानन्दः स व्यवारोपयत्पदात् ॥५५४॥  
 555 तद्वक्ष्यमीमांशेषां क्षमां कृत्वा गच्छन्निधीयताम् । इतार्थो विज्ज इत्युक्तिं नाग्रहीष्मन्मन्त्रिणां नृपः ॥५५५॥  
 निवर्तयिष्यति क्षमाभृच्चियतं गमनात्प्रभुम् । इत्याशयान्वयाद्विज्जं राजवज्रैर्जनोखिलः ॥५५६॥  
 आत्कन्ध शङ्कमानोस्याद्विज्जाद्राजा बलोज्जितात् । तृणस्पन्देपि चकितो निर्भिन्नः पञ्च यामिनीः ॥५५७॥  
 तस्मिन्पूरपुराद्यांते निवृत्तेष्वनुगन्तृषु । निवृत्तशङ्कस्तां शङ्कां प्राबुधके स मन्त्रिणाम् ॥५५८॥  
 ते तदाकर्ण्य यं मन्त्रं विज्जार्थहरणेब्रुवन् । तस्याविधाने भूभर्तुरमन्यन्त नयज्ञताम् ॥५५९॥  
 560 विज्जादयस्तु निर्दोहा यं यं देशमशिश्रन् । तत्र तत्रैव पूज्यत्वं रत्नानीव प्रपेदिरे ॥५६०॥  
 विज्जोधिकं प्रबृद्धोपि वैवतस्येव भक्तिमान् । पद्मां कलशदेवस्य सत्यंकारः सदाभवत् ॥५६१॥  
 एवं निर्वास्य विज्जादीनचिरावाप्तवैभवः । क्षिप्रं सूर्यमतीशापाञ्जयानन्दः क्षयं ययौ ॥५६२॥  
 राज्ञो विरोधकृद्भक्तं शापस्याव्यभिचारिताम् । प्रमथं जिन्दुराजोपि तस्मिन्नेव क्षणे ययौ ॥५६३॥  
 तेपि विज्जादयः क्षिप्रमचिरावाप्तसंपदः । प्रापुः शापोचितं सर्वं प्रमथं गौडमण्डले ॥५६४॥  
 565 आकस्मिकेय प्रमथे विज्जः प्रमथमाययौ । सुदीर्घबन्धनकेशं प्रापुस्तदनुजा अपि ॥५६५॥  
 पलायितेषु कारायास्तेषु व्याप्रेण पाजकः । हतस्तदनुजाः शेषा भुक्तकेशाः क्षयं ययुः ॥५६६॥  
 द्वित्रास्तद्वैधकाराणां नानदयन्मदनादयः । अदीर्घैर्वा कालेन दुरन्तैर्वैभविष्यते ॥५६७॥  
 जयानन्दसहायोय तत्पुत्रान्परिपालयन् । सर्वाधिकारी भूयेन वामनाख्यो व्यधीयत ॥५६८॥

५५१. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A, राजव. ५५८. <sup>१</sup>) A, gloss दुरपु. ५६५. <sup>१</sup>) A, gloss आकस्मिके प्रमथे नारी-  
 शेष इत्यर्थः. ५६१. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub>, B G पाजकाः.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub>, ततस्त. ५६७. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub>, द्वित्रास्तु  
 द्वय. —<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> --सैस्तैर्वै.



यस्व तास्ता व्यवहतीर्नीतिस्माद्भुतावहाः । वर्णवन्ति बभोवृद्धा गोष्ठीव्यापि' भीमताम् ॥५९१॥  
 शूमानवन्तिस्वाम्यादिभोग्यानाहत्य लुब्धधीः । राजा कलशागञ्जाख्यं कर्मस्थानं विनिर्ममे ॥५९०॥ 570  
 मन्त्रिणे भोनकायासौ धनोत्पादविदेव्यदात् । कौर्ववस्तो न पादामं जनरक्षणदक्षिणः ॥५९१॥  
 मन्त्रिणो राजकलशापत्यान्यत्यन्तरङ्गताम् । लेभिरे स्माभुजः पार्श्वे प्रशस्तकलशादयः ॥५९२॥  
 सुताः स्वाच्छन्धविबशाधौराः संवाहिसंभयाः । युक्तया निदधिरे राजा निबद्धस्वाधिकारिणः ॥५९३॥  
 पुनर्मदनपालेन क्रान्ते राजपुरीपतौ । साहायकाय व्यवृजत्सेनान्यं वप्पटं नृपः ॥५९४॥  
 प्रतापैर्भूपतेस्तेन भृत्याशेनापि निर्जितः । बद्धा मदनपालोपि कश्मीरान्तर्प्रवेशितः ॥५९५॥ 575  
 भ्राता वराहदेवस्य कन्दर्पाख्यो महीभुजा । कृतो हाराधिपो वीरौ विदधे हामरक्षयम् ॥५९६॥  
 बभूव जिन्दुराजास्व शिक्षितो नयविक्रमौ । भूम्यनन्तरसामन्तमुकुटस्फुटशासनः ॥५९७॥  
 स राजपुर्यादिजयी हारं परमकोपनः । क्षणे क्षणेन्यजराज्ञा प्रसाद्य माहितः स्वयम् ॥५९८॥  
 मदनः क्षितिपालेन प्रापितः कम्पनेशताम् । लब्धप्रकर्षान्वोपादीन्डामरान्वबहुशोवधीत् ॥५९९॥  
 सेवावशीकृतः इवेनपालं स नगराधिपम् । अग्रे विजयसिंहाख्यं हताशेषमलिप्तुवन् ॥६००॥ 580  
 कन्दर्पोदयसिंहाद्यैः प्रहिते लोहरे सहृत् । राजा भुवनराजस्य दूरं निःसारणं व्यधात् ॥६०१॥  
 कीर्तिराजस्य तनयां स च नीलपुरप्रभोः । लब्ध्वा भुवनमत्याख्यां रिपोभिन्नजामवोभवत् ॥६०२॥  
 कार्यप्रतिग्रहे कर्तुं प्रवृत्तिं माहितोभवत् । इत्था विजयसिंहाद्यो नृपेण नगरेशताम् ॥६०३॥  
 गुह्यात्मजः स महोद्य तेन हारपतिः कृतः । राज्ञां मौलिमणिस्थाने स्वप्रतापमरोपयत् ॥६०४॥ युग्मम् ॥  
 शौर्यं निष्परिवारस्य पार्थस्योत्तरंगोदधे । उरशासंप्रवेशे वा भुक्तं मल्लस्य मानिनः ॥६०५॥ 585  
 पञ्चाशैस्सुरगैर्यत्स कृत्वा तीर्त्वा व्यपाहरत् । राज्यं वाजिप्रजैः सार्धमभयाख्यस्य भूभुजः ॥६०६॥  
 एवं वशीकृतभुवो भूपतेर्नयवेदिनः । सममेवाष्टभूपालास्त्रिपष्टेष्टेविशन्पुरम् ॥६०७॥  
 कीर्तिन्यम्बपुराधीशश्चाप्येयो भूभूरासटः । तुक्तात्मजस्तु कलशो बल्लापुरनरेश्वरः ॥६०८॥  
 राजा संप्रामपालाख्यः स च राजपुरीपतिः । उत्कर्षो लोहरोर्बभूवैर्वशो मुहुरजो नृपः ॥६०९॥  
 गाम्भीरसीहः कान्देशः काष्ठवाटधराधिपः । भीमानुत्तमराजोपि राजानमुपतस्थिरे ॥६१०॥ तिलकम् ॥ 590  
 राजलोकः प्रवृद्धोपि घने जनपदेभवत् । दुर्लभ्यो वार्षिकसरित्पूरो वारिनिधाविब ॥६११॥  
 तस्मिन्क्षणे शिलीभूतवितस्तासलिते नृपैः । शीतक्षणेप्यसंक्षीणं सुखं तैरन्वभूयत ॥६१२॥  
 मनसापि हि भूपाला यत्ने किञ्चिदचिन्तयन् । प्राप्तमेव पुरेपदयन्वामनेन तदादतम् ॥६१३॥  
 कौशलं मन्त्रिणस्तस्य रराजेतरदुर्लभम् । निमित्तं तदसंभ्रान्तो नित्यवद्योस्ववाहयत् ॥६१४॥  
 पार्थिवेष्वयं यातेषु मल्ले कार्यपराकुले । क्षितिपालेन कन्दर्पो हारं स्वीकारितः पुनः ॥६१५॥ 595  
 अभिमानधनो मन्त्री कृतारब्धिर्मज्जिषेनैः । दुर्गे स स्वापिकं नाम युक्तया दुर्मेहमग्रहीत् ॥६१६॥  
 स प्रविष्टोपि नगरं खिन्नः केनापि हेतुना । पार्थिवान्धर्ष्यमानोपि कार्यं नैवाग्रहीद्यदा ॥६१७॥

५९१. ') वि supplied by A<sub>2</sub>. ५९५. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'वेनाति'. ५९९. ') A<sub>2</sub> gloss मदनपाल. ५९०. ') स supplied by A<sub>2</sub>. ५९९. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> कम्पपौन. ५९२. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'क्षितिप्राप्यो'. ५९५. ') A<sub>2</sub> gloss अर्जुनरक्ष.—') A<sub>2</sub> gloss उररो विराट्पुत्र.—') Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> दुर्ल.

- तदा प्रज्ञास्तकलशो<sup>१</sup> नित्यं दूष्यं समाचरन् । तदुत्सिक्तोक्तिसंतप्रः संस्पृशन्नभिमानिताम् ॥५९८॥  
 निजप्रियातिभूयस्या भूरीन्संगृह्य क्षत्रिणः । तत्पदे रजकलशं स्वभातरमकारयत् ॥५९९॥  
 ६०० सोर्धैः कीर्तप्रद्योप्यासीन्न कन्दर्पसमः कश्चित् । किं चित्रोल्लिखितः सिंहः सत्यसिंहक्रियां स्पृशेत् ॥६००॥  
 ततः क्रमेण भूभर्त्रा भृत्वरत्नं कथंचन । राजस्थानाधिकारं स नगरे यादितः पुनः ॥६०१॥  
 अतिताडनतथैरे विषमेय कृपाकुलः । त्यक्त्वा तमप्यधीकारं विषण्णो जाह्नवीमगात् ॥६०२॥  
 पटान्तकृतसंरोधस्ताडयित्वा करं प्रभोः । कोपाद्देशान्तरं यातस्तं प्रत्यास्ते<sup>२</sup> स्म मन्यमान् ॥६०३॥  
 अत्यन्तखेदितोप्यासीदानीतस्यान्तिकं पुनः । दर्पे हर्तुं नृपस्य संनद्धो न तु जीवितम् ॥६०४॥  
 ६०५ इत्थं पुरुषसिंहानां प्रौढदार्यो विसोढवान् । आरोहन्मरोहं च सोन्तरजः क्षमापतिः ॥६०५॥  
 उपाङ्गगीतव्यसनं नर्तकीसंघहादरः । देशान्तरोचितं राज्ञा केनैवेह प्रवर्तितम् ॥६०६॥  
 ततो जयवनोपान्ते निरन्तरमहागृहम् । स्वनामाङ्कं पुरं कर्तुं प्रावर्तत विशापतिः ॥६०७॥  
 मठापहारप्रासादमहागृहपरंपराः । सत्तोयोपवनास्तत्र ययुः सिद्धिं सहस्रधा ॥६०८॥  
 भवान्तरे राजसुनुर्हर्षः सोत्कर्षपौरुषः । गुणैर्लेभे प्रकाशस्वमन्यभूपालदुर्लभैः ॥६०९॥  
 ६१० सोशेषदेशभाषाज्ञः सर्वभाषासु सत्कविः । कृत्वाविधानिधिः प्राप क्वातिं देशान्तरेष्वपि ॥६१०॥  
 तुभ्येन पित्रा संत्यक्त्वा जना नानादिगागताः । गुणशौर्योज्ज्वलास्तेन गृहीताः कृतवेतनाः ॥६११॥  
 अपर्याप्ते पितृकृते वेतने व्ययशालिनः । एकाहान्तरितं तस्य भोजनं त्यागिनोभवत् ॥६१२॥  
 पितरं गायन इव व्यक्तं गीतैः स रञ्जयन् । भर्तव्यभरणं चक्रे तद्वत्तैः पारितोषिकैः ॥६१३॥  
 उद्रायति पुरस्तस्मिन्कदाचिदथ पार्थिवः । सभ्येषु प्रियमाणेषु शौचायोत्थाय निर्ययौ ॥६१४॥  
 ६१५ तेन प्रसङ्गभङ्गेन जाततेजोवधः सुधीः । क्षुभ्यन्वैलक्ष्यकोपाभ्यां कुमारः क्षितिमैक्षत ॥६१५॥  
 प्रभुर्धत्तक्षान्तिः सुहृदतिशयः स्त्री पुरुषाकस्तुतो गर्वोन्नतः परिजन उदात्तप्रतिवचाः ।  
 इयान्सोढुं शक्यो ननु हृदयदाही परिकरो न तु भ्रोतावशालुलितनयनान्तं परिभवन् ॥६१६॥  
 पितुरेव तदा भृत्यो विश्वावह्याभिधो विटः । शाधि राज्यं निहत्येमं नर्मणेवेत्युवाच तम् ॥६१७॥  
 अधिक्षिपन्स तं रोषाच्चानेनोक्तमसांप्रतम् । इत्यासन्नं हसता धम्मटेनाप्यकथ्यत ॥६१८॥  
 अये भोगेच्छवच्छसाः कुमाराननुगान्पितुः । केहं मदर्यं स्वीकुरुर्वैद्या कामिसंलीरिव ॥६१९॥  
 ६२० पुनः सभां संप्रविष्टस्तं पिता पर्यतोषयत् । प्रीतिदायैस्ततस्तैस्तैः साधुवादैश्च मानिनाम् ॥६२०॥  
 अन्येषुस्तु पितुः पार्श्वेत्स भुक्त्वा स्वगृहान्गतः । अभ्येत्य विश्वावहेन तदेव जगदे रहः ॥६२१॥  
 उपपन्नं तत्तदुक्त्वा तेनाभीक्ष्णं निषेधता । निर्बध्नन्नपि हस्तेन सोध कोपावतायत ॥६२२॥  
 लप्रामिषातं रुधिरं वमन्तं प्राणवर्मना । तं वीक्ष्य सोभिजातोभूत्सदाक्षिण्यो नृपात्मजः ॥६२३॥  
 भृत्यैः प्रक्षालयन्नं तस्येवृक्पाप्मनो भवेत् । उक्तेनापीति कथयन्स्मृत्वा वासांस्यदापयत् ॥६२४॥

५९८. <sup>१</sup>) Emended; A R G 'कलशं'. ६००. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, नील'.—<sup>२</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> कन्दर्पः समः.  
 ६०२. <sup>१</sup>) जाह्न supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ६०३. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> प्रत्यास्ते. ६०४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, 'खेदितस्यासीत्'. ६१३. <sup>१</sup>) Emended; A 'तीक्ष्णः'. ६१५. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, क्षुभ्यन्वै.—<sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> कुमारः.  
 ६१८. <sup>१</sup>) Emended; A धम्मटेना'. ६१९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, कामी स'.

अनिच्छोरपि तस्येच्छा वानात्तेनान्वसीयत । दुःशीलेनान्वयकामिन्याः स्मितमात्रादिव स्पृहा ॥६२५॥ 635  
 असकृत्कृतयत्नः स ततः कालेन भूयसा । तं प्रैरयत्तत्र कृत्ये मध्ये स्वीकृत्य धम्मटम् ॥६२६॥  
 स रोहोद्वेसकम्पजन्मना पाप्मना भितः । समन्वय पितरं हन्तुं तीक्ष्णान्प्रायुङ्क्त सर्वतः ॥६२७॥  
 शश्वत्स गोचरीभूतस्तेषां खेदलवस्पृशाम् । न घानितः सूनूना च वर्जिता न च तत्कथा ॥६२८॥  
 आपत्त्वं तीक्ष्णवर्गेयं प्रतिभेदभयागते । तां विद्वशावह एवाभु वार्ता राज्ञे न्यवेदयत् ॥६२९॥  
 बुद्धवान्नाजपुत्रस्तत्तस्मिन्नहनि जातमीः । भोक्तुं नागादिपुः पार्थम्येनैः कृतार्थनः ॥६३०॥ 630  
 सोपि तस्मिन्ननायाते तत्रार्थे शान्तसंशयः । दिने तत्र मनस्तापास्त्राभुङ्क्त सपरिच्छदः ॥६३१॥  
 सभ्रातृकस्य प्राप्तस्य प्राप्तदुःखं न्यवेदयत् । सुखिरं थक्कनस्याङ्के शिरो विन्यस्य सोरुदत् ॥६३२॥  
 उक्त्वा च धम्मटोदन्नं वज्रां तस्य समर्पणम् । विधेहीत्यभ्यधात्वापि तं भङ्गीभणितिकमैः ॥६३३॥  
 न कृताधिगमावां कृत्यस्यास्येत्युदीर्य तम् । अभयितां भ्रातुरर्थे पुनस्तन्वन्ननन्दनौ ॥६३४॥  
 त्वत्प्रसादबलाद्वाजपत्तत्राणदीक्षितौ । यात्रायां तत्प्रवेशार्थं व्यक्तद्वारं निशास्वपि ॥६३५॥ 635  
 कथं नु पृथिवीपाल प्राप्ते प्राणात्ययक्षणे । निर्दोषो वा सद्योपो वा ताभ्यां संत्यज्यतेनुजः ॥६३६॥ युगलकम् ॥  
 स्वामिश्रोतापवादश्च भवेत्तद्रक्षणार्थम् । देशत्यागं तदुत्सृज्य शरणं नान्यदावयोः ॥६३७॥  
 इत्यादि संभाष्य तयोः पादन्यस्तोत्तमाङ्गयोः । रुदित्वा गमनानुज्ञां कथंवित्पार्थिवो ददौ ॥६३८॥  
 पथि कश्चिदमुं हन्यामभ्यधीकृत्येति धम्मटम् । तौ विनिर्जगमतुर्देशात्ततः सवलवाहनौ ॥६३९॥  
 तन्वङ्गजेषु यातेषु विविक्तीकृतमन्दिरः । सुतमानीय नृपतिः सान्त्वयन्नदमन्नमीत् ॥६४०॥ 640  
 आसंसारं जगत्स्यस्मिन्सर्वतः ख्यातकीर्तिना । जनकैश्चैव अन्यस्यैः स्मिरुत्पाद्यते जनैः ॥६४१॥  
 पुत्रं क्षीतांशुनेवात्रिं विग्रीपख्यातकीर्तिना । भवता तु सुपुत्रेण मां जानात्यखिलो जनः ॥६४२॥  
 स त्वं गुणवतामध्यो निरर्गलवशा भवन् । असाधुसेव्यमन्त्रानं वद कस्माद्विवेचसे ॥६४३॥  
 पैतामहं निजं चार्थं यत्तु त्वयं समर्पयम् । तत्र हेतुमनाकर्ण्य नासूयां कर्तुमर्हसि ॥६४४॥  
 रिक्तः स्वेभ्यः परेभ्यश्च प्राप्तोऽस्यभिभवं नृपः । इति निर्व्याय हि मया क्रियते कोशरक्षणम् ॥६४५॥ 645  
 पुरप्रतिष्ठां निष्पाद्य क्षिप्रं राज्यधुरं त्वयि । वाराणस्यां गमिष्यामि नन्दिक्षेत्रं वा पुनः ॥६४६॥  
 तद्वाज्यकोशयोः स्वामी बुभुवुर्न विराड्भान् । अतितात्पर्यतः कस्मादनार्योचितमीहसे ॥६४७॥  
 संभाष्यते त्वयि न तद्यन्ममावेदितं खलैः । यथार्थकथनात्तस्मात्कौलीनं विनिवार्यताम् ॥६४८॥  
 त्रिभुद्धये करोत्वेष स्वकृतस्याप्रतिभवं । केहादितीर्थास्तद्वाजा साभिप्रायं वचोभ्यधात् ॥६४९॥  
 अपलापवचोमात्रं निनीपुस्तस्य हेतुताम् । जनप्रत्यायने सोभूयस्मात्स्थान्तिसमुत्सुकः ॥६५०॥ 650  
 हर्षस्तु साधुवादैस्तत्पितुः संपूज्य भाषितम् । वक्ष्याम्याममुखे तत्त्वमित्युक्त्वा निर्ययौ बहिः ॥६५१॥  
 सामान्यप्रेरणार्थे विकीर्षाभूदिति बुवन् । स पितृप्रहितं वृत्तं क्षीतः स्वावसथं ययौ ॥६५२॥

६२५. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, दुःशीलान्व. ६२७. <sup>1</sup>) र supplied by A, ६३०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, "पुत्रस्तत्त". ६३१. <sup>1</sup>) A, तत्रार्थेऽशान्त. ६३३. <sup>1</sup>) Emended; A हम्मटम्.—<sup>2</sup>) Emended; A बुद्धा. ६३४. <sup>1</sup>) A, gloss धम्म-टम्. ६३५. <sup>1</sup>) वावायां तत्प्रवेशा supplied by A, in space left by A, ६३९. <sup>1</sup>) Emended; हम्मटम् supplied by A, in space left by A, ६४१. <sup>1</sup>) A, gloss पुत्रस्य. ६४४. <sup>1</sup>) A, gloss अनन्तदेवसम्बन्धिनं.—<sup>2</sup>) Emended with C; A समर्पयम्. ६४६. <sup>1</sup>) Thus R G C; A पुत्रः. ६५२. <sup>1</sup>) Emended; A सावसथं.

- दुतं म्लानाननं वीक्ष्य पाणिभ्यां ताडयञ्जिशरः । हा पुत्रेति वदन्नाजा तस्यास्कन्दमदापयत् ॥६५३॥  
 हनेस्मिन्स्वशिरश्छिन्द्यामिति प्रोक्तवतः प्रभोः । विदेशाद्वेष्टयित्वैव तस्युस्तद्देशम् शस्त्रिणः ॥६५४॥  
 655 तीक्ष्णास्तु पिहितद्वाराः परिवार्य नृपात्मजम् । ऊचुः सुपक्षां वाचमेवं निधितमृत्वयः ॥६५५॥  
 अस्मान्पुणी प्रमादी च विरुद्धं कथं कारयन् । घातयित्वा दुराचार क जीवन्स्थातुमिच्छसि ॥६५६॥  
 रक्षिष्यति क्षुतं स त्वां स पिता रक्षितस्त्वया । ज्ञातेयं युवयोरस्ति वयमेव हताः पुनः ॥६५७॥  
 युध्यस्व मध्यगोस्माकं त्वां निहन्मोन्यथा वयम् । एवं सर्वप्रकारं ते व्यक्तं नास्त्येव जीवितम् ॥६५८॥  
 तां धात्रीं भूपतेः भ्रुत्वा व्याकुलस्याघतः स्थितः । हर्षान्तिकं दण्डकाख्यः प्रायोजिमहत्तरः ॥६५९॥  
 660 तीक्ष्णैर्निजतया दत्तप्रवेशः स नृपात्मजम् । प्रहृत्योवाच मतिमानेवं सर्वान्विमोहयन् ॥६६०॥  
 क्षत्रियापुत्र जीवित्वा कल्पानल्पेतरानपि । कारणैरपि गन्तव्यं नियमावियतेर्वशम् ॥६६१॥  
 तदेतस्मिन्समासत्रे मरणेऽप्यभिचारिणि । यदर्थं गृह्यते शस्त्रं स मानः पालयतां त्वया ॥६६२॥  
 कृतभुतः खयातयशा युवा क्षत्रियो भवान् । तदाहविलम्बेन कार्यं किमिह पश्यसि ॥६६३॥  
 पतेषु क्षुसहयेषु मयि चापेसरेधुना । विपत्तिर्निजयो वापि प्रतापिस्तव शोभते ॥६६४॥  
 665 सन्निष्ठ नखकेदादियोजनं कारय क्षुतम् । वीरपङ्कं बधानापि स्वःस्त्रीपरिणयसंजम् ॥६६५॥  
 इत्युक्त्वा क्षुरकर्मायं राजपुत्रं सनापितम् । प्रावेष्टयत्पूज्यमानस्तीक्ष्णैराभ्यन्तरं गृहम् ॥६६६॥  
 न्यस्तासिधेनुर्हर्षेण दत्तसम्पः क्षणात्स्वयम् । पश्चात्प्रविश्य तद्देशम् चक्रे सुनिहितार्गलम् ॥६६७॥  
 ततः स राजस्थानीयं तमारादव्रवीद्वचः । रक्षितो राजपुत्रोऽयं क्रियतां स्त्रोचितं स्वया ॥६६८॥  
 भुनमहादिभवमोषधिभिर्विरोधिजातं बलैः प्रहरणप्रभवं तनुषैः ।  
 निर्वाप्यते प्रतिभयं पृथिवीपतीनां सार्वत्रिकं तु रभसाङ्गुलिं बुद्धिबृद्धैः ॥६६९॥  
 670 नदन्तस्तुमुलं योधास्ततो राजसुतास्पदे । आरोहुमाययुर्वप्रहर्म्यादि प्रविशेक्षत्रः ॥६७०॥  
 तीक्ष्णा इवद्वारगृहस्थितं त्यक्त्वा नृपात्मजम् । यावन्निर्गन्तुमिच्छन्ति हन्यमाना युयुत्सवः ॥६७१॥  
 शिवाः प्रसङ्गसांनिध्यान्मध्यपातं समाभिताः । तावद्दिनिर्ययुर्वीरा निद्रांहा अभिमानिनः ॥६७२॥  
 ते निर्पाताः सूर्यमतीगौरीशाभयिणो गृहान् । सदाशिवान्तिकं प्रापुर्मन्तो युधि विरोधिनाः ॥६७३॥  
 रक्ष्यमाणोऽपि भूभर्तुर्गिरा ज्ञातेयशालिनः । राजज्ञानिर्हृतस्तेषु प्रथमं सहजाभिधः ॥६७४॥  
 675 द्विजस्तिव्याभिधो वीरः पण्डितः शौर्यमण्डितः । रामदेवश्च 'केशी' च कर्णाटोरिमटैर्हतः ॥६७५॥  
 केचित्स्यजन्तः शस्त्राणि स्वं प्रन्तः केपि च स्वयम् । तेषु वधबन्धादि पापाः कापुत्रोचितम् ॥६७६॥  
 सितषष्ठ्यां सहस्यस्य चतुःषष्ठे स वस्त्रे । धैरं नीत्वा पितापुत्रौ विप्रवः कारितो विष्टैः ॥६७७॥  
 इदमगासक्तिः प्रिययुवतिसंघेरणवचः खलासङ्गः पूर्वप्रणयपरिहारो जनयितुः ।  
 अमात्येन भ्रात्रा सममपरमात्राय कलहः कुमारानां बुद्धिं पितरि विपरीतां प्रलभते ॥६७८॥  
 एवं स खलसंगत्या कुमारो लब्धलाघवः । बन्धं कारागृहे प्रापदसुखानि सुखोचितः ॥६७९॥

६५९. ') A. gloss स्वकीया एव पूर्वं राजबन्धं प्रति प्रोत्साहिताः. ६६१. ') A. gloss कारणानि ब्रह्मरक्षिणं पश्य. ६६७. ') Fol. 166 of A ends with पश्चात्; fol. 167 which ended with verse 688, is now lost. ६७५. ') Thus B; G केदाच.

राक्षी भुवनमस्यस्मिन्बद्धे माध्यस्थ्यसंविदि । स्थापिता मानिनी कण्ठच्छेदं कृत्वा जहावसन् ॥६८०॥ 680  
 रक्षिणो मन्त्रिणामाप्तास्तस्य विन्यस्य भूपतिः । प्राहिणोदुनिताम्भोगाम्बुतस्नेहाहिने दिने ॥६८१॥  
 अक्रिकायामशक्तोयमिति सन्निव्य भूभुजा । भृत्यः प्रयागनामास्य निजः पार्श्वे चारितः ॥६८२॥  
 नोनको हर्षमुद्दिश्य स्वेनान्यैध महीभुजम् । जीवितं लोचने वास्य कृष्वेतामित्यभाषत ॥६८३॥  
 नृपः स शीलवैकल्ये पशुतुल्ये द्वियं त्यजन् । रिपोरिव तनूजस्य चकमे कतिचित्पिषाः ॥६८४॥  
 तावु अभुरवाहभ्यमवाप्य सुगलाभिधा । बभूव तुक्कभूर्भर्तृनप्त्री भर्तृवधार्थिनी ॥६८५॥ 685  
 संमन्य नोनकः सा च ह्रीं सूदावशनान्तरे । रक्षं प्रदानं हर्षस्य पापं प्रैरयतां ततः ॥६८६॥  
 अन्यसूदमुखाशार्तां प्रयागस्तामवाप्रवान् । प्रभुं तवाप्यमानाच्चपरिहारमकारयत् ॥६८७॥  
 तेनाज्ञेन परीक्षार्थं दापितेनापजीवितौ । हर्षः आनौ निशम्बाभूषिराशो निजजीविते ॥६८८॥  
 प्रयुक्तिं गूढवण्डस्य पितुरेव स तां विदन् । ततः सर्वाणि भोज्यानि स्पृष्ट्वैवौज्जीविने दिने ॥६८९॥  
 प्रयागोपदतेनासीत्परं बाह्येन सर्वदा । भोज्येन येन केनापि कुर्वन्जीवितधारणम् ॥६९०॥ 690  
 अन्नस्याभोजनं भुत्वा राजा सुदैर्निवेदितम् । ततः प्रयागमानीय तत्र प्रपञ्च कारणम् ॥६९१॥  
 प्रयोजकौ च सुदौ च सोपलभ्य न्यवेदयत् । रसार्पणकथां कृत्वा तज्ज्ञानं च स्वयं प्रभोः ॥६९२॥  
 अथान्येष्वपि सुतेषु पित्रा दत्तेषु शक्तिः । राजसूनुर्न बुभुजे प्रयागोपदतं विना ॥६९३॥  
 स सर्वेषु विरुद्धेषु यद्यत्तत्तावदाहयत् । मेने तत्तद्धिनं लब्धं शेषेष्वास्थापराकुलः ॥६९४॥  
 अत्रान्तरे समुद्रभूतकस्माद्याशस्त्रचक्रः । अदृष्टपूर्वो भूभर्तुः सदानारविपर्ययः ॥६९५॥ 695  
 उत्पाद्य ताम्रस्वाम्याख्यं पूर्वं ताम्रमयं रविम् । स रीतिप्रतिमाः स्वैरं विहारेभ्योप्यपाहरत् ॥६९६॥  
 धनानि निरपस्यानामाहर्तुं व्यवसायिना । न्यवार्यतार्यमर्यादा क्रीर्याक्रान्तेन भूभुजा ॥६९७॥  
 ततोतिशापसंतापयञ्जकेनाञ्जसाभवत् । अतिसंभोगजातेन धातुक्षेप्येन सोदितः ॥६९८॥  
 कुम्भप्रतिष्ठासंभारं चिकीर्षोर्हरमन्दिरे । तस्यापतन्महाकालकुम्भे नासापुटादसृक् ॥६९९॥  
 आकस्मिकं दुर्निमित्तं तत्प्रतीकारसंविदा । न मनागप्यगाच्छान्तिं प्रवृद्धिं प्रत्युताययौ ॥७००॥ 700  
 अन्नक्षुत्यनुबन्धेन तेन रक्तपित्तसौष्ठवः । शनैः शय्याप्रणयितामन्तः स प्रत्यपद्यत ॥७०१॥  
 बलमांसकृतसैण्यमभिमान्याद्युपद्रवैः । कलाशेषेण शशिना तदपुः साम्बमाययौ ॥७०२॥  
 राज्यं स दिव्यहर्षार्थं वृद्धामात्यान्पराकुलान् । ततोभिषेकमौत्कर्षमानिन्ये लोहराचलात् ॥७०३॥  
 उद्यावचास्तेन सर्वे सविभक्ता मुमुर्षुणा । परमीर्याविधेयेन न भुञ्जान्तबभूजनः ॥७०४॥  
 कृत्वा धनार्पणं कुर्यां देशादस्य प्रवासनम् । इत्युक्त्वा हर्षमानेतुं तेनाप्रार्थयन्त मन्त्रिणः ॥७०५॥ 705  
 ते तु गोमृन्नित्रार्याणांष्टकुराहोहराभितान् । विन्यस्य रक्षिभावे तमुत्कर्षाय न्यवेदयन् ॥७०६॥  
 स नाद्यमण्डपात्तेन निष्कृष्टः क्षामविपदः । निवेशितश्चतुःस्तम्भे बद्धा बान्धववर्जितः ॥७०७॥  
 अथोज्जिगमिषून्माणाभिःसामर्थ्यो विदसृपः । मुमुर्षुरभवत्तीर्यप्रस्थानाय कृतस्वरः ॥७०८॥

६८०. <sup>१</sup>) Thus R G *so. manu*; C G *prima manu* माध्यस्थ्य°. ६८५. <sup>१</sup>) Emended; G R "भूभर्तृनप्त्रीनर्षधार्थिनी"; C "भूभर्तृनप्त्रीनर्षधार्थिनी". ६८६. <sup>१</sup>) Thus G C; R रसे. ६८८. <sup>१</sup>) Thus emended with C; A B G तेनाज्ञेन. ७०१. <sup>१</sup>) Emended; A अद्य. ७०६. <sup>१</sup>) Emended with C; A गोमृन्नि. ७०८. <sup>१</sup>) Emended with C; A अथोज्जिग.



- स जानन्दैवतक्रोधं ताम्रस्वामिनिपादनात् । इयेष शरणं कर्तुं मार्ताण्डं प्राणलब्धये ॥७०९॥
- 710 संस्थज्य विजयक्षेत्रमत एकापवर्गदम् । महीभरोपि प्रययौ तत्र प्रासवशंवदः ॥७१०॥  
 अभीकारप्राप्त्वा तृणमिव विशन्विभ्रमखिलं नियोगी जातार्तिर्नमति गृहदासीरपि रुदन् ।  
 नन्दन्मूर्खो ज्ञानी बहुदुःखपदेशाधिगमतः करोति प्राणान्तं शिभुरिव च किं किं न विगुणम् ॥७११॥  
 तादृश्या कृपणप्रायसेव्यया क्लैव्यसंविदा । गुरुपदेशार्हकारस्तस्य हास्यत्वमाययौ ॥७१२॥  
 भुक्तायां मार्गशीर्षस्य तृतीयस्यां निशामुखे । तलादेवाभितो युरयं भूभृन्मर्तुं विविर्ययौ ॥७१३॥  
 स भेरीतूर्यनिर्वोषैर्जनाक्रन्वं तिरोदधत् । सामात्यान्तःपुरो नौभिः प्रतस्थे जलवर्त्मना ॥७१४॥
- 715 यामशेषे दिनेन्यस्मिन्प्राप्तस्य चरणान्तिके । मार्ताण्डस्य स्वजीवाप्त्यै सौवर्णीं प्रतिमां व्यधात् ॥७१५॥  
 मृत्यैरगणिताज्ञस्य दिव्योर्ज्येष्ठमात्मजम् । औत्सुक्येनारतिस्तस्य व्यथितस्याधिकाभवत् ॥७१६॥  
 बहिर्हर्षकृतं गीतं गायनानां स गायताम् । श्रुतुतद्भारविश्वरः शृणोति स्म विनिःश्वसन् ॥७१७॥  
 प्राणावसानसमये परिसंकुचन्ती स्वप्रपसङ्ग इव धावनशक्तिराज्ञा ।  
 प्राचुर्यदा खलु रुजो मरणोद्भवाया मर्मव्यथां प्रथयते पृथिवीपतीनाम् ॥७१८॥  
 प्रजान्येष्ठं तनूजं च संविभक्तं कृतार्थनः । उत्कर्षं पाहयज्जिज्ञासां बद्धजिह्वोभवस्ततः ॥७१९॥
- 720 अव्यक्तं वदतो हर्ष इति वाचं पुनः पुनः । निह्कोतुं नोनको भावं तस्यादर्शमण्डौकयत् ॥७२०॥  
 स तस्मिन्वायं विहसन्दष्टौष्ठः कम्पयज्जिह्वरः । जपन्किमपि सार्धं द्वे बद्धवागभवद्विने ॥७२१॥  
 आसन्नप्राणनिर्याणः संज्ञयाह्वय मन्त्रिणः । ततः स्वं तैरसंमूढैर्मार्ताण्डादमनाययत् ॥७२२॥  
 वर्षनिकाक्षपञ्चाशजुक्तवान्स सितेहनि । मार्गस्य गच्छवष्टेष्टे षष्ठ्यां निष्ठामयासदत् ॥७२३॥  
 सप्त मम्मनिकामुख्या देव्यः परिणयाहताः । अवरुडापि जयमत्यभिधाना तमन्वगुः ॥७२४॥
- 725 प्रसादविस्तया तस्य पुनः कट्याभिधानया । अवरुडिकया कृत्वा स्त्रीजातिरपवित्रिता ॥७२५॥  
 सर्वावरोधमाधान्यप्रदानं नास्मरद्वि । मा स्मार्पिषाम भर्तुस्तदनुशाभिजनोद्भवा ॥७२६॥  
 संभित्व विजयक्षेत्रं क्रमाज्ञामनियोगिनः । भेजे यस्त्ववरुडात्वमतो दुःखाकरोति नः ॥७२७॥  
 भूपालभोग्यं स्ववपुः सा भोगाभ्यासभासुरम् । निनाय माम्यभोग्यत्वं धिक्कुरीर्नीचचेतसः ॥७२८॥  
 उत्कर्षस्याभिषेकाय व्यपेक्ष्यखिलमन्त्रिषु । अन्त्येष्टिमकरोद्वाहः कृतज्ञो वामनः परम् ॥७२९॥
- 730 दोषोभिषेकतूर्याणामेकतो गीतमङ्गलः । साक्रन्दः प्रेततूर्याणां नादोन्यत्र समुद्ययौ ॥७३०॥  
 जातः पद्मश्रियो देव्याः पुत्रः कलशभूभुजा । ततो विजयमह्माख्यो भ्रातुर्वैमत्यमावधे ॥७३१॥  
 यददाङ्घ्रिर्देवस्य पिता प्रत्यहवेतनम् । प्रतिभुभाव तस्मै स तदेवोत्कर्षभूपतिः ॥७३२॥  
 आभासाय च मध्यस्थान्बदौ सामन्तमन्त्रिणः । कट्यान्मजस्य चक्रे च जयराजस्य त्रेतनम् ॥७३३॥  
 अन्विष्यन्ति रुदत्य एव तरला गत्यन्तरं योषिनो योगक्षेमकथां वितान्तिकगता एवात्मजाः कुर्वते ।  
 अन्येषां शतशोवसानसमये चर्चा विचार्येदृशीं स्त्रीपुत्रादिकृते कुकर्मभिरहो संचिन्वतेर्यं जडाः ॥७३४॥

७११. <sup>१</sup>) Emended with C; A °देवोधि°. ७२०. <sup>१</sup>) A, gloss हर्षं आनीयतामिति राज्ञो भावमभिप्रायं निह्कोतुं आदर्शो नोनकेवा-  
 नीत इत्यर्थः हर्षः आदर्श इति पाठमात्रसाक्षादित्यर्थः. ७२४. <sup>१</sup>) A, gloss उरुजा इति रेखाभाषया. ७२९. <sup>१</sup>) Emended with C;  
 A अन्त्येष्टि°. ७३१. <sup>१</sup>) ज supplied by A. ७३२. <sup>१</sup>) Emended; A तदैवो°.

प्रविशेद्य ततः भीसान्नगरं नृपतिर्नवः । न तु हर्षोदयाकाङ्क्षि इदं नगरीकसाम् ॥७३६॥ 735  
 तद्वाज्यलाभदिक्षसो जनस्याभोगदूषितः । सन्नपि प्रत्यभाषैव स रोगार्तेरिबोत्सवः ॥७३६॥  
 हर्षदेवस्तु पितरि प्रयाने मर्तुमातुरे । नववदधनुःस्तम्भे न तस्मिन्नङ्गि भुक्तवान् ॥७३७॥  
 सार्थभट्टमित्राध्वन्यमन्यस्मिन्नङ्गि ठकुराः । ते शोकमूकं संप्रार्थ्य कथं विलसमभोजयन् ॥७३८॥  
 राज्यं दातुं भिजे देशे चक्रुश्चास्य पनिभयम् । राज्यद्वयं नायमर्हस्येक एवेति वादिनः ॥७३९॥  
 एवं मिलितचित्तसैर्विपत्तिं ध्रुतवान्पितुः । कृतोपवासः सोम्येषुः शुभावोत्कर्षमागतम् ॥७४०॥ 740  
 काव्यैः पिबे प्रयच्छन्तं निर्वापसलिलाञ्जलीन् । तं दूतैरनुजो राजा क्षातुं प्रार्थयताथ सः ॥७४१॥  
 तस्य क्षानक्षणे राज्ञि सज्जे राज्याभिषेचने । बोधोभिषेकतूर्याणामुदभूस्तज्जवध्वनिः ॥७४२॥  
 स तेन छुनिमित्तेन प्राप्तां मेने निमित्तवित् । विशुद्धोतेन जीमूतगर्जामिव नृपभियम् ॥७४३॥  
 ततः प्रभृत्पुण्यमुखा छुनिमित्तैरगृह्यत । तस्यात्यासन्नराज्यस्य भृत्यैरिष दिने दिने ॥७४४॥  
 स भोजनं कारयितुं दूतान्भ्रात्रा विसर्जितान् । देशाज्जिर्वासयतु मां राजा संत्यज्य बन्धनात् ॥७४५॥ 745  
 स्थातुमप्रत्यवस्थित्यां विदध्यां कोशसंविदम् । म्रियेन्मया निरशनैः संदिश्येति व्यसर्जयत् ॥७४६॥  
 स तन्मिथ्या प्रतिभुस्य तं दूतैः प्रहिमैस्ततः । कृतकोशं सान्त्वयित्वा राजा भोज्यमभोजयत् ॥७४७॥  
 नित्यं च भो विधास्ये तदर्थ्यमान इति ब्रुवन् । कालापहारं कुर्वाणः शङ्कनं तस्योदपादयत् ॥७४८॥  
 विश्वासाय स्वताडङ्कपाणिं कृत्वा प्रयागकम् । पार्श्वं विजयमल्लस्य सोष गूढं व्यसर्जयत् ॥७४९॥  
 तदेवोक्त्वा तमूचे स त्वां व्रूते दुःस्थितोमजः । कुमारं स्ववि राज्येस्मिञ्भुज्यामी बन्धने वयम् ॥७५०॥ 750  
 संक्रान्तदुःखः संखिन्त्य चिरेणापि तमब्रवीत् । कार्यं कुर्यात्कथमिदं मन्त्रिरा नीतिमावृपः ॥७५१॥  
 तथाप्यस्मिन्यथाशक्ति यत्किञ्चिद्विद्विष्ये । त्वया तु सावधानेन रक्षणीयं स्वजीवितम् ॥७५२॥  
 ते पार्श्वे हर्षदेवस्य संदिश्येति व्यसर्जयत् । उपायांश्चिन्तयन्नासीत्तस्य कार्यस्य सिद्धये ॥७५३॥  
 उत्कर्षः प्राप्रराज्यस्तु वैवैरिष मोहितः । नादधे किञ्चिदारम्भं व्यवस्थापयनक्षमम् ॥७५४॥  
 समर्पिताधिकारोपि कन्दर्पादीन्स मन्त्रिणः । राज्यकुर्यं न पप्रच्छ विदधे स च न स्वयम् ॥७५५॥ 755  
 परिमाणं परीमाणं कोशसंख्यवीक्षणे । परं क्षमापतेस्तस्य दिनकृत्वमजायत ॥७५६॥  
 कर्मणा निर्व्ययेनास्य चिन्त्यमानस्य येन वा । सुदीर्घदर्शा लोकोभूतेन लुब्धत्वनिबन्धी ॥७५७॥  
 सा तस्य लुब्धताख्यातिः समुद्गात्रप्रदायिनः । भूभर्तुः पितृपत्नीभिः स्वैरिणीभिः पर्वारिता ॥७५८॥  
 स भोजयि ह्योत्कर्षी व्यवहारमिताशयः । महाद्वयभोग्यानां प्रजानां नाभवस्थियः ॥७५९॥  
 ततो निवमितां वृत्तिं तस्मात्पुष्पादनामुवन् । कुप्यन्विजयमल्लोभूरेषाम्बन्तुं कृतोद्यमः ॥७६०॥ 760  
 स्वं रक्षितुं स मध्यस्थाननुग्रज्याकृतेखिलान् । प्रार्थयामास तेनापि सज्जास्तमनुवव्रजुः ॥७६१॥  
 लज्जोत्से निशामेकां पुराजिर्गत्वा तस्थुषः । मध्यस्थसैन्यास्तस्यैव योधाः पक्षमशिभवन् ॥७६२॥

७३७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'अस्मि'. ७४१. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'राज्यास्तम्भ'°. ७४१. <sup>१</sup>) रवा supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ७४८. <sup>१</sup>) Emended; A 'वर्धमान'. ७४९. <sup>१</sup>) तान् supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ७५७. <sup>१</sup>) येन वा supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ७५९. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss उत्कर्षी राजसमवे सकम्प इत्यर्थः. ७६१. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss हेतुना. ७६२. <sup>१</sup>) मध्यस्थ supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. —<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'स्तस्या'.

- हर्षे बडे त्ववि गते कृतकृत्यो भवेन्नृपः । तत् निष्कृत्य काराया गमनं तव सांप्रतम् ॥७६३॥  
 इति तैः प्रेर्यमाणः स राजसुनुददायुधैः । विनिवृत्त्याकरोद्यात्रां प्रत्युषे नगरोन्मुखः ॥७६४॥  
 765 भुत्वा चिकीर्षितं तस्य व्यावृत्तस्य तथाविधम् । सहायाः समपद्यन्त कतिचिज्जामरा अपि ॥७६५॥  
 भकरोन्मधुरावहो हयसेनापतिः सुतम् । राजसुनुर्यियास्यै मध्यस्थाननुयात्रिकम् ॥७६६॥  
 नागाद्वयो द्रोहहीनो राजपक्षमसंत्वजन् । कैश्चित्सह हयारोहैः स पद्मपुरवर्त्मना ॥७६७॥  
 आगच्छन्नन्तिकं राक्षो दुर्मिसिंहतत्त्वदः । न यावज्जगदं प्राप क्षिप्रकारी नृपात्मजः ॥७६८॥  
 शकुनैराहितोत्साहः शालाघोषीपितामिभिः । सैन्यैर्गृहान्द्रहंस्तावद्वाजधानीमवेष्टयत् ॥७६९॥ चकलकम् ॥  
 770 समयाप विनिर्यातं त्यक्तोत्कर्षं महीभुजम् । तत्पक्षं जयराजोपि राजसुनुरशिभयत् ॥७७०॥  
 हस्तस्थितौ राजपुत्रौ तस्याचिन्तयतां गतिम् । नवौ कवी व्यवहति सिद्धवानः कवेरिव ॥७७१॥  
 हर्षदेवे परित्यक्ते यास्याम इति वादिनः । स हस्तिमहिषादीनां शालाः सैन्यैरदाहयत् ॥७७२॥  
 त्यागप्रलयजीमूतो हर्षदेवोभिषिच्यताम् । लुब्धः खशो वणिक्प्रयो राज्यादेशं निवार्यताम् ॥७७३॥  
 एवं बद्धन्तः सन्तोपि हर्षमेत्य पुरौकसः । पुण्यैः प्राच्छादयन्बद्धं तमोरिविवरार्पितः ॥७७४॥  
 775 उत्पिञ्चे तत्र संजाते भद्रसैन्यस्य भूपतेः । संपेयं ठकुरान् हर्षस्तटस्थं तद्वलं व्यधात् ॥७७५॥  
 इत्थं बद्धोपि तत्कृत्वा वैरिकार्यविरोधिनः । संदेहवेषमानाङ्गस्ततस्तानेवमब्रवीत् ॥७७६॥  
 वर्तेद्य संकटे हुष्टे तन्मां मुञ्चत बन्धनात् । न चेदाशु महीपालादनिष्टं नियमाद्भवेत् ॥७७७॥  
 इत्युच्यमानास्ते यावद्विमृशन्ति स्म तन्मुहुः । पादप्रहारा न्यपतस्तावद्भारगृहाद्बहिः ॥७७८॥  
 उच्चचार स किं ब्रूहः प्रक्रान्तोऽयं दुराशयैः । रे ठकुरा विवृणुत हारमित्युच्चकैर्वचः ॥७७९॥  
 780 ठकुपेऽथ भीतेषु धैर्यादगणयन्भयम् । अकारय हर्षदेवं एव हारमपावृतम् ॥७८०॥  
 नेत्रमात्रस्थितप्राणो ददर्श त्रिशतस्ततः । लौहराच्छस्त्रिणो हन्तुं प्राप्तान्बोडश वारिकान् ॥७८१॥  
 ते हि हिंस्रवोज्ज्वले हर्षशीर्षे सर्वमिदं क्षणात् । शाम्येद्विह भयं मन्त्रं नोनकस्येति जल्पतः ॥७८२॥  
 उत्कर्षेणासकृच्छ्रुत्वा तं निहन्तुं विसर्जिताः । विमृश्य चोक्ता गच्छन्तः कार्यशेषं विमुञ्चता ॥७८३॥  
 कदाचित्तेन कृत्यं स्यादहतेनेति तत्क्षणम् । निवार्य ठकुराजस्यो हन्तव्यं यदोर्मिकाम् ॥७८४॥  
 785 इमां दद्यामभिज्ञानं यदा चेयं विद्वज्यते । तदा तु बन्धनात्त्याज्य इत्युदीर्याङ्गुलीयकम् ॥७८५॥  
 पाणौ दर्शयता चोक्ता विलम्बालम्बनं यतः । निवार्य ठकुरांस्तस्मिन्क्षिप्रं न प्रादरेस्ततः ॥७८६॥ कुलकम् ॥  
 स तु प्रत्येकमाहूय नामपहणपूर्वकम् । अजिमहत्तांस्ताम्बूलमप्युपावेशयत्पुरः ॥७८७॥  
 जहुस्ते कृतसत्कारास्ताम्बूलमहणक्षणे । श्रिताः करापाच्छस्त्राणि प्रजिहीषी च मानसात् ॥७८८॥  
 धत्ते भियं सृजति कीर्तिमघं लुनीते मित्रत्वमानयति हन्त विरोधिनोपि ।  
 यात्यध्वभिः प्रतिपदं छमनोनुकूलैर्गैः कामधुकमिव नापहरत्यनर्थम् ॥७८९॥  
 790 राजपुत्रः स तानूचे किं श्रिता इव तिष्ठथ । निर्दोषाः सर्वया प्रेप्याः स्वाम्यादेशानुपालने ॥७९०॥

७७०. १) Thus corr. by A, from A<sub>1</sub> स्वकोत्क°. ७७६. १) Emended; A वैरि-वि°; C वैरिकाववि°. ७८१. १) Thus A; R °वार्षिकम्.

विलम्बतां तथाप्यत्र द्रष्टव्यं महदनुत्तम् । यथोदेव्यत्वं वक्ष्यामि नमश्चात्वं क्षणे क्षणे ॥७९१॥  
 द्विपदीपिक्रम्यादुरगतुरगादिभ्रमकृतो यथास्यां भिद्यन्ते दिवि किल त एवाम्बुदतयाः ।  
 तथा सौम्यकुरक्तामविकृतिभाजस्तनुभृतां क्षणाणां नानात्वाच्च नु इति विकारोर्मय इमाः ॥७९२॥  
 क्षणानुवृत्तिं कुर्वाणास्तथाप्य स्थिता वयम् । तथा सन्तु भवन्तोपि कार्यान्तरविरक्षकः ॥७९३॥  
 अपि चैवंविधा एव विलम्बन्तो रसान्तरम् । आसन्नराज्यप्राप्तीनां राज्ञां स्तुः प्राणसंशयाः ॥७९४॥  
 श्रीधर्मस्योष्मा व्रजति वनतां नूनमासन्नवृद्धेर्नैशं गाढीभवति तिमिरं संनिवृत्तप्रभातम् ।  
 जन्तोरेवं प्रसभविभयस्फारसंपत्न्यवाराजिन्क्रामन्ती विपदुचचितोपद्रवोद्रेकमेति ॥७९५॥ 795  
 प्राणचारेण शकुनं निश्चित्येति वदन्सताम् । आनचक्षे भुभोर्दंतीः स्वोदन्तसदृशीः कथाः ॥७९६॥  
 कालं क्षेपुमुपन्यस्तभुजिष्यन्तीभवद्रसाम् । तेभ्यश्च कथयामास हरिश्चन्द्राभवां कथाम् ॥७९७॥  
 तद्वज्जने स्वरक्षायां बाह्यवार्तागवेक्षणे । व्यापृतत्वं गभीरस्य न तस्य समलक्ष्यत ॥७९८॥  
 अत्रान्तरे तमुद्दिश्य मते जाते नवे नवे । राजभियश्च काल्पायं शतशोभूतागतम् ॥७९९॥  
 उत्कर्षो भूमिपस्तस्य परित्यागं ह्यमन्यत । आदिदेशानुगांस्तांस्तान्भूरिशश्च प्रमापणे ॥८००॥ 800  
 अभिज्ञानोर्मिकादानं वधादेशे तु नास्मरत् । ते नोक्तिं तस्य दूतानामन्वतिष्ठन्त रक्षिणः ॥८०१॥  
 स तान्वन्ध्यभमान्श्रीश्च स्मृत्वाभिज्ञानसंविदम् । सत्त्वात्मजं राजपुत्रं भूराख्यं व्यसृजस्ततः ॥८०२॥  
 अभिज्ञानं वितरतस्तत्करे तस्य मुद्यतः । दैवयोगाक्षणे तस्मिन्मूर्धिकाव्यत्ययोभवत् ॥८०३॥  
 यः पातार्थमुपाजितोन्यशिरसस्तेनैव सिन्धुप्रभुर्वृद्धक्षेत्रपराभवः स्वशिरसः पातं वरेणान्वभूत् ।  
 दिव्या स्त्रैव गदा भुतायुधनृपं हन्तावधीदाहवे यन्नायाय विगण्यते विधिवशास्तेनैव नाशो भवेत् ॥८०४॥  
 तथा चैकस्व विस्मृत्या व्यत्ययेनापरस्य च । अभिज्ञानस्य स नृपो नाशं प्रत्युत लब्धवान् ॥८०५॥ 805  
 आभिजन्वेन हर्षस्य ते क्षणादेव रक्षिणः । प्रपेदिरे द्वितैषित्वमुत्कर्षाज्ञाविरोधिनः ॥८०६॥  
 शारमाक्रान्तमुत्क्रोधो वधायायमुपागतः । इति निर्धाय ते भूरं हन्तुमैच्छन्नुदायुधाः ॥८०७॥  
 षड्वाटिताररिपुटा दृष्ट्वा तस्योर्मिकां करे । तेनैव साकं नृस्यन्तो हर्षं समुपतस्थिरे ॥८०८॥  
 पादव्यस्तोक्तमात्रैस्तैर्निर्गच्छेत्यर्थितस्ततः । अविश्वसन्नाजस्रनुः क्षणमासीत्स चिन्तयन् ॥८०९॥  
 तस्मिन्क्षणे हर्षदेवं हतं ज्ञात्वा रणे स्थितः । कुप्यन्विजयमल्लोभूदधिकोविक्रिप्तपौरुषः ॥८१०॥ 810  
 तं दग्धुमुद्यतं राजधर्मी जीवति तेमजः । अभिधायेति हृदयः कथंचित्पार्थिवानुगाः ॥८११॥  
 प्रत्ययार्थं ततस्तस्य राज्ञा हर्षवधूर्तम् । गृहीतभर्तृताडक्या सुगला प्रैष्यतान्तिकम् ॥८१२॥  
 तां विलोक्यैव विरते वह्निदाहावृषात्मजे । राजा भयप्रतीकारं हर्षत्यागादमन्यत ॥८१३॥  
 गत्वामात्याः स्वयं नोपप्रशस्तकलशादयः । हर्षं निर्भिगडं कृत्वा कारागारात्ततोत्थजन् ॥८१४॥

७९१. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A, 'कुलम्.—' <sup>2</sup>) हेन्यत्वं supplied by A, in space left by A, ७९५. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from 'प्रसाप्य'; A, 'प्रसाते. ७९६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, 'युधोव'. ७९९. <sup>1</sup>) A, gloss काली वमस्ती. ८०२. <sup>1</sup>) Doubtful; thus A R G. ८०४. <sup>1</sup>) A, gloss यः पातार्थमिति एतद्वत्सद्वयोपाख्यानं महाभारते शीघ्रपर्वणि ज्ञेयम्. ८०६. <sup>1</sup>) A, gloss आनीकम् इति वेषावाच्यम्. ८०८. <sup>1</sup>) कं नृस्यन्तो supplied by A, in space left by A, ८११. <sup>1</sup>) Emended; A R G तेमुजः.

- 815 मन्त्रः स तेषां शोकेन वक्राकृतगतगतः । अन्त्यक्षणे आस इव प्रससार बहिर्धरन् ॥८१५॥  
 हर्षः प्रच्छाद्यमानस्तु पौराणां पुष्पवृष्टिभिः । हयमारुह्य सामास्यो रणस्थं नृपमासदत् ॥८१६॥  
 अभिनन्द्यानुजो राजा तमूचे भ्रातरं रणात् । निवार्यागम्यतां कुर्मः प्राप्तकालं ततो वयम् ॥८१७॥  
 तथेति प्रस्थिते तस्मिन्त्यक्त्वा तत्स रणाजिरम् । प्राविशन्मन्त्रिभिः सार्धं कोशं हेमादिसंभयम् ॥८१८॥  
 उत्तीर्णं महतः कृच्छ्राद्धर्षदेवमुपस्थितम् । इदं विजयमल्लोभूषणहर्षाभिजिह्वयः क्षणम् ॥८१९॥  
 820 ततो वयन्दे तत्पादौ स चोत्क्राम्यालिलिङ्गं तम् । तास्ताः कथास्तयोरासनुपकर्तुं पकार्ययोः ॥८२०॥  
 व्यापादयैनमेवाहौ हर्षोत्कर्षं ततो नृपः । निष्कण्टकोसि भवितव्यामस्योपांशु जल्पतः ॥८२१॥  
 ततो विजयमल्लेन नाद्रोहेणादृतं वचः । ज्ञात्वेङ्गितमो हर्षस्तत्तत्तस्तु चकितः क्षणम् ॥८२२॥ युगम् ॥  
 स्वदेहमाभिधीभूतं स भ्रात्रोः ह्येनयोरिव । निष्पन्नपक्षप्रतिमो ररक्षार्धगतधरन् ॥८२३॥  
 आसन्नाभजलस्य दावविगमे विद्युद्भयं शाखिनो मक्रास्याहलतश्च मज्जनमयी शङ्का भवेद्धारिणी ।  
 भोक्तव्यस्य विधिः शुभस्य रभसात्स्वादुत्पनिष्पत्तये जन्तोः संतनुते निराकृतभियो भीत्यन्तरोत्पादनम् ॥८२४॥  
 825 तं हयभ्रमणव्याजान्नक्षितुं निजजीवितम् । ज्ञातवार्ता निजाः केचित्पत्तयः पर्यवारयन् ॥८२५॥  
 साकं विजयमल्लेन ततः संमन्य स क्षणात् । चचाल विद्वद्रापायमाख्यातुं तं महीभुजे ॥८२६॥  
 अयं तद्देहमनः प्राप्तं विनिर्यान्तं नृपात्मजात् । ततो विजयसिंहस्तं संपवेशाक्यवारयत् ॥८२७॥  
 ऊचे च मरणाक्षीणो मर्तुं विशसि किं पुनः । निष्प्रज्ञ गत्वोपविश त्यक्तशङ्कं नृपासने ॥८२८॥  
 एवमुक्तवतस्तस्य भृत्यैः कोशादुपाकृते । सिंहासने हर्षदेवस्तत्तत्तूर्णमुपाविशत् ॥८२९॥  
 830 वैशाख्यच्छादितानन्तप्रातिकूल्या तदन्तिके । उपाविशच्च सुगता महादेवीत्वसिद्धये ॥८३०॥  
 तस्याभिषेकशब्देन समघद्यन्त सर्वतः । रसितेनाम्बुबाहस्य चातका इव मन्त्रिणः ॥८३१॥  
 तद्द्वार्ताभरणेनार्तमुत्कर्षं मन्दिरात्ततः । धूर्तो विजयसिंहोपि कृष्णान्यमनयद्दृष्टम् ॥८३२॥  
 आस्थानस्थस्य भूभर्तुरग्रेण स मितानुगः । नटभ्रीर्दृशे गच्छन्स्थिराः कस्य विभूतयः ॥८३३॥  
 तस्य वैश्वप्रविष्टस्य बहिर्धिन्यस्य रक्षिणः । राशो विजयसिंहस्तत्कृतं कार्यं न्यवेदयत् ॥८३४॥  
 835 कारायां संस्तुताज्जाजपार्थमानीय ठक्कुरान् । तत्सैन्येपस्थितेत्याक्षीद्वयं विजयमल्लतः ॥८३५॥  
 सोप्यधजं प्राप्तं राज्यं भुत्वा तत्सविधं व्रजन् । निन्ये संमान्य तद्वृत्तैः स्वामेव वसतिं क्षणात् ॥८३६॥  
 तत्सैन्यं स्वान्तिकं प्राप्तमद्य वीक्ष्य क्षमापतिः । आनिनाय तमभ्यर्च्य क्षणमात्रेण नीतिवित् ॥८३७॥  
 मद्यं प्राणाद्य राज्यं च स्वया इत्तमिति ब्रुवन् । स प्राञ्जलिस्तमकरोत्क्लेशसाफल्यदायिनम् ॥८३८॥  
 तस्य वैश्वानुकूल्येन नीत्येव ब्रुमयुक्तया । तत्कालमेव तद्राज्यशय्यायां समुपाविशत् ॥८३९॥  
 840 कारानृशान्तःसंवीतान्येव वासांसि धारयन् । सिंहासनेन शुभुमे भीसांनिध्याज्यो नृपः ॥८४०॥  
 तादृक्साहससंरम्भपरिभ्रान्तो दिनात्यये । कृतारोहोय शय्यायां त्यक्तभार इवापतत् ॥८४१॥

८२०. <sup>1</sup>) एकांशः supplied by A, in space left by A<sub>1</sub>. — <sup>2</sup>) Emended with C; A "नृपकर्तुं". ८२३. Thus A; perhaps, "पक्षि". ८२४. <sup>1</sup>) The same hand which has supplanted the marginal note of A, in i. 110, writes here: मक्रास्याहलतश्च मज्जनमयी शङ्का प्लवस्याम्बुधौ हयन्यावर्षे, with the gloss मक्रः जलप्राणिविद्येयः यो जलहस्तिनां पीरयति तन्मुखास्तकासाहवशा-  
 चलितस्यापि ब्रुमयुक्तया.



पदयन्निवसतामेव सर्वतो विशरादताम् । न च निद्रादुलं तत्र नीलितलोपि लम्बवान् ॥८४२॥  
 उत्कृष्टो युधि बहसु मन्त्रं पृच्छन्स्वमन्त्रिणः । आशिष्यान्वहो वत्स नोनकेवेत्यकथ्यत ॥८४३॥  
 मातः शोकोऽपि यन्मन्त्रं तन्माकार्यमिदीपते । पत्न्यायनयादस्माद्भाविर्भी मृणु संविदम् ॥८४४॥  
 अभ्याशिषो बन्धवस्य त्वं तमुच्छिद्योनिनाम् । यः त्रमांसार्पिणां हस्ते स तु त्वत्समर्पयिष्यति ॥८४५॥ 845  
 शरणं मरणादन्मत्तस्मादस्मिन्क्षणेति किम् । त्यक्ताहवानामस्माकं तदप्यप्यतां गतम् ॥८४६॥  
 कवसावफलास्वादकालेत्यन्तमर्तुदम् । बहोभालम्भपाण्डित्यं न विपक्षेण शोभते ॥८४७॥  
 स्वभाषावमनालोच्य न उपायः प्रवर्तितः । सर्वमेकपदे तेन मुहूर्तेनैव हारितम् ॥८४८॥  
 संस्थाप्यसानो दुर्नीत्या हृष्येव जरटः पटः । प्रत्युतोपद्रवोऽपि ह्यतहारः प्रजायते ॥८४९॥  
 एवं भुक्त्वा स तन्मध्याभिर्गत्वाभ्यन्तरं गृहम् । अवलम्बिकया सार्धं विवेश सहजाव्यया ॥८५०॥ 850  
 तत्र संभाषमाधिस्यस्तिष्ठामीत्यभिधाय ताम् । क्षणं निरस्करिण्यन्तरेकाग्र्येवाकरोत्स्थितिम् ॥८५१॥  
 निःशस्त्रेण गते शिन्ध्या पटच्छेदनकर्तरीम् । नाशः प्राणहरास्तेन विद्याः सिद्धात्मना ततः ॥८५२॥  
 फणत्कारेण कर्तव्यं धृताया भुवि शङ्किता । अपहृत्यसहजा रक्तं श्वेतज्जवनिकान्तराद् ॥८५३॥  
 सोऽथ लम्बशिरोनिर्वृत्तान्द्रासृग्दृशे तया । बसावममृद्भ्रान्तश्वेतशतुर्दिशवतः ॥८५४॥  
 तस्यास्तदानीमौचित्यं निर्व्यूढं येन योषिताम् । भर्तृपसादपात्राणामद्याप्युच्चैस्तरां शिरः ॥८५५॥ 855  
 व्रजति रजनी त्यक्त्वा कापि क्षये क्षणदाकरं पदमुपगतस्यास्तं संध्या रवेरनुगच्छति ।  
 इति परिणतो प्रेमण्युधावने परिचिन्तिते कचन नियमाङ्गिण्या बन्धा न वा हृषियां स्निग्धः ॥८५६॥  
 कुलाचारपतिप्रेमसादृश्येभ्यस्तदा । कट्यासहजयोर्गस्माङ्गिण्या बन्धा न पश्यति ॥८५७॥ युग्मम् ॥  
 सापि हि शुसदो वेदमनर्तकी नाद्यमण्डपे । रट्वा तेनावरुद्धास्त्वं भिन्वे राजवधूः पुरा ॥८५८॥  
 कान्तास्रगैरिकास्यन्वकृतसान्द्राङ्गरागया । प्रेम्णो देव इवौज्ज्वल्यं प्रविश्यामि तयार्पितम् ॥८५९॥  
 हर्षदेवस्यापि पूर्वं वेदयात्वे साभवत्प्रिया । अतस्तेनार्थमानापि मरणाच्च न्यवर्तत ॥८६०॥ 860  
 चतुर्विंशत्तद्वेशीयो दिनशिविशनी नृपः । मृतस्तिष्ठन्निशामेकां प्रातः श्लोकित्यतामिसान् ॥८६१॥  
 तस्यावरोधलोकास्यो लोहशस्त्रिस्थिता अपि । कृशानुवर्त्तना काञ्चित्पदवीं धृतमन्त्रवुः ॥८६२॥  
 शस्त्रं संस्थाप्यमानेषु तन्मन्त्रिषु नृपानुगैः । मुमुर्षुर्नोनकः शस्त्रं न तत्वाज क्षणं बद्धा ॥८६३॥  
 विनास्मान्मन्त्रदो राक्षः कोन्धः स्याद्यद्विनैरसौ । मोक्षयत्यस्मांस्ततः पाणाजोपेक्षिष्ठा विचारयन् ॥८६४॥  
 स्वयुध्य एवेति वचः प्रशस्तकलशो बधन् । तदा संस्थाप्यमास स्वयं तच्च समर्पितम् ॥८६५॥ तिलकम् ॥ 865  
 नोपसिन्हारभहारप्रशस्तकलशादयः । बद्धाथ हर्षदेवेन कारागारं प्रवेशिताः ॥८६६॥  
 इत्येवमेकैवाह्ना तारुमाजविपर्ययः । कृतश्च हर्षदेवेन दैवेनैव महाभुतः ॥८६७॥  
 यथाकथंचिद्युक्तास्ता बहवः पृथिवीभूतः । प्रतीतिविषमो मार्गः कष्टमावतितोभुता ॥८६८॥  
 सर्वोत्साहोदकक्षेत्रं सर्वानुज्ञासद्वृतिका । सर्वव्यवस्थाजननी सर्वनीतिव्यपोहकृत् ॥८६९॥  
 उद्विक्तश्रावणस्फूर्तिरुद्विक्ताश्रावणमिति । उद्विक्ताश्रावणसंपत्तिरुद्विक्ताश्रावणमिति ॥८७०॥ 870

- काश्योस्तेकद्वयभा हिंसोस्तेकमर्चकरी । सत्कर्मोस्तेकललिता पापोस्तेककलकुता ॥८७१॥  
 स्पृहणीया य वज्र्या च वन्द्या निष्ठा च सर्वतः । निधोद्या चोपहृत्स्या च कम्प्या शोभ्या च धीमताम् ॥८७२॥  
 आशास्या चापकीर्त्या च स्मार्त्या त्वाज्या च मानसात् । हर्षराजाभया चर्चाकथा व्यावर्णविष्यते ॥८७३॥ कुलकम् ॥  
 नूनं स तेजसैरेव सद्यजे परमाणुभिः । कुतो न्ययाभूत्सवे दुष्प्रेक्ष्यो महतामपि ॥८७४॥  
 875 न मर्त्येषु न देवेषु तद्वयो रक्षते क्वचित् । दानवेन्द्रेषु स प्राज्ञैः परमुपेक्ष्यते यदि ॥८७५॥  
 प्रतिमार्कपरीमाणज्वलत्कुण्डलमण्डितः । उतुङ्गमुकुटानङ्गविकटोष्णीवमण्डलः ॥८७६॥  
 प्रसन्नसिंहविभेक्षी नीचदम्भभृच्छटाञ्जितः । वृषस्कन्धो महाबाहुः दयामलोहितविमहः ॥८७७॥  
 व्यूढवक्त्राः क्षाममध्यो मेघचोषगभीरकाक् । सोमानुषाणामपि यत्प्रतिभामङ्गकार्यभूत् ॥८७८॥ तिलकम् ॥  
 सिंहद्वारे महाघण्टाधनुर्दिकमबन्धयत् । झालुं विह्वलिकामान्स प्राप्तोस्तद्व्याघसंज्ञया ॥८७९॥  
 880 आर्ता च वाचमाकर्ण्य तेषां तृष्णां निवारणम् । प्रावृषेण्यः पयोवाहध्वानकानामिवाकरोत् ॥८८०॥  
 आचक्रवर्जो निर्हेमभूषणोत्पपरिच्छदः । दृष्टो विगतो न कश्चिद्राजमन्दिरे ॥८८१॥  
 सिंहद्वारे नरपतेर्नानाजनसमभिते । सर्वदेशश्रियो भान्तमासंज्ञाशीकृता इव ॥८८२॥  
 कपेतसंख्याः सौवर्णमृदुलाकटकाग्नितः । भेमुर्मन्त्रिप्रतीहारमुख्याः क्षमापतिमन्दिरे ॥८८३॥  
 एवं स्फूर्जन्स नृपतिर्नवसाक्षान्वहन्धरः । अभुञ्जिजयमल्लस्य गुरोरिव मते स्थितः ॥८८४॥  
 885 आसीद्यमानवधसः कृतज्ञेन महीभुजा । तस्याभूत्पार्थिवस्येव सेवकैः संकटा सभा ॥८८५॥  
 स्वसैवजाननादृत्य रक्षन्संस्थाप्यतिक्रमम् । पित्र्येभ्य एव अन्त्रिभ्यः सोधिकारान्समर्पयत् ॥८८६॥  
 द्वारे चकार कन्दर्पं मदनं चापि कम्पने । अग्न्यान्विजयसिंहादीन्कर्तव्ये च निजे निजे ॥८८७॥  
 तेन प्रशस्तकलदापमुखाः शान्तमन्त्रिणा । बन्धास्तस्यज्य कार्येषु मित्रेष्वेव नियोजिताः ॥८८८॥  
 स्मृत्स्वार्पकारान्बुधदूतमात्यो नोनकः परम् । धात्रेण सप्त धात्रा कोपाच्छूले विपादितः ॥८८९॥  
 890 काले काले तु कार्येषु संकटेषु महामतिम् । संस्मरन्स्वामिभक्तं तं पञ्चात्तापेन पश्यते ॥८९०॥  
 योग्यः कृतापकारोपि कदाचिदुपयुज्यते । विहितागारदाहोभिः शरणं भोज्यसिद्धये ॥८९१॥  
 संदर्यामे स्वभार्तावाः कर्णनासावकर्तनम् । विद्वशाभहो राजभृत्यैः भूलेमैव विपादितः ॥८९२॥  
 उदये संविभेजे स भूत्वाङ्काराभिनिर्गतान् । मधौ प्रफुल्लः शास्त्रीव भूक्तान्भुविक्वरोत्थितान् ॥८९३॥  
 राक्षोः क्षेमस्य यः पीबो वज्रजः स महीभुजा । सर्वमात्यप्रधानत्वं निन्ये सुन्नः सहानुजः ॥८९४॥  
 895 राक्षो यात्रादिसमये प्रेक्षकाणां पदे पदे । एक एकोभवन्मन्त्री महीपालधमप्रहः ॥८९५॥  
 सर्वप्रतीहारचटामूर्धनमधिरोपितः । अथराजो नुजस्तस्य जीवितावधिकोमवत् ॥८९६॥  
 आज्ञवीयात्रया भानोरानृक्षत्वा - - - । धम्मटः सोपि तान्ब्रह्मैर्भूतपुत्रैः सहायवी ॥८९७॥

८७९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> मया°. ८८०. <sup>1</sup>) कर्ण and दृष्ट्या supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ८८१. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> indicates here a lacuna of two aksharas; O विगतोत्तापे; perhaps, विगतोद्देगे (?). ८८२. <sup>1</sup>) Emended; A °नालीपापी°. ८८३. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> - - - - सप्तमज्य कार्येषु नियोजिताः. ८८९. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> स्मृत्स्वीय°. ८९३. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; perhaps, to be read विद्वशावहो; cf. vii. 617, 621, 680. ८९३. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> gloss मधौ वसन्ते भुविक्वरोत्थिता भूक्तान् नीचवज्रम् इति भाषया प्रसिद्धाः ये भस्तावन्निनि सुखे सुभेभ्यः भुविक्वरोभ्यः वसन्तसमये उमिष्ठमिति शास्त्रीपरि सञ्चारार्थे ॥. ८९०. <sup>1</sup>) Here A<sub>1</sub> indicates a lacuna; C °नृत्वादिचक्षण.

संमान्यं तं नरपतिः स्वकृते हारिताम्यम् । सभातृपुत्रमवासीत्स्वाविशेषेण सर्वदा ॥८९८॥

विमज्ज भुञ्जतो राज्यं तस्यैव मेरितः क्षतिः । क्रमाद्विजयमल्लोप दुमुसुर्विकृतिं वधे ॥८९९॥

राज्यं प्रादाः किमन्यस्मै जित्वेत्सुक्तः स दुर्जनैः । तल्लिच्छर्मज्जयामास वधं प्रथमजन्मनः ॥९००॥ ०००

विजये मन्दिरे इन्द्रमिति संमन्य भूपतिः । चागं विधाय व्याजेन तेनावन्तु निमग्नितः ॥९०१॥

मन्ये भुक्तिं गते राज्ञः सोयास्कन्दविशङ्कितः । आदिदेश स्वसैन्यानां हुतं संनहनोद्यमम् ॥९०२॥

संनदे राजसैन्येव हुतं निर्घेत्य भूपतेः । इता विजयमल्लेन मन्दुराभ्यस्तुरंगमाः ॥९०३॥

संहरन्तुरगान्भीक्ष्व प्रहरन्तुर्वैरतम् । कुर्वन्महादवं वीरो निर्गन्तुं तत्परे पुरात् ॥९०४॥

आश्लिष्य वृष्टं तिष्ठन्त्या जायया सहितो मजन् । स चकार तुरंगस्यः संधायमतिमानुषम् ॥९०५॥ ००५

धरासारैः क्षणे तस्मिन्कालजलदोज्झितैः । विपर्येत्य पृथिवी सर्वतः समलक्ष्यत ॥९०६॥

भांकारमादतारम्भभूरिभेरीरवे रणे । आसारेण शरिषासीच्छाद्यमानो नृपात्मजः ॥९०७॥

तं क्षीयमाणपूतनं म्रान्तं हन्तुं समुद्यताः । कर्माणि प्राकृतानीष न खण्डकछता जहः ॥९०८॥

ममलेतुं पयोवेगैर्वितस्तासिन्धुसंगमम् । सजानिरन्तरङ्गोऽयमवतीर्थं स वाजिनः ॥९०९॥

सर्ववार्मकरोत्पत्न्यां मज्जनं रिपुसंकटे । सिन्धुं प्रवृद्धामुत्तीर्ष्य तुरंगोपि तमन्ववान् ॥९१०॥ ०१०

दिषां दृग्गोचरायातः स तमारुह वाजिनम् । दद्वेशोन्मुखो वीरः प्रायालहरवर्त्मना ॥९११॥

कन्दर्पहारपतिना सर्वतो दक्षपटतिः । गिरीशुलङ्घज आविर्भूतिरिगुप्तं दरपुरीम् ॥९१२॥

दरदाभ्यर्चितं तत्र श्रीविद्याधरहिना । केचिन्निजाः परिजनाः शानकैस्तं प्रवेदिरे ॥९१३॥

भुत्वा स्वीकार्यमाणं च संरम्भं डामरादिभिः । प्रायुक्तं हर्षपृष्ठीमृदुपावांश्चकितोन्वहम् ॥९१४॥

तेषु बन्धेषु शीतर्तुं सोतिबाह्य दरपुरे । डामरैः प्रहितालापधैवे यावामवाग्महात् ॥९१५॥ ०१५

उत्तीर्य संकटांस्तिष्ठन्मार्गान्तः पटमण्डपे । अकस्मादभवन्मानी हिमानीहतजीवितः ॥९१६॥

यदुल्लासाय संरम्भो धीरैर्विस्तार्यते महान् । कृत्वं हिनस्ति तौवमत्यल्पेनैव वस्तुना ॥९१७॥

उन्मीलनं निगमरुचिः प्रयत्नयोषां सहयोग करैः करोति ।

उन्मूलयत्येककरेण तानि पद्मानि धाता कुपितो द्विपेन ॥९१८॥

द्विराज्यशङ्कुया केचित्कालं संकुचितं ततः । भूयः प्रथमतो लभं राज्यं हर्षमहीभुजः ॥९१९॥

राजशम्भस्मदा सेहे न कुचाप्यधिरोपणम् । अस्तुदपतया तस्मिन्नुत्प्रेषाम्बराजश्च ॥९२०॥ ०२०

क्षशोभादाविनीर्भङ्गीः प्रार्थयत मण्डले । निर्मत्सरो नरपतिः पुण्यर्तुरिव कानने ॥९२१॥

मुक्तकेशा निरुष्णीषा निष्कलाभरणाः पुरा । संख्यजैकं महीपालममवजिह देहिनः ॥९२२॥

धम्मिल्लप्रथमाद्य मदनः कम्पनापतिः । जयानन्देऽप्यमात्यान्वधिबार्धोरकधारणात् ॥९२३॥

९०२. ') यास्कन्ध supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—') Emended; A 'मोक्षतम्. ९०४. ') संहर supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ९०६. ') Thus A<sub>1</sub> perhaps, to be read प्राकृतानीष. ९०९. ') सजानिर supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'तस्मै'.—') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'तार्क'. ९१०. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'जायक'.—') स्वरुपा and न supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ९११. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'ररया'.—') A<sub>1</sub> indicates a lacuna; C 'वरेहिना. ९१५. ') ज्जयाम् supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ९१६. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'दुर्जन'. ९१९. ') प्रथमती लभं राज्यं supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.

- अन्धभूत्याधिपक्रोधमविशेषेण मण्डले । तेन राज्योचितो वेपस्तत्र राज्ञा प्रवर्तितः ॥९२४॥ युग्मम् ॥
- 925 स केषांचिदमास्थानामाकल्पोल्लास्योभिनाम् । निर्मलसरः स्वदासीभिरात्रिकमकारयत् ॥९२५॥  
 दक्षिणास्याभयवृद्धिः मित्रा तस्म विलासिनः । कर्णाटानुगुणद्वङ्कुस्ततस्तेन प्रवर्तितः ॥९२६॥  
 लङ्कालीदलाः स्थूलचन्दनस्यास्रदुन्दराः । रेजुर्जनास्तदास्थाने आप्यदीर्घासिधेयवः ॥९२७॥  
 स्वर्णकेतकपञ्चाङ्गजुटलम्बोर्जितवज्रजः । चटुलातिलकाभिष्टविलोलतिलकाङ्कुराः ॥९२८॥  
 अपाङ्गभोत्रयोर्बद्धसंभयोञ्जनरेखया । निर्मीरज्जिकेद्वान्मबद्धहेमोपवीतकाः ॥९२९॥
- 930 अधराम्बरपुष्कान्तैर्लम्बैश्चुम्बितभूतलाः । प्रच्छादितार्धदोलैर्लवकम्बुकाङ्कपयोधराः ॥९३०॥  
 कर्पूरोद्भूतनस्मेरा भ्रमन्त्यस्तरलधुवः । बभुराभितपुवेषां शशाङ्कुच्छलदङ्कुताम् ॥९३१॥ चक्रलकम् ॥  
 अन्योपजीव्यतां प्रापुस्तस्यार्धित्वेन मार्गणाः । विश्वाप्यायकतां मेघाः प्रणवेनेव वारिधेः ॥९३२॥  
 प्रसादैस्त्यागिनस्तस्य राज्ञः कनकवर्षिणः । समस्ता गायकगणाः पार्थिवस्पर्धितां ययुः ॥९३३॥  
 विहङ्गशृङ्गमणिभूभृत्पण्डिताल्लजमण्डितान् । चकार युग्यतुरगच्छन्नादिप्रक्रियाभूतः ॥९३४॥
- 935 कश्मीरेभ्यो विनिर्वाणन्तं राज्ये कलशभूपतेः । विद्यापतिं यं कर्णोटस्थके पर्मोडिभूपतिः ॥९३५॥  
 प्रसर्पतः करटिभिः कर्णोटकटकान्तरे । राजशेमे दृश्ये तुङ्गं यस्यैवातपवारणम् ॥९३६॥  
 त्यागिनं हर्षदेवं स भुत्वा शुकविबान्धवम् । विन्हणो वञ्चनां मेने विभूतिं तावतीमपि ॥९३७॥  
 सौवर्णमलसाराद्यां राजधान्यो धरापतेः । सुबह्योभलिहृष्टा भेजिरे भुवनाङ्गताः ॥९३८॥  
 तदीये मन्दनवने द्रुमेभ्यो नो व्यधुः स्थितिम् । त्यागिना निर्जितास्तेन केवलं कल्पपादपाः ॥९३९॥
- 940 विविधाभिरभून्वायु विहङ्गमृगजातिभिः । तेन व्यामदिगाभोगं चक्रे पम्पाभिर्ध सरः ॥९४०॥  
 सोझासीद्यावतीर्विद्यास्तासां नामापि निधितम् । वक्तुं नास्त्येव सामर्थ्यं व्यक्तं वाचस्पतेरपि ॥९४१॥  
 गीतमाकर्ण्यतेद्यापि तस्य वाग्मेयकारिणः । विपक्षैरपि पश्मापलुटद्वास्पोदविन्दुभिः ॥९४२॥  
 स्वपतो दिनयामौ द्वौ सर्वकालं विलासिनः । हस्तस्थामस्य तस्यासीद्यामिनीषु प्रजागरः ॥९४३॥  
 तस्य दीपसहस्राङ्गैः स्थितस्यास्थानमण्डपे । विहङ्गोष्ठीगीतनृत्तप्रस्तावेन क्षपा ययुः ॥९४४॥
- 945 कथान्ते शुभुत्रे तत्र पर्णचर्वणजः परम् । कान्ताधम्मिल्लशोकालीबुटिजन्मा च मर्मरः ॥९४५॥  
 वितानैः सपयोदेव सापिशप्रेव दीपकैः । दक्षमण्डैः सशम्पेव सधूमेवासिमण्डलैः ॥९४६॥  
 साप्सरा इव कान्ताभिः सनक्षत्रेव मन्त्रिभिः । सर्षिसंघेव विदुषैः सगन्धर्वेव गायकैः ॥९४७॥  
 निम्यसंकेतवसतिर्धनस्य यमस्य च । एकं विहरणार्ण्यं दानस्य च भयस्य च ॥९४८॥  
 क्षपास्थानस्थितिस्तस्य राज्ञः शक्राधिकभिः । कस्य वाचस्पतेर्वाचा वक्तुं कात्स्न्येन शक्यते ॥९४९॥ चक्रलकम् ॥
- 950 रै क्मैव राजतैश्चासीद्यवहारस्तदा घनः । मण्डले विरलामुष्मिन्दीप्तास्तज्जैः पुनः ॥९५०॥  
 शण्डनायकतां प्राप्य सुजः सर्वोन्नतिं भजन् । तस्मिन्काले त्वभूलोमाक्षीचो मुष्टिपत्रः परम् ॥९५१॥  
 निजा जयवने सूर्यामूलके विजयेश्वरे । आख्यान्ति यस्य लुब्धत्वं निर्व्ययस्थितयो मठाः ॥९५२॥

९२८. <sup>1</sup>) A, gloss ललाटलम्बकपञ्चाङ्गजुटलतिलको मतः. ९३१. <sup>2</sup>) Emended; A° पुष्पा. ९३५. <sup>3</sup>) Thus corr. by A, from A, 'दृश्ये. ९३८. <sup>4</sup>) Thus corr. by later hand from A, सौवर्णमाल°.—<sup>5</sup>) राज्ञा supplied by A, in space left by A, [C. VII. 925

भुवि तस्याधितानावदीनाद्यानि निवारणम् । हृस्पष्टं माप पट्टस्य राजवल्लभीः कृताज्जगत् ॥९५३॥  
 नन्दिक्षेत्रे ध्ववीकृत्य प्रत्यब्दं सप्तवासरात् । चण्डकः सफलां चके सर्वकालार्जितां भिषम् ॥९५४॥  
 कृष्णाजिनो मधुमुष्णीमुखैर्दणैः क्षमाभुजा । अदरित्रीकृता विद्या निःशेषार्तिच्छिदार्जिनाम् ॥९५५॥ 955  
 राज्ञो वसन्तलेखाख्या शाहिर्वंशमिवाकरोत् । मठामहाराजगरे पूज्ये च त्रिपुरेश्वरे ॥९५६॥  
 माहे भवमयी काचिदित्थं ज्वालेव सोद्यवौ । उदारप्यवहारं तु न तत्राज्यं प्रचक्षते ॥९५७॥  
 भय प्रवृत्तिं संप्राप्ताः शनकैर्नवमन्त्रिणः । पूर्वामात्यद्विषो राज्ञो मतिमोहं प्रचक्रिरे ॥९५८॥  
 कुठार्ताङ्गियुगः क्षिप्त्वा बहुपरं गृह्णाति धावन्नहिं भानुः । पदसहस्रभाष्यतिपदं संचार्यते नूरुणा ।  
 वध्यन्ते बलिनोपि यत्नबुद्धयैः सामर्थ्यहीनैश्च यद्वाभ्यन्ते परिपूर्णवृत्तय इह दैवस्य लीलायितम् ॥९५९॥  
 स सर्वशास्त्राभिगमयौढः परिवृद्धो विशाम् । बन्मोहितमतिधके वैधेयैरपि मन्त्रिभिः ॥९६०॥ 960  
 विषयस्य पितुर्वैरप्रतिकारविधिस्तथा । स राजधानीनामाङ्गमठादि निरलोठयत् ॥९६१॥  
 स्वागी तत्कोशसंभारं ध्ववीकुर्वन्निस्ततः । लुब्धस्य चाभिधां तस्य पापसेन इति व्यधात् ॥९६२॥  
 भुक्तान्ते भुङ्क्षीलानां षोडशं मूढचेतसा । स्पष्टं पट्टचक्रिकं राज्ञा स्त्रीणां तेन शतत्रयम् ॥९६३॥  
 बाह्यशीलादृशीस्तत्र नारीर्धन्यस्यतानि शम् । नागृह्यन्त परं डोम्बजन्मगमकुलाङ्गनाः ॥९६४॥  
 भ्रान्तान्तरे पूर्वमाणो गूढं कोटपदातिभिः । पुनर्भुवनराजो भूहृद्दरालम्बिलुब्धधीः ॥९६५॥ 965  
 स दर्पितपुरं प्रापः कन्दर्पहारनायकम् । भुत्वा योद्धुं विनिर्घातं ययौ भूयोप्यदृश्यताम् ॥९६६॥  
 तस्मिन्प्रसङ्गेपि नृपो दध्यजाजपुरीपतिः । संप्रामपालः केनापि हेतुना विक्रिषां ययौ ॥९६७॥  
 कन्दर्पे कोटभृत्यानां भिन्नानां संपशोद्यते । कुध्यजाजपुरीं राजा व्यदजवृण्डनायकम् ॥९६८॥  
 स महद्भिः समं सैन्यैर्गच्छंल्लोहरवर्मना । अधीरः कोटकच्छेषु सार्धं मासं व्यलम्बत ॥९६९॥  
 प्रत्यासन्नाच्छुचेर्मासात्प्रतापाद्य विरोधिनाम् । वस्यतस्तस्य यात्रायां न संकल्पोऽप्यराजत ॥९७०॥ 970  
 अविशेषज्ञभावेन भर्तुस्तिष्ठच्चिरद्यमः । ततो जगाम कन्दर्प एवोपालम्भमावताम् ॥९७१॥  
 कृतप्रतिज्ञो नाहारतया राजपुरीजये । उपालम्भादितः सोद्य निःसामप्योप्यवाचलत् ॥९७२॥  
 निराहारस्य वसतः कन्दर्पस्याग्निगह्वरे । पष्ठेऽहचभूजाजपुरी योजनेभ्यधिके स्थिता ॥९७३॥  
 अस्याहतः सोरिबलाक्षिपच्छस्त्राणि पातयन् । कदलीपल्लवान्मृद्गन्धनं सिंह इवाविशत् ॥९७४॥  
 इण्डनायकसैन्येभ्यः परमेकस्तमन्वगात् । सेनानीः कुलराज्याख्यो बुद्धराजकुलोद्भवः ॥९७५॥ 975  
 तं बाष्पाख्यां राजपुर्यां हतासंख्यादितं द्विषः । निहत्य भुङ्क्षच्छाङ्गं कन्दर्पे मेनिरे हतम् ॥९७६॥  
 मध्याह्ने स तु कन्दर्पः स्वयं संपाविशद्वली । राजधानीं राजपुर्यां विश्वविधौ समं भटैः ॥९७७॥  
 द्विषां विश्वस्तद्वज्राणि योधानामनिवर्तिनाम् । दरोध राजपुर्यये तत्पदातिशतत्रयम् ॥९७८॥  
 काश्मीरिकाणां निहतं रणे तत्र शतत्रयम् । अत्वारि तु शतान्युर्वी खड्गानामप्यशेरत् ॥९७९॥  
 भग्ने रिपुबले दूरमसंख्येयैश्चित्ताभिभिः । संस्कुर्वन्निरृताज्ञाशीघ्रणो मृत्योर्महानसः ॥९८०॥ 980  
 तेनैव स्वाम्युपालम्भवेतालो रभसार्पितः । रणदमशाने वीरेण क्षमितो मांसशोणितैः ॥९८१॥

९५५. ') Emended; A डोम्ब. ९७९. ') Emended; A काश्मीरका.



- वाममात्रावशेषेऽङ्गि पुनरेवाय संहताः । द्विषः परिभवोत्तमाः कन्दर्पं योजुमाधुः ॥९८२॥  
 ततस्तानय नाराचाक्षिषेप स संयुगे । लिप्तानौषधितैलेन विद्धा धैः प्राज्वलन्दिशः ॥९८३॥  
 आग्नेयं वेद्यसावस्त्रमिति मूढा विशङ्किताः । ते दूरं प्रयवुर्भीता निन्दन्तः पुनरागमम् ॥९८४॥  
 ९८५ प्रगल्भभावः प्रतिभानमोजः प्रयोषचातुर्धमसंभ्रमश्च । महाशयानामतिसंकटेषु धैर्योपनयानं धियं जहाति ॥९८५॥  
 राजधानीं प्रविष्टः स भानावस्तामिलाशिनि । भूषोप्यपश्यत्स उन्नां बाष्पालीं बहलैर्बलैः ॥९८६॥  
 योजुं वियाहः शुभाव प्राप्तं तं दण्डनायकम् । घोरं रणाटवीं दृष्ट्वा भयात्स्थगितसैनिकम् ॥९८७॥  
 स्वीयैर्दृष्टैः क्षतैः कैश्चिद्व्यन्त्यधिकमाहवे । पारकीयैस्त्रसन्त्यन्ये कोन्तरं वेत्ति देहिनाम् ॥९८८॥  
 आनीतोद्य विनिर्गत्य तेनैव स भये ब्रुवन् । स्पर्धमानो यथाम्भोधौ मज्जन्हसिन वायसः ॥९८९॥  
 ९९० रक्तप्रजं वीतसैन्यमभिघ्नं बहुकोशवत् । परराष्ट्रं विशेदेवं स्ववीर्येणैव कोपरः ॥९९०॥  
 प्रणतात्करमाशाय ततो राजपुरीपतेः । मासमात्रेण कन्दर्पः पुनः स भुवमाययौ ॥९९१॥  
 प्रत्युग्रमादिसत्कारैः कृतपूजो महीभुजा । स दण्डनायकादीनां शिरःभूतावहोभवत् ॥९९२॥  
 परिहासपुरे पारिपाल्यं कुर्वन्कटोरधीः । वातगण्डाख्यया ख्यातिं निन्द्ये यस्तत्र पर्वदा ॥९९३॥  
 प्रभूतोत्कोचसंघीतसचिवप्रेरणस्पृशा । अपास्य वामनं राज्ञा पादामादौ नियोजितः ॥९९४॥  
 ९९५ आनन्दः स क्षणे तस्मिन्निच्छन्द्याराधिकारिताम् । कन्दर्पेक्षिणामासीन्मन्त्रिणामतिसंमतः ॥९९५॥  
 तत्प्रेरितस्ततः पातुं लोहरं विद्रुताहितम् । मण्डलेश्वरतां दत्त्वा कन्दर्पं प्राहिणोक्षृषः ॥९९६॥  
 मन्त्रविक्रमसंपन्नः कुभृत्यैः स्वोदयेच्छुभिः । युक्त्या तया राजपशोः समीपास्तोपवाहितः ॥९९७॥  
 दूत्यार्क्षायमिति प्रहाय निकटार्क्षान्तरं वाग्मिनं सूरिं बन्धुवियोगकृच्छ्रं नृपपशुर्नायाति नाशं चिरात् ॥९९८॥  
 भवर्क्षानास्त्ववद्यापि कन्दर्पमीतिराशयात् । राक्षोः जगत् कालेन सा मुष्टेरिक् बालुका ॥९९९॥  
 १००० उत्कर्षपुत्रावावाय चिकीर्षुर्लोहेशताम् । कन्दर्पो वर्तत इति क्षितिपं मन्त्रिणोवदन् ॥१०००॥  
 तथेति नृपतिर्गृह्णन्बन्धुं हन्तुमथाभु तम् । ससैन्यं व्यसृजत्यहं टर्कं चासिधराभिधम् ॥१००१॥  
 तथोः संप्राप्तयोर्वातां तां लेखव्यत्ययाद्विदन् । विमुखधकितास्मा च कन्दर्पोभूषया मुहुः ॥१००२॥  
 केलिभूतक्षणे हस्तं मृगस्तेवकवत्पुरः । आसीदसिधरस्तस्य बन्धुर्मभ्युद्यतस्तदा ॥१००३॥  
 ततः पाणिं विनिष्कृत्य सोऽङ्गुष्ठायेण तत्करम् । अमृग्रायेण निस्त्वक्कं क्लिप्तः पक्षीव सोमम् ॥१००४॥  
 १००५ अनन्तरश्चो भूभृद्य तेनात्मा च नृपाभितः । विगर्हते स्म खिन्नेन पट्टश्चैवमकथ्यत ॥१००५॥  
 नेवाशयो नरपतिः कुटुम्बं प्राहिणोतु मे । अर्पयित्वा ततः कोटं प्रयास्यामि दिगन्तरम् ॥१००६॥  
 आनीय दत्तांस्तैर्ज्ञानीनादाय शोषवर्जितः । स विमुक्ताधिकारोऽथ मन्त्री वाराणसीं ययौ ॥१००७॥  
 हत्वा गयायां सामन्तमेकमन्त्रं निवेद्य च । कादमीरिकाणां चक्रे स आह्वयुत्कनिवारणम् ॥१००८॥

९८२. <sup>१</sup>) Emended; A 'यवो तन्ना. ९९१. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps, to be read स्वयुध. ९९४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, वासव. ९९९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A, मुष्टेरिक्. १००१. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss मन्त्रिण. —<sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A, रक्षि. १००२. <sup>१</sup>) तां supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १००३. <sup>१</sup>) Emended with C; A 'न्तेवकवत्पुर. —<sup>१</sup>) Emended; A बन्धुम्. १००४. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A apparently निस्त्वक्कं; R G निस्त्वक्कं. १००८. <sup>१</sup>) Emended; A कादमीरिकाणां.

स हत्वा वीरसेनान्धं ससैन्ये दुर्गमेध्वनि । पूर्वाशामध्वनीनां च व्यधाक्षिर्धृतकण्टकाम् ॥१००९॥  
 व्याघ्रं निहत्योमसत्त्वं वाराणस्यां निरस्यता । पूर्वा दिग्भूषिता तेन मदैः द्रुकृतकर्मदैः ॥१०१०॥ 1010  
 ते तच्चिरासनदेव लम्बलक्षाः कुमन्निगः । धन्योन्यात्तथा जघुरथ कार्याणि भूमजः ॥१०११॥  
 स्वैराहारोदितगुहमदाः शृङ्गकण्डूतिष्ठान्त्यै दुर्वारेण्यकिलुचमतयो यत्र दुर्मन्त्रिनेषाः ।  
 प्रन्त्यन्योन्यं भवति गणितैर्वासरैरेव कैचिन्मध्यस्थाणोरिव नरपतेस्तत्र सर्वाङ्गभङ्गः ॥१०१२॥  
 अतिक्रामति कालेय पार्थिवं हन्तुमुद्यमम् । दुद्रुक्षुर्जातराज्येच्छस्तान्बह्विर्धम्मटोभजत् ॥१०१३॥  
 द्रोहापवादभागेव भवेद्राज्यमिदं पुनः । मामेव वैद्यथापुत्रत्वादनर्हेस्मिन्नुपेक्ष्यति ॥१०१४॥  
 इति संमन्य ह्यधिरं निहन्तुं पृथिवीभुजम् । प्रेरितो जयराजोभूत्सेनासरलचेतसा ॥१०१५॥ युग्मम् ॥ 1015  
 त्रिलावप्रामंजान्क्षिप्वा तीक्ष्णान्द्रोहाय भूपतेः । लोचरोधवधूर्हित्रा विदधे मध्यपातिनीः ॥१०१६॥  
 क्रमास्तिदधुन्मुखे तस्मिन्कार्ये राजपुरीं नृपः । दूत्याय व्यसृजज्जातु बहुमानेन धम्मटम् ॥१०१७॥  
 सहस्रमङ्गलगृहे बुद्धिनापेक्षया स्थितम् । तं सिद्धिमङ्गलचकितो जयराजः समाययौ ॥१०१८॥  
 तमर्थं मण्डपे गूढं तथोर्मन्त्रायमाणयोः । प्रयागानुचरः कश्चिन्निसिष्यवहितोशृणोत् ॥१०१९॥  
 तदावेदिततद्दार्ताप्रयागात्तत्कथां ततः । बुद्ध्या निवर्तयामास धम्मटं गमनादृपः ॥१०२०॥ 1020  
 कुलक्षयभयात्तिष्ठंस्तत्पतीकारमन्धरः । स्वमेव केवलं रक्षन्नासीत्स चकितोन्वहम् ॥१०२१॥  
 असिद्धिं जयराजस्तु रष्ट्रा दूतैः स्वसंमुखौ । क्षमालङ्कारौ वीरौ वागपाजामिधौ व्यधात् ॥१०२२॥  
 स्वभृत्यैर्मदनिर्यातैर्ययातुं तं निवेदितम् । भुत्वा क्षपावां क्षितिभृदिषु विक्षेप रक्षिणः ॥१०२३॥  
 व्याजाद्यावां वदन्सज्जः प्रातस्तान्बह्विरेव तम् । चतुष्कं पूजने धूर्तो जयराजमुपानयत् ॥१०२४॥  
 राज्ञो दत्तार्गले धात्रिं स्थितस्य स्थानमण्डपम् । सत्रा स भ्रातृपुत्रेण धम्मटेन ततोविशत् ॥१०२५॥ 1025  
 रक्षिणोद्य बहिर्यस्य प्रयागः पार्थिवाश्रया । जयराजं बधानिति नीचैर्धम्मटमभ्यधात् ॥१०२६॥  
 धम्मटे विधसज्जशस्त्रं जयराजस्त्यजेद्भुवम् । निदेशेनामुना वेत्ति स्वमज्ञातं च धम्मटः ॥१०२७॥  
 इयैरेकस्य वा युद्धे तयोर्मृत्यौ हितं च नः । व्यक्तीकृतैक्ययोर्वापि वधो लोकेष्यगर्हितः ॥१०२८॥  
 इति निध्यायतः शश्वदविरोधेन वेधसः । प्रज्ञास्य मत्स्यमाश्रयो मन्त्रो युक्ततमस्तथा ॥१०२९॥ तिलकम् ॥  
 नाबुद्ध मां धुवं राजा तान्बह्विरेति विधसन् । जयराजमुपागत्य ततो धाट्यार्धचोन्नवीत् ॥१०३०॥ 1030  
 अपसन्नस्त्वायि नृपौ यद्यद्द्रोहोसि निभयात् । तत्त्वयाभु विभुद्वयार्थमसिधेनुः समर्प्यताम् ॥१०३१॥  
 द्वैवेन वा मोहितः स तद्विभासेन वात्यजत् । आक्षिप्यमाणः शस्त्रास्त्रकोविदः शस्त्रमन्यवत् ॥१०३२॥  
 वैह्व्यदर्शनात्सेर्व्यस्ततः स पदेषां गिरम् । तन्वज्रपौत्रदुस्त्राक्यस्तं जगदाज्जकात्मजः ॥१०३३॥  
 न त्वं निःसत्त्व कट्याया जातः कलशभूभुजा । आसीज्जगयिता नूनं ह्रीवो यः कश्चिदेव ते ॥१०३४॥  
 निष्ठायां धैर्यचर्याणां परिणाममजानता । तेनेत्युक्तः स ह्रीताम्बुलित्कङ्कमोपमोभवत् ॥१०३५॥ युगलकम् ॥ 1035  
 द्रोहोदन्तं पृच्छयमानो धीरस्तन्मध्यपातिनम् । यातनाक्लेशितोप्युचे स्वमेव न तु धम्मटम् ॥१०३६॥

१००९. <sup>1</sup>) च has been erased by A<sub>1</sub>. १०१२. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand दुर्मन्त्रिनेषाः. १०१४. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> वेद्यथा. १०१८. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> स्थितिम्. १०२४. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> पूर्वैः; A<sub>2</sub> in margin भोजने. १०२६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> प्रायम्.

- विषममन्त्रवीर्येण मोषीकृतविषाशनः । रज्ज्वा निषिद्य मीषार्थं ततो निक्षिपि विपादितः ॥१०३७॥  
 जट्यकेन प्रतीहर्त्रा शिरःस्थितोऽजितं यवौ । भङ्गारनङ्गलातोये तद्वपुर्मत्स्वमोज्ज्वलाम् ॥१०३८॥  
 तमेकसप्तमे वर्षे हत्वा भाद्रपदे नृपः । वर्षं वभीरुददौ भस्मटस्याप्यचिन्तयत् ॥१०३९॥  
 1040 आदिदेशाय तस्मिन् रजः शस्त्रभृतां वरम् । भूरं कलशाराजाख्यं ठकुरं लोहराभवम् ॥१०४०॥  
 प्रहिणोति वदा दूतं प्रयागस्ते तदा स्वया । संपाद्यमेतदित्यूचे तं चोपचितसक्रियम् ॥१०४१॥  
 असिद्धिभीत्या स्वं दूतं स प्रहिण्वन्प्रयागकः । संमन्त्र्य क्रियतामेतदित्यूचे कुपितो नृपम् ॥१०४२॥  
 राज्ञि मन्त्रं यमाणेय पञ्जानीवाप्यमन्त्रिणः । क्षामनः सार्गले हारे स्थन्कदेहोन्नवीहवः ॥१०४३॥  
 मन्त्रश्च मन्त्रिणश्चैते न यावन्निःसृता बहिः । तावत्क्रियेत चेदेतन्न भद्राणि हरिद्वति ॥१०४४॥  
 1045 राजाज्ञया प्रयागेन ततो दूते विसर्जिते । तीक्ष्णः कलशाराजाख्यस्तनयाभ्यां सहाययौ ॥१०४५॥  
 तस्मिन्प्रसङ्गे तान्वाङ्गिः दयेनस्व दददातपम् । राजधान्यन्तरेवासीद्विचैरनुचरैः समम् ॥१०४६॥  
 पुरः कलशाराजं तं दृष्ट्वा पश्चाच्च तत्त्वतौ । यावत्साशङ्कमाचख्यौ तावद्धृत्यैर्निजैर्जहे ॥१०४७॥  
 शक्तोपि धम्मटः क्रष्टुं कृपाणीमिति वाविनम् । हन्तुं कलशाराजं तु यावच्छस्त्रे व्यधात्करम् ॥१०४८॥  
 तावत्सेनापतः पश्चात्सपुत्राभ्यां कृतावतिः । आसनादुच्छलक्षेय क्षिप्रं प्राणैरमुच्छत ॥१०४९॥  
 1050 मुमूर्षुणा क्षतस्तेन ज्यायान्कलशाराजः । चित्रमायुधैर्गुण्ठाक्षामीक्षणाग्नितोभवत् ॥१०५०॥  
 तस्य सभाग्ययोगेन तेजोबाहः स शस्त्रिणः । निजा कृपाणी तुष्टोऽनेनाभद्रायुधोभवत् ॥१०५१॥  
 निहत्य पातितः पृष्ठात्स तैर्व्याधैरिषाण्डजः । भुनां घाताय संत्यक्तः अपार्कैः पार्थिवाज्ञया ॥१०५२॥  
 राज्ञा तन्वङ्गनमारी स्वयं रत्नहणमन्त्रणौ । आगत्य प्राङ्गणे त्यक्तकृपाणी परिरक्षितौ ॥१०५३॥  
 दत्तास्कन्दास्तु दुष्प्रायाः संरम्भेण युयुत्सवः । माययोदयसिंहेन दाम्भिकेनैव वञ्चिताः ॥१०५४॥  
 1055 यूयं पुत्रा ममेत्युक्तवतस्ते धार्मिकस्य यत् । प्रत्ययात्तस्य शस्त्राणि तस्यजुर्जोषितेच्छवः ॥१०५५॥  
 राज्ञो विभुधिः क्रियतां पार्थमेत्येति तद्वचः । तैः समागत्य जगृहे मार्गो राजगृहान्प्रति ॥१०५६॥  
 तन्वङ्गजगृहोच्छिष्टैर्बाल एव विवर्धितः । दुल्लं ततो विहस्यैव स्वच्छजपाहकोवदत् ॥१०५७॥  
 तन्वङ्गनप्रवर्त्यपूर्वं जयराजमभाषथाः । न त्वं निःसत्त्व कट्याया इति तद्विस्मृतं तव ॥१०५८॥  
 स ते तावृश पवार्यं वर्तते संकटः क्षणः । किं धैर्यावसरे मूढ वैक्लव्यमवलम्बसे ॥१०५९॥  
 1060 तस्माज्जातोसि नियतं मत्पित्रोच्छिष्टमुष्टिना । अहं तु तेन वीरेण त्वत्पित्रा कीर्तिभागिना ॥१०६०॥  
 इत्युक्त्वा स रणे गृह्णन्वङ्गधाराजलज्जलम् । पपान जन्ममालिन्धं मानी प्रक्षालयन्निव ॥ १०६१ ॥  
 नृपान्तिकं प्रयास्याम इति निश्चयतस्ततः । दुल्लादीजाजपुरुषाः कारागारे निचिक्षिपुः ॥ १०६२ ॥  
 ते यौवनभरोन्मत्ता हुमा वासन्तिका इव । प्रत्यभासन्त कारुण्याद्रक्षणीयाः क्षमाभुजः ॥ १०६३ ॥  
 टक्कस्तु बिम्बियो नाम पापः संप्रेक्ष्य भूभुजम् । न्यजिघहन्तान्मीषास्तु निशि पाशाभिषेधायन् ॥१०६४॥  
 1065 दुल्लो विजयराजश्च बुल्लो गुल्लश्च तेलुवन् । तन्वङ्गपौत्राधत्वारो हता वध्यमहीतले ॥ १०६५ ॥

१०४१. <sup>१</sup>) Emended; A मन्त्रिणः. १०४५. <sup>१</sup>) A here and elsewhere प्रयागेन. १०४७. <sup>१</sup>) Emended; A ° त्साशङ्कमा °  
 १०४८. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps, to be emended कृपाणीमितिवाविनीम्. १०५१. <sup>१</sup>) युधौ supplied by A, in space left by A.  
 १०५४. <sup>१</sup>) Emended; A °स्काश्यास्तु. १०५८. <sup>१</sup>) Emended; A °नसौ वत्पूर्व.

- इतानामपि सौम्यैर्षे तेषामद्यापि वर्ण्यते । कथान्तरे वयोवृद्धैर्षेऽशुस्यन्वद्विनिः ॥१०६६॥  
 सतताभ्यस्तनाम्बुलैः जलैस्तद्वशाद्गुरैः । कीर्तिशोणादममालेव सुचिरं बध्यभूरभूत् ॥१०६७॥  
 वृद्धिमान्नीतयो राक्षस्युत्कर्षापत्ययोस्ततः । ज्यायान्ममिमेयं डोम्बाक्यो गूढदण्डैः कुलच्छिदा ॥१०६८॥  
 स्फुल्लिकमिव संभाव्य तेजोविस्फूर्जितं शिशुम् । जघान जयमल्लं च तद्विजयमल्लजम् ॥१०६९॥  
 गोमृन्स्वगोत्रमाहत्वा भोक्तुमेकस्य कस्यचित् । कुर्वन्ति दैवोपहता राज्यं निष्कण्टकं नृपाः ॥१०७०॥ 1070  
 संरुद्धं मधुगोलमुखापिपथ्युहावलीगह्वरे मूढः । कर्तुमकृच्छ्रहार्थमभितः कस्यापि भव्यात्मनः ।  
 दैवप्रेरणया प्रकम्पयिष्यति पञ्चमहारैर्दृढं महोगोमृन्मधुपासित्व शमयत्यथस्थपृथ्वीरुहः ॥१०७१॥  
 ज्ञातिद्रोहमहापाप्मनश्चभीरुषः पार्थिवः । डिम्बानामप्यसंभाव्याममजहितमोज्यताम् ॥१०७२॥  
 वामनस्यात्मजः क्षेमस्तं जानन्ननकहिपम् । प्रैरयत्कलशेशस्थश्चक्षहेमनिर्बर्णे ॥१०७३॥  
 तामिच्छामश्चिनत्तस्य भक्तो युक्त्या प्रयागकः । धावतः भ्रमपातेच्छां धीरो यन्तेव इन्धितः ॥१०७४॥  
 अनिशं नष्टवेष्टानां शवानामिव भूभुजाम् । अन्तःप्रवेशकुशलो यो वेताल इवाभवत् ॥१०७५॥ 1075  
 नम्रा हलधरस्याय विटो लोष्टधराभिधः । जगाद निर्जने जातु राजानं रञ्जनेच्छया ॥१०७६॥ शुभम्॥  
 द्विजतां पामहेमादि कलशेश्वरसंभयम् । तत्पासादाहमभिः सेतुं वितस्तायां करोमि ते ॥१०७७॥  
 आलेख्यं गगने लिखामि विसिनीस्रवैर्व्याम्यम्बरं स्वमातोकितमावयापि कनकं पश्यामि वपः हिमैः ।  
 इत्याशुक्रमपि स्फुटं जडमतिर्जानाति सत्त्वं नृपो यस्तादृक्प्रपया न वक्ति स गतप्रीडिः परं वञ्च्यते ॥१०७८॥  
 विविधेषु विकीर्णं तु प्रयागस्तामपि प्रभोः । सतुपस्थाधिकोपध्याभ्यर्चनामिव रोगिणः ॥१०७९॥  
 अथ लोष्टधरो हास्यावसरे जातु भूपतिम् । बद्धस्य योक्षो देवस्य क्रियतामित्यभाषत ॥१०८०॥ 1080  
 स्मिन्वा-किमेतदित्युक्तवन्तं तं स व्यजिज्ञपत् । उदभाण्डपुरे - ' भीमशार्ङ्गिरभूत्पुरा ॥१०८१॥  
 विरोधात्पारिषद्यानां तत्कृतो भीमकेशवः । राज्ये कलशदेवस्य बद्धहारोभवच्चिरम् ॥१०८२॥  
 तैः शान्तवैरैर्विदधे यदाप्य विवृताररिः । चौरापहतदुर्वर्णकवचो ददृशे तदा ॥१०८३॥  
 भूयोपि चक्रे तंज्ञीत्या कोशसामग्र्यभाषिति । ततः प्रभृत्यथ यावद्बद्धहाराररिः स्फुटम् ॥१०८४॥  
 आहीयतां तदीयस्तकोशश्चौरभयावहः । सोपि बन्धाहिमुक्तोऽस्तु पुष्पदीपादिभोगभाक् ॥१०८५॥ 1085  
 इति संपेरितस्तेन तथा चक्रे स भूपतिः । कोशं ततः प्रपेदे च मणिस्वर्णादिनिर्भरम् ॥१०८६॥  
 अचिन्तयच्च यवेदृक्स्तु भून्वसुरास्पदे । कीदृक्त्रांपरेषु स्यादाद्येषु सूरवेदमद्य ॥१०८७॥  
 कृतप्रायः स तत्ररथैः पारिषदीस्ततो नृपः । निष्कृत्य कडभारोडिवारणेन प्रदापितः ॥१०८८॥  
 क्रमेण सेनानानाङ्गव्यव्यसनशालिनः । सूरार्थहरणे कडा धीः संभावयता तदा ॥१०८९॥  
 पूर्वराजार्पितान्कोशांस्ततः स भुवनानुतान् । सर्वगीर्वाणवेदमभ्यो लुब्धबुद्धिरपाहरत् ॥१०९०॥ 1090

१०६६. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>, altered by later hand into 'गोलाद्वय'. १०६८. <sup>1</sup>) Emended; A प्रसिद्धे. १०७०. <sup>1</sup>) Emended; A गोमृन्. १०७१. <sup>1</sup>) Emended; A तत्रोप. १०७३. <sup>1</sup>) Emended; A जान जनक. —<sup>2</sup>) व supplied by A<sub>2</sub>. १०८१. <sup>1</sup>) Two aksharas are wanting; A does not indicate the lacuna. —<sup>2</sup>) Emended; A नीलहारादि. Cf. vi. 178. १०८२. <sup>1</sup>) Doubtful emendation; A 'स्वरिपरवानां. Cf. vii. 1088. १०८५. <sup>1</sup>) Emended; A 'लोकाधीर'. १०८६. <sup>1</sup>) Emended; A ववेदृक्स्तु. —<sup>2</sup>) Emended with C; A कीदृक्स्तु. १०८९. <sup>1</sup>) Thus A; G C सूरारुहणे.

- इनेषु कोशेष्वनेतुं देवानां प्रतिमा अपि । चकारोदयराजाख्यं देवोत्पादनेनायकम् ॥१०९१॥  
 वदनेषु स नभाटैः शीर्णप्राणाङ्गिपाणिभिः । मूर्तिनाशाय देवानां शकृन्मूषाद्यपातयन् ॥१०९२॥  
 स्वर्णकप्यादिचटिता गीर्वाणाकृतयोतुडन् । अध्वस्त्रिन्धनगण्डाल्य इव सावस्करेष्वपि ॥१०९३॥  
 विबुधप्रतिमाश्चकुराकृष्टा गुल्फदामभिः । शृङ्गारकुसुमच्छन्ना भ्रमनमाटकादयः ॥१०९४॥  
 1095 यामे पुरेय नगरे प्रासादो न स कश्चन । हर्षराजतुरुष्केण न यो निष्प्रतिमीकृतः ॥१०९५॥  
 तस्य देवावधृष्यौ द्वौ परमास्तां प्रभाविनौ । नगरे श्रीरणस्वामी मार्ताण्डः पत्तमेष्ठिव ॥१०९६॥  
 द्वौ महाप्रतिमामध्यादुद्भविम्बावरक्षताम् । दानप्रसङ्गे तं जातु याचित्वा त्यागिनं नृपम् ॥१०९७॥  
 परिहासपुरं जन्ममेदिन्यां कनकाभिधः । गायनः कुशलधीश्च भ्रमणो नगरान्तरे ॥१०९८॥  
 अधिगतवतां लोके विश्राज्जुतामपि संपदं न खलु विरतिर्दुष्कर्मभ्यो धनार्जनकाङ्क्षिणाम् ।  
 किमपि कमलावाप्त्यै पद्माकरोदृतिपातकं भजति कमलालीलावासो भयञ्चपि हि द्विपः ॥१०९९॥  
 1100 पैतामहेन पित्र्येण तथा राज्यचिकीर्षया । लोहुरादाहृतार्थस्य कोशेनोत्कर्षभूपतेः ॥११००॥  
 युक्तोपि पूर्वराजार्थं देवैकोभ्यो जहार यः । ऐच्छद्भनार्जनं हा धिक्सोपि वास्तव्यपीडया ॥११०१॥ युग्मम् ॥  
 तदाज्ञामात्रमादाय सचिवैरथ पाणिभिः । ते ते नवनवायासनामाङ्गा नायकाः कृताः ॥११०२॥  
 कालानुवृत्तिप्रवृत्तां धिग्धम्राजोष्मीविनाम् । यत्र मन्त्री वयःस्थः सन्सदाचारोपि गौरवकः ॥११०३॥  
 सर्वदेवगृहप्रामसर्वस्वापवृत्तिव्रतम् । स्वीचकाराज्ञया भर्तुरर्थेनायकतामपि ॥११०४॥ युग्मम् ॥  
 1105 पार्षदः समरस्त्रामिदेवागारे सहेलकः । आभो विजयमल्लस्य यो राजो ज्ञेयतां ययौ ॥११०५॥  
 द्विगुणोत्पत्तिदानेन सौर्धेनायकतां गतः । लब्धावकाशो राजापे क्रमेणासीन्महत्तमः ॥११०६॥  
 किमन्यद्भरता तेन सर्वार्थान्सर्वनायकैः । व्यधीयत धनावाप्त्यै पुरीशस्यापि नायकः ॥११०७॥  
 भीमर्षपदपर्यायच्छज्जाद्यप्रभावतः । तथार्जितस्य कोशस्य सोनुरूपव्ययोभवत् ॥११०८॥  
 मृगीदृशां दुर्लभतां हयानां आसान्विटानां कुवचःसहस्रम् ।  
 वैतालिकानां च विकल्पनत्वं क्रेतुं क्षितीशः क्षपयन्ति लक्ष्मीम् ॥११०९॥  
 कोपप्रसादैर्देयिताजनस्य हयादिवृत्तान्तगवेषणेन ।  
 1110 भृत्यानुवृत्त्या मृगयाकथाभी राक्षां शिशुनामिव याति कालः ॥१११०॥  
 विलासहासासनयानदानपानाशनाद्या असतीः सतीर्षा ।  
 छात्रेव चेष्टाः क्षितिपालवर्गः परानुकारेण करोति सर्वाः ॥११११॥  
 अमानुषत्वं पुरुषाधिराजा विटस्तवैः स्वस्य विचिन्त्य सत्यम् ।  
 तृतीयमध्यम्यधिकं भुजौ वा ममेति मत्वा न विदन्ति मृत्युम् ॥१११२॥  
 निशास्र येषां प्रभवन्ति दारा दिनेष्वमात्या नियताधिकाराः ।  
 अहो भ्रमः स्वस्य यदत्र तेपि विदन्ति भूपा प्रभविष्णुभावम् ॥१११३॥

१०९१. ') Emended with R C; A °त्पादनायकम्. १०९३. ') Emended; A °रूप्या°. १०९४. ') Thus corr. by later hand from A, हनन°. ११००. ') Emended; A °भूपतिः. ११०५. ') Emended; A च हेलकः. Cf. vii. 1170, 1181, 1188, 1189. [ C. VII. 1098 146 C. VII. 1116]



स्वादुचितं स्वादुतयैव भुङ्क्ते धूतकृत्य मुञ्चत्यपि धूतकृतानि ।  
 विद्यासितस्त्रासमुपेत्यकस्माद्भुञ्ज्य बालश्च समानभावः ॥१११४॥  
 जायामित्यादि यद्विकचिच्छित्तिपात्रां कटाक्षितम् । तत्सर्वं हर्षदेवस्य जायेन लघुतां ययौ ॥१११५॥ 1115  
 तुष्टः पटववायेन हृष्टातोयविदे ददौ । भीमनायकनाम्ने स करिणं करिणीसखम् ॥१११६॥  
 स्वशिष्यस्तेन तस्यासीद्वायनः कनकोय सः । चण्डकावरजः खेदाश्रीताभ्यासकृतोद्यमः ॥१११७॥  
 प्रसादीकृतमस्मै च खेदच्छेदनमिच्छता । तेन काञ्चनदीक्षारलक्षमक्षतचेतसा ॥१११८॥  
 कर्णाटभर्तुः पर्माण्डेः सुन्दरीं चन्दलाभिधाम् । आलेख्यलिखितां वीक्ष्य सोभुत्पुण्यायुधधतः ॥१११९॥  
 उल्लेजयन्ति संघर्षे हास्ये जडमतीन्विटाः । सारमेयानिवाजर्षे प्रोत्साह्य प्राकृताशयाः ॥११२०॥ 1120  
 स विटोद्वेचितो वीतव्रथधत्ते सभान्तरे । प्रतिज्ञां चन्दलाभायै पर्माण्डेश्च विलोडने ॥११२१॥  
 कृतापक्वितमकर्पूरपरित्यागं प्रतिशया । तं च स्तुतिमिषादेवं जहद्वुः कविचारणाः ॥११२२॥  
 भाषायेवविशेषतः परिगतस्त्वं दाक्षिणात्येध्वनो गन्धादप्यवधारितं यदुत ते कर्पूरकोलं करे ।  
 पक्वं वेदिदमङ्ग हर्षनृपनेस्तत्कल्पयोपायनं नो वेत्तिष्ठतु नालिकेरकुहरे संप्रत्यमुष्मन्धतः ॥११२३॥  
 आ कर्णाटवह्नुधराधमवधादा चन्दलानिङ्गनादा कल्याणपुरप्रवेशनविधेरा पिम्मलादर्शनात् ।  
 आ राजाभयकाननान्तवह्नुधापारदिक्कौतूहलाद्देवेन प्रतिविद्धमिद्धमहसा पोताससंघर्षणम् ॥११२४॥  
 विटः प्रसाद्य नृपतिं मदनः कम्पनापतिः । महत्तरत्वं जग्राह तस्याधिनापिताकृतेः ॥११२५॥ 1125  
 वस्त्रालंकारनिर्वाहकृतेमुप्याध वेतनम् । नित्यमादत्त भूपालाशयमीर्ष्याशमाय च ॥११२६॥  
 विद्वत्वे निस्त्रपत्वे च मदनस्य कथाक्रमः । मौग्ध्ये पारिव्रजत्वे च नृपस्य निकषोमवत् ॥११२७॥  
 मातेयं वप्यिकां नाकाक्षवानीतेति वादिभिः । संदर्श्य जरतीं नारीं मुषितः सोपदैर्विष्टैः ॥११२८॥  
 दासीश्च देवता एता इत्युक्तान्यैः प्रवेशिताः । उन्नतिं च भियं चौम्हत्प्रणमज्जहसे जनैः ॥११२९॥  
 दास्यो मदनसंलापमन्त्राद्युल्लेखकारिभिः । अध्यापिता विटैस्तस्य मतिमोहं प्रचक्रिरे ॥११३०॥ 1130  
 ताभ्यः काभिरपि क्वाभृत्पुनरतं समयोचितम् । वाङ्मन्तीभिः कृतः स्वाङ्गस्पर्शाङ्गाव्योदयोज्झितः ॥११३१॥  
 आयुष्कामाय भूयांसं कालं जीवितकाङ्क्षिणे । आयुर्वर्षशतान्यस्मै ता मूढमतये ददुः ॥११३२॥  
 डोम्बेन पिण्डसिद्धार्थं केनाप्येतद्वसायनम् । पिण्डसिद्धिद्वित्युक्ता पेयं किमपि पायितः ॥११३३॥  
 किं तस्य कथितिरन्यैर्मौग्ध्यैर्वा याचितो विटैः । विद्यमानादिव धनादायुषोपि व्ययं व्यधात् ॥११३४॥  
 बलरूपेष्टपुरपरानुपायान्यानसेवत । कथयेत्कः सदाचारस्तानतोपि व्रणवहान् ॥११३५॥ 1135  
 स एवमन्धतामिक्षे निक्षिप्तः श्लाघतीः समाः । मुग्धबुद्धिः स्वजायेन दुर्जतिश्च कुमन्त्रिभिः ॥११३६॥  
 मेघवाहनमुख्यानां कृत्ये लोकोत्तरे यथा । सन्त्यद्याल्पभिवः केचित्सदिहान्द्रोलिताशयाः ॥११३७॥  
 तदास्मिन्नपि दुष्कृत्ये वर्ण्यमानेभ्रुतावहे । भविष्यतीव कालेन नूनमप्रत्ययो जनः ॥ ११३८ ॥  
 राज्ये बहुच्छले तादृग्दुर्मीत्योपहतोप्यभूत् । आयुःशेषेण न वशे स रन्धान्वेषिणां द्विषाम् ॥११३९॥

११२८. <sup>1</sup>) Emended; A वदिका. Cf. vii. 319. ११३९. <sup>2</sup>) Emended; A 'नामने.—') Emended; A स्वभावेन;  
 C स्वजन्मेन.

- 1140 नर्तकीः शिक्षयन्नाश्चावुत्थायामिनयं स्वयम् । तिष्ठन्दीपोज्ज्वले धाम्नि दूरात्केनापि शत्रुणा ॥११४०॥  
 क्षिमेवुरपि नाभूद्यच्चिह्नो व्रणितोऽथ वा । फले तस्यावुःशेषस्य प्रजानां कुकृतस्य वा ॥११४१॥  
 कश्चिदेवाथ भुङ्क्षन्ते पातवृत्तो महीपतेः । सर्वाभुङ्क्षिनिधेः प्रामुख्येनारिचविग्रहः ॥११४२॥  
 ते युवानो मदोन्मत्तास्ताः स्त्रियो दौघनोन्मदाः । नाशाय हर्षदेवस्य तस्मिन्नेवाभवन्क्षणे ॥११४३॥  
 निगृहीतास्तेन रोषास्तजाराः काश्चन स्त्रियः । काश्चिस्वाकृष्य भुङ्क्षन्ताज्जारैर्नीता विगन्तरम् ॥११४४॥  
 1145 स्वेन दौःशील्यदोषेण सर्व एव विशङ्किताः । भृत्यास्तस्याभुमान्यैच्छन्नयतन्त च शान्तये ॥११४५॥  
 तस्यापि शीलवैकल्यं तावत्सर्वत्र पश्ये । यावत्कलशभूपातात्संजातस्योपपद्यते ॥११४६॥  
 दौष्ट्ये वर्धितो याभिरङ्गमारुह्य मातृभिः । सोङ्गमारोप्य ता एव चुम्बन्संबुभुजेनिशम् ॥११४७॥  
 संभोगं भविनीवर्गे कुर्वता दुर्ध्वचोरुषा । निगृहीता च भुक्ता च नागा पुत्री पितृस्वह्यः ॥११४८॥  
 स तुरुट्कशताधीशाननिशं पोषयन्धनैः । निधनावधि दुर्बुद्धिर्बुभुजे प्राम्यस्रकरान् ॥११४९॥  
 1150 अथ सेवामिसारेण कदापि कुपितो नृपः । स मन्दबुद्धिरास्कन्दमदाद्राजपुरीं प्रति ॥११५०॥  
 विलोक्य सैन्यसामग्रीमन्यसदृशीं पथि । त्रैलोक्याक्रान्तिसामर्थ्यं पार्थिवैस्तस्य शङ्कितम् ॥११५१॥  
 स तु पृथ्वीगिरिं दुर्गं दृष्ट्वा तद्गृह्णोद्यतः । अप्रविष्टो राजपुरीं तन्मुले समुपाविशत् ॥११५२॥  
 मासमभ्यधिकं तेन तस्युषा परिपीडिताः । प्रक्षीणास्त्रादिसंभारा बभूवुर्दुर्गरक्षिणः ॥११५३॥  
 ज्ञानुं संग्रामपालस्तानूरीचक्रे धरापतिः । कियन्तं न करं भीतः कियतीर्न च संविधाः ॥११५४॥  
 1155 उपोद्बोद्धे नृपतौ स तदप्रतिगृह्णति । लुब्धमुत्कोचदानेन स्वीचक्रे दण्डनायकम् ॥११५५॥  
 अमन्यमाने नृपतौ व्यावृत्तिं प्रेरिता रहः । प्रवासवेतनं भूरि मार्गितुं तेन शस्त्रिणः ॥११५६॥  
 नैः प्राये प्राकृतप्रायैः कृते सोऽमुण्डभाषितैः । राशो दूरस्थकोशस्य कटकः क्षोभमाययौ ॥११५७॥  
 स तत्समर्थनां यावच्छक्रे तावद्विभीषिकाम् । तुरुट्कास्कन्दजामन्यां प्रवदौ दण्डनायकः ॥११५८॥  
 अथाल्पधैर्यो नृपतिरुत्थाप्य कटकं ययौ । कृत्स्नां च कोशसामग्रीं तत्याजाध्वस्तु साध्वसात् ॥११५९॥  
 1160 अपरीक्ष्यादृते भृत्यः स्वामिनामनिसंकटे । करोति व्यसनपातमजात्योसिदिबाहवे ॥११६०॥  
 तेन स्वयमयोग्येन योग्यानन्यानिच्छता । कलङ्किता नरेन्द्रभीः क्षुद्राध्वनेव मन्दुरा ॥११६१॥  
 ततः प्रभृति निर्वाणप्रतापस्य महीपतेः । प्रतापवक्रवर्त्याख्या सर्वतो म्लानिमाययौ ॥११६२॥  
 म्लानाननो न यस्तिङ्गं स्वेन भृत्यैस्तयाखिलैः । तत्कर्म कृतवन्तं स कन्दर्पं बह्ममन्यत ॥११६३॥  
 आनिनीबोधं तं तस्य जडस्याकृत भूपतेः । दण्डनायक एवेच्छाच्छेदं पैशुनकर्मणा ॥११६४॥  
 1165 ज्ञातब्रह्मोप नृपतिरवभाषण्डनायकम् । प्रातिपक्ष्यानुरोधेन न क्रुधा न्यमहीत्पुनः ॥११६५॥  
 दुर्गे संदिग्धजीवोपि निवसन्संविधाय सः । लुब्धस्ताम्बूलवस्त्रादि प्रहितं भृत्यबान्धवैः ॥११६६॥  
 आत्मनः सर्वनाशाय संजातं दैवमोहितः । बधार्हे प्रत्युत पुनर्मिन्ये तं स्वपदं नृपः ॥११६७॥  
 तं विडाभाटुभिर्भूयो राजानमुदतेजयन् । घोषयात्राजितं स्त्रैः कूर्णाद्या इव कौरवम् ॥११६८॥

११४२. <sup>१</sup>) Emended, A सर्वभुङ्क्षिनिधेः. ११५६. <sup>१</sup>) Emended, A प्रमन्यमाने. ११६५. <sup>१</sup>) Emended; A न्यमहीत्पुनः.  
 ११६६. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A दुग्धे.

वादी बादपराजितः प्रतिभटं गालीभिरत्वाक्षिपन्धोषिष्यसतीव्रता कुकलहैरुद्वेजयन्ती पतिम् ।  
 कायस्थश्च इत्याखिलार्थमहिमा कृच्छ्रे नृपं पातयन्स्त्रस्यासन्नपराभवस्य कुसते भूयः समुत्तम्भनम् ॥११६९॥  
 भुक्तदेवधनो बिभ्यत्तं सहेलमहतमः । सर्वपतिं दुर्धसने प्रेरयन्स्वार्थपण्डितः ॥११७०॥ 1170  
 बन्धुमन्विष्य दरदां लवन्धैः सह लाहैः । दुर्गघाताभिधं दुर्गं महीतुं तमचूचुवत् ॥११७१॥  
 तत्रि लङ्कानन्धशब्दे पुरा गोमरि डामरे । जनकद्वारपतिना हतेनन्तनृपाज्ञया ॥११७२॥  
 मायोपविष्टया द्वारे तत्पत्न्यापि समर्पितम् । कलशश्चामुजा कूतोपेक्षं प्राप दरद्वयः ॥११७३॥  
 तद्वलाहारद्वैः कान्तानन्तमामेव मण्डले । राजा च मन्त्रिणा चाथ बभूव स्वीकृतोद्यमः ॥११७४॥  
 निहिदे तत्र गोमृणां वृत्तये संभृतं हिमम् । अवपहेण तत्तस्मिन्क्षणे निःशेषतां ययौ ॥११७५॥ 1175  
 चारैस्तद्वन्धमालक्ष्य तद्वहाय महत्तमः । अभीक्ष्णं प्रेरयन्स्वामं स च तन्नोद्यमं व्यधात् ॥११७६॥  
 वातगण्डं तदुद्योगे प्रतिष्ठासुं नृपाज्ञया । चण्पको द्वारकार्यस्थमभिसंधातुमैवत ॥११७७॥  
 द्वारं निवार्य भूमेन प्रापितो मण्डलेशताम् । सर्वैः सहाभजद्वारं स हि द्वाराधिकारिभिः ॥११७८॥  
 विसृजितोपि कटके तेन द्वारपतिस्ततः । तीर्त्वा मधुमतीं सिन्धुं सैन्यैर्दुर्गमवेष्टयत् ॥११७९॥  
 समस्तानपि सामन्तान्प्राहिण्यन्सर्वतः स्वयम् । एकप्रयाणान्तरितः कोटेपि न्यवसन्नपः ॥११८०॥ 1180  
 त्यजन्निर्गण्डशैलादि दुर्गसंश्रयदुर्जयैः । कादभीरिकाः सह दरसैनिकैः समरं व्यधुः ॥११८१॥  
 विदधे प्राजिमडिकानामन्याघातपदे वसन् । सपुत्रो गुङ्गजो मल्लः संभ्रमानतिदुःसहान् ॥११८२॥  
 तत्पुत्रौ दैववित्थोक्तराज्यप्राप्ती तद्विच्छया । मानं व्यवधिवातां यौ वीरावुच्चलमुस्सलौ ॥११८३॥  
 अत्युदामस्तयोज्यायान्निष्पन्नपि नृपासनम् । आसीन्नाध्यर्थमाहात्म्याद्यात्रायां तत्र निर्गतः ॥११८४॥  
 अवपहेण भूपालप्रतापेन च शोषिताः । यथाकथञ्चित्तुर्गं ररक्षुर्दारदा भटाः ॥११८५॥ 1185  
 अथाश्वेव विधेर्हर्षं प्रतापपरिपन्थिनी । वपात महती वृष्टिरेकीकृतजलस्थला ॥११८६॥  
 दुर्गमृङ्गं हिमैः कृत्स्नं दुर्भेद्यैः पर्ववार्यत । अनुकूलेन विधिना संनहैर्निहितैरिव ॥११८७॥  
 उत्थाने पातयन्कांक्षितपतने कांधिदुस्तिपम् । वेधाः कन्दलयत्येव कन्दुकक्रीडितध्रमम् ॥११८८॥  
 ततः स्मृत्वा गृहान्धृष्टिदुःस्थास्ते दुष्टमन्त्रिणः । चक्रिरे पूर्ववद्राज्ञः स्कन्दावारे विसृजणम् ॥११८९॥  
 ऊर्ध्वकोतोनुसारीष तिमिः शैलहताननः । ततोपि चक्रे व्यावृत्तिं राजा जयपराजुषः ॥११९०॥ 1190  
 मुक्तापणः शीर्णकोशः त्यक्तभीकश्चुतायुधः । कटकः सर्व एवामुत्पलायनपरायणः ॥११९१॥  
 भावतः पथिभिस्तैस्तैः साकन्दान्नाजसैनिकान् । वृष्टलप्ररिपुन्दीर्घा मार्गेपसिष्यतापना ॥११९२॥  
 क्षौमैः सहस्रमालेव साग्जवण्डेव खेटकैः । सशेवलेव खट्वैः सशिलेव तुरंगमैः ॥११९३॥  
 क्षौवर्णैः सरयाङ्गेव राजनैर्भाजवैरपि । सफेनेव जनस्थकैरासीन्मधुमती सरित् ॥११९४॥  
 नीतानां च हतानां च दरद्वैः प्रसृतोदयैः । अभूवहीहतानां च संख्या काकिञ्च देहिनाम् ॥११९५॥ 1195  
 अनाथवत्तया भूतं सैन्यं वातुं कृतोद्यमः । एकस्तु सानुजो मानी नाबलन्माहिरुच्छलः ॥११९६॥

११७६. <sup>१</sup>) Emended; A निहारे. ११७७. <sup>१</sup>) Emended; A वातगण्डस्तदु. ११७९. <sup>१</sup>) Thus or, perhaps, विसृजितोपि to be read for A विसृजितापि. ११८९. <sup>१</sup>) Emended; A कादभीरिकाः. ११८९. <sup>१</sup>) Emended; A तत्पुत्रो.

- दरद्वलाम्बुधिर्धोवन्स विश्वाक्रमणोद्यतः । ताभ्यो वेलागिरिन्द्वाभ्यामिव संस्तम्भितोऽखिलः ॥११९७॥  
 तौ रक्षित्वा बलं प्राप्नोति प्रसिद्धिमतुलां गतौ । पतिवरेव राजभ्रातृभेजे लक्ष्येण तेजसा ॥११९८॥  
 ततः प्रभृति लोकस्य सर्वस्यासीदसौ मतिः । राज्याहौ मानिनायेतौ ह्रीबोयं न तु भूपतिः ॥११९९॥  
 1200 तथा कृत्वापि यद्वाग्ने दर्शनं परिजह्वतुः । तौ प्रीतिदायविमुखौ बबन्धास्थां ततो जनः ॥१२००॥  
 अथ शान्तरिपुत्रासो नगरं प्राविशन्नुपः । प्रतापस्तु दिशः प्रायान्महाराजतनूजयोः ॥१२०१॥  
 तौ रामलक्ष्मणविविधैः सर्वस्तदाब्रवीत् । रावणप्रतिमे रात्रि भाष्यर्थांनुगुणं वचः ॥१२०२॥  
 राजा तु गतलज्जः स नित्यकृत्योपमं जडः । कर्तुं प्रारभताखिलः पुनर्मण्डलपीडनम् ॥१२०३॥  
 अल्पापकारमपि पाशेगतं निहन्ति नीचो न दूरमसमागसमप्यरातिम् ।  
 आ निर्दशत्युपलमन्तिकमापतन्तं तस्यागिनं न तु विदूरगमुपरोषः ॥१२०४॥  
 1205 ततः प्रविष्टः संपीतः सेवया दत्तकम्पनम् । मदनं सोऽगृणोस्त्वैरे शंसन्तं तत्पराभवम् ॥१२०५॥  
 तत्रोद्येण जिघांसुस्तमागो जग्राह सोपरम् । तस्य देवीविषुष्टाशालेखोल्लङ्घनलक्षणम् ॥१२०६॥  
 प्राप्नो मङ्गवराज्यात्स क्षमाभुजादत्तदर्शनः । भीतो लक्ष्मीधरस्यागान्मन्दिरं टक्कमन्विणः ॥१२०७॥  
 राजा प्रसाधमानोपि तत्कृतेन्येन मन्त्रिणा । सस्मितं वीक्षितं सैन्यैस्तं सपुत्रमघातयत् ॥१२०८॥  
 कोपस्मितं नरपतेरकालकुसुमं तरोः । वेतालस्यादृष्टसितं नैवमेव प्रशाम्यति ॥१२०९॥  
 ये संपरुद्धविपुलप्रणयाभिमाना निःशङ्कमीश्वरनिषेधमाचरन्ति ।  
 1210 मन्त्रानुपङ्गरभसाद्भुजगेन्द्रसख्यं प्रख्यापयन्त इव ते प्रलयं प्रयान्ति ॥१२१०॥  
 कर्णेजपकुले तावन्मदनप्रलयावधिः । शापः सूर्यमतीदेव्याः प्रसारितभुजोभवत् ॥१२११॥  
 विक्रमालोकनोत्कम्पी निचिक्षेप क्षमापतिः । बद्धा कलशाराजं तं लक्ष्मीधरनिवेशने ॥१२१२॥  
 विरुद्धं तस्य बद्धस्य शिक्षापेक्षामिवावृणुः । तेजोवधाय सविधमुदयाख्यं व्यसर्जयत् ॥१२१३॥  
 लक्ष्म्या जाज्वल्यमानं तं वीक्ष्य प्रज्वलितः क्रुधा । लब्धासिन्धुः कस्माच्चिन्मनस्वी सहसावधीत् ॥१२१४॥  
 1215 तद्भृशैरथ संकुक्षैर्निपत्य स विपादितः । दुर्बुद्धेस्तस्य भूभर्तुरेवं भृत्या विप्रेदिरे ॥१२१५॥  
 मण्डले राजदण्डेन क्षतेनेव परिक्षते । क्षारपातोपमान्यापि प्राभूतुः खपरंपरा ॥१२१६॥  
 अहरि काञ्चनस्याली यैः पार्थिवगृहादपि । सत्यप्यहस्करे जघ्नुस्तस्करास्ताश्चा विशः ॥१२१७॥  
 प्रवर्धमाने मरके क्रन्दितध्वनिनिर्भरः । निर्वोषः प्रेतवाद्यानां न व्यरंसीद्विवानिशम् ॥१२१८॥  
 उदीपद्भुजितयामे वत्सरे पञ्चसप्तते । अखण्डं सर्वभाण्डानां दुर्मिक्षमुदजृम्भत ॥१२१९॥  
 1220 वीक्षारणां धान्यखारिः प्राप्याभूत्पञ्चभिः शतैः । वीक्षारेणभवत्तस्य मार्दीकस्य पलद्वयम् ॥१२२०॥  
 ऊर्णापलस्य वीक्षारैः क्रयः पद्भिरजायत । लवणोषणहिङ्गुदेरभिधाप्यास्त दुर्लभा ॥१२२१॥  
 श्वैर्नद्योभवत्तस्यः संसेकोऽसूयविमहैः । उल्लतोया गिरिस्तैश्चिह्नद्वारुवनैरिव ॥१२२२॥  
 एतद्व्यवहिता राजधानी दूरात् दृश्यते । ध्यात्वेति सर्वतो राजा बुमाणां छेदमादिशत् ॥१२२३॥

१२००. <sup>१</sup>) Emended; A टक्क. १२२३. <sup>१</sup>) Emended; A च्चवहता.

सप्तमस्तरे कला वृक्षा गृहस्था इव पातिताः । कुटुम्बैरिव रोलन्मैरशोच्यन्त पदे पदे ॥१२२४॥  
 प्राणापहं महादण्डं तथार्तेपि जने नृपः । हलावरुणे वृद्धोक्षे गण्डशैलमिवाक्षिपत् ॥ १२२५॥ 1225  
 निरीया लोकं कायस्थैर्महादण्डव्यवस्था । पुरमामादिषु कापि न मृदव्यवशेषिता ॥१२२६॥  
 अधोलम्बणत्वं संप्रापान्निहन्तु सर्वदामरान् । स दण्डभृदिव क्रुध्यन्नादित्थमण्डलेभरम् ॥१२२७॥  
 पूर्वं मडवराज्योर्वी होलहान्तः स दामरान् । दत्तास्कन्दोवधीतांस्तान्कुलाये विहगानिव ॥१२२८॥  
 प्रता लवण्यानुब्रुवन्तुलोकिकटाकृतिः । जीवन्मडवराज्यान्तस्तेन विप्रोपि क्रोडितः ॥१२२९॥  
 लावण्यबुद्ध्या भूतानि पान्धैरप्यथ रोपितैः । भीमरूपाभवद्भूमिर्भैरवस्य महानसः ॥१२३०॥ 1230  
 भूले लवण्यस्यैकस्य क्रूरां विन्यस्यतो वधूम् । ययुः सर्वे विशो भीता लवण्या मण्डलेभरात् ॥१२३१॥  
 केचिदुभुजिरे तेषां गोमांसं स्लेच्छभूमिषु । अरवद्वचरद्वादिहृष्टाः केचिदवालगन् ॥१२३२॥  
 पाहिणोत्पाभृतं भूरि भैरवाय महीभुजे । लवण्यमुण्डमालालीरखण्डा मण्डलेभरः ॥१२३३॥  
 तोरणावलयो राजहारेदृश्यन्त सर्वतः । दामराणां करोटीभिर्घटीभिरिव निर्भराः ॥१२३४॥  
 हारे कङ्कणवस्त्रादि लम्बमानं नृपौकसः । नेता दामरमुण्डस्य यः कोपि स किलासदत् ॥१२३५॥ 1235  
 भोक्तुं दामरमुण्डानि व्यामविस्तीर्णतोरेणाः । विदधुर्गृध्रकङ्कणा राजहारोपसेवनम् ॥१२३६॥  
 यत्र यत्रास्ते भूपालस्तत्र तत्र व्यधुर्जनाः । लवण्यमुण्डैस्तद्विस्तीर्णास्तोरेणस्रजः ॥१२३७॥  
 गन्धेनाभुविना प्राणं कर्णो भीमैः शिवास्तैः । अखिद्यत शपाकीर्णे इमंशान इव मण्डले ॥१२३८॥  
 बलेरकप्रपामान्ताल्लोकपुण्यावधि व्यधात् । एकत्रेणीं मण्डलेशो दामरैः भूलकीलितैः ॥१२३९॥  
 एवं मडवराज्यं स कृत्वा निर्नष्टदामरम् । अथावत्क्रमराज्योर्वी कर्तुं तामेव पठतिम् ॥१२४०॥ 1240  
 अथदृश्यं न भविष्याम इति निश्चित्य दामराः । चक्रिरे क्रमराज्यस्था लौलाहे सैन्यसंगमम् ॥१२४१॥  
 तैः सर्वैर्देवसंप्रभैः कुर्वजिः कदमं मनत् । आस्ते स्म तत्र ह्यचिदं निरुद्धो मण्डलेभरः ॥१२४२॥  
 किमन्यद्राक्षसः कथित्वरतीर्थैर्षिपूजितम् । निहन्तुं मण्डलमिदं हर्षय्याजादवातरत् ॥१२४३॥  
 उल्लासो रात्रिषु दिने स्वापः क्रौर्यमुदपता । अवाङ्मयत्वं कर्तव्ये दक्षिणेशोचिते रतिः ॥१२४४॥  
 इत्यादयस्तस्य केचिदर्मा नक्तंचरोचिताः । तथा हि तत्कालभयैः प्रियाः प्राज्ञैः प्रकीर्तिताः ॥१२४५॥ 1245  
 अत्रान्तरे मल्लद्वयः कमीयान्यौघनोन्मदः । लक्ष्मीधरस्य गेहिन्या इदयाहुदकोभवत् ॥१२४६॥  
 सा हि राजसुते तस्मिन्संस्तप्ता पातिधेदिमके । नारज्यत निजे पत्यौ धानरपतिमाकृतौ ॥१२४७॥  
 ज्ञातीमगण्यान्हत्वान्यान्कस्माद्राज्यार्हलक्षणी । नावधीरुद्धतावेतौ राजसुखलसुस्तलौ ॥१२४८॥  
 इति लक्ष्मीधरेण्यारोषादुक्तोपि भूपतिः । न चुकोधामुतापार्ति पूर्वज्ञातिवधान्नतः ॥१२४९॥  
 स्वयमन्यमुखेनापि स तेनोक्तस्ततोसकृत् । '---' घाते तदौद्धत्यं ध्यात्वा साध्वसमादधे ॥१२५०॥ 1250  
 ज्ञातिमीत्यनुवृत्त्वादि तेन विस्मरता ततः । संमन्य मन्त्रिभिः सार्धं दधे तद्वधनिश्चयः ॥१२५१॥  
 आसन्नवारचनिता धक्कनादयाध तं व्यधात् । भूर्भुर्बुरभिमार्थं तयोः कर्णपद्यातिथिम् ॥१२५२॥

१२२४. <sup>1</sup>) Emended; A रोलन्मैर°. १२३२. <sup>1</sup>) Thus A<sub>2</sub>, A<sub>1</sub> 'वाङ्मय', G 'वागमय'. १२३३. <sup>1</sup>) Emended; A व्यास  
 विस्तीर्णतोरेणा. १२३९. <sup>1</sup>) A, gloss वृत्तन---वाचकोकमवर्ण (three aksharas illegible). १२४९. <sup>1</sup>) Emended; A चकोध°.  
 १२५०. <sup>1</sup>) A, indicates a lacuna of two aksharas.



- सख्या दर्शनपालेन तत्रार्थे छिन्नसंशयौ । निरगातां निशीथिन्यां द्वित्रैस्तावनुगैः समम् ॥१२५३॥  
 षट्सप्ततन्त्रे नगरान्मार्गशीर्षेण निर्गतौ । उन्नासं वसतेः प्रातौ डामरस्योपवेशनम् ॥१२५४॥  
 1255 प्रशस्तराजो दुधुधुः सिंहराजं निजानुजम् । सोभिसंधाय तौ निन्ये लवन्त्यो मण्डलान्तरम् ॥१२५५॥  
 ततो राजपुरीं ज्यायान्प्रायात्कल्हस्य भूपतेः । कनीयान्पययौ पार्श्वे कलिच्छरधोरेशितुः ॥१२५६॥  
 तयोर्निर्गतयो राज्यं न कैश्चिच्छरधीयत । निमित्तज्ञेन राजैव दुर्निमित्तैस्त्वशङ्कयत ॥१२५७॥  
 लक्ष्मीधरमुखेनैव पार्श्वनां हन्तुमुच्छलम् । चक्रे संग्रामपालस्य सोङ्गीकृत्य धनं ततः ॥१२५८॥  
 स त्वन्तिकगतस्येषग्नमल्लसूनुः दूतादरः । तया विशङ्कया शबोरासीदधिकगौरवः ॥१२५९॥  
 1260 आसन्नाभ्युदयं शत्रुं हृष्टैव विधिबोधितः । शङ्काविष्करणाहोके नयेत्संभावनाभुवम् ॥१२६०॥  
 राजपुर्याः प्रकृत्यैव काश्मीरानर्षकाङ्किताः । प्रमविष्णौ रिपौ प्राप्ते चक्रिकायां किमुष्यताम् ॥१२६१॥  
 कांश्चिन्निकृतिकप्रायान्पार्श्वयातानयोच्छलः । गमगमनाकृतोद्योगो डामराणामकारयत् ॥१२६२॥  
 डामरास्तु महोत्साहास्तमानेन व्यसर्जयन् । राज्ञा विप्रकृतां दूतान्वितीर्णोपायनान्बहून् ॥१२६३॥  
 तं सूर्यवर्मचन्द्रस्य तनयो जनकाभिधः । चकारोपचितोत्साहं मायादूतैर्विसर्जितैः ॥१२६४॥  
 1265 वीक्ष्य डामरदूतांस्तान्जहता राजतो भयम् । व्यक्तं संग्रामपालेन निन्ये माहात्म्यमुच्छलः ॥१२६५॥  
 स कार्यनौरवात्पद्मो मूर्ध्नि कर्पूरचूर्णमम् । कृत्वा तमविनाशाय यावद्विरुद्धमैहत ॥१२६६॥  
 तावत्कलशराजाख्यस्तद्देशे मुख्यवहुरः । हर्षदेवार्पितोऽस्कोचस्तमेत्य विजनेब्रवीत् ॥१२६७॥  
 राज्ञः प्रसादनं त्यक्त्वा तवोच्छलवितैविणः । कामधेनुं विनिर्धूय छागकण्ठमहे महः ॥१२६८॥  
 कोयं काश्मीरभूषणां कास्य शक्तिस्तपस्विनः । आराधनेन तत्राज्ञो विधेहि स्वमसाध्वसम् ॥१२६९॥  
 1270 अयं राजागिरौ दुर्गे स्थाप्यतां पार्थिवस्ततः । स्यान्मनीषितवर्षा वत्सासान्मिधं च सर्वदा ॥१२७०॥  
 तेनेति प्रभुराख्यातः खशानां स मिताशयः । तज्जीतः स्वार्थलुण्ठश्च तथेति प्रत्यपद्यत ॥१२७१॥  
 तमभ्यधाद्य नो बन्तुं शक्नोहममुमुद्यतम् । त्वयैव बध्यतामेव मिषतः प्रेषितोन्तिकम् ॥१२७२॥  
 इत्युक्त्वा तं स्ववसतिं विहज्यावदुच्छलम् । प्रातः कलशराजस्य त्वया गन्तव्यमन्तिकम् ॥१२७३॥  
 इह प्रधानमात्योऽसौ तेन ते स्वादनस्त्वयः । ततो विपक्षोऽपि त्वयै त्वां प्रतिमोक्षयामि सानुगम् ॥१२७४॥  
 1275 अथ तद्वसतिं गन्तुं चलितोन्त्येयुश्छलः । प्राग्दुर्निमित्तैस्तत्कृत्यमातैरथ विबोधितः ॥१२७५॥  
 मन्त्रे भिक्षे निवृत्तं तं भुत्वा खशमृपान्तिकम् । कुप्यन्कलशराजोऽथ सज्जसैन्यः समाययौ ॥१२७६॥  
 तमास्कन्दाय संप्राप्तं जानकशस्त्रभृतां वरः । ऐच्छन्नयाय निर्गन्तुं निजभृत्यैः सहोच्छलः ॥१२७७॥  
 क्षोभे संप्रस्तुते तं स सान्त्वयित्वा खशाधिपः । तिष्ठन्कलशराजेन सहानिन्ये निजां सभाम् ॥१२७८॥  
 निवेधाभायिनो भृत्यान्स विधूयौजसां निधिः । सज्जः खशसमाजं तं कोपकम्पाधरोविशत् ॥१२७९॥  
 1280 ब्रष्टुं तं नाशकत्कथितकल्पान्तार्कमिषोल्बणम् । कुवं कलशराजो वा राजा वा तेजसां निधिम् ॥१२८०॥  
 स विविक्तीकृते भास्वि खशाधीशं समन्त्रिणम् । सान्त्वयन्तं महातेजाः कोपकश्चाक्षरोब्रवीत् ॥१२८१॥

१२५४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> gloss डबलो, corr. by later hand into उन्नास; A<sub>3</sub> reads उन्नास. १२५६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from कामि. १२५७. <sup>१</sup>) Emended; A कश्चि. १२६१. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; a later hand corrects डामरास्तु महोत्साहास्त° and विप्रकृतान्. १२८०. <sup>१</sup>) Emended; A तत्राज्ञ. १२८१. <sup>१</sup>) Emended; A कृतो.—<sup>१</sup>) Emended; A कथावीशं.

पूर्वं दावाभिखारेभूद्वारवाजो नरो नृपः । नरवाहवनामास्य सूनुः कुलमजीजनत् ॥१२८२॥  
 स सातवाहनं तस्माच्चन्दोभूतस्ततः हृती । गोपालसिंहराजाख्यौ चन्द्रराजोप्यवाप्तवान् ॥१२८३॥  
 ब्रह्मात्मजः सिंहराजो दिवाख्यां तनयां ददौ । शम्भुजे क्षेमगुप्ताय सावीरा भ्रातृनन्दनम् ॥१२८४॥  
 राज्ये संप्रामराजाख्यं व्यधादुदयराजजम् । भ्रातापि कान्तिराजोऽस्या जस्संराजमजीजनत् ॥१२८५॥ 1285  
 पितामन्तस्य संप्रामो जस्सस्तन्वङ्गगुङ्गयोः । अनन्तात्कलशश्चाभृदुङ्गान्मल्लोप्यजायत ॥१२८६॥  
 कलशार्द्धदेवाद्या जाता मल्लात्तथा वयम् । कोषमित्यादि तन्मन्दैः क्रमेस्मिन्कथ्यते कथम् ॥१२८७॥  
 पृथिव्यां वीरभोज्यायां क्रमो वा कोपयुज्यते । वीरस्य च सहायोस्तु कः स्वबाह्वयात्परः ॥१२८८॥  
 दिष्ट्या तदनुकम्प्यानां मूर्ध्नि हस्तमिवास्पृशन् । काश्मीरिकाणां भूपानां नाभूषं कुलपांसनः ॥१२८९॥  
 तस्माद्भक्ष्यं मे शक्तिमित्युक्त्वा निर्गतस्ततः । विजयाय स पत्नीनां द्यतेनानुगतोचलत् ॥१२९०॥ 1290  
 निहतं द्युतामाशाय तस्याये कथिदाययौ । स तेन ह्यनिमित्तेन प्राप्तं मेने रिपुभियम् ॥१२९१॥  
 अरघद्वरद्वारिद्विमुत्सृज्य निर्गताः । डामरा वाहदेवाद्यास्तं यान्तमुपतस्थिरे ॥१२९२॥  
 कटकस्थस्य संप्रामपालस्यायातमन्त्रिकात् । तवेभ्यो राजपुर्यन्तः खिचं निन्युः प्रसन्नताम् ॥१२९३॥  
 भुक्त्वा तद्वसतेर्गच्छन्स्वावासं स दिनार्यवे । सैन्यैः कलशराजस्य दत्तास्कन्दोभवद्वहिः ॥१२९४॥  
 राज्ञीभिर्निर्गमात्तस्मिन्द्वारं संरोध्य वारिते । तवीयाः सैनिका युद्धे लोष्टांश्चदयो हताः ॥१२९५॥ 1295  
 मध्यं प्रविश्य द्यमिते प्रधानैस्तत्र संयुगे । सोल्यसैन्योपि संवृत्तः ह्यतरामल्पसैनिकः ॥१२९६॥  
 वैजस्य पौर्णमास्यन्तः कृच्छ्रमप्यनुभूतवान् । वैशाखासितपञ्चम्यां यात्रामव्रतशीर्षधात् ॥१२९७॥  
 विद्वज्य वाहदेवादीन्विद्वद्वाय स्ववर्त्मभिः । आललम्बे प्रवेशेष्वां क्रमराज्याध्वना स्वयम् ॥१२९८॥  
 यं राजोदयसीहान्ते कपिलं क्षेमजात्मजम् । अस्थापयल्लोहरोव्यौ स विशन्तं मुमोच तम् ॥१२९९॥  
 स्वयमग्रे समप्राणां खड्गधर्मधरो व्रजन् । पलायने पूर्वदिश्यान्पणौस्ते तद्गटान्वधात् ॥१३००॥ 1300  
 बद्धा निःशङ्कुमासीनं दारेशं सुज्जकाभिधम् । कश्मीरानामिषाकाङ्क्षी क्षिप्रं ह्येन ह्वापतत् ॥१३०१॥  
 तं डामराश्च कतिचित्खाशिकाश्चाद्रिसंभयाः । राजद्विषः प्राप्तमात्रं सर्वतः पर्यवारयन् ॥१३०२॥  
 तमाकाशादिव जस्तं भुवो गर्भोदिवोत्थितम् । निशङ्कात्कितं प्राप्तं चकम्पे हर्षभूपतिः ॥१३०३॥  
 मा भूदसौ बद्धमूलः क्रमराज्यान्तरस्थितम् । मा वधीन्मण्डलेशं च ध्यायन्निस्त्राकुलोद्य सः ॥१३०४॥  
 विलम्बमाने संनद्धसैनिके दण्डनायके । स्वरितं प्राहिणोत्पृष्टं वितीर्णसंख्यनायकम् ॥१३०५॥ 1305  
 द्वेषोपहतवीर्यो वा क्रान्तो वा द्रोहचिन्तया । अभ्यभिधीयतां त्यक्त्वा स तु मार्गे व्यलम्बत ॥१३०६॥  
 अन्यांश्च यान्यांस्तिलकराज्जादीन्बद्धजघृषः । ते ते पदं समासाद्य नाकुर्वजपनिर्गमम् ॥१३०७॥  
 दण्डनायकमुख्येऽपि लोके राज्ञा विसर्जिते । याते विमूढतां प्राप बद्धमूलस्वमुखलः ॥१३०८॥  
 वराहमूलं प्रविशन्नागतं द्विपतां बलात् । अर्धं ह्यलक्षणेपेतां राजलक्ष्मीमिवासदत् ॥१३०९॥  
 महाबराहमौलिकस्तस्य मूर्ध्नि पपात च । तदसंस्थितया पृथ्व्या वरणार्थमिवार्पिता ॥१३१०॥ 1310

१२८३. <sup>१</sup>) Emended; A सार्यवाहनं. Cf. vi. 367. १२८९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'स्यास्तस्मिन्'. १२८९. <sup>१</sup>) Emended; A काश्मीरिकाणां. १२९९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into लोहवहा. १२९८. <sup>१</sup>) Emended; A, बद्ध.—<sup>२</sup>) निवृत्तता and एवं supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>३</sup>) Emended; A आललम्ब. १२९९. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps, to be emended क्षेत्रा. Cf. vii. 482. १३०४. <sup>१</sup>) Emended; A स्थितिम्. १३०८. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> 'तावकसंख्ये'.

- काकायवैद्यकुलजैर्बोधैः संरुद्धपदतिः । स हृष्कपुरमुख्यं क्रमराज्योन्मुखो ययौ ॥१३११॥  
 भवान्तरे तमायान्तमाकर्ण्योत्सेकमागतैः । विद्वदोन्मुखतां निन्द्ये डामरैर्मण्डलेभ्यः ॥१३१२॥  
 तैर्हि प्रागेव भङ्गं स भीतो दृष्ट्वा महाभटान् । यशोराजमुखान्भूरीन्ययौ मन्दप्रतापताम् ॥१३१३॥  
 शनैरपसरन्सोय सारमूलकमासदत् । उच्चलाधिष्ठितास्तोपि विद्विषन्तस्तमन्वयुः ॥१३१४॥  
 1315 समेतानन्तसैन्येन तेन तत्र चिरं धृतः । उच्चलप्रलयाभ्रस्य पौरस्थानिलविभ्रमः ॥१३१५॥  
 सैन्ययोद्धमयोस्तत्र जयभीकरिणीकृते । बभूव तुल्यसंघर्षः सेर्व्ययोरिव दन्तिनोः ॥१३१६॥  
 आनन्दनामाप्युत्पिच्छोत्थानमुच्चलमातुलः । चक्रे मडबराज्येय निविडीकृतडामरः ॥१३१७॥  
 तद्विषये डामरौषा दिग्देशेभ्यः सहस्रशः । उन्ममज्जुर्हिमापाये रन्ध्रेभ्य इव वटपदाः ॥१३१८॥  
 तत्क्षणं क्षीणभाग्यस्य यथा द्वारपतिस्तथा । कावस्थः कम्पने राहः सहेलोभून्महतमः ॥१३१९॥  
 1320 आनन्देन कृतास्कन्दो बहुशो विहिताहवः । औज्जीन्मडबराज्यं स न वत्तद्वद्भूतदा ॥१३२०॥  
 अथाद्भुतप्रतपिन वेष्टयित्वा महाधूमम् । उच्चलेनाहवे बद्धः ससैन्यो मण्डलेभ्यः ॥१३२१॥  
 न विद्यः किं तदा वृषं योधानां यत्किलाविदन् । ते सखज्जाभ्यसनाहा बद्धा वयमिति स्फुटम् ॥१३२२॥  
 तथा यदोपि निर्देध्वौ स भव्यः प्रभवे हितम् । स्वामिभक्तिर्धियेति पर्यन्तेपि न मानिनाम् ॥१३२३॥  
 तूर्णं पुरप्रवेशाय सोम प्रैरयदुच्चलम् । विश्वास्य नेदगन्धोस्ति क्षण इत्थसकृद्भुवन् ॥१३२४॥  
 1325 विशतस्तस्य आनेकैः पुरयामाद्यलुण्ठयत् । कर्मणानेन कौलीनमस्यास्त्विति विचिन्तयन् ॥१३२५॥  
 परिहासपुरे तेन स ततः संप्रवेशितः । श्वाभ्यामुविषमाद्यस्माधिर्गमोत्थन्तदुर्गमः ॥१३२६॥  
 तत्रोच्चलं चतुःशाले स्वं च दग्धुमशूचुदत् । निजान्स निशि ते तत्तु न चक्रुस्तद्वितैषिणः ॥१३२७॥  
 यथा चित्तं तथास्य स्यात्कायश्चेत्साहसक्षमः । तदात्मनिरपेक्षस्य किं न सिध्येन्मनीषितम् ॥१३२८॥  
 क्षीयच्छन्नपुस्त्वचा सह वसत्यच्छेद्यया कच्छपो निर्वर्मा रणकर्मसाहसमहोत्साहश्च सिंहः सदा ।  
 धिक्प्रातुष्कृतपक्षपातरभसो नीत्रेषु मुग्धो विधिर्वीराणां कुहते शरीरमभितो वैकल्यशल्याहतम् ॥१३२९॥  
 1330 संदिदेशाय स क्षमापमाकृष्यार्थं मयाप्रतः । खगाल इव ते क्षिप्तः क्षिप्रं निर्गत्य बध्यताम् ॥१३३०॥  
 ततः समस्तसामन्तसैन्यसंततिसंयुतः । अथ मृत्युर्जयो वेति निश्चित्य निरगावृपः ॥१३३१॥  
 स प्राणसंशये सर्वायासप्रशममादिशत् । पटहोद्घोषणेनासीत्स्वरैरनुगतोखिलैः ॥१३३२॥  
 प्राप्तं भरतसेत्स्वयं घ्नन्तः सैन्यं विरोधिनम् । आजावेवै राजभृत्याः क्षणान्मार्गमलङ्कयन् ॥१३३३॥  
 क्षुभितेभ्योविधायाते राजसैन्ये द्विषद्वलम् । मण्डलेभ्यः पवान्तःप्रविष्टो निरनाशयत् ॥१३३४॥  
 1335 अथोच्चलबले भये विदुषुः केपि जाङ्गिकाः । आन्ता राजविहारं च प्राविशन्केपि डामराः ॥१३३५॥  
 त्रिल्लसेनाभिधं दृष्ट्वा प्रविष्टं डामरं परे । उच्चलोसाविति भ्रान्त्या विहारं तमदाहयन् ॥१३३६॥  
 सोमपालाभिधेनारिहयारोहान्तरे त्रिरम् । कुर्वन्दर्शनपालस्य पितृव्येण सहाहवम् ॥१३३७॥  
 यत्नाज्जनकचन्द्राद्यैर्मानि व्यावर्तितो रणात् । परिहासपुरास्थायान्मृत्युवक्त्रादिवोच्चलः ॥१३३८॥

१३११. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into काकायवेद्व<sup>०</sup>. १३११. <sup>१</sup>) Emended; A सहलो.—<sup>२</sup>) Emended; A °मुह-  
 तमः. १३३२. <sup>१</sup>) Doubtful; thus emended with C; A °सीत्पारै<sup>०</sup>. १३३६. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into प्रविष्टा.

वितस्तां गौरिकाबालपामासीत्वा हयान्वितः । स डामरैः सह पुनः प्रययौ तारमूलकम् ॥१३३९॥  
 जयेन तावन्मात्रेण कितवोल्प इवोन्मदः । राजा प्रशंसन्मानन्दं राजधानीं न्यवर्तत ॥१३४०॥ 1340  
 जीवन्तमप्यरिं भुत्वा न पथादलगत्स यत् । भासबुच्छसितास्तेन भङ्गभाजोपि डामराः ॥१३४१॥  
 यातान्पलाय्य ताञ्ज्येष्ठामूलीये भासि सर्वतः । भूयोपि संघटयितुं स्थिरधीरैश्चदुच्छलः ॥१३४२॥  
 स्वदोर्मात्रसहायस्य परावसस्य मानिनः । दुर्मिक्षान्तर्महोद्योगः स तस्य विषमोभवत् ॥१३४३॥  
 तन्मयेतिदरिद्रोपि संप्राप्तं स ररक्ष यत् । तमुत्पाद्यानयद्राजा श्रीपरीहासकेशवम् ॥१३४४॥  
 तस्मिन्विषटिते पांडुः कपोतच्छदधूसरः । रोदसीच्छादनं हर्षशीर्षच्छेदावधि व्यधात् ॥१३४५॥ 1345  
 प्रागन्धकारो देशेस्मिन्निवसेपि व्यजृम्भत । रूपिकादिवसालोक इति वत्पत्रये जने ॥१३४६॥  
 निवेशिते परीहासकेशवे प्रशशाम तत् । तस्मिन्मुल्लिते भूयः सार्धं मासमजृम्भत ॥१३४७॥  
 किंचिदुच्छसिते राशि मन्दोद्रेकतया रिपोः । दिशा शूरपुरस्याथ सुस्सलः प्रत्यदृश्यत ॥१३४८॥  
 अवनान्हे स हि वसन्नुपालम्भरैः पितुः । संदेशैः शंसतो ज्येष्ठमौदासीन्यादपाहतः ॥१३४९॥  
 इक्षान्कल्हक्षितीशेन कांक्षिदादाय बाजिनः । विरेण राजदाक्षिण्यमोज्झीसेन व्यलम्बत ॥१३५०॥ 1350  
 भारम्भाबुदयान्तं च तिष्ठन्वैरेपि निष्ठुरे । साम प्रयुयुजे मोहावहं मायानिधी रिपोः ॥१३५१॥  
 जित्वा माणिक्यनामानं तेन सेनापतिं रणे । प्रापि शूरपुरद्रङ्गाज्जयन्धीः श्रीध्र भूयसी ॥१३५२॥  
 तस्याभ्युदयपात्रस्य तया संप्राप्तया भ्रिया । आरब्धिसमयः कृत्स्नः स विभूत्यद्भुतोभवत् ॥१३५३॥  
 मण्डलेश्वरपट्टादीनविचिन्त्योच्छलं ततः । प्राहिणोवृत्तियोर्युं सुस्सलं क्षिप्रकारिणम् ॥१३५४॥  
 तेन शूरपुरे भग्नास्तथोधाः शौर्यशालिना । भूयांसः प्रलयं प्रापुर्मग्रा वैतरणीजले ॥१३५५॥ 1355  
 तत्र दर्शनपालस्य स्वामिद्रोहकृतो वपुः । विक्रामतो न संस्पृष्टं खिन्नयेव जयभ्रिया ॥१३५६॥  
 राजसैन्यं तदन्येर्घुर्हतशेषं पलायितम् । लोकपुण्ये निवसतः सहेलस्यान्तिकं ययौ ॥१३५७॥  
 सुस्सलापातकल्पान्तं विशङ्क्यापि सहेलकः । तैस्तेर्मैर्वैर्बलैः साकं नगरं प्राविशत्ततः ॥१३५८॥  
 एवमभ्येत्य नृपतौ सुस्सलेन विस्त्रजिते । अत्रापि तारमूलस्थः प्रतिष्ठां पुनरुच्छलः ॥१३५९॥  
 विभ्यद्रिस्तुरगानीकात्पत्तिप्रायैः स डामरैः । आनिन्ये शैलवर्गेण भूयो लहरवर्त्मना ॥१३६०॥ 1360  
 राजाप्युदयराजाख्यं कृत्वा हारपतिं पुनः । प्राहिणोदुच्छलं जेतुं लहरं मण्डलेश्वरम् ॥१३६१॥  
 ततः पद्मपुरं प्राप्ते मातुले मल्लजन्मनोः । न कोपि कम्पनं भूपान्मन्त्री त्रासातुरोमहीत् ॥१३६२॥  
 को मेस्तीति विनिश्चस्य वदतोय महीपतेः । अधिकारज्जं हस्ताखन्त्रराजः समावदे ॥१३६३॥  
 अनाशीः शयने मृत्युर्येषां तेषां स वंशजः । श्रीजिन्दुराजमुख्यानामौचित्यं प्रत्यपाद्यत ॥१३६४॥  
 स द्वौणिरिव विनष्टे काले सेनापतिः कृतः । निर्गस्थ तत्पद्मपुरादरिसैन्यं न्यवारयत् ॥१३६५॥ 1365  
 विपक्षः कम्पनेशः स तेन क्षमां क्रामतां शनैः । नवम्यां भुङ्गनभसो हतोवन्तिपुरान्तरे ॥१३६६॥  
 स हि गोवर्धनधरोपान्ते कुर्वद्भिराहवम् । स्वसैन्यैर्वर्जितो गीतं शृण्वन्परिमितानुगः ॥१३६७॥

१३३९. <sup>१</sup>) A<sub>2</sub> gloss परिहासपुरसमीये गुरिकाबलमस्ति. १३४६. <sup>१</sup>) Emended, A 'कारकेश'. १३४९. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> (?)  
 अवनान्हे, A<sub>2</sub> gloss पीडुपावधाने. १३५१. <sup>१</sup>) Emended; A मोहावहं. १३६०. <sup>१</sup>) Emended; A 'नीकान्पति'.  
 १३६६. <sup>१</sup>) Emended, A कम्पन.

- प्रविद्यारिहयारोहैर्वितस्तातीरवर्मना । प्राप्नोक्तस्माद्वधं लेभे प्रमत्तानां भुभं कुतः ॥ १३६८ ॥  
 प्रहितं चन्द्रराजेन क्षमापतिर्विदित्य तच्छिरः । भूयो जयाशामकरोदानुकूल्यं विदन्विधेः ॥ १३६९ ॥  
 1870 वैमुख्येन व्रजन्कुर्यात्सांमुख्यैरन्तरा विधिः । प्रत्यागमभ्रमं सिंह इव व्यावृत्य बीक्षितैः ॥ १३७० ॥  
 अथ लब्धबलध्वन्त्रराजोमन्दोद्यमोविशत् । विजयक्षेत्रमाकर्षन्कटकं दशधाष्टधा ॥ १३७१ ॥  
 तुलाभर इव क्षुद्रा साम्यभङ्गं न चक्षते । तदा द्वयोः कटकयोस्तुलायाः पुटयोरिव ॥ १३७२ ॥  
 प्राप्ते यतस्तृतीयस्मिन्दिवसे मण्डलेशितुः । अकालवृष्टिविवशं लहरे व्यव्रजद्वलम् ॥ १३७३ ॥  
 शीतवातहता योधा ममाः केदारकर्दमे । तुरगासितनुवादि ब्राह्मिर्ध्व इवामुचन् ॥ १३७४ ॥  
 1375 उच्चलेन ततो रक्ष्यमाणमप्यार्द्रचेतसा । प्राप्तं जनकचन्द्राया निजहर्मण्डलेश्वरम् ॥ १३७५ ॥  
 हर्षभूभृद्व्यवर्गे ब्रह्मशङ्काङ्किते परम् । कलेवरव्ययात्कीर्तिः क्रीता तेनैव मन्त्रिणा ॥ १३७६ ॥  
 धुञ् संस्पर्धतो वन्द्या देवशार्मादयोस्य ते । न चेत्कोपि विपर्यासे दोषमुद्घोषयेज्जनः ॥ १३७७ ॥  
 लब्धन्योऽमूलनारातिव्यूहव्यामोहनादयः । विध्यधीने फले ध्याते स्तुत्याः कस्य न तत्क्रियाः ॥ १३७८ ॥  
 किं पातालतमो न हन्ति हिमगुः किं नो विषं भीतये पानीयं गिलतः किमान्तरशिखिध्वस्त्यै न धन्वन्तरिः ।  
 सर्वैकपदे प्रयास्यफलतां वाच्यो जडो नाम्बुधिः सिद्धेर्देवविधेयतां विमृशतां स्तुत्यैव वस्तुज्ञता ॥ १३७९ ॥  
 1380 स्वामिकृत्योद्यमस्तुत्यस्तुतिषु स्त्रीषु पूज्यताम् । गज्जा तज्जननी स्वस्य नमस्यन्त्यविशखिताम् ॥ १३८० ॥  
 साहसे सा हि तनये यत्र तत्र महीभुजा । प्रहीयमाणे तं खेदमोहिताह स्म भूभुजम् ॥ १३८१ ॥  
 अनन्यसंततरेकं क्षुण्णमेतं प्रभो मम । मा नियुङ्क्ष्यां यत्र तत्र कार्ये संदेहितास्तुनि ॥ १३८२ ॥  
 स तामकथयन्मातर्यथा तेनन्यसंततैः । तथा मेनन्यभृत्यस्य सोयमेकोवलम्बनम् ॥ १३८३ ॥  
 स्वसंभवस्य तां भर्तुर्भक्तिसंभावनामसौ । प्राप्रपतिष्ठानिष्ठायां मेने मानवती सती ॥ १३८४ ॥  
 1885 उच्चलस्य क्षणे तस्मिन्निर्हरण्यपुरमीयुषः । राज्याभिषेकं संभूय तत्रत्या ब्राह्मणा ददुः ॥ १३८५ ॥  
 नृपमत्यन्तविवशं प्रसङ्गे तत्र मन्त्रिणः । भूयांसः सन्ति तैः सार्धं व्रज तल्लोहराचलम् ॥ १३८६ ॥  
 प्रजा एव ततः शान्तोत्कण्ठा नननृपं प्रति । त्वामानेष्यन्ति न चिराद्भिन्नैर्वा स्वयमेप्यसि ॥ १३८७ ॥  
 सोऽभ्यधादवरोधस्त्रीकोशसिंहासनाद्यहम् । असामान्यं परित्यज्य गन्तुं सपदि नोत्तरे ॥ १३८८ ॥  
 पुनस्तेकथयन्मात्रा यान्तोऽध्यारुण्य बाजिनः । पृष्ठे विन्यस्य नेष्यन्ति कोशान्तःपुरयोषितः ॥ १३८९ ॥  
 1390 अपाकीकामुकोप्यासीद्यस्मिन्स्तदपरोपि चेत् । सिंहासनं समारोहेत्काभिमानक्षतिस्ततः ॥ १३९० ॥  
 आस्तामेतत्परं ब्रूय मन्त्रमित्यथ चोदिताः । ते पार्थिवेन भूयोपि ससंरम्भं बभाविरे ॥ १३९१ ॥  
 क्षत्रधर्मं पुरस्कृत्य शासतां क्षमां क्षमाभुजाम् । को दैन्यस्यावकाशः स्यादाशीर्येषां मृधे वधः ॥ १३९२ ॥  
 अनुयोगश्च लज्जा च भयं द्वैधं च मन्त्रिणा । भूभुजां व्यवसन्नोक्षासे शत्रवो न तु गोविणः ॥ १३९३ ॥  
 कार्यं न पश्येदलसः स्वयं वो भृत्येषु विन्यस्तसमस्तकृत्यः ।  
 बह्वन्नाभयस्त्वेष विनष्टदृष्टेः पदे पदे तस्य किलोपघातः ॥ १३९४ ॥

१३७९. <sup>१</sup>) Emended; A धाव्य°. १३८२. <sup>१</sup>) Emended; A निवृत्त्या. १३८४. <sup>१</sup>) Emended; A सा भर्तु°. १३९२. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into सैन्य°.



लज्जेहमस्य स्ववमाशशस्त्रः स्वल्पस्य शयोः कल्यणवशम् ।

एवं किलादीर्घमतिर्हृदाति स्वयं प्रवृद्धिं वपसा विमुग्धः ॥१३९६॥

1395

कालेन याति क्रिमितां महेन्द्रो महेन्द्रमात्रं क्रिमिरप्नुयति ।

अथ प्रधीवानयमप्रतिष्ठ हृदयेन निष्ठाभुवितोभिमानः ॥१३९६॥

परामवाधायि भयं जिगीषोः सर्वाङ्गवैकल्यवताहितेन ।

वेनाभियुक्तः स समस्तसंपत्पूर्णां वैकल्यहन्तव्यमेति ॥१३९७॥

लब्धस्थितिः स्कीतविभूतिपात्रं दीनोभियोक्ता परपिण्डवृत्तिः ।

आद्ये कथं नाम परामवः स्याज्जयं भवेद्येह न तत्र भावः ॥१३९८॥

अमास्यत्रैमत्यवशेन निष्ठा वृष्टा न कार्यस्य तनीयसोपि ।

वैशाखरज्जोरिव कर्षकाभ्यां पर्याययोगेन कृते विकर्षे ॥१३९९॥

समयशक्तेरेकेनाप्याशाक्रान्तस्व भूपतेः । वैरी सर्वाङ्गहीनोपि राज्यमायुधं कर्षति ॥१४००॥

1400

यत्र द्विषस्वयं वाहि क्रान्तां क्रान्तां च मेहिनीम् । पातार्थी न चिरादेवं पुनर्जयमवाप्स्यति ॥१४०१॥

विधुरेपि विधौ भूरसहस्रपरिवारितैः । पतञ्जिराहणे भूषैः ख्यात्याभिरुच्योपलभ्यते ॥१४०२॥

नृत्यच्छिन्नशिरोधरोऽरुनटे ज्वालाबुद्धीगुणप्रकाशिन्युदयच्छिन्नामुखशिखिज्वालापदीपाकुले ।

धन्याः केप्युपलभ्य बीरशयने शान्ताभिमानज्वरोऽज्ञाघ्न्याप्यशरीरतासफलितशिखाशिषः शेरते ॥१४०३॥

उदात्तमित्यन्तकृत्यं संक्षिप्तं कितवा इव । राज्ये भजन्ते दीव्यन्तः क्षत्रियास्त्रासहीनताम् ॥१४०४॥

मन्त्रान्तरानुयोक्तारं तदप्युत्सृज्य मन्त्रितम् । पक्षं प्राप्तकालं च तं निःश्वस्य तमनुवन् ॥१४०५॥

1405

उत्कर्षवदहंस्त्यक्तुमपि शक्नोषि संकटे । अन्धबानुचितं किञ्चित्पाप्यस्यहितचिन्तितम् ॥१४०६॥

स तानुवाच स्वं हन्तुं न शक्नोहं नमो मयि । भवज्जिरेव त्रिषमे प्रहर्तव्यमुपस्थिते ॥१४०७॥

गिरं कापुरुषस्येव क्लेश्ययस्तस्य तां प्रभोः । सवाप्तास्तेनुशोचन्तः पुनरेवं वभाषिरे ॥१४०८॥

प्रतीकाराय नः शक्तिर्न वैवैवहतौजसाम् । प्रत्युतिबंधिषे कृत्ये प्रसरेयुः कराः कथम् ॥१४०९॥

पभून्पुरुषरूपान्त नूनं भूभृत्पुषोष तान् । दुःखेनोदयमस्तस्य ये तादृग्वैवमीयुषः ॥१४१०॥

1410

युगान्तानपि जीवित्वा कायः सापाय एव यः । तत्रागमात्रसाध्येयं चिद्वैव्यमनुजीविनाम् ॥१४११॥

योचितोपि विशन्त्यभिं ये ध्यात्वा विस्मृतिं प्रजेन् । भर्तुस्नेहः स पुंसोपि यस्य कोन्यस्ततोऽधमः ॥१४१२॥

क्षौद्रपस्येव ये शोकमयदैव्याद्यविक्रियाः । भर्तुः पश्यन्ति तैरेवा भूः सतीर्थाप्यपावनी ॥१४१३॥

क्षुत्सामस्तनयो बभूवः परगृहप्रेष्यावसज्जः सुहृद्गुहा गौरशनाद्यभावाविधया हम्बारवोद्धारिणी ।

निष्पथौ पितरावदुरमरणी स्वामी द्विषज्जिगीषो वृष्टो येन परं न तस्य निरये भोक्तव्यमस्त्वपियम् ॥१४१४॥

भयोपि मानुषपभून्स तानृपतिरब्रवीत् । उदात्तकृत्योप्याविह्व भूतैरिव विमोहितः ॥१४१५॥

1415

एतस्मिन्पक्षिमे काले भुक्तं राज्यं यथा मया । जानेविशालेच्छतया तथान्यो नोपभोक्ष्यते ॥१४१६॥

१३९६. <sup>1</sup>) ह supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १३९८. <sup>1</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> तस्यभाषः. १४०३. <sup>1</sup>) Emended; A<sub>1</sub> has written शत 'शूरनट' and corrected this into 'शूरनटो'.—<sup>2</sup>) Thus cor. by A<sub>1</sub> from 'ज्वालापदी'.—<sup>3</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from 'च्छिन्नो'.—<sup>4</sup>) य omitted in A. १४०४. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; perhaps, to b emended संक्षिप्तम्. १४०५. <sup>1</sup>) Emended; A पुरुषः. १४११. <sup>1</sup>) Emended; A वः.

- यमः कुबेरधीष्ठाये राक्षां तिष्ठत इत्यसौ । मदेकशरणैवाभूत्कृत्वातिरस्मिन्कली कुणे ॥१४१७॥  
 रुद्रोपेन्द्रमहेन्द्राद्याः प्रयातारो बद्धवना । उपस्थितायां निवृत्तौ तत्र मर्त्यस्य काः भुवः ॥१४१८॥  
 किं तु दृष्टे यदेवा भूर्भूत्वा कुलवपुर्निव । मतोवाङ्मृतेटीव प्राप्ता प्रसभमोग्यताम् ॥१४१९॥  
 1420 इतः प्रभृति यः कश्चिद्राज्यस्यास्य गतौजसः । चक्रिकामात्रसाध्यत्वं जानन्नाशां करिष्यति ॥१४२०॥  
 अलौकिके कृते यद्यत्तदीक्ष्य फलवन्ध्यताम् । प्राप्नोदयैरल्पसप्तैर्दर्पाच्चूनं हसिष्यते ॥१४२१॥  
 कार्यारम्भः फलोत्सासमालोक्य प्रायशो जनैः । अनानुगुण्यगणनां कुर्वाणैर्न विगर्हते ॥१४२२॥  
 पक्षान्तकोरिरवलम्बनभूः स नेत्रं दुरधेन यस्य मरणं धियि कैरिवेद्यम् ।  
 परं गते मयनकर्मणि मन्दराद्रेर्वोर्ध्वते विगुणहेतुपरीक्षणेन ॥१४२३॥  
 शास्त्रसंर्भविष्येपि भीगर्भस्वमर्दशयम् । जनेपजीवनार्थं यत्तज्जातं जायविजये ॥१४२४॥  
 1425 उच्चलेनापि सत्कृत्ये हस्तामोक्षेयवेतसा । दर्शितव्यामदृशानं करिष्यन्ते विजम्बनाः ॥१४२५॥  
 ततोवमानाच्च आसास्तमातोद्य विहस्तताम् । समर्धनेचुर्वाञ्जामि मृत्युमीदृशमप्यहम् ॥१४२६॥  
 स्वैरेव स हतो नो चेत्कस्तस्माद्वदुधां हरेत् । लब्धां रक्षितुमिच्छामि ख्यातिमेतेन हेतुना ॥१४२७॥  
 मुक्तापीडः पुरा राजा ज्वलित्वा मूर्ध्नि भूभुजाम् । कार्पण्यप्रणयं प्राप लम्बरन्ध्रौ विरोधिभिः ॥१४२८॥  
 स क्षुत्तरापथे नानापथस्थगितसैनिकः । मितानुगोहितै हृदमार्गोभूदुर्गमेध्वनि ॥१४२९॥  
 1430 तं शल्यो नाम सामन्त्यवैरल्यविबशं नृपः । बन्धुं प्रतिशामकरोद्वाजिलसैर्युनोदभिः ॥१४३०॥  
 स सामपमुखोपायापायध्यानावसन्धीः । भवत्स्वाम्यभिधं कृत्यमपृच्छन्मुख्यमन्त्रिणम् ॥१४३१॥  
 असाध्यां सोपि निध्याय विनिपातप्रतिक्रियाम् । न्याये निधित्य नैयत्यं कर्तव्ये प्रत्युवाच तम् ॥१४३२॥  
 उपाययुक्तिप्रत्युक्ते कृत्ये कीर्त्यभिमानिनाम् । निःसंभ्रमेव प्रतिभा लोभेनाक्षोभिते हृदि ॥१४३३॥  
 कृत्यं कृत्यविशो लब्धपसिद्धिपरिरक्षणम् । साक्षाज्योपार्जनमुखो व्यापारस्त्वानुपक्रिकः ॥१४३४॥  
 1435 गच्छच्छरीरनिष्केशदपि भस्मावशेषताम् । कर्पूरः सौरभेणेव जन्तुः ख्यात्वानुमीयते ॥१४३५॥  
 शान्तयोर्जीवितस्थानं हयमत्यजुतं हयोः । अनङ्गस्याङ्गनापाङ्गः स्तोमृजिह्वा यथास्त्रिनः ॥१४३६॥  
 ख्यातसंरक्षणं नाम जन्तोः कल्पान्तरस्थितिः । वर्तने कीर्तिकायस्य संपूर्णाः परमाणवः ॥१४३७॥  
 धीरैर्विधिध निर्वर्त्यो विरोधिष्ववधानवद् । यस्तेषामुन्नतिधनध्वंसाय यततेन्वहम् ॥१४३८॥  
 मुक्तावपातनहृदयसनी विधाता स्वोत्पत्तिपद्मकुलजेपि सरोजवण्डे ।  
 संकोचिनि द्विजपतावपि भुविबन्धे मातङ्गहस्तपतनैः कुरुतेवमानम् ॥१४३९॥  
 1440 ये हठापातिनो धातुर्धियं ख्यातिनिपातने । रक्षितुं समुपेक्षन्ते तैः किं नाम रक्षितम् ॥१४४०॥  
 जातिः श्माभृति वंशाभाभयतया ख्यातिप्रतिष्ठामिमां मुहीप्यानलमुज्जितस्ववपुषः केप्यत्र वेमाङ्कुराः ।  
 ज्ञातुं हन्त विवर्ति ये न विधिना कुजेन पृथ्वीमृता द्वारि हाःस्यकरैर्गतागमजलीकाराणि संप्रापिताः ॥१४४१॥  
 भोगाभिर्वाणभूयिष्ठानिष्ठान्प्राप्तानवेत्य तत् । प्रतिष्ठासौष्ठववाणे संरम्भं देव सांप्रतम् ॥१४४२॥

१४३०. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> वैवर्धनं. १४४०. <sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> or a later hand from 'धातुर्धियं.—') The lacuna not indicated in A; n supplied in B C.

दण्डकालसकायस्य तत्रोपस्थाशुकारिणः । पार्थिवकस्मिकोत्थानं मिश्रदध प्रकाशयताम् ॥१४४३॥  
 शो वक्तास्म्यथ कर्तव्यं व्यापत्तक्षपणक्षमम् । उक्तेति स महामात्स्यो निर्गत्य स्वगृहानगात् ॥१४४४॥  
 दण्डकालसकं दण्डधरो व्यञ्जिमिषाततः । अधीर इव चक्रन्द तुलकिस्पन्दलोचनः ॥१४४५॥ 1445  
 स्वेदसंवाहनकोदयमनाद्यैरुपक्रमैः । निःशैथिल्यव्ययं तेन मुमुर्षु तं जनोवदत् ॥१४४६॥  
 ततो निधितमृत्सुत्वं पश्युः कथंभता कृतः । वक्षिष्येशोमात्सेन कृतज्ञस्वनिवेदकः ॥१४४७॥  
 कर्तव्यशेषं दाक्षिण्यादनाचक्षणममृतः । युक्तयोक्तनिष्ठुराचारमन्तस्तुष्टाव तं नृपः ॥१४४८॥  
 भग्नौढः सोढुमुशमां व्यधामस्मीति वादिना । राज्ञाप्यनलसाहेहं ततश्चक्रेभिमानिना ॥१४४९॥  
 तेन पाणानुपेक्षैश्चमन्यक्यातेर्मनस्विना । ऊर्ध्वाधिरोहे सोपानं कृतं न निजकीर्तनात् ॥१४५०॥ 1450  
 एवं दैवोपनीतानामकृपातीनां चिकित्सितम् । स्वधियामास्यबुद्ध्या वा पारमेति मनस्विनाम् ॥१४५१॥  
 इत्युक्त्वा विरतो वंशधीजरक्षार्थमात्मजः । भोजो विरज्यतां कोटभेवमूलेष मन्त्रिभिः ॥१४५२॥  
 तं राजपुत्रं प्रस्थानमङ्गलान्ते विनिर्गतम् । पुनर्ध्यावर्तयामास दण्डनायकमोहितः ॥१४५३॥  
 सा धीः स साहसारम्भस्तद्वैदल्यमापदि । नष्टमेकपदे तस्य नाशकाले द्युपस्थिते ॥१४५४॥  
 लक्ष्मीनाडिहता कीर्तिबलाका सौर्यगर्जितम् । प्रसापशक्रबाधं च भागधेयाम्बुदानुगमू ॥१४५५॥ 1455  
 धीशौर्यादिगुणेन भाग्यसमये प्रागेव एको नृपः शक्रस्याक्रमणं क्रियेत न कुतोनेनेति संभाव्यते ।  
 मौग्यं पञ्जुजडान्धवद्य स ततो गच्छन्नभान्योदये दत्तोनेन पदक्रमो भुवि कथं नभेति संचिन्त्यते ॥१४५६॥  
 विरोधिप्रतिरोधाय तन्त्रितैर्यत्र विसर्जितम् । नगरस्थमपि क्षमापात्यवासधनमादधे ॥१४५७॥  
 दायदाभयणं राजभृत्याः सर्वेपि चक्रिरे । ये केचिद्वचसन्मोहे ते देहेदेव केवलम् ॥१४५८॥  
 पराभयपरं द्विषा न संकल्पमपि व्यधुः । किं वा स्तुमैस्त्रैस्त्रीवदमुन्मत्तचिरादसन् ॥१४५९॥  
 यां क्राणश्चावतीनर्तक्यन्वये कापि नर्तकी । पुत्रीचक्रे कापि जातां जयमत्यभिधाप सा ॥१४६०॥ 1460  
 भृत्या गृहीतकौमारा तरुण्युच्चलरागिणी । धनतुल्यावदुदात्तमभजन्मण्डलेशितुः ॥१४६१॥  
 तस्मिन्हते तदैवास्तापत्रपोच्छलमाययौ । तथैव दैवयोगेन पट्टदेव्या भविष्यते ॥१४६२॥ तिलकम् ॥  
 भावदपङ्कथधर्चामुच्छलाभविणीं व्यधुः । भूपालदर्शनेष्वस्तभीतयो राजसेवकाः ॥१४६३॥  
 वेतनस्वीकृतैः सर्वैः शिक्षाधायी पुरस्कृतः । लोभावमानाबुद्धोप्य योधभद्रां हरन्त्युधि ॥१४६४॥  
 मन्दप्रतापतायात्रो नर्मोत्तया नर्मोत्तकृत् । आहारादिक्षणे कर्ता प्रक्रियार्थनया कलेः ॥१४६५॥ 1465  
 अनीव प्रभुदानादिमाहात्म्याख्यानकोविदः । एक एकोकरोद्योधः वृत्तानां विद्वज्जम् ॥१४६६॥ युग्मम् ॥  
 श्रीलेखाभ्रातृद्वनोर्यस्तनयो व्यङ्ग्यमङ्गलः । मल्लज्ञातीयकोपेन स राजास्कन्ध चातितः ॥१४६७॥  
 मानुलस्यात्मजा मल्लापत्ययोस्तस्य गेहिनी । श्रद्धा समं स्ववसतीरादीप्य दहने मृता ॥१४६८॥  
 मौवप्रतादिनियमच्छक्रौयोन्तकोपमः । करोत्यभ्यन्तरान्भिजान्मल्लः परमदाम्भिकः ॥१४६९॥  
 तदेव पुत्रराज्येच्छुर्वर्धतां निर्मेयं रिपुः । शाहिपुत्रीभिरित्युचे तस्मिन्नवसरे नृपः ॥१४७०॥ 1470

१४५५. <sup>१</sup>) Emended; A लक्ष्मीस्तवि. १४५९. <sup>१</sup>) Emended; A "पुञ्जुजड". १४६२. <sup>१</sup>) A, writes here ३ instead of तिलकम्. १४६६. <sup>१</sup>) A, writes here २ instead of युग्मम् (युगलकम्). १४७०. <sup>१</sup>) Emended; A "वैजयन्ती".

- स्वयं प्रादात्समास्कन्दं द्वारि स्थितवतः पुरः । तस्य प्राणार्थिनो वाक्कापूर्वै मल्लश्च निर्ययौ ॥१४७१॥  
 स हि द्वैराज्यसज्जाभ्यां पुत्राभ्यां प्रार्थितोपि सन् । मुनिव्रतः वशाश्वरानुरोधात्प्रात्यजकृपम् ॥१४७२॥  
 विश्वासाय परं राक्षो भ्रातृकाञ्चोर्भविष्यतोः । द्वैमातुरान्सल्हणादीक्षीर्वि दस्त्रावसहृहे ॥१४७३॥  
 आसेदुषे मुनिदशामाजम्भमीणितामये । तथा स तस्मै शुकोऽपि प्रत्यासन्नवधो नृपः ॥१४७४॥  
 1475 स दुराभ्यर्चनं कुर्वन्नाहूतः परिपन्थिभिः । रेजे तेनैव वेपेण समराय विनिर्गतः ॥१४७५॥  
 वपवीत्यक्षत्वाङ्गपाणिर्दभोऽज्ज्वलाङ्गुलिः । भस्मस्मेरललाटाङ्गो जामदग्न्य इवापरः ॥१४७६॥  
 जानार्धधवलद्वयामलोलधम्मिल्लीलया । देहत्वागे प्रयागाम्बु धारयन्निव मूर्धनि ॥१४७७॥  
 वष्णीवी वीरपद्मेन खेदकेनोष्णवारणी । सोसिधारातीर्थपान्यो दण्डी खड्गेन दिशुते ॥१४७८॥  
 भोगे पुरस्कृताः केचित्कट्ट्याः पूर्वनिर्गताः । अमर्त्यनारीभोगेपि तस्यासन्नप्रभागिनः ॥१४७९॥  
 1480 द्वौ रथ्यावद्विजयौ द्विजौ पौरोगवस्तथा । कोष्ठकः सज्जकाख्यश्च योद्धा युद्धे हता बभूव ॥१४८०॥  
 क्षतोप्युदयराजाख्यः क्षत्तायुःशेषसत्तया । प्राणैर्नियोगभागाजौ नाज्जकोपि व्ययुज्यत ॥१४८१॥  
 क्षिरोधिषोर्धैर्नारम्भं हारमालोक्य सर्वतः । त्यक्तकम्पो दहौ क्षम्पां स तेषामेव मूर्धनि ॥१४८२॥  
 शेषलेखिव खड्गेषु खेटकेष्व्युजेस्त्रिव । जरसा धवलो भ्राभ्यन्नाजहंस इवावभी ॥१४८३॥  
 क्षणाद्य ददशे शातशरशङ्कुशताचिनः । प्रवीरो वीरशब्देन ह्यमो भीष्म इवापरः ॥१४८४॥  
 1485 शोष्यं गतायुषो राज्ञः किं नाभूत्तस्य तारुण्यः । चिच्छेद यः शिरः पृष्ठे हयं च भ्रमयन्स्मयात् ॥१४८५॥  
 राज्ञी कुमुदलेखाख्या मल्लस्याला च वल्लभा । गृहेष्वनुहतां वीमिहोत्रे गात्राणि संभृते ॥१४८६॥  
 राजावकन्त्ययोः पत्नी बाले सल्हणरन्हयोः । सुषे मल्लस्यासमती सहजा चाभिसाद्वते ॥१४८७॥  
 सर्वोपभोगभोगिन्यस्तदन्तःपुरयोषिताम् । परिवाराङ्गना बह्वौ षट्पञ्च विपेक्षिते ॥१४८८॥  
 महागृहामितापेन शोकोप्यैश्च जलाक्षुभिः । तन्नाभसो वितस्तायास्तीरे वामे बभूव तन् ॥१४८९॥  
 1490 प्रवर्धितायाः स्तन्येन ब्रह्मक्षमया पयः । शस्यमानं निवापेपु पुण्याश्चान्द्राख्यया समम् ॥१४९०॥  
 धाव्या परस्मिन्वै तस्मिन्स्तीरे स्वान्तःपुरे स्थिता । माता भविष्यतो राज्ञोर्नन्दानिन्धकुलोद्भवा ॥१४९१॥  
 महानसामिधूमेन संलक्ष्यावीक्ष्य पुत्रयोः । सोत्कण्ठं कटको सौधावुदग्दक्षिणदिक्स्थयोः ॥१४९२॥  
 क्रियतां दिवसैरेव पुत्रौ शत्रोः पितृद्विषः । जामदग्न्यायिनं वंशे शम्भेति नृपतिं सती ॥१४९३॥  
 अनिषण्णेव वीमामौ गृहे स्त्रं निरदाहयत् । प्रमृत्यन्तीभिरालीभिरिव ज्वालाभिरावृता ॥१४९४॥  
 1495 वधे दर्शनपालस्तु नृपे प्रमि प्रतिक्षणम् । अन्यद्भुतैरन्तराधैरायुःशेषेण रक्षितः ॥१४९५॥  
 वर्धमाबावशेषायुर्यद्वा द्रोहेण रक्षितः । सोवमानस्य पृथस्य रोगजस्य च भुक्तये ॥१४९६॥  
 कृष्णभावनवभ्यां तं वधं श्रुतवतोः पितुः । मृष्टान्मज्जमनोः शोकः कोपेन निरपीयत ॥१४९७॥  
 आवह्निपुरकपामाम्प्रज्वलन्क्रोधवह्निना । अथावद्विजयक्षेत्रं सोन्येषुरथ सुस्तलः ॥१४९८॥  
 योद्धुमभ्यापतन्तं तं चन्द्रराजोऽथ निर्गतः । पट्टदर्शनपालाद्यैः ससैन्यैः पर्यवर्ज्यत ॥१४९९॥  
 1500 निजैरुपेक्षितधके स चिरं तत्र दुष्करम् । स्वल्पसैन्योपि संयामं भूरिसैन्येन शङ्कुणा ॥१५००॥

१४७७. <sup>१</sup>) Emended; A 'पश्चिमल'. १४८०. <sup>१</sup>) Emended; A 'योधा'. १४८१. <sup>१</sup>) Emended; A 'क्षतायुः'. १४९१. <sup>१</sup>) Emended; A 'राक्षो नन्वा'. १४९९. <sup>१</sup>) Emended; A 'योद्धुमस्याप'.

अक्षोटमङ्गः समरे तत्र मङ्गल्य आचरिः । अगाता राजगृही हौ स्वर्गस्त्रीभोगभागनाम् ॥१५०१॥  
 रजोन्धकारे क्केन्दुयोनिन्वालिङ्गितो हतः । चन्द्रराजः छरस्त्रीभिरिन्दुराजोस्व चानुणः ॥१५०२॥  
 तस्मिन्नपि हते वीरे चके हर्षमहीभुजः । आशारविन्द्रीमूलकन्दनिर्दलन विधिः ॥१५०३॥  
 पद्मादयः प्रविष्टाय विजयेशाङ्गनं भवात् । प्रविष्टे सुस्सले देशं हारं दत्तार्गलं व्यधुः ॥१५०४॥  
 आस्थानीयः परं पद्मनामा युद्धा हतो बहिः । लक्ष्मीधरो मर्तुमिच्छुर्बद्धा नीतः स डामरैः ॥१५०५॥ 1505  
 विजयेश्वरगङ्गापसौधाकडोय सुस्सलः । अथो ददर्श तान्सर्वान्पभूनिष भयाकुलान् ॥१५०६॥  
 धूर्तः स दत्तमध्यस्थो हस्तानीतवापुनः । पद्मदर्शनपालौ हौ तेषां पूर्वं निजान्तिकम् ॥१५०७॥  
 निःश्रेण्यभावादारोदुमक्षमौ सुस्सलानुगैः । तौ मृताविष निर्बद्धपाणी रज्ज्वाधिरोपितौ ॥१५०८॥  
 तयोर्निदिशगमनं प्रीडादर्शयमानयोः । प्रतिभुत्याकरोद्धीमान्सुस्सलो प्लानिमार्जनम् ॥१५०९॥  
 किङ्घोक्त्या मृष्टमांसादिभोगैस्तस्यामतस्तयोः । तस्मिन्नेवाङ्घ्रि मन्दस्वं विदेशौत्सुक्यमाययौ ॥१५१०॥ 1510  
 केनाप्यधिष्ठितधके परेशुर्यस्त सुस्सलः । जान विश्वजोप्यङ्गरोमाञ्चयति तस्मृतिः ॥१५११॥  
 जासटो नृपतिर्हर्षभृमर्तुर्मातुलात्मजः । उमाधरमुखाधान्ये राजानो यत्र च त्रयः ॥१५१२॥  
 राजपुत्रहयारोहतन्त्रिसामन्तसंततेः । न यत्र गणना काचित्स्तेन्येष्वष्टादशस्वभूत् ॥१५१३॥  
 विजयेशाङ्गनस्यानां हारमुत्पाटय सोविशत् । एकाक्येवान्तरं तेषां सासिराक्षेपकृत्वाक् ॥१५१४॥  
 स तत्र साक्षिणं कृत्वा क्षमावान्विजयेश्वरम् । प्रतिभुत्याभयं तेभ्यः प्रणतेभ्यो विनिर्ययौ ॥१५१५॥ 1515  
 पुनः सौधायमाकृष्टतान्सर्वानर्पितायुधान् । रज्जुबद्धकरान्भृत्यैरानिनाय ततोन्तिकम् ॥१५१६॥  
 स्वर्णकण्ठ्यस्तरुभेगिपूर्णयुधपरिष्कृता । कीर्णपुष्पोपकारेण सुस्सलास्थानभूरभूत् ॥१५१७॥  
 विन्यस्य पभुपालानां पभूनिष स तान्करे । संरक्षितुं डामराणां व्यहं तत्राकरोत्स्थितिम् ॥१५१८॥  
 ततः सुवर्णसानूरप्रामं स प्राप्य बन्धनात् । पद्मदर्शनपालौ हावौज्जीवेशान्तरौमुखौ ॥१५१९॥  
 पद्मः भूरापुंरं प्राप्तो भार्ययागतया गृहात् । संसृष्टमानोप्यस्मार्थदत्पसत्स्यो दिगन्तरम् ॥१५२०॥ 1520  
 वाचन्मात्राप्यौचित्यं सा विदेशौन्मुखलक्षणा । शोभुर्दर्शनपालस्य पद्मैक्या विसृजिता ॥१५२१॥  
 अहंपूर्विकया राज्यं जिघृक्षुरय सुस्सलः । नगरासादनाद्वैच्छदमिसंधातुममजम् ॥१५२२॥  
 क्षमानपायवयसोः सर्वशोभामयोरभूत् । यस्माज्ज्येष्ठकनिष्ठत्वं प्रक्रियारहितं तयोः ॥१५२३॥  
 द्वित्रेष्टहःस्र यातेषु कामंस्तां तां भुवं बली । उदतिष्ठप्रागधान्याः सविधादेव सुस्सलः ॥१५२४॥  
 निर्दग्धं कलशां तत्पसुतं भूपतेः हतः । बुप्यापराभिधो भोजदेवो योर्धुं विनिर्ययौ ॥१५२५॥ 1525  
 आत्मबन्धुङ्गमानेन कुमारानां प्रवृष्टताम् । यो भाग्यर्थबलात्पित्रा हतौजा विवधे सदा ॥१५२६॥  
 कृतो गत्यन्तराभावात्तदानीं तु निरङ्कुशः । केपु केपु न युद्धेषु योधानाममणीरभूत् ॥१५२७॥  
 प्रथितामहतुल्यः स स्वाचेष्ट्यागेव वर्धितः । कुर्यादुत्साहसंपन्नो निर्दोषादा न किं दिशः ॥१५२८॥  
 बानीतिविज्ञानं कथित्ययोगस्तु विधीयते । अस्त्रविज्ञाने सर्वो विषयस्तु दुर्लभः ॥१५२९॥

१५०२. <sup>1)</sup> Thus corr. by A<sub>1</sub> from "निर्दग्धराजो".—<sup>2)</sup> Thus corr. by A<sub>1</sub> from "चारमजः". १५१७. <sup>1)</sup> Emended; A "हृत्प".  
 १५२३. <sup>1)</sup> Emended with C; A "वयसो". १५२५. <sup>1)</sup> Thus A<sub>1</sub>; C कलशाक्य; doubtful.



- 1530 स राजतनुदहावधिव्रतमस्य रिपोरभूत् । अत्युदामोभिकं जातस्तिमिरिव निर्मिगिलः ॥१५३०॥  
 कृतप्रभावं पितरि प्रपञ्चे विगर्हणां नार्हति तत्प्रसूतिः ।  
 कल्कीभवेद्येनिलमुज्ज्वले किं तैलेन दत्तः कुक्ष्याभिवासः ॥१५३१॥  
 देवेश्वरात्मजः पितृः पार्थिवेनाधिगौरवम् । धर्मितोप्यभजत्पापः प्रतिपक्षसमाभवम् ॥१५३२॥  
 ततस्तदात्मजो मिहः प्रस्थिते सुस्तलादये । नृपेणार्थायमानोद्यं खेदास्तावन्नमीक्षितः ॥१५३३॥  
 1535 काव्यस्वयच्छान्तरं राजन्ममेत्युक्त्वा विनिर्गतः । खड्गधाराजैर्मात्री म्लानिमलालयद्वये ॥१५३४॥  
 सर्वनाशादभूत्तुः खं तथा न इदि भूपतेः । तदन्तरापरिज्ञानात्कृतज्ञस्व यथाधिकम् ॥१५३५॥  
 विभवेर्मित्यसंमूढा जानते स्वन्तरं नृपाः । तदा शम्बा यदा तेषां प्रलापैरेव सत्क्रिया ॥१५३६॥  
 भोजेन निर्जितानीको विद्वतः सुस्तलो रणात् । लवणोत्सं पलाय्यागाद्विर्दिष्टवतागतः ॥१५३७॥  
 प्रत्यावृत्तस्ततो भोजस्तीव्रातपकदर्शितः । उद्यानान्तस्तनुं तल्पे पित्रा सह मुहुर्जहौ ॥१५३८॥  
 अथोत्तरेणोदतिष्ठन्नादः पारावृष्टैकसः । ज्यायान्मल्लात्मजः प्राप्तः सेतुराच्छिद्यतामिति ॥१५३९॥  
 1540 हस्तलेन हतं राज्यं नाथायासि हृतं यदि । स इण्डमावकेनाभूत्संदिष्ट इति श्रुतिना ॥१५४०॥  
 अतो जवेन चाविक्षल्यधर्मं चावधीमृधे । नरेन्द्रेभ्यश्चरदेवापवर्तिनं देवनायकम् ॥१५४१॥  
 अथोज्ज्वलाम स्यामस्यः सह व्यूहेन सादिनाम् । नगराधिकृतो नागस्तस्यामाञ्जुरिसैनिकः ॥१५४२॥  
 यथास्यां पार्थिवोवधात्मभानपूतमाश्रिते । बभार नैष्ठलाशङ्कां सुस्तलादवनिर्गतः ॥१५४३॥  
 अल्पसैन्यो मल्लस्तनुर्वावत्तस्मादशङ्कत । अपनीतशिरस्त्राणस्त्रावत्स तमवन्दत ॥१५४४॥  
 1545 मण्डलेश्वरवत् स शिवं शरीरविश्वम् । ऊचे स्वदेहम् माहीति स च पापस्तथाकरोत् ॥१५४५॥  
 तस्य ह्येकलं दृष्टमेतस्मिन्नेव जन्मनि । मण्डले बहन्म्यस्मिन्निभित्त्वा जीवितं जहौ ॥१५४६॥  
 ततो राजा सरितीरं प्राप्तः पक्षतं क्षामराज् । सेत्वमे दयामधिकृतान्वायदग्धाभ्युमानिव ॥१५४७॥  
 बलक्षवारवाणस्य तेषां मध्ये वपुर्वमौ । परं जनकचन्द्रस्य भुक्तस्वेव तमोन्तरे ॥१५४८॥  
 महासेतुः स वडितो राक्षा नैभिः स्वसिद्धये । पर्ववस्वन्विधिवशाच्छत्रूणां सिद्धये पुनः ॥१५४९॥  
 1550 अथावहुरादाय वार्हि हर्षवत्पुष्पिकाम् । शतद्वारे मर्तुकामा देव्यः शाहिष्ठनादिकाः ॥१५५०॥  
 लोको विरक्तः सेत्वमे दायहिः सह संगरम् । ददर्शाभ्युजीलागिमिव निर्बिक्रियः प्रभोः ॥१५५१॥  
 विजये सावशेषेणैव बह्निदानोद्यताः प्रियाः । अनिशं वारयन्नाजा सेत्वमे रणमपहीत् ॥१५५२॥  
 अथ विन्यस्तवर्माणं राजसेनागजं शरैः । सेतोर्जनकचन्द्राणां प्रमुखस्यमताडयन् ॥१५५३॥  
 स विजो मर्मतः शरैः पूष्कारोद्गारकृत्तजः । स्वचमूमेव चरणैरमृताहिमुखीकृतः ॥१५५४॥  
 1555 विधिनेव विहजेन सिन्धुरेण कदर्थिता । भयवत्पतिहयारोहा समपद्यत बाहिनी ॥१५५५॥  
 सेतुं तीर्णस्ततो वैरिसैनिकैर्विमुखीकृतः । शतद्वाराङ्गनं वस्तः साधारोहोविश्वपः ॥१५५६॥  
 उद्यन्तवेष्टरहितो रक्षोपि दृष्टो न यः । भुज्जानस्वापि वस्यास्वमुद्रा नैव व्यमाव्यत ॥१५५७॥

१५३०. १) Emended with C; A जातस्तिमिरिव. १५३१. १) Emended; A कुक्षी°, corr. by later hand into कुक्षी°. Cf Böhlingk, *Sanskrit Wörterbuch in kürzerer Fassung*, vi. 214 b. १५५२. १) Emended; A सावशेषोतो. १५५३. १) Emended; A चरणैः.

स मयदिगुणाकौमुदेदप्रस्थिजावमहः । पुनः पुनः सिप्यमाणसस्तवमीसकोभिजिः ॥१५५८॥  
 अनवस्थितपाण्यन्तावातप्रचलितं हवन् । निरोधुं बहुशः कर्षवष्टवत्पावहं करम् ॥१५५९॥  
 खल्व्वाटशीर्षपर्यन्तलम्बिनीः कुन्तलच्छटाः । प्रापयन्मवणोपान्तं करेण गलितासिना ॥१५६०॥ 1560  
 लङ्घ्यलम्बनिर्भूषभोग्गपालितताच्छलात् । कालाहिनेव मूर्तेन वेष्टितोच्छुष्ककन्दरः ॥१५६१॥  
 निस्ताम्बूलतयोच्छुष्को जनुपीताविवाञ्जकृत् । भोष्टावुक्षित्व कृष्णेन विहलो जिह्वा लिहन् ॥१५६२॥  
 कनीनिकासकरेण क्षामभूषणमाननम् । उन्तामीकृत्य पृष्ठस्थाः पदयन्दीनमनाः मिषाः ॥१५६३॥  
 परिधमजङ्गनान्तखस्तः स दृश्यो जमैः । बद्धिदानोद्यतास्ताव वारयन्करसंज्ञया ॥१५६४॥  
 महाराजस्य वेदमाभूराजधान्यन्तिकेपि यत् । तीर्त्वा जनकचन्द्रेण तत्र बहिरसीमत ॥१५६५॥ 1565  
 राजधान्युन्मुखं दृष्ट्वा ज्वलन्तं बह्निमागतम् । भेजे पलायनं भोजो राज्यं निधित्य शरितम् ॥१५६६॥  
 स भूलैर्बिहृषा भीमैर्नडैरिव तिरोहितम् । हारं भित्त्वा तुरंगमः प्राङ्गनाभिर्यवी बहिः ॥१५६७॥  
 पञ्चैव साहिभिः सार्धं लोहरीन्मुख्यमाभितः । प्रतस्थे सेतुमुपीर्य सिंहराजमठावणम् ॥१५६८॥  
 यातस्य हृष्यथास्त्रनोः साक्षुरालोकबन्धिवाम् । राजाश्ववारैः सहितो वेदमनां बहिरभेदीत् ॥१५६९॥  
 भवान्तरे मर्तुकामास्त्रातुं काञ्चिद्वृषाङ्गनाः । अहमस्मिन्स्वर्गजमैरभञ्जत वतुष्किका ॥१५७०॥ 1570  
 शाहिपुण्यस्तदज्ञात्वा शत्रवः पतिता इति । मत्वा वतुष्किकाभृङ्गे ततोभिमुदरीपयन् ॥१५७१॥  
 वास्तव्या डामराभ्याप प्रन्तोन्वोन्वमुदाधुषाः । ज्वलतः क्षमापतिगृहाङ्गाङ्गागाराद्यलुण्ठयन् ॥१५७२॥  
 केचित्तत्र वधं प्रापुर्धिपदं केचनात्यजन् । अदृष्टवस्तुसंप्राप्तिः केषांविद्धास्वदामवत् ॥१५७३॥  
 सितेयं शर्करेत्येकः कर्पूरं वदनेक्षिपत् । ततः सरिति तद्गण्डं निर्दग्धबदनो व्यधात् ॥१५७४॥  
 पामरैः स्वर्णचित्राणि कैश्चित्स्वर्णमहेच्छया । विनिर्दग्धानि बासांसि विचित्रं भस्म चादरात् ॥१५७५॥ 1575  
 भविदमौक्तिकस्तोमः सिततण्डुलविभ्रमात् । कवित्पामरनारीभिर्धरद्वेषु विचूर्णितः ॥१५७६॥  
 वसन्त्यदृश्ये देशेस्मिन्खलीकारेण तादृशा । एषं विद्धम्बिता लक्ष्मीर्न पुनः काप्यदृश्यत ॥१५७७॥  
 विद्याभरीरिबोदात्तवेषाः क्षमापतिद्वन्द्वरीः । हरन्तो डामराः क्रूरा दृश्यन्ते स्म पदे पदे ॥१५७८॥  
 वसन्तलेखाप्रमुखाः सस्तुपास्तत्र अकिरे । निर्यातशेषाः स्वान्देहाव्याज्यः समदशाभिसात् ॥१५७९॥  
 गृहाणां दृष्टमानानामभूयतं चटकृतिः । गाढोष्मकथमानाभसिन्धुषोषप्रतीतिहृत् ॥१५८०॥ 1580  
 श्रीपद्मश्रीप्रपापार्थस्थितस्तद्दीक्ष्य पार्थिवः । आर्षं श्लोकमिमं शोकास्मृत्यापाठीत्युनः पुनः ॥१५८१॥  
 प्रजापीडनसंतापास्तमुद्धूतो हुताशनः । राक्षः कुलं भिवं प्राणाद्यादग्ध्वा विनिवर्तते ॥१५८२॥  
 दग्ध्वाय राजभार्तां तामुच्छलो डामराग्बितः । अत्यन्तसैन्यं बीक्ष्वारिं पारमेवातरत्युनः ॥१५८३॥  
 ततो युद्धा मर्तुमिच्छन्निधे राजाकुलात्मताम् । उद्यावधैर्मतिद्वैषैः पदातीर्णा क्षणे क्षणे ॥१५८४॥  
 गच्छन्नन्तपालादिराजपुत्रधिया मृधम् । दग्धनायकवाक्येन न्यविध्वत पदे पदे ॥१५८५॥ 1585  
 बुधैस्त्व लोहरं वापि ग्राहीत्युधे च चण्पकः । प्रयागस्योत्तरः पक्षः प्रत्यभाक्षामिमः पुनः ॥१५८६॥

१५७९. ') Emended; A 'स्तदा ज्ञात्वा. १५८१. ') Emended; A 'स्तोत्रसिद्ध'. १५८२. ') Emended; A 'वसन्त्यदृश्ये.  
 १५८६. ') Emended; A 'वेद्या. १५८७. ') Emended; A 'भुवन'. १५८८. ') न wanting in A; supplied with R C.  
 [C. VII. 1571 163 O. VII. 1599]

- मार्तामनुष्ठा पुत्रस्य मृषतिर्वाकुलीभवन् । पदवीं भोजदेवस्य याहीत्याह स्म चम्पकम् ॥१५८७॥  
 प्रयागमात्रानुचरो रामन्संपत्स्यसे क्षणात् । तस्मान्मामपि मा त्याक्षीरित्यूचे तं स निःश्वसन् ॥१५८८॥  
 सोन्तर्वाप्पस्तं बभाषे निर्द्वाहोसीति कथ्यते । स्वबाप्यस्मिन्क्षणे कस्मात्तस्मादुल्लङ्घ्यते वचः ॥१५८९॥  
 1590 विना पुत्रं न पश्यामि सार्कैपि दिक्से दिशः । एवं तस्मिन्नङ्गसंवृद्धे न मन्युं कर्तुमर्हसि ॥१५९०॥  
 अश्वानिमित्तं कलहस्तेष्वेव दिक्सेष्वभूत् । मन्त्रिणो राजपुत्रेण तेन तस्वाभिमानिना ॥१५९१॥  
 गिरा प्रभोरुपालमृषस्तदागूरुणगर्भया । स लज्जानम्रवदनो राजपुत्रानुसार्यगात् ॥१५९२॥  
 पञ्चाशताश्वारैः स भानृभृत्यादिभिः समम् । उत्तीर्णः सरितः पारमात्मना पञ्चमोभवत् ॥१५९३॥  
 भानृहयेश्वारे च शेषारंजात्मजे पथि । हताश्वे पतिते सोभूद्भनकेनान्वितो भ्रमन् ॥१५९४॥  
 1595 भनाप्रव्रजान्नोर्वातां वा बर्त्मनाप्यटन् । गलितेहनि संप्राप वितस्तासिन्धुसंगमम् ॥१५९५॥  
 एवमात्मान्परां पुत्रमन्वेष्टुं प्रादिणोद्युपः । अन्येपि तन्मिषं लब्ध्वा तस्य पार्श्वदवाचलन् ॥१५९६॥  
 उत्कोचादायिना क्रुद्धं राजपुत्र्यादिभिरेव । योग्यानसहता भृत्याभिः सारः कटकः कृतः ॥१५९७॥  
 लोहरमस्थितौ विर्ग राजा पुत्रस्य कारितः । प्रवेशितः पुरं वैरी राजन्यन्याहवाकुले ॥१५९८॥  
 सर्वस्वभ्रंशिना येन स एव नृपतेरभूत् । तदाप्युचितकर्तव्यनिवेद्या दण्डनायकः ॥१५९९॥ तिलकम् ॥  
 1600 राज्ञः कृत्वावसन्नस्य भृङ्गतो बहुमन्त्रितम् । नैकत्र कटिः कर्तव्ये काप्यधीरधियोभवत् ॥१६००॥  
 सर्वैर्यथा निखिलरन्धमुखेन वंशः संपूरिता न खलु शब्दमपाकरोति ।  
 तैस्तैस्तथा बहुपथप्रचयेन मन्त्रः संकल्पितः किल न निश्चयमभ्युपैति ॥१६०१॥  
 भाग्यक्षयस्यैतदेव लक्षणं प्राकृतोपि यत् । अपृष्टः कथयेद्वाष्टर्चान्मन्त्रं स्वहृदयोचितम् ॥१६०२॥  
 त्रैलोक्यनाम्ना सूतेन शंसता दण्डनायकम् । निरोध्य बलामित्यूचे भूयः क्षमाभृदणोन्मुखः ॥१६०३॥  
 एकाङ्गैः साश्वारैः प्राग्जिगाय त्वंस्तितामहः । तद्गच्छामोक्षपटलोपान्तं तत्संपदेच्छया ॥१६०४॥  
 1605 पदातिप्रायसैन्यास्तासिहन्मः संहताभिपून् । पश्चात्पित्य तैः साकं ह्येना इव विहंगमान् ॥१६०५॥  
 ततश्चिलिषावेव राज्ञि तत्कटको दिशः । सवृष्ट्यम्बुदतो रङ्गप्रेक्षिलोक इवागमत् ॥१६०६॥  
 पारेवितस्तां प्राप्तेभ्यः पाथेयायात्मजन्मनः । स शेर्याराजजन्मभ्यो रत्नवैवेयकाद्यदात् ॥१६०७॥  
 आरामिकैस्तैः संप्राप्ते राजचिह्ने क्षणादिव । तेजःस्फारोजितो राज्ञः गतभीर्देवशे जवैः ॥१६०८॥  
 पदे पदे अद्यमानसैन्योक्षपटलादिषु । स्थानेषु चाभ्रमीत्कश्चिन्न च तस्यापदन्तिकम् ॥१६०९॥  
 1610 संभयार्थ्यं बभ्राम सायं बेहमानि मन्त्रिणाम् । प्रवेशं प्रददौ चास्थ न कोपि द्वारि तस्युपः ॥१६१०॥  
 प्रायोपवेशकुशलाः शक्तास्त्वन्ते न कुञ्चित् । मिथ्यासंभावनाभूमिभूपानां ब्रह्मबन्धवः ॥१६११॥  
 ये केपि देशे सन्त्यस्मिन्स्तरेहेष्वास्थया भ्रमन् । प्रविशिशुर्गृहान्प्राप कपिलाकृतस्य मन्त्रिणः ॥१६१२॥  
 तस्मिन्लोहरकोटस्ये तत्पत्न्या स्थातुमार्थितः । नौमिन्न कोटं गन्तुं न प्राक्षिष्वैवमोहितः ॥१६१३॥

१५९४. <sup>1</sup>) Emended; A आह्वयि.—<sup>2</sup>) Thus A; cf. vii. 1607. १५९७. <sup>1</sup>) Emended; A जिगारः. १५९८. <sup>1</sup>) Emended; A राजपुत्रस्य. Cf. vii. 1453. १५९९. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> writes here ३ instead of तिलकम्, १६०४. <sup>1</sup>) Emended; A प्राग्जिगायन्तस्तिता°, C "गाय तस्तिता". १६०७. <sup>1</sup>) A, शेवा - - राजन्यभ्यो, च subsequently supplied by A<sub>1</sub> or later hand but comp. शेवा-राजात्मजे. vii. 1594.

आर्तस्य तस्य तत्पुत्रैः पितृवहोहकारिभिः । अणिकैश्चमर्णस्य स्वं निःस्मिरिव गोपितः ॥१६१४॥  
 सदोषोस्मीति सोक्षासीत्स्वयं भृशन्विगर्हणाम् । तदैव गोपिताशेषकृत्यो दुर्मन्त्रिभिः पुरा ॥१६१५॥ 1825  
 गृहीतसर्वैराराधयः पार्श्वस्थेष्वप्यविश्रितम् । अभूत्प्रक्षुब्धमुत्तीर्णो नितरां विरलानुगः ॥१६१६॥  
 प्रख्यापयन्तः संभूतिं षट्त्रिंशति कुलंषु ये । तेनस्त्विनो भास्वतोपि सहन्ते नोद्यकैः स्थितिम् ॥१६१७॥  
 नेष्यन्तेनन्तपालाद्या राजपुत्रास्तमत्यजन् । सान्द्रतां दधति ध्वान्ते स्थगिताश्वाः पदे पदे ॥१६१८॥  
 बाहनाज्जोहिलमठोपान्तं प्राप्यावर्त्तीर्णवान् । स दण्डनायकेनापि तस्यजे सानुजन्मना ॥१६१९॥  
 इहास्मच्छुभुरावासस्तत्र वस्तुमिमो निशम् । वीक्ष्य ते स्थानमेप्यामीत्युक्त्वा व्याजेन सोचतत् ॥१६२०॥ 1820  
 शिवासोरनुजं तस्य पायेयार्थं प्रयागकः । यथाचेद्भद्रमस्मै स प्रादास्तच्छुभं तत्पुनः ॥१६२१॥  
 एकांशुकावशेषश्रीस्ततो वा शेषजीवितः । प्रयागशेषानुचरो नृपतिः समपद्यत ॥१६२२॥  
 सूदृशेषकभृत्यस्य जलकाख्यस्य तत्क्षणम् । मुक्तो नामान्तिकं प्राप्नो नृपतेराप्रतामगात् ॥१६२३॥  
 उदीपयिहितैः खतैरमे दुःसंचरा क्षितिः । भ्राम्यतस्तानुवाचेति नारी काश्चिदुहान्तरात् ॥१६२४॥  
 तनस्तीरे वितस्ताया निषण्णेस्मिन्प्रयागकः । गन्तुं जयपुरं कोटमानुहाव स नाविकान् ॥१६२५॥ 1825  
 स हि प्राक्संविदं चक्रे तत्रत्यैः सह शस्त्रिभिः । नृपं प्रेयाभयं नेतुं भीमादेवस्य मन्दिरम् ॥१६२६॥  
 उच्छलाभयिणाप्युचे भीमादेवेन येन सः । राज्ञोनुगो गमिष्यामि प्रविष्टस्वोपवेशनम् ॥१६२७॥  
 नौचरैरावतां नावमारोह न भूपतिः । नाशोन्मुखः समासन्नदृष्टिपातभयाकुलः ॥१६२८॥  
 पर्यापतत्कालकरस्थभोगिसंदर्शनेनेय मतिप्रदीपः ।  
 क्षिप्रं प्रशान्त्युन्मुखातुपैति बिनाशकालेषु शरीरभाजाम् ॥१६२९॥  
 तस्मिन्श्रोहद्विभेदि यस्य मानवतः परम् । अनन्यालोकिनी दृष्टिर्मेजे कुतवधूयतम् ॥१६३०॥ 1830  
 नीलाभ्रीयः स बिम्बाख्यो हामरोमिलितोदितैः ।  
 तदपि प्रययौ राज्ञो विस्मृतिं संभयार्थिनः ॥१६३१॥ युगलकम् ॥  
 ततः प्रावर्तत त्यक्तुं वारि वारिमुचां गगः । क्षमामिव क्षालयितुं द्रोहस्पर्शेन दूषिताम् ॥१६३२॥  
 भूर्निर्जना वृष्टिपातस्तमिक्का दुःसहायिता । वैरिभीतिरिति प्राभूर्त्तिक किं तस्य न दुःखदम् ॥१६३३॥  
 इति वृत्तानुरोधेन धिगुत्कर्षविधायिनाम् । अस्मर्तव्यमपि व्यक्तं नाम बाहिष्यतेधुना ॥१६३४॥  
 सोमानन्दाभिधानस्य पूज्याः सिद्धस्य देवताः । सोमेश्वराभिधाः सन्ति काश्चित्पितृजनान्तरे ॥१६३५॥ 1835  
 तस्माच्छ्रिताङ्गना तुङ्गतदृष्ट्यज्जटाटिका । अभूदुणाभिधानस्य कुटी क्षुद्रतपस्विनः ॥१६३६॥  
 वारस्त्रियां स विरहभुजंगीतिप्रसिद्धया । मिथ्याख्यया समं भेजे चेष्टितं कुट्टिनोचितम् ॥१६३७॥  
 तस्य प्रतापगौरीशदेवागारान्तिकस्थितेः । कुटीं मुक्तेन तां निन्ये क्षमाभूदस्तु स तां क्षयाम् ॥१६३८॥  
 मुक्तमालम्ब्य नृपतिस्तमालम्ब्य प्रयागकः । यान्ति स्म विपुलशोतेन क्षमां पश्यन्तोन्तरान्तरा ॥१६३९॥  
 निरुष्णीषोऽङ्गसंस्पृक्तकृतवासाः स्खलवृषः । स तां प्रयागमुक्ताभ्यां कथञ्चित्प्रापितः कुटीम् ॥१६४०॥ 1840

१६१८. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> writes here ३ (instead of पुनः?). १६१९. <sup>१</sup>) Emended; A सोमजन्मना. Cf. vii. 894. १६२०. <sup>१</sup>) Emended; A निजम्. १६२१. <sup>१</sup>) Emended with C; A सं पुनः. १६२६. <sup>१</sup>) Emended; A नृणादेवस्य. १६३१. <sup>१</sup>) Emended; A हामरानि°. १६३३. <sup>१</sup>) Thus A. १६३५. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> वनाभिते. १६३६. <sup>१</sup>) Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> अभूच्छ्रिताङ्गि°. १६३७. <sup>१</sup>) वारस्त्रिया supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १६३८. <sup>१</sup>) Emended; A क्षयाम्.

- तदा कुमन्त्रिनिष्कृष्टं स व्यापहारणक्षमम् । शोचन्तस्मार कन्दर्पं रुद्रं दैत्यमिवोत्पलः ॥१६४१॥  
 प्राकारमूर्ध्ना मुक्तेन प्रविष्टेन इतार्गलाम् । नृपः कुटीपाङ्गनोर्वी विवेशास्थिततापसाम् ॥१६४२॥  
 विशतोद्दमक्षतः पादस्तस्यासृग्दक्षिणोत्थजत् । मेने तेनानिमित्तेन स मृत्युं समुपस्थितम् ॥१६४३॥  
 कुद्यामर्गलरुद्धायां निषण्णस्याङ्गने ययौ । रात्रिर्भीतिमतो भीमा तस्य घोराभ्रमालिनी ॥१६४४॥  
 1645 पङ्कोपलिप्तः पङ्काङ्गस्थण्डिलस्थो निनाय ताम् । दासकम्बलिकाच्छन्नगात्रो वृष्टशुक्लरां निशम् ॥१६४५॥  
 विसस्मारान्तराहुः खमासीनप्रचलायितैः । निर्मिद्वस्त्वभवच्छुभ्राद्भयक्षिब समाकुलः ॥१६४६॥  
 कोहं केनाभिभूतोऽथ क वतं कोनुगोधुना । किं कृत्यमिति निर्ध्याय मुहुर्मुहुर्कम्पत ॥१६४७॥  
 हतं राज्यं प्रिया दग्धा भ्रष्टः सन्नुबान्धवः । जातोऽस्येकाक्यपाथेयो तुडम्बिभ्राभुजोङ्गने ॥१६४८॥  
 इत्येकैकं च निर्ध्याय दुःखं नैक्षिष्ट सोपरम् । प्राप्तावसादं शोचन्तमात्मतुल्यं कथास्वपि ॥१६४९॥ युग्मम् ॥  
 1650 भोजस्तु वाजिभिर्हिषैरवशिष्टैः समं व्रजन् । हस्तिकर्णान्तरे प्राप निर्गन्धं नगरान्तरात् ॥१६५०॥  
 व्रजतस्तस्य भीरासीक्षितं पञ्चधैर्यिनैः । पुनः संप्राप्त्यां राज्यं यदीन्द्रोऽपि भवेद्रिपुः ॥१६५१॥  
 गर्भवास इव पौरुषे स्फुरन्किं न कर्म पुरुषधिकीर्षति ।  
 कर्मवायुरिव संस्पृशन्हठान्मृदमेव कुरुते तु ते विधिः ॥१६५२॥  
 मातृभिर्दत्तपाथेयं भृत्यं नागेश्वराभिधम् । प्रतीक्षमाणधके स रङ्गवाटान्तरे स्थितिम् ॥१६५३॥  
 भून्धे देवगृहे तत्र तिस्रश्चभुत्वा समागतम् । स निर्ययौ तेन तस्मिन्निःशङ्कं प्रहतं पुनः ॥१६५४॥  
 1655 तत्र प्रादुष्कृतद्रोहे क्षत्रधर्मादविच्युतः । राजपुत्रः स यद्यपि न तत्कस्याद्भुतावहम् ॥१६५५॥  
 स सिंह इव संहारं कृत्वा युधि विरोधिनाम् । अस्त्राङ्गरागलिमाङ्गो वीरशय्यामभूययत् ॥१६५६॥  
 भ्रातास्य मातुलापत्यं विपेदे पद्मकाभिधः । खेलो लालितवच्चैव संख्येसंख्यपराक्रमः ॥१६५७॥  
 मठं सूर्यमतीदेव्याः शर्वर्याम् लोविशत् । भ्राताप्यस्य रणभ्रान्तो लवणोत्सात्समाययौ ॥१६५८॥  
 हतं भोजं भुतव्रतोर्हर्षमात्रे स्थिते तयोः । मनस्युत्सातभूलेभिरेवैका पर्यशिष्यत ॥१६५९॥  
 1660 प्रापमप्रापव्रजराज्यं तथापि प्रत्यभातयोः । प्रवासे विस्मृते राज्यवृत्ते लब्धे च कुत्रचित् ॥१६६०॥  
 प्राङ्गे कुतश्चिदानीतो मुक्तेनान्विष्य तापसः । प्रणम्य नृपतिं चक्रे स्वकुटीं तां निरर्गलाम् ॥१६६१॥  
 तां दंशमशकांकीर्णमास्तीर्णतृणविष्टराम् । कृताम्बुसेकां मुक्तेन नृपतिः प्राविशत्कुटीम् ॥१६६२॥  
 यद्विरा बहुमानोभृच्छ्रुतया भुभुजामपि । स भूभृष्टादुक्कारित्वं भीतो भिक्षाभुजोप्यगात् ॥१६६३॥  
 भिक्षाकस्योचितं माम्यमनुदात्तं व्रपावहम् । आलापाभ्यवहाराभ्यां तस्य शृण्वन्स विध्यथे ॥१६६४॥  
 1665 स भिक्षाकः प्रयागेन विक्रयायाधरांभुकम् । निजं वत्सा विससृजे विपणिं भोज्यसिद्धये ॥१६६५॥  
 कदुक्तिः कटुवागये परोक्षं भेदभीतिकृत् । कुतापसो दीस्थ्यहेतुर्नृपस्यारिर्यथाप्यभूत् ॥१६६६॥  
 मध्याह्ने स्कन्धविन्यस्तभोज्यभाण्डकरण्डिका । तपस्विन्याप्यथानिन्ये तेन क्षुद्रतपस्विना ॥१६६७॥  
 भृत्यभिक्षाकयोः पूर्वं स्त्रिया अप्यथ पार्थिवः । एवं वीक्ष्य गोचरीभूतं निराशो जीवितेभवंत् ॥१६६८॥

१६४१. <sup>१</sup>) Emended with C; A °भीतिमतो. १६४९. <sup>१</sup>) प्राङ्गे कुतश्चि, पस., चक्रे स्वकुटीं तां, supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १६६२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> 'वापस'—<sup>१</sup>) Emended; A °मेषका°.

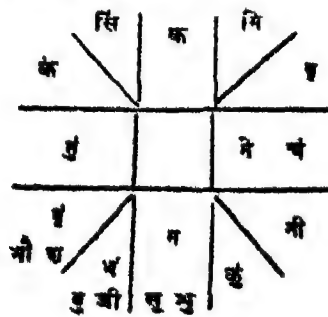


तेन प्रयागोपहतं भोज्यं तदनुरोधतः । स्पृष्टमेव न भुक्तं तु तीव्रतुःखोल्लवणात्मना ॥१६६९॥  
 का चार्तेति प्रयागेन प्राङ्गनस्थेन पृष्टया । तापस्या घाम्बया व्यक्तमुक्तो भोजवधस्ततः ॥१६७०॥ 1670  
 मिथैतादिति तेनार्थं कथ्यमानोपि पार्थिवः । भुक्तिं तामङ्गशकुनं परीक्षामुद नान्यथा ॥१६७१॥  
 नारोहति गिरं शबोरप्रियाख्यायिनोपि यत् । तस्य संबन्धने दुःखं निमग्नस्य तदापदि ॥१६७२॥  
 स शोचन्नात्मजं बाल्ये नीत्यै यां यन्त्रणां व्यधात् । आजन्म दुःखदायित्वं मेने तस्यात्मनस्तथा ॥१६७३॥  
 हतः स समरे वृत्त्या प्रवीरस्पृहणीयया । जज्ञे तेनातिवात्सल्यादङ्कुशावीच चातितः ॥१६७४॥  
 गात्रेषु हारान्पुत्रस्य यौवनव्यूहवक्षसि । पश्यन्नात्मनि संकलौर्बिहलः सोऽकृताशिषः ॥१६७५॥ 1675  
 रक्षणीयो हतो बालो वृद्धस्त्वेषं स्वजीवितम् । रक्षाम्यनुंविताचरैरिज्जायेति स चिन्तयन् ॥१६७६॥  
 एवं स पुत्रशोकेन धृतावाप्यव्यथो व्यथन् । निनाय तापसावासे द्वितीयामपि यामिनीम् ॥१६७७॥  
 कृतार्थनः प्रयागेन प्रयातुं भगवन्मठम् । शोकहारितधी राज्ञी न संकल्पमपि व्यधात् ॥१६७८॥  
 लम्बेन्दुवदनं सान्द्रावहयायाम्मोलुर्वाषिणी । रथाङ्गाक्रन्दिनी राज्ञिः सशोकेनाथ सागमत् ॥१६७९॥  
 क्षुत्पिपासापरिक्षामं प्रभुं वीक्ष्य स तापसः । प्रार्थ्यते स्म प्रयागेन प्रातर्भोक्तव्यसिद्धये ॥१६८०॥ 1680  
 उपनिन्ये विनिर्गत्य प्रविष्टस्तापसस्तयोः । सव्यञ्जनाक्षपूणे हे पात्रे -- क्षणात्पुनः ॥१६८१॥  
 कस्यापि गृहिणो यागोत्सवादेते मयाकृते । तस्मिन्निस्त्युक्तवस्तून्ने विनिश्चस्य प्रयागकः ॥१६८२॥  
 राजन्स्वामिवियोगोऽस्मिन्पश्य लोकस्य दुःस्थताम् । स तं जगाद विहसन्किं मूढ इव भावसे ॥१६८३॥  
 यो गतो गत एवासौ तत्क्षत्वा नापरः क्षतः । सर्वो निजदुःखापेक्षी न किञ्चित्कोपि शोचति ॥१६८४॥  
 लोकैकत्रक्षुपि गते परलोकमर्के लोकः स्वपितृखिल एव दुःखं गृहेषु ।  
 कोन्यो विचिन्तयितुमर्हति विश्वमेतन्निष्ठेन्मया विरहमेव कथं किलेति ॥१६८५॥ 1685  
 पुत्रस्य ज्ञेहविश्वासः पूर्वमास्ते क्षये भुते । वयैकः प्रभवेन्नान्यस्तथा स्नेहोपि देहिनः ॥१६८६॥  
 अहमेव हनं पुत्रं भुत्वा जीवितजीवितम् । निष्ठामि स्वस्थवशत्र तत्रान्यो निम्नतां कथम् ॥१६८७॥  
 हन्युक्ता विरते राज्ञि पुनर्गृहं प्रयागकः । प्रैरयत्तापसं भोज्यं कर्तुं ते भाजने त्यजन् ॥१६८८॥  
 क्षत्तनव्ययशिष्टं मे पर्याप्तं नास्ति वेतनम् । यते तथापीत्युक्ता स सखेद इव निर्ययौ ॥१६८९॥  
 गोप्यं रहस्यभणितमत्यल्पदयातिथि । अमृतं पारतमिव नाल्पसत्त्वैः दुर्दुर्जरम् ॥१६९०॥ 1690  
 कुत्सो मनोरथो नाम विप्रस्य वनवासिनः । दुःस्तपस्विनस्तस्य तां कथामुपलब्धवान् ॥१६९१॥  
 राज्ञः संदर्श्य दायादं भवावो भूतिभाजनम् । हन्युक्ता तेन निन्ये स द्रोणधृतां क्षुद्रतापसः ॥१६९२॥  
 जज्ञे भृत्येन गर्हेण जातः सोऽन्येन केनचित् । सदृशं यत्सदसतोर्ज्ञापकं जन्मकर्मणोः ॥१६९३॥  
 इहाराजस्तां प्रवृत्तिं बुद्ध्वा ताभ्यां न्यवेदयत् । उच्चलाय समादिक्षत्कार्ये तत्र तमेव सः ॥१६९४॥

१६७९. <sup>1</sup>) Emended, A तेनार्थं. १६७९. <sup>2</sup>) स्तया supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १६७९. <sup>3</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> हुतो.—<sup>4</sup>) रक्षाम्यनु and तावारे supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १६७९. <sup>5</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> "वदना.—<sup>6</sup>) Emended with C; A "दयायोऽम्भो". १६८१. <sup>1</sup>) Two aksharas wanting in fourth pāda; the lacuna not marked in A; C लीलाणां पुनः. १६८१. <sup>2</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> पूर्वमावक्षते. १६८८. <sup>1</sup>) प्रैरयत्तापसं supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १६९२. <sup>1</sup>) Emended; A सोऽन्येन.

- 1695 केचित् भूतिभिश्चाख्यमिहाराजोपसर्पणे । कावर्त्त कारणं प्राहस्तयोस्तापसविप्रयोः ॥१६९५॥  
 धार्ता चेद्वगीतेयं ह्यहमभोवसंकुले । काले तद्भृत्पदाशस्य तस्यैव श्रोत्रमुख्यता ॥१६९६॥  
 अपाकस्कन्धमाकण्डो लम्बा तास्ता विमाननाः । विपदे यस्स कारायां युक्तं तत्तस्य कर्मणः ॥१६९७॥  
 क्षुत्तमो हर्षदेवस्तु प्रयागेनार्थितोसकृत् । प्रत्यये पुत्रशोकेपि भोजनाद्याकरोन्मनः ॥१६९८॥  
 गृहीतभोजनं जानन्प्राप्तं प्राप्तं स तापसम् । तमोरेर्बहिरैक्षिष्ट नीडाच्छिभुरिवाण्डजः ॥१६९९॥  
 1700 अपश्यच्च कुटीं कृत्वा वेष्टितामेत्य शस्त्रिभिः । शुभाव आङ्गनद्वाराद्वार्यमाणार्गलाङ्गुलिम् ॥१७००॥  
 जानञ्जातं ततो द्रोहमङ्गनात्तापसाधमम् । सशस्त्रिणं मुक्तमेहीत्याह्वयन्तं व्यलोकयन् ॥१७०१॥  
 मुक्तं विसृज्य कृत्वा च द्वारमुद्घाटितारि । त्यक्तभीरादधे लब्धौ क्षुरिकामन्तिकस्थिताम् ॥१७०२॥  
 एकस्तस्सविधं क्रूरः साहसाहंक्रियोन्मदः । आरुरोहाय कृष्टासिधेनुः कञ्चित्तो भटः ॥१७०३॥  
 तं राजा संकटकुटीरुद्धायामोप्यपातयत् । क्षितौ व्याथामकुशलो नावभीक्ष्णपया पुनः ॥१७०४॥  
 1705 पतितेन हतेनार्थो वराकेणामुना न मे । इत्युचे दुरवकारपस्तस्तस्मिन्नपि क्षणे ॥१७०५॥  
 नीधमुत्पाद्य निपतन्नेकोन्योप्युत्पन्नभटः । भयाङ्गुमी न्यपततां तं विलोक्योद्यतायुधम् ॥१७०६॥  
 पृष्ठे पूर्वं प्रविष्टस्य तिष्ठन्स्थानकनिष्ठुरः । स रुरोरिव चामुण्डा रेजे दण्डाकृतिः क्षणम् ॥१७०७॥  
 न सिंहनादैर्भो मेरीतूर्यघोर्बैर्न योन्मदैः । शस्त्रशब्दैः स भुभुभे भूपत्यान्तक्षणे रणः ॥१७०८॥  
 आखोर्भोण्डप्रवेशस्य बिडाला इव डामराः । परं प्रवेशितास्तस्य निःशब्दं शस्त्रिणः कुटीम् ॥१७०९॥  
 1710 अद्यान्यो नीधमार्गेण संप्रविष्टः प्रयागकम् । हस्ता दोष्णि च शीर्षे च राजानं समुपाव्रजन् ॥१७१०॥  
 राज्ञः प्रहरतः शस्त्रं यञ्जयित्वा स शस्त्रभृत् । वक्षसि क्षुरिकाघातद्वयं प्राहात्कृतस्वरः ॥१७११॥  
 धर्णन्महेभ्ररेत्येनान्दिरुक्ता गतजीवितः । पपात निहतो भूमौ क्षिप्रमूल इव हुमः ॥१७१२॥  
 पलाय्य संप्रविशतो योग्यधीरस्य यादृशः । चक्रवर्त्यपि स प्राप वधं वेदमनि तादृशम् ॥१७१३॥  
 नान्यः स इव कालेस्मिन्दृशो भूतिमाद्युपः । गर्गनिर्हरणद्वयं च तस्येशान्यस्य नेक्षितम् ॥१७१४॥  
 1715 यदैकेनैव संपादयैमुख्येनोद्यतात्मनः । सर्वप्रकारक्षमं माहारम्यं तस्य खण्डितम् ॥१७१५॥  
 नेयमुद्धिस्वमेवासीदथ वा तस्य वृषणम् । सर्वकेशावहा दोषाः कृत्स्नास्तन्मन्त्रिणां पुनः ॥१७१६॥  
 हावत्वारिशतिः साष्टमासा यस्य वयःसमाः । स भुक्रुभाद्रपञ्चम्यां हतोद्ये सप्तसप्तते ॥१७१७॥  
 राजा दुर्योधन इव स्ववंशच्छेदमिच्छता । सोभूज्जातकयोगेन कारितः स्वकुलक्षयम् ॥१७१८॥  
 तस्यासम्भर्माकंजी जीवकुषी भक्रोण्णमूं शशी । तनयानिश्चजामिन्नलेषु कर्कटजन्मनः ॥१७१९॥

१६९५. <sup>१</sup>) Emended; A भूतिभा°. Cf. viii. 94. १७०५. <sup>१</sup>) Emended; A संकटी कु°. १७०७. <sup>१</sup>) Emended with C; A प्रविष्ट. १७१०. <sup>१</sup>) Emended; A हावत्वारिशतिः. १७१९. <sup>१</sup>) Emended; A तस्यासी भ्ना°.—<sup>१</sup>) Emended with C; A °ण्यी. —<sup>२</sup>) A<sub>2</sub> explains this verse by the following janmachakra :



चन्द्रदैत्येज्यपापेषु तमदात्मजनेषु वत् । आहुः क्षसंहिताकाराः कौरवादीन्कुलान्तकान् ॥१७२०॥ 1720  
 निर्वृष्टाण्यो जनः कृत्स्नो देशेस्मिन्वैरिणोन्तिकम् । दस्योरिव शिरश्छिन्त्वा स्वामिनोपि निमाब तत् ॥१७२१॥  
 तस्योत्तमाङ्गे भूमर्तुश्छिद्यमाने ससागरा । चक्रम्ये भूर्निरभापि द्यौर्वृष्टिं नदतीं जहौ ॥१७२२॥  
 तम्पुण्ड्रे लगुडाङ्ग्रे यद्युक्तं जनो व्यभान् । अभूत्तेनाभिशापेन सोमे दीर्घोपसर्गभाक् ॥१७२३॥  
 मण्डले देवविम्बानां ययामुष्मिन्विपाटनम् । तथा नवं प्रववृते भूपतेर्मुण्डल्लङ्घनम् ॥१७२४॥  
 नैसिष्ट तच्छिरः प्राप्नोच्चित्यादुच्छलो नृपः । भूत्वा चिरमुदञ्जस्तु कारयामास वङ्गिसात् ॥१७२५॥ 1725  
 धिक्कष्टं तत्करस्वेव तादृशश्चक्रवर्तिनः । बोधलाक्षां बिना प्राप्ता क्षरीरेणान्तसत्क्रिया ॥१७२६॥  
 भृत्यस्यक्तो नष्टबन्धो गौरकारुणेन केनचित् । स काष्ठागारिणा चक्रे नमोनाथ इवामिसात् ॥१७२७॥  
 दीर्घो हर्षनृपोदन्तः सोयं कोप्यजुतावहः । रामायणस्य निबर्त प्रकारो भारतस्य वा ॥१७२८॥  
 भाग्याम्बुवाहनडितस्तरलाः भियस्तास्तथावसानविरसं प्रसभोच्चतत्त्वम् ।  
 तत्रापि मैत्र वन मोहताशयानां शान्तिं प्रयाति विभवानुभवाभिमानः ॥१७२९॥  
 नाश्वन्यप्यबरोधिकापरिकरे नैकापि चक्रन्द तं तावत्स्वप्यनुगेषु नानुसृतवान्कोप्यास्त तीर्थे व वा ।  
 लोकस्य स्वप्नखोपलिप्रमनसो व्रीक्ष्येति मिःस्नेहतां निर्वेदं समुपेत्य नाभयति धिक्स्वान्तं वनान्ते रतिम् ॥१७३०॥ 1730  
 नादौ किञ्चिद्भवति निबर्त यद्य पथाच्च किञ्चिन्मध्येकस्मात्सपदि घटयन्तीस्थवीस्थानुरोधम् ।  
 निःशीर्षाङ्गिर्नट इव मुहुः कोपि जन्तुर्नटित्वा नो जानीमो भवजवनिकान्तर्हितः क प्रयाति ॥१७३१॥  
 श्रीः सातवाहनकुलेकृत कान्तिराजबन्धो स्यजन्त्युदयराजकुले प्रतिष्ठाम् ।  
 भृङ्गं क्षुरैर्विरहितं जहती हिमात्रेर्दिव्ये तटे क्षुरगिरेरिव वासरभीः ॥१७३२॥  
 इति काश्मीरिकमहाभारतचरणकप्रभुसूनोः कल्हणस्य कवेः कृतौ राजतरङ्गिण्यां सप्तमस्तरङ्गः ॥  
 समाप्तानवनावस्थां व्यहोनायां रहीभुजः । षडजोदयराजस्य वीरो जाताः प्रकीर्तिताः ॥  
 राजानः ६ श्लोकाः १७२३ ॥

१७२०. १) A, gloss भु. १७३२. १) Emended; A नीलाक्ष.—१) Emended; A काम्पराज°. Cf. vii. 1285.  
 Colophon. Thus A<sub>1</sub>, perhaps for १७३२. A<sub>1</sub> adds here निश्चितश्चैव नवा राजानकरत्नकण्डेन.

## ॥ अष्टमस्तरङ्गः ॥

ॐ नमो विप्रहर्त्रे ।

- मौढाः कञ्जुकिनो जरहरवृषः कुञ्जसुषारयुतिर्नित्यामोपि बहिष्कृतः परिकरः सोयं समस्तोप्यहो ।  
अर्धाद्यहसतीकृताग्रगवता आरिचर्याविदा सा भियांभुरितं वराचरगुरोरन्तःपुरं पार्ष्वती ॥१॥  
उच्चकोपमसादोभूत्कचिष्कालं नवो नृपः । पाकुन्धादिष पायोभिरव्यञ्जितविषामृतः ॥२॥  
सोदरो डामरीषध तस्याभूतां भृशोन्मदी । मेघस्येव पुरो आतावयही स्फूर्तिहारिणौ ॥३॥  
धर्तिकचनविभाष्यासीद्भाता यद्यौवमोन्मदः । राक्षो दुष्प्रक्रिया दीःस्थकरी वात्सल्यशालिनः ॥४॥  
६ सोनिशं हि गजाब्जो विकोशासिः परिभ्रमन् । आससारां महीं पीतरसां रविरिवाकरोत् ॥५॥  
एकीभूतानमूत्सर्षाण्डामराज्जिर्वहामिना । इत्युक्तं तेन नोर्षीभृत्सत्त्वैकाग्रो बचोपहीत् ॥६॥  
इत्यथो मन्त्रिसामन्ता हैराज्येषुः सहोदरः । भूर्निष्कोशेत्यभूत्किं न भूपतेस्तस्य संकटम् ॥७॥  
अधिराज्याभिवेकेण सत्कृत्य भ्रातरं ततः । पानुं लोहरसंबन्धं प्राहिणोन्मण्डलान्तरम् ॥८॥  
विरदायुधपत्यधकोशमात्यादि स प्रजन् । निनाथ सर्वं वात्सल्यादनिषिद्धोपजन्मना ॥९॥  
१० आशङ्क्य कोहभृत्येभ्यः प्रवेशे प्रत्यवस्थितिम् । उत्कर्षजं प्रतापाख्यं सह निन्येन्नवीक्ष्य तान् ॥१०॥  
कुर्याममुं नृपमहं प्रातिहार्यं समाचरन् । नन्वाः स्वभृत्यवसत्पुर्भुभुजो भूयन्तराः ॥११॥  
दिनानि सप्त संरुद्धे मार्गे तदनुयायिनाम् । गायनः कनको लम्बान्तरो देशान्तरं ययौ ॥१२॥  
वाराणस्यां विजहता निर्वेदात्तेन जीवितम् । हर्षभूभर्तृभृत्येषु व्यक्तं निन्ये कृतकता ॥१३॥  
ऊर्ध्वाधिरोहं दाक्षिण्याहस्युनामुच्चलः पुनः । सेवास्मृत्या हृषीः सेहे चन्दनो भोगिनामिष ॥१४॥  
१५ तथा जनकचन्द्रेण दर्पाद्यवहतं तदा । राजान्ये डामराध्यासन्वया नष्टप्रभा इव ॥१५॥  
अभयस्योरशाभर्तुस्तनवायामजीजनत् । राक्ष्यां विभवमस्यां वं भोजो हर्षनृपात्मजः ॥१६॥  
जातं मृतश्चिन्निपुत्रानन्तरं गुरुभिः शिशुम् । आयुष्कामैस्तमाबद्धाभयभिक्षाचराभिधम् ॥१७॥  
व्यधमप्यरिसंतानतन्मुत्वेनामियोचितम् । ररक्ष तन्निरा राजा राक्ष्याधाङ्गे समर्पयत् ॥१८॥ तिलकम् ॥  
तमाशब्दं स्वयं वासौ यावद्भ्राज्येकरोन्मनः । तावद्भ्राज्येकरोन्मनो नीतिकौटिल्यमुच्चलः ॥१९॥  
२० तुल्योत्साहासहिणुत्वादस्मै कुप्यन्तु डामराः । एष एवातिसत्काराद्यहास्तु विशदाशयः ॥२०॥  
इति संबिन्ध्य स द्वारदिप्तां तस्योदबोधयत् । यथा विकारं प्रययुर्भीमादेवादयोखिलाः ॥२१॥

१. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>, A, निन्यायुः. २. <sup>१</sup>) Emended; A <sup>०</sup>भूर्निष्कोशेत्यभूत्. ५. <sup>१</sup>) कोशासिः supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १०. <sup>१</sup>) Emended with C; A हृषी. १८. <sup>१</sup>) Emended with C; A समर्पयत्.

तेषां तस्य च मास्त्वयं यदा पर्वाप्रिमायवी । तदान्धोन्वाभिता भृत्वाः पणं चक्रुर्गुणस्त्वयः ॥२१॥  
 विरुद्धः क्षमापतिस्तेषां सेतुपुष्टे रणं मिथः । कार्यमाणोपि सचिधैरादरोह चतुष्किकाम् ॥२३॥  
 इन्द्रपुष्टे मयुसे तु डामरैरुभयाभितैः । अथ मारुभ्यताकस्मात्संरभ्यैर्वाक्यो रणः ॥२४॥  
 सेतुद्वयाभ्यां युजे लभे रात्रि सरित्पटात् । योषा जनकचन्द्रस्य शरवर्षमवाकिरन् ॥२५॥ 25  
 बान्तः शराः ससीस्कारास्ते स्तृष्टनृपविपदाः । मयाः स्तम्भेष्वदृश्यन्त कोपेनेव प्रकम्पिनः ॥२६॥  
 भाङ्ग्यं बोध्या भूषात् बलादिषु ततोमुताः । प्रविष्टा मण्डपद्वारं चक्रिरे निहितार्गलम् ॥२७॥  
 शस्त्रं जनकचन्द्राया भीमादेवावबोपि ते । चतुष्किकायां चक्रुस्ततोन्वोम्यं जिघांसवः ॥२८॥  
 तुमुले तव शङ्क्याङ्गं भीमादेवानुभोभिनन् । तीक्ष्णो जनकचन्द्रस्य कालपाशात्मजोर्जुनः ॥२९॥  
 स वीक्ष्य त्वं क्षतं द्रोहं प्रयुक्तं भूभुजा विदन् । पादमहाराजिबद्धे क्रोधाद्धारि नृपौकसः ॥३०॥ 30  
 अभमे तव संवासास्त्वानद्रोषवन्तरं गतम् । अथावत्कृष्टशस्त्रीको भीमादेवो जिघांसवा ॥३१॥  
 स्तम्भेष्वस्तद्विलोक्य तत्रैवगणनापतिः । मध्यं जनकचन्द्रस्य कृपागेन द्विधा व्यधात् ॥३२॥  
 तस्मिन्हते तदमुंजी गग्गसज्जी मधावितौ । स एव करपालेनालक्षितोक्त विक्षतौ ॥३३॥  
 अथभज्य तहं बज्रः छचिरं नावतिष्ठते । उदमकर्मा च पुनाजिह्वास्तुक्षतं रिपुम् ॥३४॥  
 स हि द्विभात्रे तत्राग्रे हर्षान्ताहादनन्तरम् । अन्युमानतिरिक्तैर्यजिभिः पक्षैरदृश्यत ॥३५॥ 35  
 यदोपकर्तुंरग्रेषु द्रोहं मस्त्वामिनो व्यधात् । औत्कचात्पाप्मनस्तस्य क्षिप्रमेव क्षयं भवौ ॥३६॥  
 सान्तस्तोत्रे कोपशोकावाविष्कुर्वति कृत्रिमौ । भीमादेवः पलायिष्ट गग्गस्तु व्यधसीधृषे ॥३७॥  
 ग्रहिते लोहर्गं गग्गे स्वमुल्लासयितुं क्षतम् । वस्तास्तेन व्यसृज्यन्त स्त्रोर्बिरन्धेपि डामराः ॥३८॥  
 उपायापकृतैः प्राप्यं राज्ञं हस्तुभिदज्जितम् । एवं शनैरबद्धम्भं भेजे भूपतिदक्षलः ॥३९॥  
 तेनाथ लम्बस्यैर्देण दिनैरेव जिगीवुणा । त्याजिताः क्रमराज्यान्तर्हयसैन्यादि डामराः ॥४०॥ 40  
 ततो मडवराज्यं स प्रस्थितो विप्रियमिधान् । डामरान्कालियमुखान्बद्धा भूले व्यपादयत् ॥४१॥  
 इच्छाराजोपि बलबांस्तेन क्रान्तक्षितिः क्रमात् । बलैर्नगर एवोपैरबद्धकन्देन घातितः ॥४२॥  
 प्राजन्मप्रेमसंस्कारादन्तरकृतवाच वा । तस्य पुत्र इव प्रीतिर्गग्ग एव व्यवर्धत ॥४३॥  
 न सेहे नाममात्रं यः कण्टकानां प्रियप्रजः । नृपो गग्गाय बुकोध सापराधायं न कश्चित् ॥४४॥  
 राज्यारम्भेन्युक्तेन भीमादेवेन भीमता । उक्ते भुभावहे शिक्षे द्वे स मन्त्रवदस्मरत् ॥४५॥ 45  
 एकया लोकवार्तायं प्राक्कात्प्रभृति निर्गतः । बहिर्दृष्ट्य बाह्यातीरचारीदादिनक्षयम् ॥४६॥  
 अन्धयोत्थानशीलेन भुत्वा नामावि धैरिणः । अर्धरात्रेपि यात्राभिस्तेनाच्छिद्यत विप्रवः ॥४७॥  
 तस्यैवालुमधैर्यस्य राज्ञां मध्ये ममस्त्विनः । कार्यण्योपहतं वृत्तं नाप्यभूदमलीमसम् ॥४८॥  
 अयोध्यालसदाचारजाह्नवीजलमञ्जनात् । कुनृपोदीरणोज्ज्वलो गिरः पाप्मापनेष्यते ॥४९॥  
 तेनानुपचिताङ्गेन प्रायशो विनिवारिताः । अनूद्येव सङ्घिष्यंसिनो ध्यान्तसंययाः ॥५०॥ 50

३१. <sup>१)</sup> एषु supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३७. <sup>१)</sup> Emended; A निवृत्ता°. ३९. <sup>१)</sup> Emended; A प्रायश्चित्तम्.  
 ४४. <sup>१)</sup> Emended; A सापराध न कश्चित्. ४७. <sup>१)</sup> Thus A<sub>1</sub>; corr. by later hand into अन्वाद्यो°. ४८. <sup>१)</sup> तस्यैवालुमधैर्यस्य  
 राज्ञां मध्ये supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> कार्यण्यपहतं.—<sup>१)</sup> Thus A<sub>2</sub>; A<sub>1</sub> प्रायश्चित्तम्.



- मायोपविष्टमये देहस्यागप्रतिज्ञया । निबद्धया प्रत्यवेक्षां धर्माध्यक्षानकारयत् ॥५१॥  
 निशब्दं कृपणस्यार्तं कन्दितं तद्विष्टकृत् । बभूव तस्य स्वात्मापि नानिप्राप्तो महात्मनः ॥५२॥  
 कार्यिणो वस्य वा दोषादार्ताकन्दितमुद्ययौ । तस्य स्वबान्धवाक्रम्यैस्तस्मिन्कुडे क्षाशाम तत् ॥५३॥  
 अबलानुपहृष्यमे तस्मिन्नाजनि सर्वतः । वास्तव्या बलिनस्तस्थुरबलास्त्वधिकारिणः ॥५४॥  
 55 सोमेनैकधरन्नाजेत्यज्ञात्वा कथितं जनैः । यं यं स्वदोषमश्रीवीक्षं तं त्वरितमस्यजत् ॥५५॥  
 येन केनापि संप्राप्तः प्राप्युपायेन पार्थिवः । अमोचदर्शनः सोभूत्कल्पवृक्ष इवार्थिनाम् ॥५६॥  
 वृषाधर्षा विद्यालापपीतिहायैर्जनप्रियः । नाशकस्त्वेषकास्त्यक्तुं विभ्रम्भभक्तेष्वपि ॥५७॥  
 ह्याप्यभ्रमैः प्रतिकलं तस्य सेवाविधायिभिः । प्राप्तं त्रिबतुराम्बाराभ्यक्षणादपि दर्शनम् ॥५८॥  
 सेव्यमानः सदाक्षिण्यः क्षणेनैव कलप्रदः । कस्वैन्द्रजालिकैरुतः शाखीव न बभूव सः ॥५९॥  
 60 वास्तव्यानां निशम्यार्तं तेन दैन्यनिवारणम् । चक्रे पित्रेव पुत्राणां संत्यक्तेतरकर्मणा ॥६०॥  
 स्वसंचितानि सोत्तानि विक्रीणानोत्पवेतनैः । दुर्मिक्षमुद्रतावेव जघाम जनवत्सलः ॥६१॥  
 निवार्य चौर्याचरणात्कृपार्द्रैस्तस्करानपि । कोशाध्यक्षान्स विदधश्चकारागर्ह्यजीबिकान् ॥६२॥  
 कः संविभाग्यश्रेष्ठस्या विपदः कस्य मण्डले । इत्यन्विष्यन्सदैकैकं चरैश्चिन्तापरोभवत् ॥६३॥  
 तस्यैकोप्यर्थनैस्पृष्टं नाम कोपि महान्गुणः । अनुपत्तो गुणैस्तैस्तै राक्षः पल्लवितोभवत् ॥६४॥  
 65 स स्थित्यै दण्डयन्त्तुण्डद्यानघात्रेषभयादनम् । तेषां नादत्त सत्कर्म भुङ्क्षे तांस्त्वकारयत् ॥६५॥  
 प्रस्तुतस्यार्थिने दातुं वस्तु तस्यैकसंख्यया । सहस्रसंख्यया दानभङ्गात्पूर्णतां यदि ॥६६॥  
 भूयतेर्या यथा मद्यं देहि देहीति गां वदन् । तथास्मै देहि देहीति वदन्दाता स भुभुवे ॥६७॥  
 अनुदात्तं क्षिप्रकालं क्षीणसंख्यमसत्कृतम् । नेतृवृत्तादिनीतार्थं न तद्वत्तमवृष्यन् ॥६८॥  
 उत्सवे दैन्यविश्रप्ता रञ्जने कार्यसाधने । भालेख्यलीनशाखीव न सोलभ्यफलोभवत् ॥६९॥  
 70 उत्सवे शिवरात्र्यादौ जनतां सोसिचडनैः । पश्योगे पयःपूरैर्महेन्द्र इव मेदिनीम् ॥७०॥  
 ताम्बूलवानव्यसनं परार्थोत्सवता तथा । नाभूद्दुर्घनृपस्यापि तादृक्स्तस्यास्तं यावृशी ॥७१॥  
 लोष्टमात्रावशेषेपि लब्धे नृपपदे व्यधात् । स दानविभ्रमास्तान्ये धनदेनापि दुष्कराः ॥७२॥  
 निर्माणलोठनैर्धोसामजलं वाजिनां क्रथैः । काश्मीरिर्कोपि चक्रे स न मृत्तस्करसादनम् ॥७३॥  
 अध्वन्यध्वनि योगेन प्राणविन्यासनेस्तथा । बभूव सर्वकृत्यज्ञः सोमतरास्मेव देहिनाम् ॥७४॥  
 75 भोगास्त्राजोचितान्विषमा भैषज्यं व्याधिपीडिताः । वेतनं वृत्तिहीनाश्च तस्मात्समुपलेभिरे ॥७५॥  
 पित्र्योपरागकेत्वादुर्निमित्तोपशान्तिर्बु । गोसहस्राश्वहेमादिसंभवैः सोभजद्विजान् ॥७६॥  
 नन्दिक्षेत्रे पुरं कृत्वा दग्धमुत्पातवह्निना । पूर्वाधिकगुणं तेन नवं राज्ये व्यधीयत ॥७७॥  
 श्रीचक्रधरयोगेशस्वयंभूस्थानयोजनम् । जीर्णोद्भूतिव्यसनिना कृतं तेन वृत्तकर्मणा ॥७८॥  
 हर्षदेवेन यो निन्ये श्रीपरीहासकेशवः । परिहासपुरे तं स नवं नरपतिर्व्यधात् ॥७९॥

५३. १) Emended; A दोषादार्ता; C दोषादार्ता. ५७. १) A विभ्रम्भ. ७१. १) Thus A<sub>1</sub>, A<sub>2</sub> स्थास्तु. ७२. १) Emended; A विभ्रमास्तान्ये. ७३. १) Emended; A काश्मीरिर्कोपि. ७६. १) Emended; A पयातिर्बु.

प्रारब्धकृतभुक्तावल्या भूषतो हर्षनीतया । तेन त्रिभुवनस्वामी निर्लेभेन महीभुजा ॥८०॥ 80  
 जयापीडाहतं हर्षोत्पादने द्रुष्टमग्निना । सिंहासनं नवं चक्रे स राज्यककुदं नृपः ॥८१॥  
 लब्ध्वा तदर्थं ध्यारोहं भर्तुः प्रेम्णानिदुर्लभम् । सामान्ययापि देवीस्वं जयमस्या न दूषितम् ॥८२॥  
 सा क्षानृशस्यमाधुर्यत्यागसम्पितानयैः । अस्तम्भार्तपरिचाणमुख्यैर्मन्त्राभवाङ्गुणैः ॥८३॥  
 लब्धभूपालवाह्या नार्थः क्रोधात्मजासु यत् । राक्षस्य इव भङ्गाय लाघव्यललिता अपि ॥८४॥  
 म्रियप्रजस्यायमन्यो गुणः सर्वगुणामणीः । उच्चलक्ष्मापतेरासीदर्थेनैस्पृष्टशालिनः ॥८५॥ 85  
 जिघांसवः पापकामाः परस्वादायिनश्च ताः । रक्षांस्यधिकृता नाम तेभ्यो रक्षेदिमाः प्रजाः ॥८६॥  
 तेनेतिहासिनीं नीतिं श्रद्धाधनेन सर्वदा । येन संपठता श्लोकं कायस्थोन्मूलमं कृतम् ॥८७॥  
 यत्ते विपूचिकाभूलसंन्यासेभ्यः किलेतरे । घ्नन्त्याभुकारिणो विश्वं प्रजारोगा नियोगिनः ॥८८॥  
 पितरं कर्कटो हन्ति मातरं हन्ति पुत्तिका । हन्ति सर्वं तु कायस्थः कृतघ्नः प्राप्तसंभवः ॥८९॥  
 गुणास्तमर्प्य स्फुरता येनैवोत्थाप्यते शठः । वेताल इव कायस्थस्तमेवाहन्ति हेतुषा ॥९०॥ 90  
 विपवृक्षो नियोगी च यदेवाभित्य वर्धते । चित्रं करोति तस्यैव स्थानस्यानभिगम्यताम् ॥९१॥  
 तेन ते क्षमाभुजा मानक्षतिकार्यनिवारणैः । काराप्रवेशीष खलाः शमं नीताः पदे पदे ॥९२॥  
 कार्यान्निवार्य बहुशः संहैलाद्यान्महत्तमान् । भङ्गासूत्रमयं वासः कारायां पर्यधापयत् ॥९३॥  
 स कार्यवेधं हास्याय समार्यं चारणोचितम् । अकारयद्भूतभिर्ध्वं धावनं डोम्वैयोधवत् ॥९४॥  
 स प्राभुर्वैष्टितम्भुद्व्योपेजोत्कलन्पुनः । भूलहस्तः सजानूतः केपामासीन्न हास्यकृत् ॥९५॥ 95  
 स शीर्षदर्शनं साम्यवादवेद्याविटान्वितम् । म्रियवेद्यं कंचिदप्ये नृत्तवाद्यमकारयत् ॥९६॥  
 बद्ध्वा शकटे नगं क्षुरतूनार्धमस्तकम् । अकारयत्सटान्मस्तनीनपिटृच्छटाङ्कितम् ॥९७॥  
 ते कुम्भवादनेर्मुण्डमण्डनैश्चाङ्किताभिधाः । नियोगिनो भग्नमानाः सर्वतः ख्यातिमाययुः ॥९८॥  
 कार्यभ्रष्टा मलक्लिषीणवस्त्रावगुण्डनाः । सर्वाधनो व्यभाव्यन्त केप्यटन्तः प्रतिक्षपम् ॥९९॥  
 वृथावृद्धाः सुखप्राप्त्यं पाण्डित्यं भूर्जवत्परे । मत्वा बाला इवाचार्यगृहे प्रारेभिरे भुतम् ॥१००॥ 100  
 केप्युच्चैरुभिक्षाकाः सादरं स्तोत्रपाठिनः । कृतानुपादाः स्वापत्यैः प्राङ्गे लोकमहासचन् ॥१०१॥  
 माता स्वस्रा क्षुता भार्या स्वापि कैरप्यकार्यत । सामन्तसेवनं कार्यप्राप्त्यै सुरतसेवया ॥१०२॥  
 जातकस्वमशकुनचलक्षणनिरीक्षणम् । करयन्निः शठैरन्यैर्गणकाः परित्वेदिताः ॥१०३॥  
 पिशाचा इव शुष्कास्वा कक्षहमभुक्ताः कृशाः । बद्धाः परैर्व्यभाष्यन्त शृङ्खलामुखराङ्गयः ॥१०४॥  
 नृपेण कार्यिणां दर्पलिङ्गनाशो विपाटिते । अक्षयोर्ज्ञानपरिज्ञानक्षमत्वं समजायत ॥१०५॥ 105  
 भारतस्तवराजादिस्तोत्रपाठमग्निभिद्यत् । ते दुर्गोत्तारिणीविद्याजपं चोदयुलोजनाः ॥१०६॥  
 इत्थं दीःस्थोदये दीर्घे मज्जन्तो नित्यदुर्जनाः । तस्मिन्नाजनि कायस्था व्यलोक्यन्त पदे पदे ॥१०७॥  
 भिन्नसंधानभूर्ययदानभोज्यादिदौकनैः । न हि मोहयितुं शक्ताः नात्र तं तेम्यराजवत् ॥१०८॥  
 तान्प्रजाकण्टकान्दुष्टान्कृतधीरकृतानिशम् । तैस्तैः भुक्तिभिरभक्षैः स विशामीश्वरो बहान् ॥१०९॥

१४ <sup>1</sup>) Emended; A "हस्तमिधया". — <sup>2</sup>) Emended, A डोम्व.

- भूतेशस्य यथा पुरी इतद्वहमुष्टा त्वदाज्ञावलाङ्ग्यः स्वां भियमाससाद सवत् । तद्वत्तमस्तामिमाम् ।  
 110 त्वं कायस्थकुटुम्बिकृषिसचिवप्राया<sup>१</sup> पञ्चानलीलीडामुखलदेव निर्बृतिस्तुल्यस्थित्वा पुरीं स्वां क्रियाः ॥११०॥  
 शिवराभ्युत्सवे शोकमभुं शिवरथाभिधः । विद्वान्पठंस्तेन दडात्सर्वाध्यक्षो व्यधीयत ॥१११॥  
 व्यवहारानभिज्ञोपि कंचित्कालमदीदृशत् । भुविस्वादायसाजः स क्रामन्कृतयुगस्थितिम् ॥११२॥  
 शीघ्रदण्डत्वमुष्णद्वतेजसस्तस्य भूपतेः । कूरानुदित्य कायस्थान्भीमजिर्बहमन्यत ॥११३॥  
 न हि क्षुद्राश्वकायस्थपिशाचाविष्टवैरिणाम् । शंसन्त्यन्तरितं दण्डं दण्डनीतिविशारदाः ॥११४॥  
 115 विरेण दण्डिता शेते कुर्युर्दण्डभयाद्भुवम् । लम्बान्तराः प्राणहरं कृच्छ्रं किंचिद्वशासितुः ॥११५॥  
 दण्डानां दण्डमानानां पुत्रस्त्रीमित्रबान्धवाः । राज्ञा विचारशीलेन न तेनोपद्रुताः कचित् ॥११६॥  
 कर्णेजपांल्लोष्टधरप्रमुखांस्तेन दुःखैः । कर्मभिः क्रिभताध्वापि पैभुन्वस्य खिलीकृतः ॥११७॥  
 विस्मृतिं लम्बराज्यानां पूर्वसंकल्पवासनाः । प्रयान्ति प्राप्तजनृषां गर्भवासस्पृहा इव ॥११८॥  
 प्रामाज्याधिगमात्किंचित्सदसद्यच्चिन्तयत् । राज्ये तन्न विसस्मार जातिस्मर इवोच्चलः ॥११९॥  
 120 ददर्श शशोरद्वेष्टान्यान्त्रोर्ध्वन्वा पुरानुगान् । कर्तव्यानुगुणं तेषां प्रतिपत्तिमदर्शयत् ॥१२०॥  
 स्मरेन्नोपपत्तिः पूर्वपतिद्वेष्टं कुयोषितः । पूर्वस्वाम्यरितां चाथ कुभृत्यस्येधरो जडः ॥१२१॥  
 शेषादिदेहान्मेदिन्या समं प्रशापि राश्यभूत् । तस्मिन्परिणता नूनं कृत्याकृत्यविवेक्तरि ॥१२२॥  
 तथा शोकस्य वणिजो व्यववर्तुध सोभवत् । विवादे संशयं छिन्दन्नेवं स्थेयाद्यगोचरे ॥१२३॥  
 सौददागूढसद्भावे व्यापदीपयिकं धनी । न्यासीचकार वीज्वारलक्षं कोपि वणिग्गृहे ॥१२४॥  
 125 तेनोर्ध्वयुज्यमाना च व्ययेषु वणिजः करात् । कियत्यपि गृहीताभूदात्समात्रान्तरान्तरा ॥१२५॥  
 विशिष्टाश्च यातास्तु समास्तु न्यासधारिणम् । गृहीतशेषं दातुं स धनं प्रार्थयताथ तम् ॥१२६॥  
 वणिक्तु कुकुरी तस्य न्यासपासाय सोद्यमः । कालापहारमकरोत्तैस्तैः कलुषधीर्मिवैः ॥१२७॥  
 स्तोतोभिर्द्यस्तमम्भोषौ लभ्य मेघमुक्षैः पयः । प्राप्तिर्भूयस्तु नास्त्येव वणिग्भस्तस्य वस्तुनः ॥१२८॥  
 नैलक्षिण्यमुखः स्वल्पालापो मृदाकृतिर्भवन् । न्यासपासविवादोयो वणिग्भ्रात्राद्विशिष्यते ॥१२९॥  
 130 विवादे भ्रेष्ठिना शाब्दं स्मिर्तैः प्राक्सख्यदर्शनैः । मुक्तं मुक्तं ज्ञायमानं प्राणान्तेपि न मुच्यते ॥१३०॥  
 निसर्गवन्धका वेद्याः कायस्थो दिविरो वणिक् । गुरूपदेशोपस्कारैर्विशिष्टाः सयिवादिवोः ॥१३१॥  
 चन्द्रनाडूतलिके भेतांभुके धूपाधिवासिनि । विश्वस्तः स्यात्किराते<sup>२</sup> यो विमकृष्टस्य नापदः ॥१३२॥  
 ललाटदृक्पुटभोत्रहन्द्दृक्चन्दनचन्दनः । षड्विन्दुर्वृथिक इव क्षमात्प्राणान्तकद्विगिक् ॥१३३॥  
 पाण्डुरदयामोमिधूमार्द्रः सूच्यास्यो गहनोदरः । तुम्बीफलोपमः मेष्टी रक्तं मांसं च कर्षति ॥१३४॥  
 135 सोद्य निःशेषितमिषः कुक्षो निर्बन्धकारिणः । गणनापत्रिकां तस्य सभूभङ्गमदर्शयत् ॥१३५॥  
 यदादौ भेयस इति न्यस्तमभेयसे पदम् । आनरेभ्यत्यये संतोर्गृहीता वटशनी त्वया ॥१३६॥  
 छिन्नोपानत्कषावन्धे दानं चर्मकृतेर्पितम् । निपादिकाकृते दास्या नीतं पञ्चाशतो घृतम् ॥१३७॥

११०. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> indicates here a lacuna of one akshura. १११. <sup>१</sup>) Emended with C; A लोक°. १२५. <sup>१</sup>) Emended; A भूतमाम°. Cf. viii. 154. १२६. <sup>१</sup>) Emended; A विशिष्टाश्चयाताम्. Cf. v. 210. १३२. <sup>१</sup>) Emended; A किराटे.

स्कोटने भाण्डभारस्य क्रान्दन्त्याः कृपयार्पितम् । कुलात्मा बहुशः पश्य भूमे लभं शतत्रयम् ॥१३८॥  
 क्षिप्रुभ्योस्व विद्यालस्य क्रीताः पोषाय मूषिकाः । त्वया शतेन वासल्याज्ज्ञानमस्वरसस्तथा ॥१३९॥  
 चरणोद्धर्तनं सर्पिः शालिचूर्णे च सप्तभिः । क्रीतं शतेः भाण्डपक्ष्मजाने च घृतमाक्षिकम् ॥१४०॥ 140  
 नीतं शौभ्राद्रेकं कासायासायादर्भकेण ते । सोऽव्यक्तजिह्वः किं वेत्ति वक्तुं लभं शतं ततः ॥१४१॥  
 वृषणोत्पाटको भिक्षावरसे हव्यावकः । यो वारितो पुण्ड्रपटुस्त्वै हन्तं शतत्रयम् ॥१४२॥  
 आनीते भद्रपादानां मर्त्यं सर्वव्यवोपरि । शतं शतद्वयं धूपशब्दानुलपलाजुषु ॥१४३॥  
 इत्याद्यविन्यतायुक्तान्परिहार्यव्ययानसौ । तस्यैकीकृत्य गणनां लाभेपि दानकैर्व्यभान् ॥१४४॥  
 वर्षमासमहतिविप्रत्यावृत्तिः पुनः पुनः । संसारस्येव तस्यान्तं न वयौ नर्तितान्नुतेः ॥१४५॥ 145  
 स मूलमहर्णं पिण्डीकृत्याथ सकलान्तरम् । प्रसारितोऽस्त्येवे मीलवद्यभ्यभान्मृदु ॥१४६॥  
 शल्बमुद्धर निक्षेपं न योज्जासधनं त्विदम् । विभ्रमदत्तं निर्दम्नं दीयतां सकलान्तरम् ॥१४७॥  
 तस्य धर्म्यं वनो जामन्क्षगमुच्छसितोभवत् । शुरं शौद्रोपलिप्तं तु ध्यात्वा पश्चादतप्यत ॥१४८॥  
 युक्तापहृतसर्वस्वं कौर्यानार्यमधार्थकः । विवादे नाशकञ्जेतुं नापि स्थेया विचारकाः ॥१४९॥  
 स्थेयैरभिधिनव्याय पुरो न्यस्तं ततो नृपः । तदित्यभिति निधित्य वणिजं तमभाषत ॥१५०॥ 150  
 अद्यापि न्यासदीक्षाराः सन्ति चेत्तत्प्रदर्श्यताम् । अंशः कियानपि ततस्ततो वयमि ययोजितम् ॥१५१॥  
 तथा कृते तेन वीक्ष्य दीक्षारान्मन्त्रिणोऽब्रवीत् । राजभिर्भोजितां राज्ञां नाम्ना दृष्टुः क्रियेत किम् ॥१५२॥  
 न चेत्कलशभूपातकाले न्यासीकृतेष्वमी । दीक्षारेषु कुतष्टु मज्जामाज्जा अपि स्थिताः ॥१५३॥  
 निक्षिपेनैव लक्षणे वणिक्तस्माद्यवाहरत् । वणिजो द्रविणेनायमप्यालेनान्तरान्तरा ॥१५४॥  
 तस्माद्यदा यदेतेन गृहीतं दीयतां ततः । तदा प्रभृत्यद्यवावलाभोऽस्मै वणिजोर्धिनः ॥१५५॥ 155  
 न्यस्तनानेहसथैव प्रभृत्यस्मै प्रयच्छतु । लक्षाद्वत्पण्डितालाभं किं वाच्यं मौलिके धने ॥१५६॥  
 अवधारयितुं शक्यं मादृशैः सवृणैरियत् । श्रीयशस्करवद्रीक्ष्यमीक्षेपु तु युज्यते ॥१५७॥  
 त्रिवादे संदिहानस्य युक्तं क्षान्त्यानुशासनम् । भाष्यं दण्डधराचारैः प्रयुक्तकुसुतेः पुनः ॥१५८॥  
 अनिहार्थेषु शल्पेषु महामर्मगतेष्विव । सविवादेषु चोपेक्षां कालापेक्षी व्यभान्नृपः ॥१५९॥  
 पप्रथे पार्थिवस्येत्यं निषोध्यं तस्य पालनम् । मज्जासु जागरूकस्य मनोरिव मनस्विनः ॥१६०॥ 160  
 सकथं कारणनिर्वपेक्षमिननाहकारहीना सतीभावो वीतजनापवाद उन्नितोऽस्ति त्वं समस्तमियम् ।  
 विद्वत्ता विभवास्तिता तरुणिमा पारिव्रजस्वोऽज्ज्ञितो राजस्वं त्रिकलङ्कमत्र चरमे काले किलेत्यन्वया ॥१६१॥  
 स वाहशोषि राजेन्द्रधन्व्याः सन्निक्ताभवन् । मात्सर्याविष्टवैवद्याहोषोलकावर्षभीषणः ॥१६२॥  
 औदार्यदौर्बधीषियगुणमरुण्यमस्तरः । बभूव संख्यातीक्ष्णानां मानवाणश्चरो नृणाम् ॥१६३॥  
 मानोऽस्तैश्च भूयोपि वाक्पादप्यववाहतैः । लाघवं मत्स्यपालम्भैः पार्थिवोऽप्यनुभाषितः ॥१६४॥  
 मरुतानां कणीन्प्राणाभिश्च कोपेज्जवं चित्रा । तेजो विस्फूर्जितं ज्ञेयं न हि नाम शरीरिणाम् ॥१६५॥ 165

१४७. <sup>१</sup>) A विज्ञान°. १४९. <sup>१</sup>) Emended with C; A कौर्यानार्य°. १५२. <sup>१</sup>) Emended; A स क्षित°.

- विविधे भूतसर्गेस्मिन्न च कथित्स विद्यते । अपुर्वशाचरिणादि यस्य दोषैर्न दूषितम् ॥१६६॥  
 जातिः पङ्कुरहादपुः कपिलताक्रान्तं शिरः खण्डनप्रभद्वयकुचिशीलतादिविगुणाचारप्रदुष्टं वशः ।  
 विशङ्कदुरिति प्रभूतविषयव्याप्तिस्पृहो दुःसहा दोषा यत्र पुरोस्तु तत्र कतमो निर्दोषतोत्सेकभूः ॥१६७॥  
 अविचारैति भूपालः स चकारानुजीविनाम् । वंशचारिप्रवेहादिदोषोद्दोषणमन्वहम् ॥१६८॥  
 अन्धोन्यद्वेषमुत्पाद्य संख्यातीता महाभटाः । बुद्धभङ्गालुना तेन इन्द्रयुद्धेषु घातिताः ॥१६९॥  
 170 मासार्धदिनमाहेन्द्रमहाद्यवसरेषु सः । निनाय बोधान्संनयानन्धोन्यप्रधनैर्धनम् ॥१७०॥  
 स नाभुवत्सवः कथित्वा यत्र नृपाङ्गने । भूमिर्न सिक्ता रक्तेन हाहाकारो न जोषयौ ॥१७१॥  
 नृस्यन्त इव निर्वीता गृहेभ्यो वंशशोभिनाः । बान्धवैर्मिन्बिरे बोधा लूनाङ्गाः पार्थिवाङ्गमात् ॥१७२॥  
 किमप्ययामकचांश्चाहमभूनाकल्पशोभिनाः । हतान्वीक्ष्य भटाकाजा मुमुदे न तु विव्यधे ॥१७३॥  
 नार्यो राजगृहं गत्वा प्रस्थायातेषु भर्तृषु । मेनिरे दिवसं लम्भमनास्था निव्यमन्यथा ॥१७४॥  
 175 भवेत्तद्यद्वहं कुर्यामित्यहंक्रियया वदन् । सावित्र्यमव्याहतवाग्वैस्तैर्भृत्यैरजिघ्रहत् ॥१७५॥  
 प्रवर्धमानांस्तानेव विद्वेषकलुषाशयः । हताधिकारान्विदधे बहुशब्ध धिमानितान् ॥१७६॥  
 दम्बकः कम्पनाधीशः प्रवृद्धौ तत्र सक्रुधि । विद्रुगो विषलाट्यायां निपत्य निहतः स्वश्रीः ॥१७७॥  
 तेन स्ववर्धितो हाराधीश्वरो रक्तामिधः । हताधिकारो विदधे विभूतिं वीक्ष्य भूयसीम् ॥१७८॥  
 माणिक्यसैन्यपतिना हारेकस्माच्चिवारिते । खिन्नेन विजयक्षेत्रे चक्रे व्रतपरिपहः ॥१७९॥  
 180 कम्पनाद्यधिकारस्थाः प्रवीरास्तिलकादयः । काकवंशा मार्दवेन तत्कोपं नानुभाविताः ॥१८०॥  
 भोगसेनो निरनुगः क्षीणवासा भवन्कृतः । तेनानिसेवाप्रीतेन राजस्थानाधिकारभाक् ॥१८१॥  
 यस्वेन्द्रशङ्खीयुद्धे सान्द्रसैन्योपि विद्रुतः । क्षुद्रवद्रगचन्द्रोपि रौद्रमालोक्य विक्रमम् ॥१८२॥  
 येषि सन्नाभिधानस्य पुत्राः सामान्यशस्त्रिणः । तान्नङ्कुङ्कुड्यङ्गान्त मन्त्रिणः समपादयत् ॥१८३॥  
 पुत्रौ विजयसिंहस्य तस्तेवात्यक्तवुर्दशौ । तिलको जनकश्चास्ताममास्यभोगिमध्यगौ ॥१८४॥  
 185 यमैलाभयबाणादिमुख्या हारादिनायकाः । कस्तान्समर्थः संख्यातुं तद्विस्तरलसंपदः ॥१८५॥  
 दिवाः प्रशस्तकलशादयः पूर्वे तदन्तरे । प्रापुर्बालब्रुमान्तःस्थजीर्णानोकहविधमम् ॥१८६॥  
 कन्दर्पः श्माभुजा दूतैः समानीनोपि नाददे । तस्यासहनतां वीक्ष्य प्रार्थितोऽधिकारिताम् ॥१८७॥  
 आस्थानाचारसंलापव्यवहारादि मण्डले । नवमेवाभवत्सर्वं तस्मिन्नभिनवे नृपे ॥१८८॥  
 लक्ष्मीः कर्मणचूर्णाङ्गा वेदयेष वशावर्तिनः । धीरानपि विधायेयं करोत्युन्मार्गवर्तिनः ॥१८९॥  
 190 सपिण्डानामपि व्यक्तभूलवीक्षणतत्परा । प्रेततेष नरेन्द्रश्रीर्जातिकेहापकारिणी ॥१९०॥  
 समस्तसंपत्पूर्णोपि यस्मात्सुस्तलभूपतिः । दध्यौ भ्रातुरवस्कन्दं राज्यापहरणोद्यतः ॥१९१॥  
 अकस्मादभृणोऽप्येनमिष तं शीघ्रपातिनम् । स्यान्न वराहवार्ताख्यमुल्लङ्घ्यावातमपजः ॥१९२॥  
 क्षिप्रकारी विनिर्गत्य तमप्राप्तपदं ततः । निपत्य सैन्यैर्बहुतैः सोपकारमकारयत् ॥१९३॥  
 विद्रुतस्यास्पदे तस्य नानोपकरणैर्भुतैः । ताम्बूलवल्लीकूटेश सामग्रीं समभावयत् ॥१९४॥

१८४. <sup>१</sup>) Emended with C; A "आस्तन". १८६. <sup>१</sup>) Emended, A "जीर्णानोकह". १९४. <sup>१</sup>) Emended; A ताम्बूलवल्लीकूटेश.  
 [C. VIII. 166 176 C. VIII. 165]



कृतकार्षपरावृत्त्यासावकडोपि पार्थिवः । मत्वापृच्छं तमभूणोदन्नेषुः क्रूरविक्रमम् ॥१९५॥ 195  
 गग्गचन्द्रस्तदावेद्याहत्या बहलसैनिकः । चक्रे सुस्सलभूपालबलनिर्दलम् ततः ॥१९६॥  
 असंख्यैः सौस्सलैर्योपैराहवायासनिःसहैः । क्रान्तिर्धिमामोद्यानेषु सुनारीणाममुच्यत ॥१९७॥  
 भर्तृप्रसादस्यानुप्यं प्राणैर्युधि समर्पितैः । राजपुत्री गतौ तत्र सहदेवयुधिष्ठिरौ ॥१९८॥  
 बराधान्सुस्सलानीकाङ्गस्तान्.१५ विद्रुतान् । चक्रे भूरिवृत्तस्य वैभूषत्वापि कौतुकम् ॥१९९॥  
 निविष्टकटकं तं स भुत्वा सेन्यपुराधना । क्रमराज्योन्मुखं बान्तं हुतमन्वसरक्षुपः ॥२००॥ 200  
 अन्विष्यमाणसरणिः प्रयत्नादयजन्मना । प्रविशेष्ट दरद्वेषां परिमेयपरिच्छदः ॥२०१॥  
 दत्तमार्गं तस्य राजा हामरं लोष्टकाभिधम् । स सेन्यपुरजं हत्वा नगरं प्राविशन्मतः ॥२०२॥  
 तस्मिन्मूर्धं गते वैरकलुषोपि स नाददे । भानृस्नेहेन संरम्भं धरीतुं लोहुरं गिरिम् ॥२०३॥  
 कल्हः कालिञ्जराभीष्टो दौहित्रीं पुत्रबह्वदे । वामवर्षेण स्नेहादपुत्रः पितृवर्जिताम् ॥२०४॥  
 राक्षो विजयपालस्य हतां सुस्सलभूपतिः । उपयेमे स तां भीमाननघां मेघमञ्जरीम् ॥२०५॥ 205  
 तस्य प्रभोवापिष्ठानाच्छिष्टोरपि न लोहुरे । शक्तिरासीद्विद्वानामुपि बाधाय वैरिणाम् ॥२०६॥  
 धीरः सुस्सलदेवोपि मार्गैर्निर्गत्य दुर्गमैः । आसदङ्कुरिभिर्मोक्षैः स्त्रोत्रीं दुर्गिदिवर्त्मना ॥२०७॥  
 प्रशान्ते व्यसने तस्मिन्धीरस्योच्चलभूपतेः । अन्येपि व्यसनाभासा उत्पन्नध्वंसिनोभवन् ॥२०८॥  
 भीमादेवः समावाय भोजं कलशदेवजम् । साहायकार्यमानिन्वे दरद्वार्जं जगद्वलम् ॥२०९॥  
 सत्कृष्टो हर्षमशीभर्तुरवदन्तात्मजोभवत् । आता दर्शनपालस्य सञ्जपालस्तु तद्वलम् ॥२१०॥ 210  
 नीतिज्ञेन ततो राजा साधैव दरदीधरः । आसेपाहारिवः पावात्पत्वावृत्त्य निजां भुजम् ॥२११॥  
 सत्कृष्टमन्वगाच्छत्रं भोजोविशस्त्रमण्डलम् । मेजे सुस्सलदेवस्य सञ्जपालोऽनुजीविताम् ॥२१२॥  
 गृहीतार्थेन भृत्येन निजेनैव प्रदर्शितः । भोजः क्षिप्रं वृषात्पाप निघई तस्करोचितम् ॥२१३॥  
 देवैश्चरात्मजः पितृकोपि द्वैराज्यलालसः । हामरावाभिते राक्षि निर्वीते व्यग्रवदिष्टः ॥२१४॥  
 विचारपरिहारेण धावन्तः सर्वतो जडाः । तिर्यञ्च इव हास्याय प्रसिद्धिहारणा जनाः ॥२१५॥ 215  
 मल्लस्य रामलाङ्कयोर्दं सुनुरासं विगन्तरे । अहसूदः कथिदेवं चक्रिकाचतुरो बवन् ॥२१६॥  
 निग्ये प्रवृद्धिं व्यामूढैर्बहुभिर्किञ्चनप्रियैः । धनमानादिराजेन भूमिपैर्भूम्यन्तरैः ॥२१७॥ पुग्मन् ॥  
 वीर्ये प्रविष्टः कश्मीराजिकाकी चर्मपीडितः । व्यधीयत क्षिप्रनासः प्रदिष्टाय नृपानुगैः ॥२१८॥  
 कटके पर्यटकाङ्गः स एव दृष्टो पुनः । स्वजात्युचितमन्वादिभिरुषी सस्मितं जनैः ॥ २१९॥  
 निधैव नीतिकौटिल्यैः क्षिपतेऽबुदयधमः । शक्यतेपरया कर्तुं न देवस्य मनीषितम् ॥२२०॥ 220  
 ह्यान्तापि ज्वलति कापि कविहीनापि श्याम्यति । देवदातृवशाच्छक्तिः पुंसः कस्मापिसंनिभा ॥२२१॥  
 यत्तावन्नैर्नापयति विधत्ता भवितव्यता । देहिनाः पुच्छसंतीना बह्विज्जालेव पक्षिणः ॥२२२॥

१९९. <sup>1</sup>) Emended; A 'नीकाङ्गस्तान्'. २०४. <sup>1</sup>) Emended; A 'क्रान्तिम्'. Cf. vii. 1256. viii. 618.  
 २१५. <sup>1</sup>) Emended with C; A 'पुग्मन्'. २१९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, 'मल्लराजाला'. २१९. <sup>1</sup>) A, writes here २  
 instead of पुग्मन्.

- नाच्छिन्नवह्निविषयस्तद्विशेषयोगैर्न श्रद्धापातरभसेन न चाभिचारैः ।  
 शक्या भिहन्तुमसौ विधुरैरकाण्डे भोक्तव्यभोगनिबन्धोऽङ्गसितस्य जन्तोः ॥२२३॥  
 भिक्षाचरः समादिष्टवधो जयमर्तागृहात् । नक्तं बध्यभुवं निन्दे वधकैः पार्थिवारुह्या ॥२२४॥  
 २२५ पाणि प्रस्फोटय निक्षिप्तो वितस्तायां समीरणैः । क्षिप्रस्तटं क्षणं स्पन्दमानवक्त्राः कृपालुना ॥२२५॥  
 हिजेनैकेन संप्राप्तधिरादुग्रतचेतनः । आसमस्यभिधानाया ज्ञातिर्दिहेति गौरवान् ॥२२६॥  
 शाहिपुत्रीभिस्तथा या दत्तधनुरवा तथा । मीतो देशान्तरं गूढं ववृधे दक्षिणापथे ॥२२७॥ तिलकम् ॥  
 स वृत्तपन्यभिहोय पुत्रवज्रवर्मणा । मालवेन्द्रेण शस्त्रास्त्रविद्याभ्यासमकार्यत ॥२२८॥  
 अन्यदीयं मातयित्वा तन्तुन्यवयसं शिशुम् । रक्षितो जयमस्यैव स किलेत्परेष्ववन् ॥२२९॥  
 २३० देशान्तरागताहतात्तां वार्तामुपलब्धवान् । अत एवामवसत्स्या भूमिद्विरलितादरः ॥२३०॥  
 बहिरप्रतिभिन्दस्तस्य भीरो मार्गवर्तिभिः । चक्रे तदप्रवेशाय संबन्धं पार्थिवैः समम् ॥२३१॥  
 ईर्ष्यामगोपयन्तार्याः शङ्कामच्छादयन्निधोः । स्वयमन्याभिगम्यत्वं करोति हि जडो जनः ॥२३२॥  
 भिक्षाचरं हते बालं कथिहाहाय तत्समम् । तन्नाम्ना कथातिमनयदिहैवेत्यपरेष्ववन् ॥२३३॥  
 तथेन स्रोस्तु मिथ्या वा पतिष्ठां तां तयाप्रधानम् । यथा लघुत्वमानेतुं न दैवेनाप्यशक्यतं ॥२३४॥  
 २३५ स्वमेन्द्रजालमायानामपि निर्विषया इमाः । कर्मवैचित्र्यजनिताः काचिदाश्चर्वन्निधुवः ॥२३५॥  
 स राजकीजी नाशाय विद्यां गूढं व्यवर्धत । पुरमादिहाहाय कक्षान्तरिष पावकः ॥२३६॥  
 रोह्यन्तिकसीमनि पतिविषावीरुहिवश्मारुहः कले प्रावृजुपद्रुताच्छलिते मूर्खेत्यगस्त्वोदयः ।  
 सर्गच्छेदं विभिक्षमानुदयतो दृष्ट्वा किलोपद्रवान्संभवे प्रतिकारकल्पनमहो दीर्घबलोकी विधिः ॥२३७॥  
 अजावत विगन्मज्जजगदुद्धरणक्षमः । तस्मिन्नेव क्षणे यस्मात्सुस्तलक्ष्मापतेः सुतः ॥२३८॥  
 तज्जन्मकालादारभ्य सर्वतो जयमर्जयन् । नामान्वये नृपस्तस्य जयसिंह इति व्यधात् ॥२३९॥  
 २४० शास्तुः सर्वार्थसिद्धाय यथा सर्वार्थसिद्धिभिः । तथा तस्याभिधान्वर्था नात्यजद्विद्विश्रुताम् ॥२४०॥  
 मुद्रां स कुड्मस्याङ्गुस्तदीयस्याभुपागताम् । विलोक्योच्चलदेवोभूद्विमन्युर्भातरं प्रति ॥२४१॥  
 बालस्यैवाङ्गिमुद्रास्य वैरं पितृपितृव्ययोः । निवारयन्ती विदधे ह्यस्थितं मण्डलद्वयम् ॥२४२॥  
 स स्वर्गिणः पितुर्नाम्ना ततः सुकृतसिद्धये । चकारोच्चलभूपालः पितृके स्थण्डिले मठम् ॥२४३॥  
 गोभूमिहेमवस्त्राजवाता तस्मिन्महोत्सवे । आर्चयेत्कल्पवृक्षत्वं त्यागी सर्वार्थिनामगात् ॥२४४॥  
 २४५ प्रसादैः प्रहितैस्तेन महर्षिः श्लाघ्यसंपदा । महान्तोपि दिगन्तेषु पार्थिव विस्मयं ययुः ॥२४५॥  
 भर्तृपसादाधिगतां भियं नेतुं परार्थताम् । विहारं समठं देवी जयमस्यपि निममे ॥२४६॥  
 केषांश्चित्पूर्वपुण्यानां विरहेण महीभुजः । हताभीष्टाभिधानोभून्मठो नवमटाख्यया ॥२४७॥  
 सुह्रां स्वसारमुद्दिश्य परस्मिन्स्थण्डिले पितुः । विहारोपि कृतस्तेन नोचितां कथातिमायवौ ॥२४८॥  
 मृत्योर्मलकपातित्वं तस्याकलयतः किल । न मिष्ठां स्वप्रतिष्ठां संप्रेदे व्यवस्थितिः ॥२४९॥

२२३. <sup>१</sup>) A, writes here & instead of तिलकम्. २३०. <sup>१</sup>) Emended; A 'तासावन्मुप'. २३४. <sup>१</sup>) Emended with C; A 'कुड्म'.  
 २३९. <sup>१</sup>) A, gloss प्रतिविषा वीरुह अस्या उपविष्यत्वादिनामान्तरं कीदृशं यथा विष्वादिषा प्रतिविषातिविषोपविषारुह्या भूजिमहीवर्धयति  
 (Amarakosa.ii. 4. १०-१००). २४३. <sup>१</sup>) Emended; A 'मठे'.

कदाचित्कामराज्यस्थो ब्रह्ममहि स्वयंभुवम् । ययौ बर्हटचक्राक्षं गिरिग्रामं स भूपतिः ॥२५०॥ 250  
 तं कम्बलेम्बरप्रामादना यान्तमवेष्टयन् । भक्तस्मादेव तद्वत्पाथीराधण्डालशक्तिः ॥२५१॥  
 अजिहीर्षुमिरप्याभु तस्मिन्नल्पसैनिके । न तैः प्रहतमुत्तेजोबहम्भस्तम्भितामुपैः ॥२५२॥  
 अथ शरितमार्गः स गङ्गे गिरिगङ्गे । भ्रमजल्पानुपाय्येकां क्षणदानत्वबाहवत् ॥२५३॥  
 उच्चकार क्षणे तस्मिन्कम्बदावारेषु दुःसहा । नास्ति राजेति दुर्धर्ता सर्वतः क्षोभकारिणी ॥२५४॥  
 कटकामिः क्षतस्वल्पा वात्येव गिरिगङ्गरात् । सा दुष्पवृत्तिर्दीर्घत्व पुरेण्य इवासदत् ॥२५५॥ 255  
 नगराधिकृतस्तस्मिन्क्षणे ह्युत्तुभिभोभवत् । शाखिणः कामदेवस्य कुल्यो रज्जुदिसोदरः ॥२५६॥  
 कृत्वा पुरस्तेमशान्तिं शाखौकः स नृपास्पदे । मविश्य भातृभिः सार्धं कार्यशेषमचिन्तयत् ॥२५७॥  
 नृपं कं कुर्म इत्येवं तान्निचिन्तयतोब्रवीत् । सङ्गाभिधोपि कावस्थः कुटुम्बिकुटिलाशयः ॥२५८॥  
 यूयमेव छद्मद्वन्द्वभृत्यबाहुल्यदुर्जयाः । राज्यं कुरुत संग्राम्य राष्ट्रमेवंमकण्टकम् ॥२५९॥  
 तेनैवमुक्तास्ते पापा जातराज्यस्पृहास्ततः । सिंहासनाभिरोहाय क्षिपमासन्समुद्यताः ॥२६०॥ 260  
 श्रीयज्ञास्करदेवस्य बहवा एत इति श्रुतिः । तद्वन्वयेभूस्सर्वेषां राज्यौत्सुक्यप्रदायिनी ॥२६१॥  
 अत एवाभजत्कोपं तेषां कुड्मदुक्तिभिः । सा वासनान्तःसंलीना सदाचारानपेक्षिणाम् ॥२६२॥  
 कथं न प्रतिभात्येषा सङ्गस्यापि कुपयतिः । भारिकस्य कुले जातो लवटस्य हि सोधमः ॥२६३॥  
 क्षेमदेवाभिधानस्य पुत्रोऽप्यल्पवियोगिनः । कूराद्यत्यमभजन्महासाहसिकोचितम् ॥२६४॥  
 यौगेण स्वर्गभृङ्गारं हतवान्भूपतेर्गृहात् । संभावितोपि गाम्भीर्याकाङ्क्षायां स किलेङ्गितैः ॥२६५॥ 265  
 साक्षिधेनुर्मितष्णीषो विद्वज्जलिलान्स्मयात् । राजपुत्र इवात्यल्पं स वैलोक्यममन्यत ॥२६६॥  
 तस्य चिन्ता काविदासीत्सदा दोलायतोऽङ्गुलीः । या राज्यहेतुः कूरेण फलेन समभाष्यत ॥२६७॥  
 तद्विरा निजसंकल्पादपि ते राज्यलालसाः । नृपं जीवन्तमाकर्ण्य ततोऽभून्वहतस्पृहाः ॥२६८॥  
 न स्फुरज च संमीलज वा ह्यम इवानिष्टम् । तेषां चेतसि संकल्पस्तदा प्रभृति सोमवत् ॥२६९॥  
 अस्त्यस्थिरादरेणाय क्षान्तैः पृथिवीभुजा । निन्द्यरे मध्यमां वृत्तिं राजस्थानासिचार्य ते ॥२७०॥ 270  
 प्रकृत्वा क्लेशवायाजा सर्वेषामेव सर्वदा । तेषामप्यकरोद्वान्तरे मर्मस्पृशः कथाः ॥२७१॥  
 ते राज्ये हर्षभूभर्तुः पितरि प्रमथं गते । मातुस्तादृश्यमन्ताया विधवाया गृध्रवसन् ॥२७२॥  
 तैर्मन्यमानक्षको नाम शङ्खभृत्पातिवेदिमकः । छद्मद्वन्द्वोय विध्वस्तो जननीजारशङ्कया ॥२७३॥  
 असतीमपि किं मैते न्यगृह्णति भूपतिः । विचार्य कोपात्तन्मातुर्नासाच्छेदमकारयत् ॥२७४॥  
 तां कथां स नृपस्तेषां परोक्षमुदघोषयत् । क पुत्रांश्चिञ्जनासाया वदन्नित्यन्वियेष च ॥२७५॥ 275  
 बृहद्भस्त्रादिगञ्जेशं कृत्वा कार्याङ्गधारयत् । स कायस्थकृतान्तस्त्रं भगन्सङ्गमपि प्रभुः ॥२७६॥  
 पीडितस्तेन रौद्रेण निजोद्य गणनापतिः । कोशोत्पत्त्यपहर्तारं तं नृपाय न्यवेदयत् ॥२७७॥  
 प्रवेशभायिकपदे हते राज्ञा सदा ततः । स क्रूरो रज्जुच्छुद्धादीन्पैरयत्पूर्वचिन्तिते ॥२७८॥  
 जिघांसवस्ते नृपतिं प्रसङ्गापेक्षिणः परैः । समगंसत दुष्प्रज्ञैरथ हंसरथादिभिः ॥२७९॥

२५३. ') Doubtful emendation; A 'गुह्योद्योद्वन्द्व' २७५. ') Emended; A 'पुत्रायाश्चिञ्ज'.

- 280 प्रजिहीर्षुभिर्द्वीशं पीतकोशैः समेत्य तैः । वसुष्पञ्चानि वर्षाणि नावाप्यवसरः क्वचित् ॥२८०॥  
 बहुभिर्बहुधा भिद्यैर्बहुकालं विचिन्तितः । न मेदमगमन्मन्त्रः स चित्रं लोकदुष्कृतैः ॥२८१॥  
 तथैतां कुरुते शश्वदृपो मर्मस्पृशं कथाम् । इति प्रत्येकमुक्त्वा ते विरागं पार्थिवेभजन् ॥२८२॥  
 तैररःपार्थपृष्ठादि गृहैर्धर्मभिरायसैः । प्रच्छाद्य पार्थिवोऽजसमनुसजे जिघांसुभिः ॥२८३॥  
 असहो विरहं सोढुं यां प्रसादयितुं न काम् । राजापि संदधे चेष्टां प्राक्प्राकृतभुजंगवत् ॥२८४॥  
 285 स्वभाववैपरीत्येन नाशविज्ञेन स स्थिराम् । जयमत्या संहामितीं तदादाइस्तरङ्गम् ॥२८५॥  
 रक्षां भिक्षाचरस्याहुर्निमित्तं तत्र केचन । केचित्तु विद्युत्सदृशीं प्रेम्णां तरलवृत्तिताम् ॥२८६॥  
 अथ वर्तुलभूमर्तुरात्मजा बिज्जलाभिधा । कृतपाणिमहस्यागाशालभ्यं वसुधाभुजः ॥२८७॥  
 संग्रामपाले नृपतौ तस्मिन्नवसरे मृते । तत्सूनुः सोमपालाख्यः पित्र्यं राज्यं समादधे ॥२८८॥  
 राज्याईममजं बद्धा सोमविष्यत चाक्रिकैः । इति कोपाचरेन्द्रोभूत्कुब्धप्राजपुरीं प्रति ॥२८९॥  
 290 लक्ष्मीस्यैर्यप्रतिभुवः पुण्याः पाणिमजिमहत् । ..... ॥२९०॥  
 अर्थिचिन्तामणस्तस्य प्रीणतो निखिलाः प्रजाः । नानाव्ययोजितो रेजे पश्चिमः स महोत्सवः ॥२९१॥  
 याते जामातरि क्षमाभृषके निखिलतन्त्रिणः । निर्वृत्तीन्किमपि कुब्धन्बुधुंस्तु व्यसर्जयत् ॥२९२॥  
 भोगसेनोपि भूपेन काले तस्मिन्समन्युना । निवारितो द्वारकार्यात्सवैरः समपद्यत ॥२९३॥  
 विक्रान्तः स हि कार्यस्थो निर्जितालिलडामरः । सुस्तलक्ष्मापतिं जेतुं प्रतस्थे लोहरं पुरा ॥२९४॥  
 295 वात्सल्यमिर्भवेरेण वारितोय महीभुजा । तत्परीवादमकरोद्युक्रोधावेत्य तद्य सः ॥२९५॥  
 प्रवेशयन्नकुङ्कुमुखान्स समवान्तरम् । तमादिसुदं कीरं तदा राज्ञा विमानितम् ॥२९६॥  
 विमानिता विशालेष्ठाः संहता इतवृत्तयः । न ते बहिष्कृतास्तेन यमराष्ट्रं जिगीवता ॥२९७॥  
 तान्भोगसेनविन्यस्तसद्गात्रान्कुटिलाशयः । सङ्को निनिन्द कीरस्वात्तं जानन्सरलान्तरम् ॥२९८॥  
 ऊचे चाथैव हित्वापि प्राणान्वापायतां नृपः । भोगसेनोन्यथा भेदं कुर्यादगहनाशयः ॥२९९॥  
 300 अन्वधाभूज सङ्कोक्तं भोगसेनो वदन्नवीत् । किञ्चिद्दोस्मि वक्तेति नृपतिं भेदतालसः ॥३००॥  
 स तु किं वक्षि न द्वारं तव दद्यामिति ब्रुवन् । बुधुर्भुपक्षप्रणयं निन्ये तमवमानयन् ॥३०१॥  
 प्रबोधाभायिनो हेष्टि निवर्तिमण्डीमवन् । तपात्ययाहनिद्वान्त इव जन्तुर्गतस्मृतिः ॥३०२॥  
 तन्त्रिणो यामिका भूत्वा स्वस्मिन्वारे ततोविशन् । ते राजधानीं संनद्धैः स्वसैन्यैः सह संहताः ॥३०३॥  
 यामिन्यां यं वयं हन्मस्तं हतेत्यभिधाव च । प्रावेशयन्न्यस्तचिह्नां धण्डालाग्नमण्डपान्तरम् ॥३०४॥  
 305 भुक्तोत्तरं स्थिते राक्षि ते वाशे मण्डपे स्थिताः । सरोपो नृप इत्युक्त्वा सेवकीत्सारणं व्यधुः ॥३०५॥  
 राजा च बिज्जलावेदम विवाहमण्डपान्तरात् । दीपिकाभिः कृतालोको निर्ययौ मदनालसः ॥३०६॥  
 मध्यमं मण्डपं तस्मिन्प्राप्ते स्वल्पैः सहानुगैः । तस्यक्तं मण्डपं सङ्को हङ्गाग्यानवृणज्जनान् ॥३०७॥  
 अन्यैरप्यपिमे द्वारे निदधे सर्वे एव ते । जिघांसवः समुत्थाय नृपतिं पर्यवारयन् ॥३०८॥

२८३. <sup>१</sup>) Emended with C; A पार्थिवे. २८५. <sup>१</sup>) Emended; A महा. २८६. <sup>१</sup>) Emended with C; A विद्वत्. २९०. <sup>१</sup>) A omits here two *pādas* without indicating a lacuna. C adds here: सं पृष्ठं सर्वलोकाणां भद्रं सर्वभमाहुजां. २९२. <sup>१</sup>) Emended with C; A निर्वृत्तीन् किमपि.—<sup>१</sup>) Emended; A °बुधुंस्तु. २९५. <sup>१</sup>) Emended with C; A °विष्यतै. ३०१. <sup>१</sup>) A पुष्टु.

विशमिहम्मादेकेन दृढममे निवेदुषा । तं द्विजो द्विजजस्तेजः शस्त्रा कृष्टकचोभिनत् ॥३०९॥  
 ततः काश्चनगौराणि तस्याङ्गन्यलिधेनवः । बह्वाः सुमेरुभृङ्गानि महोरम्य इवाविशान् ॥३१०॥ 310  
 च ब्रौहो ब्रौह इत्युक्ता केशाङ्कटान्विमोचयन् । क्रीडाशस्त्राः कपां दृढमुष्टिं दन्तैर्वपाटयत् ॥३११॥  
 सुजवाकरनामा हि भृत्यः कटारकं बध्न् । तस्यान्तिकाल्पलायिष्ठः पहरत्य् विरोधिषु ॥३१२॥  
 अतो बालोचितां लक्ष्मीं क्षुरिकां स चर्क्य ताम् । मुष्टावर्गलिता कोशास्त्रा कृच्छ्रेण विनिर्वयौ ॥३१३॥  
 निर्व्यातान्त्रः शत्रुभिस्तैस्त्यक्तकेशो बबन्ध तम् । धम्मिल्लमथ तां शस्त्रीं जानुद्वन्द्वान्तरर्पयन् ॥३१४॥  
 नदित्वा पहरंस्तेजं तादृवीर्योपि सोभयत् । येन क्षितौ निपतितः सर्वमर्मस्त्रिवाहतः ॥३१५॥ 315  
 अभिनयं ततो रज्जुं पहरन्तं च पृष्ठतः । नदन्तिह इव द्यङ्गं परिवृत्य व्यहारयत् ॥३१६॥  
 अन्धं च शस्त्रिणं कंचित्सर्वमणमपातयत् । विवेष्टमानो यः प्रागैरक्षिरेण व्यबुध्यत ॥३१७॥  
 लम्बान्तरे प्रवासाय तस्मिन्धावति मण्डपः । रक्षिभिर्भूमिपालोद्यमित्यबुद्धा कवाटितः ॥३१८॥  
 हारमन्वत्सर्पन्स क प्रयासीति अल्पता । कुत्रेन दृढमार्गेण खड्गपातैरहन्यत ॥३१९॥  
 भोगसेनं ततोपश्यद्धारस्यान्ते समुत्थितम् । शस्त्रतुलिकया भित्तिमालिखन्तं पराङ्मुखम् ॥३२०॥ 320  
 भोगसेनेक्ष्ये कस्मादमुं त्वमिति वादिनम् । सोऽयं किमपि हितः प्रधावन्तं जगाद तम् ॥३२१॥  
 रय्यावहाभिधो दीपधरस्तिष्ठन्निरायुधः । अयोदीपिकयारब्धयुद्धसैर्विस्तोपतत् ॥३२२॥  
 चाम्पेयः सोमपालाख्यराजपुत्रः क्षताहितः । प्रहारैः प्राप्यैक्यो न गर्हाचारतामगात् ॥३२३॥  
 पौत्रः श्रीभूरपालस्य राजकापत्यमज्जकः । विद्वद्वै श्वेव संशय शस्त्रीं पुच्छच्छटोपमाम् ॥३२४॥  
 ततः प्रधावन्प्रपीयमारुरुक्षुः क्षितीधरः । निकृत्तजानुधण्डालैरालिलिङ्गं बद्धंधराम् ॥३२५॥ 325  
 तत्पृष्ठे स्वं क्षिपन्देहं प्रहारिर्जर्जरीकृतः । भृङ्गारनामा कायस्थो निर्दोहो वारितोरिभिः ॥३२६॥  
 पुनरुत्थातुकामस्य सर्वे शस्त्रावलीर्हिपः । न्यपातयन्तस्य काल्या नीलाञ्जवरणस्रजम् ॥३२७॥  
 तिष्ठेत्कदाचिदूर्तोयमधिपन्नो विपन्नवत् । कन्धरामधमः सङ्कुस्तस्येति स्वयमच्छिनत् ॥३२८॥  
 कृतं पदापहरणं यस्य सोऽहमिति बुबन् । छिन्वाहुलीधकर्षापि रक्षाङ्गमूर्मिकावलीम् ॥३२९॥  
 एकपादस्थितोपानस्रस्तमाल्यैः शिरोरुहैः । छन्नवक्त्रः स दृष्टो ह्यतो रीर्वभुजः क्षितौ ॥३३०॥ 330  
 पर्याप्रयास्य पर्यन्ते वीरवृत्त्या महौजसः । निर्दोषतामीषदगात्रिस्त्रिशत्वं जनान्प्रति ॥३३१॥  
 सेवकः भूरटो नाम पुत्कुर्वन्श्रोहमुष्णकैः । निर्गत्य भोगसेनेन बहिः क्रोधान्निपातितः ॥३३२॥  
 प्रस्थितो दयितावासं स दिङ्मोहवशादिव । पण्यानं पृथिवीनाथः काल्या जगाह वेदमनि ॥३३३॥  
 राजबोधाने नृपतिमधुपा भोगकिञ्चलकलोलाभेतो नानावसनकुसुमभेगिभिः प्रीणयन्तः ।  
 हा धिग्दिवानिलतरलया पात्यमाना नियत्या बह्व्येवैते किमपि सहसा दृष्टनष्टा भवन्ति ॥३३४॥  
 तिर्यग्भस्त्रिजगज्जयी परिभयं लङ्केश्वरो लम्बवान्प्रापशेषनृपोत्तमः कुरुपतिः पादाहतिं मूर्धनि ।  
 इत्यन्ते बहुमानदत्परिभवः सर्वस्य सामान्यवत्सत्को नाम भवेन्महानहमिति ध्यायन्धृताहंक्रियः ॥३३५॥ 335  
 पराङ्मुखितैस्त्यक्तं तमनायमिव प्रभुम् । नमं हुताशसात्कर्तुं स्वच्छन्नपाहिणोनयन् ॥३३६॥

३०९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from 'स्तेजः'.



- भुजी कण्ठे गृहीत्वैकः कराभ्यां वरणी परः । तं भुममीवमालोलकुन्तलं हविरोक्षितम् ॥३३७॥  
 सभूस्कारत्रणं नममनाथमिव पार्थिवम् । राजधान्या विनिष्कृष्टं न्यधस्तां पितृकानने ॥३३८॥  
 महासरिद्धितस्ताम्भः संभेदहीपभूतले । अङ्गाय वङ्गिसंस्कारं ते भीतास्तस्य वक्रिरे ॥३३९॥  
 340 न हतो नापि निर्दग्धः स केनापि व्यलोक्यत । उड्डीयेव गतस्त्वाशु नेत्रनिर्विषयोभवत् ॥३४०॥  
 व्यतीतेन स वर्षैकचत्वारिंशतमायुषा । समाशीत्यब्दपौषस्य भुक्पष्ठ्यां व्ययुज्यत ॥३४१॥  
 चक्रेथ सासिकबन्धो रङ्गुः शोणितमण्डितः । इमशानादमनि वेताल इव सिंहासने पदम् ॥३४२॥  
 ..... । --- 'बद्धमूलानामाद्यानां तज्ज' दिशुते ॥३४३॥  
 तस्यावरोहतः सिंहासनाद्योऽङ्गु पुरो युधि । विक्रामन्तो बन्धुभृत्या युद्धभूमिमभूषयन् ॥३४४॥  
 345 तन्निष्णौ वृष्टपट्टाख्यौ युद्धा तद्वान्धवौ चिरम् । योधाथ कष्टसूर्याणां सिंहहारेपतन्वताः ॥३४५॥  
 रणरङ्गनटो नृत्यन्निव राजगृहाङ्गने । सखज्ज्वलेटको रङ्गुः खण्डयच्छिताम्बभौ ॥३४६॥  
 दिशन्विजयसंदेहमहितानां क्षणे क्षणे । प्रहारेः सुबहून्भिच्छ्वा स विरेणापतव्रणे ॥३४७॥  
 राजद्रोहोचितं तस्य निहतस्यापि निपहम् । वैशसत्यक्तमर्यादो गर्गः कोपादकारयत् ॥३४८॥  
 दिदामटान्तिके व्यङ्गुः पौरैर्भस्मादमवर्षिभिः । अवस्करप्रणालान्तर्ममवक्रो न्यपात्यत ॥३४९॥  
 350 ते गुल्फदामभिः कृष्टाः स्थाने स्थाने प्रभुबुहः । तत्क्षणं लोकयूत्कारपूजां कृत्योचितं रधुः ॥३५०॥  
 पलाय्य प्रययुः कापि सङ्गं हंसरथादयः । मरणाभ्यधिकां कंचित्कालं सोढुं विपद्यथाम् ॥३५१॥  
 दृष्यन्पराजितं गर्गं नष्टे तदनुजे विदन् । भोगसेनोय तां वार्तामभृणोत्पलयोपमाम् ॥३५२॥  
 व्यावृत्त्य प्रत्यवस्थातुकामः पश्यन्पलायिनः । योधान्स्वैः सहितः कैश्चित्ततः कापि भयादगात् ॥३५३॥  
 इत्थं निहतविध्वस्तनायका द्रोणधूसंहतिः । स्वदीर्घात्रसहायेन गर्गचन्द्रेण सा कृता ॥३५४॥  
 355 सत्त्वं साहससिद्धिं च नेतिहासेष्वपि क्वचित् । अभौषं तादृशं यादृक्तस्यास्ते स्म प्रतापिनः ॥३५५॥  
 निशां प्रहरमङ्गथ राज्यं कृत्वा स लब्धवान् । द्रोहकृच्छ्रदुराजाख्यां गतिं कुकृतिनामगात् ॥३५६॥  
 यशस्करकुले जन्म द्रोणधूमिस्तैः प्रमाणितम् । क्षणभङ्गचभजद्राज्यं यस्माद्दर्पददेववत् ॥३५७॥  
 दावोहीपनकूटयन्त्रघटनैः सिंहादिसंहारिणो यान्स्यां कस्मिंकण्डशैलपतनैरन्तं किराता बने ।  
 एकेनैव ननु प्रधावति जनः सर्वोपि मृत्योः पथा हन्ताहं निहतोयमेष तु मितं कालं विभेदमहः ॥३५८॥  
 स्वोद्वाहे ललनौघमङ्गलरवो वैर्हर्षुतैः भूयते क्षिप्तैर्दयिताविलाप उदयञ्चाकर्ण्यतेन्तक्षणे ।  
 ह्योपि प्रज्जहितं प्रहस्यति परः स्वं घ्नन्तमन्ते मुदोदृत्तं सोप्यवलीकयत्यहह धिङ्गोहोयमान्ध्यावहः ॥३५९॥  
 360 सायं विचिन्तितो रात्रौ फलितोन्यत्र वासरे । दुर्धिपाकप्रदाताभूद्रोणधूणां साहसद्रुमः ॥३६०॥  
 अथ सिंहासनस्यान्तः कार्यान्ते त्यक्ताविमहः । गर्गः प्रक्षालितामर्धधक्रन्द स्वामिन् चिरम् ॥३६१॥  
 तस्मिन्कवति सर्वोपि पौरलोको भयोर्जिततः । संप्राप्तावसरो भूर्प व्यलापीलोकवत्सलम् ॥३६२॥  
 कारुण्योत्पत्तये दृष्ट्वा कोशं जीवितकामया । जयमस्या तदावादि गर्गः कपटशीलया ॥३६३॥

३४३. <sup>१</sup>) These words written by A<sub>1</sub> after verse 342, belong apparently to a verso of which the beginning is lost; the lacuna in the text is not indicated in A. Perhaps, more verses have been lost here.—<sup>२</sup>) A तच्चिदि.  
 ३४६. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from गग्गः. ३५२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from गग्गो. ३५६. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> gloss अहं हन्ता.

कुप मे संविदं भ्रातरिति सखमयस्तु सः । तत्प्रक्रियावचो ज्ञात्वा चितिं तस्या भकल्पयत् ॥३६४॥  
 विकुरमिषये वत्कौटिल्यं त्रिलोचनबोधं वा तरुतरता यत्काठिन्यं तथा कुचकुम्भयोः ।  
 वसति इति तद्यासां पिण्डीभवच्चतु ता इमा गहनहृदया विशायन्ते १ कैश्चन योषितः ॥३६५॥ 365  
 दौःशील्यमप्याचरन्त्यो वातयन्त्योपि वल्लभान् । ऐतया प्रविशन्त्यपि न स्त्रीषु प्रत्ययः क्वचित् ॥३६६॥  
 युग्माभिस्त्वा सा यान्ती यावन्मार्गे ज्वलम्बत । ममतो बिज्जला तावन्निर्गत्य प्राविशशिताम् ॥३६७॥  
 अथ तस्याभितारोहं कुर्वन्त्या भूषणार्थिभिः । लुण्ठकैर्लुण्ठयमानाया व्यथा गात्रेषु पप्रथे ॥३६८॥  
 सच्छन्नचामरे राज्यौ दक्षमाने विलोकयन् । लोकः सर्वोपि साक्रन्दो दग्धवृष्टिरिवाभवत् ॥३६९॥  
 औचित्यं तेन च तदा निन्येस्वन्तपवित्रताम् । सर्वैर्देवैर्धर्मानोपि नोपाविशन्प्राप्तने ॥३७०॥ 370  
 छतमुच्चलदेवस्य बालमङ्गे निधत्सता । राज्येभिषेक्तुं ते केचित्सेनाभ्यैष्यन्त यत्नतः ॥३७१॥  
 लोको वेपथ्य केचांश्चित्स्वमालोक्य सस्मितः । भिक्षामप्यटितुं जाने नैव जानाति योग्यताम् ॥३७२॥  
 रात्र्यां श्वेताभि-नायां महाराजस्य ये वृताः । सन्हणाद्यास्त्रयोभूवन्मध्यमे प्राक्क्षयं गते ॥३७३॥  
 हन्तुं ज्येष्ठकनिष्ठौ द्वौ श्रेष्ठौ सल्हणलोटनौ । अन्विष्टौ शङ्कराजेन भयान्नवमठं गतौ ॥३७४॥  
 निर्लेजौर्निहतान्द्रोग्धृन्विहाय मिलितैः पुनः । तन्व्यधारोहसचिवैरानीतः कृतचाक्रिकैः ॥३७५॥ 375  
 दृष्ट्वा राज्यार्हमप्राप्य कंचिज्ज्यायांस्तयोस्तदा । गर्गेण राज्ये संरम्भादभ्यविच्यत सल्हणः ॥३७६॥  
 हा धिक्चतुर्णां यामानामन्तरे नृपतिव्रयी । अहस्त्रियामे तत्रासीद्दया या पुरुषायुषिः ॥३७७॥  
 ये सायमुच्चलनृपं प्राप्ते रङ्गं सिषेविरे । मध्याह्ने सल्हणं प्रापुर्वृष्टास्ते राजसेवकाः ॥३७८॥  
 अथ लोहरकोटस्थः सार्धं द्वि गलिते नृपः । सुस्तलो भ्रातृमरणं भुत्वा तूङ्गान्तमानसः ॥३७९॥  
 गर्गेण प्रहितो दूतः स क्रन्दन्स्व क्षिपन्क्षितौ । ततस्तं धीतसद्विहं चकारार्तप्रलापिनम् ॥३८०॥ 380  
 आद्यात्सल्हणवृत्तान्तपर्यन्तो नाभृणोत्कथाम् । गर्गदूताद्भ्रातृवधं स्वस्याहानं च केवलम् ॥३८१॥  
 अभ्रध्वानस्तं शीघ्रमरिच्छेदं मुहुष्करम् । तदाहानाय गर्गो यं प्राहिणोत्तं चलन्गृहात् ॥३८२॥  
 आक्रन्दमुखरो भूत्वा तां रात्रिमरुणोदये । कश्मीराभिमुखो यात्रामसंभृतबलोप्यदात् ॥३८३॥  
 अन्योथ गर्गदूतस्तं पथि संघटितोभ्यधात् । कृत्स्नमावेष्ट वृत्तान्तं नागन्तव्यमिति ध्रुवम् ॥३८४॥  
 क्षिप्रं हतेषु ब्रौहेषु स्वय्यसंनिहितेनुजः । कृतस्तु सल्हणो राजा कृत्यमागमनेन किम् ॥३८५॥ 385  
 भुत्वेति गर्गसंदेशं कोपादसहनो नृपः । अप्रयाणैषिणो भृत्यान्विहस्यैव वचोब्रवीत् ॥३८६॥  
 नास्माकं पैतृकं राज्यं यदि रिक्थहरोनुजः । मज्ज्यायसा मया चैतदुजाभ्यामर्जितं पुनः ॥३८७॥  
 राज्यं स्वीकुर्वतोऽन्यो न दाताभूत्तदावयोः । येनादतमिदं पूर्वं स कमः क गतोधुना ॥३८८॥  
 हत्युक्ताविरतैरेव बहव्वासीत्प्रयाणकैः । दूतांश्च पार्श्वं गर्गस्य स्वीकृत्यै प्राहिणोद्वहन् ॥३८९॥  
 स काष्ठवाटं सेनाप सल्हणस्य हितैषिणा । निर्गत्य गर्गचन्द्रेण चक्रे हुष्कपुरे पदम् ॥३९०॥ 390  
 प्रवृत्तायां विभावय्यौ दूतैः कृतगतागतैः । तस्याङ्गीकृतसामापि गर्गो द्रोधाभ्यधीयत ॥३९१॥

३६९. १) Emended; A राजो. ३७१. १) Emended with C; A 'न्येस्वन्त. ३७१. १) Thus A, C R; A, वं.

- कार्यमध्यगतो राजा तद्यापि प्राहिणोत्तदा । धात्रेयं भातरं गर्गाभ्यर्णं हितहिताभिधम् ॥३९२॥  
भोगसेनः क्षणे तस्मिन्नाययौ दैवमोहितः । स्वाशकान्विलम्बनजान्मभ्येकृत्य नृपान्तिकम् ॥३९३॥  
सोभ्यर्णं कर्णभूत्याख्यमश्नारोहं महीपतेः । विद्यज्य गर्गं जेष्यामीत्युक्ताभूलोभनोद्यतः ॥३९४॥  
395 कालापेक्षामपि त्यक्त्वा हन्तुं भ्रातृद्वयं स तम् । योग्यं प्रसङ्गमन्विष्यञ्जने लोकैरसज्जनः ॥३९५॥  
यस्य भ्रातृद्वयः पार्थे स त्वमाभीयसे कथम् । गर्गोपि तमुपालेभे दूतैरित्यादि संदिशन् ॥३९६॥  
स तु मार्गात्पलाय्यायं तमसीति विलम्बकृत् । दत्तास्कन्दः क्षपापात्रे तं सानुगमघातयत् ॥३९७॥  
पतन्त्रं कर्णभूतिर्वीरवृत्त्या व्यरोक्षत । तस्य हैमातुरो भ्राता तेजःसेनोप्यनूनाया ॥३९८॥  
तेजःसेनस्तु भूलापे नृपादेशाङ्गवैद्यत । मरिचो लवराजस्य तनूजोभपतेरपि ॥३९९॥  
400 अवष्टम्भेन भूपोभूमिपराधमहामः । न वेनासितुमप्यास्था तावदासीन् तद्वलम् ॥४००॥  
पुरोगोपि कृतः पथाद्योतीतेऽङ्गि महीभुजा । स सञ्जपालस्तत्पार्थमयादायाययौ हयान् ॥४०१॥  
तेज्यायातेष्ववष्टम्भं यातं किञ्चिन्न तद्वलम् । प्राप्तश्च गर्गसेनानीः सूर्याख्योनल्पसैनिकः । ४०२॥  
दुधुक्षुर्वीर्यं तानात्रैर्नृपोभमधिरोपितः । उत्सेकशठधीर्वर्म कृच्छ्राच्च परिधापितः ॥४०३॥  
गगनं शलभच्छमिव कुर्वन्मयापतत् । शरासारो रिपुबलात्सर्वतोऽधिग्नसंततिः ॥४०४॥  
405 ओंकारं शरभूत्कारैः कृत्वा श्रोहस्य दुःसदाः । प्राहरन्नाजकटके सर्वान्सर्वोद्युपैर्हिषः ॥४०५॥  
हतविक्षतविध्वस्तसैन्यः साहसिको नृपः । वेगादपतसारैको मध्याब्धिर्गत्य वैरिणाम् ॥४०६॥  
गर्जस्तिन्धुरयाभ्रान्तनत्युच्चतिरलङ्घयत् । सबाजिना तेन सेतुर्दुर्लभः पविणामपि ॥४०७॥  
सञ्जपालादयो द्वित्राः शोकुस्तमनुवर्तितुम् । पृष्ठलभा निरुन्धन्तः स्थाने स्थाने विरोधिनः ॥४०८॥  
वीरानकाभिधं वीरः स खंशानां निवेशनम् । त्रिशङ्कैः समं भृत्यैः प्रविष्टस्तस्यजेरिभिः ॥४०९॥  
410 निरम्बरैर्निराहारैस्तिष्ठन्कतिपयैः समम् । स तत्र नित्रमाक्रम्य निर्भयो दण्डयन्खशान् ॥४१०॥  
क्रमेण च हिमापानदुर्लङ्घ्याध्वनि संकटे । अविपन्नो भाग्ययोगात्प्रययौ लोहरं पुनः ॥४११॥  
पदे पदे प्रागमृत्युरायुःशेषेण रक्षितः । तथाप्यासीत्स कश्मीरप्राप्तिमेव विचिन्तयन् ॥४१२॥  
वराकं शरसेष्वपात्रगो हितहितं क्षुधा । विद्युद्भीर्वितस्तायां बद्धपाण्यङ्गिमक्षिपत् ॥४१३॥  
तस्मिन्प्रक्षिप्यमाणेषु क्षेमाख्यः स्वं क्षिपन्पुरः । दासोऽयोधैः पदारोहमधःपातेपि लब्धवान् ॥४१४॥  
415 राज्यप्रदः क्षतारिश्च गर्गः प्राप्तोन्तिकं ततः । प्राप सल्हणराजस्य सविशेषमधीशताम् ॥४१५॥  
स भूभृन्मन्त्रिकान्तिहीनो राज्यमवाप्तवान् । चक्रभ्रममित्रापश्यत्सर्वतो भ्रान्तमानसः ॥४१६॥  
न मन्त्रो न च विक्रान्तिर्मे कौटिल्यं न चार्जवम् । न दातृता न तुल्यत्वं तस्योन्निकं किमप्यभूत् ॥४१७॥  
तत्राज्ये राजधान्यन्तर्मध्याङ्गेपि मलिम्लुङ्गः । लोकं मुमुषुरन्याध्वसंसारस्य कथैव का ॥४१८॥  
पञ्चुरप्यङ्गना कालं क्रान्त्या यत्रात्यन्तादयत् । पुमानप्यभवत्तत्र साध्वसाध्वस्तधीरतौ ॥४१९॥  
420 वामद्य सल्हणोन्धेषुर्भजे तां लोठनः स्त्रियम् । साधारण्यं गतो राज्यभोग इत्यभवत्तयोः ॥४२०॥  
पुरुषान्तरविज्ञानविहीनस्य प्रमाद्यतः । सर्वोपि तस्य तन्त्रैर्व्यवहारो व्यवहृत ॥४२१॥

३९६. <sup>१</sup>) Emended with C; A सन्विद्यन्. ४१८. <sup>१</sup>) Thus A. ४२०. <sup>१</sup>) Emended with C; A लोठन.

अभुरो लोठमस्योजसूहस्तेन व्यधीयत । हारे तापसगोष्ठीषु योग्यो विक्रमनिधुरे ॥४२२॥  
 यः सुस्सलभयोच्छेदमङ्गीकुर्वस्तदागमे । स्वमन्त्रलक्षणापेन सिद्धिं मन्त्रक्षणेभ्यधान् ॥४२३॥  
 मिथो गर्गाक्षया राजा तदप्रियमपातयत् । बद्धादमानं वितस्तायां बिम्बं नीलाश्वकामरम् ॥४२४॥  
 राजानुवाहको गर्गस्तांस्तान्धापादयन्निपून् । हालाहाण्डामरान्भूरीन्तत्तभोज्यानपातयत् ॥४२५॥ 426  
 राक्षसकिंचित्करे गर्गायत्तजीवितमृत्खवः । बाष्पाभाभ्यन्तरे चासन्नल्पे वा पृथक्पि वा ॥४२६॥  
 कदाचिद्धहराद्गर्गे मविष्टेय नृपान्तिकम् । चुक्षोभ नगरे लोकः सर्व एव भयाकुलः ॥४२७॥  
 तदा ह्रुदचरहार्ता भूलान्यारोप्य नैषु यत् । कुध्यन्गर्गीयमायातो हन्तुं सर्वावृषाभिनात् ॥४२८॥  
 गर्भिणीगर्भपातिन्या तावदथा भयवर्तिता । द्वित्राण्यहान्यन्वमावि जनैर्ज्वर इवाखिलैः ॥४२९॥  
 ततस्तिलकसिंहायैरुद्रेकाङ्गागदीयत । अनवेक्ष्य नृपादेशमास्कन्द्यो गर्गमन्दिरे ॥४३०॥ 430  
 देशधात्युत्पन्नः कृत्स्नो धावति स्म भृतायुधः । प्रत्यपरीक्षानखिलान्गर्गस्वन्त्रस्त्वबिहलः ॥४३१॥  
 निर्लेज्जा दिग्भहारलङ्काकायास्तुरंगमैः । आभ्यन्तस्तत्रादयन्त गर्गावसथवीथिषु ॥४३२॥  
 निषिषेध न तान्नाजा प्रत्युतास्कन्ददायिनाम् । लोठनं कुण्डशक्तीनां तेषां स्फूर्तिं व्यसर्जयत् ॥४३३॥  
 तेनापि योधैर्गर्गस्य रुद्धमार्गेण मन्दिरम् । न रुद्धं नापि निर्दग्धं पारितं दत्तवह्निना ॥४३४॥  
 धानुष्कः केशवो नाम मदेशो लोठिकामठे । अबाधतैव नारायैस्तद्योधान्पातयन्परम् ॥४३५॥ 436  
 प्रकाशेन समं राजलोके विरलतां गते । सायं सानुचरो गर्गो हयाकूडो विनिर्ययौ ॥४३६॥  
 समैरप्रतिहतो निनाय लहरं व्रजन् । बद्धोजसूहमस्वस्थमासीनं त्रिपुरेश्वरे ॥४३७॥  
 तापसेन किमेतेनेत्युक्तान्येषुर्मुमोच तम् । तं सुस्सलेपि विधुरे नृपतिं नोदपाठयत् ॥४३८॥  
 क्षणे क्षणेभ्यश्चेष्टततः प्रभृति सर्वतः । गर्गागमनसंज्ञस्तपौरार्गलितमन्दिरः ॥४३९॥  
 अभ्यर्तस्य महीभर्तुर्गर्गसंधानमिच्छतः । महत्तमः सहेलोभूद्धरे दूत्यमाचरन् ॥४४०॥ 440  
 तेनङ्गीकारितो गर्गः कथंचित्कन्यकार्पणम् । भृत्वास्तु तेन संबन्धं नैच्छन्भूतस्व भूपतेः ॥४४१॥  
 ततः सुस्सलदेवेन सह संधिं निबद्धवान् । पश्चात्समार्थ्यमानोपि संबन्धं न व्यधत् सः ॥४४२॥  
 मण्डले विशाराहस्वमेवं याते नृपोवधीत् । सङ्गं हंसरथं नोनरथं चासादितांधरैः ॥४४३॥  
 तानभिकणसूच्यादिप्रवेष्टौ — — — र्जनः । अत्यक्तान्त्रभिर्बोरामवस्थामन्वधीर्भवत् ॥४४४॥  
 भोगसेनाङ्गनां मङ्गलमनुमेने स यवृषः । अनुसर्तुं पतिं वृत्तं वसन्तीं साधु तथ्यधात् ॥४४५॥ 445  
 तान्गृह्णापि वैक्रुध्यं शङ्कितेन तदन्तरे । प्रमिथ्ये दिग्भहारो रसदानेन भूभुजा ॥४४६॥  
 न राजवीजी नोष्ण्डविक्रमो वा बभूव सः । क्षमिनो गूढदण्डेन यत्तथा तेन पापिना ॥४४७॥  
 तं या निनिन्दानिष्पन्नपौरुषं तत्स्वसृस्तदा । तस्या वक्त्रिप्रवेशेन सिद्धं मानवतीव्रतम् ॥४४८॥  
 सोत्प्लोपि राज्यकालोभूदेवमातङ्गदुःसहः । दीर्घक्ष्माद्वयमानदीर्घदुःस्वप्नसंनिभः ॥४४९॥  
 कालवित्सुस्सलो गर्गोद्धतसंधिरपि व्रजन् । न्ययुक्तामे सञ्जपालं कादमरीन्मुख्यभाक्ततः ॥४५०॥ 450

४२२. <sup>१</sup>) Emended; A "लोठमसूह". Cf. viii. 437. ४४३. <sup>१</sup>) Emended; A नृपोवधीत्. ४४४. <sup>१</sup>) A, "मवेशोर्जनः", without indicating the lacuna; C "वेषीरिह दुर्जनः". — <sup>२</sup>) Emended; A "नीनवत्". ४४५. <sup>१</sup>) Thus corr. by later hand from A वसन्ती. ४४९. <sup>१</sup>) Emended with B C; A राजका.

- हारेण सह दत्तार्थो लङ्ककः सल्लभभुजा । वराहमूलं संपाप कथंचित्स्थितिं भजन् ॥४५१॥  
 गर्गः स्मरन्नवस्कन्दं पश्चादभ्येत्य नाशयन् । वाराहमूलेन समं तस्य सैन्यमलुण्ठयत् ॥४५२॥  
 विद्वद्भौ स तु तद्योषैर्हतेषु परिवस्वजे । अविध्यैर्मैदिनी दिव्यैर्देहैस्त्वत्सरसां गणः ॥४५३॥  
 नायके गतिते भुङ्क्ष्वसैः सङ्गशर्मैरी । पतितैरप्यच्छुङ्क्षुर्भूषिता मौक्तिकैरिव ॥४५४॥  
 455 आगच्छता विजृम्भीतिः सञ्जपालेन लङ्ककः । निराभवः संप्रपेदे पार्श्वे सुस्तलभूपतेः ॥४५५॥  
 सोऽथ भूभृत्सञ्जपाले दूरं क्रान्तरिषी गते । आजगामान्तिकं प्रीतिः प्रेरितः पौरडामरैः ॥४५६॥  
 संधिं तव विधास्यामि सार्धं सुस्तलभुभुजा । इत्युक्त्वा सन्तुष्टं प्रायात्तदभ्यर्णं सहेलकः ॥४५७॥  
 काङ्क्षिताभ्युदयं पैरैश्चातकैरिव वारिदम् । अशिथिलव्याजवर्जं सर्व एवोच्छलानुजम् ॥४५८॥  
 गर्गस्य गृहिणी कुङ्कुमाभिधानाय तदन्तिकम् । कन्यकाव्यमाशाय परिणेतुमुपायवी ॥४५९॥  
 460 उपयेमे स्वयं राजा राजलक्ष्म्यमिधां तयोः । गुणलेखां क्षुधात्वेन स्वीचक्रे तद्यवीयसीम् ॥४६०॥  
 सल्लहणे सानुजेभ्येत्य सञ्जपालेन वेष्टिते । राजापि राजसदसः सिंहहारं समासदत् ॥४६१॥  
 साक्षाद्भिरोधिभृत्येन हारमेकेन पातितम् । अभून्मोघं तमप्राप्य सार्धं धैरिमनोरथैः ॥४६२॥  
 ससैन्यैर्गलितहारराजवेश्मस्थिते रिषौ । गर्गास्कन्दविशङ्कुञ्जसीचकितं सौस्तलं बलम् ॥४६३॥  
 गर्गे वितीर्णकन्येपि राजसैन्यमविधत् । तस्यौ स्थातव्यमित्येव तृणस्पन्देपि शङ्कितम् ॥४६४॥  
 465 अस्तामिलाधिनि दिने तादृकासहते बले । केहाददहति क्षमापे दुर्भेदौकःस्थिताधिपून् ॥४६५॥  
 प्रविश्य पार्वन्निर्भुमकवाटेन तमोरिणा । हारं विवृत्वाङ्गनस्थैः सञ्जपालोपहीद्व्रणम् ॥४६६॥  
 तस्य निधित्य पार्तवीं वृत्तिं भूयस्वरिजजे । अनुप्रवेशं विदधे पद्मतिर्लङ्ककामिधः ॥४६७॥  
 दरदानयने काष्ठवाटसंकटविक्रमे । यस्तस्य सदृशो योधः प्रतिबिम्ब इवाभवत् ॥४६८॥  
 स केशवश्च स मठाधीशस्तमनुसज्जतुः । दौनेयमारुती पार्थमिव प्रार्थितसैन्धवम् ॥४६९॥  
 470 निर्गत्य मण्डपाद्वप्रहरिस्तैः कथंचन । विवृते प्राङ्गनहारे धीरो राजाविशत्स्वयम् ॥४७०॥  
 निर्विभागे वर्तमाने संगरे सैन्ययोर्द्वयोः । प्राङ्गने प्रमथं प्रापुर्भूयांसस्तत्र शशिणः ॥४७१॥  
 सचिवः सल्लहराजस्य पतंगप्रामजो शिजः । आजौ प्रापाङ्गको नाम स्वःस्त्रीसंभोगभागिताम् ॥४७२॥  
 कायस्थेनापि रुद्धेण लम्बा गञ्जाधिकारिताम् । स्वामिप्रसादः साफल्यं निन्ये स्यत्का तनुं रणे ॥४७३॥  
 सायं वनस्पतिर्लिनैः खगैर्वाचालितो यथा । पाणिं प्रविष्टे प्रोङ्गीननिःशब्दविहगोभवत् ॥४७४॥  
 475 आयोधनोर्ध्वं वाचाला चक्रे विचारितेव सा । तथा सुस्तलभूपेन तुरंगस्थेन तर्जिता ॥४७५॥  
 अनाकूटैर्जनान्तःस्थे तस्मिन्सहासनं ध्वनिः । सुस्तलो जयतीत्येवं इकावाद्यं च भुभुवे ॥४७६॥  
 मल्लराजगृहे तादृङ्गान्यस्याप्युदप्रद्यत । अगातां तत्र वैकुण्ठं यावत्सल्लहणलोठनौ ॥४७७॥  
 आवदकवचावभास्वतावालिङ्ग्य सुस्तलः । बालौ युवामिति वदन्भूर्तोत्वाजयदनुधम् ॥४७८॥  
 आविश्य मण्डपेन्यस्मिन्बद्धयोध स्थितिं तयोः । प्राप्तराज्यस्ततो राजा विवेशास्थानमण्डपम् ॥४७९॥  
 480 श्वशोनांधतुरो मासान्भुक्तराज्यं बबन्ध तम् । सितस्य सोढाशीतेभ्ये राधस्य व्रितयेहनि ॥४८०॥

४५२. <sup>१</sup>) Thus A. ४६२. <sup>१</sup>) Emended with C; A साधाहि°. ४६६. <sup>१</sup>) Emended; A प्रागवि°.



तेन सिंहासने क्राप्ते भास्वतेन नभस्तले क्षणादेवाखिलो लोकः क्षोभमग्धिरिवास्वजत् ॥४८१॥  
 विकीर्णशस्त्रः सन्ब्रह्मवेक्षणक्षोभतः तदा । व्याधलोके व्यासवको मृगराज इवामवत् ॥४८२॥  
 भ्रातृकुलां कुलच्छेदमन्विष्यान्विष्य कुर्वता । न तेन नीतिमिथेन शिवावोप्यवशेषिताः ॥४८३॥  
 जनस्य कीदृश दीर्जन्यमभृष्टाकारतां वदन् । स कार्योपेक्षयाप्यासीत् काप्याहितमार्दवः ॥४८४॥  
 वस्तुतस्तद्ब्रह्मदयः कूरं दमयितुं जनम् । अवास्तवं तस्मीमत्वाग्निसिध्याल इवादधे ॥४८५॥ 485  
 कालचित्समयस्यागी प्रगल्भः प्रतिमानवान् । इङ्गितको दीर्घदृष्टिः स एवान्यो न कोप्यभूत् ॥४८६॥  
 अधिकः कोपि कोप्यूनः कोपि तस्य समो मुणः । दोषोय वा पूर्वजस्य स्वभावैक्येप्यवृत्तयत् ॥४८७॥  
 अन्वकारि समानेपि कोपे तत्पूर्वजन्मनः । कोपेन विषमालम्बं तदीयेन तु सारधम् ॥४८८॥  
 न बभूव स वेशादौ सास्त्रयोनुचितं पुनः । स्थितिभेदभयात्सेहे नोत्सेकमनुजीविनाम् ॥४८९॥  
 मैच्छस्त इन्द्रयुद्धादिसंधानैर्मानिनां वधम् । तस्मिन्ममावाग्निर्युद्धे त्वदीयत कृपाकुलः ॥४९०॥ 490  
 वाक्पाशस्य नृपस्यासीदाशस्यातङ्कदुःसहम् । तस्य तु प्रणयपथं हिंसायावाधवर्जितम् ॥४९१॥  
 तस्यार्थगृध्रोदृष्टपादो भूयानास्ते स्म संपदाम् । त्यागो विषयकालादिनैवस्यात्तुं मितोभबत् ॥४९२॥  
 नवकर्माश्रयाहुत्यप्रिये तस्मिन्दरिद्रताम् । तस्यजुः कारको वाजिबिकेतारथ दैशिकाः ॥४९३॥  
 दुःसहस्यसनोत्पत्तौ जिगीषोः प्रशमैषिणः । तस्यासीदपरित्याज्यं न किञ्चिद्वसुवर्षिणः ॥४९४॥  
 तस्येन्द्रहृद्दशी भूरिपराध्यांशुकदायिनः । यथा नृपस्य भुभुभे तथा नान्यस्य कस्यचित् ॥४९५॥ 495  
 यथा प्रागुच्चलो राजा सुपापः प्रियसेवकः । स तथा सेवकैरासीद्ब्रह्मा दुर्लभदर्शनः ॥४९६॥  
 नोच्चलादपरस्यासीद्वसनं हयवाहने । नान्यस्य सुस्सलनृपाशस्यं तत्र च पथे ॥४९७॥  
 शममुत्पन्नमुत्पन्नं विन्ये दुर्मिक्षमुच्चलः । राज्ये सुस्सलदेवस्य न तत्स्वमेप्यवृत्तयत् ॥४९८॥  
 किमन्यदखिलैः सोभूदपजादधिको गुणैः । त्यक्त्वा त्यागार्थेनैस्पृष्टसुपापत्वानि केवलम् ॥४९९॥  
 औच्चलेः पालको गर्गो यं राज्ये कर्तुमैहत । सहस्रमङ्गलस्तेन निरवास्यत स कुधा ॥५००॥ 500  
 तस्मिन्भद्रावकाशस्थे प्रासनामा तदात्मजः । काञ्चनोत्कोचवधके डामरैः सह चाक्रिकाम् ॥५०१॥  
 असंख्यजमुच्चलजं पितृव्येणार्थितं शिशुम् । प्रसङ्गे तत्र गर्गोपि प्रातिकूल्यमदर्शयत् ॥५०२॥  
 प्रहितानां नरेन्द्रेण तृणानामिष शशिणाम् । गर्गदावाप्रिदग्धानां निःसंख्यानानामभूत्क्षयः ॥५०३॥  
 गर्गस्यालोपि विजयः स देवसरसीवधः । प्रातिलोभ्येन नृपतिसैन्यानां कदनं व्यधात् ॥५०४॥  
 राज्यप्राप्तेर्मासमात्रे दिमैरभ्यधिके गते । तेनोत्पिच्छेन राक्षोभूच धीरस्याकुलं मनः ॥५०५॥ 505  
 सुरेश्वर्यमरेशोर्वीवितस्तासिन्धुसंगमाः । गर्गेण राजसैन्यानां कृताः कदनकाङ्क्षिणः ॥५०६॥  
 संधामे तुमुलेमात्थौ शृङ्गारकपिलौ हतौ । कर्णभूवकनामानौ तन्निषणौ च सहोदरौ ॥५०७॥  
 निहतानन्तस्तुभटसमूहान्तरलक्षितान् । तादृशानपि निष्क्रुधु नासीत्कस्यापि पाटवम् ॥५०८॥  
 हर्षमित्रः कम्पनेशो भूमर्मुर्मानुलात्मजः । विजयेन हतानीको विवधे विजयेश्वरे ॥५०९॥

- 510 पुत्रो मङ्गलराजस्य तिलहो राजान्यवंशजः । तत्र विद्वाकरमुखास्तन्निजश्च प्रमिथ्यरे ॥५१०॥  
 राजानीके सञ्जपालः प्रवीरप्रवरोभवत् । भूरिसैन्येन गर्गेण नात्पसैन्योपि यो जितः ॥५११॥  
 संस्तभ्य विजयक्षेत्रे लङ्काकायैर्विसर्जितैः । धीरो राजा बलं भग्नं स्वयं गर्गोन्मुखं ययौ ॥५१२॥  
 सोन्निप्य गर्गेण हतान्योधानाशीकृतान्बहून् । निरदाहयदन्येपुरसंख्येयैश्चिताभिभिः ॥५१३॥  
 बलिना भूभुजा गर्गः पीड्यमानः शनैः शनैः । ततः स्ववसतीर्दग्ध्वा हर्लाहाभिमुखोभवत् ॥५१४॥
- 515 स तत्र रत्नवर्षाख्यं गिरिदुर्गं समाभितः । इताश्चोनुचरैस्त्वक्तो नृपेणारादवेष्टयत् ॥५१५॥  
 अन्धारुहेन तत्रापि सञ्जपालेन वेष्टितः । चरणौ शरणीचक्रे राज्ञो दन्वोच्छलात्मजम् ॥५१६॥  
 अन्तिकस्थं नृपे कर्णकोष्ठजं मल्लकोष्ठकम् । विरुद्धं दृढवत्याशु गर्गो विश्वासमाययौ ॥५१७॥  
 गृहीतप्रणतिस्तस्य नष्टेषु विजयादिषु । शमितोपद्रवो राजा विवेका नगरं शनैः ॥५१८॥  
 गत्वाथ लोहरे न्यस्य बद्धा सन्हणलोटनौ । स कल्हसोमपालाद्यै रेमे संसेवितो नृपैः ॥५१९॥
- 520 भूयः प्रविष्टः कश्मीरान्सेव्यः सर्वातिशाविभिः । गर्गं प्रसादैरनयत्प्रवृद्धिमधिकाधिकैः ॥५२०॥  
 धौष्मारकप्रतिमे तस्मिन्नुद्दिनावनुचक्रतुः । महादेवी कुमारश्च द्रुमच्छायावनानेली ॥५२१॥  
 डामरौ देवसरसोद्भवौ विजयगोत्रिणौ । बृहद्विकस्तया सूक्ष्मटिको वेलं प्रचक्रतुः ॥५२२॥  
 सानाध्यकाङ्गिणौ पार्थिवस्य प्रविशतः पुरः । लोकपुण्ये तस्थतुस्तौ क्रन्दज्जिः स्वानुगैः समम् ॥५२३॥  
 विजये गर्गसंबन्धात्सदाक्षिण्यो महीपतिः । सदाचारं परित्यज्य त्रेत्रिभिस्तावताडयत् ॥५२४॥
- 525 तौ मानिनश्च तद्व्याः कृष्टशस्त्रास्ततो व्यधुः । साहसं सुमहत्सैन्ये प्रहरन्तो महीपतेः ॥५२५॥  
 अपाकोभोगदेवाख्यः कृपाण्या प्राहरन्मृपम् । धीरो गज्जकनामा च करवालेन पृष्ठतः ॥५२६॥  
 साधशेषतया भूपस्यायुषो मोषतां ययुः । द्विषत्प्रहतयो वाहतुरगी तु व्यपद्यत ॥५२७॥  
 नृपस्यान्तरयन्त्रैरिप्रदतिं बाणवंशजः । निहतस्तत्र भृङ्गारसीहः सादीशसस्यकः ॥५२८॥  
 सैनिकैस्तैर्बृहद्विकाभोगदेवादयो हताः । सूक्ष्मटिकस्तु निस्तीर्णो हेतुर्भाविनि विप्रवे ॥५२९॥
- 530 श्रूले व्यापादिता गज्जकादयो ब्रह्मसंभिताः । संदेहितासुरित्यासीद्राजा गर्गानुकूल्यभाक् ॥५३०॥  
 न भवेत्पविषातेपि प्रमयः समयं विना । प्रसूनमप्यसूहन्ति जन्तोः प्राप्तावधेः पुनः ॥५३१॥  
 ज्वालाभिरौर्वदहनस्य पयोधिमध्ये न म्लानतामपि हि यानि मुहुः स्पृशन्ति ।  
 तान्येव यान्ति विलयं किल मौक्तिकानि कान्ताकुन्धेषु युवभावभुवोष्मणापि ॥५३२॥  
 प्राक्सेवामपि त्रिस्मृत्य परोत्सेकासहिष्णुना । मण्डलात्सञ्जपालाद्या निरवास्यन्त भूभुजा ॥५३३॥  
 संबन्धी काकवंश्यानां यशोराजाभिधस्ततः । सहस्रमङ्गलाभ्यर्णं राज्ञां निर्वासितो ययौ ॥५३४॥
- 535 तमन्यांश्च विनिर्यातान्देशावृण्वन्समृद्धिमान् । ऐच्छत्प्रतिष्ठः स राज्ञः प्रत्याभियोगिताम् ॥५३५॥  
 तत्पुत्रः कान्दमार्गेण विविधुः क्षमापसैनिकैः । यशोराजे क्षते प्रासः प्रत्यावृत्त्य ययौ भयात् ॥५३६॥  
 अद्यान्येष्वपि भृत्येषु राज्ञा निर्वासितेषु सः । मिलितेषु प्रधां यावद्यथावतुपलम्भवान् ॥५३७॥

५१४. <sup>१</sup>) Emended; A फलाह<sup>०</sup>. Cf. हालाहाण्डामरान् viii. 425. ५१७. <sup>१</sup>) Emended; A with diplography मल्लकोष्ठका  
 षकम्. ५१४. <sup>२</sup>) Emended with C; A राजा.

उपरावे नवे सज्जे पार्वतीयास्त्रयो नृपाः । आम्पेयो जासटो बज्जभरी बम्मापुराधिपः ॥५३८॥  
 रामा सहजपालश्च वर्तुलानामधीश्वरः । बुवराजो विगतोर्वीरबल्लापुरनरेन्द्रयोः ॥५३९॥  
 बन्ध आनन्दराजश्च पञ्च संबटिताः कश्चित् । मस्थानाये कृतपणाः कुवक्षेत्रमुपायताः ॥५४०॥ 540  
 आसमस्याइते तावदभ्येत्य नरवर्मणः । प्राप्नुभिक्षाचरं तेन इत्तपायेयकाब्धनम् ॥५४१॥ कुलकम् ॥  
 स जासटेन संबन्धिबेहादितस्तत्कृतिः । नीतोन्मैश्च प्रधा भूपैर्बल्लापुरमधावयौ ॥५४२॥  
 देशाहिनिर्गतैर्मिम्भप्रमुखैर्वैधितप्रथे । तस्मिन्प्राप्ते सहस्रस्य प्रतिष्ठा लनुतामगात् ॥५४३॥  
 पौत्रोयं हर्षदेवस्य क एते राज्य इत्यथ । उक्त्वा स्वक्त्वा सहस्रादींस्तमेवाशिभिश्चक्ष्णनाः ॥५४४॥  
 कृतशमावमुत्सृज्य संबन्धिबेहमोहितः । दर्यको राजपुत्रस्तं राज्ञा निर्वासितोप्यगात् ॥५४५॥ 545  
 पुत्रः कुमारपालस्य तत्पितुर्मातुलस्य सः । वृद्धिं सुस्सलदेवेन पुरा निम्बे हि पुत्रवत् ॥५४६॥  
 प्रेरितो बुवराजेन जासटेन च कन्यकाम् । बल्लापुरेशः प्रददौ भिक्षवेयं स पद्मकः ॥५४७॥  
 तद्देशं कुरो भूषान्तं षट्पद्याखिलोस्ततः । तमैश्च द्वयपालाख्यः कर्तुं पैतामहे पदे ॥५४८॥  
 तां वार्तां श्रुतवाक्काजा यावदासीत्समाकुलः । गयपालो इत्तस्मावद्भोजैश्चक्ष्णना बली ॥५४९॥  
 पद्मके तान्प्रतिगते योद्धुं प्रधानमध्यगः । भिक्षाचरचमूधुर्यो दर्यकोपि व्यपद्यत ॥५५०॥ 550  
 तेन प्रधाननाशेन तनो भिक्षाचरो ययौ । अकिञ्चित्करतां मेव इवावयवहारितः ॥५५१॥  
 आसमस्यां प्रयातायां क्षीणे पायेयकाब्धने । श्रुतुरोपि ययौ तस्य शर्मैर्मन्त्रोपचारताम् ॥५५२॥  
 चतुष्पञ्चानि वर्षाणि तिष्ठन्नासटमन्दिरे । प्रासाद्यादनमात्रं स ततः क्षेष्टास्समासहत् ॥५५३॥  
 उक्कुरो देवपालोऽप्य चन्द्रभागातटाभयः । इत्थां सुतां बप्पिकाख्यां तं निनाय निजाभित्तम् ॥५५४॥  
 प्राप्तसील्यो वसस्तत्र कश्चित्कालं भयोऽग्निमतः । स राजकीजी दैन्येन शीघ्रवेन च तस्यजे ॥५५५॥ 555  
 तदन्तरे साहसिकः प्राप्तः साहसिरुन्मदः । गतागतानि कुर्वाणः संरम्भमनयकृपम् ॥५५६॥  
 स सिद्धपथमार्गेण विविधुर्विद्वोन्मुखः । स्वैरेव भृत्यैर्भूतुर्बद्धा पापैः समर्पितः ॥५५७॥  
 तत्रोत्पिञ्जे परं सत्त्वं सञ्जपालस्य पप्रथे । विजोपि द्रोहविमुखो वस्तु देशान्तरं ययौ ॥५५८॥  
 तस्मिन्भूरे कुलीने च किं वाच्यं स दिगन्तरे । शौर्येणैव यशोराजः पप्रथे यत्तदनुत्तम् ॥५५९॥  
 अथ राजा निवार्यायान्सहेलादीन्महत्तमान् । सर्वाधिकारे विदधे कायस्थं गौरक्ताभिधम् ॥५६०॥ 560  
 स तापसस्य संबन्धी कस्त्वविद्विजयेश्वरे । सेवया लोहरस्यस्य तस्य बालभ्यमावयौ ॥५६१॥  
 शमिते पूर्वकायस्थवर्गे तेन ततः क्रमान् । नीतः सर्वाधिकारित्वं सोम्यामेव स्थितिं व्यधात् ॥५६२॥  
 अशेषकर्मस्थानेभ्यो वृत्तिं राजोपजीविनाम् । निर्वाह्यं कोशे भरणं तेनाकार्यनिर्वा प्रभोः ॥५६३॥  
 अदिक्षा पाप्मिनस्तस्य नाशाय कूरता जनैः । मधुरिम्मा विवस्वैव शक्तिः प्राणापहारिणी ॥५६४॥  
 न्यधात्कृपणवित्तं स पूर्वसन्नितादाकृत् । विभुदे नृपतेः कोशे हिमे हिमनिवाग्नुदः ॥५६५॥ 565  
 कोशः कृपणवित्तेन प्रविष्टेव हि दूषितः । मुग्धते भूमिपालानां तत्स्करैरथ वारिभिः ॥५६६॥

५३८. <sup>१)</sup> Comp. vii. 538. ५४५. <sup>१)</sup> A, with diplography दर्वको राजकी राजपुत्रस्तं. ५५०. <sup>१)</sup> Emended, A प्रतिगतो.  
 ५५२. <sup>१)</sup> Emended; A क्षणे. ५६३. <sup>१)</sup> Emended; A निर्वाह्यं.

- लोभाभ्यासेन भूयोपि संचिन्वन्कोशमन्वहम् । आस्ते स्म लोहरगिरौ प्रहिण्वन्सर्वसंपदः ॥५६७॥  
 गौरकाभयिभिर्वहपञ्जकाद्यैर्नियोगिभिः । विधीयते स्म निःसारा महोत्पातैरिव कितिः ॥५६८॥  
 उच्चलद्दमापतौ शान्ते मूर्ध्निच्छदिलोपमे । अवाधन्त पुनर्लोकं व्याधा इव नियोगिनः ॥५६९॥  
 570 प्रदास्तकलशस्यान्ते तज्जातृतनयः परम् । कायस्थः कनको नाम स्नाय्यामकृत संपदम् ॥५७०॥  
 नानादिगन्तरायातो दुर्मिक्षपतितो जनः । येनाविच्छिन्नसन्नेन शान्तव्यापद्यधीयत ॥५७१॥  
 संजातमुच्चलस्यान्ते तेषां तत्त्वपरीक्षणम् । त एव चकिरे राज्ञा प्रमत्तेनाधिकारिणः ॥५७२॥  
 हारे तिलकसिंहः स तावत्तेन व्यधीयत । राजस्थाने च जनकः काणस्तस्य सहोदरः ॥५७३॥  
 प्रतापैर्नृपतेस्तीक्ष्णैः करमाक्रान्तमण्डलः । जिताङ्गाराधिपः सोपि स्वीचकारोरशाधिपात् ॥५७४॥  
 575 काकवन्द्यस्तु तिलकः क्षमाभुजा इत्तकम्पनः । निन्दे प्रकम्पमहितान्प्रकम्पन इव हुमान् ॥५७५॥  
 दाम्बशास्त्रभृता श्रेष्ठराजस्थानाधिकारिण । नृपप्रतापैरहिताः सञ्जकेनापि निर्जिताः ॥५७६॥  
 काकवन्दाभयार्त्तामराजहारेण धीमता । अहमेतकभृत्येनाप्यवापीष्टेन मन्त्रिता ॥५७७॥  
 एवं स्वाहक्रियात्यक्तगुणापेक्षेण मन्त्रिणः । कुर्वतोच्चावचांस्तेन कश्चित्कालोत्पद्यत ॥५७८॥  
 वितस्तापुलिने सोय कर्तुं प्रारभतोच्चतम् । स्वस्य भ्रूभाध पठ्याध नासा हुरगृहवयम् ॥५७९॥  
 580 उत्पातवह्निना दग्धो निःसंख्यधनदायिना । तेन दिहाविहारोपि नूतनत्वमनीयत ॥५८०॥  
 पुरीमद्विलिकां जातु स प्रयातोन्तिकस्थितैः । भ्रातैः प्रैर्यत कल्हाद्यैर्गर्भोच्छेदाय भूपतिः ॥५८१॥  
 गार्गीः कल्याणचन्द्राख्यस्तानतिक्रम्य हि स्फुरन् । मृगयादिक्षणे तेषामसूयामुदपादयत् ॥५८२॥  
 सर्वाभ्यधिकसामर्थ्यं ते निपाद्य निवेश्य ते । नित्योपजपनैर्गर्गे विक्रियामनयधूपम् ॥५८३॥  
 बद्धा त्वां लोहरे भूभृदिच्छति क्षेममित्यथ । गर्गः शशङ्के भृत्येन राज्ञा चैकेन बोधितः ॥५८४॥  
 585 ततः स सद्यस्तत्र पलाय्य स्वभुवं ययौ । दिनैर्भूयोपि संप्राप्तः पवित्रेश स्वमण्डलम् ॥५८५॥  
 अन्योन्यशङ्काया भेदं यातयो राजगर्गयोः । आक्रिकैः कृतसंचरैर्वैरं प्रौढिमनीयत ॥५८६॥  
 स्यात्तं गर्गस्य विजयं खेदशेषवशंवदः । समीपात्स त्यजन्नाजा पश्चात्तापेन पस्पृशे ॥५८७॥  
 कारायां गर्गशत्रुर्द्युस्तेन पूर्वं व्यधीयत । स मल्लकोष्ठकस्तस्मिन्कालेमुच्यत बन्धनात् ॥५८८॥  
 निबद्धयौनसंबन्धं डामरैरपरैः समम् । तं कारयित्वा सामर्थ्यं निनाय बलितां नृपः ॥५८९॥  
 590 शनैर्युद्धाय निर्याते राजसैन्येण पूर्ववत् । गर्गेण कदनं चक्रे योधानाममरेश्वरे ॥५९०॥  
 तत्र सर्वातिशायिन्या वीरवृत्त्या नृपाभितः । शमालाडामरः प्राप प्रथां पृथ्वीहरः परम् ॥५९१॥  
 रणे हारपतेर्गर्गनिर्जितस्य पलायने । शौर्यं तिलकसिंहस्य प्राप सर्वोपहास्यताम् ॥५९२॥  
 हतशेषाः क्षताः शस्त्रवस्त्रादि स्याजिता भटाः । तदीया गर्गचन्त्रेण कारुण्यात्केपि रक्षिताः ॥५९३॥  
 वह्नितात्क्रियमाणेषु वीरदेहेषु सर्वतः । राजसैन्ये चितामीनां गणना कापि नामवत् ॥५९४॥  
 595 कृष्टसैन्येन राज्ञाय गर्गो निर्दग्धमन्दिरः । संख्यज्य लहरं प्रावाहिरिं धुङ्गावनाभिधम् ॥५९५॥  
 गिरिमुलोपविष्टस्य भूपतेः सैनिकैः समम् । तेषु तेष्वकरोच्चित्वं गिरिमार्गेषु संगरम् ॥५९६॥

५७५. <sup>1</sup>) Emended with C; A प्रकम्प सहिता. ५७७. <sup>1</sup>) Emended; A °अवाध्यात°. ५८१. <sup>1</sup>) Thus A; cf. viii. 764. 831. 1947 (C).

कूटयुद्धैर्नृपानीकं परिराध्युपतापयन् । रणे त्रैलोक्यराजादिप्रमुखांस्तन्निजोवधीत् ॥६९७॥  
 काल्युने<sup>१</sup> हिमसंभारभीमे परिमितानुगः । स भीरो राज्यपि रिपौ न धैर्येण व्ययुज्यत ॥६९८॥  
 धैर्यवान्काकबन्धस्तु तिलकः कम्पनापतिः । शरं शिखरिभृङ्गस्य शक्तोभूत् प्रधावितुम् ॥६९९॥  
 पीडितस्तेन संप्रेष्य स्वभार्यातनयेनिकम् । निन्येनुकूलतां भूपं प्रसादच्छादितकुपम् ॥६००॥ 600  
 गूढमन्युर्नृपः संभिं बभूव प्रचलितस्तनः । तं मल्लकोष्ठकं वृद्धिं निनाय न पुनः शमम् ॥६०१॥  
 सेहय लहरे दिशान्मासानविशदे नृपे । स मल्लकोष्ठकासकस्पर्धं नीचविमाननाम् ॥६०२॥  
 तन्मध्ये नृपतिर्गूढं विभेदं तद्वलं नयन् । तदीयानकरोद्धृत्यान्कर्णादीन्स्वहितावहान् ॥६०३॥  
 स खिन्नो नीचदायादसमशीर्षिकयाथ तैः । प्रेरितः पार्थिवार्थं सदारतनयोविशत् ॥६०४॥  
 कान्तं प्रवृत्तः पार्थस्य ज्ञानद्रोण्युपरिस्थितः । अथैकदा तमाक्षिप्रं शस्त्रमत्याजबधूपः ॥६०५॥ 605  
 कुर्यादास्यामब्रह्मणे कोन्यः पौरुषवर्जितः । आक्षेपसमये सोपि यत्कैश्च भीरुवद्ययौ ॥६०६॥  
 उत्खातरोपितनृपः क नु सोभिमानः कार्पण्यभागितरलोकसमा क वृत्तिः ।  
 यद्वावशं नटयति प्रकटे विधानुरिच्छैव यन्मगुणपङ्क्तिरिवाव जन्तुम् ॥६०७॥  
 अशकन्युधि<sup>२</sup> ये ब्रह्मपि तं नास्य ते शत्राः । केपि राजप्रिया बाहू पन्थिवद्धौ तथा व्यधुः ॥६०८॥  
 श्रीसंग्राममठाभ्यर्णमन्त्रिरस्था नृपे स्वयम् । संक्रान्ते<sup>३</sup> प्राङ्गनं पुडात्कल्याणाया व्यरंसिषुः ॥६०९॥  
 जीवन्तं पितरं भ्रुत्वा विदेहो गर्गनन्धनः । सान्त्वमानः स्वयं राजा कृच्छ्राच्छस्त्रं समर्पयत् ॥६१०॥ 610  
 गर्गः सदारतनयो राजौकस्येव भूभुजा । उपाचर्यत शक्तिष्वाङ्गदो भोगैर्निजोचितैः ॥६११॥  
 गार्गीः पलाय्य यातोपि चतुष्को निजमन्दिरात् । अवर्णभाजा कर्णेन दृष्ट्वा राज्ञः समर्पितः ॥६१२॥  
 रुद्धच्छत्रकोपस्य प्रसादस्य महीभुजः । अन्तःशुद्धिविहीनस्य व्रणस्येव न निधयः ॥६१३॥  
 दरद्राजे मणिधरे विद्वत्प्रागते नृपः । तत्संगमाय निर्यातो गर्गं भृत्यैरघातयत् ॥६१४॥  
 दिशान्मासान्सोनुभूतकारागारस्थितिर्निशि । सत्रा विभिः सुतैः कण्ठबद्धरज्जुर्न्यपात्यत ॥६१५॥ 615  
 निष्ठां बिम्बमुखाक्षिन्ये यथैव स नृपानुगैः । तथैव कण्ठबद्धादमा सपुत्रोक्षिप्यताम्भसि ॥६१६॥  
 तं चतुर्नवने वर्षे हत्वा भारपदे नृपः । सुखेच्छुः प्रत्युत प्राप दुःखभुङ्क्तविप्रवः ॥६१७॥  
 कल्हे कालिञ्जराभीशे महादेव्याथ मातरि । मल्लभिधायां शान्तायां स ततोमूल्हदुःखितः ॥६१८॥  
 तन्मध्ये नागपालाख्यः सोमपालस्य सोदरः । तेन प्रतापपालाख्ये हते द्वैमातुरेभजे ॥६१९॥  
 शङ्कितस्तत्रिहन्तारं हत्वा मात्स्यं पलायितः । स्वकस्वदेशः शरणं ययौ मुस्तलभूभुजम् ॥६२०॥ 620  
 क्रुद्धः स कारणात्समात्यण्यं वशवर्तिनः । अगृह्णन्सोमपालस्य निधिकायाभिषेगवम् ॥६२१॥  
 निधित्य सर्वोपायानामसाध्यं विधुरं नृपम् । स भिक्षाचरमानिन्ये तस्य बह्वापुरात्रिपुम् ॥६२२॥  
 विशम्यानीतदायादं तं प्रकोपाकुलो नृपः । दत्तास्कन्दोविशचीमतेजा राजपुरीं ततः ॥६२३॥  
 दत्ता राज्ये नागपालं सोमपाले पलायिते । सप्त मासान्स तत्रासीत्तांस्तान्संश्रान्तयन्निपुन् ॥६२४॥

५९८. <sup>१</sup>) A काल्युने. ६०४. <sup>२</sup>) Emended with C; A पार्थिवः. ६०५. <sup>३</sup>) Emended; A विद्वत्प्राग. ६०९. <sup>४</sup>) Emended;  
 A सङ्ग्रामे शः. ६१०. <sup>५</sup>) Emended with C; A समर्पयत्.



- ६२६ राक्षां वज्रधरादीनां राजा बभूवरोपमः । सेवावसरदानेन प्रसादविबुधोभवत् ॥६२६॥  
 भ्रमतां चन्द्रभागादिसरिरीरेषु सर्वतः । तत्सैन्यानां मुखमपि ब्रह्म शेकुर्न वैरिणः ॥६२६॥  
 भ्रमगाम्यभवत्तस्य तिलकः कम्पनापतिः । पृथ्वीहरो डामरश्च मार्गरक्षणदीक्षितः ॥६२७॥  
 धार्मिको नृपतिर्ब्रह्मपुरीं देवगुहां च सः । मण्डलं द्विषतो रक्षन्मपेदे मौलिकं फलम् ॥६२८॥  
 तस्येन्द्रविभक्त्यान्वयस्सामग्र्यं वर्ण्यते कियत् । आययावधवासोपि सैन्ये यस्य स्वमण्डलात् ॥६२९॥
- ६३० तत्र प्रसङ्गे तन्नामीभवन्सुजनवर्धनः । दूरस्थस्यानयवूर्द्धि गौरकस्योपरि क्रुधम् ॥६३०॥  
 राष्ट्रगुप्त्यै स्वयं राज्ञा स्थापितः स स्वमण्डले । अज्ञायि वैभुनाभुदबुद्धिना निखिलार्थदत् ॥६३१॥  
 तत्संबन्धेन जनकं स निन्दन्नगराधिपम् । मनस्तिलकसिंहस्य तद्भानुरदवेजयत् ॥६३२॥  
 इत्थाधिकारं त्वस्याथ क्रुद्धः पर्णोत्ससंभवम् । अनन्तात्मजमानन्दाभिधं हाराधिपं व्यधात् ॥६३३॥  
 सोमपालादयः श्लाघ्यास्तदा प्रकृतयोभवन् । राज्ञस्तथा स्थितस्यापि न याः सविधमाययुः ॥६३४॥
- ६३६ स पञ्चनवते वर्षे वैशाखेय स्वमण्डलम् । प्राविशन्नागपालोपि राज्यभ्रष्टस्तमन्वगात् ॥६३५॥  
 दुःसहातद्भूतेन लोभेन क्षोभितस्ततः । अदण्डयच्च वास्तव्यामनयचालपतां व्ययम् ॥६३६॥  
 निवार्य गौरकं कार्योत्कार्यिणस्तस्माभितान् । तस्य दण्डयतः सर्वे विरामं मन्त्रिणो ययुः ॥६३७॥  
 भकाण्डे व्यवहारेषु स विपर्यसितेष्वभूत् । अवसन्नधनो गाढमप्रीद्यान्नवमन्त्रिणाम् ॥६३८॥  
 सौवर्णीरिष्टिकाः कृत्वा प्राहिणोल्लोहान्तरे । कान्ठनात्रिपतीकाशान्स्वर्णराशीनङ्गीकृत्य ॥६३९॥
- ६४० अथ दण्डयितुं गर्गमृत्यान्वण्डाधिकारिणम् । लहरेकृत गर्गस्य मन्त्रिणं गज्जकाभिधम् ॥६४०॥  
 तं दण्डभीतैर्गर्गस्य सेवकैराभितस्ततः । विश्वस्तमवधीत्कुप्यंश्चक्षणा मल्लकोष्ठकः ॥६४१॥  
 लहरे विभुते राजा हैमानुरमयामजम् । मल्लकोष्ठस्यार्जुनाख्यं बबन्ध सविधस्थितम् ॥६४२॥  
 हस्तं च सङ्कुचन्द्रस्य पुत्रं गोत्रिणमप्यसौ । बद्धा व्यधाद्विहकाख्यं तस्य तद्भानुरं हितम् ॥६४३॥  
 पूर्ववैरं स्मरन्सूर्यं सपुत्रं तं परांस्तथा । बबन्धानन्दचन्द्रादीन्नीत्युल्लङ्घनमाचरन् ॥६४४॥
- ६४६ निर्गते लहरं मल्लकोष्ठके विभुते ततः । आरोप्यार्जुनकोष्ठं तं भुले कोपाव्यपादयत् ॥६४५॥  
 निवेद्य सैन्यं तन्नाथं प्रविष्टस्य पुरं ययुः । डामरा निखिलास्तस्य वैरं विश्वस्तघातिनः ॥६४६॥  
 कुप्यन्पृथ्वीहरायापि कृतसेवाय मन्त्रिभिः । आविष्टैः कम्पनेशाद्यैरवस्कन्दमदापयत् ॥६४७॥  
 कथं चित्तं तु निस्तीर्णो जयन्तीविषयौकसः । बन्धोः क्षीराभिधानस्य प्रविवेशोपवेशनम् ॥६४८॥  
 दिनेवन्तिपुरादीनां पुराणामन्तरेण तम् । व्रजन्तं विधुरं केचिन्नाशकम्बाधितुं द्विषः ॥६४९॥
- ६५० तद्वैभुर्यविधानं तत्प्रजासंहारकार्यभूत् । प्रमादाद्भूपतेः क्रुद्धवेतालोत्थापनोपमम् ॥६५०॥  
 क्षीरोप सीधुभीवृद्धः सह पृथ्वीहरेण सः । अदौकयच्छमाङ्गासान्तरेष्ठावश डामरान् ॥६५१॥  
 अभेषसंवांस्ताञ्जेतुं निर्वातो विजयेश्वरम् । न्ययुक्तं भूभृत्संभ्रान्तस्तिलकं कम्पनापतिम् ॥६५२॥  
 संपादैः खण्डशः कुर्वन्स तानतुलविक्रमः । विद्रावयामास रयैः पुरोवायुरिवाम्बुदान् ॥६५३॥

६२६. <sup>१</sup>) Emended; A तान्मैम्ब°. ६३१. <sup>१</sup>) Emended with C; A स्थापितः. ६३३. <sup>१</sup>) Emended; A भ्रमगाम्यविभक्त्या°. Cf. viii. 713, 1005, 1042. ६३६. <sup>१</sup>) Emended; A क्षोभितस्ततः. ६४०. <sup>१</sup>) Emended with C; A कारिणात्. ६४४. <sup>१</sup>) Emended with C; A परस्त°. ६५०. <sup>१</sup>) Emended with C; A प्रमादभूपतेः

संनानावसरे तस्य जित्वायातस्य डामरात् । भवेद्यं प्रसुतं नृपो न मादाव्यमानकृत् ॥६५४॥  
 स भवमानो नगरं प्रविष्टे नृपतौ ततः । क्षिप्रः स्ववेदमन्त्रवसत्स्वामिकार्ये निरुद्यतः ॥६५५॥ 685  
 संयाताः समशीर्षिकां विस्तरैस्तुल्यैर्मिहोदया वैरे विद्विषतां कृता पुरि परं संधौ बहिः स्थायिताः ।  
 कार्यान्नेदुतकर्मकौशलकृतावज्ञा विरापस्तृषाः सर्पाकीर्णमिवाभु वेदम गृहिणो मृत्वास्त्वजन्ति प्रभुम् ॥६५६॥  
 तन्मन्त्रकार्यानुसंधाने तस्मिन्सर्वत्र डामराः । संभृतिं विक्षिप्तां निम्बुः कृषिं क्षयधना इव ॥६५७॥  
 आतङ्गेरेजितैर्विधिः कृतमग्नैः पुरे पुरे । बह्वी हुताग्निभिर्बोरा कुकीर्तिरुदपद्यत ॥६५८॥  
 सप्तमैर्न गुराः करभाष क्षयं गताः । न्यवेदमन्त्रजलस्य प्रत्यासन्नमहाभयम् ॥६५९॥  
 प्रत्यासन्नानुभा कम्पं भयेन जनता इधे । आसन्नवज्रपतना वातेनेव हुमावलिः ॥६६०॥ 690  
 अथ वणवताम्रस्य पारम्ये डामरावलिः । कम्पस्तृष्टा हिमानीव बभूवापतनोन्मुखी ॥६६१॥  
 मधमं देवसरसाद्विभ्रमप्रसरस्ततः । मुखं व्यधावरो गण्ड इव पाकं व्यदर्शयत् ॥६६२॥  
 एककार्यस्वमानीव टिक्काशीमोक्षजाम्बली । स्थामस्थं विजयोन्मेत्य राजानीकमवेदयत् ॥६६३॥  
 तत्र कावस्थपुत्रोपि स्थामस्थानीकनायकः । संरम्भं नागवहाक्यः सेरे तस्य विरं युधि ॥६६४॥  
 कथंविदध भूमेन प्रार्थितः कम्पनापतिः । निर्वयी स्वामिदौरास्यंसंस्मृतिस्तथसौष्ठवः ॥६६५॥ 695  
 विजयेन तनं तस्य बद्धमूलेन संयुगे । संदेहं पाणवृत्तिष जयभीधासकृद्ययौ ॥६६६॥  
 प्रवृद्धिं मल्लकोष्ठेपि प्रयाति लहुरानन्दे । वैशाखे निर्वयी राजा नाम धन्योरकाभिधम् ॥६६७॥  
 सैनिकाः शत्रुभिस्तस्य भामिस्तास्तत्र रात्रिषु । अरतिं निम्बिरे घोरैः स्वधैरिष मुमूर्षवः ॥६६८॥  
 बाहुमात्रसहायेन सर्वशक्तिमतां वरः । वेन हर्षनरेन्द्रोपि विपुरेणोदपाद्यत ॥६६९॥  
 भूरीन्बाराञ्जितवतो विक्रमेण महीभिमाम् । साहसानां न संख्यास्ति जामदग्न्यस्य यस्य वा ॥६७०॥ 700  
 स संकुचितविक्रान्तिः कालस्य बलवन्तवा । तत्र भवबलोकस्माद्यबुज्यत जयभिवा ॥६७१॥  
 ततः पलायिते तस्मिन्नकस्मादेत्य सञ्जकम् । हाडिप्रामस्थितो कीरं भङ्गं पृथ्वीहरोनयत् ॥६७२॥  
 पलायितस्यानुसरंस्तस्य दृष्टं स निरुरः । प्रतापी नगराभ्यर्णे हण्वा नागमठं बवौ ॥६७३॥  
 स चाम्ये च ततः क्रूरा डामराः सर्वतोन्वयम् । रात्रौ राजाभितानां च चारकेभ्यस्तुरंगमान् ॥६७४॥  
 निर्विघ्नतां तीव्रकोपस्ततो भूयः समाभयम् । अभाग्यभागिनां योग्यामालम्ब्ये कुपयतिम् ॥६७५॥ 705  
 नीचैः पृथ्वीहरस्याप हत्वा डामरमन्निकम् । पृष्ठन्यस्तविसं मोज्यमिष रावौ व्यसर्जयत् ॥६७६॥  
 विदग्ध आतरे हम्ब विद्वक्तस्य तथैव सः । अन्येषां प्राणिणोरपार्थं भ्रातृन्पुत्रांश्च विभुतः ॥६७७॥  
 मातरं जघ्यकाव्यस्य सिफिन्नापामवासिनः । विच्छिन्नकर्णप्राणां च कृत्वाभ्यर्णे व्यसन्नयत् ॥६७८॥  
 सप्तुर्बं सूर्यकं भूलेधिरौष्य नगरे परान् । भूरीन्बभूवाभ्यर्ण्य क्रोधाक्रान्तो न्यपातयत् ॥६७९॥  
 कालस्येवोलवणस्याप तस्य सर्वेपि शक्तिताः । आभ्यन्तराथ बासाश्च विरागं प्रतिपेदिरे ॥६८०॥ 710  
 वेमैकानीतिमार्गेण शरितं हर्षभूभुजा । निन्दन्त्यादधे तं स राज्ये व्यवहरन्त्ययम् ॥६८१॥

६५६. ') Thus corr. by A<sub>1</sub> from परं. ६६५. ') Emended; A "हीरास्त्रादे". ६६९. ') वाक् supplied by A<sub>1</sub>.  
 ६७१. ') Emended; A चारके. ६७७. ') Emended; A तथैव.

- मविद्यानां युये गहनकविकर्मप्रणविनां प्रसक्तानां धृते नरपतिधुरायां विहरताम् ।  
 तटस्थस्त्वे वक्तुं स्वलितमसक्तुस्तोर्देति परं प्रयोगे वैकल्यं स्वयमविकलो यो न भजते ॥६८२॥  
 तीव्रप्रयत्नो नृपतिस्तत्रापि विहितोद्यमः । विनाय मल्लकोट्टादीर्भिक्षाचरप्रतापताम् ॥६८३॥  
 अध्यानिनाय विजयो विषलाटाध्वना शनैः । नमार्त्तं हर्षदेवस्य तं भिक्षाचरमग्निकम् ॥६८४॥  
 685 विविधभेदेवसरसं कम्पनापतिना ततः । विद्राव्यमाणः श्रमापात्यभावस्तोपतस्तिनी ॥६८५॥  
 परिज्ञाय हतस्त्राय स तस्य विजयी शिरः । विसर्ज्यन्तिकं राज्ञः फलं जयतरोरिध ॥६८६॥  
 तदप्यस्वकुतं कर्मे भगम्भूमुत्कृतप्रताम् । न तस्य तुष्टस्तुष्टाव न चकार च सत्किञ्चाम् ॥६८७॥  
 अवजानन्प्रयानामुं श्रमाख्यः कम्पनापतिः । तत्र कस्मात्तवोद्वेक इति तं संदिदेश च ॥६८८॥  
 सर्वप्रकारं तिलकाः कृतमं नृपतिं विदन् । अयं जातविरागः स श्रोतृमुख्यं समादधे ॥६८९॥  
 690 सतां स्वादनुपालभ्यो मज्जेमुख्यमेव केन् । श्रोतृभ्यः स तु तथा यथावपाद्यामताम् ॥६९०॥  
 मेवाद्यायित्वमथ बोधितकृत्यकृत्यं नीतिमियाः प्रतिपदं समुदाहरन्तु ।  
 मानोद्यतास्तु विहितस्तुतयः कृतज्ञैस्त्यक्ताप्यसूत्रपरहितं घटयन्ति सन्तः ॥६९१॥  
 पटं वल्लिस्पर्शज्वलितमहिदष्टां स्वचमरेः भुतिं यातं मन्त्रं पतननिरतां जीर्णवसतिम् ।  
 असेवाशं भूपं व्यसनविमुखं क्षिप्रमजहस धीरोप्युत्थानोपहतमहिमा शर्म लभते ॥६९२॥  
 इत्युपायं परित्यज्य न्याय्यं ये प्रभवे कुपि । श्लोधारः कथितास्तेभ्यः केन्ये पापीयसां धुरि ॥६९३॥  
 जन्मभ्येकोपकारित्वं पित्रोः सर्वत्र च प्रभोः । अधिकाः पितृधातिभ्यः पापिनस्तत्प्रभुद्वयः ॥६९४॥  
 695 निहते विजये शाम्यप्रभावेऽपरेष्वपि । नाशायि कस्यचित्स्वास्थ्यं तत्त्वज्ञेनान्तरात्मनः ॥६९५॥  
 कांचित्क्षणं सोपसृतः प्रत्युतोऽप्युपतापकृत् । विप्रश्चरसरो ज्ञातः सर्वैर्हुड इवोन्मदः ॥६९६॥  
 आनिनीषुस्ततो मल्लकोट्टो<sup>१</sup> भिक्षाचरं पुनः । विषलाटां<sup>२</sup> तस्य पार्श्वे निजं सैन्यं व्यसर्जयत् ॥६९७॥  
 कम्पनेशस्तमायान्तं श्लोकाप्यावेदयस्ततः । राज्ञा न्यवेधि तत्रोपादेवं च समविदयत् ॥६९८॥  
 एतं वर्त्मन्यनुद्वाते त्यज हन्वामहं ततः । पुरोगतं मृगव्यान्तः सृगालमिव वाजिभिः ॥६९९॥  
 700 द्वैराज्यकार्यमर्मज्ञभावेपि विधिवोदितः । कर्तव्ये तत्र शाठ्यं स नृपतिः प्रत्यपद्यत ॥७००॥  
 मर्मराजमुत्पादेवं लब्ध्वा श्लोकाप्यं जामरान् । तिलकोकारवच्चैलमार्गैर्भिक्षाचरागमम् ॥७०१॥  
 स्थाने स्थाने ततः प्राप ततः कर्णोपकर्णिका । जनानां या ख्यातिहेतुर्भिक्षो राजस्तु भीतिदा ॥७०२॥  
 नासंस्कृतं वक्ति शिला भिनयेकेषुणा दश । सभ्रान्तो योजनशतं यात्यायाति च संवरन् ॥७०३॥  
 इत्यादितादृक्काहात्म्यभिस्तुत्यानयज्जनः । निखिलान्पलितधेतुल्यकूर्चोपि कौतुकम् ॥७०४॥ बुग्मम् ॥  
 705 भविष्यद्विष सत्प्राज्यस्यैक एकोर्धभागभाक् । वार्तामव्यवहर्तापि भिक्षोरुचेन्वियेष च ॥७०५॥  
 सरित्स्थानगृहे खान्तो वृद्धाः क्षीणनियोगिनः । राजवेदमन्यगणिता नाममात्रनृपात्मजाः ॥७०६॥  
 स्वभावदुर्मेनाः केविषोधाधोवाभकाङ्क्षिणः । कारयन्तोऽप्युपाध्यायाः क्षिप्यान्तिक्लृपणं नखैः ॥७०७॥

६९०. <sup>१</sup>) Emended; A 'कोट्ट'. — <sup>२</sup>) Emended; A विषलाट. Cf. viii, 177, 1074, 1864(C). ७०१. <sup>१</sup>) Emended; A 'चराचर'. ७०४. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> writes २ instead of बुग्मम्. ७०७. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> क्षिप्यान्तिक्लृपणं.

वृत्राः क्षुरीकोनर्तव्यो देवमासावपालकाः । वणिजो भुक्कनिक्षेपाः पुस्तकभुततस्वराः ॥७०८॥  
 मायोपवेशकुशलाः पारिवर्षादिजातयः । शक्तिः कार्थकयाया नगरोपान्तडामराः ॥७०९॥  
 छलवन्तः स्वमन्वांश्च किमप्युत्पिञ्जवार्तया । एते प्रायेण देशेस्मिन्पार्थिवोपपन्नविधाः ॥७१०॥ कुलकम् ॥ 710  
 मन्वर्धमानया भिक्षावरागमनवार्तया । वेपमानोभवलोको बभौ चिन्तां च भूपतिः ॥७११॥  
 पृथ्वीहरस्तद्वच्छ्रे गिरिकच्छे वसच्छ्रे । राजानीकं बभञ्जामी निर्गत्यातुलविक्रमः ॥७१२॥  
 अनन्तकाकयीवैद्यवागनन्दहारनावकौ । चक्रे तिलकसिंहं च मन्त्रिणस्त्रीन्पलायिनः ॥७१३॥  
 निहते विजये ज्येष्ठे भुङ्क्वच्छ्रे वराभवम् । तमाषाडस्व नृपतिः प्राप्त्वाभूद्विजयाः पुनः ॥७१४॥  
 उद्गीकितैर्गवां वृक्षमूर्धरोहेण भोगिनाम् । पिपीलिककुलस्थान्छोपसंक्रान्त्यैव वर्धनम् ॥७१५॥ 715  
 मत्वासन्नं स राजाय दुर्मितिरुपपन्नम् । विविन्त्यामातनुचितं कर्तव्यं प्रत्यपद्यत ॥७१६॥ युग्मम् ॥  
 तृतीयेकि भुजेः भुङ्क्ते ततः प्रास्थापयच्छतम् । देवीमन्वत्कुदुम्बं च स कोटं लोहरं पटुः ॥७१७॥  
 ताननुव्रजतस्तस्य सेतुभङ्गात्परिप्युताः । लोहविजातयो विधा जितस्तार्यां विप्रेदिरे ॥७१८॥  
 स तेन दुर्मितितेन विजो हृङ्कपुरान्तिकम् । अनुगम्याथ तान्निर्दिष्टैर्भूयोविशस्पुरम् ॥७१९॥  
 विना पुत्रेण देव्या च स ततः प्रत्यपद्यत । प्रतापेन च लक्ष्म्या च परित्यक्त इवान्यताम् ॥७२०॥ 720  
 स मन्त्रो व्यापदि शुभः प्रत्यभातस्य तदृशात् । अभ्यन्तरप्रकोपेपि सर्वाभ्युदयभागभूत् ॥७२१॥  
 स्वयमुत्थापितानर्थः सोपि हर्षनरेन्द्रवत् । अद्यापि सान्त्वयो नीत्या तथा साक्षाज्यभोगभाक् ॥७२२॥  
 आचणे लाहुरैर्योधैरानीव बलशालिनाम् । भिक्षुर्मण्डवराज्यानां डामराणामथार्थत ॥७२३॥  
 तेपि जम्बा इव वरं श्चभुरातयसंनिभम् । प्रावेशयन्तं लहरमनुयान्तः ससैनिकाः ॥७२४॥  
 सभाजयित्वा तान्महकोष्ठमुख्या निजां भुवम् । व्यसर्जयन्कम्पनेशप्रमायायं पृथुभिः ॥७२५॥ 725  
 सर्वतः परबकेय पर्यापतति पार्थिवः । संयत्तं पद्मवृते पद्मानीनतुल्यवयः ॥७२६॥  
 तस्मिन्दुर्ग्रसने राक्षि बहुवर्धिति सर्वतः । अकारि शस्त्रपट्टं शिल्पिशाकटिकैरपि ॥७२७॥  
 नगरे सैन्यपतयः प्रतिमार्गमकारयन् । तुरगाङ्गवस्त्रसंवाहान्मयायामसमरोन्मुखाः ॥७२८॥  
 मयग्रामस्थिते भिक्षावमरेन्द्रवासिभिः । राजसैन्यैः समं युद्धमगृह्येत्य लाहराः ॥७२९॥  
 तैर्हिरण्यपुरोवाप्ते पद्मधारम्भसंगदैः । श्रीविनायकदेवाद्या राजसेनाधिपा हताः ॥७३०॥ 730  
 आद्य एव रणे याता राजानीकाहिरोधिनः । लब्ध्वा वराभ्यामायाताममन्वन्त नृपभियम् ॥७३१॥  
 राजधान्यन्तिके क्षितिकाववायाः सरितस्तटे । पृथ्वीहरश्चकाराजावशेषमटस्यम् ॥७३२॥  
 तिलके विजयेशस्येवगृह्येत्य डामराः । महासरित्ते युद्धं खड्गवीहोलहौकतः ॥७३३॥  
 ते रञ्जनगरा दारं कापि कापि च तुण्डनम् । वास्तव्यानां विदधिरे विनदन्तो दिवनिशम् ॥७३४॥  
 निर्व्यसतूर्ध्वपुतनाः प्रविशच्छस्त्रविक्षताः । क्रन्ददन्तामनिवहाः प्रधावन्नमसैनिकाः ॥७३५॥ 735  
 पसरत्येक्षिनिवहा बहदाभुवभारिकाः । संघावमाणसेनाहाः कृप्यमाणतुरंगमाः ॥७३६॥

७११. १) A<sub>1</sub> writes here २ instead of युग्मम्. ७२५. १) च and प्रायाव supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>.  
 ७२६. १) Emended; A संगृहीतम्. ७३३. १) A 'हीलकी'. ७३३. १) Emended with C; A 'व्यवह'.

- आसन्नशान्तसंमर्दप्रसरत्सोनिशम् । दिने दिने रामपथा उपवृत्तिनृकुलाः ॥७३७॥ तिलकम् ॥  
 प्रतिप्रसूयमायास्तु सर्वाभ्येण वैरिभु । अथ ध्रुवं जितो राजेत्त्वयायि प्रतिवासरम् ॥७३८॥  
 धीरः कः सुस्सलादन्वो न वः प्रस्वभियोगिनाम् । कृच्छ्रेणापि स्वराष्ट्रेण कष्टं पौर्यादपार्थिव ॥७३९॥  
 740 मणपद्माञ्जनं शल्योद्धारं पञ्चधनार्पणम् । शस्त्रसत्तायां सततं कारयन्त व्यलोचयन् ॥७४०॥  
 प्रवासयेतनमीतिहायमैवज्यहसिभिः । शालिलोके नरपतेर्निःसङ्ख्योभूद्वनव्ययः ॥७४१॥  
 बुद्ध एव विपन्नानां क्षतानां च स्ववेदमह । नित्यं नरतुरंगानां सहस्राणि क्षयं ययुः ॥७४२॥  
 तुरंगवहलैर्हन्त्रमाना नृपवतैस्ततः । लाहुरा मल्लकोष्ठाया मन्धोद्रेकस्वमाययुः ॥७४३॥  
 भिक्षुराभ्यन्तरेण दत्तमन्त्राः सुरेश्वरीम् । ते निन्धुर्भिक्षुमल्पेन तन्मार्गेण युयुस्तवः ॥७४४॥  
 745 सेतुना स्वल्पपार्श्वेन धन्विपादैः सरोन्तरे । अद्यापि तैर्जयो मोचिवाजिभ्यश्च भयं रणे ॥७४५॥  
 द्रोणश्च कम्पनेशः स निवसन्विजयेन्धरे । बलितां हामराग्निन्ये मन्धोद्रेकं स्फुरज्जने ॥७४६॥  
 लवन्त्यलोको मा श्वासीदशक्तिं मेघ गच्छतः । पृष्ठे निपत्य मा कार्षीद्याथां वेति विचिन्तयन् ॥७४७॥  
 स प्रभावं दर्शयितुं प्राप्तस्य विजयेन्धरम् । अञ्जराजस्य सेनायां व्यावृत्त्य पस्थितोभवत् ॥७४८॥  
 सार्धं शतहवीं तस्य योधानां हतवानपि । संत्यज्य विजयक्षेत्रं द्रोहकृन्नगरं ययौ ॥७४९॥  
 750 पथि नान्वसरन्भीत्या मयासं हामराः क्वचित् । नदन्तोद्विशिरोरुद्धा मार्गान्सर्वांश्च तत्पथुः ॥७५०॥  
 स्वत्का मङ्गवराज्यं स प्रविष्टो व्यसनानुरम् । पूर्ववेष्टां स्मरन्मूर्धं जहास कृतसत्किञ्चम् ॥७५१॥  
 हतरामास्त्ववस्थामस्थितोय न निजोचितम् । रणे पादशीयात्किंचित्साक्षिभूत इव स्थितः ॥७५२॥  
 ततो मङ्गवराज्यात्ते समस्ता एव हामराः । अभ्येत्य प्रत्यपद्यन्त तां महासरितस्तटीम् ॥७५३॥  
 उपायाः सामभेदाद्या रिपुवक्त्रे प्रयोजिताः । राक्षो विफलतां जग्मुर्बहिराग्निः प्रकाशिताः ॥७५४॥  
 755 क्रान्ततत्तन्महीपालमण्डलस्यापि भूपतेः । कलं दोषिक्रमस्वाभ्यमासीन्नगररक्षणम् ॥७५५॥  
 अमरेन्दो हारपतिः सार्धं तस्यौ नृपात्मजैः । राजानवाटिकोपान्ते राजस्थानीयमन्त्रिणः ॥७५६॥  
 बुरहीपान्तरगता इव स्त्रीचक्रिरे नपात् । ते प्रवासधनं भूरि न वायुभ्यन्त कुञ्चित् ॥७५७॥  
 कटका विहिषां सर्वे पर्वीयेण जयामयौ । लेभिरे विजयादन्यत्र तु पृथ्वीहरः क्वचित् ॥७५८॥  
 मधुमतेन तेनाजौ वेतालेनेव बल्लता । प्रायो वरा वराः सर्वे यस्ता नृपचमूभटाः ॥७५९॥  
 760 उदयस्येच्छाटिकुलोद्भूतस्यैकस्य पमथे । युवदेहस्यापि शीर्षमेकस्मिन्स्तु तदाहवे ॥७६०॥  
 पृथ्वीहरस्यापजग्मे हन्त्रयुद्धाभिमानिना । प्रहस्य कृष्टकूर्चेन कराद्येनासिबल्लरी ॥७६१॥  
 बुधे पुरोपकण्ठेषु वर्तमाने शराहताः । स्त्रीवालाद्या अपि वधं प्रमादात्मनिपेदिरे ॥७६२॥  
 एवं जनक्षये क्षीरे वर्धमाने किमप्यभूत् । अनुस्ताहाक्षुपो गेहादपि निर्गन्तुमक्षमः ॥७६३॥  
 तस्मिन्निहन्तसंभारे सोमपालस्तदन्तरे । अतुण्डव्याहलिकां लब्धरन्ध्रो हवाह च ॥७६४॥  
 765 सिंहो गजाहव्यये तदुहापपरिपदे । समयो यामगोमायोः पौरुषस्यापरोस्तु कः ॥७६५॥

७३७. <sup>1</sup>) A, writes ३ instead of तिलकम्. ७४६. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, कम्पनेशश्च. ७५३. <sup>2</sup>) Thus corr. by A, from A, पयस्य. ७५६. <sup>1</sup>) A, writes here २ for युयुम् which would be in its place after the following verse. ७५७. <sup>1</sup>) Emended; A °वाहलिका. Cf. viii. ३८१. ३८१. १९४७ (C).



राष्ट्रयोपमर्देन राजा निःसदृशेन सः । तेन वपाविधेयोभूत्स्वमपि द्रष्टुमक्षमः ॥७६६॥  
 सर्वानौचित्यबहलः सर्वव्यसनदुःसहः । सर्वदुःखमयः कालस्तस्यावर्तत कोपि सः ॥७६७॥  
 तथाप्यस्त्वलिते तस्मिन्निहतव्याजादितापहः । राजानवाटिकाविप्रैः प्रायश्चित्ते विरागिभिः ॥७६८॥  
 प्रार्थयन्ते स्म ते युद्धे तटस्थास्तव मन्त्रिणः । गृहीत्वा नीविरेतेभ्यो लोहराद्वी विसृज्यताम् ॥७६९॥  
 न वेद्याप्य हवैतस्मिन्वसने स्थायितां गते । को दध्यान्न परैर्नीतं प्रत्यासन्नं शरस्फलम् ॥७७०॥ 770  
 न प्रत्यभैस्तीक्ष्णाटस्थं यत्कालापेक्षया नृपः । तस्मिन्सैर्दर्शिते शङ्कां निखिला मन्त्रिणो दधुः ॥७७१॥  
 शक्तिस्तृणं कुञ्जयितुं न यस्य स तदार्थिभिः । विसृज्यव्यवहारस्त्वं निन्ये राजा शठद्विजैः ॥७७२॥  
 कर्मस्थानोपजीव्युपपारिषद्यादिसंकुला । तत्पार्श्वस्थययौ वृद्धिमन्या सेनेव वैरिणाम् ॥७७३॥  
 तत्सान्त्वनक्षणे तैस्तैः प्रमादैरुत्थितैरगात् । देशो व्याकुलतां कृच्छ्रं लुण्ठिधाघटतोत्कटा ॥७७४॥  
 अवृष्टपाधिबास्थानैः शठैरव्यवहारिभिः । कचे तैः सान्त्वयन्नाजा दुःस्थितस्तत्तदपियम् ॥७७५॥ 775  
 लवण्यविग्रवाव्रातः सोधिको विग्रवोभवत् । गररोगः पादरोगादिव तीव्रव्यथाबहः ॥७७६॥  
 कान्धनोत्कोचदानेन तन्मध्येधिकचक्रिकाम् । काञ्चिस्त्वीकृत्य स पायं कयञ्चिद्विन्यधीवर्त्त ॥७७७॥  
 विजयो वर्णसोमादिशस्त्रिबन्धयो हठात्पुरम् । प्रविशन्निभुसेनानीरभारोहैरहन्यत ॥७७८॥  
 तेनातिरभसात्स्थानं भित्त्वा प्रविशता पुरम् । प्रायशः कृत एवाभूत्तदा राज्यविपर्ययः ॥७७९॥  
 ईषन्मन्दप्रतापेन लवण्येऽपि भूपतेः । पृथ्वीहरेण संधिस्ता भेदेऽष्टोः संप्रकाशिता ॥७८०॥ 780  
 तस्मिन्पुर्ये जिगीषूणां संधिस्तौ भूभुजा समम् । इथेऽपि सैनिकाः शान्तं तममन्यन्त विग्रवम् ॥७८१॥  
 राजा नागमटोपान्तमानेतुं प्रहितांस्ततः । श्रीमत्सात्वान्धुविश्वस्तानागच्छंश्चक्षणावधीत् ॥७८२॥  
 धात्रेयो मम्मको गुह्रो द्विजो रामश्च वारिकः । तेषां तिलकसिंहस्य पार्श्वे भृत्यास्त्वयो हताः ॥७८३॥  
 नीविर्देवो गौरकस्तु हतो भूतपतिं स्मरन् । इष्टे त्वाक्रन्दिनि परैः प्रहतं कर्तुंजिह्वितैः ॥७८४॥  
 तद्वैशसं भुतवतो देशः सर्वो विरागकृत् । राजधान्यन्तरे राशो दुरुक्तिमुखरोभवत् ॥७८५॥ 785  
 इषे भुङ्क्वतुर्दद्यां तद्विपर्यस्तमण्डलम् । अतिवाहयितुं कष्टं विनमासीन्महीपतेः ॥७८६॥  
 अथ संजातवैरव्यो नेदमस्तीति चिन्तयन् । किं कृत्यमित्यसदृशानपि पप्रच्छ भूपतिः ॥७८७॥  
 त्रिषमे वर्तमानस्य तस्य कश्चित्स नाभवत् । अन्तर्जहास यो नान्त --<sup>2</sup> न तुतोष वा ॥७८८॥  
 तमपि व्यसनापानं तस्य सोढवतस्ततः । अभजन्त क्रमाज्जुत्याः प्रतिपक्षसमाभयम् ॥७८९॥  
 कम्पनेशस्य विम्बाख्यो भ्राता ह्येमातुरोहितान् । समाभयद्वारकार्यं तद्वत् प्रत्यपद्यत ॥७९०॥ 790  
 गूढं जनकसिंहं वृत्तान्प्रेषयतानिशम् । भिक्षवे भ्रातृनया वाग्दत्ता निरवर्त्यत ॥७९१॥  
 असिवाजितनुवादि हत्वा भिक्षाचरान्तिकम् । अश्ववारा व्यभाव्यन्त प्रयान्तः प्रतिवासरम् ॥७९२॥  
 किमन्यद्यत्कमेवाङ्घ्रि येवसन्पार्थिवान्तिके । अलक्ष्यन्ताग्रतो भिक्षोस्ते निशायां गतव्रजाः ॥७९३॥  
 हतो याति ततश्चेति लोको व्यक्तमतन्त्रितः । इति राजनि कुण्डाज्ञे कोप्यजृम्भत विग्रवः ॥७९४॥

७७५. <sup>1</sup>) Emended with C; A 'पविर्देवो' ७७७. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> has first written 'द्विन्यधीवर्त्त' and then indicated the above reading between the lines. ७८०. <sup>1</sup>) Conjectural reading; A न वन्त्येऽपि. ७८८. <sup>1</sup>) Emended with C; A 'सावो'.—  
<sup>2</sup>) Thus A; C नान्तर्जहासो न. ७९५. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> has first written 'तन्त्रितः' and then indicated the above reading in margin.

- 795 डामरैः शरदुत्पत्तौ नीतायां सर्वतस्ततः । कान्दिशीकोभवलोकः कृत्स्नो धनजनोज्झितः ॥७९५॥  
 प्रयाते सुस्तलनृपे स्वर्णपूर्णाभिमां महीम् । भिक्षुः कुर्यादिति नृपा लोकस्यासीद्विनिश्चयः ॥७९६॥  
 क दृष्टा स्वागिता भिक्षोः कुतो वा तस्य संपदः । पराममर्शं नैवेति गतानुगतिको जनः ॥७९७॥  
 संहरयते परिषृता चिरमम्बरेण रेखा स्वयं न खलु वा शशिनो नवस्य ।  
 तस्यां जनः प्रकुरुते नतिमम्बरार्थं भिक्षुभूतामपसरत्सदसिचाराम् ॥७९८॥  
 विजये राजवर्ग्याणां भुमयीव इवाभवत् । भिक्षुपक्षजये लोको ह्यप्यवासीद्विभृङ्गलः ॥७९९॥  
 800 हिङ्गकौलेयकन्यायो राजडामरसंघयोः । ततोऽन्योन्यभयभ्रश्यद्वैरयोददजृम्भत ॥८००॥  
 राजाभ्यन्तरभेदेन राक्षः स्वैर्येण चारवः । ऐच्छन्पलायितुं भीता भङ्गातन्वोन्यनिश्चयाः ॥८०१॥  
 बान्धवानपि दुपुभुनविश्वस्तो विदमृपः । स्थितौ पलायने वापि भ्रष्टे न स्वजीवितम् ॥८०२॥  
 तं महाव्यसने वासः स्वर्णगन्धादिवर्षणम् । नाभ्यनन्दन्गृहीतार्था निनिन्दुः शस्त्रिणः परम् ॥८०३॥  
 नष्टोयं वैव भवितेत्यभीतेर्जल्पतो जनात् । वचो रोगी भिषक्त्यक्त इव शृण्वन्स विव्यथे ॥८०४॥  
 805 अप्यपोपस्थितं किञ्चित्ताददेशेन ढौकयन् । सविलासं सगर्वं च तमैसिष्टानुगमजः ॥८०५॥  
 सोऽन्य एवाभवत्तस्मिन्क्षणे साहसिकोऽप्यहो । स्वगृहादपि निर्गन्तुं नाशक्त्यङ्गयाकुलः ॥८०६॥  
 यावदैच्छत्संभवेदाचलितुं डामरत्रजाः । स्वैरेव शस्त्रभिस्तावन्नित्ये भूमिद्विद्वज्जनाम् ॥८०७॥  
 ते कृष्टशस्त्रा द्वाराणि रुन्धन्तो नृपमन्दिरे । प्रवासवित्ते लब्धये प्रायं चक्रुः पदे पदे ॥८०८॥  
 वदन्नं धनेशभीर्देवाद्यप्यधिकं नृपः । तेषामभिमतो नाभूदवमानाभिलाषिणाम् ॥८०९॥  
 810 मर्तुं चिचलितुस्तीर्थमृणिकैरिव सामयः । स हृद्या निखिलैर्देयं दापितोऽथ गतत्रयैः ॥८१०॥  
 स्थानपालैरपि मायकृत्रिराक्रम्य दापितः । धनं क्षुब्धभाण्डादि नूर्णाकृत्य विभृङ्गलैः ॥८११॥  
 सयुद्धबालं नगरं ततः क्षुब्धक्षणे क्षणे । सोभूदधिभिमोहृतं न संस्थापयितुं क्षमः ॥८१२॥  
 एकदा प्रातरेवान्यै हृदहारः स्वशस्त्रिभिः । सर्वतः क्षोभमागच्छन्नगरं स व्यलोकयत् ॥८१३॥  
 ततः क्षोभं शमयितुं जनकं नगराधिपम् । पुरभ्रमार्थमादिश्य चलितुं क्षणमैक्षत ॥८१४॥  
 815 कथंचिन्नानमानाभ्यां तानावर्ज्यापि शस्त्रिणः । सावरोधः स संनद्धो राजधान्या विनिर्येयी ॥८१५॥  
 अङ्गनातुरगाकूटो बहिर्यावन्न निर्येयी । राजधान्यन्तरे लुण्ठितावत्पारम्भि तस्करीः ॥८१६॥  
 अहदन्केपि केप्युधैरनदन्केप्यलुण्ठयन् । तद्व्याज्जाज्यमुत्सृज्य तस्मिन्प्रजति शस्त्रिणः ॥८१७॥  
 विभृङ्गलस्त्रपाकोपशङ्काभिः शस्त्रिणां नृपः । सहस्रैः पञ्चवैरासीद्वज्जनुगतोऽध्वनि ॥८१८॥  
 वर्षे वण्णवते कृष्णवष्ट्यां मार्गे विनिर्गतः । याममात्रावशेषेऽपि सभृत्यो ब्रौहविह्वलः ॥८१९॥  
 820 निजैर्हरिर्जिरादादि त्यज्यमानः पदे पदे । स प्रतापपुरं प्राप क्षपायामल्पसैनिकः ॥८२०॥  
 तिलकस्य पुरो गत्वा प्राप्तस्यामं च विश्वसन् । तत्र बन्धोरिवाकूणि चिरं दुःखोत्बण्णोमुचत् ॥८२१॥  
 ब्रौहं न कुर्यादेवं मे चिन्तयित्वेति सत्वरम् । वेदम हुत्कपुरेन्येषुस्तस्य च प्राविशत्स्वयम् ॥८२२॥

७९७. <sup>१)</sup> Emended; A 'ममर्श'. ८०२. <sup>१)</sup> Emended; A दुपुभुन°. ८१०. <sup>१)</sup> Emended with C; A चिचलि°. ८१३. <sup>१)</sup> Emended; A स शस्त्रिभिः. ८१३. <sup>१)</sup> Emended; A भाङ्गना°. ८१९. <sup>१)</sup> Emended with C; A वण्णवते.

तक्षारवेण खानादि कृत्स्नैश्चैत्यसंग्रहम् । प्रविष्टम् कमराज्यं स कर्तुं भूयो जघोत्सुकः ॥८२३॥  
 गूढं पुष्पसूक्तन्याणवाडादीनय डामरान् । आनीय स पुरस्तस्य धैर्यभ्रंशमकारयत् ॥८२४॥  
 गृह्यतेन तथा युक्त्या निष्कृष्टः स ततो ययौ । स्वीकुर्वन्स्वर्गदानेन दस्युन्मार्गविरोधिनः ॥८२५॥ 828  
 यवान्तं तत एवौज्जीवितकस्तस्मिन्नेदरः । प्रयाणमेकमानन्दो दाक्षिण्यादम्बगासु तम् ॥८२६॥  
 भृत्यत्वक्तः स दानेन विक्रमेण च तत्कारान् । अगान्मार्गेण समयन्नायुःशेषेण रक्षितः ॥८२७॥  
 चाणं सिंहनखा द्रुमाद्रिगहनस्यारादरण्यस्य ये तेषां बालगलाभवाद्यपि भवेत्कालातिवाहः क्रमात् ।  
 ये दन्ताः करिणां रणप्रहरणं तेषामुबुदीभ्यतां क्रीडायां करताडनानि न दृष्ट्वा शौर्यस्य कृतिः क्वचित् ॥८२८॥  
 जन्तूनां विक्रमस्यागयशःप्रहादयो गुणाः । भवे चित्रस्वभावेस्मिन् भवेदुरभङ्गुराः ॥८२९॥  
 भास्वानप्यौघ्यमृदुतां मिश्राश्रयां दिने दिने । तां तामायाति जन्तूनां कः प्रभावेषु निधयः ॥८३०॥ 830  
 अशकुवचदलिकामरिद्रुष्टां निरीक्षितुम् । मन्युनिःशब्दसैन्योन्निमारोह स लोहम् ॥८३१॥  
 स्वं कलत्रमपि द्रष्टुं तत्रातिप्रयासमः । शयनीयविमुक्ताङ्गस्तप्यते स्म दिवानिशम् ॥८३२॥  
 दक्षदीपादनिर्गच्छन्नन्तर्गहादिनेष्वपि । दाक्षिण्यादर्शनं प्रादादृत्यानां भोजनक्षणे ॥८३३॥  
 बिलेपनानि नास्याक्षीप्ताकरोह तुरंगमान् । गीतमृत्तादि नैक्षिष्ट सुखगोष्ठीर्न चादधे ॥८३४॥  
 ताम्यंस्ताटस्थमौख्यैर्नैक्ष्यद्गोहादि दर्शितम् । एकेनैकेन च स्मृत्वा स्मृत्वा वेद्यैर्म्यवेदयत् ॥८३५॥ 835  
 अन्वगात्स्वां भुवं त्यक्त्वा मामेतेन्यगुरित्यपि । निन्द्ये वृद्धिं परार्थ्यधीः स दाक्षिण्याद्वनार्थीः ॥८३६॥  
 कश्मीरेषु गते तस्मिन्सदैवाखिलमन्त्रिणः । पुराणराजधान्यये ससैन्याः समगंसत ॥८३७॥  
 मन्त्र्यभारोहसामन्ततन्त्रिपौरादिसंमतः । तेषां जनकसिंहोभूदमणीर्नगराधिपः ॥८३८॥  
 स भिक्षोर्मल्लकोष्ठाधैरप्रैः कृतगतावतैः । विश्वासाय द्रुतभानुद्यतौ नीर्वि प्रदापितः ॥८३९॥  
 प्रावर्तत भयभ्रयस्त्रीबालाद्यावृते पुरे । अराजकाय रजनी सर्वभूतभयावहा ॥८४०॥ 840  
 निहताः केपि मुषिताः केपि केप्यरिभिः पुरे । दग्धागारा व्यधीयन्त दुर्बला राजवर्जिते ॥८४१॥  
 सैन्यैरन्येकुरक्षादैर्निहन्नाखिलदिक्पथः । सिन्दूरारुणपुण्ड्राक्षसादिमण्डलमध्यगः ॥८४२॥  
 बिकोशशस्त्रकदलीषण्डदुर्लक्ष्यविग्रहः । मृगेन्द्र इव लोकस्य मयकीगूहलावहः ॥८४३॥  
 कीरपट्टाञ्जलक्षिदैर्यौवनोद्गेषितैः कक्षैः । अबद्धैः शोभितः पृष्ठे जयभीमन्धभृङ्गलैः ॥८४४॥  
 कुण्डलद्योतिना क्षिप्रधवलायतदृष्टिना । प्रत्यमश्मभुणा चाक्षवन्दनोत्सेखसोभिना ॥८४५॥ 845  
 ताम्राधरेण वक्रेण भीरुनिध्याधिकस्त्रिषा । पक्षपाति विपक्षानामपि संपादयन्मवः ॥८४६॥  
 असेर्विकोशस्वान्तःस्थां श्रियमन्त्रेण वसुता । केसरच्छटया चापि चामरेणेव कीजयन् ॥८४७॥  
 पदे पदे निवृत्ताश्वः सामन्तैरुपपादिताम् । स्वीकुर्वन्सर्षणां भिक्षुः पाविशन्नगरं ततः ॥८४८॥ कुलकम् ॥  
 तस्यार्मकस्य धात्रीव दृष्टस्यो मल्लकोष्ठकः । प्रयवावमगल्मस्य सर्वकार्योपदेष्टताम् ॥८४९॥  
 अयं पितुः पिबस्तेभूस्वमस्याङ्गे विवर्धितः । राज्यस्यायं मूलमिति प्रत्येकं समदर्शयत् ॥८५०॥ 850

८२३. <sup>1</sup>) Emended; A जघोत्सुकः. ८२४. <sup>2</sup>) A 'पुष्पसूक्तन्याणवाडादी' ८३०. <sup>3</sup>) Emended with C; A निजोवस्था.  
 ८३०. <sup>4</sup>) Doubtful emendation; A पुराणि राज. ८४०. <sup>5</sup>) A omits here two aksharas without indicating a lacuna;  
 चापि supplied with C.

- गृहं जनकसिंहस्य प्राक्न्यावाप्रयेविशत् । राजलक्ष्मीं स संप्राप्तुं राजधानीं ततः परम् ॥८५१॥  
 दूरनष्टे कुले तेन पुनरुद्देशिते ययौ । वज्रास्थो गर्भगेपस्ये स्त्रीजनो नवहास्यताम् ॥८५२॥  
 दृष्टेन तादृशा भिक्षोरिति वृत्तेन साधुषु । चित्रस्थेष्वपि साशङ्का नोपहास्या जिगीषवः ॥८५३॥  
 प्रावर्तन्त धमाधीशभियः सुस्तलभूपतेः । कोशेन नीतशेषेण विलासा नवभूपतेः ॥८५४॥  
 855 वाजिबर्मासिभूविष्टां राजलक्ष्मीं विभेजिरे । राजडामरलुण्ठाकमन्त्रिणो यन्त्रणोज्झिताः ॥८५५॥  
 पुरे स्वर्ग इवास्वाहं भोगानामुपलेभिरे । दस्यवो ग्रामभोगार्हाः पिशाचा इव गह्वराः ॥८५६॥  
 आस्थाने न बभौ भृगुहामीनैः सर्वतो वसन् । प्रलम्बकम्बलप्रायविलासावरणैः समम् ॥८५७॥  
 भिक्षाचरस्यासंभाव्यप्रादुर्भावतया प्रथाम् । डामरा अवतारोयमित्यन्यां निन्द्यरे प्रथाम् ॥८५८॥  
 राज्यस्यानन्यदृष्टस्य कर्तव्येषु मुमोह सः । अदृष्टकर्मैव भिषगैर्बज्यस्य पदे पदे ॥८५९॥  
 860 शनैर्जनकसिंहेन कृतभ्रातृवृत्तार्पणम् । कम्पनाधिपतिर्दत्तकन्योपि तमशिभियत् ॥८६०॥  
 जुङ्गो राजपुरीयस्य राज्ञः कटकवारिकः । पादापाधिकृतोद्वाक्षीत्स्वार्थमर्थं न तु प्रभोः ॥८६१॥  
 सर्वाधिकारिणं राजलक्ष्मीर्विम्बमशिभियत् । राजशम्भस्यैव पात्रमभूद्विक्षाचरः परम् ॥८६२॥  
 वेदयायत्तीकृतैश्वर्यः प्राकृताचारभागपि । अन्तरङ्गः सदसतां किञ्चिद्विम्बस्तदामवत् ॥८६३॥  
 द्वैमातुरो दर्यकस्य भ्राता साधर्यशौर्यभूः । नृपान्तरङ्गज्येष्ठत्वं ज्येष्ठपालोप्यशिभियत् ॥८६४॥  
 865 मन्त्रिणो भूतभिश्चाद्यास्तस्य पैतामहा अपि । लक्ष्मीसरोजिनीभृङ्गा बहवोन्ये जजृम्भिरे ॥८६५॥  
 मुग्धे राज्ञि प्रमत्तेषु मन्त्रिणेषु दस्युषु । उत्थानोपहतं राज्यं नवत्वेपि बभूव तत् ॥८६६॥  
 स्त्रीभिर्नवनवाभिध भोज्यैः प्राज्यैश्च रञ्जितः । भिक्षुर्नैक्षिष्ट कर्तव्यं सुखानुभवमोहितः ॥८६७॥  
 स सुखानुभवप्रावृद्धिद्वान्धो विजयोद्यमे । स्वैः प्रेरितः सभामध्ये स्वप्रमैच्छन्मदालसः ॥८६८॥  
 दर्पेण सचिवे शार्वं कथयत्यनुकम्पिकाम् । न स चुक्रोध मुग्धस्तु पितरीवान्वरज्यत ॥८६९॥  
 870 निष्प्रतिष्ठैः सेव्यमानो वेदयोच्छिष्टैरशिष्टवत् । अट्टचेटीचिताश्रेष्ठा विटैः प्रैर्यत सेवितुम् ॥८७०॥  
 पानीयरेखाप्रतिमस्थैर्यस्याखिलवस्तुषु । तस्याप्रमाणवचसः सेवां प्रणयिनो जहुः ॥८७१॥  
 यदूचुः सचिवास्तत्तानन्वबोचस भूभृतः । वचः सुपिरगर्भस्य तस्य किञ्चित्समुषयौ ॥८७२॥  
 सचिवैः स्वगृहास्त्रीत्वा दत्तभोज्यः स मुग्धधीः । धनी विपन्नपितृक इव प्रमुषितो विटैः ॥८७३॥  
 आहारमुष्टीर्विम्बस्य गृहे बिम्बनितम्बिनी । तस्याश्वस्येधं वज्रवा रागिणोऽपगताहरत् ॥८७४॥  
 875 वञ्चयित्वा पृथौ पत्युर्दोर्हितैः स्मेरया तया । कुचकक्षकटाक्षैः स लुप्तधैर्यो व्यधीयत ॥८७५॥  
 पृथ्वीहरो मल्लकोष्ठश्चान्योन्योद्धूतमत्सरौ । क्षेमं व्यधत्तां संरन्ध्री राजधान्याः क्षणे क्षणे ॥८७६॥  
 स्वयं राजा सुतोहाहं गृहान्गत्वापि कारितौ । तावन्योन्यमुपैक्षतां न मन्युं विक्रमोन्मदी ॥८७७॥  
 अथ पृथ्वीहरगृहात्कृतोहाहः स्वयं नृपः । जातार्मेण सुस्पष्टं मल्लकोष्ठेन तन्यजे ॥८७८॥  
 बुधञ्जनककार्णोपि संवन्धापेक्षयोजितः । विरागमोजानन्दादीन्निन्ये ब्राह्मणमन्त्रिणः ॥८७९॥

८५१. <sup>1</sup>) Thus A. ८५४. <sup>1</sup>) A कोषेण. ८६२. <sup>1</sup>) Emended with C, A राजा लक्ष्मीविम्बमशिभियत्. ८६५. <sup>1</sup>) Emended ; A भूतविष्ठा°. Cf. vii. 1695. viii. 94. ८७०. <sup>1</sup>) Emended with C; A वेदयोच्छिष्ट°. ८७४. <sup>1</sup>) Emended ; A °मुष्टिर्बि.—  
<sup>1</sup>) Emended with C; A तस्याश्वेधं ८७७. <sup>1</sup>) Emended ; A °मुपैक्षतां.

तदस्थो श्रोण्धुर्बुद्धिपायभृत्यविधेयधीः । विसृज्यव्यवहारत्वं निन्द्यत्वं च ययौ नृपः ॥८८०॥ 880  
 डामरस्वामिके लोके प्राभवत्को न विप्रवः । ब्राह्मण्यो धर्षणं यत्र श्रपाकेभ्योपि लेभिरे ॥८८१॥  
 भराजकेष वा भूरिराजके मण्डले तदा । समस्तव्यवहाराणां स्फुटं तुत्रोट पङ्क्तिः ॥८८२॥  
 वीचारा भैक्षवे राज्ये निष्पचाराः पुरातनाः । तच्छतेन तु नव्यानामशीतेरभवत्क्रयः ॥८८३॥  
 राजपुर्णध्वना विम्बं ससैन्यमथ पार्थिवः । लोहरं पाहिणोत्कर्तुं सुस्तलास्कन्दमुन्मदः ॥८८४॥  
 तुरुष्कसैन्यमानिन्ये सोमपालेन सोन्वितः । साहायकाय सङ्घारे विस्मये मित्रतां गते ॥८८५॥ 885  
 संदर्श्य पाशमेतेन बद्धा क्रक्षामि सुस्तलम् । इत्येक एकोश्चरोहस्तुरुष्काणामकथ्यते ॥८८६॥  
 कादमीरिक्खशम्लेच्छयोपव्यतिकरोभवत् । न केषां नाम संभाव्यो विश्वोत्पाटनपाटवः ॥८८७॥  
 भिक्षाचरः प्रयाते तु बिम्बे विगलिताकुशः । न कासामव्यवस्थानां मूढः स्थानमजायत ॥८८८॥  
 स निमन्त्र्य निमं नीतो गृहं बिम्बावहद्वया । भोगसंभोगदानेन धर्षण्या पर्यतोप्यत ॥८८९॥  
 कार्योपेक्षापि तस्यासीन्न मन्त्रिस्त्रीसमागमे । कौलीनभीतेरासन्ननिपातस्य कथैव का ॥८९०॥ 890  
 आद्यनानुगुणं भोज्यं कुम्भकांस्यादिवादनम् । तत्र प्राकृतकामीव न स जिह्वाय शीलयन् ॥८९१॥  
 शनैः शनैस्ततो नष्टावष्टम्भस्य महीपतेः । काले भोज्यमपि प्राप्य नासीन्नलितसंपदः ॥८९२॥  
 तावत्प्रलोभकौर्यादिक्रान्ते यः प्रागगर्भत । स सुस्तलोय लोकानामभिनन्द्यत्वमाययौ ॥८९३॥  
 धनमानादिनाशं या विरक्तास्तस्य चक्रिरे । काङ्क्षन्ति स्म घनोत्कण्ठास्ता एवागमनं प्रजाः ॥८९४॥  
 प्रत्यक्षदर्शिनोऽपि साध्वर्या वयमस्य यत् । ताः प्रजाः कोपिताः केन केन भूयः प्रसादिताः ॥८९५॥ 895  
 क्षणाद्वैमुख्यमायान्ति सांमुख्यं यान्ति च क्षणात् । न हेतुं केचिद्वीक्षन्ते पशुप्रायाः पृथग्जनाः ॥८९६॥  
 ते मल्लकोष्ठजनकादयो दूतैर्विसर्जितैः । त्यक्तराज्यं पुनर्भूषं जयोद्यममजिघ्रहन् ॥८९७॥  
 अश्लोमुवापहारेण लोकैश्चिक्रस्य लुण्ठिते । तत्रत्या ब्राह्मणाः प्रायं नृपमुद्दिश्य चक्रिरे ॥८९८॥  
 तैश्चान्यैश्चापहारेण संभितैर्विजयेभ्यः । राजानवाटिकाप्रायो नगरेपि न्यविक्षत ॥८९९॥  
 ओजानन्दार्दिभिर्मुख्यहिजैरुत्तेजितास्ततः । गोकुलेपि व्यधुः प्रायं त्रिदशालयपर्वदः ॥९००॥ 900  
 युग्यार्पितैः सितच्छन्नवस्त्रचामरशोभिभिः । विबुधप्रतिमावृन्दैः सर्वतश्चादिताङ्गनः ॥९०१॥  
 काहलाकांस्यतालादीवाद्यक्षोभितदिङ्मुखः । अष्टपुत्रो ददृशे पारिषद्यसमागमः ॥९०२॥  
 ते सान्त्वमाना भूभर्तुर्दूतैरुत्तेजवादिनः । न विना लम्बकूर्चं नो गतिरित्यब्रुवन्वचः ॥९०३॥  
 ते हेलया लम्बकूर्चाख्यया सुस्तलभूपतिम् । तं निर्दिशन्तोमन्यन्त क्रीडापुत्रकसंनिभम् ॥९०४॥  
 प्रायं प्रेक्षिनुमायातैः पौरैः सह दिने दिने । अमन्त्रयत कां कां न व्यवस्थां पर्वदां गणः ॥९०५॥ 905  
 नृपापातभयात्क्षोभं मुहुर्मुहुरुपागतैः । पारिवैथ पौरैश्च योजुमांस्थीयतोद्भूतम् ॥९०६॥  
 वश्यं जनकसिंहस्य नगरं तन्मतेन तत् । सज्जं सुस्तलदेवस्य कृत्स्नमानयनेभवत् ॥९०७॥  
 प्रायाहारयितुं पूर्वमपहारद्विजानुपः । प्रययौ विजयक्षेत्रं तत्रासीच्च हलोद्यमः ॥९०८॥

८८९. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> had first repeated here the second half of verse 878, but has subsequently erased it and written as above. ८८६. <sup>1</sup>) Conjectural reading; A 'स्तुरुष्कामकायत'; C 'स्तुरुष्कैः समकायत'. ८८७. <sup>1</sup>) Emended; A कादमीरक'. ८९९. <sup>1</sup>) Emended with C; A 'गुणो'.



- \* तन्मध्ये निखिलांस्तत्र डामरास्तिलकौजरीत् । व्यापादयेति तं तच्च सखैकायो न सोपहीत् ॥९०९॥
- 910 राक्ष एव मुखाद्बुद्धौ लब्धन्यास्तद्विश्वसुः । तस्मिन्पृथ्वीहरमुखास्तत्रस्तिलकात्पुनः ॥९१०॥  
भागिनेयं प्रयागस्य क्षत्तारं लक्ष्मकाभिधम् । बन्धुमैच्छन्पुत्रोक्तिं प्रययौ स तु सुस्सलम् ॥९११॥  
ततः पविश्य नगरं संनिपत्याखिलं जनम् । अकारणविरक्तानां पौराणां प्रवदौ सभाम् ॥९१२॥  
युक्तमप्युक्तवांस्तत्र हतोक्तिः शठबुद्धिभिः । पौरैः स चक्रे नास्त्येव भेषजं विप्रवस्पृशाम् ॥९१३॥  
अत्रान्तरे सोमपालबिम्बाद्या लोहरे स्थितम् । योद्धुं सुस्सलभूपं ते सर्वे पर्णोत्समाययुः ॥९१४॥
- 915 तं च पद्मरथो नाम राजा कालिङ्गजैरश्वरः । मैत्रीं संस्मृत्य कल्हाद्यैराययौ तत्कुलोद्भवः ॥९१५॥  
सोपथं भुङ्क्तेयवदश्यां वैशाखे बलिभिः समम् । तैर्मानी सुस्सलो राजा संपातं प्रत्यपद्यत ॥९१६॥  
प्रेक्षकैर्बर्ण्यतेद्यापि स पर्णोत्सान्तिके रणः । तस्याद्भुतोवमानाविक्षालनप्रथमक्षणः ॥९१७॥  
कुतोप्येत्य निजस्कारस्ततः प्रभृति भूपतिम् । तमभून्धं पुनश्चक्रे मृगेन्द्र इव काननम् ॥९१८॥  
भयस्खलितपाशानां कालपाशैः समागमम् । स चकार तुष्टकाणां क्षणात्पुष्कलविक्रमः ॥९१९॥
- 920 मातुलं सोमपालस्य निन्ये कवलतां बली । रणे तत्कोपवेतालो वितोलासरितस्तटे ॥९२०॥  
किमन्यदल्पसैन्यः स बह्वपि स तान्व्यधात् । हतविद्रुतविध्वस्तान्ययात्मपरिपन्थिनः ॥९२१॥  
काश्मीरिकाणांमौचित्यं किं नाभूत्स्वामिनो ददुः । एकस्य ये रणे नष्टाः कुकीर्तिमपरस्य च ॥९२२॥  
तुष्टकैः सह यातेय सोमपाले गतत्रपाः । बिम्बं काश्मीरिकास्त्यक्त्वा राजान्तिकमशिभियन् ॥९२३॥  
यो धनूषि शिरास्मथ नमयन्तोद्भुताशयाः । कुलप्रभोः पुरः स्पष्टं न ते धृष्टा ललज्जिरे ॥९२४॥
- 925 आगच्छद्विस्ततः पौरैर्द्धामैश्च समं नृपः । प्रत्ये दिवसैर्द्विवैः काश्मीराभिमुखः पुनः ॥९२५॥  
राजपुत्रः साहदेविः कल्हणो विशतः प्रभोः । डामरान्क्रमराज्यस्थान्संगृह्णावेसरोभयत् ॥९२६॥  
य एव प्रथमं राजसैन्याद्विभुमशिभियत् । स एव बिम्बो राजानं तमुत्सृज्य समाययौ ॥९२७॥  
अन्ये जनकसिंहस्य संमता मन्त्रितन्त्रिणः । प्रत्युद्यन्तो व्यलोक्यन्त नृपतिं निरपन्नपाः ॥९२८॥  
काण्डिलेत्राभिधपामजन्मा शस्त्री छलक्षणः । भाङ्गिले कश्चिदभवच्छून्ये क्रान्तोपवेशनः ॥९२९॥
- 930 भिक्षुर्वितीर्णमार्गं तं सुस्सलान्तिकगामिनः । लोकस्यात्रान्तरे जेतुं सहपृथ्वीहरो ययौ ॥९३०॥  
जितवांस्तं बबन्धेच्छां निहन्तुं सुस्सलोन्मुखम् । क्रोधाज्जनकसिंहं च बातीं तां च विवेद सः ॥९३१॥  
नगरस्थेन तेनाथ पौराश्वरोहतन्त्रिणः । संबटप्याखिलान्निभक्षोः प्रातिपक्ष्यमगृह्यत ॥९३२॥  
जानंस्तेनावृतं राज्यं ततो भिक्षाचरो नृपः । पृथ्वीहरेणानुयातो नगरं सहसाविशत् ॥९३३॥  
सेतौ सदाशिवाप्रस्थे तत्सैन्यैः सह संगरम् । इत्यङ्जनकसिंहोऽपि सान्त्वमानोऽपि सोपहीत् ॥९३४॥
- 935 वृष्टं जनकसिंहस्य योधानां वल्यतां मदात् । अविशङ्क्य पराभूतिं मूहर्तुं ह्रमद्यायितम् ॥९३५॥  
अलक्षेन समं पृथ्वीहरस्तद्भ्रातृसनुना । अन्येन सेतुना तीर्त्वा तस्य सैन्यमनाशयत् ॥९३६॥  
तन्व्यश्वारोहपैरेषु विद्रुतेषु सवान्धवः । नक्तं जनकसिंहोऽपि पलाय्य लहरं ययौ ॥९३७॥

९१०. <sup>१</sup>) Emended; A मुखाद्बुद्धौ. ९११. <sup>१</sup>) Emended; A बन्धुमे. ९१४. <sup>१</sup>) Emended; A लहरे. ९२१. <sup>१</sup>) Emended; A भवत्सपथा. ९२२. <sup>१</sup>) Emended; A काश्मीरका. ९२३. <sup>१</sup>) Emended; A काश्मीरका. ९२९. <sup>१</sup>) Emended with C; A विवेद. ९३१. <sup>१</sup>) Emended with C; A स. ९३७. <sup>१</sup>) Emended with C; A तन्व्यश्वारोह.

भिक्षुपृथ्वीहरौ प्रातस्तत्पुष्टमहणोद्यतौ । तत्पथात्तेभ्यश्चाराणा धृष्टा भूयोऽप्यशिविभ्यन् ॥९३८॥  
 सिन्धुः सिन्धुः स्वकक्षान्तविबुधप्रतिमा भयात् । ते पारिवर्त्यविभाषाः प्रायमुत्सृज्य विद्रुताः ॥९३९॥  
 भूयानि धरयुग्माणि रक्षन्तः केपि भिक्षुणा । प्रायविबुद्धा वयमिष्युक्तवन्तो न बाधिताः ॥९४०॥ 940  
 सो जानके भैक्षवेद्य बन्गसुङ्गतुरंगमान् । रष्टवन्तो वयं सैन्ये सादिनोद्यापि साद्रुताः ॥९४१॥  
 भिक्षुराजपरीपेन घोतितः क्षणभङ्गिना । पैतृव्येणाधिकारेण स्यालस्तिलकसिंहजः ॥९४२॥  
 गते जनकासिंहेय प्रतिपक्षानुसारिणाम् । विभातुं वेदमभङ्गादि लब्धं भिक्षुमहीभुजा ॥९४३॥  
 भवान्तरे हृदयपुरे मीतिषु तिलकादिषु । भङ्गं सुहृणसिन्धुधैः समेतानन्तसैनिकैः ॥९४४॥  
 भवावातैर्महकोष्ठजनकाधैः ससैनिकैः । अपरैरपि सामन्तैर्बलबाहुल्यशालिभिः ॥९४५॥ 945  
 अन्वीयमानो दिवसैश्चैराक्रान्तमण्डलः । विशङ्खहरमार्गेण विपक्षालक्षितोपतत् ॥९४६॥  
 नगराण्यधीयन्तर्हयारोहमुखान्पुरः । श्रोत्रयोधानुपायानांस्तदैवोऽजितसाध्वसः ॥९४७॥  
 वेष्टितालम्बकूर्चैर्न वक्त्रेण भुकुटीभृता । कोपकम्पिततारेण कुलनासापुटस्पृष्टा ॥९४८॥  
 काञ्चित्संतर्जयजिह्वान्ध्यान्धमांस्तथापरान् । तीव्रातपदयामवपुस्ताम्यन्काल इवोल्बणः ॥९४९॥  
 आशीर्षोर्वहृतां पुष्पवर्षिणां पुरवासिनाम् । पूर्वापकारिणां श्रेणीष्ववज्ञान्यस्तलोचनः ॥९५०॥ 950  
 स्कन्धमाशोपरि न्यस्तं कवचं हेलया दधत् । केशानन्तशिखरस्त्रान्तनिःसृतान्धूलिधूसरान् ॥९५१॥  
 पद्ममालां च विधाणः सकोशासिस्तुरंगिणाम् । आकृष्टजङ्गमालानामन्तर्बल्यसुरंगमः ॥९५२॥  
 ससिंहनादैरुद्यमैर्मैरीभांकारनिर्भरैः । बलैर्मैरितदिकोशः सुस्सलः प्राविशत्पुरम् ॥९५३॥ कुलकम् ॥  
 वद्विः सहादशदिनैर्मैरीभांकारनिर्भरैः । स सप्तनवताम्यस्य तृतीये पुनराययौ ॥९५४॥  
 राजधानीमप्रविष्टो भिक्षुं पूर्वपलायितम् । अन्विष्यन्निक्षिपिक्तातीरे सलवन्त्यं व्यलोकयत् ॥९५५॥ 955  
 सरित्पारं रिवौ प्राप्ते च सपृथ्वीहरौ गतः । मार्गे लवन्त्यैर्मिलितैरन्यैः साकं न्यवर्तत ॥९५६॥  
 तं विश्राज्य रणे राजा बद्धा प्रदत्तिविषतम् । सिंहं पृथ्वीहरज्ञातिं राजधानीमप्राविशत् ॥९५७॥  
 उपभोगैः सपन्नस्य तत्कालनिःसृतस्य सा । अङ्किता मानिनस्तस्य वेरयेवोद्देगदाभवत् ॥९५८॥  
 भिक्षुः संत्यज्य कश्मीरान्तह पृथ्वीहरादिभिः । मार्गं पुण्याजमाडाख्यं सोमपालाभयं ययौ ॥९५९॥  
 प्रस्थिते कामरान्तर्वाजाया स्त्रीकृत्य तु व्यधात् । खेयौ बद्धात्मजं महं हर्षमित्रं च कम्पने ॥९६०॥ 960  
 पूर्वापकारं स्मरतो देशकालानपेक्षिणः । ..... ॥९६१॥  
 भिक्षुसंपर्कजं गन्धमपि सौकुमशकुबन् । भृत्येभ्यः खण्डशः कृत्वा द्वेषात्सिंहासनं ददौ ॥९६२॥  
 अनयोर्पार्जितां त्यक्तुमनीशा कामराः भियम् । समन्वोथ नृपाद्रीता नात्यजन्विप्रबोधमम् ॥९६३॥  
 भिक्षुस्तु राज्यविभट्टः ब्रह्मो विषये वसन् । वस्ताई सोमपालस्य दानमानैः पुनर्ययौ ॥९६४॥  
 विम्बः साहायकरार्थी विस्मयस्यान्तिकं गतः । तस्मिन्विरोधिभिर्बद्धे रणे धीरस्तनुं जहौ ॥९६५॥ 965  
 भिक्षाचरो विम्बभूयो भजन्दुर्नयपावताम् । अनेषीद्वद्वद्वत् तद्विषयां तां गतवपः ॥९६६॥

९४९. <sup>१</sup>) Emended; A विह्वलेषा. ९४९. <sup>२</sup>) Emended; A पुष्पवर्षिणा. ९४९. <sup>३</sup>) Emended with C; A बल्लेण. ९५५. <sup>१</sup>) Emended; A सलवन्त्यौ. ९५९. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps to be emended प्रस्थितौ. ९५९. <sup>२</sup>) Here two *pādas* are missing. A does not indicate the lacuna; C supplements पूर्वविह्विलस्तस्य न कृतं प्रतिपेक्षिते. ९५९. <sup>३</sup>) Emended; A बद्धे; C बद्धौ. ९६६. <sup>१</sup>) Emended with C; A भिक्षाचरे.

- निपत्य स्वल्पसैन्योपि ततः भूरपुरे बली । जित्वा पृथ्वीहरो वद्वारमजं व्यवाययद्रणात् ॥९६७॥  
 तस्मिन्पलायिते भिक्षुं पुनरानीय सोविशत् । भुवं मडवराज्यानां हस्युनां स्वचिकीर्षया ॥९६८॥  
 तच्चरैर्मज्जुजघाद्यैर्दामरैः स्वीकृतैः समम् । जगाम विजयक्षेत्रं विजेतुं कम्पनापतिम् ॥९६९॥  
 ९७० जितस्तेनाहमे हर्षमित्रो निहतसैनिकः । विजयेश्वरमुत्सृज्य भीतोवन्तिपुरे ययौ ॥९७०॥  
 विजयक्षेत्रजास्तत्पुरामोदवा अपि । जना भयेन प्राविक्षन्त्य चक्रधरान्निकम् ॥९७१॥  
 योषिच्छिभुपभुमीहिधनोपेतैरपूर्यत । स्थानं तस्यैव राज्ञश्च योषेः सायुधवाजिभिः ॥९७२॥  
 अन्वाह्वैरथ स्पष्टं लोकोद्गुणलालसैः । ते' भैरवैरवेष्टयन्त कटकैर्व्याघ्रदिक्कटैः ॥९७३॥  
 तान्दाशमयवप्रौढहारगुप्ते क्षुरीकसः । अङ्गने' तिष्ठतो हन्तुं बन्धुं वा नाशकन्निवः ॥९७४॥  
 ९७५ तदन्तरस्थितं दग्धुं कर्पूराख्यं स्ववैरिणम् । कश्चित्कतिस्थस्तीग्रामजन्मा निर्गुण्डामरः ॥९७५॥  
 पापो जनकराजाख्यस्तत्राभिमुददीदिपत् । मूढस्तादृगपर्यन्तजन्तुसंहारनिर्घृणः ॥९७६॥  
 तमापतन्तं ज्वलितं ज्वलनं वीक्ष्य सर्वतः । भूतग्रामस्य ह्रमहान्हाहाकारः समुद्ययौ ॥९७७॥  
 विशाक्तान्तवाहारिभियेव छिन्नवन्धनेः । अश्वरसूचीसंचारा भ्रमज्जिर्जग्निरे जनाः ॥९७८॥  
 प्राच्छाद्यत बलज्वालाकरालैर्भूभराशिभिः । व्योम पिङ्गकचहमभुजालैर्नक्तचरैरिव ॥९७९॥  
 ९८० निर्धूमस्य विसारिण्यो ज्वाला हव्यभुजो दधुः । संतापद्रुतहेमाभस्रवर्णलहरीभ्रमम् ॥९८०॥  
 संतापविद्रुतव्योमवारिमौलिपरिच्युताः । रक्तोष्णीषा इव भ्रेमुर्ज्ज्वालाभङ्गा नभोज्जने ॥९८१॥  
 दीर्घदारुपन्थिभङ्गजन्मा चटचटारवः । तापप्रकाशमानाभ्रगङ्गाधोऽथ इवोद्ययौ ॥९८२॥  
 स्फुलिङ्गैः श्लेषविश्रस्तजन्तुजीमितसंनिभैः । अपाहि गहनव्योममार्गभ्रमणसंभ्रमः ॥९८३॥  
 शकुनैः शावसंचारशोकादाक्रान्दिभिर्नभः । मानुषैर्दद्यमानैश्च भूमिर्मुखरिताभवत् ॥९८४॥  
 ९८५ भानून्भर्तृन्पितृन्पुत्रानालिङ्गन्नाक्रान्दिर्नभराः । भीमीलितदृशो नायौ निरदधन्त वह्निना ॥९८५॥  
 तदन्तरात्साहसिका ये केचिन्निरयासिषुः । बहिस्ते निहताः कूरैर्दामरैर्मृत्युचोदितैः ॥९८६॥  
 तावन्तो जन्तवस्तत्र व्यपद्यन्त तदा क्षणात् । स्विसा एव न ये दग्धास्तावतापि कृशानुना ॥९८७॥  
 अन्तः शान्तेषु सर्वेषु बहिः शान्तेषु हन्तृषु । क्षणादेव प्रदेशः स निःशब्दः समजायत ॥९८८॥  
 बह्वैः कवकहाशब्दो ह्रस्वीभूताधिषः परम् । स्विद्यतश्च शशौचस्य भुतः सिमसिमाध्वनिः ॥९८९॥  
 ९९० विलीनास्रग्वसामेदोनिःप्यन्दाः सरणीशतैः । प्रसज्जुर्बिम्बगन्धश्च योजनानि बहून्यगात् ॥९९०॥  
 एकः सुश्रवसः कोपाद्वितीयो दस्सुविश्रवात् । ईदृग्धुतवहाबाधो घोरश्चक्रधरेभवत् ॥९९१॥  
 भूतग्रामस्य संहारः संवर्त इव वह्निना । तादृक्किपुरवाहे वा खाण्डवे तत्र वाभवत् ॥९९२॥  
 पुण्येक्षि भुक्तहादय्यां नभसः कुकृतं महत् । तद्भिभुः कृतवाक्काज्यलक्ष्म्या भाग्यैश्च तत्त्वजे ॥९९३॥  
 सकुटुम्बेषु दग्धेषु वदामीं गृहमेधिषु । पुरग्रामसहस्रेषु गृहाः भून्वत्वमाययुः ॥९९४॥  
 ९९५ मङ्गाख्यो डामरश्चिन्वज्जघाञ्जीनगरीजवः । प्रीतिं प्राप्तिस्तदीयार्थैः कापालिक इवाययौ ॥९९५॥

१६७. <sup>१</sup>) Emended with C; A विशाव'. १७३. <sup>१</sup>) Emended: A तेभैरवे°. १७४. <sup>१</sup>) Emended with C; A भाङ्गने.  
 १७५. <sup>१</sup>) Emended; A निर्गुण्डा°. १९१. <sup>१</sup>) Emended with C; A ईदृग्धुत°. १९२. <sup>१</sup>) Emended; A भूतग्रामसंहार°; C  
 भूतग्रामाधिष'. १९५. <sup>१</sup>) Emended; A °जौगरीजवः.

अवहटोय विजयक्षेत्रं भिक्षाचरस्ततः । लब्ध्वा नागेश्वरं पापं यातनाभिरमीमरत् ॥१९६॥  
 गर्भं पैतामहे देशे किं नासीत्तस्य चेष्टितम् । पितृदुःखः स तु वधः सर्वग्रीतिकरोभवत् ॥१९७॥  
 पृथ्वी हर्षमित्रस्य पत्न्यौ त्यक्त्वा पलायिते । पृथ्वीहरेण संपाप्ता विजयेशाङ्गनान्तरात् ॥१९८॥  
 मिमिक्षभूतमेतारूपजासंहारवैशसम् । स्वं निम्बन्सुस्सलो राजा ततो योक्तुं विनिर्वयौ ॥१९९॥  
 संवेगात्पाप्मनः शीघ्रं निरयक्षेशभुक्तये । प्राप्तो जनकराजेन वधोवन्तिपुरान्तिके ॥१००॥ 1000  
 यत्कृते क्रियते कर्म लोकान्तरद्वयान्तकम् । स भूद्वैः क्षलभापायः कायधिर्न न गण्यते ॥१००१॥  
 कम्पनाभिपतिं सिम्बं कृत्वा डामरमण्डलम् । चकर्ष विजयक्षेत्रादन्यतोपि ततो नृपः ॥१००२॥  
 शमालां प्रययौ पृथ्वीहरो मडवराज्यतः । विजित्य मल्लकोष्ठेन त्वाजितो निजमण्डलम् ॥१००३॥  
 क्षिप्ताः केचिद्विस्तृतायां केचिच्चक्रधराङ्गने । अक्रियन्तामिसात्क्रुमशक्या बहवः शपाः ॥१००४॥  
 क्रमराज्येय कल्याणवाङ्मदीजिल्हणोजयत् । आनन्दोन्नतजस्तत्र ततो हाराभिषेकभवत् ॥१००५॥ 1005  
 भूले प्रमापितं सिंहं तयन्पृथ्वीहरो बली । सार्धं जनकसिंहादौरयुध्यक्षिसिकातटे ॥१००६॥  
 तीर्थे प्रस्थाप्यमानेषु विपक्षास्थिष्विहास्त्वहः । भाद्रे मास्येकमबलाक्रन्दिताक्रान्तद्विषयम् ॥१००७॥  
 इतदीराबलाक्रान्दमुखरे नगरान्तरे । पृथ्वीहराहवे सर्वैर्दिवसैरन्वकारि तत् ॥१००८॥ युग्मम् ॥  
 अथायातो यशोराजस्यालः भूरो दिगन्तरात् । श्रीवक्तो विदधे राज्ञा खेरीकार्याधिकारभाक् ॥१००९॥  
 अभियं स लब्धन्यानां तेषां वा तस्य नाचरन् । कालं तु गूढसौहार्दिरन्योन्यस्यास्यवीवहन् ॥१०१०॥ 1010  
 पुनराभ्युजे राजा शमालां निर्गतस्ततः । परैर्मनीमुषग्रामे युधि भङ्गमनीयत ॥१०११॥  
 नित्वाभ्यासेन युद्धानां लब्धोत्कर्षो न्यदर्शयत् । सर्ववीरावणीभिस्तुस्तत्पूर्वं तत्र विक्रमम् ॥१०१२॥  
 तुक्कशिवाद्यो मुक्या भिक्षुपृथ्वीहरादिभिः । आसारापातविवशा निहताः सौस्सले बले ॥१०१३॥  
 प्रधानवीरभूषिणे सैन्यद्वन्द्वे न कोप्यभूत् । स वीरधरतः संख्ये भिक्षोरैरिष्ट यो मुखम् ॥१०१४॥  
 पृथ्वीहरस्य भिक्षोश्च संपाप्ते भूरिवार्षिके । कादम्बरीपलाकाख्ये द्वे अश्वे पीतपाण्डुरे ॥१०१५॥ 1015  
 आस्तामस्यजुते बाभ्यामनेकतुरगक्षये । न विपक्षं प्रदतिभिर्नान्वभाव्यथ वा क्रमः ॥१०१६॥  
 सैन्यानां संकटे प्राणमभान्तिरविकल्पितः । अभूत्केशसहो वीरो नान्यो भिक्षाचरात्कचित् ॥१०१७॥  
 बोधानां सौस्सले सैन्ये विद्रवेषु न कथन । प्राणं बभूव तेनैते बहवो बहुधा हताः ॥१०१८॥  
 नवेषु डामरानीकाः केचिद्वज्रेषु सैनिकाः । भिक्षाचरगजेन्द्रेण कलभा इव पालिताः ॥१०१९॥  
 नान्यस्येत्यानशीलत्वं दृष्टं पृथ्वीहराक्षदा । स्वयं यो भिक्षवे हारे जजागार प्रतिक्षपम् ॥१०२०॥ 1020  
 ततः प्रभृत्यभूतोऽपि पुरः पश्चाच्च सर्वदा । विभेदेव इव भाद्रे युद्धे भिक्षुर्महामहः ॥१०२१॥  
 आहवे साहसं कुर्वन्सर्वतः सोभ्यधाभिजान् । पवमस्त्रलितस्थैर्यमुपपत्तिमसंत्यजन् ॥१०२२॥  
 न मे राज्याय यत्नोऽयं पर्याप्तं दुर्यथाः पुनः । कृत्ये प्रसक्तुं पूर्वेषां व्यवसायं व्यपोहितुम् ॥१०२३॥  
 अनाथा इव ते नाथा विद्यां व्यापादनक्षणे । ज्ञात्वा नष्टं कुलं नायवज्ज्यो नूनं स्पृहां दधुः ॥१०२४॥

१००१. १) Emended with C; A वज्रम. १००५. १) A 'वाङ्मदी'.—२) Emended with C; A 'वीरवज्रो'. १००६. १) Emended; A 'बलाक्रान्तु'. १००९. १) Emended; A अथ बातो.

- 1025 इति मत्वा सोढकडधेदे<sup>१</sup> इरुनिधयः । दूयमानोस्मि दायारदुःखदायी दिने दिने ॥१०२५॥  
 नास्त्वेषामाप्रकालस्य विपत्तिरिति ज्ञातः । कस्य साहस्यैमुख्यमुत्पद्येत वक्षोधिः ॥१०२६॥  
 किं कार्यगतिर्कौटिल्यैरुच्यैस्तान्मय वा कथम् । न वदामः प्रतिज्ञाय स्वयमार्यध्वनि स्थितिम् ॥१०२७॥  
 सोत्कर्षपीडयाद्विहोराङ्गिषुत कामराः । ततो दायारविच्छेदं नास्याकृपत जातु चित् ॥१०२८॥  
 प्रायाज्याधिगमाद्वाहामन्वेषां राजकीजिनः । चिन्तयन्तो व्यवहतिं वृत्तयन्ते शनैः शनैः ॥१०२९॥
- 1030 पितुः पितामहस्याथ न वृष्टं तेन किंचन । अत एवाभजन्मोहं राज्यं संप्राप्तवान्पुरा ॥१०३०॥  
 तत्स भूयोपि वेदाप्यवैक्यं वार्ता विपादने । सापेक्षं वीक्षितुं जाने न वैवेनाप्यशक्यत ॥१०३१॥ चकलकम् ॥  
 जानंश्चन्यकौटिल्यं प्रमादात्स हतेहिते । प्रामुषां राज्यमित्याशां बद्धाहान्यस्यवादयत् ॥१०३२॥  
 दम्बूनां सुस्सलो राजा मेने तत्सहितं मतम् । जिगीषुर्नीतिविक्रान्तयोः प्रयुक्तौ लिप्तरन्तरम् ॥१०३३॥  
 युवे स्वान्स स्मरन्वैरं नापासीतेन तेभजन् । नास्मिन्विधासमेतस्मादेतोर्नास्यामवज्जयः ॥१०३४॥
- 1035 इत्थं नामागतैः पक्षप्रतिपक्षैरुपेक्षितम् । राष्ट्रं निखिलमेवागारसर्वतः शोचनीयताम् ॥१०३५॥  
 वत्सबन्धाद्विपत्तिनिवृत्तिर्निवृत्त्ययमव्याधप्रस्तानलपरिभवः कोपि नन्वन्वभावि ।  
 हा धिग्दम्भी विषटनपरः सोपि नाद्यद्विषां लभ्य भेदो विधिविधुरितैर्नान्यतो न स्वतोपि ॥१०३६॥  
 द्वैराज्ये प्रभवत्येवमकाण्डपतितैर्हिमैः । विवशं सुस्सलरुमाभृदजयप्रैक्षवं बलम् ॥१०३७॥  
 पुण्याणानाडं भूयोपि भिक्षुपृथ्वीहरौ गतौ । अन्यैर्लवन्त्यैर्भूमर्तुर्नतिर्दत्तकरैः कृता ॥१०३८॥  
 सिन्धोपि कम्पनाधीशो व्याधितजित्कामरः । सर्वा मङ्गराजयोर्वी वीरः शमितैर्विप्रकाम् ॥१०३९॥
- 1040 तावत्यापि विपक्षाणां शान्त्या शीतलतां गतः । पूर्ववैरं स्वपक्ष्याणां प्रादुर्ध्वकेश भूपतिः ॥१०४०॥  
 जिघांसौ कथिते राजन्बुल्लहेन पलायितः । मल्लकोष्ठः सोपि कोपाद्वाहा राष्ट्रात्पशासितः ॥१०४१॥  
 अनन्तात्मजमानन्दं बद्धा शराधिकारिणम् । व्यपन्न सैन्धवं प्रजिज्जनामानं राजकीजिनम् ॥१०४२॥  
 गतोऽथ विजयक्षेत्रं सिन्धेन सहितोविशत् । नगरं तं च विध्वस्तं बद्धा कारागृहेक्षितम् ॥१०४३॥  
 अनुस्मृतिमहावात्यापेरितोमर्षपावकः । आचक्षाम क्षमावारि तस्य भृत्यान्विधक्षतः ॥१०४४॥
- 1045 सिंहैश्चकनसिंहाभ्यामनुजाभ्यां सहावधीत् । भूलेधिरोप्य सिन्धं स रोषावेशविलुप्तधीः ॥१०४५॥  
 कम्पने श्रीवर्कं चक्रे सुजिज्ज प्रज्जेः सहोदरम् । बद्धा जनकसिंहं च राजस्थाने न्ययोजयत् ॥१०४६॥  
 आप्राथ नान्निगधासंस्तस्य वैदेशिकास्ततः । स्वदेशजस्तु सोभूषो लोहरस्थं तमन्वगात् ॥१०४७॥  
 अथ सर्वेपि साशङ्कास्तं त्यक्त्वाभ्यर्भयविपून् । शतैकीयः कथिदासीद्वाजधान्यां नृपाभितः ॥१०४८॥  
 तेनाप्रतिसमाधेयो भूयः शान्तेऽप्युपद्रवे । इत्थमुत्थापितोऽनर्थो न पुनर्वैः क्षमं वयौ ॥१०४९॥
- 1050 एकाक्षेपे परेपि स्तुर्येव भृत्या विशाङ्किताः । तत्रापराधे प्राज्ञस्य राज्ञोवहैव शस्यते ॥१०५०॥  
 माधेय मल्लकोष्ठाद्यैराहूताः पुनरावयुः । ते शूरपुरमार्गेण भिक्षुपृथ्वीहरावयः ॥१०५१॥  
 वितस्तापरिखाक्षिता मूरगम्या द्विषामिषम् । इति प्रायाज्वमतं त्यक्त्वा राजगृहं नृपः ॥१०५२॥

१०२५. <sup>१</sup>) A, gloss स्वयं. १०२६. <sup>१</sup>) Emended with C; A नास्त्वेषामाप्र. १०३१. <sup>१</sup>) Emended; A वेदाप्यवैक्य.—<sup>२</sup>) A, writes here ४ instead of चकलकम्. १०३३. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A जिगीषुर्नीति and प्रयुक्तौ लिप्तरन्तरम्; C जिगीषुर्नीति and प्रयुक्तौ लिप्तरन्तरम्. १०३८. <sup>१</sup>) A पुण्याण. १०४८. <sup>१</sup>) Emended; A स्वन्ताधिभ. १०५१. <sup>१</sup>) Emended; A कोष्ठाद्यै आहूता.



वर्षेष्टावतो वैभे कामरेषु सुपुत्रेषु । अभ्येत्य मल्लकोष्ठेन प्रागेवापारि संवरः ॥१०६३॥  
 लोभपातः सह रणं चकार नगरान्तरे । नृपादरोधेः लोभापरातोक्तिमयाकुलेः ॥१०६४॥  
 भिक्षुणा क्षिमिकातीरे स्कन्दाचारं न्यबध्यत । ..... ॥१०६५॥ 1055  
 नृपेष्टावाहुमात्रिन्पुरिन्धनाय महानसे । दुर्वाङ्कुराम्भुदुराभ्यो बाहभोभ्याव डामराः ॥१०६६॥  
 पृथ्वीहरस्तु संगृह्यन्स्वम्भवरज्यजान् । चकार विजयक्षेत्रे यावत्कटकसंभवम् ॥१०६७॥  
 तावत्पविजमुत्तममल्लकोष्ठमुखाय भूपतिः । आदिष्टादाद्वयस्कन्दं वैशाखे साहसोन्मुखः ॥१०६८॥  
 अकस्मात्पतिते तस्मिन्वतावदम्भविस्तारः । प्रवयुः सेतुमुलङ्घ्य जीवाधस्ताः कथंचन ॥१०६९॥  
 नगरं मल्लकोष्ठानिज्यये पञ्जावयाविद्यात् । पृथ्वीहरानुजः सुजिज्ञि निर्जित्य मनुजेभ्यः ॥१०७०॥ 1060  
 परं पारं वितस्तायां सेतुच्छेदादनामुवन् । अर्वाचि तीरे स गृहान्दग्ध्यागांक्षिसिकां ततः ॥१०७१॥  
 लवन्धैर्मगरं पामं मत्वा सुस्सलभूपतिः । आययौ विजयक्षेत्रास्तेन्यमुत्थाप्य विद्वलः ॥१०७२॥  
 अहंपूर्विकधारातिशङ्कतिष्ठ निर्जैर्भैः । पीडितस्तस्य गम्भीरासिन्धुसेतुरभज्यत ॥१०७३॥  
 स कृष्णपद्मं ज्यैष्ठ्यं तस्यालङ्घयन्मूचयः । ययामिना चक्रधरे तथा तत्राम्भसा मृतः ॥१०७४॥  
 भुजमुद्यम्य शमवन्सैन्यानां संभ्रमं नृपः । प्रसैर्भटैस्तथा पृष्ठे पतितः सरिदन्तरे ॥१०७५॥ 1065  
 अनभ्यस्ताम्बुतराक्षिप्य मुडितोलङ्कृत् । तरायुधविदाङ्गः स निस्तीर्णः कथंचन ॥१०७६॥  
 अनुत्तीर्णं बलं ह्यवकां पारे सामन्तसंकुलम् । सवसांशेन सैन्यस्य तीर्णेनानुगतो वयौ ॥१०७७॥  
 संवत्सान्तसैन्योपि लोचदम्भमयो नृपः । प्रविश्य नगरं मल्लकोष्ठमुक्त्वावनेमहीत् ॥१०७८॥  
 विजयस्याथ जननी सिल्लाख्या स्वामिनोज्झितम् । निपाथ देवसरसं सैन्यं तद्विजयेभ्यरात् ॥१०७९॥  
 साथ पृथ्वीहरेणैव हता तत्रोपवेशने । टिक्कश्च दत्तो भूपाठसैन्यं विव्रावितं च तत् ॥१०८०॥ 1070  
 परं व्यावामविद्याविहिदुते निखिले बले । दिजः कल्याणराजाख्यः तनरेभिमुखो हतः ॥१०८१॥  
 मन्त्रिडामरसामन्तसंकुलास्सौस्तलाहृतात् । पृथ्वीहरेणानुसन्त बहूना वृन्दानि शस्त्रिणाम् ॥१०८२॥  
 अन्वगात्स वितस्तान्तं यावत्प्राप्तिमुत्ताम्बलात् । ओजानन्दविजार्दीय बहूना भूले व्यपादयत् ॥१०८३॥  
 मन्त्रिणो जनकश्रीवकाशः राजात्मजास्तथा । तीर्त्वात्रि विपलाटायां शरणं प्रवयुः स्वशान् ॥१०८४॥  
 इत्थं पृथ्वीहरो लम्बजङ्घः संगृह्य डामरान् । जिगीर्षुभिर्क्षुणा साकं नगरोपान्तमावयौ ॥१०८५॥ 1075  
 भूयोपि मानुषाद्यौषसंहतां सर्वतश्चतः । रणः प्रवृत्ते प्राग्बल्युरे दहस्य भूपतेः ॥१०८६॥  
 निर्निरोधः पद्मानेन नृपावसथ इत्यभूत् । सैन्ये मडवराज्यानां स्वयं पृथ्वीहरोपणीः ॥१०८७॥  
 तत्तस्यामन्तकुलजैर्विः काश्मीरकैर्भटैः । समेतं डामरकुले दुर्जयं सर्वतोभवत् ॥१०८८॥  
 काश्मीरकाः क्षोभकायाः काकवंध्याः सहस्रशः । प्रकृता भैक्षवे पले रजायाथापरेस्फुरन् ॥१०८९॥  
 नहतः स्वबलादायं तुमुलं भृशतोन्मिषत् । पृथ्वीहरेणानुसन्त वायभाण्डानि कौतुकात् ॥१०९०॥ 1080  
 हित्वा भूर्वध तूर्यादि परिच्छेपुं स कौतुकी । अवाकदुम्बुमीमांशद्यतानि हादशाशकत् ॥१०९१॥

१०५९. <sup>1</sup>) Here two *pādas* seem to be lost; A does not indicate the lacuna. C adds रामेन वावरी सेना यया  
 पश्यतिचेरुदे. १०५८. <sup>2</sup>) Emended; A 'वकाशवदस्य'. १०५९. <sup>1</sup>) Emended with C; A 'वित्तः'. १०५९. <sup>2</sup>) Emended  
 with C; A 'न्यबध्यतावित'.

- तथा विनष्टसैन्येऽपि त्रिंशद्विंशैर्नृपात्मजैः । मितैः स्वदेशजैश्चारीन्प्रतिजग्माह सुस्सलः ॥१०८२॥  
 राजन्याविच्छटिकुलोद्भूतावुदयधन्यकौ । चम्पावल्हापुराधीशावुदयब्रह्मजज्जलौ ॥१०८३॥  
 ओजो मल्हणहंसानां धुर्यो हरिहडौकसः । क्षत्रिकाभिस्त्रिकास्थानसव्यराजादवस्तथा ॥१०८४॥  
 1085 विडालपुत्रा नीलाद्या भावुकान्वयसंभवाः । रामपालः सहजिको युवा तस्य च मन्धनः ॥१०८५॥  
 नानावंह्याः परेष्वुपसंगमव्ययताजुषः । पुरोपरोधसंनन्दानरुन्धन्सर्वतो रिपून् ॥१०८६॥  
 तनूजनिर्विशेषेण रिल्हणेन महीभुजः । रणापेक्षरताघाहि विजयाद्यैश्च सादिभिः ॥१०८७॥  
 स्वयमुद्यमिना राज्ञा बर्मणेव निजौ भुजौ । सुजिप्रज्जी पाल्यमानावभूतां रणकर्मणौ ॥१०८८॥  
 ताभ्यां साधारणीकुर्वन्नाज्योत्पत्तिं महीपतिः । स महाव्यसने तस्मिन्सम्पन्नगुहधुरोभवत् ॥१०८९॥  
 1090 तत्पक्षा भागिकशरद्भासिमुन्मुनिमुद्रटाः । कलशाद्याथ कुशला विपक्षतोभयेभवन् ॥१०९०॥  
 भूर्भर्तुष्टकाविषये लक्षराजस्य नन्धनः । आसीत्कमलियश्चास्य संपामापेक्षरः प्रभोः ॥१०९१॥  
 प्रहार्द बलिनस्तस्य चामरध्वजशोभिन् । प्रभिन्नस्येव नागस्य हयारोहा न सेहिरे ॥१०९२॥  
 अनुजः सार्जिकः पृथ्वीपालो भ्रातुः क्षतोस्व च । पाञ्चालाः फल्गुनस्येव पार्श्वरक्षित्वमाययुः ॥१०९३॥  
 एतावन्निर्मृत्युरतै राष्ट्रेऽपि कुपितेनयत् । भूरिस्वर्णार्पणोपासैर्बोधिभिश्च महीपतिः ॥१०९४॥  
 1095 तत्र तत्राहवे सोऽपि बभ्रामासभ्रमो नृपः । उत्सवे गृहमेधीव मण्डपे मण्डपे स्वयम् ॥१०९५॥  
 तस्य हि प्यसने आसहेतुः प्राभूवपक्रमे । प्रवृद्धिं प्राप्तमभवदैर्यादाप्यथ भीमतः ॥१०९६॥  
 द्विन्यकृत्स्नमापाते मध्यपाते न तादृशम् । करक्षिप्तं यथा क्षीतं मज्जने न तथा पथः ॥१०९७॥  
 वैरितैश्च्यतमो यत्र यत्र ज्योत्स्नैश्च निर्ययौ । सितासिता च भूर्भर्तुस्तत्र तत्रास्य बाहिनी ॥१०९८॥  
 एकदा कृतसंकेतास्तुल्यमाहबमेलके । महासरितमुत्तीर्य डामरा नगरेपतन् ॥१०९९॥  
 1100 असीमनगरस्थानविभक्तकटकौ नृपः । परिमेयाश्चवारस्ताञ्चिदातः स्वयमाव्रवत् ॥११००॥  
 नम्रजङ्गमरानीकस्तेन विश्रावितो धृतिम् । हेमन्तमरुता कीर्णपर्णराशिरिवेरितः ॥११०१॥  
 प्रधानन्दः काककुलजो लोष्टशाह्यनलादयः । अन्ये च डामरानीके ख्याता भूभुजैर्हताः ॥११०२॥  
 लमामिवातानानीताञ्चाक्षः क्रूरस्य रुक्मपथम् । बहुसिजमुधण्डाला इव राजोपजीविनः ॥११०३॥  
 भयाद्रोपाद्रिमाहडा अपरे भिक्षवास्ततः । आसन्नमृत्यवोभूवन्कटकैर्वेष्टिता द्विषाम् ॥११०४॥  
 1105 यो मार्गो दुर्गमः पञ्चिणोऽपि ज्ञातुं ततः स तान् । तत्र व्यापारयामास भिक्षुर्मात्री तुरंगमात् ॥११०५॥  
 कथंचित्पक्षिणा विद्धप्रीवस्तस्यामहीन्मुहुः । पार्श्वे पृथ्वीहरो कर्ध्वं द्विषाचान्वे महाभटाः ॥११०६॥  
 वेलाद्रिभिरिवोदृतैः सिन्धौ तैर्हिपतां बले । रुद्धे गोपाचलं त्यक्त्वा तेन्यानारुहदुर्गिरीन् ॥११०७॥  
 अथोदतिष्ठद्वाभेन राजानीकस्य बाहिनी । मल्लकोष्ठस्य पश्यधक्षोभिताशेषद्विक्ता ॥११०८॥  
 अरिपृष्ठप्रहव्यधैस्तिष्ठन्स्वैर्वर्जितो बलैः । तदाशाय्यखिलैरेव हतो राजेव्यसंशयम् ॥११०९॥  
 1110 आपातं सुस्सलो राजा यावत्सत्याविसोडवान् । तावत्सावरजः प्रजिजराजगाम रणाङ्गनम् ॥१११०॥

१०८४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub> in margin; A<sub>1</sub> तेजो in text. १०९०. <sup>१</sup>) Thus A, perhaps to be emended मुद्रुजाः; cf. vii. 589.  
 १०९१. <sup>१</sup>) Emended (i.e. पाञ्चालाः); A पाञ्चाली.—<sup>२</sup>) Thus A, perhaps read with C फाल्गुन°. ११०४. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>;  
 A<sub>1</sub> शिवाय. ११०८. <sup>१</sup>) Emended; A तिष्ठ-मेव; C तिष्ठन् सुस्सेन. १११०. <sup>१</sup>) Emended with C; A प्राविज°.

आषाढबहुलाहम्बां स हयारोहमेलकः । निजशस्त्रध्वनिपञ्चसाधुबाहो महानभूत् ॥११११॥  
 ताभ्यां स शमिति युद्धे सत्तनुः ससमीरणः । दासो नभोनमस्याभ्यामिष प्रापाम्बुवृष्टिभिः ॥१११२॥  
 संधामबहले काले तार्गन्यो न कोम्पभूत् । यारुक्ख विवसो धीर्यशीटीर्यनिकषोपलः ॥१११३॥  
 भनीकिनी लाहरी सा विलम्बेनाबधाविति । तेषामुत्पाटनेच्छूनां नाभवद्दस्तमेलकः ॥१११४॥  
 भन्धोन्यस्य परिज्ञाता दिवसे तत्र संकटे । भिक्षोर्भूमिभृता शक्तिर्भूमिभर्तुष्व भिक्षुणा ॥१११५॥ 1115  
 ततो मङ्गवराज्यांस्तान्मोक्षं तत्रैव निर्दिष्टान् । क्षितिकारोपसा युद्धमेत्य पृथ्वीहरोपहीत् ॥१११६॥  
 दिगन्तराद्व्यापातो यशोराजो महीभुजा । मण्डलेभरतां भिन्ये रिपून्प्रतिजिहीर्षुणा ॥१११७॥  
 खेरीकार्ये पुरा तस्य लवन्ध्या दृष्टविक्रमाः । रणेषु मुंखमालोक्य शतशः प्रचकम्पिरे ॥१११८॥  
 कुङ्कुमालेपनच्छन्नहयादिप्रतिपत्तिदः । सर्वेषामभिनन्द्यत्वं तं राजा स्वभिवानयत् ॥१११९॥  
 शीर्षोपप्लवयाप्येन दुःस्थितः स्वास्थ्यलिप्तया । जनो बबन्ध तत्रास्यां नवचैष इवातुरः ॥११२०॥ 1120  
 ज्याषासं पञ्चचन्द्राक्ष्यं घोषाणां गर्गजन्मनाम् । नृपतिर्मल्लकोष्ठस्य प्रातिपक्ष्ये न्ययोजयत् ॥११२१॥  
 शिभुश्छुड्डाख्यया भावा पालितः स शनैः शनैः । आश्रीयमाणोनुषरैः पित्र्यैः किंचित्प्रथां ययौ ॥११२२॥  
 यशोराजानुवातेन राज्ञा जन्वेषु निर्जिताः । केचित्सत्पक्षमभजन्ममाः केचिच्च डामराः ॥११२३॥  
 सभिक्षुः प्रययौ पृथ्वीहरः स्वमुपवेशनम् । मल्लकोष्ठोन्मुखो राजा निर्जगामामरेश्वरम् ॥११२४॥  
 भवान्तरे मल्लकोष्ठो विसृज्य निशि तत्करान् । सदाशिबान्तिके भून्वां राजधानीमदाहवत् ॥११२५॥ 1125  
 पृथ्वीहरेण भूषोपि योजुमापृच्छतासकृत् । प्रज्जिसुज्जिमुखा युद्धमकुर्वन्क्षितिकातटे ॥११२६॥  
 वारं वारं लवन्ध्याः स नगरे निर्देहन्गृहान् । प्रायः भून्वत्वमनयद्वितस्तातीरमुत्तमम् ॥११२७॥  
 तत्र तत्र रणान्कुर्वन्माणसंदेहदायिनः । आजक्रामाय नृपतिर्लहरं बहलैर्बलैः ॥११२८॥  
 निःसेतुं तरतः सिन्धुं इतिमद्गन्धयुर्जले । मन्दिरं कन्दराजायास्तदीयाः समवर्तिनः ॥११२९॥  
 दरदेशं ययौ मल्लकोष्ठो राज्ञा निराकृतः । सपुत्राप्यभजच्छुद्धा प्रारोहं लहरान्तरे ॥११३०॥ 1130  
 आग्निनिधरे जप्यकेन लवन्ध्या नृपान्तिकम् । विषलाटान्तरात्तेष्व जनकश्रीवकादयः ॥११३१॥  
 लहरारब्धयतिक्रान्तनिदाघः शरदागमे । शमालां निर्धयौ राजा यशोराजान्वितस्ततः ॥११३२॥  
 भयं पृथ्वीहरासात्सैन्यं रक्षन्मनीमुषे । आजी सज्जात्मजो होम्भनामा राजद्वतो हतः ॥११३३॥  
 युद्धं सुवर्णसानूरधामभूरपुरादिषु । कुर्वन्शश्वद्वृषः प्राप पर्यायेण जयाजयौ ॥११३४॥  
 श्रीकल्याणपुराद्रङ्गं नीते पृथ्वीहरादिभिः । श्रीवके नागवहाया युधि प्रापुः प्रमापणम् ॥११३५॥ 1135  
 पौषे सुवर्णसानूरजिहन्तुं मातुरन्तकम् । टिकं स देवसरसं व्यसृजन्मूर्ध्वगलभाम् ॥११३६॥  
 स्वेन राज्ञश्च सैन्येन सहिता सा जिताहिता । अकस्मात्तत्र टिकेन निपत्य निहता युधि ॥११३७॥  
 स स्त्रीवधं व्यधात्पापी द्वितीयमपि निर्घृणः । विरोधः कौष वा तिर्बद्धलेखनस्कररक्षसाम् ॥११३८॥  
 अबलां स्वाभिनीं हन्यमानां त्यक्त्वा पलायिताः । विषं पशुपमाः शस्त्रं स्त्रीचकुर्लाहराः पुनः ॥११३९॥

१११२. \*) The text of this verse appears to be defective. १११४. \*) A विलम्बेन. ११२१. \*) Emended with C; A प्रातिपक्षे. ११२३. \*) Emended with C; A °पान्यक्ष°. ११३६. \*) Conjectural reading; A मातुरन्तिकम्. Cf. viii. 1069 R. and 1138. ११३८. \*) Emended with C; A द्वितीयादि. ११३९. \*) Emended with C; A °वितः.

- 1140 ईषत्यागागतं शय्यां भूय एवोत्थनं नृपः । हास्या मडवराज्यं स प्रययौ विजयेश्वरम् ॥११४०॥  
 महाराजतनूजानां निजा जिह्वैव दुर्जना । बभूव प्रभविष्णुत्वे व्यापदापातदुतिका ॥११४१॥  
 प्रायश्चाद्यतने काले भृत्यास्तितउवृत्तयः । दर्शयन्ति समुत्सार्य सारं दोषतुषपहम् ॥११४२॥  
 आ बाल्यात्संस्तुतास्त्रीलवचःपदभूमिभिः । निर्गौरवैर्यशोराजो राशि तस्मिन्धरज्यत ॥११४३॥  
 स दुर्जातिर्महसैन्ययुतोर्वान्तपुरस्थितः । अभजतत उत्थाय प्रतिपक्षसमाभयम् ॥११४४॥
- 1145 वैरिवक्ष्यते तस्मिन्बलैः सर्वोत्तमैः समम् । विहलो विजयक्षेत्रात्पलायिष्ठ महीपतिः ॥११४५॥  
 धियाज्यं यत्कृते सोपि सेहे प्राणाग्निरक्षिषुः । मुष्णक्षिप्रैरचण्डालप्रायैः परिभवं पथि ॥११४६॥  
 माघे पलाय्य नगरं प्रविष्टः स वथामिधे । भृत्ये श्रेष्ठार्थशङ्किष्ट स्वेषामपि तनूत्तहाम् ॥११४७॥  
 काश्मीरके जनेशे निराशो नितरां ततः । अङ्गुस्तोत्तमाङ्गेभूत्प्रज्जिपक्षे क्षमापतिः ॥११४८॥  
 मुद्रिता रुद्रपालादिपूर्वराज्यमजपथा । प्रजिज्जना विक्रमस्यागन्याश्रोहादिभिर्गुणैः ॥११४९॥
- 1150 तेनैव वर्धितामुत्र देशे विशदकीर्तिम् । कालदीरात्म्यतुष्टिता प्रतिष्ठा शस्त्रशास्त्रयोः ॥११५०॥  
 अमन्त्रयत संगम्य यशोराजस्तु भिक्षुणा । नेच्छन्ति डामरा राज्यं तत्र विक्रमशङ्किताः ॥११५१॥  
 उत्पाद्य पुनरुत्पिञ्जं साधिवानबला वयम् । राज्यं स्वयं महीश्यामो वास्यामो वा दिगन्तरम् ॥११५२॥  
 इति तैर्मन्त्रिते क्षुब्धं हतां भुत्वा दरत्पुरात् । आगत्य मल्लकोष्ठोपि प्राविशत्स्त्रोपवेशनम् ॥११५३॥  
 वर्षेयं तुस्तरः ख्यात एकादशतसंख्यया । सर्वभूतान्तकृल्लोके प्रावर्तत सुदारुणः ॥११५४॥
- 1155 वसन्ते डामराः सर्वे प्राग्बन्मार्गैर्निजैर्निजैः । आगत्य भूयो भूपालं नगरस्थञ्चवेष्टयन् ॥११५५॥  
 धीरः सुस्तलश्रेयोपि पुनरासीद्विजानिशम् । निःसीमसमरस्तोमारम्भसंरम्भमाजनम् ॥११५६॥  
 दाहलुण्ठनसंपामकर्मशौण्डैः स डामरैः । प्राग्बन्धवेभ्योप्यधिको विद्वजः पर्यवर्धत ॥११५७॥  
 महासरिष्ये निर्निरोधे तद्युधिविषयः । नगरं ते यशोराजभिक्षुपृथ्वीहरादयः ॥११५८॥  
 ततः कतिपुच्छिषुडाहेषु यानेषु संगरे । निजेनैव यशोराजः परकीयभमादतः ॥११५९॥
- 1160 कय्यात्मजेन हि समं विजयाख्येन सादिना । सौस्तलेन तु संपामे परावृत्तीः प्रदर्शयन् ॥११६०॥  
 विप्रलब्धैः सर्वार्थकवचावेक्षणाक्षिजैः । भूलायुधिमिरुहामैः भूलापातैरहन्यत ॥११६१॥  
 भिक्षो राज्यं समर्थोयं दातुं हन्तुं ततश्च नः । भीत्वा तैर्डामरैरेव स घातित इति भुविः ॥११६२॥  
 यथैव तेन विश्वस्तः स्वामी श्रोहेण वञ्चितः । तथैव प्राप विश्वस्तः क्षिपमेव वर्धं मृधे ॥११६३॥  
 पृथ्वीहरस्तत्र तत्र योधवित्वाय डामरान् । क्षिप्तिकारोपसा भूयोभ्येत्य संप्राममप्रहीत् ॥११६४॥
- 1165 तत्राधिष्ठानयोधानां भिक्षुपक्षोपजीविनाम् । पौरुषं स्वपरोत्कर्षपरिभावि व्यभाव्यत ॥११६५॥  
 बह्मिष्ठानमहायोधसंहाराद्यैरुपद्रवैः । एकमेकमहस्तत्रानेहस्यासीद्भयावहम् ॥११६६॥  
 अतपत्तरणिस्तीक्ष्णमभीक्ष्णं भूरकम्पत । ववुर्मुमाद्रीन्भञ्जन्तो महोत्पातप्रभञ्जनाः ॥११६७॥  
 पथनोत्थापितैः पाञ्चकूटैर्दधे मदोद्धतैः । व्योसि प्रोत्तम्भनस्तम्भभङ्गिर्निर्घातदारिते ॥११६८॥

११४८. <sup>1</sup>) A काश्मीरिके.—<sup>2</sup>) Emended; A निराशे. ११५१. <sup>1</sup>) Emended with C; A °नितोत्पिञ्जं. ११५७. <sup>1</sup>) Thus corr. by A, from A, — — — भूत. ११६८. <sup>1</sup>) Thus A; G महोद्धतैः.

ज्यैष्ठस्य भुङ्क्तेकादृशां प्रवृत्तेषु महारणे । काष्ठीले डामरा वह्निमेकस्मिन्प्रवृत्तुर्गृहे ॥११६९॥  
 सोमिर्वा माहृतोद्भूतः प्रसरन्वैद्युतोद्य वा । जज्वालैकपदे कृत्वा नगरं निरवयहः ॥११७०॥ 1170  
 दृष्टस्तदानीमेतावद्गजम्बूह इवापतन् । माक्षिकस्वामिनो धूमो बृहत्सेतो यदुत्थितः ॥११७१॥  
 अभेन्द्रदेवीभवनविहारं सहसागमत् । ततो नगरमुज्ज्वालं क्षणात्सर्वमवदयत् ॥११७२॥  
 न भूमिर्न दिशो न यौधूमध्वान्ते व्यभाव्यत । हुङ्कुकामुखचर्माभो दृष्ट्यादृष्टयोभवद्रविः ॥११७३॥  
 धुमान्धकारसंच्छन्नास्ततः प्रज्वलताग्निना । अपुनर्दर्शनायेव मुहुराविष्कृता गृहाः ॥११७४॥  
 वितस्तादृश्यतोज्ज्वालवेदमाश्लिष्टतद्वया । रक्ताक्तोमयधारेव कृतान्तस्यासिक्करी ॥११७५॥ 1175  
 ब्रह्माण्डोर्ध्वकवाटान्तसंस्पर्शात्पतितोज्ज्वलैः । ज्वालाकलापैः संवृद्धैर्मच्छन्नवनावितम् ॥११७६॥  
 उद्यावचैर्युतो ज्वालाभृङ्गैर्हेमाद्रिसंनिभः । वह्निधूमच्छलान्मूर्ध्नि बभाराम्बुधरावलिम् ॥११७७॥  
 आविर्भवन्तो ज्वालाभ्यो गृहाश्चक्रुर्मुहूर्मुहः । अदग्धा एतं इत्याशां त्रिमुग्धगृहमेधिनाम् ॥११७८॥  
 ज्वलितैस्तापितमला वितस्ता पतितैर्गृहैः । और्वोष्मवेदनाक्लेशं विवेद सरितां प्रभोः ॥११७९॥  
 दीपपक्षैः खगैः साकं ज्वलिता बालपल्लवाः । उद्यानकुम्भषण्डानां व्योमोज्ज्वलनमावधुः ॥११८०॥ 1180  
 छुधासिताः क्षुरगृहा ज्वालासंवलिता व्यधुः । क्षयसंध्याम्बुदासिष्टहिमाद्रिशिखरभ्रमम् ॥११८१॥  
 मज्जनावासनैस्तेतुकदम्बैः श्लोषशङ्कया । अपास्तैर्नगरस्यान्तर्धनुर्न्योपि भून्वयताम् ॥११८२॥  
 किमन्यन्मउदेदौकैर्गृहाङ्गादित्रिजितम् । नगरं क्षणमात्रेण दग्धारण्यमजायत ॥११८३॥  
 लोष्टावशेषे नगरे धूमदयामो निरास्पदः । उच्चैरेको बृहद्बुद्धो दृष्टो दग्धकुम्भोपमः ॥११८४॥  
 सैन्येषु ज्वलितावासत्राणाय चलितेष्वथ । शतमात्रेण योधानां युतो भूभृदजायत ॥११८५॥ 1185  
 पारं गन्तुं वितस्तायाश्चिञ्चसेतुं तमक्षमम् । लम्परन्ध्रा त्रिषोऽनन्ता निहन्तुं पर्यवारयन् ॥११८६॥  
 पुरं दग्धं स्वमुत्सन्नं प्रजा नष्टाथ चिन्तयन् । आसन्नं मरणं राजा निर्धिणो बह्वमन्यत ॥११८७॥  
 प्रस्थाकुम्भं तं प्रत्यङ्मुखमाशङ्क्य बिभ्रुतम् । संक्षितोन्वैः कमलियः क देवेत्यब्रवीद्वचः ॥११८८॥  
 संरम्भस्मितविद्योति चन्दनोल्लेखमाननम् । परिवर्त्य निवृद्धाधो धीरः स तमभाषत ॥११८९॥  
 तदथ करवै भूमेः कृते हर्म्मीरसंगरे । चकार राजा भिड्जो वत्सोभिमानी पितामहः ॥११९०॥ 1190  
 कुतस्स्योष्वेष दायादो यद्वातास्माकमस्मि वा । स हर्षदेवोपह्वयः कार्यशेषं पलायितः ॥११९१॥  
 को नाम मानिनां पङ्क्तौ प्रविष्टोन्ते निजां भुवम् । असिक्तां स्वाङ्गरक्ताक्तां व्याघ्रः कृत्स्निमिवोज्जति ॥११९२॥  
 इत्युक्तोदञ्चयन्वल्गामुत्क्षिपाममुखं हयम् । संस्पृष्टमिच्छुः पाणिभ्यां कृपाणमुदनामयत् ॥११९३॥  
 ततो निगूढं वल्गायां वाजिनं लवराजजः । कवे भृष्टेषु सत्स्वमे प्रवेशार्हं न भूभुजः ॥११९४॥  
 प्रहारविरूढस्तिष्ठन्गृहादेकोभ्युपाययौ । संकटे तत्र भूभर्तुः पृथ्वीपालोन्तिकं परम् ॥११९५॥ 1195  
 कौलपुत्र्यं स्तुवंस्तस्व वास्तव्यादेव भूपतिः । स्वस्यात्मनिष्क्रयां मेने सेवाविष्कृत्युपक्रियाम् ॥११९६॥

११७९. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from 'पतत्. ११७८. <sup>२</sup>) Emended with C; A 'भवन्वो.—<sup>३</sup>) Emended; A वत्.  
 ११७९. <sup>४</sup>) Emended with C; A ज्वलितैः. ११८०. <sup>५</sup>) Emended; A स्वमुत्सन्नं. ११९१. <sup>६</sup>) Emended with C; A कुतस्स्योष्वेष;  
 doubtful. ११९२. <sup>७</sup>) Emended with C; A स्वाङ्गरक्तां. ११९३. <sup>८</sup>) Emended; A सम्प्रवृत्तिः; cf. viii. 1528  
 ११९५. <sup>९</sup>) Emended with C; A निगूढं. ११९६. <sup>१०</sup>) Emended with C; A स्वस्यात्मनिष्क्रयां.



- अथ स्थितास्त्रिभिर्वहिरहितास्तोकिरञ्जशरान् । हन्तुं वागेन ते घोषाः सर्वे बाहवदुर्महाः ॥११९७॥  
 स प्रेरयन् गुरगं दैवान्तस्य च तारुणः । सहज्जाण्यपि भूरीणि व्यधीयन्त विरोधिनाम् ॥११९८॥  
 अल्पसैन्यो द्विषत्स्वज्जमण्डलप्रतिबिम्बितः । नृपः साहायकायातश्चिररूप इवाबभौ ॥११९९॥  
 1200 कलविङ्गानिव ह्येनः कुरङ्गानिव केसरी । एको<sup>१</sup> व्यव्राधयद्गुरीनरीन्सुस्सलभूपतिः ॥१२००॥  
 निपत्य पत्नीबुन्धानान्पुरामाण्यपि वाजिनाम् । प्राहरंस्ते हवारोहा व्यूहव्याहरंरहसः ॥१२०१॥  
 विम्बितज्वलनज्वालाः सर्वे एव महाभटाः । हन्तव्याश्च हताभासज्जलोत्तोरुणा इव ॥१२०२॥  
 स द्विषां कदमं कृत्वा दिनस्यान्ते न्यवर्तत । बाष्पायमाणोस्तकाशं<sup>२</sup> हव्याशेनोज्झितं पुरम् ॥१२०३॥  
 तारुण्यजिते तस्मिन्नुद्याशागौरवं द्विषः । स चौज्जीवमणीयस्य विनाशाज्जीवितावरम् ॥१२०४॥  
 1205 जामन्वपथलंस्तित्थन्वज्रभक्ष्य सोरिभिः । निर्गच्छन्तियमाहूतो न कैवल्योपमीक्षितः ॥१२०५॥  
 वल्लिनिर्दग्धसर्वाक्षसंभारे मण्डलेखिते । दुःसहः सहसैवाथ घोरो दुर्मित्त आययौ ॥१२०६॥  
 दीर्घविग्रहसंक्षीणसंचया डामरैर्वहिः । वल्लभोत्पलयो दृढसंचारा दग्धमन्दिराः ॥१२०७॥  
 भनामुबन्धो विधुरे राशि राजकुलाङ्गनम् । दुर्मित्ते तत्र सामन्ता अपि क्षिप्रं विपेदिरे ॥१२०८॥  
 वल्लिनिष्ठयुतशेषाणि वेष्टमान्यन्नामिलाविभिः । बुभुक्षार्तैर्जनैर्देवो ददाहामिदिने दिने ॥१२०९॥  
 1210 सरितां सेतवो वारिसंसेकोच्छ्वनविधैः । दुर्गन्धाः कुणपै दृढप्राणैस्तीर्णास्तदा जनैः ॥१२१०॥  
 निर्मासनरकङ्कालकपालशकलाकुला । उवाह सर्वतः श्वेता क्षितिः कापालिकघतम् ॥१२११॥  
 कृच्छ्रसंचारिणोर्कांशुदयामक्षामोक्षविग्रहाः । व्यभाष्यन्त बुभुक्षार्ता दग्धस्याणुनिभा जनाः ॥१२१२॥  
 अथ प्रबन्धयुद्धेन दिनेः कापीषुणा क्षतः । पृथ्वीहरो मृत इति भुतिर्मिथ्यैव पश्ये ॥१२१३॥  
 गाढप्रहारविषयो तस्मिन्प्रच्छादिते जनैः । तां वार्तां भुतवाञ्छाया ननन्दायुद्ध चोद्धतम् ॥१२१४॥  
 1215 धीरेण पुंशली व्याजौत्सुक्यसंदर्शनेन तम् । जयभीर्लोभयन्त्यासीन्न तु भेजे समुत्सुकम् ॥१२१५॥  
 एकान्तवामददयो विधिरानुकूल्यं मिथ्या प्रदर्श्य विशिनष्ट्यनुबन्धि दुःखम् ।  
 अन्धीकरोति भृशमभ्रमणं ज्वलन्तं भास्वन्महौषधिभिदे प्रकटय्य वचम् ॥१२१६॥  
 दीर्घदुःखानुभूत्यन्ते यदीयागमनोत्सवम् । तपःफलमिव हमाभृत्काङ्क्षासीन्मनोरथैः ॥१२१७॥  
 वास्तव्येनाम्बितं प्रेम गौरवेण प्रियं वचः । औचित्येन च दाक्षिण्यं सापत्यमिव या दधे ॥१२१८॥  
 तस्योपकरणीभूतविभूतिर्गृहिणी प्रिया । तस्मिन्काले महादेवी विपेदे मेघमञ्जरी ॥१२१९॥तिलकम्॥  
 1220 विनोदभून्यनिर्विण्णलोकयात्रं जगद्दिन् । माणै राज्येन वा कृत्यं न स किञ्चिन्निरैक्षत ॥१२२०॥  
 सा भर्तुर्व्यसनोदन्तैः कृशा काश्मीरिसंमुखी । औत्सुक्यात्तयात्रासीच्छ्रान्ता फुल्लपुरात्मिके ॥१२२१॥  
 पूर्वं तद्दर्शनाशाया दुर्धार्तायास्ततोतिथिः । भवन्नतोधिकं राजा दुःखावेगेन पस्पृशे ॥१२२२॥  
 राज्ञीमज्ञातपारुष्यतयादूषितमक्तयः । अनुसलुधतज्जस्ताः परिवारवरस्त्रिवः ॥१२२३॥  
 अग्रस्यक्षे क्षयेष्यस्या भक्तयुद्धिक्तत्वमत्यजन् । तेजो नामाभवत्सहो वन्धो भृत्यान्तरेधिकम् ॥१२२४॥  
 1225 स द्यसनिहितोन्यस्मिन्नज्ञायातो निजं शिरः । तद्धितोपान्तकडेन भङ्क्ता पाष्णाविशद्वदीम् ॥१२२५॥

११९७—११९८. <sup>१</sup>) The text in these two verses appears to be corrupt or incomplete. १२०३. <sup>२</sup>) Thus A. १२०४. <sup>३</sup>) Emended; A प्रपे. १२११. <sup>४</sup>) Emended with C; A कुला. १२११. <sup>५</sup>) A<sub>1</sub> writes here इ instead of तिलकम्. १२२०. <sup>६</sup>) एव supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>.

आहवाहानसंरम्भैः शोकविस्मृतिकारिणः । राक्षो द्विषः कार्यवशादुपकारित्वमाययुः ॥१२२६॥  
 स राज्यमथ निक्षेपुकामो निर्भिण्णमानसः । व्युत्क्रान्तशैशवं पुत्रनान्ध्र्ये लोहरात्रलात् ॥१२२७॥  
 मण्डलेभरतां प्रज्जोर्भानृष्यं भागिकाभिधम् । नीत्वा च गुप्तिमकरोल्लोहरे कोशदेशयोः ॥१२२८॥  
 वराहमूलं संप्राप्तमपायातः प्रियं हृतम् । आश्लिष्य विषयो राजा बभूवानन्दशोकयोः ॥१२२९॥  
 राजसूनुस्तिभिर्भैरवैः परयायातः स्वमण्डलम् । स पश्यन्पितरं चान्तरक्षुस्थितमतप्यत ॥१२३०॥ 1230  
 खेदनस्नानो लोष्टावशेषं सौविशस्तपुरम् । अम्बुलम्बाम्बुदो दाघनिर्देशमिव काननम् ॥१२३१॥  
 राज्येभ्यश्चिच्छेदावाहस्याद्येष्टि जनकोय तम् । अश्वदीप्राज्यतन्त्रं च कृत्स्नमुक्ताकुगदः ॥१२३२॥  
 भ्रान्ताः पितृपितृव्यास्ते न यां बोद्धुमशक्नुवन् । धुरमुदह तां वीर स्वयि भारोयमपितः ॥१२३३॥  
 साक्षाज्यप्रक्रियामात्रपात्रं पुत्रं नृपो व्यधात् । न त्वार्पिपदधीकारं तस्मिन्दैवविमोहितः ॥१२३४॥  
 अभिवेकविभागेव राजसूतोः शर्म ययुः । पुरोपरोधावमाहस्याधिचौराद्युपद्रवाः ॥१२३५॥ 1235  
 संपन्नसत्या च तथा देवी संबवृते मही । दुर्मिक्षं भात्रणे मासि ययावत्प्रशमं ययौ ॥१२३६॥  
 अत्रान्तरे सिंहदेवो रणे कुर्वन्नरिष्यम् । कर्णेजपैर्जनयितुर्द्रोघायमिति सूचितः ॥१२३७॥  
 क्रीपादविमृशस्त्वं स बन्धुं तं व्यसर्जयत् । कट्यात्मनं राजसूनुस्तत् प्रागेव बुद्धवान् ॥१२३८॥  
 कोपस्मितोत्कटस्यामे स तस्याप्रतिभोभवत् । निनाय रक्षामात्रेण पार्थिवज्ञानमोघताम् ॥१२३९॥  
 अभुक्तवान्मनस्तापात्प्रत्ययोत्पन्नये पितुः । साकं तेन हृतोन्मेष्युर्गन्तुं प्रावर्ततामृतिकम् ॥१२४०॥ 1240  
 आक्षेपुं शङ्कितोशक्य इति मत्वा स मन्त्रिभिः । मार्गादयवर्तयत तं पिता मिथ्या प्रसादयन् ॥१२४१॥  
 अन्तस्तु निधिकायेति प्रविद्यानर्कितागमः । बद्धैर्न स्थापयिष्यामि कारायामिति सोनिशम् ॥१२४२॥  
 धिमाज्यं यस्कृते पुत्राः पितरभेतेतरम् । शङ्कमाना न कुत्रापि ह्रस्वं रात्रिषु शेरते ॥१२४३॥  
 पुत्रपत्नीसुहृद्भृत्या येषां शङ्कानिकेतनम् । विलम्भभूर्भूपतीनां कस्तेषामिति वेत्ति कः ॥१२४४॥  
 साह्याभिधानप्रख्यातकुपामोषान्तवासिनः । खलुपातस्य तनयः स्थानकाख्यस्य कस्यचित् ॥१२४५॥ 1245  
 शैशवे पाभ्युपान्धेन वर्धितो क्षामरोद्भवैः । गृहीतशस्त्रस्तज्जित्यं क्रमाद्विकस्य लब्धवान् ॥१२४६॥  
 प्रथमाश्वात्प्रभृत्यास्तदूत्यो भूभर्तुराप्रताम् । प्रययावुत्पलौ नाम वैरिविच्छेदमिच्छता ॥१२४७॥  
 स हि भिक्षाचरं टिकमय व्यापादयेत्यमुम् । अगाहाङ्गीकृतैश्चर्यदानष्टिकोपवेशने ॥१२४८॥  
 कृतप्रतिश्रवं तस्मिन्नर्थे तं च महर्द्धिभिः । दानैरुपाचरन्नृपतिनाम्नाप्ययोजयत् ॥१२४९॥  
 भोगलोभप्रभुदोहचिन्तादोलायमानधीः । स कार्यं परिहार्यं वा न कृत्यं निश्चिकाय तत् ॥१२५०॥ 1250  
 प्राप्सोष्टापत्यमवान्मस्तद्वधूः कार्यतो नृपः । तत्तच्च प्राहिणोत्तस्यै पितेव प्रसवोचितम् ॥१२५१॥  
 सा तस्यास्त्युपचारस्य कारणं परिशङ्किता । पतिं पश्यन् निर्बन्धात्सोपि तस्यै व्यवर्णयत् ॥१२५२॥  
 न कार्यः स्वामिने द्रोहः कृते वास्मिन्स सुस्तलः । स्वामेव शनकैर्द्वेष्टाहोऽप्ययमिति चिन्तयन् ॥१२५३॥  
 वरं स एव विश्वास्य व्यापादयन्नेव । भवेत्तै स्वामिपुत्रादिकुटुम्बं स्याद्विभूतिभाक् ॥१२५४॥

१२३८. <sup>1</sup>) A 'विश्व'—<sup>2</sup>) Emended; A बन्धु. १२४४. <sup>1</sup>) Thus A. १२५१. <sup>1</sup>) Emended with C; A प्राहिणो.

- 1255 भार्ययेति प्रेथमाणः स विषयविपर्यये । टिक्कं विहितवृत्तान्तं कृत्वा बडोषमः कृतः ॥१२५५॥  
 गतागताभि कुर्वाणे बुधुक्षावप पार्थिवः । स पुत्र इव विश्वासं ययौ देवविमोहितः ॥१२५६॥  
 विपर्यस्ता मतिः पुत्रे विश्वासो वैरिसंभिते । जायते क्षीणभाग्यानां को नाम न विपर्ययः ॥१२५७॥  
 वैधेयैः स्वार्थलोभान्धैर्वैदान्यसमागमः । सरपोपद्रवः सौत्रलुण्पैरिव न चिन्त्यते ॥१२५८॥  
 तं पीडितं प्रजिज्जना च राक्षा चावनतिं ततः । उत्पलोकारयट्टिकं नीर्विं चाशपयच्छतम् ॥१२५९॥
- 1260 राजाद्य देवसरसं जितं संत्यज्य कार्तिके । बाह्काण्यमगाहामं खेरीविषयवर्तिनम् ॥१२६०॥  
 स कल्याणपुराभ्यर्णे रणैस्तैस्तैर्विलक्षताम् । भिक्षुकोष्ठेश्वरमुखानपि निन्द्ये महाभटान् ॥१२६१॥  
 मध्याह्निक्षाचरादीनां सुज्जिः काककुलोद्भवम् । जीवपादं महावीरं युधि जपाह शोभकम् ॥१२६२॥  
 भवकीयस्य हृत्वादौ विजयस्य पराभवम् । भुभुजा तद्वहा दग्धाः कल्याणपुरवर्तिनः ॥१२६३॥  
 दग्धे बडोसके भिक्षाचरो नष्टाभवो व्यधात् । त्यक्त्वा तां क्षमां शमालायां पामे काकरुहे स्थितिम् ॥१२६४॥
- 1265 अमुजो भवकीयस्य विजयस्य भयावृणम् । संभितस्तेन तूयेण बद्धा कारागृहेषितः ॥१२६५॥  
 भूरितैस्यानुगं भूरपुरे विन्यस्य रिक्कणम् । आस्कन्दाशङ्किनीं राजा चक्रे राजपुरीमपि ॥१२६६॥  
 इत्थमुपगृह्या वृत्त्या खण्डितोऽण्डडामरः । स्तोकावशेषं सोपहयत्कर्तव्यमरिनिर्जयम् ॥१२६७॥  
 भिक्षाचरो लवण्याश्च शक्तिसयमुपागताः । विदेशगमनं भीता रिपौ बलिनि मेनिरे ॥१२६८॥  
 किमप्यभग्यावतारैर्भिक्षुपक्षजुषां यतः । जीवतामप्यनुल्लासाभिर्निवृत्तमित्राययौ ॥१२६९॥
- 1270 स सोमपालकौटिल्यं स्मरन्कुयीं हिमात्यये । हमशानोर्वीं राजपुरीमिति ध्यायन्त्यवर्तत ॥१२७०॥  
 शान्तमावस्वदेशोर्वीविप्रवस्य महीपतेः । तस्यार्णवान्तक्रमणप्रतीतिः समभाष्यत ॥१२७१॥  
 शतैकीयो बोधशिष्टो विप्रवसपिते जने । वर्षं वर्षं स तद्वाज्ये युगवीर्यं त्वमन्यत ॥१२७२॥  
 भद्रत्ववासदारिद्र्यापिनाशादिवैश्वर्यैः । स राज्यकालः सर्वस्य परितापावहो यभूत् ॥१२७३॥  
 नरः पौरुषनैर्दुर्गशङ्कतेन करोति किम् । विभातृवृत्तिवैचित्र्यपराधीनाद्य सिद्धिषु ॥१२७४॥  
 पुरोभूतं केचित्परिहरति राशिं तम इव व्यतीते कस्मिंश्चिदरिख विवृत्त्यास्यति वृशम् ।
- 1275 स्वमुल्लङ्घ्यासन्नं कचन नृपतिं बर्दुर इव क्रमेत्लघुर्दृष्टः स्फुटमिति गतीनामनियमः ॥१२७५॥  
 विश्वासनिहतास्त्रिजुबलादीन्पुरावसत् । नित्यं विक्रोशशक्नो यः पुराविज्ञो निशम्य च ॥१२७६॥  
 विदूरधादिवृत्तान्तं नादात्केलिक्षणे बुधम् । स्त्रीषु संभुज्यमानाद्यं विश्वासविशदां वृशम् ॥१२७७॥  
 स बन्धाविषं निर्बन्धादिशश्चास यदुत्पले । तत्र संभाव्यते केन दैवादन्यो विमोहकृत् ॥१२७८॥  
 टिक्कादयो भूमिपतेः सुज्जेर्वाग्न्यतरे हते । त्वां तुल्यकार्यकर्तारं विद्या इत्युचुरुत्पलम् ॥१२७९॥
- 1280 सुज्जिर्न व्यथसीत्तस्मिन्स जिवांश्चस्तु भूभुजम् । तत्र तत्राभवत्सज्जः प्रसङ्गं नासदत्पुनः ॥१२८०॥  
 प्रतिभुतविलम्बेन समन्वोरध भूपतेः । प्रत्ययोत्पत्तये देवसरसाम्नीविमात्मजम् ॥१२८१॥

१२५८. <sup>१</sup>) A, gloss सरपा मधुनक्षिका (Amara. ii. 5. 26). १२६२. <sup>१</sup>) Emended; A सुज्जि. १२६५. <sup>१</sup>) A बडोसके; perhaps read बडोसके. Cf. बडोसः viii. 1206.—<sup>२</sup>) Emended with C; A स्थितं. १२७१. <sup>१</sup>) The last two pādas have become in A partly illegible by an ink blot and have been repeated in the margin by the same hand which supplemented the gloss to i. 110. १२७४. <sup>१</sup>) Emended with C; A वैचित्र्य. १२७७. <sup>१</sup>) Emended with C; A विदूरधा. —<sup>२</sup>) Emended; A नामास्वाविश्वास. १२७९. <sup>१</sup>) Emended; A न्यतने.

व्याघ्रमशस्तराजार्दीस्तीक्ष्णांश्चात्मसमान्परां । आदाय कार्यमेतैर्मे सिधेदित्युक्तवाच्यम् ॥१२८२॥  
 उचिष्योचिष्य सेवाभ्यो गृहीतैः साहसक्षमैः । शतैः समं विचतुरैः पत्नीनामेकदा ययौ ॥१२८३॥ तिलकम् ॥  
 समयाभ्येधिणो हन्तुस्तस्यासन्नस्य सर्वदा । मियाहारादिशनेन हन्तान्तःप्रीतिकार्यभूत् ॥१२८४॥  
 तुरगं बन्दुराश्वकवर्त्योऽयं नगरस्थितम् । अस्वस्थमुत्तावितुं तुरगव्यसनी नृपः ॥१२८५॥ 1295  
 स लक्ष्मकपतीहारकप्यात्ममनुखाभिजान् । पार्थाद्विषुष्यानासीत्क्षणे तस्मिन्मितानुगः ॥१२८६॥  
 शृङ्गारो लक्ष्मकापत्वं निशम्यात्रैर्निवेदिवम् । व्यधाच्छ्रुतिपथे राक्षस्तदुत्पलचिकीर्षितम् ॥१२८७॥  
 विदजे बन्धुभीर्दृष्टिं सारम्भेऽपि संभवेत् । आसन्नजीवितान्तस्य जन्तोः सूनापशोरिव ॥१२८८॥  
 स शपो गान्धार्यास्तदपि सख्यो भाषितमृषेस्त उत्पाताक्षुः स्वमपि तदमौनं प्रकटयत् ।  
 कुलान्तं तज्जाणात्सममकृतं वैकुण्ठमपि तद्विद्वज्ज्यम्यत्वं क इव भवितव्यस्य कुहताम् ॥१२८९॥  
 मिथैतदित्यभिहित्य क्षितिपालः प्रदर्शयन् । तमकुल्योत्पलार्दींस्तानधस्थानेधमब्रवीत् ॥१२९०॥ 1290  
 श्रोत्रुः हतोभवशोगादनिच्छन्स्वास्थ्यमेव मे । त्वां हुडमुत्पलाचष्टे स्वेनाभ्यैर्वाद्य चोदितः ॥१२९१॥  
 ते जादयन्तः स्मेरास्या भाष्टर्येन भववैकुतम् । वक्ति देवीं यदस्माभिर्वाच्यमित्येवमूचिरे ॥१२९२॥  
 निर्वातेष्वथ तेष्वीषस्ताशङ्क इव निधतान् । हाः स्वेनाकारयद्भिन्नान्तिके मुख्यशस्त्रिणः ॥१२९३॥  
 उन्मवाध किमप्यासीद्भिन्नः स चिन्तयन् । साक्षुध न रतिं लेभे नृत्तगीतादिदर्शने ॥१२९४॥  
 मेने वैदेशिकपायानामानपि भूतधमः । पुण्यक्षये विपतिपुर्वैमानिक इवाम्बरात् ॥१२९५॥ 1295  
 राजान्तरङ्गाः साशङ्काः प्रभौ शाठ्येन मोहिते । पूतकारमैच्छन्दातारमन्यं केचिदचेतनाः ॥१२९६॥  
 अयमेव स कालस्य बलात्कबलनप्रदः । विदन्तोपि वशयाम्ति जन्तवः कृत्यमूढताम् ॥१२९७॥  
 सर्वान्तरक्षणेऽप्यस्तचक्षुषो दिवसद्वयम् । उत्पलाद्याथ साशङ्काः कथमप्यत्यवाहयन् ॥१२९८॥  
 रहः क्षणप्रार्थितस्तृतीयेह्यक्षयवृषः । कात्वा प्रत्यये तद्युयं भोक्तुं यात मुहुर्गृहम् ॥१२९९॥  
 देवतार्चनपर्यन्तमवसायाह्निकं विधिम् । आजुहोत्योत्पलं दूतैर्मध्याह्नेय रहःस्थितः ॥१३००॥ 1300  
 कार्यसिद्धिं भदधानो वैजय्याहाजसधनः । राक्षोभ्यर्णं स साशङ्क हाः स्वदंष्ट्रानुगोविशत् ॥१३०१॥  
 प्रावेशयद्वादि रुद्धं व्याघ्रं तदनुजं नृपः । शेषाणामपि भूत्वानामाश्विदेश वदिःस्थितिम् ॥१३०२॥  
 तिलम्बमानेष्वाम्रेषु केषुचिस्तरुषो वचः । सत्यं तस्योद्ययावास्तां सोऽत्र श्रोत्रा य इत्यपि ॥१३०३॥  
 ताम्बूलहायकः प्रौढवयास्तेनावशेषितः । सांभिविपहिको विद्वाज्जाह्निलश्चान्तिके भरम् ॥१३०४॥  
 दूतो टिक्कस्यार्घदेवतित्यवैश्यामिधावुभौ । तत्र प्रसङ्गदासातामडातोत्पलसंविदौ ॥१३०५॥ 1305  
 वाडौस्तः सुखंराजाद्यो डामगो भिक्षुसंमतः । प्रयास्यति प्रभोर्दृष्ट्वा पादौ तत्कार्यसिद्धये ॥१३०६॥  
 इत्युक्तवांस्तेष्वहः स तं नृपं नातिदूरगम् । ससैन्यं डामरं चक्रे स्वस्य बाणार्थमुत्पलः ॥१३०७॥  
 तथा चैनं तस्मिन्नासं कृत्यमस्त्यमुनेति च । उक्त्वा प्रशस्तंराजं तं पार्श्वे प्रावेशयद्गतम् ॥१३०८॥  
 मविष्टो निर्जेनं बाणमाकलयन् स मण्डपम् । अलक्ष्यमाणव्यापारो हारमर्गतं व्यधात् ॥१३०९॥

१२८२. <sup>1</sup>) Emended; A "मस्यसामान्यम्. १२८३. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> writes here ३ instead of तिलकम्. १२८६. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A<sub>2</sub> पञ्चक. —  
<sup>2</sup>) वा supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>2</sub>. १२८९. <sup>1</sup>) Emended; A प्रकटयन्. १२९१. <sup>1</sup>) Emended; A वास्य.  
 १२९५. <sup>1</sup>) Emended; A "स्वायदेवसिद्धये". Cf. viii. 1543. १३०५. <sup>1</sup>) A वाडौस्तः perhaps read वाडौस्तः. Cf. वडौस्तके  
 viii. 1264. — <sup>2</sup>) A सुखं. १३०७. <sup>1</sup>) A डामरं.

- 1310 आनार्द्रकेशं शीतालुतया माषारजिष्ठितम् । कृत्वा कृत्स्नं वपुः कृष्टशस्त्रीकं विष्टरोपरि ॥१३१०॥  
 आसीनं धीक्ष्य नृपतिं प्रसङ्गो मेहशो भवेत् । विशिष्टं कुष्ठं भुभर्तुरिस्थुचे व्याघ्र उत्पलम् ॥१३११॥  
 स तथा संज्ञया व्ययः पादप्रणतिकैतवान् । राजोममेत्य तच्छस्त्रीं विष्टरस्थामपावदत् ॥१३१२॥  
 त्रिकोशां चाकरोत्पदयस्तां तयोद्गान्तलोचनः । प्राह स्म हा धिक् द्वे इति यावच्चो नृपः ॥१३१३॥  
 ग्राहस्त्यधमं तावत्सव्ये पार्श्वे तथैव सः । तस्य प्रदास्ताराजेन मूर्धनि पदतं ततः ॥१३१४॥ कुम्भम् ॥
- 1315 व्याघ्रेणाय क्षतं वक्षस्ताभ्यामेवासकृत्तदा । पदतं तत्र स पुनः ग्राहस्त्य विरुत्पलः ॥१३१५॥  
 पूर्वथैव पदस्या हि छिन्नपार्श्वस्थिमालया । मेने कृष्टान्तशस्त्रीकं स तं शोषितजीवितम् ॥१३१६॥  
 गत्वा तमेरिं पूस्कर्तुमिच्छन्व्याघ्रेण राहिलः । पृष्ठे कृतावतिर्हिवा मालिका नोजितोद्यमिः ॥१३१७॥  
 ताम्बूलदायकस्त्यक्त्वा कङ्गुलोत्थज्जको व्रजन् । दीनो निभेभ्यः कारुण्यादुत्पलेनैव रक्षितः ॥१३१८॥  
 भन्तः समुत्थिते क्षेमे बाह्यमण्डपवर्तिभिः । टिक्कायैः कृता लुण्ठिर्द्रोहगृहीतदायुधिः ॥१३१९॥
- 1320 उत्पलो निहतो राज्ञेस्त्यवेत्य कटकस्थितैः । बहिःस्थान्दहन्यमानान्स्वान्तमाश्रयितुं ततः ॥१३२०॥  
 रक्षाद्रैशस्त्रं संवर्धय तमेरेवपुरुत्पलः । ऊचे मया हतो राजा न त्याज्या तच्चमुरिति ॥१३२१॥  
 तच्छ्रुत्वा दुःश्रमं राजभृत्याः कापि भयाद्ययुः । द्रोहानुगास्त्वङ्गनान्तर्लभोक्तासा व्यधुः स्थितिम् ॥१३२२॥  
 निर्घान्तो मण्डपासीक्षणा निजघुर्नागकाभिधम् । द्वारात्पविष्टं निष्कृष्टकृपाणीकं नृपालुगम् ॥१३२३॥  
 भूपालशय्यापालस्य त्रैलोक्याख्यस्य सेवकः । निन्दन्द्रोहं टिक्कायैर्द्रोःस्थैको विप्रादितः ॥१३२४॥
- 1325 उल्लङ्घ्य नष्टस्त्वानां मध्ये राजानुजीविनाम् । सखिटासिं धावन्तं भावुकान्धयभूषणम् ॥१३२५॥  
 दृष्ट्वा सहजपालाख्यं पार्श्वदारेण निर्वयुः । तीक्ष्णाः स स्वपतङ्गमौ तद्वृत्त्यपदतिक्षतः ॥१३२६॥  
 जाते कुकीर्तिकातुष्यपात्रे राजात्मजव्रजे । वैलक्ष्यसालनं सिद्धं तस्य स्वक्षतजैः परम् ॥१३२७॥  
 हतो दौशिकसंवादिदेहो राजात्मभजमात् । विहान्निजन्मा नोनाख्यस्तीक्ष्णपक्षैः पुरो गतः ॥१३२८॥  
 अक्षतान्मज्जतो वीक्ष्य तीक्ष्णान्पामान्तरौन्मुखान् । चित्रार्पिता इय क्रोधाक्षधावन्केपि शस्त्रिणः ॥१३२९॥
- 1330 राजवह्या महीपालमीतिपात्रमथाययुः । स्थगयन्तोद्गमं स्थूलकाया जनविर्जितम् ॥१३३०॥  
 तांस्तान्कापुरुषान्हर्षदेवोदन्तात्प्रभृत्यलम् । स्मृत्वा च कीर्तयित्वा च कृतभारमहा इय ॥१३३१॥  
 जाता दुष्कृतसंरपशीस्त्रेदात्कर्तुं न शक्नुमः । पापात्पापीयसां येषां नाममहणसाहसम् ॥१३३२॥  
 अङ्गनान्मण्डपाकटिं मन्वानाः पौदणं महत् । पापिनः केपि तन्मुक्या ददृधुः स्वाभिने हतम् ॥१३३३॥  
 अधरेणाक्षसंस्कारलेशावेशप्रकम्पिता । बद्धन्तं दन्तदष्टेन स्वान्तस्यान्तेनुत्प्रताम् ॥१३३४॥
- 1335 वञ्चितः कथमेवोहमिति मामेति चिन्तया । निस्पन्दे जीवितान्तेपि तथैव दधत् दृशौ ॥१३३५॥  
 हयामाषमानं द्राक्षेयं व्रणवक्त्रैरुदञ्चता । भन्तःप्रशान्तामर्षामिशेषधूमलतास्थिता ॥१३३६॥  
 आननस्यास्फुटीभूतचन्द्रनोलेखकुक्कुम्भम् । सक्तया लिखितस्येव वनक्षतजलाक्षया ॥१३३७॥  
 आह्वयानाञ्जटीमूतकेशं नमं भुवि द्युतम् । पर्यस्तपाणिचरणं स्कन्धापालम्बिकन्धरम् ॥१३३८॥

१३१३. <sup>१</sup>) Emended with C; A विकीर्ण. १३१४. <sup>१</sup>) A<sub>1</sub> writes here २ instead of कुम्भम्. १३१८. <sup>१</sup>) Emended; A कङ्कुला. १३२४. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A "राक्षसापालस्य." —) Emended; A "द्रोहस्थयैको." —) Emended; A व्यपाधित. १३२८. <sup>१</sup>) Emended; A हतपक्षि. १३३१. <sup>१</sup>) The first páda of this verse has been first omitted and subsequently supplied by A<sub>1</sub> in margin. १३३८. <sup>१</sup>) A कम्पितम्.



न वीक्ष्य मोक्षितं किञ्चिदनेरुत्ते नराधमाः । वैजम्बस्य फलं भुङ्क्ष्वेत्यादिगादधिकिषिपुः ॥१३३९॥  
 बद्धा तुरगे कुन्वे वा न तैर्मतिधितामिसात् । कर्तुं न वा पारितः स प्राणप्राणाय धावितैः ॥१३४०॥ 1340  
 भास्तां विलम्बसाधं वा कर्मेतद्वाद्वासात् । सज्जामि चाभिसाग्रेहमपि कश्चिन्न नाकरोत् ॥१३४१॥  
 राजवाजिनमेकैकं तेभ्याश्च पलायिताः । निर्लुण्ठितस्तु कटको व्रजन्मामेषु डामरैः ॥१३४२॥  
 न पुनः पितरं पुत्रं पिता वा प्रत्यपालयन् । मृतं हतं लुण्ठितं वा प्रयत्नस्तद्विमेध्वनि ॥१३४३॥  
 न कोपि शस्त्रभृत्सोभूस्मृत्वा मानोक्षतिं पथि । परैराक्षिप्यमाणो यः शङ्कं वस्त्रं च नात्यजत् ॥१३४४॥  
 लक्षराज्यशोराजिजौ व्यायामवेदिनौ । कान्दश्च राजा निहता वीरवृत्त्या वयः परस् ॥१३४५॥ 1345  
 अदुरावुत्पलायास्तु कटकं वीक्ष्य विद्रुतम् । पविष्टा बाहुवं छित्वा शिरो निम्बुर्महीपतेः ॥१३४६॥  
 गतेषु देवसरसं तेषु छिन्नशिरा नृपः । हतश्चौर इव प्राप ग्राम्याणां प्रेक्षणीयताम् ॥१३४७॥  
 एवं ब्रह्मैस्तृतीयाश्चामाश्रयायां स फाल्गुने । पञ्चपञ्चाशत् वर्षानायुपोनीतवान्हतः ॥१३४८॥  
 विलासशयनस्थस्य सिंहदेवस्य सा भुनौ । प्रेमाकृतेनैव दुर्वार्ता भात्रेयेण व्यधीयत ॥१३४९॥  
 संभाव्यते योनुभारः सदास्त्रस्याप्रियभुनौ । हतशस्त्रोपि तं प्राप स तदा पितृवत्सलः ॥१३५०॥ 1350  
 मोहलुप्तस्मृतिः स्मृत्वा चिरातुद्रतचेतनः । तत्तदुःखाहतभतिर्विललाप स्फुटास्फुटम् ॥१३५१॥  
 मर्दं कुर्वता राज्यं प्रयत्नादपकण्टकम् । अभये किं महाराज स्वयात्मा परिभाषितः ॥१३५२॥  
 अहेतेः पश्यतः शत्रून्ते वैरविभुदये । अपि ते मामिमेनच्छंस्तात संभावनाभुवम् ॥१३५३॥  
 स्वया निवेदिते कैरे पिता भ्राता च ते दिवि । निर्मन्युः संप्रति त्वं तु वर्तसे मन्युदुःस्थितः ॥१३५४॥  
 अनरण्यरूपद्रोणजामदग्न्यादिषु स्पृहाम् । कुल्यक्षालितवैरेषु मा कार्षीः कांचन क्षणम् ॥१३५५॥ 1355  
 शोच्यस्त्वदाभयो मन्युरहं शोधयिता नृप । दूये न तव यातं यक्षैलोक्यमभियोन्यताम् ॥१३५६॥  
 वात्सल्योत्पलकस्मेरं शिरोक्षितमधुरं मुखम् । महर्शने यदासीत्ते तन्मे पुर इवाधुना ॥१३५७॥  
 इति चान्वयं विलपन्माग्भीर्यालक्ष्यवैकृतः । शिशोकमधमूकान्श्च ददर्शाप्रान्पितुः पुरः ॥१३५८॥  
 अशिक्षयत यन्मन्युर्दाक्षिण्यं निरुोध तत् । तथाप्येवं स तामूचे किञ्चिदालेपकर्कशम् ॥१३५९॥  
 कोशैः सङ्गतं वीक्ष्य कुर्वतः सत्क्रियां गताः । धिक्मवन्तश्च शस्त्रं च तातस्यान्ते विपर्ययम् ॥१३६०॥ 1360  
 यन्मत्पितृभ्ये निहतं कृतमुच्छिष्टजीविभिः । मान्यानां भवतां सिद्धं हा धिक्त्वदपि नाधुना ॥१३६१॥  
 इत्युपालम्भमानस्तान्निर्वैरान्तिकमागतैः । द्विवैरमात्यैः कर्तव्यभुतयेवहितः कृतः ॥१३६२॥  
 प्रधानं लोहैरे केचिद्वृत्तः संत्यज्य मण्डलम् । त्वरां च तत्र रात्र्यन्ते वदन्तो भैक्षवं भयम् ॥१३६३॥  
 गर्मात्मजं पञ्चचन्द्रमालम्ब्य लहरस्थितम् । हैराज्याचरणाद्यान्वे धीरप्राया बभाषिरे ॥१३६४॥  
 न हि स्वगृहवद्विद्वोर्धिविशोर्नगरान्तरम् । अज्ञातिं प्रत्यवस्थानं केनाप्यसति सुस्तले ॥१३६५॥ 1365  
 आत्मन्यसंभावनया तादृशां मन्त्रिणां नृपः । सान्त्वःखिदं शो विधेयं द्रश्येत्यब्रवीद्वचः ॥१३६६॥  
 कालापेक्षापरिष्कपितृव्यापत्तिदुःस्थितः । स कोशादिष्वयादिसत्रक्षिणस्त्राणदीक्षितान् ॥१३६७॥

१३४९. <sup>१</sup>) Thus A; cf. वायुर्क viii. 1459. १३४९. <sup>१</sup>) Emended; A धावीवेन. १३५०. <sup>१</sup>) पुनः supplied by A, in space left by A, १३५९. <sup>१</sup>) Thus A. १३६०. <sup>१</sup>) Emended; A कुहलः. १३६१. <sup>१</sup>) Emended with C; A न हते. १३६५. <sup>१</sup>) Emended; A लम्बः. १३६६. <sup>१</sup>) तादृशां supplied by A, in space left by A,

- इतश्चेतश्च बभ्रव्यमग्निः प्रोद्यत्पुनस्वरम् । अन्वोन्यासयाधिभित्तैः पुरं मुखरतामगात् ॥१३६८॥  
 पञ्चवेतालमालेव कालराष्ट्राकुलेव च । बभूव सा यामवती सर्वभूतभयावहा ॥१३६९॥  
 1870 दीर्घैर्मूर्ध्नि तन्निष्कम्पैश्चिन्तास्पन्दैश्च मन्त्रिभिः । तिष्ठन्परिवृतो राजा त्वन्तरेवमचिन्तयत् ॥१३७०॥  
 निर्हारे सतमस्युममादते भूयवेहमनि । तातोपि निहतः भूयवे मयि जीवत्यनाघवत् ॥१३७१॥  
 कथमेवाहं शस्यमैशसक्षालनावधि । कथं गोष्ठीषु शक्यामि ब्रह्मं मानवतां मुखम् ॥१३७२॥  
 विरोधिष्वश्वार्थिभ्यो देशेभ्यः सैन्यनायकाः । सहिमेरेव दुर्लङ्घ्यैः कथमेव्यन्ति वर्त्मभिः ॥१३७३॥  
 इत्थं विमृशतस्तस्य तत्तत्प्राभिषङ्गिनः । ययौ भीतिमृतो भीमा कथंचित्सा निशीथिषी ॥१३७४॥  
 1376 पातधनुष्किकां पौरसमाभ्यासाय निर्गतः । नष्टं कटकमन्वेष्टुं सोऽन्धकृद्दन्वसर्जयत् ॥१३७५॥  
 मर्गान्मूलीसंचारेस्तुपरिविवरो ज्ञेयान् । आश्लिष्टबद्धधा मेघाः कर्तुं प्रारेभिरे ततः ॥१३७६॥  
 कलाप्यलब्धा सैन्यस्य मोघसैन्येषु दूरतः । निवृत्तेषु नियुक्तेषु विमृश्य नृपतिः क्षणम् ॥१३७७॥  
 यद्यप्येवाहं तत्तत्परित्यक्तं मयधुना । दत्तं चारीच्छिन्नतत्रतामभयं सागसामपि ॥१३७८॥  
 इत्याज्ञां भ्रमयामास पटहोद्गोचरैः पुरे । साशीर्षोपास्ततः पौरास्तत्रारज्यन्त सर्वतः ॥१३७९॥ तिलकम् ॥  
 1280 अनन्तरनृपाचारवैधर्म्योत्कारकलया । तया सोनवया वृष्या फलं सद्योनुभावितः ॥१३८०॥  
 शाशाङ्ग्यूनसंख्यैर्यः स्थितवाननुगैः समम् । अनुरागहृत्तैल्लोकैस्तत्कालं पर्वधार्यत ॥१३८१॥  
 विद्योक्त्यावेदनं प्रीतिदायोपायः प्रभोः पुरः । भजल्लोकस्वाध्यामन्त्रिपदवीं लक्ष्मकोपहीत् ॥१३८२॥  
 राज्यं शम्पां नयत्येवं प्राप्ते राशि नयकमैः । याति नष्टं दिने भिक्षुर्विबिक्षुः पुरमाययौ ॥१३८३॥  
 तस्य छामरपौराभ्यारलुण्ठकसंकुलः । अष्टपूर्वो ददौ सैन्यव्यतिकरस्तदा ॥१३८४॥  
 1385 हनं भुत्वा रिपुं राज्योत्सुकः स नगरं व्रजन् । राजा काकात्मजेनेति तिलकेनोभयभीयत ॥१३८५॥  
 हतः समस्तविद्वेषः स दैवाद्यदि सुस्तलः । कथं प्रकृतयो जगुर्गुणवन्तं तदात्मजम् ॥१३८६॥  
 पुरप्रवेशे का राजस्तस्मादेकमहस्वरा । एहि पद्मपुरं यामो मार्गे रोडुं विरोधिनाम् ॥१३८७॥  
 भागच्छन्तो नष्टसैन्याः सुज्जिमुख्या महाभटाः । निहता यदि वा रुद्धास्तत्र सायुधबाहनाः ॥१३८८॥  
 मविष्टोसि ततो न्यस्तशस्त्रो द्विर्द्विर्धुषम् । नगरं नगरौकोभिः स्वयमभ्यर्धितागमः ॥१३८९॥  
 1390 अतमेतैर्जरन्मन्त्रैर्वदन्त इति चकिरे । स च कोष्ठेश्वराणां स्मेरास्तस्मावधीरणम् ॥१३९०॥  
 राज्यं विदग्धिः संप्राप्तं तांस्ताञ्छासनपङ्क्तान् । द्रुतमर्ययमानैश्च बिलम्बं कारितो निजैः ॥१३९१॥  
 अतो बहुहिमापातविशशाशेषसैनिकः । आसदन्नगरोपान्नं समयेन स तावता ॥१३९२॥  
 पतद्दिनज्जन्तरे लब्धे निःसैन्यस्य ससैनिकः । मर्गात्मजः पञ्चचन्द्रो नृपतेः पार्श्वमाययौ ॥१३९३॥  
 हतस्वामिपरित्यागमन्युत्तालनकाङ्क्षिभिः । राजपुत्रैः समं सोऽथ वीरो योडुं विनिर्व्वयौ ॥१३९४॥  
 1395 असंभावनसंप्रामाण्यीक्य तान्भिन्नुसैनिकाः । यावत्प्रारेभिरे योडुं तावत्किमपि सर्वतः ॥१३९५॥  
 क्षणेनैव वयुर्मर्ज्जं तांस्तान्वीक्य हतान्निजान् । न संस्तम्भायितुं शेकुः स्वचमूध पलायिनीः ॥१३९६॥

१३७१. <sup>१</sup>) Emended; A 'नायकः'. १३७४. <sup>२</sup>) A 'विह्वल'—<sup>३</sup>) A 'विपीथिषी'. १३७७. <sup>४</sup>) Thus A; perhaps read 'मोघसैन्येषु'—<sup>५</sup>) A 'विह्वल'. १३७९. <sup>६</sup>) A<sub>1</sub> writes here ३ instead of तिलकम्. १३९१. <sup>७</sup>) Emended; A 'संप्राप्तस्तस्मात्'.

सेवानायाध वे मुक्ता भिक्षुपुष्पीहरादयः । अष्टपूर्वं संज्ञासं तेज्यस्तित्वरावयुः ॥१३९७॥  
 विप्रबन्तोमुखाताः सुस्ते चेदं नृपानुगैः । तन्मनमगिष्येत क्षणादेव न किंचन ॥१३९८॥  
 तेमुक्त्वं तेषु यातेषु विरात्सांमुख्यमायवी । नवभूभृत्प्रभावेण नगरे विभुरे विधिः ॥१३९९॥  
 अन्यथा कश्चितो लोकैरन्यथा देवयोगतः । इत्थं राक्षोईवोरासीद्विजयावजयक्रमः ॥१४००॥ 1400  
 केचिज्जिघातयति बद्धपदं क्षणेन केचित्परं पिपतिषुं नयति प्रकृष्टम् ।  
 संकल्पनिर्विषयविजयनानुभाव ओषोम्भसामिव तदं पुरुषं विधाता ॥१४०१॥  
 अथ तत्तद्गद्यस्थानशान्तः सुज्जिर्हानात्यवे । दावध्यामाश्रिन्मिक्कान्तो निःसहोदिरिमायवी ॥१४०२॥  
 मेधाचक्रपुरषामस्थितः भुत्वा इतं नृपम् । स हि संमन्य राक्ष्यन्तर्गतस्यावसत्परम् ॥१४०३॥  
 रिन्हाणादीन्स्थिताम्भूरपुरावी सैन्यनायकान् । प्रतीक्षमाणस्तैः साकं निर्वाधं नगरेविधात् ॥१४०४॥  
 तमिक्षायां प्रत्यभिज्ञाकृते तेषामनश्वरान् । स्वावासपृष्ठे ज्वलतो दीपानस्थापयन्ततः ॥१४०५॥ 1405  
 जैनस्यास्ते तु पत्नीनां विद्वतानां पृथक्पृथक् । निशि कापि परिभ्रष्टा न तत्कटकमावयुः ॥१४०६॥  
 प्रत्युषे प्रचलन्तैस्तैः पृष्ठलतैः स डामरैः । न मुहूर्तमपि त्यक्तः प्रहरत्रिरितस्ततः ॥१४०७॥  
 वृद्धस्त्रीबालभूयिष्ठान्सहस्रस्यायिनो जनान् । ययौ रक्षन्पुरः कृत्वा पशुपालः पशूनिव ॥१४०८॥  
 पञ्चाशत्या हयारोहैः सह व्यावृत्त्य तिष्ठता । केचिच्छर्णं तेन रक्षा तेषां कर्तुमशक्यत ॥१४०९॥  
 ब्राह्मण्डकुम्भयूहसंवापेध्वन्यसाधस्तैः । बाध्यमानोरिभिलोकं सोत्थासीत् पदे पदे ॥१४१०॥ 1410  
 हतस्य स्वामिनः स्वामिसूनेष्व व्यसतस्थितैः । आनृणाकाङ्क्षिणा तेन तत्र स्नात्मेव रक्षितः ॥१४११॥  
 तेषां प्राणपरित्यागे निश्चयं बभूवतामपि । न योग्यकालापेक्षास्ति किं तैर्हि संप्रभूपमैः ॥१४१२॥  
 हन्तुं तं नष्टमायान्तं हन्तुं पद्मपुराणिकम् । अवसण्डामराः कूराः खड्गवीथिययौकसः ॥१४१३॥  
 खेरीतलालशाभामादुत्थाय पृथुसैनिकः । प्रजस्तैनाययौ तत्र प्रसज्जे श्रीवक्त्रः पथा ॥१४१४॥  
 तमनष्टानुगं सुज्जिरसाविति विशङ्किताः । निपत्य ते विदधिरे हतलुण्ठितसैनिकम् ॥१४१५॥ 1415  
 मेरुश्च सउज्जयन्धारावारी तत्राहवे हतौ । क्षतो बह्वात्मजो मल्लो दिवसैर्वै व्यपद्यत ॥१४१६॥  
 उदीपविहितभ्रमरहस्तलिलसंकटम् । उदीपपुरबालाख्यं स्थानं तत्र क्षणेभवत् ॥१४१७॥  
 युद्धा युद्धा प्रचलतस्तत्र पद्मपुराद्विभिः । हृदसैन्यस्य विशिखः श्रीवक्त्रस्याविशङ्कलम् ॥१४१८॥  
 प्रहारविवशो नासौ सुज्जिर्हान्त्वेति डामरैः । स निर्लुण्ठ्य परित्यक्तः पूर्वमैष्यनुरोधतः ॥१४१९॥  
 लुण्ठितश्रीवक्त्राणीककोशभारप्रहान्तैः । तैः कैश्चिदलितैरासीत्सुज्जेर्मागोनूपद्रवः ॥१४२०॥ 1420  
 प्रस्थिते पथिकेकस्माद्यन्त्रेयूत्सादयन्वने । आयुःशेषो मृगेन्द्रस्य विवध्यादध्वशोभनम् ॥१४२१॥  
 निःशब्दसैन्यो निर्वातः सुज्जिः पद्मपुरान्तरे । उदीपध्वजविधं तमागोशावि डामरैः ॥१४२२॥  
 पद्मातिकोशशस्त्रादि मुष्णतः सेनबेधं तान् । तीर्त्वा श्रमं वाजिमग्यां साधवारो भुवं ययौ ॥१४२३॥  
 सतः परं प्रक्षान्त्वारिमर्षं दूरादिरोधिमः । भूमज्जन्तर्जनीकम्पकालापरितर्जयत् ॥१४२४॥

१३९८. ') Emended with C; A साधुन. १४०३. ') Emended; A मेधाचक्र पुर. १४१०. ') A, had written in margin a gloss of which only इति शेषः is now legible. १४२०. ') Emended; A लुण्ठितः श्री. १४२१. ') A "कोष".—  
 १) Emended with C; A जीवनीक.

- 1425 संवत्सरेऽष्टममात्रं तैस्त्यक्तमावाय च द्रुतम् । प्रविश्य नगरं सानुर्नृपतेः पार्श्वमाययौ ॥१४२५॥  
 ज्यायसि भ्रातरीधामं तस्मिन्नामे बहौ नृपः । दुःखोष्णैरक्षुभिः सार्धं वैरिष्यापोतसाध्वसम् ॥१४२६॥  
 महत्तमोनन्तस्तनुरानन्दस्तत्र वासरे । लोचनोद्गारकपामे डामरैः प्रचलन्मतः ॥१४२७॥  
 तत्तन्मङ्गल्यदण्डादिदुःसहायासकारणान् । स विपत्पतितो नाभूत्कस्यापि कदणावहः ॥१४२८॥  
 भासामिधः सुज्जिभृत्यो लोकपुण्यात्पलायितः । भ्रान्तोऽवन्तिपुरेविभदवन्तिस्वामिनोऽन्नम् ॥१४२९॥
- 1430 कम्पनोद्ग्राहकः क्षेमानन्दः स च तदन्तरे । भ्रमर्षणैरवेष्टयेतां डामरैर्होतलोद्गवैः ॥१४३०॥  
 इन्दुराजोपि सेमानीः कुलराजकुलोद्भवः । टिक्कं तद्वेष्टितो ध्यानोद्गारे व्याजदक्षिभियत् ॥१४३१॥  
 पिच्छदेवादयोन्धेपि बहवः सैन्यनायकाः । अतिष्ठन्क्रमराज्यान्तर्डामरैः कृतवेष्टनाः ॥१४३२॥  
 पाते वनस्पतेः शाखा इव तन्नीडविच्युताः । इत्थं हताः क्षताश्चासन्तत्र तत्र नृपानुगाः ॥१४३३॥  
 निष्पादत्रा हिमप्लुष्टचरणा नमविमहाः । क्षुत्क्षामा बहवोभूवन्मार्गेषु गलितासवः ॥१४३४॥
- 1435 न व्यलोक्यत मार्गेषु तदा नगरगामिषु । पलालच्छन्नदेहेभ्यो मानुषेभ्यः परः कश्चित् ॥१४३५॥  
 षासं विलासवासस्त्वं तेषु चित्ररथादयः । निन्युरैरचिरैरेव महामात्यैर्भक्षिष्यते ॥१४३६॥  
 द्वितीयेपि दिने दृढसंचाराः पञ्चिणामपि । नृपारवर्षिणो मेवा न मुहुर्न व्यरंसिषुः ॥१४३७॥  
 वनपूर्वाभिधमामस्थितस्य कटकाद्गटान् । भिक्षोर्निक्षिप्य धन्योष सिंहदेवमशिशियत् ॥१४३८॥  
 निशम्य कृतसत्कारं नृपं तदनुयायिनाम् । सर्वेपि भिक्षवास्तस्युः सैनिका नगरोन्मुखाः ॥१४३९॥
- 1440 मन्दप्रतापे दायादे संप्रमावसरास्ततः । राज्यधत्तो राजानमनुमर्तुं विनिर्ययुः ॥१४४०॥  
 परापातभयाच्छीतापाताच्च विवर्षैर्जनैः । न ता नेतुमशक्यन्त दूरस्थं पितृकाननम् ॥१४४१॥  
 चक्रिरे स्कन्दभवनोपात्ते देहांधितामिसात् । ते सत्वरं ततस्तासामदूरे राजसन्धनः ॥१४४२॥  
 राक्षी चम्पोद्गवा देवलेखा तरललेख्या । स्वल्पा सहाविशद्विहं रूपोल्लेखावधिर्विधेः ॥१४४३॥  
 गुणोज्ज्वला जज्जला मृता वल्लापुरोद्गवा । गग्गात्मजा राजलक्ष्मीरपि बह्वी व्यलीयत ॥१४४४॥
- 1445 मत्वा हिमव्यपायान्तं राज्यरोधं निजप्रभोः । डामरा नवभूर्तुर्हिमराजाभिधां व्यधुः ॥१४४५॥  
 ददर्श सौस्तलं मुण्डमयं भिक्षुरुपागतम् । गाढमर्षामिसंकीर्णैर्दृक्पातैर्निर्दहन्निव ॥१४४६॥  
 कोष्ठेश्वरज्येष्ठपालादयस्तत्सत्क्रियोद्यताः । असहासन्नतां वैराज्यता तेन वारिताः ॥१४४७॥  
 नगरं हिमप्लुष्टचन्ते स यियाद्युत्थुत्सया । ताटस्थेनाहिताकृष्टान्भृत्याञ्ज्वात्वाब्रवीद्वचः ॥१४४८॥  
 प्रसद्य प्राप्नुयां राज्यमिति पृथ्वीहरे सति । हते तु तस्मिन्दायादेविपक्षः स्यां पतिर्भुवः ॥१४४९॥
- 1450 हस्यन्तिनयमेतत्तु दैवात्संजातमन्यया । राज्यस्याशापि विरता हते प्रत्युत यन्नियौ ॥१४५०॥  
 किं राज्येनाय वा कृत्यं भोगमात्रोपयोगिना । जिगीषोरुत्थितं कस्य ममेवान्यस्य सेस्स्यति ॥१४५१॥  
 मुण्डं न्यपातयद्भूमौ यः पूर्वेषां पुरा मम । सिंहद्वारे मदीयेद्य तन्मुण्डं वर्तते लुप्तम् ॥१४५२॥  
 दश मासान्मदाद्यानां सुखच्छेदं व्यधत्त यः । तत्तदुःखं स तु मया दशाब्दाननुभाषितः ॥१४५३॥

१४३०. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A नोद्ग्राहकः.—<sup>२</sup>) Emended with C; A <sup>३</sup>वेष्टयेत. १४३१. <sup>१</sup>) Emended; A <sup>२</sup>दूरे. १४३३. <sup>१</sup>) A क्षताश्चाश्चासन्तत्र with diplography. १४३८. <sup>१</sup>) Emended; A <sup>२</sup>विभदवन्ति. १४४१. <sup>१</sup>) Thus A; corr. by later hand into तामेषु. १४४४. <sup>१</sup>) One akshara wanting, the *loruna* not indicated in A; C supplements स. १४४९. <sup>१</sup>) Emended; A विपक्षो; C <sup>२</sup>दायादे विपक्षः.

एवं विष्णुवर्कस्यतया मेघाभ्यवन्धताम् । उपशान्तमनस्तापः क्षुत्पित्वा शेषमायुषः ॥१४५४॥  
 इत्यायुक्ता गन्धिकाभ्यर्णं तं मणसं व्यधात् । प्रीत्या स हेमवटिकश्चेत्कञ्चादिभाजनम् ॥१४५५॥ 1455  
 तद्विषयेण राज्याशापिशाचबोधितया पुनः । गृहीतोभ्येस्य शीतार्तस्तस्यावन्तर्विचिन्तयन् ॥१४५६॥  
 अत्यन्तानुचितं वाग्यल्लवण्यैः संविभिरह्मभिः । रक्षितं रक्षिणो न्यस्य इतश्चाभूत्कलेवरम् ॥१४५७॥  
 विपक्षाभयगेप्यस्मिन्स्वामिनोन्ते किमीदृशी । दशा शरीरस्येत्यन्तः कृतहस्तेन चिन्तयन् ॥१४५८॥  
 दिव्याम्बाजतः सज्जकाण्यो मगराश्चभूत् । आयातो बाहुकं गोमृग्युद्धैर्जित्वाभिसाद्यधात् ॥१४५९॥ तिलकम् ॥  
 स चतुर्नवताडर्पादारभ्यासादितच्छलैः । मूर्तिरभिष्टितस्तिष्ठन्प्रजासंहारकार्यभूत् ॥१४६०॥ 1460  
 देवताभिष्टिताभिष्टदेहिवाक्कादिनि भुतिः । भावितव्यभसंवाद्जनितमययोद्ययौ ॥१४६१॥  
 तदीयानन्यथात्वेन केना भसयिता च यः । तन्मुण्डस्यास्य स पुमांस्तथः क्षमो मृतस्तथा ॥१४६२॥ तिलकम् ॥  
 भिक्षुः कापुरुषाचारहतौचित्यो व्यसर्जयत् । प्राचण्ड्यस्यातये मुण्डमथ राजपुरीं रियोः ॥१४६३॥  
 उच्छलात्मजया तत्र देव्या सौभाग्यलेखया । नेतृन्पितृव्यमुण्डस्य जिघांसन्त्या निजानुगेः ॥१४६४॥  
 राजपुर्यामाकुलत्वं नीतायामाससाद तत् । तर्जुनः सोमपालस्य दूरस्थस्यान्तिके शिरात् ॥१४६५॥ युग्मम् ॥ 1465  
 आदीनस्यं मधुक्षेप्याभ्यधर्मादिकर्मसु । तिरश्च ह्यत्र शोण्यस्य नेयबुद्धेः खड्गप्रभोः ॥१४६६॥  
 सम्पैरुद्यावचं तत्र कर्तव्यं परिचिन्तितम् । स्वोचितं व्यञ्जितौचित्यानीचित्यं निरवयहेः ॥१४६७॥  
 नागपालस्तु सौभाग्यं लब्ध्वा भातुः स्थितोन्तिके । तत्र मुण्डावशेषस्य नोपकर्तुर्विमाननाम् ॥१४६८॥  
 क्षीरैर्दक्षिणोप्यन्ते कश्मीरेभ्यः पराभवम् । विशङ्क्योत्तुः सर्वयेदं सत्कार्यं यः शिरः प्रभोः ॥१४६९॥  
 क्रियते येन नियतेरन्यथात्वं सनाथताम् । विनिहस्य हरेर्दृष्टाः कुर्वन्तो यत्र जम्बुकाः ॥१४७०॥ 1470  
 तद्रोपालपुरे कालागुरुवन्दनशरभिः । काष्ठैर्मिष्टां शिरो निण्ये वीतिहोत्रेय शत्रुभिः ॥१४७१॥  
 यथा प्राप्तिप्रशा भरणिपतिभास्य विविधा यथा हासोल्लासा अपि समरसीमासु बहुशः ।  
 यथा तत्तदीयसमविनिपातानुभवनं तथा हृष्टस्तस्य प्रमयसमयोप्यद्भुततरः ॥१४७२॥  
 कस्यापरस्य तस्येव लेभिरे वह्निस्तक्रियाम् । एकत्रैतरगात्राणि मुण्डमन्यत्र मण्डले ॥१४७३॥  
 टिक्कावयोध नगरं यातोवन्तिपुराध्वना । तत्र हन्तुं व्यलम्बन्त भासादीन्पूर्ववेष्टितान् ॥१४७४॥  
 युद्धाग्न्युशीपनमावप्रहारच्छेदकारिभिः । न ते जेतुमशक्वन्त तैः प्रयत्नपरैरपि ॥१४७५॥ 1475  
 स्थितैर्महादममाकारगुप्ते सुरगृहाङ्गने । तैर्हन्यमानास्ते स्थातुं गन्तुं वा नाभवन्क्षमाः ॥१४७६॥  
 एवं प्राप्तविलम्बेषु तेषु लब्धान्तरः सुधीः । स्त्रीचकार प्रदानेव खड्गुन्नीडामरावृपः ॥१४७७॥  
 गृहीतवीथिना तेषां सुज्जिः प्रायोजि सत्वरम् । तेन भासादिमोक्षाय पञ्चचन्द्रादिभिः समम् ॥१४७८॥  
 प्रापवन्तिपुरं वावञ्च स तावत्तदमगान् । कृत्यात्मजादीनालोक्य भङ्गं टिक्कादयो ययुः ॥१४७९॥  
 देवागारादिनिर्वाता भासायास्ते च विद्विषाम् । भमानामनुगान्हस्वा सुज्जेरन्तिकमाययुः ॥१४८०॥ 1480

१४५१. <sup>1</sup>) Emended with C; A शीतार्त°. १४५१. <sup>2</sup>) Thus A; cf. बाहुकं viii. 1346. — <sup>3</sup>) A<sub>1</sub> writes here ३ instead of तिलकम्. १४५२. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> writes here ३ instead of तिलकम्. १४५५. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> writes here २ instead of युग्मम्. १४५६. <sup>1</sup>) Emended; A आदीनास्य. १४५७. <sup>1</sup>) Emended with C; A क्षे. १४५७. <sup>2</sup>) Emended with C; A एकत्रैतृगा°.



- लम्पप्रतापे नगरं प्रविष्टे कम्पनापतौ । आययाविन्दुराजोपि टिक्कं संस्वज्ज सानुनः ॥१४८१॥  
 चक्रे चित्ररथश्रीवभासादीनपि भूपतिः । पादामहारखेर्यादिकर्मस्थानाधिकारिणः ॥१४८२॥  
 यथापूर्वमधीकारानजहस्तुज्जिज्जम्भूत् । प्रतीहारमुखपेक्षी का कथेतरमन्त्रिणाम् ॥१४८३॥  
 प्रतीहारोपि निःसीमछामरमामसंमतः । तज्जेद्वचक्रिकां कुर्वन्नगाद्राज्ञः प्रतीक्ष्यताम् ॥१४८४॥  
 1485 स मासीवह्वह्वह्वे कोपि तत्पेरणेन यः । नाशिभिर्यज्ञं नो वा बभूवाभयणोन्मुखः ॥१४८५॥  
 निक्षुतेशिवसहस्रसूक्तिर्धूर्तो महीपतिः । आहारमप्यनासाद्य तन्मतं न न्यवेवत् ॥१४८६॥  
 इत्थं नगरमात्रान्तर्लम्पपादप्रसारिकः । सोवर्तिष्ठ समासन्नफलं कन्दलयन्नयम् ॥१४८७॥  
 संघटप्याखिलान्भिभुर्डीमरान्विजयेश्वरे । अयाध्यष्टादधिष्ठानं जिघृक्षुः शिशिरास्त्रये ॥१४८८॥  
 अदृष्टपूर्वं स्वचमूचकैक्यं वीक्ष्य छामराः । भिक्षोर्हस्तगतं राज्यं मत्वाशक्नुयताञ्च ते ॥१४८९॥  
 1490 एकैकस्थैर्धौरीर्यमित्रामित्रादि वृष्टवान् । नेत्तिष्ठेत्यामराज्यः किमास्कन्धेषु गृहान्तरात् ॥१४९०॥  
 इति संमन्त्र्य ते राज्यं सोमपालाय दिस्तवः । दूताभिगूढं प्राहिण्वन्तोऽपि दूतं व्यसर्जयत् ॥१४९१॥  
 आकाराचारवैकृत्यैः पशुतुल्यस्य तस्य तैः । राज्यभोगा अभङ्गा नो भविष्यन्तीत्यचिन्त्यत ॥१४९२॥  
 भोगलोभोजितौचित्यवस्युसंघचिकीर्षितम् । देशेन पापात्पापीयो ह्येवाञ्च समपादि तत् ॥१४९३॥  
 दास्येप्ययोग्यो यो राज्ये स इत्यास्तां व्रणान्यतः । शक्येत पातुं देशोयं किमीदपि तावदा ॥१४९४॥  
 शालीन्पलालपुष्पोवति यः कृशानुदग्धाननधटकपेटकभीतिदानैः ।  
 1495 शान्तुं स काननतस्त्विहितो विद्व्यात्किं तत्र भञ्जनकृतां वनकुञ्जराणाम् ॥१४९५॥  
 भिक्षोर्नेदिष्ठतां दिष्टवृद्धिवाजास्ततो भजन् । तदूतो छामरान्गूढं नीविदानोद्यतान्मयभात् ॥१४९६॥  
 वैशाखेय कृतारम्भस्तदा संभावितस्वरः । निर्गस्य नगरास्तुज्जिर्गम्भीरातीरमाययौ ॥१४९७॥  
 तस्याभियोगः स्याद्योभूयोक्तुं यत्समवायिनः । एकाकी तावतो वीरानूरीकृत्य स निर्वयौ ॥१४९८॥  
 अन्तःपाते साहसानां नाद्रुतं तद्विधेर्वशात् । जीयते लक्षमेकेन लक्षेणैकोय वा युधि ॥१४९९॥  
 1500 पारं तरीतुं निःसेतोः सरितोपारवत्सलौ । पारे परस्मिन्नहितानपश्यच्छरवर्षिणः ॥१५००॥  
 द्वित्रा निशाः स ते चासंस्तस्याः सिन्धोस्तटस्थे । रुद्राः संनाहिनोन्वोन्मरम्भावेक्षणदीक्षिताः ॥१५०१॥  
 अथावन्तिपुराजौभिरानीताभिरवन्धयत् । सेतुं सांभोतरस्तुज्जिरारुह्य तरणीं स्वयम् ॥१५०२॥  
 तन्तमेव तं वृष्टा योषैः कतिपयैः समम् । द्विषन्नमूर्मरुल्लोला कुमालीवाभवच्छला ॥१५०३॥  
 वृष्टं मुहूर्तदेतावदाकृष्टः स च यत्नतम् । बद्धश्च सेतुस्तीर्णाथ योधा भग्राथ विहिंसः ॥१५०४॥  
 1505 न खत्री न हयारोहो नापि भूली न चापभृत् । व्यावृत्य प्रेक्षितुं कश्चिदशकहिद्रुताद्वलात् ॥१५०५॥  
 निबद्धवधशैथिल्याल्लोलपल्यवने हवे । कोष्ठेश्वरस्याश्वारारा व्यलम्बन्तान्तरे क्षणम् ॥१५०६॥  
 निर्वन्ध्यं तेपि पर्याणं सुज्जौ पश्चात्प्रभाविते । वात्योद्रुतं रजधकमिव क्षिप्रं तिरोदधुः ॥१५०७॥  
 हतलुण्ठितनिध्नस्तज्जिनीका विरोधिनः । ध्यानोदारादिषु पामेष्वमिलन्खण्डशो गताः ॥१५०८॥

१४८५. १) Emended with C; A नाशिभिर्यज्ञं. १४८८. १) Emended; A जिघृक्षुः.—१) Emended; A अयाध्यष्टा; C अयाध्यष्टा. १४९०. १) Conjectural reading; A एकैकस्थौपधीचौर्य. १४९३. १) Emended; पापीये. १५०१. १) Emended with C; A ०वीक्षण. १५०५. १) Emended with C; A प्रेक्षितुः. १५०७. १) Emended; A निर्बन्ध्य, C निर्वन्ध्य.

विजयेशासनं तीर्त्वा वितस्तासेतुममगः । भासोपि हस्त्यन्विदधे पलायनपरायणाम् ॥१५०९॥  
 यथित्वा विजयक्षेत्रे गदान्वेषुदपावते । कम्पनेक्षे ययुस्त्वस्त्वा ध्यामोद्गारं विरोधिनः ॥१५१०॥ 1510  
 तत्र स्थित्वा दिनैः कैथित्स देवसरसोन्मुखः । शिभिरे मेदनिर्वर्तितरेत्वं टिक्कस्य गोत्रिभिः ॥१५११॥  
 जयराजयशोराजौ तन्मुख्यौ भोजकात्मजौ । प्रविश्य देवसरसं व्यवहादिकोपवेशने ॥१५१२॥  
 ययुर्धिवदसंवातास्तस्मिन्पञ्चात्मधाविते । भिक्षवादयः भूरपुरं स्वोर्ध्वं कोष्ठेश्वरादयः ॥१५१३॥  
 गह्रं महामये सोमपालदूतः पलायितः । दास्याः सुतेन प्रवितः कुवास्मीति प्रभोर्व्यधात् ॥१५१४॥  
 स हि तावद्गुह्यारम्भसोभसाध्योक्षतीच्छुताम् । तस्य सिंहीस्पृहाक्रान्तगोमायुषदमन्वत ॥१५१५॥ 1515  
 प्रमादास्त्रागिनो राज्यं चिरं नष्टं मितैर्दिनैः । सुजिजः प्रसाद्य प्रदवावेवं स स्वामिद्वन्द्वे ॥१५१६॥  
 शमालादीनपि व्यूढान्दानोपायेन डामरान् । पौरांध भिक्षुत्राभयिणो राजाभ्येतुं प्रचक्रमे ॥१५१७॥  
 राज्ञः परीक्ष्य सामर्थ्यमथ कुर्मो यथोचितम् । इति सर्वाभिसारेण तं संमन्त्र्य रणं वधुः ॥१५१८॥  
 रजोजवनिकालक्षमटीचनटताण्डवः । दामोदरेभूस्त्वंगमः स वीरपामवस्मरः ॥१५१९॥  
 कोष्ठेश्वरवधं वातं रक्षता पितरं क्षतम् । लब्धाः सहजपालेन श्लाघाः प्रकृतिभिः समम् ॥१५२०॥ 1520  
 भ्रमस्तत्राविशेषोभूद्वाज्ञो भिक्षाचरस्य च । भिक्षुस्त्वहन्वसंवेद्यं विवेदात्मपराजयम् ॥१५२१॥  
 ततः प्रभृति यः प्रातः स न सायमवृश्यत । योष वा न परेषुः स सैनिको भिक्षवे वले ॥१५२२॥  
 एवं स्वक्ता परान्पौरदामरेषु नृपान्तिकम् । प्रयास्तु लामसत्कारानुचितान्प्राप्नुवस्तु च ॥१५२३॥  
 काप्यहंपूर्विकोत्तमौ मनुजेश्वरकोष्ठयोः । प्रयातुं पार्थिवाभ्यर्णं लामसौख्यामिलाविणोः ॥१५२४॥  
 शास्त्राय तत्काकुरुहाहूहीतस्वपरिच्छदः । देशान्तरोन्मुखौ भिक्षुराषाढे मास्यवाचलत् ॥१५२५॥ 1525  
 अनुयाज्ञिः स दाक्षिण्यशेषाद्विहितसान्त्वनैः । तदाद्यैर्द्धामैः क्षुध्यन्न निरोद्धुमपार्यत ॥१५२६॥  
 भकरोत्स्वैरिणीस्तनुतया शीलवह्निभूतः । अतिरूपेषु दारेषु तस्य कोष्ठेश्वरः स्पृहाम् ॥१५२७॥  
 सटां हरेः फणारत्नमहेर्ज्वालां हविर्भुजः । बालां च तस्य संस्मर्तुं कोपशान्तस्व शकुवात् ॥१५२८॥  
 समं सौस्सलिना बद्धसंधिराभयकाङ्क्षिणः । सोमपालः स्वविषये नादात्तस्य प्रतिभयम् ॥१५२९॥  
 उद्देजितः प्राणहरेः प्रयत्नैस्तस्य सर्वतः । तरेषां दुर्गममहीसीमान्तं सुलहरीं ययौ ॥१५३०॥ 1530  
 विगर्तेषु दया शीलं चम्पायां मद्रमण्डले । त्यागो दार्वाभिसारेषु मैत्री नामस्वर्धर्मिणाम् ॥१५३१॥  
 पीडयेत्त्यक्तमीर्मभूद्गुरस्ये त्वयि डामरान् । स्वामेवाभ्यर्थ्य राजानं ततः कुर्युः क्रमेण ते ॥१५३२॥  
 क्षमां तद्गजामोर्धयितुं सांपन्नं नरवर्मणः । मन्त्रिभिर्व्युक्तमित्युक्तमपि मन्त्रं न चापरीतम् ॥१५३३॥  
 व्रसात्पपरिवारोऽस्मद्गृह इत्यथ गृहगतः । अभ्युपमार्थनां तस्य भृत्याः पार्थादवाचलन् ॥१५३४॥  
 प्रावर्तताथ नगरे विशाङ्गिर्विमशोऽज्ज्वलैः । छलमच्छलमे काले वरयात्रेव डामरैः ॥१५३५॥ 1535  
 वीर्याश्रयश्चतुरंगैरेकैकं पार्थिवाधिकम् । सुस्तरात्प्रापतेर्धैर्यं मैत्र्युर्दे तुष्टुवुर्जनाः ॥१५३६॥  
 औदार्याकारतादृश्यवेवसौन्दर्यमन्दिरम् । कोष्ठेश्वरोधिकं स्त्रीणां प्रययौ प्रेक्षणीयताम् ॥१५३७॥

१५०९. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from 'ममगः. १५१०. <sup>1</sup>) Emended; A कम्पनेक्ष. १५११. <sup>1</sup>) Emended with C; A 'जवनिकां लक्ष्य'. १५२६. <sup>1</sup>) Emended with C; A संवदु; cf. viii. 1198. १५३०. <sup>1</sup>) Emended with C; A तरेषां.

- प्रशान्तविह्वले देशे यथावुत्सववाद्यताम् । विशङ्करित्वन्यौघनूर्ध्वोपो दिवानिशम् ॥१५३८॥  
 क्षीराया लक्ष्मकेणापि सर्वे मङ्गवराज्यतः । आनीताः पार्थिवार्थे सैन्यार्णवमर्षकराः ॥१५३९॥  
 1540 अपि भूपालवाङ्मयाद्भूजोपजीविनाम् । प्रतीहारगृहहारप्रवेशो बहुमानकृत् ॥१५४०॥  
 लब्धन्यलुण्ठितग्रामतया दुर्मिक्षदुःसहः । व्ययोत्तरङ्गः कालोभूत्स राज्ञो धनवर्धिवः ॥१५४१॥  
 डामरेभ्यो नृपः पारास्तं गृह्णन्कृतचेतनः । निनायाभ्यन्तरं वृद्धिं बाधं चापचयं जनम् ॥१५४२॥  
 तिष्ठत्यवैद्यार्घ्यदेवाया ज्ञातयो जमकबुधम् । राजद्रोहोचितां राज्ञा विपत्तिमनुभाविताः ॥१५४३॥  
 मासैवतुभिः स पितृप्रमयाहादमन्तरम् । अनन्यशासनं राष्ट्रं स्वमेव समपादयत् ॥१५४४॥  
 1545 निर्धमं नगरं पौराः सर्वसामर्थ्यवर्जिताः । अनन्तै राष्ट्रमाकीर्णं डामरैः पार्थिवोपमैः ॥१५४५॥  
 बद्धमूलो नातिदूरे सर्वभारसहो रिपुः । सबाह्याभ्यन्तरा मन्त्रिसामन्ता वैरिसंभिताः ॥१५४६॥  
 मन्त्रोपदेशो वृद्धस्य नैकस्यापि नृपास्पदे । अधर्मबहलाः सर्वे भृत्या श्रेष्ठैकवृत्तयः ॥१५४७॥  
 राज्यारम्भे बभूवेयं या सामग्र्यस्य भूपतेः । सा स्मर्तव्यान्तराज्ञातुं प्रत्युदन्तं विवेकृभिः ॥१५४८॥  
 प्राप्तमसङ्गराक्षदिवं गुणमामोपवर्णनम् । वक्ष्यमाणं सुबहुशोप्यत्र तेषां स्पष्टवर्त्यते ॥१५४९॥  
 1550 पूर्वापरानुसंधानवन्धैर्दृष्टान्तवत्कथाः । नाबुद्धानिगभीराणां शक्या रसयितुं गुणाः ॥१५५०॥  
 प्रत्यक्षस्य गुणाकाशो विचित्रान्तो यथास्थितान् । अनीर्ष्यस्य भविष्यामो विवेकस्यानुगा वयम् ॥१५५१॥  
 स्थितस्य तत्त्वविज्ञाने नान्यस्य हि पटुर्जनः । अमानुषानुभावस्य राज्ञः किं पुनरीदृशः ॥१५५२॥  
 हितानां दाराणां सद्गुणसुखदुःखस्य हृदयः कथेः सोल्लेखस्य प्रियसकललोकस्य नृपतेः ।  
 स्थितानां कोप्यत्र व्यवहितविवेकः स्वकुतूहलैरसामान्यं ज्ञातुं सुभगमनुभावं न कुशलः ॥१५५३॥  
 भवेत्प्राप्तमसरणा परिणामेव वा मतिः । कथं सर्वस्याहुतायां निष्ठायां गुणदोषयोः ॥१५५४॥  
 1555 सन्त्येवास्यापि विषमाः स्वभावा दोषतां जनः । येषां विपाकभक्ष्यत्वमजामन्गणयत्ययम् ॥१५५५॥  
 विकासः केषांचिन्नयनविषमैर्विद्युदुदयैः परेषामुद्भूतिः श्रवणकटुभिर्विधेरसितैः ।  
 न चेष्टा काप्यन्योपकृतिपरिहीना जलमुच्यो जडो वर्षादन्वयं गणयति गुणं नास्य तु जनः ॥१५५६॥  
 गुणांल्लोकोत्तराऽभृण्वन्नस्यानुभवगोचरान् । भविता पूर्वभूपालकृत्ये सप्रत्ययो जनः ॥१५५७॥  
 अनुचलन्नपि स्थानाद्भूमेन चकार सः । विलोलांल्लोमकम्पेन दिङ्नाग इव भूधरान् ॥१५५८॥  
 विरहह्रादिनीवृन्दा गूढं यज्ञयसंभवम् । वहन्ति तापं भूपाला और्ध्वामिमिष सिन्धवः ॥१५५९॥  
 1560 भूमिभृज्जास्वतस्तस्य तेजसाप्यायितो गतः । पूर्वराजयज्ञधन्वो भुवनेष्वपकाशताम् ॥१५६०॥  
 यो यस्तं पश्यति स्वात्मसंमुखं स स सर्वतः । जानात्यवक्रोलिखितं देवविम्बमिवेश्वरम् ॥१५६१॥  
 स्थिरप्रसादो हस्ते यत्तदादत्ते न स कश्चित् । भयं पुनः प्रणमतां दत्तं हरति विहिषाम् ॥१५६२॥  
 कृष्टासेः प्रतिविम्बं स्वं हित्वा नान्योस्य संमुखः । नापरेः प्रतिशब्दाद्य गर्जतः प्रतिगर्जति ॥१५६३॥  
 तस्य नातिशितं कोपे प्रसादे निशितं पुनः । धत्ते तीक्ष्णैकधारस्य तरवारेस्तुलां वज्रः ॥१५६४॥

१५३८. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A 'घोषा'; G 'विह्वले देशे and 'जोषादिवा'. १५४२. <sup>१</sup>) Thus A; C 'पौरास्तं' १५४३. <sup>१</sup>) Cf. 'ततो विक्रमपदेवसिद्धवैद्या' (A) viii. 1305. १५४५. <sup>१</sup>) Thus A; R C 'निवासनं', as apparently corr. by later hand in A. १५४७. <sup>१</sup>) Conjectural emendation; A 'मन्त्रोपदेशवृद्धस्य'. १५५०. <sup>१</sup>) ईदृशान्त supplied by A, in space left by A. १५५६. <sup>१</sup>) Emended with C; A 'बुद्धमन्त्रेण'.

तस्याकुजन्मनो नित्याम्लानलक्ष्मीविकासिनः । प्रभवन्त्वाभिताः कल्पशाखिनः पल्लवा इव ॥१५६५॥ 1585  
 राशिं गाम्भीर्बुलक्ष्यमाहात्म्यमभविष्णुताम् । विवेद मन्त्रिणां लोकः सिधेवे तांश्च सर्वतः ॥१५६६॥  
 मरुदस्तु प्रतीहारो न विधेहेन्यमन्त्रिणाम् । पार्श्वहुमाणामेषाख्यैषभिस्तम्भ इवोत्ततिम् ॥१५६७॥  
 तस्योत्पाटयतः सर्वास्तृणामीवावहेलया । स्फूर्जन्जनकसिंहोभूदशक्योन्मूलनः परम् ॥१५६८॥  
 आ बाल्यास्तेस्तुतो राज्ञः स कृष्णव्यवहारवित् । अभृष्यस्तस्मिन्भूततनयो ह्यास्त सर्वतः ॥१५६९॥  
 अहैधं धौनसंजन्धादिच्छतस्तत्त्वतो मदात् । कुङ्कुमाभिधस्तस्य ततः कृतावशोतनोन्नपाम् ॥१५७०॥ 1570  
 रन्धान्वेषी स तद्रोषादुपजायैः क्षणे क्षणे । सत्त्वौ जनके यत्नात्पुं हेममजिघ्रहत् ॥१५७१॥  
 राशस्तुल्यवयवस्यै हि जननीगाढसंस्तवात् । रान्यकाले हि सोत्सेकावास्तां तदवकाशदौ ॥१५७२॥  
 नुरंगयोग्योपस्कारकानाहारादि राजवत् । अकालज्ञानकुर्वतां राजधान्यन्तरेण तौ ॥१५७३॥  
 सह स्ववृद्धैः समशीर्षिका प्रभोर्न युज्यते प्राप्तसमुद्यतेः क्वचित् ।  
 भित्तोन्नतेर्दुर्दुरवृन्दलङ्घनं सरोजपण्डस्य महाविडम्बना ॥१५७४॥  
 तद्विस्तारमसंस्कृष्टैशुनालेख्यकल्पनाः । तद्वर्मेव्यखिले चक्रुस्तद्विषः कलुषं नृपम् ॥१५७५॥ 1575  
 अथ राजा विजयिनं सत्कर्तुं कम्पनापतिम् । कृतज्ञः आवणे मासि जगाम विजयेश्वरम् ॥१५७६॥  
 अत्रान्तरे पिच्छेदेवादागच्छन्गिरिगह्वरे । प्राप भूरपुरव्रद्धाधीश्वरादुत्पलो वधम् ॥१५७७॥  
 पुण्याणनाडादुत्पिञ्जकृतये पुनरागतः । ब्रह्माधिपेन गुटिकान्वेषिणा स ह्यवाप्यत ॥१५७८॥  
 क्षितौ निपतितः पार्श्वप्राप्तमेकं द्विषद्वटम् । मुमुर्षुर्विशिखाविडजानुमर्मापि सोषधीत् ॥१५७९॥  
 प्रत्यावृत्तस्य सत्कृत्य कम्पनेशं महीपतेः । शर्यवन्तिपुरस्थस्य ब्रह्मेशोरिशिरो व्यधात् ॥१५८०॥ 1580  
 स दृढादिकामुष्टिरसुहृन्मुण्डमुहुरः । चक्रे तस्य दृढामर्षशोकशङ्कुविपाटनम् ॥१५८१॥  
 आद्यायामेव यात्रायां जातारातिक्षयो जनैः । स निःशेषयिताशेषकण्टकानामगण्यत ॥१५८२॥  
 नस्मिन्प्रविष्टे नगरं विद्रुताः केपि सागसः । प्रापुर्जनकसिंहाद्याः केपि कारागृहस्थितिम् ॥१५८३॥  
 कैश्चित्पलायितैः शङ्कां माहिताः पृथिवीपतेः । ततः क्रोष्टेश्वरमुखाः प्रातिलोभ्यं प्रपेदिरे ॥१५८४॥  
 शमालां निर्गतः श्रीमान्कार्तिकेय कृती नृपः । तत्र तत्रासुदृशं संपांमोयमवापत ॥१५८५॥ 1585  
 यत्र सुस्तलभूपाद्याः प्रापुर्ममपतापताम् । तं हाडिग्राममदहत्सुज्जिर्जितविक्रमः ॥१५८६॥  
 महीभुजा पीयमानैराहतः क्रोष्टकादिभिः । अथ भिक्षाचरो राज्यगृध्रभूयोप्युपावयौ ॥१५८७॥  
 एकेनाह्ना योजनानि प्रोलङ्घ्य दश पञ्च च । शिलिकाकोट्टनामानं गिरिपाममवाप सः ॥१५८८॥  
 शुन्पिपासाकृमारातिभीतिमार्गभ्रमोज्ज्वलम् । क्लेशं नाजीगणन्मानी धावितः स जिगीषया ॥१५८९॥  
 कार्यमायाति वैमुख्यं जिगीषोर्विधुरे त्रिधौ । प्रस्थितस्य पुरोवाते रथस्येव ध्वजांशुकम् ॥१५९०॥ 1590  
 आरम्भमावमपि कस्यचिदेव सिद्धये कश्चित्प्रयत्नपरमोप्यकलप्रवासः ।  
 मन्धात्रिणामृतमवाप्नुदधेर्मुहूर्तास्तर्कि चिराद्विदयता न हिमात्रिजेन ॥१५९१॥

१५७९. <sup>१)</sup> Emended; A नृपो. १५८०. <sup>१)</sup> Emended with C; A 'पुरस्थस्य. १५८१. <sup>१)</sup> Emended; A विपाटनम्.  
 १५८४. <sup>१)</sup> Emended with C; A कैश्चित्पलायितैः.

- अष्टा सरित्स्ववसतेर्जलधिप्रवेशे बेलोर्भिबेक्षणवशेन विवर्तमाना ।  
 मिथैव यच्छति धियं पुनरुद्वेतेति नोत्थानमस्ति तु विधिप्रपरोपितानाम् ॥१६१२॥  
 तस्य तावन्महाबलकठोरस्योदयक्षणे । सिद्धेर्विबन्धो विधिना विधुरेण व्यधीयत ॥१६१३॥  
 आयातं तमबुद्धा तु तस्मिन्नेव क्षणेभ्यत् । पृथ्वीहरानुजः प्राप्रभङ्गः कृत्वाङ्गुलिर्नृपम् ॥१६१४॥  
 1595 कोष्ठेश्वरः स त्रावेत्य संप्राप्तं तमतिष्ठताम् । कृत्याभमौ ततः सर्पाविव मन्त्रमियन्वितौ ॥१६१५॥  
 ताभ्यां स्थानेन सोन्यस्मिन्स्याजिनोऽवपरिभ्रमम् । कार्कोटद्रुमार्गेण निर्गतः सुन्दरीं ययौ ॥१६१६॥  
 आसीत् तत्र प्रोक्षणद्वर्पकण्डूलदोर्ध्वम् । ऊर्ध्वायमाणः कद्वमीराकान्तिसंततचिन्तया ॥१६१७॥  
 उदीपसलिलस्येव तस्य रन्ध्रगवेणिनः । पुरं प्रविष्टो राजापि प्रतीकारमचिन्तयत् ॥१६१८॥  
 अहितीयस्त्वमात्येषु प्रतीहारो मदोपताम् । सुज्जेरसहमानोभूच्छलान्वेषणतत्परः ॥१६१९॥  
 1600 आययावथ विजम्भावष्टम् वल्गातः प्रभोः । धन्यायजः पूतमूर्तिर्जाह्नवीजलमज्जनात् ॥१६२०॥  
 तदाद्याः संस्तुता राजधिरसंभावितास्ततः । अनामुबन्तोधीकारान्पर्यन्तप्यन्त चिन्तया ॥१६२१॥  
 कुर्वाणे कार्यतस्तस्मिन्भरं पिच्येषु मन्त्रिषु । कालप्रतीक्षाभमतामूहुस्ते गहनाशयाः ॥१६२२॥  
 प्रतीहारस्तु दुर्लभ्यसुज्जिनिर्लोठनोद्यतः । अप्रियानपि तान्प्रीत्या जघाहोऽप्ययोगिनः ॥१६२३॥  
 व्यतीतेष्वथ मासेषु केषुचिदैवयोगतः । अकस्मादभवद्भूत्स्फीतलूतामयानुरः ॥१६२४॥  
 1605 विस्फोटशोफातीसारवह्निमान्घ्राणुपद्रवैः । संदिग्धाभ्युदये तस्मिन्देशः पर्याकुलोभवत् ॥१६२५॥  
 इत्थं स्थितः कुलस्यैकभर्तुः स्वामी बली रिपुः । तत्पक्षा डामरा राष्ट्रं दुष्टमेव व्यचिन्तयन् ॥१६२६॥  
 आयत्यां च तदाह्वे च हितकृत्यं विचारयन् । राज्ञः श्रीगुणलेखाया जातमेकस्रुतं शिशुम् ॥१६२७॥  
 पञ्चाब्ददेदयं पर्माण्डि सुज्जिर्भूमिपतिं तदा । त्रिकीर्णमन्त्रयामास मातुलेनास्य मार्गिणां ॥१६२८॥  
 इत्थं भूतस्य दुधुक्षुः ससूनुः सुज्जिरय ते । पञ्चवन्त्रादिभिः सार्धं युक्त्या मन्त्रयतेनिशम् ॥१६२९॥  
 1610 लम्बरन्ध्रः प्रतीहारो धन्यायाश्च तदीरिताः । इत्यवोचस्ततो भूरं स तथेत्त्वपरीक्ष्य तत् ॥१६३०॥  
 पूर्वप्रजासृजं इवाद्भुतवस्तुतत्त्वव्यावर्णनेन कुतुकं जनयन्ति तज्ज्ञाः ।  
 बाला इवाल्पमतिहार्यधियश्च सन्ति प्रायो नृपा नियमभूयमनोनुभावाः ॥१६३१॥  
 शौचस्थाने कृतवसतिभिः स्त्रीव्यवायालये वा निःशस्त्रो यश्चलनकुशलैर्मानसं संप्रविश्य ।  
 नीतो भूतैरिव विवशनां निर्भरं गर्भवेष्टैर्भद्रं भूपात्कथमिव ततः स्यादवष्टब्धवेष्टात् ॥१६३२॥  
 निर्हेतु प्रहसन्निवटः प्रविशति क्षोणीपतेरन्तिकं प्रीत्युत्कुलद्वेष किं किमिति तं पृच्छत्यनष्टाशयम् ।  
 ब्रूते किंचिदसौ कचानथ कवन्सर्वकथं मानिनां मानपाणगुणेषु यत्सरभसं दम्भोलिपातायते ॥१६३३॥  
 सविभ्रमगतागतः किमपि भाषमाणः भुतौ प्रभोर्वलितलोचनं जगदवज्ञबालोकयन् ।  
 निजस्य मुखविक्रियाप्रणयताडनाद्यैर्विद्वन्नुपहमिवाहितं नृपतिबल्लभो दुःसहः ॥१६३४॥  
 1615 अपि जातु स दृश्येत निःसंक्षोभमतिर्नृपः । यो यन्त्रपुत्रक इव व्यक्तं धूर्तिर्न नश्यते ॥१६३५॥

१५९४. <sup>१)</sup> Here one *akshara* is wanting in A; B supplemented with C. १६०२. <sup>१)</sup> Emended; A °अनन्तं मुद्रस्ते. १६०३. <sup>१)</sup> Thus corr. by A, from कुलेस्वै. १६०८. <sup>१)</sup> Emended; A मार्गिणा. १६११. <sup>१)</sup> Emended; A °जज्ञ.—  
<sup>१)</sup> Emended with C; A °तत्त्व व्या°.



यतो भृत्यान्तराज्ञाभाज्जातः सर्वस्वसंक्षयः । तद्यथादुष्कृते राज्ञां हा धिक्प्रयापि शाम्यति ॥१६१६॥  
 सुजिह्वारिण्यमन्त्रेहुमागच्छन्पूर्ववत्पमोः । विन्वस्तरक्षिणः पश्यन्नविधासमस्त्रियत ॥१६१७॥  
 दक्षिण्यं वामतां यातमाशये प्रतिनिम्बितम् । हर्षणस्येव राज्ञः स विभाष्याभूत्पराङ्मुखः ॥१६१८॥  
 तस्मिन्नाजगृहे खेदान्मन्दीकृतगतागते । नृपतेस्तद्वतां प्रीतिं निःशेषां जह्निरे खलाः ॥१६१९॥  
 भृत्यः सुजिह्वारयोप्यास्थानरिजभूः शठः । प्रतिलोम्बावहैर्भर्तुर्मन्त्रैरासीच्छियोन्तकृत् ॥१६२०॥ 1620  
 नीरोगे राक्षि रष्टः स दिष्टवृद्धये नृपास्पदे । वल्लवर्षी विनिर्याय प्रार्थनार्थी गृहान्ययौ ॥१६२१॥  
 न तं प्रासादयद्वाजा विशालबलवाहनः । आक्रम्योसौ कथं नः स्यादित्युपायं त्वचिन्तयत् ॥१६२२॥  
 त्यज्येत इतकायोसौ निराशैरनुजीविभिः । मत्वेति तदधीकारानभ्येभ्यस्तूर्णमार्पयत् ॥१६२३॥  
 राजस्थानात्स्वजं धन्यमुदयं कम्पनादपि । अजिप्रहस्तरपतिः खेरीकार्यं च रिन्हणम् ॥१६२४॥  
 इताधिकारे प्रव्यक्तवैकृते नृपतौ ततः । अल्पावशेषानुचरः सुजिह्वारासीद्विशङ्कितः ॥१६२५॥ 1625  
 विमानितः पुराद्भङ्गायात्रामुद्दिश्य मानवान् । सोऽथ सुस्सलभुर्भर्तुरस्थीन्यादाय निर्वयौ ॥१६२६॥  
 भीष्मक्यात्प्रार्थनाकाङ्क्षी राजधान्यन्तिके न सः । निर्गच्छन्नाजपुरुषैर्न राज्ञा बान्धवध्वज ॥१६२७॥  
 तन्निर्वासनगर्वस्य स्थापनायानुयात्रिके । प्रतीहारस्तस्य गुप्त्यै कोशारेः स्वात्मजं व्यधात् ॥१६२८॥  
 निमहानुपहावस्मदायत्ताविति रक्षिणम् । पुत्रं प्रादाच्छुद्धमक्रो म' इति ध्यायन्स विव्यधे ॥१६२९॥  
 निवृत्तो लक्ष्मको हारात्पर्णोत्सं शनकैर्गतः । अवारोपयद्ब्रह्मो भागिकं लोहराचलात् ॥१६३०॥ 1630  
 प्रतीहारविषष्टाय धात्रेयाय महीभुजः । प्रेमाभिधाय तत्कोट्याधीकारं च समर्पयत् ॥१६३१॥  
 उत्खाय लोह्रत्यागाच्छङ्काशङ्कुं महीपतेः । स प्रीष्मन्निषमं कालं राजपुर्यामलङ्कयत् ॥१६३२॥  
 अमात्यकन्दुकत्रातपातनोत्पातनक्षमः । आयत्तडामरः प्राप प्रयां कामपि लक्ष्मकः ॥१६३३॥  
 हारेथाकारयत्सुजिह्वपतिमलविधित्सया । कृष्यमाणो राजवंशपौरुषं राजमङ्गलम् ॥१६३४॥  
 अनन्यदेशजः सुजिह्वः भूरो मत्कोशपोषितः । कीर्तिमेष हरेर्ध्यावितीर्ष्याकलुषो हि सः ॥१६३५॥ 1635  
 खड्गवाहिसहायः स क्षुण्णः पर्यटितुं पथि । निःछलखोपहास्यथ तेन कार्यार्पणात्कृतः ॥१६३६॥  
 कर्तुं पदठवां योग्यानामयोग्यान्प्रभवेन कः । तेषां गुणैस्तामस्योक्तं न शक्यं कारणैरपि ॥१६३७॥  
 पदे श्रीखण्डस्यानुवितमुचिते वर्ष्मणि निजे वृषाङ्गः प्रक्षेपुं प्रभवति चिताभस्म रभसात् ।  
 न तस्वैच्छावत्तत्रिजगदुदयापायघटनोपसौ तदन्धेन स्फुटमिह पटुः संघटयितुम् ॥१६३८॥  
 तस्मिन्सुजिह्वपतिस्पर्धामप्रौढे बोहुमक्षमे । दूतानसृजदनेन सञ्जपातं दिगन्तरात् ॥१६३९॥  
 निर्बीरे मण्डले हेप्योप्यवापत्कार्यगौरवान् । कोटेश्वरो नरपतेर्नितरामन्तरङ्गताम् ॥१६४०॥ 1640  
 प्रीतिदायैस्तोष्यमाणस्तैस्तैस्तुष्टेन भूभुजा । विस्मयो नगरे तस्यौ सोऽपि लूतामयातुरः ॥१६४१॥

१६१९. <sup>१</sup>) Emended; A जह्निरेखलाः. १६२२. <sup>१</sup>) Emended; A आक्रम्यासौ.—<sup>१</sup>) Thus corr. in A from न.  
 १६२४. <sup>१</sup>) Emended; A धान्य. १६२५. <sup>१</sup>) Emended; A हिता. १६२९. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A 'कोष; R C 'कोथ.  
 १६३१. <sup>१</sup>) Emended; A समर्पयत्. १६३३. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, 'पातनोत्पातनक्षमः. १६३५. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A, सुजिह्वः.—  
<sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A, तस्वैच्छा.—<sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>2</sub> from A, स्वर्धामेष वहे — विती. १६३८. <sup>१</sup>) पटुः supplied  
 by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>.

- एवं दमकदम्बैक्यं राशिं कुर्वति कार्यतः । चालकैः सोमपालाद्यैः सुजिज्जिर्निन्वेद्य वैकृतम् ॥१६४२॥  
 प्रतिज्ञाय लतामात्रसाध्यं कश्मीरनिर्जयम् । सोमपालाय तद्राज्यं सोङ्गीचक्रेवमानितः ॥१६४३॥  
 प्रतिभुभाव तस्मै च भागिनेयीं स कन्यकाम् । धीमानवान्तरे सामदाने प्रययुजे नृपः ॥१६४४॥  
 1645 द्वौ तावत्पाशयौ राजकन्ययोः स्वीक्रियां तदा । रभसाद्यावकुर्वाणावदत्तामन्तरं द्विषाम् ॥१६४५॥  
 वपायैर्जयसिंहस्य शकुनैश्च निरीक्षितैः । प्रेरितः सोमपालोऽपि सुज्जिर्मन्दादरोभवत् ॥१६४६॥  
 स्वयमेव प्रतीहारस्तत्र राजपुरीपतिम् । सीमान्तर्भुजमानिन्ये कन्यकोद्वाहसिद्धये ॥१६४७॥  
 जातां कल्हनिकाख्यायां महादेव्यां महीपतेः । उपयेमे नृपसुतां सोमोम्बापुत्रिकाभिधाम् ॥१६४८॥  
 याते तस्मिन्कृतोद्वाहे नागलेखाभिधां सुधीः । तत्स्वत्वेयीं प्रतीहारो भूभुजे प्रत्यपादयत् ॥१६४९॥  
 1650 इत्थं राष्ट्रद्वये यद्वसंधौ निरवकाशताम् । प्राप्तः प्रतस्थे हेमन्ते सुजिज्जिपथगोन्मुखः ॥१६५०॥  
 जालंधरे संघटितो ज्येष्ठपालो निनाय तम् । गाढावमाननिर्नष्टसौष्ठवं भिक्षुपक्षताम् ॥१६५१॥  
 त्वयि भिक्षाचरे वैकसैन्यनायकतां गते । नेपेन्द्रो वा महेन्द्रो वा समर्थौ प्रत्यवस्थितौ ॥१६५२॥  
 राज्यप्रदस्य ते यश्च चक्रे राजा विमाननाम् । तस्थुषो यश्च विषये पतिकुर्मस्तयोर्द्वयोः ॥१६५३॥  
 इति संप्रेरितस्तेन देङ्गपालान्तिकस्थितेः । वियासुः सोन्तिकं भिक्षोर्भागिकेन न्यविध्यत ॥१६५४॥  
 1655 अनिक्षिप्रवतोस्थीनि स्वामिनो जाङ्गदीजले<sup>१</sup> । न युक्तमेतत्ते कृत्यमित्यावेगादशासि<sup>२</sup> च ॥१६५५॥  
 छात्वा शुनद्यामेष्ट्यामि पार्श्वे व इति निश्चयम् । स पीतकोशः कृत्यास्य ययौ प्रस्तुतसिद्धये ॥१६५६॥  
 प्रतीहारकरन्यस्तसर्वभारस्तु भूपतिः । मन्दाक्रान्तितया राज्यमसुस्थितममन्यत ॥१६५७॥  
 यो यो हि व्यग्रहीत् तं संधाय सविधस्थितः । तमन्वहं प्रतीहारः सानुग्रहमिवैक्षत ॥१६५८॥  
 प्रगल्भमाने शास्त्रेर्बमुदयः कम्पनापतिः । अवधीच्छन्ना इमं प्रकटं कालियात्मजम् ॥१६५९॥  
 1660 अविश्वासोत्पन्नान्सर्वलावन्थानय लक्ष्मकः । निर्मर्यादाकम्पनेशमीपत्सान्वमजिपहत् ॥१६६०॥  
 छात्वाभ्येष्यति गङ्गायां यावत्सुज्जिर्निस्त्रताम् । यावत्कथं मया नेया कश्मीरा इति चिन्तयन् ॥१६६१॥  
 तावन्मात्रान्तरव्याप्त्या राशो विज्ञाय डामरान् । भिक्षान्भिक्षाचरोविक्षद्विषलाटां हिमागमे ॥१६६२॥  
 मण्डलस्यान्तरे तस्य विविक्षो रुद्धडामरः । प्रतीहारो हिमर्तुश्च निषेडा समपद्यत ॥१६६३॥  
 स टिक्केन वितृद्वाहादेकान्तद्वेषिणा रिपोः । आनीतः संमतेर्दत्ताप्यायः सर्वैश्च डामरैः ॥१६६४॥  
 1665 प्रतीक्षमाणो रात्र्यामिहेतुं सुजिज्जसमागमम् । निर्भयष्टिक्रजामातुर्भागिकस्य खडापभोः ॥१६६५॥  
 चाण्डालाभिधे दुर्गे यमन्नल्पोच्छ्रितावपि । दूतैर्विभेदमनयत्सर्वडामरमण्डलम् ॥१६६६॥  
 प्रमोदं दृष्ट्वा त्रासं द्विषां च त्रिस्तुजम्पुरः । व्यावर्तताय गङ्गायाः सुज्जिर्निहितमञ्जनः ॥१६६७॥  
 पूर्वविप्रकृते भिक्षावर्सेमथाभेदमागते । यथामुष्य महीमर्तुस्तथास्माकं भयं भवेत् ॥१६६८॥  
 ध्यात्वेति सिंहदेवेन प्रार्थितो व्याजमादधे । सुज्जिस्वीकरणोद्योगे सोमपालो भयाकुलः ॥१६६९॥  
 1670 सुज्जिर्जालंधरं प्राप्तः प्रातर्भिक्षाचरान्तिकम् । यावद्यास्वति तं सायं तद्वत्स्तावदासदत् ॥१६७०॥

११५९ <sup>१</sup>) Emended with C; A स्वसेवी. ११५५. <sup>२</sup>) These two *pādas* have been twice written by A.  
<sup>२</sup>) Emended with C; A °छाधि. ११५९. <sup>३</sup>) Thus A; perhaps read शास्त्रेर्वमु.

मेरितो ज्येष्ठपालेन विविदो भागिकेन च । विरराम स तस्योक्तवा विपक्षाभयणपहात् ॥१६७१॥  
 अथ देशान्तरोपान्तं तत्र भूपोपनेष्यति । एवं च दास्यस्वभीकारं मन्मुखमहितार्थनः ॥१६७२॥  
 इति दूतमुखेनोक्तः सोमपालेन चान्वहम् । विपक्षौत्सुक्यमुत्सार्य तद्देशाभिमुखो ययौ ॥१६७३॥  
 उदयः कम्पनाधीशो वैशाखे तीर्णसंकटः । खशान्वितेन संधामं प्रत्यपद्यत भिक्षुणा ॥१६७४॥  
 माकस्थुष्यपृष्ठगते जाने पृथुबले ततः । तस्मिन्कोटान्तरं भिक्षुः प्राविशत्प्राप्तवेष्टनः ॥१६७५॥ 1675  
 राजाथ विजयक्षेत्रं निर्यातः प्रत्यपूरयत् । कम्पनेशस्य कटकं तास्ताः संश्रयं धाम् ॥१६७६॥  
 यन्त्रोपलशरासारविविधाधुधर्षिणी । दुर्गस्थितैर्नृपचमूः प्रत्ययोध्यहमर्षिभिः ॥१६७७॥  
 पतस्त्रहमद्य भिक्षोश्च नामलक्ष्मद्य पक्षिषु । पशितुं दुर्गजाजाजसेना दीर्घापि नाशकत् ॥१६७८॥  
 द्विनैरभ्यधिके मासमात्रे यातेप्रहीततः । विदार्य मूलं दुर्गस्य धन्यः खाताम्बु संभृतम् ॥१६७९॥  
 दुर्गभाजो बलासाध्या राज्यपायपरे धियम् । जाततद्विरिबाधेच्छा धनलुब्धामदर्शयन् ॥१६८०॥ 1680  
 बिलसर्जं प्रतीहारमथ तद्वस्तुसिद्धये । राजां डामरसामन्तमन्त्रिराजात्मजैः समम् ॥१६८१॥  
 कोष्ठेश्वरत्रिहकायाः कृष्णस्थस्य विमोक्षणम् । करिष्यामो जयं भिक्षोरिति बुद्ध्या तमन्वयुः ॥१६८२॥  
 पदधन्संकटशैलापादधः कोटं मितोन्नति । जितं मेने प्रतीहारो वीर्यामन्ताः स्ववादिनीः ॥१६८३॥  
 पूर्वस्थितैः प्रतीहारानुगैधान्यत्र वासरे । अयोधि सर्वसैन्यस्य बलात्कोटं जिघृक्षुभिः ॥१६८४॥  
 ते तावन्तोप्यहमनृष्टा तथा तैः प्रतिचक्रिरे । नास्तीदं विक्रमेणेति यथागृहान्विनिधयम् ॥१६८५॥ 1685  
 वीरदेहदुर्गमाभ्यो न्यपतन्नहमभिर्हताः । निर्वहसौधसरपाः शीर्षभमरगोलकाः ॥१६८६॥  
 कोष्ठेश्वरस्य मूढत्वं निर्वृढं तत्र किंचन । स्वस्य भिक्षोर्लब्धन्यानामन्येषां च विनाशकत् ॥१६८७॥  
 नास्त्यत्र मत्समो वीर इत्येतावत्प्रसिद्धये । स ह्ययुद्धोद्धतं भिक्षोर्येषाणक्षयकार्यभूत् ॥१६८८॥  
 दुधुक्षुणां खशानां स संकटे धैर्यमादधे । कोष्ठेश्वरोऽस्मिन्नाभिजौ तद्वया डामराः परे ॥१६८९॥  
 यदेतद्ब्रूयते भूरि सैन्यमस्मद्विताय तत् । पर्यवस्येदिति वदन्समभाव्यन्यथा च तत् ॥१६९०॥ 1690  
 विजम्भभूरमुप्यारिर्यत्र कोष्ठेश्वरोप्यसी । अन्येषु तत्र कैवास्येत्यथ ते मिथयं दधुः ॥१६९१॥  
 भूमृत्पिगृहः कार्यवशेन स्वोपवेशने । अङ्गीकृताधिकारस्तु धीमांष्टिकस्य लक्ष्मकः ॥१६९२॥  
 खशाधीशं महायामस्वर्णादित्यागसंभयात् । स्वीकृत्य भिक्षुदुधुक्षाबद्धकक्ष्यमकारयत् ॥१६९३॥  
 आनन्दाख्यः खशाधीशस्यालः कृतगतागतः । नीत्वा टिके प्रतीहाराभ्यर्णं भूयोऽप्यरोपयत् ॥१६९४॥  
 प्रतीहारस्य टिकेन सहैक्यं वीर्य डामरैः । निःसंशयं हतोऽप्यायि भिक्षुः कोष्ठेश्वरादिभिः ॥१६९५॥ 1695  
 संरन्धास्तद्विमोक्षाय प्राहिण्वंस्ते खशान्तिकम् । दूतानुरीकृतस्वर्णदाना भूरिधनैः समम् ॥१६९६॥  
 खशास्तु दध्यायुस्कोचं गृहीत्वास्त्राभिरुज्जितः । जानाति रक्षितान्प्राणान्भिक्षुः कोष्ठेश्वरादिभिः ॥१६९७॥  
 समन्तुः प्राप्रराज्योप देहपालेऽथ दूरगः । हन्यान्मां जयसिंहस्तद्वश्यः पश्यः प्रयत्नतः ॥१६९८॥  
 मत्वेति तेन प्रत्युक्ता भिक्षुं शौचस्थितं गृहात् । विपाद्यातः फलदकं निर्गच्छेत्पूचिरेपि ते ॥१६९९॥

१६७१. <sup>१</sup>) Emended; A लक्ष्मणचमूः. १६७९. <sup>१</sup>) Emended; A धान्यः; C धान्यका; cf. viii. 1624. १६८१. <sup>१</sup>) Emended; A राजा. १६८२. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from A, कृष्णस्थस्य. १६९३. <sup>१</sup>) Emended; A 'दुधुक्षु'. १६९७. <sup>१</sup>) Emended with B, A दध्यायुः. १६९९. <sup>१</sup>) Emended; A जिघृक्षौ

- 1700 अ स्वमेधोपलिनाङ्गः शेषावस्करजर्मना । यात इत्ययसो लोके ज्ञातमाना न निर्धयी ॥१७००॥  
 कोष्ठेभ्योभ्यक्तकृत्यः सैन्यक्षोभेभ्यःप्रापिपम् । कर्षं कालविदा प्राप्ते प्रतीहारेण सान्वितः ॥१७०१॥  
 नीवी खडाद्यैर्दत्तायामा प्रत्युवाहगृह्यत । श्ववसायः प्रतीहारमुख्यैर्भिक्षुप्रमाणे ॥१७०२॥  
 गच्छजिरागच्छत्रिभ्यं राज्ञ इतः प्रतिक्षणम् । अन्विष्यन्विजयक्षेत्रे वार्तां पर्वाकुलोभवत् ॥१७०३॥  
 तावज्जिराहवैस्तैः साहसे दद्यात् वत्सरान् । कृतवत्स्यं साध्योभूत् यो वृद्धवहीभुजः ॥१७०४॥
- 1708 डिम्बो राजानुगा डिम्बास्तस्य भिक्षोः प्रमाणम् । साध्यमेते हि मन्थन्ते हन्त किं केन संगतम् ॥१७०५॥  
 विहस्य नीयते वित्तं खड्गैरेव क्षणादमी । भमा नूनं प्रयास्यन्ति मुविताभाखिलाः परैः ॥१७०६॥  
 प्रयभूतः कोष्ठकोषं विल्लकोस्यैव बान्धवः । पते भिक्षाचरोच्छिष्टपुष्टा आभ्यन्तरा अपि ॥१७०७॥  
 को नूनमोत्र संप्राप्ते यो राज्ञः साधयेदितम् । सामग्री नूनमायाता सेयमस्वैव सिद्धये ॥१७०८॥  
 इत्युचुः शिबिरे वावज्जमास्तावदेष्टव्यम् । कटकैर्मन्त्रिणां दुर्गं विकोशायुधवाहिभिः ॥१७०९॥
- 1710 एकाकी चिरसंक्रिष्टो हन्तव्यस्तत्कृतेखिलैः । हा भिक्षुपरिकरो बद्धो निर्लज्जैः सर्वशस्त्रिभिः ॥१७१०॥  
 त एवेत्युचुरासीच्च कच्छभस्त्रोर्मिभिर्मलः । स्फुरद्योधाक्षिपकरो निःशब्दः सैन्यसागरः ॥१७११॥  
 व्योसोद्भवेत वा सैन्यं लङ्घयेद्वा मृगश्रुतेः । दुष्टाभवृष्टिरिव वा निखिलांस्ताडयेत्समम् ॥१७१२॥  
 साधयेदौघैः पर्वन्ते स्वीकुर्वन्भिक्षुरायुधम् । संभ्रान्तधकितधासीदित्यन्तध्विन्तवज्जनः ॥१७१३॥  
 एतावन्मन्त्रिणां सिद्धमय प्रत्युहसंभवः । तच्छान्तिः कार्यसिद्धिश्च प्रतर्पितृपतेरभूत् ॥१७१४॥
- 1718 सैन्ये भिक्षाचरापातं पश्यत्यूर्ध्वोपितेक्षणे । कोट्यान्निष्कृष्टशस्त्रीकः पुमानेको विनिर्धयी ॥१७१५॥  
 दहतीभिः परीतस्य नारीमितास्य विलिपुः । पृष्ठे केपि वपुर्लोककौटुम्भाधराससः ॥१७१६॥  
 बद्धः पलायमानोत्र सोऽयं भिक्षुरिति श्रुत्वा । उन्मुखः स जनोभ्रीषीद्विहङ्गं तमय निर्गतम् ॥१७१७॥  
 स हि भिक्षोः कृतद्रोहतुमुले प्रस्तुतो<sup>१</sup> बधम् । तस्माद्वाजानुगेभ्यो वा स्वस्याशङ्क्य विनिर्धयी ॥१७१८॥  
 अद्रोहोस्मीति लोकस्य प्रत्ययाय चकार यः । कृपाणीमुदरं हन्तुं रक्ष्यमाणो निजानुगैः ॥१७१९॥
- 1720 सानुगस्यक्तमार्गां सं विलज्ज्य मृगबाहिनीम् । अद्रिप्रसवणोपान्ते नातिदूरेभ्युपाविशत् ॥१७२०॥  
 उच्छ्वसंभिरसंप्राप्तैरम्भोभिर्दुर्गो निर्गतः । मायां प्रयोक्तुं प्रारभे प्रेरितः सोम्यङ्गामरैः ॥१७२१॥  
 संजातं लम्बमानार्कमहस्तद्रक्ष्यतां क्षणम् । भिक्षुः क्षपायामास्कन्दमपनेष्यन्ति ङामराः ॥१७२२॥  
 इति तद्वाचिकास्तीक्ष्णा नीविभिर्मन्त्रिणां समम् । खड्गैस्त्वज्जिह्वदो न्यरुध्यन्तादृक्षतः ॥१७२३॥  
 ततः किलकितावमुखरैः करतालिकाः । योधैर्ददद्भिः सवित्रा व्यगृह्यन्ताकुलाशयाः ॥१७२४॥
- 1725 मुक्ताः स्वामिद्रुहः कृष्णगता राज्यं प्रसाधितुम् । द्विपतो मन्त्रिभिः स्वार्थो दत्तार्थान्को नु साधितः ॥१७२५॥  
 राजकार्ये च भागौ च लम्बमानेभ्य लक्ष्मकः । किमेतदिति तं नीविं खडास्यालमभाषत् ॥१७२६॥  
 सोभ्यधात्कुम्भदास्यापि रोनुं शक्यं विकीर्षितम् । खड्गानां प्रत्यवस्थाता कथं तत्रास्म्यसन्निधिः ॥१७२७॥  
 स हन्तुं वैपरीत्यं तं खड्गानां त्वं व्रजेत्यथ । उक्त्वा व्यसृजज्ञानन्दं जहसे चान्यमन्त्रिभिः ॥१७२८॥

१७०४. <sup>१</sup>) Emended; A 'बन्धव'. १७१८. <sup>१</sup>) Emended; A सप्त.—<sup>१</sup>) Thus A; perhaps read कृतद्रोहतुमुले प्रस्तुते.  
 १७२३. <sup>१</sup>) Emended with C; A 'न्यरुध्यन्ता'. १७२५. <sup>१</sup>) Emended; A स्वार्थो.

छद्मदर्शिन्य राज्ञा विषलाट्पाधपाततः । देङ्गपालगृहा - 'सारम्भः समभाष्यत् ॥१७२९॥  
 भतः प्रभातकोट्टेशस्वालः सममगृह्यत् । प्रापेवार्धैरेतदर्थं यमता दीर्घवानुराम् ॥१७३०॥ 1730  
 संक्षोभाजसरे क्षप्ता ततो निःसंभ्रमोभवत् । शिक्षितं पक्षिणमिव स्वर्कं माप्यं विवेद तम् ॥१७३१॥  
 स तान्मूत्रे न हास्यं मे नष्टे कार्येव साहसम् । सर्वनाथो हतेमुष्मिन्क्षुद्रास्वालेपि किं भवेत् ॥१७३२॥  
 अकुण्ठया माग्यक्षनया राज्ञः स्वातः स्वशस्य सः । सर्वत्रियन्त्य दुर्गोपाचीक्ष्णादीनाजुहाव तान् ॥१७३३॥  
 हस्तुनामसवः कण्ठे संदेहं मन्त्रिणां भिद्यः । स्वःस्त्रीणां प्रीतयः काष्ठां तीक्ष्णावाहुरुर्गिरिम् ॥१७३४॥  
 स चर्मकौपीनपटीबन्धस्तस्वामिवाङ्कितैः । इषुभिः स्वामिबस्वस्य ख्यापनं सर्वतो मुषि ॥१७३५॥ 1735  
 स तान्मूलाधरः शक्तिः सा केशहमभुवोजने । यामूदनुमुर्धुणां भिक्षुराजोपजीविनाम् ॥१७३६॥  
 निक्षिप्तान्ते ततस्तस्मिन्स तेषां संन्यवर्तत । कोटेश्वरादिशिबिरं तूर्णं शरणमीयुवाम् ॥१७३७॥ तिलकम् ॥  
 एकैकशो लक्ष्मकेण युक्तया स्वैः प्रेरितैर्मैटैः । टिक्कः स्वं वीक्ष्य वलितं निषकर्ताङ्गुलिं भवान् ॥१७३८॥  
 खड्गैरस्मिन्नवसरे स पलायनशक्तिभिः । रक्षमाणस्तेष्वहःस्र मनस्तापादभुक्तवान् ॥१७३९॥  
 वीरस्त्वाम्भिलम्बेन तीक्ष्णानामाहवोत्सुकः । तस्यै भिक्षाचरः स्वान्तमक्षयस्या विनोदयन् ॥१७४०॥ 1740  
 हर्म्यप्रङ्गनमायाने तीक्ष्णलोके युयुत्सया । उत्तिष्ठता तेन दावः स्तोकशेषः समाप्यत ॥१७४१॥  
 दीव्यतः कान्तया साकं कामिगः छद्मरागने । प्रत्युत्थाकोरिष क्षोभो नान्तस्तस्य व्यजृम्भत ॥१७४२॥  
 किमद्यापि वधेन स्वाद्रहनामिति चिन्तयन् । स विहाय शरावापं सासिधेनुर्ध्विर्धवौ ॥१७४३॥  
 सुदीर्घचिन्तागलितायामहयामलिभिः कषैः । चञ्चलचिपताकाङ्क्षमिव वीरपटाम्बलैः ॥१७४४॥  
 गण्डताण्डविनाच्छिद्रशङ्कुताडङ्करोचिषा । चञ्चलोत्प्लेखकाम्प्या च द्योतिताहंकिवास्मितम् ॥१७४५॥ 1745  
 विसीर्णं चित्रचार्यन्ते विपर्यस्ताङ्किताडनम् । द्योतयन्तमिवालातैः शस्त्रीनिश्राधरांभुक्कैः ॥१७४६॥  
 कौटुम्भाधरवालोमज्जघौताधराञ्चलैः । लोलैर्वीरहरिं वदतटाटोपमिवांसयोः ॥१७४७॥  
 रुङ्गनः पाणिपादैक्यचारुप्रचुरचारिभिः । चरन्तं मण्डलैर्ध्विर्लघुचित्रस्थिरक्रमैः ॥१७४८॥  
 औचित्यस्योचितां चर्यामलंकारमहंकृतेः । अभिमानविभूतीनां कित्योत्सेकमनस्त्वयम् ॥१७४९॥  
 अलक्षितक्षिप्रपातं स सद्योऽप्युन्मुखो जनः । विचरन्तं तमैक्षिह भिक्षुमये विरोधिनाम् ॥१७५०॥ 1750  
 राजवीजी मधोर्मेता तं प्रवीरः कुमारियः । भ्रातापि ज्येष्ठपालस्य निर्यातो रक्तिकोन्वगात् ॥१७५१॥  
 हर्म्यमिहोन्नतैस्तैस्तैर्विज्ञातः परिपन्थिनः । हरोधैकः शरासारैर्गार्मिको भिक्षुसंभितः ॥१७५२॥  
 ते धावन्तो व्यमाव्यन्त शरैस्तथापनिर्गतैः । वर्षोपलैः पुरोवातमेरितैरिव दन्तिनः ॥१७५३॥  
 स रोद्धा प्रतियोधानां पापैः क्षिप्ताश्माभिः खड्गैः । क्षताङ्गो भग्नचापश्च विरेण विमुखीकृतः ॥१७५४॥  
 तस्मिन्प्रचलिते मार्गिः प्रविश्योच्चाङ्गैर्भेटाः । ते च भिक्षाचरादीनां सर्वे गोचरमायगुः ॥१७५५॥ 1755  
 भिक्षोरेकं क्षणालक्ष्यधैर्यं पार्श्वधृतायुधम् । अथावसूर्णमाहाय मूलमेको बृहज्जटः ॥१७५६॥

१७२९. \*) A<sub>1</sub> omits here two aksharas without indicating the lacuna; C देङ्गपालगृहावस्ताधारम्भः; perhaps read "गृहावस्ताधारम्भः". १७३०. \*) Thus A; C स सममगृह्यत्. १७३६. \*) Emended with C; A राक्षोपजी. १७३७. \*) Emended; A तेषां संन्यवर्तत. —\*) A<sub>1</sub> writes here ३ instead of तिलकम्. १७४२. \*) Emended with C; A दीव्यन्तः. १७४९. \*) चर्या supplied by A<sub>2</sub> in space left by A<sub>1</sub>. १७५३. \*) Emended; A दन्तिनः.





उक्ताव्यभिचारी व्यक्तमनु यावन्महीभुजम् । हा भिक्षुमृत्पुना दृढं मेह देहविसर्जनम् ॥१७८५॥ 1785  
 प्रसादविद्या येष्वास्तपूर्वमस्योर्वराभुजः । तटस्था इव वीक्षन्ते तेषां मुण्डावशेषताम् ॥१७८६॥  
 इति क्षितीशोत्तमान्यसौजन्योन्नादिचारयन् । आदिदेश रिपोः शीघ्रं तादृशस्यान्तसत्क्रियाम् ॥१७८७॥  
 विद्यापदे च निशि च ध्यायन्तस्योदयात्ययौ । भवस्वभाववैविध्यं मुहुर्मुहुरभिमन्यत ॥१७८८॥  
 अपि वर्षसहस्रेण देशे दायाददुःस्थितिः । नूनं न भविता भूय इति लोकोपमन्यत ॥१७८९॥  
 दग्ध्वा तृणं तनुं चर्चं मतनोति शण्यं वृष्टिं सृजत्युपचितोष्म दिवं प्रदह्य ।  
 वैचित्र्यसंपृष्टिं विधिविधनेन कृत्ये न प्रत्ययः कचन चञ्चलनिधवस्व ॥१७९०॥ 1790  
 कृत्यं निर्वर्त्य विभान्त्यै धीरस्वावधतो मनः । विधिविधने दीर्घान्यकार्यभारसमर्पणम् ॥१७९१॥  
 आरोढुं प्रथमस्य दीर्घदमनपक्षमस्वाङ्गिणा नो संवज्यत एव पादकटको वावद्वितीयोत्थितः ।  
 बाहस्यासनरक्षिणः कलयती भारावतारात्पृष्ठाभ्यारोहेण परेण तावदसहाधिष्ठियते वृष्टमूः ॥१७९२॥  
 एवमेव क्षपामात्रं राज्ये निःशङ्कतां गते । शोकमूको नृपस्यायं प्राविशलेखहारकः ॥१७९३॥  
 पृष्ठः सभ्यैः स संभ्रान्तैर्यस्मिन्नेवाङ्गि भूपतेः । यातो भिक्षाचरः शान्तिमरातिर्दत्तदुःस्थितिः ॥१७९४॥  
 भान्तरी लोहुरगिरी बडौ हैमातुरी पुरा । न्वस्ती मुत्सलभूषेन यौ तौ सलहंल्लोठनी ॥१७९५॥ 1795  
 ज्येष्ठे मृते कोहभृत्यैः कनिष्ठं लोठनं दठात् । तमिहाद्य प्रियाभायामभिषिक्तमभाषत ॥१७९६॥  
 छतभातृद्वैतद्वैतं राज्यार्थिः सह पञ्चभिः । निर्यातं बन्धनादूचे कोशेषु स तमीश्वरम् ॥१७९७॥  
 दूषेन मुष्णैराक्रन्देत्प्रसारितभुजः पतेत् । स्वप्यादिहृदो निःस्पन्दरक्तं गच्छेदय ध्रुवम् ॥१७९८॥  
 दीर्घदोःस्वप्यान्तक्षिप्तमृदुकृतमना नृपः । असौ तत्कालनिपतर्हर्तावज्रचूर्णितः ॥१७९९॥  
 इति संभाष्य दिक्पलैरपि साकूतमीक्षितः । नाकाराचारचेष्टाभिः प्रागवस्थां जही नृपः ॥१८००॥ 1800  
 न ह्यनन्याभिभूतेन सर्वतोसङ्गवर्तिना । तादृशा वैशासेनान्वः सृष्टपूर्वो हि भूपतिः ॥१८०१॥  
 पिशाच्य यद्वलासष्टं राज्यं भूयः प्रसाधितम् । अनेनापि हताराति निहितं पैतृकं पदम् ॥१८०२॥  
 हारितौ दुर्गकोशौ तौ नष्टनामापि दारकः । दायादशेषो ययैको निर्धनो वीतवान्धवः ॥१८०३॥  
 धनमानान्तकृद्भूविष्वर्षान्धतनमादधे । उपपन्नमिमे देशे तथैकस्मिन्वतेरिते ॥१८०४॥  
 मित्रदुर्गार्थसंपन्नाः पोद्भूताः बद्धिरोद्धिनः । भिक्षुप्रकृतिकं कौशभूम्यमेतच्च मण्डलम् ॥१८०५॥ 1805  
 तादृक्किञ्चनस्तीर्णमाहात्म्यस्य महीपतेः । धैर्येण स्पर्धितुं जाने राघवोपि सलाघवः ॥१८०६॥  
 प्राक्पोषितं हि साक्षाज्यदाने निर्वीक्षने च तम् । तुल्यानुभावमस्मार्थस्तिष्ठैव गणयन्पुणान् ॥१८०७॥  
 आहूतस्याभिषेकाय त्रिसृष्टस्य वनाव वा । न मया लक्षितस्तस्य स्वल्पोप्यकारविग्रहः ॥१८०८॥  
 कान्तेषु कामनान्तेषु सकान्तं सानुजं च तम् । भूयः भिर्यं प्रतिभुस्य स्यातुं सावधि सोभ्यधात् ॥१८०९॥  
 एकक्षणानुभूतेस्मिन्संबद्धे हृत्पदुःखयोः । ईदृक्कसदृशमेवाहनवीरन्तरं महत् ॥१८१०॥ 1810  
 नियतं निदपादानां शक्तिं दर्शयितुं जने । नानोपकरणमामं संनद्धोस्वाङ्गिनद्विधिः ॥१८११॥

१७८८. <sup>1)</sup> च omitted in A; supplemented with C.—<sup>2)</sup> Emended with O; A °कान्तवौ. १७९०. <sup>3)</sup> Thus corr. by A, from °क्षिप्त विर. १७९२. <sup>4)</sup> Emended; A दीर्घमन्त्र. १७९५. <sup>5)</sup> Emended; A दुष्पन्त्र. १८०३. <sup>6)</sup> A °कोषी. १८०५. <sup>7)</sup> Emended; A °नित च.

- अत्यहुतानि कृत्यानि वक्ष्यमाणानि भूपतेः । कोमुष्य बहु मन्येत सामध्ये सति संपदाम् ॥१८१२॥  
 धैर्याग्निना कार्यशेषं ज्ञातुं राज्ञा सविस्तरम् । पृष्टोय कोटवृत्तान्तमाचक्षौ लेखहारकः ॥१८१३॥  
 उत्सृज्य भागिके कोटं प्रयाते मण्डलेन्दुरः । तुमोद्योगोभवद्गुप्तौ प्रेमा संपत्समक्षयीः ॥१८१४॥  
 1815 मण्डनाभ्यवहारलीभोगैकामो मशोधना । स वृत्त्या भृत्यवैमुक्त्वाधाव्यामभ्यं व्यवाहरन् ॥१८१५॥  
 कुल्यानुकम्पिना दृष्ट्युत्पाटनदेः स वारितः । देवेन नादाद्वन्द्वानां काचिद्वशाक्षमो क्लियाम् ॥१८१६॥  
 मायाप्युदयनो नाम कावस्थः स्थूलबाटिष्ठतः । माजिकश्च प्रतीहारो बद्धमूलस्य मन्त्रिणः ॥१८१७॥  
 पुत्रो भीमाकरस्येन्दाकरश्चात्रान्तरे समम् । बुभुक्षवस्तत्र तत्र बधं प्रेम्णो व्यचिन्तयन् ॥१८१८॥  
 अलम्बो हन्तुमप्राप्तवसरैस्तैः कदाचन । कोट्टादहलिकां कार्यवशादवरोह सः ॥१८१९॥  
 1820 कश्मीरेभ्यो नृपेणाल्पावशेषाणवृत्तिना । प्रैषि शासनमेतद्वृत्तिं प्रत्यवसिद्धये ॥१८२०॥  
 कोट्टोक्तसामशेषाणां गूढलेखान्निधाय ते । निबद्धसंविदः पूर्वमभिषेकस्य भार्यया ॥१८२१॥  
 दृष्ट्वा दुर्गन्धिनिगडं कृत्वा न निशि लोठनम् । सिंहराजस्वामिबिष्णुपासादाभ्युपेक्षयन् ॥१८२२॥ तिलकम् ॥  
 शरदाख्या बभूवेका कापि सुस्तलभूपतेः । तत्र स्थिताभवत्सुदा तेषामनुमतयदा ॥१८२३॥  
 तदपितैरयोयन्त्रभञ्जैर्यलानि ते । कोशाच्चिचार्य पर्याप्तं कोशरत्नादि जह्निरे ॥१८२४॥  
 1825 सभृत्यैः समभिस्तत्तत्साहसं ह्रमहकृतम् । दानेन त्याजिता या सा चण्डालैः प्रतिकुलता ॥१८२५॥  
 मेरीतूर्यादिविर्वैभिर्मिष्टाः कोट्टासिनः । कृता राजोचिताकल्पमपश्यस्य लोठनम् ॥१८२६॥  
 भवत्पूर्वतारुक्षोदात्तत्रेयः स विस्मयम् । निन्द्ये जनाकृपामास्वयोगो द्विषिः प्रकाशितः ॥१८२७॥  
 प्रेम्णः पार्श्वस्थितस्ताभ्यामानवेष्टारकोनिकम् । तसैन्यौ स्वभुवश्चर्मपासिकाख्यौ च टकुरौ ॥१८२८॥  
 तदास्ययाहितास्कन्दभङ्गस्तेषामशेषतः । रात्रिशेषश्च चन्द्रांमुत्पर्षपाङ्कुरशीर्यत ॥१८२९॥  
 1830 घातः प्रेमाय बुधोर्ताभरणेनोष्णशरणः । संताप्यमानशोष्णांशुकरै रोजुमुपाययौ ॥१८३०॥  
 तं प्रतोलीतलप्राप्तं नियोतेर्वैरिसौनेकैः । पराङ्मुखीकृतं वीक्ष्य चलितोस्त्वान्तिकं प्रभोः ॥१८३१॥  
 भुत्वेति भुभृत्वरया लुप्तं लोहरमन्त्रिणम् । त्रिसप्तजोदयहारपतिमानन्दवर्धनम् ॥१८३२॥  
 भूमिदौ तौ हि कोट्टस्य त्रिभेदानन्वदेशजौ । सोल्पावत्त्वादिरन्ध्राणां लक्षगाह्वहणक्षमौ ॥१८३३॥  
 प्रविष्टश्च पुरं दृष्ट्वा प्रीतिदायार्थिभिः शिरः । आम्बमाणं भटैर्मिष्टोराक्षिप्यैतानदाहयत् ॥१८३४॥  
 1835 राजादेशादसंरुद्धैः स्त्रीभुविष्ठैरसौ जनैः । नम्रा पैतामहे देशे दह्यमानोन्मथ्यते ॥१८३५॥  
 काले धीम्नोदयोद्विक्तभानौ ह्रविषमे नृपः । सिद्धिमभ्यधानोपि प्रहिणोति स्म रिह्णम् ॥१८३६॥  
 स शौर्यैर्नाभिभक्त्यर्थैस्त्वष्टादिगुणोज्ज्वलः । तेन ह्यमोघपारम्भः समभावि जिगीषुणा ॥१८३७॥  
 भवितव्यतया दत्तव्यामोहः प्रेरितोय वा । शत्रुमात्यैरभूद्भूत्स व्यक्तायुक्तमन्त्रितः ॥१८३८॥  
 हीनार्थदुर्गामात्यैर्विर्वैरैर्हृत्त्रस्य वैरिणः । अनुमेने कृतात्तधीन्भृत्यान्मीम्नोल्बणे क्षणे ॥१८३९॥  
 1840 उदयः कश्यपाधीशो राज्ञोमे पर्यशिष्यत । सर्वामात्याः प्रतीहारमन्वगच्छन्पुनः परे ॥१८४०॥

१८११. <sup>१</sup>) A कोट. १८११. <sup>२</sup>) Emended with O; A दृष्ट्युत्पाटन. —<sup>३</sup>) Emended with C; A देवेनाक्षर with haplography.  
 १८१८. <sup>१</sup>) Emended; A विन्तवत् १८२२. <sup>१</sup>) Emended; A देववत् —<sup>२</sup>) A, B. १८२९. <sup>२</sup>) Emendation doubtful; A तावामा १८३०. <sup>२</sup>) Emended with C; A शौर्य.

राजात्मजहारोदडामरामात्यमित्रया । दैर्घ्यं तन्तेनयावापि सर्वसामध्युदप्रया ॥१८४१॥  
 विविद्वज्जलिकानिविद्वकटको दिशः । संमहीतुं प्रवृत्ते सर्वोपायैर्विरोधिनः ॥१८४२॥  
 लुक्कावयः फुल्लपुरे कोडोपान्ताश्रये स्थिताः । भयभेदावव्यपान्यकम्पमनयज्जिपून् ॥१८४३॥  
 वृत्तस्तद्व्यपतिर्वेदे लोठने तत्त्वतामहात् । यस्मै प्राक्पद्यलेखाख्या बहुस्थलंभराभुजे ॥१८४४॥  
 साहायकाय प्राप्तस्य तस्य सैन्यैर्हिवधम् । भूराभिपत्य युद्धेषु प्रत्यमाहि प्रतिक्षणम् ॥१८४५॥ 1845  
 तेषूपरदराष्ट्रेषु भयदोलायमानधीः । अङ्गीचके नरपतेर्नति दण्डं च लोठनः ॥१८४६॥  
 यतास्तिस्रस्त्रयमफलारब्धीनामव दुःसहे । काले व्यावृत्तिरस्माकमुचितास्मिन्नलापया ॥१८४७॥  
 छारहारम्भभुगे क्रमात्काले बलोर्जिताः । अथारब्ध विधास्यामः सर्वारम्भेण शोभनाम् ॥१८४८॥  
 इत्यन्वहं लक्ष्मकेण प्रहितं नादधे नृपः । अन्ये च मन्त्रिणो मन्त्रं शास्त्रादभ्यर्णकार्तिनः ॥१८४९॥ तिलकम् ॥  
 सर्वोधिकार्युदयनः प्रतिभुत्वं धनं बहु । साहायकार्यमानिष्ये सोमपालमपि प्रभोः ॥१८५०॥ 1850  
 अपाङ्गैः स, संबन्धमदोपि धनलुब्धधीः । वृद्धति स्म महाव्यापन्नमयाव महीभुजे ॥१८५१॥  
 बहर्धदो लोठनश्चेत्किं मे संबन्धपेक्षया । अन्यथा भवतामस्मीत्यन्यान्वदयामि कैतवात् ॥१८५२॥  
 इम्ममित्यभिसंधाय सोमपालोभ्युपाययौ । समर्पणे हेतुरासीत्सुज्जेर्ध्याजे कियानपि ॥१८५३॥ युग्मम् ॥  
 स हि भिक्षाचरौन्मुख्याविचार्यानायितो यदा । सोमपालमुत्तेनोर्ध्वमुजा राजविसर्जितः ॥१८५४॥  
 दूतः प्रार्थयमानस्य तस्यार्थान्प्राप्नोतिभुतान् । कणिकस्योत्तमर्गेभ्यः प्रदातुमनुब्रूतः ॥१८५५॥ 1855  
 तदा भिक्षाचरं जानन्हतकल्पमनेन नः । व्यसनप्रशमे कोर्य इत्यवज्ञां प्रकाशयन् ॥१८५६॥  
 मदेन न ददौ किञ्चित्तोष भिक्षाचरं इतम् । श्रुत्वा निरुपयोगं स्वं राज्ञो ज्ञात्वा सशोकताम् ॥१८५७॥  
 यावदेकाहममज्जोहरव्यसने भयम् । तावद्विशम्य संप्राप्तेस्तेको भूयोपि मन्युमाक् ॥१८५८॥  
 लोठनं बद्धसंधिं वः करिष्यामीति भुभुजः । उक्त्वा दूतं लोठनेन दापयिष्यामि कान्चनम् ॥१८५९॥  
 युग्मभ्यं कथयित्वेति सोमपालं चिकीर्षितुम् । बलितामबलत्वं च सर्वेषां स्वार्थसिद्धये ॥१८६०॥ 1860  
 समं सोमेन तस्मैत्यमभ्यप्रस्थित्यलक्षितैः । मितैरनुगतो भृत्यैर्घोरमूलकमासदत् ॥१८६१॥ कुलकम् ॥  
 यद्वाचोचित्यदुष्पादुर्वर्षदूषितकीर्तिना । भोगलुब्धतया तेन हता चित्तसत्त्वता ॥१८६२॥  
 तुषारशर्करामुक्कजलपानादुर्जरम् । त्यक्तुं भोज्यं मृदु जिह्वं काश्मीरं न शशाक सः ॥१८६३॥  
 सनुषं भुक्कसत्कादि बहिर्भोक्तुमपारयन् । यैस्तैरुपायैः काश्मीरान्प्रवित्रिभुरतोभवत् ॥१८६४॥  
 काश्मीरिकाः कार्यशेषमदृष्ट्वा धीमशोचिताः । आकर्ण्य च तदापातमाकुलत्वमशिभियन् ॥१८६५॥ 1865  
 भुञ्जानिर्मृष्टमांसानि पिबन्निः पुष्पगन्धिं च । प्रनीहारापतो हारि मार्हिकं लघु शीतलम् ॥१८६६॥  
 भानेष्वाभो अवात्सुज्जिमाकृष्य हमभु संयुगे । इत्थं विकृत्यनैस्तैस्तेराहोपुत्रिकाः कृताः ॥१८६७॥  
 काश्मीरकैर्भित्तयुक्तं खड्गैः सैन्धवकैरपि । अभिषेणयितुं शेकुर्न तेत्युद्यमिनोपि तम् ॥१८६८॥  
 भ्रातृव्याव च मुख्याय भुभुजां च करार्पणम् । विद्वद्भ्यो जयसिन्हाय वरमित्यभिमानिनाम् ॥१८६९॥

१८४१. <sup>1</sup>) Emended with C; A सर्व. १८४२. <sup>1</sup>) Emended; A सर्वोपायैर्वि. १८४४. <sup>1</sup>) Emended; A 'वृद्धो.  
 १८४५. <sup>1</sup>) Emended; A 'लापय; C 'लापयः. १८४९. <sup>1</sup>) Emended; A प्रत्य. —<sup>2</sup>) A, ३. १८५२. <sup>1</sup>) Emended with C; A  
 'सौख्यम्', with haplography. १८५३. <sup>1</sup>) A, २. १८५५. <sup>1</sup>) Emended; A 'मन्त्रकार्यान्वा', omitting two aksharas; C  
 'मानस्य सामर्थ्यान्वा'. १८५९. <sup>1</sup>) Emended; A 'मन्त्रप्र'. १८६९. <sup>1</sup>) Emended; A 'विश्वम्'. १८६९. <sup>1</sup>) A 'पिबन्नि'.  
 १८६८. <sup>1</sup>) Emended; A 'सैन्यम्'.

- 1870 बह्वर्धमर्धमानेन लोटनेन तिरस्कृतः । सोमपालः प्रियं किञ्चिद्वाजपसे न्यदर्शयत् ॥१८७०॥  
 मयि श्वभुरसैन्यानां व्यपाणां वैरिविपदे । सज्जे हिताय त्वं रन्ध्रमन्विष्यसि किमाभितः ॥१८७१॥  
 इति निर्मलसतस्तेन सुजितः स्वाहंक्रियोचितः । सर्वानुलङ्घ्य संनद्धो राजसैन्यपदेभवत् ॥१८७२॥  
 जरटाबाहसंजातशीतज्वरमहाभयः । वक्ष्यिनीमयोत्थाप्य विद्वह्री निशि लक्ष्मकः ॥१८७३॥  
 विसृष्टदूताः कटकं नष्टं वक्तुं प्रभोर्बुधम् । केचिदन्वसरन्सुजितं सैनिकास्ते जिघांसवः ॥१८७४॥
- 1875 पारेणैकेन भूपालसैन्यमन्येन वैरिणः । वर्त्मनः श्वभदुरस्य तुल्यमेव प्रतस्थिरे ॥१८७५॥  
 शारम्भरपथं वैरिवह्वं त्यक्त्वा यियासवः । स्पर्धां कालेनकाष्ठेन संकटेन तदन्तिके ॥१८७६॥  
 तस्मिन्नहन्त्यखलिता वनिकावासनामनि । पामे सैन्या न्यविक्षन्तं लोकैरुवाच वैः समम् ॥१८७७॥ बुग्मम् ॥  
 अनुपस्थाधिनोभ्यर्णयामकेष्वपि बुजुहुः । भुक्त्वा पीत्वाथ ते निन्वुर्निशार्धमकुतोभयाः ॥१८७८॥  
 अध्यापार्तं विहिषद्भिः स्वस्य भावयितुं हुतम् । क्षोभभृत्सुजितरभ्येत्य तूर्यघोषमकारयत् ॥१८७९॥
- 1880 क्षणदाशेष एवाभु पलायां चक्रिरे ततः । तैस्तैः शैलपथैः सेना निरवष्टम्भनावकाः ॥१८८०॥  
 चित्राम्बरानि मुष्णद्भिः प्राहेत्यज्यन्त मन्त्रिणः । भूपकर्मैर्गण्डशैला नानाधातुवैरिव ॥१८८१॥  
 लुण्ठयमानाधमूस्त्रातुं नादधे कश्चिदायुधम् । तदा तु येन वा तेन स्वात्मा नाग्न्यस्तु रक्षितः ॥१८८२॥  
 उत्सृष्ट लङ्घ्यन्तोद्गीन्केपि शोणाधराभुकाः । रक्तस्किजो गतौ प्रापुर्मर्कटा इव पाटवम् ॥१८८३॥  
 केच्यम्बरपरित्यागविकचक्षौरविपदाः । हरितालशिलाखण्डा इव वातेरिता वयुः ॥१८८४॥
- 1885 भूलवेणुवनाकीर्णैः शैलैरुक्ताविमहाः । केपि आसोत्थपूत्काराः करिपोता इवावजन् ॥१८८५॥  
 किं नामोदीरणैर्मन्त्री स नासीत्तत्र कथन । तिरश्चेत्त्रं विपर्यस्तधैर्यैर्धैर्ने पलायितम् ॥१८८६॥  
 भृत्यस्कन्धाधिक्कडोय गच्छन्मूढः प्रधावितुम् । प्रतीहारो द्विषोधिर्दुरास्कैश्चिद्यलोक्यत ॥१८८७॥  
 निरभुकः स सूर्याभुकचक्केयूरकुण्डलः । प्रतिज्ञायानुसजे तैः सर्वप्राणप्रधावितैः ॥१८८८॥  
 अहमाहतेन भृत्येन त्यक्तः स्कन्धावृषत्तनः । स निस्पन्दवपुस्तिष्ठस्रैरपाहि महाजघैः ॥१८८९॥
- 1890 नववन्धनशोकार्तशारिकाकुक्षविपदः । स - लंगलिरिव व्यञ्जद्विषः संकुचितेक्षणः ॥१८९०॥  
 बद्धस्य मे मानधनप्रहर्तुर्वैशसान्तरम् । इतोधिकं ध्रुवं सुजिर्घिदध्यादिति बिन्तयन् ॥१८९१॥  
 स्कन्धेधरोप्य निःशेषीकृतधावारभूषणः । नदद्भिः सोपहासं तैः सुज्जेर्यं ध्यनीयत ॥१८९२॥ निलकम् ॥  
 मन्त्राद्य सख्यवान्धकं सौभुकेनैव नोर्धितः । बृहद्वाज इत्येत्युक्त्वा तस्मै स्वान्न्यभुकाभ्यदात् ॥१८९३॥  
 प्रावारिताम्बरं कृत्वा हयारूढं च तं पुनः । धैर्येणायोजयत्स्निग्धैर्वचोभिः परितान्त्वयन् ॥१८९४॥
- 1895 निर्लुण्ठिततुन्दगासिकोशैः परिवृतः खशैः । ततो गृहीत्वा तं श्रीमान्सोमपालान्तिकं ययौ ॥१८९५॥  
 इमा व्योम्नाङ्गनाक्रीडतश्चित्तरलविधमाः । भाग्यमेवानुयायिन्यः स्याबिन्यः कस्य संपदः ॥१८९६॥  
 आराधनधिया स्वैरं यस्यामेभोजि भृत्यवत् । गात्राणि कुङ्कुमालेपैरुपाचरन्त च स्वयम् ॥१८९७॥

१८७१. <sup>१</sup>) Emended; A ऊरुवा°. १८७६. <sup>१</sup>) नका written by A, in space left by A<sub>1</sub>. १८७७. <sup>१</sup>) Emended; A न्यविक्षन्त.—<sup>१</sup>) A, २. १८८१. <sup>१</sup>) Emended with C; A नानाधातु°. १८८२. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A स्वत्मान्त्वस्तु. १८८६. <sup>१</sup>) Emended, A तिरश्चेत्. १८८७. <sup>१</sup>) A स्कन्धा°.—<sup>२</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from प्रधावितुम्. १८९०. <sup>१</sup>) A "कुक्षवि".—<sup>२</sup>) Thus A without indicating the lacuna; perhaps read गच्छन्तिवि.—<sup>३</sup>) Thus A<sub>1</sub>, apparently corr. from व्यञ्जद्विष; doubtful. १८९२. <sup>१</sup>) A, ३. १८९३. <sup>१</sup>) Emended with C; A उपचरन्त.



सोमपालादिभिः प्रहैः स मासैरेव पञ्चषैः । तेषाममे तथाभूतस्तिष्ठलोकैर्धर्माव्यत ॥१८९८॥  
 सुहोपि पलितचेतोपान्तव्यामाननः परैः । वनौका इव बन्धोभूच्छोकमूको वनान्तरे ॥१८९९॥  
 अर्पितं सुजिना सोमपालः स्वीकृत्य लक्ष्मकम् । जानन्गृहीताम्कश्मीराजिजराहं न्यवर्तत ॥१९००॥ 1800  
 लोटनस्थान्तिकादेश्य स मूर्तिमाजिकादिभिः । प्रतिभुस्य प्रभूतार्थैः प्रतीहारमवाच्यत ॥१९०१॥  
 कश्मीरा हि प्रतीहारशिक्षापक्षानुवादिभिः । तदा न कैरमन्यन्त संभाष्या डामराज्यजैः ॥१९०२॥  
 लुम्बेनापि प्रतीहारावत्तं राष्ट्रं जिघृक्षुणा । भूरि चादिच्छना वित्तं राज्ञोकारि न तेन तत् ॥१९०३॥  
 भद्रमानेष्वात्येषु प्राप्तेषु नगरं नृपः । हारिते च प्रतीहारे च धैर्यैरपर्यहीयत ॥१९०४॥  
 धैः सैन्धवसैर्द्विराज्यं पुरा भिक्षाचरोकरोत् । यैश्चाप्युत्कुपिते राष्ट्रे वृथावार्तिष्ठ सुस्सलः ॥१९०५॥ 1808  
 मृभृता संगृहीतानां शीतज्वररुजा ततः । तेषां दश सहस्राणि योधानां निधनं ययुः ॥१९०६॥  
 विरराम तदा देशे न मुहूर्तमपि क्वचित् । बान्धवाकन्दतुमुलं प्रेतबाधमहर्निशम् ॥१९०७॥  
 क्षीरधर्मवृषिभान्ताशेषव्यवहृतिस्थितिः । सौनुत्साहहतः कालो नष्टराज्य इवाभवत् ॥१९०८॥  
 नानादिगन्तरायतैः प्रभैः काश्मीरकैरपि । लोहरेष प्रवृद्धिं राजहारमजायत ॥१९०९॥  
 काकतालीबसंभामलोकोत्तरनृपश्रियः । अकुण्डा लोटनस्थासीत्स्फूर्तिर्वित्तपतेरिव ॥१९१०॥ 1810  
 तस्याकारपरिकेशवैशसाभिन्नवृत्तयः । भोगेष्वाद्या भ्रातृव्यभृत्यपुत्रावयोभवन् ॥१९११॥  
 नास्थानवर्षीं स्थाने वा बद्धं छुष्टिर्विभूतिमान् । स वयःपाकनिष्क्रम्यवहारो व्यभाव्यत ॥१९१२॥  
 छाया निरकुशमतिः स्वयमातपस्तु छायाञ्चितः शतश एव निजपसङ्गम् ।  
 दुःखं हृत्वेन पृथगेवमनन्तदुःखपीडानुबोधविधुरा तु हृत्स्य वृत्तिः ॥१९१३॥  
 तादृगभ्युदयावाप्तेर्मसि न्युनेधिके गते । एकस्रनोः हृतो दिव्हो लोटनस्य व्यपद्यत ॥१९१४॥  
 तमेकपुत्रा शोचन्ती शोकशकुन्ताशया । ततः प्रपदे प्रलयं मत्ता लोटनवल्लभा ॥१९१५॥ 1815  
 पक्ष्यामभिन्नभावायां गुणज्येष्ठे तथात्मजे । विपक्षे स तथा लक्ष्म्या न कृत्यं किंवित्कृत ॥१९१६॥  
 निःक्षेप्तस्य भूपाललभस्य विजृम्भितम् । मोहनी वा भियः शक्तिर्यदशासीत्पुनः हृत्सम् ॥१९१७॥  
 अकारयन्निर्धनोपि तथा वृद्धस्य कालवित् । लक्ष्मीः षट्त्रिंशता मोक्षं लक्ष्मकस्य क्षमापतिः ॥१९१८॥  
 दिष्टवृद्धिपरिक्षिप्तपुष्पवृष्टौ जनैः पथि । तस्मिन्प्राप्ते न कोशासीद्वाशा प्रत्याहतां भियम् ॥१९१९॥  
 स लक्ष्मीमहिमक्षिप्रविस्मृताभिभवप्रथः । प्रभवन्पुनरेवासीत्त्रिपदानुपहक्षमः ॥१९२०॥ 1820  
 धनप्रलोभनिर्नेष्टसर्वावहृन्मपाटवः । सुजिः साविध्यमव्याजं भेजे लोटनभूषतेः ॥१९२१॥  
 दक्षबान्भागिकसुतामविधासमपाहरत् । स तस्याद्यप्रियापायदुःस्थितिव्यथया समम् ॥१९२२॥  
 अभ्यर्थ्य पार्थिवं पद्मरथं आनीतवान्कृती । तस्य सोमलदेव्याद्ययामुहाहाय तदात्मजाम् ॥१९२३॥  
 एवं प्रधानसंबन्धिर्बद्धमूलं विधाय तम् । सोम्याहतस्य साविध्यप्रहस्यानृष्यमाययौ ॥१९२४॥  
 अचिन्तयच्च कश्मीरमवेशं डामरादिभिः । बह्वशः प्रार्थ्यमानेन प्रेरितो नवभुजः ॥१९२५॥ 1825  
 इत्थंभूतं कृतैक्यं च समं सीमान्तभूमिभिः । अथ कलयितुं शत्रुं नीतिं प्रायुक्तुं सौस्सलिः ॥१९२६॥

१९०३. <sup>1</sup>) Emended, A लक्ष्मि. १९२१. <sup>1</sup>) & omitted in A; supplied with C.

- तद्योदयहरपतिस्तत्वारम्भे गभीरधीः । अलुप्तसत्त्वः सुत्वत्वं सारितरविहामनात् ॥१९२७॥  
 तत्रत्यः स हि निर्मलसर्वस्वोपार्थितोदितः । शानमानादिभिः स्वामिकृत्वे विस्मयितोभयम् ॥१९२८॥  
 वनप्रस्थाभिधे स्थाने लोहरादुरगे स्थितः । भविकोदिकसंभामैर्भेदं निन्द्य द्विपङ्कलम् ॥१९२९॥  
 1930 कटाक्षिताभिमावेस्मिन्मिथ्या तन्धेन वा दधुः । भवं लोठनभूपालान्मात्रिकेन्दारकादयः ॥१९३०॥  
 इन्तव्यांश्चाक्रिकानस्मान्मुञ्जौ स्वस्ताशयो नृपः । वेत्ति तत्प्रेरणेनासी तदाद्यङ्कितेति ते ॥१९३१॥  
 संजाते सहजासवायां राश्यां सुस्तलभूपतेः । कुर्मो मल्लार्जुनं भूपं लोहरेस्मिन्निताव वः ॥१९३२॥  
 तन्धेमाणमिवाकस्मादभिसंभक्तं लोठनम् । संदिदेशाच्च तांभीमाञ्जयसिंहो महीपतिः ॥१९३३॥  
 व्याजेन राज्ञा संदिष्टं तत्कोटं स्वीचिकीर्षुणा । प्रतिभुतमविश्वस्तैस्तस्मिन्स्तैश्च तथैव तम् ॥१९३४॥  
 1935 मल्लार्जुनं लोठनोद्युक्ता मारुतवाक्रिकम् । तदाद्यान्भ्रातृसूनुस्ताश्चाक्रिकानप्यवन्धयत् ॥१९३५॥  
 भवदद्यातनूजेन शङ्कां सौस्तलिना भजन् । परं विप्रहराजेन प्रातिहार्यमजिपहत् ॥१९३६॥  
 राजा व्याजात्पितृव्येण बद्धसंधिरुपायवित् । तत्परे हारितं राज्यं तैस्तैः स्वीकर्तुमुद्यमैः ॥१९३७॥  
 विद्युज्य भूरं निष्कम्पराज्यः सुउज्जेः परिभ्रमात् । सासान्कांक्षितसंशोभो वृत्त्यावर्तितं लोठनः ॥१९३८॥  
 सुखिः पदरथापत्वं प्राक्कन्यामानिनाय वाम् । अनुदाया विवाहाय तस्यां मातरमगताम् ॥१९३९॥  
 1940 आकर्ण्य तेजलादीनां प्रसङ्गेस्मिन्सगौरवाम् । सामात्यो दर्पितपुरं कृतप्रत्युदता ययौ ॥१९४०॥  
 मात्रिकाधिरथ प्रापरन्ध्रैर्मिगत्य बन्धनात् । मल्लार्जुनः कोहाराज्ये संहृतरभ्यविध्यत ॥१९४१॥  
 उरुहरेः प्राग्वदानीतैः प्रतोलीतलमागतान् । भृत्यांस्तैः सिंहभूमर्तुः प्रविबिभूष्यवारयन् ॥१९४२॥  
 पथेभ्यो लोठनः भुङ्क्तेयोरुदयां स फाल्गुने । यथायुज्यत राज्येन तथैवाभु व्ययुज्यत ॥१९४३॥  
 अनूडां कन्यकां मूढः संपदं चाप्यवीकृताम् । प्राप्तां परस्य भोग्यत्वं भाग्यहीनः मुशोच सः ॥१९४४॥  
 1945 अटिस्वाहालिकादिभ्यो देशेभ्यो नष्टशक्तिना । तेन सुजिबलास्कोशशेषः कथिदवाप्यत ॥१९४५॥  
 पूर्वाह्णतान्तिहभुभुष्ट्याङ्गकृत्य मात्रिकः । निनायाप्रतिमकृतं मल्लार्जुनमहीभुजम् ॥१९४६॥  
 तेनातिव्ययिना नव्यवयसा भुभुजा कृतम् । मौक्तिकैः पूगविष्णवे ताम्बूलार्पणमेकदा ॥१९४७॥  
 वर्षतो विषयैस्तुल्याद्वादके कुड्मनादिषु । त्यागित्वं तस्य तत्पत्रैः सद्योचमुदबोध्यत ॥१९४८॥  
 प्रजोपसापोषयितः कोशः सुस्तलभूपतेः । तेनातिव्ययिना स्वैरममुकपञ्चयः कृतः ॥१९४९॥  
 1950 गणिकाचारणश्रोत्रधृविटचेटादिपेटकम् । साधून्विधूय सोपुष्पाङ्गवर्णः कुर्मतिर्वितः ॥१९५०॥  
 सपत्नसादहितसाद्यवि वा वक्षिसाङ्गवेत् । द्रविणं क्षोणिपालायां जनतोपद्रवार्जितम् ॥१९५१॥  
 प्रमापीडनजं वित्तं जयापीडमहीभुजः । दास्याः पुत्रैरुत्पलाद्यैर्विलुप्तं नमुरन्तकैः ॥१९५२॥  
 लोकसंक्रिशनोद्धतः कोशः शंकरवर्मणः । प्रभाकरादिभिः स्वैरं जायाजदिरमुज्यत ॥१९५३॥

१९२८. <sup>1</sup>) Thus A; perhaps read निस्वोद्यतो. १९३०. <sup>1</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from 'केन्द्राकाशः'. Perhaps read 'केन्द्राकरा'; cf. viii. 1818. १९३३. <sup>2</sup>) Emended with C; A 'सम्पाद्य'. १९३५. <sup>1</sup>) Emended; A भवदद्यातनू. १९३९. <sup>1</sup>) Emended with C; A तत्त्व. १९४०. <sup>1</sup>) Thus A; doubtful.—<sup>2</sup>) Doubtful emendation; A सामान्यो. १९४१. <sup>1</sup>) Emended; A कोहाराज्ये. १९४२. <sup>1</sup>) Emended A 'वारयत्'. १९४३. <sup>1</sup>) A फाल्गुने. १९४५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; A 'स्वादि-  
 क्षिका'; cf. viii. 581. १९५०. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub> in margin; in text 'ज्याङ्गवर्णः'.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from कुर्मति. १९५२. <sup>1</sup>) Emended with C; A<sub>1</sub> नमुरन्तकैः; the reading नमुरन्तकैः, given by A<sub>1</sub> in margin, has been struck out.

भवत्कृपयाः पञ्चोरङ्गना कृजिनाजितम् । रदुः सुगन्धादिद्याय धनं संभोगभागिने ॥१९५४॥  
 राक्षो यशस्करस्यार्थान्धवीचकेनिसंविताम् । भङ्गनावङ्गवैवरादासिद्धितजम्पमा ॥१९५५॥ 1955  
 पूर्वराजमितं पार्वगुप्तिः प्राप्य धनं मृतः । राता जावीवपस्विन तुङ्गादीवमजावत ॥१९५६॥  
 संप्रामराजः श्रीलेखामुखाजमपुपिर्षी । मुषितो व्यङ्ग्युहायेमिविडोपार्जनस्वहः ॥१९५७॥  
 भवत्कृपयाः पितृपत्रस्य जगद्विजिता । अन्तेनन्तमहीमर्तुर्विभूतिर्मस्मसारभूत् ॥१९५८॥  
 पुनेणापावसाचार्या जारसावरसा कृतः । कुकलाकीशलोद्वतः कोशः कलशभूषतेः ॥१९५९॥  
 सव गैरैः समं स्त्रीभिः सभा पुषैरभूद्वनम् । भभान्वार्जनतर्पस्व हर्षदेवस्य वक्षितान् ॥१९६०॥ 1960  
 चन्द्रापीडोचलावन्तिवर्मार्थैर्धर्मनिष्ठैः । निष्ठा न्वाध्वस्य कोशस्य नावाप्यनुचिता कश्चिन् ॥१९६१॥  
 शौरचाक्रिकसीमान्तभूभूरेव्याविटादवः । तुष्टिं प्रारेभिरे पुष्टां नवे मल्लार्जुनोदये ॥१९६२॥  
 चम्पविस्वाप्यरीन्भूभूताम्यन्विषटितेष्टितः । अथ चित्ररथं तूर्णमास्कन्दाय व्यसर्जयत् ॥१९६३॥  
 शारपादायकोस्तुलाधीकारेण प्रवर्धितः । सोनन्ततामन्तयुनः पदं फुल्लपुरे व्यभान् ॥१९६४॥  
 उत्सेहिरे न वितता अपि दुर्गसमाभवात् । मल्लार्जुनचमूर्जये जेतुं तदनुजीविनः ॥१९६५॥ 1965  
 भेदाय कोहमाकडस्तद्वृत्त्यो राजसंमतः । मल्लार्जुनानुगि राक्षो हतः संवर्धनाभिधः ॥१९६६॥  
 मुद्रासाध्येपि तिष्ठन्तः कोहे भयविषेयताम् । कोष्ठेश्वरेन्वगायाते तत्रामिवाः प्रेषदिरे ॥१९६७॥  
 प्रतिभुतकरो बद्धक्षिभिः स व्यसृजयत् । सभाजनाय जननीं तेषां मल्लार्जुनोन्तिकम् ॥१९६८॥  
 सा वैधव्यविचिकेन वेपथैर्धर्मशोभिना । कोष्ठेश्वरारीन्सोत्कण्ठाधके चपलचेतसः ॥१९६९॥  
 तस्यां गृहीतत्रिसम्ये व्यावृत्तायां तदन्तिकान् । शारेणाय ददावूरीकृतं मल्लार्जुनः करम् ॥१९७०॥ 1970  
 भाकृष्टो राजजननीचक्षुराणेण कोष्ठकः । दिव्यशकपटाकोहमारुहोह मितानुगः ॥१९७१॥  
 अर्धकडेन सहितस्तेन चित्ररथस्ततः । संभूतप्राभूतो भूविभर्तुः सविधमावसी ॥१९७२॥  
 राजा तु संमन्य ततः प्रायुक्तादतिशालिना । उदयहारपतिना नीतिं जेतुमरीन्पुनः ॥१९७३॥  
 शीतास्कन्धो लोठनेपि मते पद्मरथान्तिकम् । मेमेभिनचमूषालः किंचित्पादपसारिकाम् ॥१९७४॥  
 उद्वहवान्सोमलाख्यां तां पद्मरथकन्यकाम् । उपवेमे धृतायामो जागपालात्मजामपि ॥१९७५॥ 1975  
 तस्मारसंक्रियामूढाक्षेभिरे गूढकैतवाः । भूभुजः सोमपालाया भृत्यमावेन वेतनम् ॥१९७६॥  
 कविगायनमलपाकयोधचारणवेष्टितैः । बहवो मुमुषुर्भूतास्तेपि तं राजवीजिनः ॥१९७७॥  
 स बाल्वाक्षिण्यरीपाकपञ्चो रष्टो रटम्बु । जडे वाक्पौडिमावेण बालिशैः कुशालाशकः ॥१९७८॥  
 केतोदिवामग्रदेहोः प्रदीप्तं वदनं विना । अनिवुराकृतेर्दृष्टं तस्यैवमव न सौख्यम् ॥१९७९॥  
 अचान्तरे मृपः सुजिज्ञ संजपात्रोपक्रियाम् । मामून्मल्लार्जुनेनापि भित्तोसाविति चिन्तयन् ॥१९८०॥ 1980  
 निर्वासने प्रवेष्टो च प्रमुः सुज्जेस्ततोधिकम् । तास्कालिकीं प्रतीहारः शक्तिं कांचिददर्शयत् ॥१९८१॥  
 स कम्पनाद्यधीकारकं राजविसर्जिताम् । वितरन्मुज्जये राजस्थानकार्यखणं विना ॥१९८२॥  
 निस्तोषाय मृषायावसोमपालानुरोधतः । प्रदीप्तवानहस्तेन निजजुष्टकणं मवात् ॥१९८३॥

१९५५. १) A कोषः. १९५९. १) Emended; A वैधव्यं वि. — १) Emended; A वैधव्यं. १९७९. १) Emended; A अर्धकडेन.  
 १९८०. १) A बालिशैः.  
 [C. VIII. 1956] 289 [C. VIII. 1954]

- आकृष्य प्रददौ तस्मै तस्मात्परितोषिणः । आत्मायसान्द्रया दृष्ट्या वरसंपदीकृतो व्यधात् ॥१९८४॥ चकलकम् ॥
- 1985 भर्मे दिताय सौहार्दं विभूयोदयधन्ययोः । अभजद्विन्महः सुज्जेः प्रवेशे प्रतिलोमतान् ॥१९८५॥  
 प्रत्युग्रमेन संमान्य सुज्जे प्रावेशयद्वृषः । देशाक्षिरास्यमन्याक्षिन्मानसाच्च तु तन्निरा ॥१९८६॥  
 कृतागाः क्षमापतौ लम्बक्षणे तीक्ष्णैर्मिवांसति । कोष्ठेश्वरः पलायित आतोदन्तस्तदन्तिकात् ॥१९८७॥  
 आस्कन्दायामने राज्ञि गृहीतमनुजेभ्यरे । स्वपक्षभेदोपहतः सोऽयं देशान्तरे ययौ ॥१९८८॥  
 लोटनस्तु निजयाह कांक्षिदालम्ब्य ठङ्गरान् । वप्पनीलाभिधे स्थाने वसन्महार्जुनं वलात् ॥१९८९॥
- 1990 तत्र दृष्टमसंभाव्यमेवास्य खलु पौरुषम् । परिभ्रष्टोपि बद्धद्वपदं तमजयस्तदा ॥१९९०॥  
 जहार तुरगाङ्गुलिं चकाराद्विलिकापणे । मार्गद्वज्जादिभङ्गं च - ' सर्वत्र सोकरोत् ॥१९९१॥  
 राजराजाभिधानेन डामरेणार्थितस्ततः । कश्मीरराज्यसंप्राप्त्यै क्रमराज्यमगाहत ॥१९९२॥  
 तद्वेत्स्य समीपस्थे हते चित्ररथेन सः । तस्मिन्महान्ये प्रययौ वप्पनीलमुखं पुनः ॥१९९३॥  
 तस्मिन्नास्कन्दमसकृद्दत्तवृत्तिलिकामपि । अवरोधुमशक्तोभूत्कोष्ठे महार्जुनो वसन् ॥१९९४॥
- 1995 भ्रानृष्येण पितृव्यस्य दापयित्वा धनं बहु । ततः कोष्ठेश्वरो यात्रासज्जः संधिं न्यवन्धयत् ॥१९९५॥  
 लोहरे विहितस्थैर्यं गृहीत्वा लोटनं ततः । कश्मीरेश्वर्या पपातासौ विजिघृक्षुः क्षमाभुजा ॥१९९६॥  
 गिरीनुल्लङ्घ्य कार्कोटद्वारे विहितवान्पदम् । निपत्य मार्गेनुद्वाते यावदन्वैथ डामरैः ॥१९९७॥  
 नावाप योगं निर्गत्य क्षिप्रकारी क्षमापतिः । सर्वोद्योगेन ते तावदुत्थानोपहतं व्यधात् ॥१९९८॥  
 अत्रान्तरे प्रतीहारः प्रापास्तमपीच्छया । न संपत्स्वल्पपुण्यानामनपायित्वमायुषः ॥१९९९॥  
 उत्सारणप्रियतया परिहृतसर्वद्वारं गृहे निरनुसोधतया वसन्तः ।
- 2000 संपल्लवुकृतधियोप्रतिषण्वृत्तोर्धिष्जायते न रभसाश्रित्यतेर्निपातम् ॥२०००॥  
 कुर्वाणोत्सारणं तस्य गृहजा सततं नृणाम् । नाज्ञासीत्सुखद्वयस्य पृष्ठे पतितमन्तकम् ॥२००१॥  
 उव्रितः स हि निष्ठघ्नतज्ज्वरः स्वपिति बिज्वरः । विदित्वेति न विज्ञातः स्वपक्षेव मृतस्तदा ॥२००२॥  
 सलोठने कोष्ठक्षेपं प्रयाते नृपतिः पुनः । न स महार्जुनो नापि कोष्ठको न स लोटनः ॥२००३॥  
 दृष्टानोदयनं पार्श्वस्थितं महार्जुनोऽवधीत् । तस्मै चुकोध माध्यस्थे स्थापितस्तेन कोष्ठकः ॥२००४॥
- 2005 अन्तुमिन्ये न तं खिन्नं स संभृतवत्स्ततः । अभिवेणयितुं क्रोधादभावस्तल्लोटनम् ॥२००५॥  
 कोष्ठको मल्लकोष्ठाद्यैर्मितैर्युक्तोपि साविभिः । तीर्त्वा परोष्णीं तस्तेनां निर्मेमायाप्रमायिनीम् ॥२००६॥  
 इतेषु तेषु संपाप्ते खशसैन्धवकाविषु । वधं प्राप्तः सिंहभूभुक्षेपाच्च स नृपो हतः ॥२००७॥  
 आकृष्टः कोहंमूर्धनं मानमूर्धः परिव्युतः । भ्रमप्रतापो भूयोपि समधत्त स कोष्ठकम् ॥२००८॥  
 विसृज्य लोटनं तिष्ठन्निर्वैरमगमत्पुनः । अनिर्वाहितदेवेन तेन द्वैधं स डामरः ॥२००९॥
- 2010 बद्धाधिकारिणः शुल्कं गृह्णताकारि राजवत् । तेन स्वनाम्ना भाण्डेषु ब्रह्मे सिन्दूरमुदणम् ॥२०१०॥  
 जनुसंहतयोः काचकलदीदलयोरिव । क्षणे क्षणे संधिमङ्गस्तयोः समुदपद्यत ॥२०११॥

१९८४. <sup>१</sup>) A, V. १९९१. <sup>२</sup>) A, indicates here a lacuna of two aksharas; C तदा. १९९४. <sup>१</sup>) Emended; A °वक्ष्यम्. १९९६. <sup>१</sup>) Emended; A °स्थैर्यं. — <sup>२</sup>) Emended with C; A °विजिघृक्षुः. १९९९. <sup>१</sup>) Emended with C; A °शरमापारस्तमयोऽवधार. २००८. <sup>१</sup>) Emended with C; A कोष्ठम्. २०१०. <sup>१</sup>) Emended; A °मुद्रणम्.

निर्वृद्धिर्नृन्वैर्वापैर्वापैरारं लोहरेभरः । निर्वे लवन्धं लोप्येन स्पर्धाम्भिरमकुशैः ॥२०१२॥  
 कामरेण ततो हस्वात्कन्दं तत्कटकान्तरम् । परार्धायुधधुर्याभरणास्तु-रं कृतम् ॥२०१३॥  
 दस्वा इ-रायत्वां विपमैर्हठपौरुषैः । एवं तं कोष्ठको मूढः छत्रोच्छेदं व्यधाद्विषाम् ॥२०१४॥  
 वनयादानसंबन्धाच्छुभुरं मुख्यमन्त्रिणाम् । अमान्तरे नृपो हन्तुं माजिकं च व्यविम्वत् ॥२०१५॥ 2018  
 भासीत्कठोरतारुण्यतदङ्गितमनोभवः । छव्यकं स हि तन्मातुरौपपत्येन संमतः ॥२०१६॥  
 आहारावसरे तीक्ष्णः कृतसंज्ञाः क्षमामुजा । दक्षप्रहरणाः प्राणैर्भुञ्जानं तं व्ययोजयन् ॥२०१७॥  
 पुण्यवसिपटं बद्धवीरपटो रटन्बहु । निर्लुण्ठयन्स तस्तेनां तां तामारभटीं व्यधात् ॥२०१८॥  
 अथाश्लिष्यन्न न श्रोहमध्वादिन्दाकरोप्यहो । राज्ञा विषमितस्तेन रसदानेन स स्वयम् ॥२०१९॥  
 देवतोत्सारितारानिस्तनः सिंहमहीपतिः । संदधे कोष्ठकं सुज्जि प्राणिगोहिजयाय च ॥२०२०॥ 2020  
 मार्गस्थ याममात्रेण गम्यस्थान्तिकमाप सः । यावत्पुरं प्रहरणात्कोष्ठकेनाकुलीकृतः ॥२०२१॥  
 अन्तर्मेदाकुलस्तावत्स्ववस्थातुमक्षमः । गृहीतकोशः संत्यज्य कोष्ठं मल्लार्जुनो ययौ ॥२०२२॥  
 राज्यभ्रष्टः स निर्लुण्ठमानो मार्गेषु तत्करैः । अवनाहोन्मुखो रक्षन्कोशशेषं कथंचन ॥२०२३॥  
 अष्टमष्टादशशरैरेव्यधाष्टमवसरे । राज्यात्तेन द्वितीयस्यां वैशाखस्यासितेहनि ॥२०२४॥  
 दाता शिखामृतचचेरमृतं विलम्ब-प्यकृत्समिति लूनशिराः कृतम् ।  
 ईशेन यच्च तदकार्यपकर्तुरस्तु तत्रपरः क इव संनिविद्विजिह्वः ॥२०२५॥ 2025  
 मुक्ता इमा इति जलं नलिनेषु लीनं ज्ञातृत्वमेतदिति आद्यमिनेषु लग्नम् ।  
 यज्ज्ञावते किमपि हन्त विमोहनी सा शक्तिः भिवः स्फुरति कापि तदाभवायाः ॥२०२६॥  
 अन्त्यहुतमहरणा विपिनेषु केपि प्राणेन केचन दृशाय रसज्ञान्ये ।  
 ते केपि सन्ति तु मरेन्द्रगृहेषु हिंसा वाचैव ये विरचयन्ति किलोपवातम् ॥२०२७॥  
 ज्योतीरसाहमन इवाभितमीभरस्य निर्देग्धुमिन्धनमिवायगतं न शक्ताः ।  
 पश्चाद्भवेद्यदि स तत्प्रसूतावकाशाः कुर्युः खला रविकरा इव भस्मशेषम् ॥२०२८॥  
 कापिलं हर्षटं क्रोडं नीतवान्मण्डलेक्षिताम् । उदयैः कोटमृत्वनानां संमहं कम्पनाधिपः ॥२०२९॥  
 कुर्वन्शय्यां पुनर्मेतुं मण्डलं तद्यलम्बत । दिनानि कतिचित्तत्र यावत्प्रकृतिवर्जितैः ॥२०३०॥ 2030  
 विटैरसूयाविषमैः प्रसादावसरो नृपः । तावत्कलुषतां तस्मिन्नुपजापैरनीयत ॥२०३१॥ तिलकम् ॥  
 राजा भवन्परः कोस्तु स्वविचारदृढक्रियः । एषोपि शिभुवज्जुभृशत्र धूर्तः प्रनर्त्यते ॥२०३२॥  
 शीशवे बालिशप्रायैः संस्तुतैर्जायमर्पितम् । ग्रीवावधि न वा यायाग्राहः काण्ठ्यं मणेरिष ॥२०३३॥  
 भृत्यान्तरापरिज्ञानमात्रेण जगतीभुजाम् । निरागसो बन्धपातः कष्टं राष्ट्रस्य जायते ॥२०३४॥

२०१३. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> indicates here a lacuna of one akshara; C छव्यकं. २०१४. <sup>1</sup>) Thus or स्व- A<sub>1</sub>; C हस्वान्तं तैरायत्वां.  
 २०१५. <sup>1</sup>) Cf. viii. 1818. 1980. २०२२. <sup>1</sup>) Emended; A कोष्ठे. २०२४. <sup>1</sup>) Thus A; text evidently corrupt; perhaps  
 read 'दिव्यवसादनं'.—<sup>2</sup>) Thus corr. by later hand from A<sub>1</sub> 'दवाहितेहनि. २०२५. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub>; C विलुण्ठकार्पण्यकृ°;  
 perhaps read विलुण्ठकारण्यकृ°. २०३१. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> writes here इ instead of तिलकम् (?). २०३३. <sup>1</sup>) A बालि°.—<sup>2</sup>) Thus  
 corr. by A<sub>2</sub> from A<sub>1</sub> काण्ठ्यं.



- 2085 कृत्ये व्यवसितेसाध्ये हास्यः स्याद्धर्मकादिषत् । सुजिः प्रायोजि राजातिर्निर्जितुमिति लोहरम् ॥२०३५॥  
 निर्व्यूहाद्भुतकार्येयं तस्मिन्ब्रह्मास्मत्तुल्यया । अमोघया प्रजहुस्ते पापाः पैशुनविद्याया ॥२०३६॥  
 गाम्भीर्यालक्ष्यविकृतैः प्रीत्यालापैर्महीपतेः । प्रत्याघातः कलुषतां नाशालीस्कम्पनापतिः ॥२०३७॥  
 प्रकृत्या तस्य निर्दोहतया शाङ्गास्य तादृशम् । प्रियं कृतवतश्च स्यादविद्यासोय वा कथम् ॥२०३८॥  
 प्रीतिरासीन्न नृपतेस्तत्कृत्यैरुचितैरपि । अभियप्रमहालपिधिरक्तस्येव कामिनः ॥२०३९॥
- 2040 जित्वा राष्ट्रहवं प्रादां हारितं नृपतेरिति । बहुमानेन दर्पाच्च स्वच्छन्दं स व्यवहारत् ॥२०४०॥  
 पौरानगारहरणाद्यपकारिर्निर्जुशः । तद्वन्धवो बाधमाना विरागमनयञ्जनम् ॥ २०४१॥  
 निजागः स्मरणास्कोष्ठेभ्यो न व्यथसीकृपे । न पितृव्येपि भूपालकोपाविष्कृतविक्रिये ॥२०४२॥  
 कोशं प्रजोपतायेन संविन्वन्सुजिना समम् । संबन्धकृच्चित्ररथो नाभूदभिमतः प्रभोः ॥२०४३॥  
 'धन्योदयौ' नृपः सुजिदाक्षिण्यालक्ष्यतौददः । अपुण्याद्विगैर्गूढं राजपुत्र्यं कृतस्थिती ॥२०४४॥
- 2045 तौ चावालगतौ शीतज्वरनष्टपरिच्छदौ । महार्जुनस्य साम्राज्यभ्रंशेपि विपुलभयः ॥२०४५॥  
 सुजिहोषापुरा दूतैराहतो लक्ष्मकेण यः । आगच्छत्सञ्जपालः स प्राप राजपुरीं तदा ॥२०४६॥  
 सुजिजिह्वरथाभ्यां तं रुद्धचेष्टेन भूभुजा । अविष्टप्रवेशां दूतैर्महार्जुनोभजत् ॥२०४७॥  
 तन्निमित्तं स केनापि सामन्तेन सहाध्वनि । संजातकलहे शस्त्रक्षतो लक्ष्म्या व्ययुज्यत ॥२०४८॥  
 तथाभूतमपि स्वर्णं भूर्युरीकृत्य नाशकत् । यत्तन्महार्जुनो नेतुं कार्यशैस्तदपूज्यत ॥२०४९॥
- 2050 सोऽस्वतन्त्रेण रात्रा च सौजन्याद्विह्वलेन च । दूतैः प्रच्छन्नमाहतो रभसादायवौ ततः ॥२०५०॥  
 न न्यग्रजं च येऽन्युर्मात्रमुक्तेति चिन्तयन् । अमित्रविषमे मार्गे पुरं साहसिकोविशत् ॥२०५१॥  
 स कन्यकुञ्जगौडादिमण्डलेषु महीभुजाम् । स्पर्धया लब्धसत्कारो भूपतेर्मन्त्रियन्त्रिताम् ॥२०५२॥  
 अन्ववाप्य निजे देशे सत्क्रियां दुःखितोभवत् । राजधान्यन्तिकैः पौरैः पृथक्छु व्यलोक्यत ॥२०५३॥  
 मूपालोगणविस्वाद्य मन्त्रिणो दत्तदर्शनः । भजे स्वहस्तताम्बूलदानप्रक्रिययैव तम् ॥२०५४॥
- 2055 निर्विकचनोपि सम्ख्यातिमात्रेणानुगतो जनैः । यातायातं नृपमृदे कुर्वन्शत्रून्कम्पयत् ॥२०५५॥  
 व्याहारव्यवहारादि व्यालोक्यालौकिकाकृतेः । पुरुषान्तरवित्सुजिस्तस्य स्वैरभवेपत ॥२०५६॥  
 द्यूतौ सोय भुवं राष्ट्रेखर्वसर्वकचक्रियम् । नैवमेवाद्भुतं भूतमेतार्कशान्तिमेव्यति ॥२०५७॥  
 तांस्तान्देशान्तरे वीरानुस्तिक्तान्पृष्टवान् च । तं पर्वालोक्य विभ्रान्तिं सोस्तेकानाममम्यत ॥२०५८॥  
 भवितव्यतया दर्पेणाथ नीतः स्वतन्त्रताम् । परिवादावहं सुजिजस्ततो यत्तव्यवाहरत् ॥२०५९॥
- 2060 स्वानुगैर्लुण्ठितं कक्षमाचक्ष्णं रुषा द्विजम् । प्रासैर्महवराज्यस्थः स छगलमिवावधीत् ॥२०६०॥  
 बाधे कुकर्मणा तेन विप्राव्य जनमागतम् । तं प्रत्युपक्रिबं लोको विरागं जगरेप्यमात् ॥२०६१॥  
 अत्रान्तरे बन्धुमेकं बन्धुः क्रमस्तियादयः । अगण्यप्रायमुत्सेकादुत्तमप्रक्रियास्पदम् ॥२०६२॥  
 मयि सत्यपरोपि स्यात्किमनुपाहकः स्मयात् । अकारि चारणप्रायस्तावकोपीति सुजिना ॥२०६३॥

२०४४. <sup>१</sup>) Emended; A प्रजोदयौ. २०४४. <sup>१</sup>) Emended; A राष्ट्रपुत्र्यौ. २०४५. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A चावालगतौ;  
 G चारालगतौ. २०५१. <sup>१</sup>) न supplied with C; A न्यग्र - च.

संजातवीनसंबन्धबन्धः कमलियादिभिः । अथास्याक्षिगतोत्थर्य सामर्थ्याद्विलहणोप्यभूत् ॥२०६४॥  
 अल्पेन हेतुनोद्धतं हितं तेषां च तस्य च । खलपैभुनसेकैस्तत्पापाभु शतशाखताम् ॥२०६५॥ २०६५  
 प्रकृत्योत्तिक्तगुत्सेकावहैः समुदवीदियत् । दुर्मन्त्रैर्विषहैकाप्ये साहदेविस्तमुल्हणः ॥२०६६॥  
 अहर्माणां सहास्माभिः क्षमते समशीर्षिकाम् । हृतप्रोयमिति स्वैर' मन्दुं रात्र्यपि सोपहीत् ॥२०६७॥  
 बिभ्यन्तु भूपतिस्तस्माद्विलहणं बाह्यभूत्यवत् । मन्त्रस्वैरकथाद्येषु विज्ञप्तेषु व्यवर्जयत् ॥२०६८॥  
 स तु धूर्तस्वदुर्लभ्यतादृष्टस्त्वामिषैकृतः । स्वेपां धैर्यं परेषां तु संजातं माययातनोत् ॥२०६९॥  
 समप्रशक्तिराकाङ्क्ष्यसंस्तवः पक्षयोर्द्वयोः । तस्य तु प्रययौ सञ्जपालो दातेन मित्रताम् ॥२०७०॥ २०७०  
 संनद्धयोः प्रविशतोऽभ्योन्यस्पर्धया तयोः । क्षणे क्षणे राजधानी ययौ संभ्रमलोलताम् ॥२०७१॥  
 सुजिजः समूपाभाक्षेपुं प्रतिपक्षान्युयुत्सया । महीमानोत्सवास्याने संक्षोभमुदपादयत् ॥२०७२॥  
 कृकाटिकान्धस्तदस्तो ह्यः स्थेनावेदितो हि सः । तं निर्भर्त्स्य शिलाक्षेपं क्रोधकृत्साक्षरोकरोत् ॥२०७३॥  
 लिखितैरिव तान्तर्यैः सौदुं रक्षणमीक्षितुः । मिथ्या तथ्यमिबोदीर्य संयध्मज्ञिः समर्थताम् ॥२०७४॥  
 उपावेश्यदभ्यर्णे भूपतिः परिसान्त्वय तम् । सत्यस्मिन्नास्ति नः किंचिदित्वन्तस्तु व्यविन्तयत् ॥२०७५॥ २०७५  
 चक्रे मडवराज्यस्यैरथ प्रावो हिजातिभिः । न सुज्जोः कम्पनेशत्वमिच्छाम इति वारिभिः ॥२०७६॥  
 अन्विष्य विहिषः शङ्कां मन्त्रविजिज्ञि रिन्हणः । संनद्धसैन्यमानिग्ये पञ्चचन्द्रं तदप्रियम् ॥२०७७॥  
 शशङ्के सञ्जपालाच्च तस्माच्च बहूसैनिकात् । सुजिजरन्मानगणवत्समुदास्य च तद्विषुः ॥२०७८॥  
 आस्कन्दभीत्या निर्गस्य हयारोहैः समं गृहात् । व्यूढानीको निदृज्जातो जजागाराय सोध्वमि ॥२०७९॥  
 भूपतिप्रतिलोभ्येन वर्तमानस्तदाभवत् । कोष्ठेश्वरोपि संनद्धः सुजिज्जा बद्धसौदरः ॥२०८०॥ २०८०  
 स्थितमप्रतिलोभ्येन सोवधीन्मनुजेश्वरम् । इति द्वेभ्योपि नितरां द्वेप्यतां नृपतेरगात् ॥२०८१॥  
 तथा स्थिते निशीथिन्यामाचल्युत्तस्य विहिषः । दुषुक्षाहेतुतां राक्षः स्वगुन्यै तेन या कृता ॥२०८२॥  
 अतथ्यं तथ्यवदस्तु तथ्यं वातथ्यवद्वृषः । यः पश्येन्मूढवस्तोर्धैस्त्यक्तोर्धैः कदर्थ्यते ॥२०८३॥  
 रत्नज्योतिर्गुणवद्विधा त्यज्यते दृष्टिपातः । दयावाक्षाणामितरविषयः स्वस्य संमाश्यते च ।  
 वस्त्रेकैकं वदिह न मृषा तन्मृषा वन्मृषा तत्तथ्येनेत्यं किमिव न जनैर्दृश्यते तत्त्वभूतैः ॥२०८४॥  
 राजाथ तद्वधाद्व्यदजानन्वीस्थ्यभेजम् । न्ययुक्तं तस्य तीक्ष्णस्ये सञ्जपालं महीजसः ॥२०८५॥ २०८५  
 स कापुदवचजीरः प्रहर्तुं छान्नाक्षमः । काङ्क्षजाक्षिप्य तं हन्तुं तत्र तत्रैक्षत क्षणम् ॥२०८६॥  
 मायाप्रयोगानन्योन्यमुद्दिश्य स्पृष्टतोर्द्वयोः । क्षणे क्षणेभजद्वाष्टं जातोत्तासविलोलताम् ॥२०८७॥  
 प्रत्याशङ्क्योदयं रात्रौ सुज्जो जायति पूर्ववत् । अव्यप्रयामिकप्रामं राजधामाप्यजायत ॥२०८८॥  
 राष्ट्रविर्षासने रिन्हणस्य सुज्जेरमीप्सिते । पार्थिवोप्यनुमन्ताभूदमीशः प्रत्यर्वास्वतौ ॥२०८९॥  
 स मिर्धियाक्षरामन्त्र्य तस्त्रेदात्भुमिताः प्रजाः । संदर्भं द्वारपतिना राज्ञो मुक्त्या समर्थितः ॥२०९०॥ २०९०  
 संमन्त्र्य नृपतिं मैत्रीपार्थिना सुजिज्जा समम् । पीत्वा कोशं सञ्जपालः प्रातो रात्रौ व्यजिज्ञपत् ॥२०९१॥

२०६६. <sup>१)</sup> Thus corr. by A, from A समुदवीदियत्. २०६७. <sup>१)</sup> Emended; A आत्म. २०६९. <sup>१)</sup> Emended with C; A भावः. २०९०. <sup>१)</sup> Emended with A निर्वावाष्ट.

२०९२. १) Emended; A 'प्रायस्त्रिभिर्वा'. २१००. १) Emended with C; A 'अथर्व'. २१०३. १) Emended; A 'अथर्व'.  
 निर्वोदस्योपकर्तुं मते स्वाद्यदि मे नृपः । निर्वोदस्य रिहृणं चित्ररथं बद्धा महाधनम् ॥२०९३॥  
 लोहरारब्धिनिर्गटान्धाकोशं च भूपतेः । नयेयं संभृतो हन्यां दुर्बलमपि कोष्ठकम् ॥२०९४॥  
 २०९५. कावोपरोधाधिर्बन्धः संबन्धेष्वेव नास्ति मे । दाक्षिण्यं स्वामिनः कृत्वे यस्य प्राणास्तृणोपमाः ॥२०९५॥  
 मध्येष प्रतिराजादिनिर्जयस्वीकृतोद्यमे । युवाभिभान्तचित्तोयं नृपभीभोगमाग्नवेत् ॥२०९६॥  
 साहायकाय शरेशमुल्हणं रिहृणाभये । कार्यमाते च मामीशमाकारविमिच्छति ॥२०९७॥  
 ब्रूते च मामुल्हणश्च त्वं चाहं चाविमेदिनः । मिलिता यत्र तत्रास्ति गण्यः कां नु तृपास्पदे ॥२०९८॥  
 इहस्था नवदायाहमेकमानीय कंचन । निहभोस्य पदे राज्ञो नानुतिष्ठेद्विदं वदि ॥२०९९॥  
 २१००. गुणान्प्रसरणत्रासाद्वन्धायेव गिरा सृजन् । द्विजांशुभङ्गचा राजाद्य विनिश्चस्यान्नवीह्वयः ॥२१००॥  
 यथाह स तथैवैतन्न ब्रोहो नासमर्थता । नौदासीन्यमयैतस्मिन्संभाव्यमभिमानिति ॥२१०१॥  
 निष्पतिहृन्भावोस्य दुरुच्छेदो भवेदिति । इयमप्यन्यतस्तावदस्त्वपायधियः कथा ॥२१०२॥  
 किं नु दूये यदाकोपप्रायस्यात्तथ्यतोपि वा । निर्वोदस्य वधो ध्यातो योस्यासौ कार्यं एव तत् ॥२१०३॥  
 अर्थोयमल्पसत्त्वानामपेस्माभिर्हि मन्त्रितः । नूनं तेनोपलभ्येत तानावर्जयता धनैः ॥२१०४॥  
 २१०५. पुण्यैरपरिहार्यैः स्वैर्जाद्यैर्वा माहृशाममी । जानतामपि जायन्ते निर्गुणा भोगमागिनः ॥२१०५॥  
 बालिशान्मृकतां प्रायश्चित्तमेतन्महीभुजाम् । तन्मौख्यस्य फलं मूढैरेतैर्यदनुभूयते ॥२१०६॥  
 दुर्गमो भूमिभृन्मार्गो विटैर्देहदुर्गैरिव । ... ॥२१०७॥  
 तन्वाना व्रतवैमुख्यं रसनालौल्यशालिनः । परपिण्डोपहर्तारः खलाः कौलेयका अपि ॥२१०८॥  
 इत्थं खलोपतापेन प्रयुक्तं तन्नवात्पुनः । असंहार्यं कुकर्मेदं पश्चात्तापाय नो भवेत् ॥२१०९॥  
 २११०. इत्युदीर्य नृपः सुज्जेः सज्जो व्यापादसिद्धये । तमजागारयच्छन्धज्जागरं चाग्रहीस्त्वयम् ॥२११०॥  
 बिभ्रन्मन्त्रजुतेः शङ्कान् जिघांस्तुः सुज्जिरित्यपि । तथ्यं भृत्यवचो जानंस्तस्यौ दौःस्थेन पार्थिवः ॥२१११॥  
 गत्वा स्वयं गृहान्यौनसंबन्धं कुरुते युवाम् । इत्युक्त्वा रिहृणेनाथ स सुज्जिज समयोजयत् ॥२११२॥  
 विश्वास्यापि तथा हन्तुं तं प्रसङ्गमनामुबन् । उदताम्यविचारान् तत्परोपर्यवशी लुठन् ॥२११३॥  
 सञ्जपात्ते गृहान्धुनाद्यदुःखिन्यनागते । आशङ्क्य साहसासिद्धिमधिकं पर्यतप्यत ॥२११४॥  
 २११५. निपत्य वीरशयने सुस्तलक्ष्मापसक्त्रियाम् । भ्रातरो यस्य कल्याणराजाद्या व्यस्मरन्त्युधि ॥२११५॥  
 सेनानीः कुलराजः स कयातो व्यायामविद्याया । प्राणैरानृण्यमिच्छंस्तमपृच्छच्छोककारणम् ॥२११६॥ युग्मम् ॥  
 स संस्थापयितुं हन्तुं वाप्यशक्यं व्यवेदयत् । तस्याप्रतिसमाधेयं कम्पनाधीश्वराज्ञयम् ॥२११७॥  
 कियदेतन्निजप्राणमावृत्तयं महीभुजाम् । इत्याभाष्य स जपाह साहसाध्यवसावताम् ॥२११८॥  
 दिनद्वयमनायासो गृहेभ्यः कम्पनापतिः । न प्रातिभाव्यममजस्तस्य मृत्योः त्रियोध वा ॥२११९॥  
 २१२०. विस्मयभृत्यः शृङ्गारनामा चाप्यन्नवीत्यभोः । तं दृष्ट्वांस्तृतीयेह्ये शयनेवगणं स्थितम् ॥२१२०॥

२०९२. १) Emended; A 'प्रायस्त्रिभिर्वा'. २१००. १) Emended with C; A 'अथर्व'. २१०३. १) Emended; A 'अथर्व'.  
 G acc. manu वतः को'. २१०६. १) A 'वाति'. २१०७. १) Here two *pādas* are missing; C supplements क स नीतिरुचिर्द्वय.  
 क च ते समस्तुद्वयः. २११२. १) Emended; A 'कुरुतां'. २११६. १) A, २.

शोभोपयोगिनो भर्तुर्निष् सततसेवकाः । कर्तुं साहससाधिव्यं विदूरेण तु पार्थने ॥२१२१॥

करे पिनाको मकराङ्कुशयोः शोभाविशेषाच्च सदानुबन्तः ।

पुराहवे कार्मुककर्म तस्य तत्कालमात्रेण तु मन्त्रेण ॥२१२२॥

ताम्बूलहारकन्याजास्ततो राजा व्यसर्जयन् । कुलराजं तमव्याजधैर्यासंलक्ष्यविक्रियम् ॥२१२३॥

धुवं मृत्युः पुनर्नाहमागन्ता तत्ततोस्य कः । आरंभेति स निन्द्ये न ताम्बूलं स्वर्णभाजने ॥२१२४॥

व्यसनप्रशमं राज्ञः स्वदेहस्यागन्तोनुगाः । एवं कर्तुं धतन्तेन्ये निर्व्यूढौ स्खलिताः पुनः ॥२१२५॥

2125

सगणोवगणो वास्तु निहतो नियतं मया । जागर्त्स्वतः परं देव इत्युदीर्य विनिर्घयौ ॥२१२६॥

गतस्य साहसासिद्धौ शक्यं शङ्क्यं पलायनम् । ..... ॥२१२७॥

ब्रजन्स्वामिहितं कृत्वा पुनः पथाभिनाथ सः । शस्त्रिणौ द्वौ मिषाच्छस्त्यौ बन्धस्थाने परामृशन् ॥२१२८॥

स्वयं गृहीत्वा ताम्बूलं राज्ञा प्रहित इत्यथ । द्वाः स्थेनावेदितः सुज्जेः पार्श्वं रुद्रानुगोविशत् ॥२१२९॥

इदृशीं चावचैस्तं च मितैः परिजनैर्युतम् । यूथेनाथमित्रात्यल्पैर्द्विपरहितान्तिकम् ॥२१३०॥

2130

गृहीतवन्दितस्वामिताम्बूलः सस्मितं स तम् । पृष्ट्वा कृत्यादि नृपतेः सत्कृत्य व्यसृजत्क्षणात् ॥२१३१॥

जनप्रवेशाशङ्कौ स स्वरमाणस्तमब्रवीत् । कृतागाः कोपि कैवर्तशस्त्रभृन्मत्समाभितः ॥२१३२॥

तस्याक्षेपपरान्भृत्यान्स्वामिचार्याधुना तव । संमान्या वयमित्यपेक्षयन्प्रकृतिक्षणम् ॥२१३३॥

सौत्सेकामिष तां वाचं स वर्षादवधोरयन् । तस्य कक्षाक्षरं नाहं कुर्यामित्यब्रवीद्ब्रह्मचः ॥२१३४॥

स रोषादिव निर्गच्छन्मान्योसाविति वादिभिः । तं सान्त्वयित्वा तद्भृत्यै रुद्रा व्यावर्तितः पुनः ॥२१३५॥

2135

तेनावादि ततः कर्तुं विज्ञप्तिं वस्तुमोमुनः । सञ्जयोरादिश हारप्रवेशं भृत्ययोर्मम ॥२१३६॥

अवशेनेव तेवाथ वीर्यं तौ संप्रवेशितौ । सहाबलाभादुभयुः प्रजिहीर्षुरवर्तत ॥२१३७॥

यानाथ कुर्यां प्रातर्त्रौ विधेयमिति तान्बदन् । दत्तपृष्ठो निदिद्रास्तल्पे सुज्जिर्जही वपुः ॥२१३८॥

गम्बाथ किञ्चिद्व्यावृत्तो निष्कृष्टक्षुरिको जवात् । प्राहरत्कुलराजोस्य वामे पार्श्वं कृतस्वरः ॥२१३९॥

तस्य धिक्कुर्यतो ब्रह्मधावक्षुरिकां प्रति । यावत्पाणिः प्रहरणं तावत्सर्वेपि ते व्यधुः ॥२१४०॥

2140

त्रिमर्शः पश्यतां यावदाशङ्क्ये तत्र नोद्ययौ । स तावदेव छविरापेतश्चास हवाभवत् ॥२१४१॥

भयत्यक्तामिमानेषु विद्रुतेष्वनुजीविषु । चकर्ष शस्त्रं तत्रैकः पिञ्चदेवः परं तदा ॥२१४२॥

प्रहरंस्तैस्त्रिभिस्तुल्यप्रतिप्रद्विभिः क्षतः । भ्राम्यन्नुतासृक्तस्मास्त मण्डपाक्षिरवास्यत ॥२१४३॥

स्थितान्दत्तार्गले धास्त्रि रुद्रहारतमोरयः । जिघांसवः सुज्जिभृत्यास्ततस्तान्पर्यवारयन् ॥२१४४॥

तमोरिप्रतिकुर्याणा भज्यमानेरिभिर्व्यधुः । ते हारे तूलशय्यां तां प्रोत्सार्य शवमुद्धृतम् ॥२१४५॥

2145

खलेषुभूलपरभुक्षुरिकाश्चाभिघर्षिणः । तान्ममभ्रमयन्मर्गैरनेकैस्ते विविक्षवः ॥२१४६॥

नैराह्यहेतोर्विशतां तेषां संकटवर्तिभिः । पृष्ठाच्छिन्ना शिरः सुज्जेरङ्गनेक्षिप्यताथ तैः ॥२१४७॥

अस्त्रविः सरणाभीक्ष्णभुक्षेणपुटभुनि । उत्तरौष्ठकच्छसस्रघ्राणपुटद्वयम् ॥२१४८॥

२१२४. <sup>१</sup>) Thus emended in C; A आरंभेति. २१२५. <sup>१</sup>) Emended; A °ताम्बूलाः. २१२७. <sup>१</sup>) Here two *pūdas* are missing; C supplements इति चिन्तयतस्तस्य मम आसीद्विभूतम्. २१२८. <sup>१</sup>) Emended; A °वपुः. २१२९. <sup>१</sup>) Emended; A °हस्थेन. २१३१. <sup>१</sup>) Emended; A रुद्रा. २१३९. <sup>१</sup>) Emended with C; A कुजरा°. २१४१. <sup>१</sup>) A विमर्शः. २१४६. <sup>१</sup>) Emended; A तान्स सञ्जयम्.

- अशोर्बभ्रममाणस्य लोकस्य प्रतिविम्बकैः । संभव्यमानसंस्पन्दस्तोकप्रत्यक्तारकम् ॥२१४९॥
- 2150 स्थपुटस्याक्रमच्छेदाद्वलमांसस्य संधिषु । हरिद्वार्द्विरिवावयाममेदोभान्यभिरुत्खणम् ॥२१५०॥  
भूतिभस्तकज्वरमधु तदेतदिति निश्चयम् । परं भालतलस्थेन इवत्कुम्भविन्दुना ॥२१५१॥  
तदीक्ष्य तिर्यक्पतनव्यक्तसंध्यन्तरदिग्जम् । खण्डतुमुलाक्रन्दा भृश्याः कापि विदुर्बुधः ॥२१५२॥कुलकम्॥  
तीक्ष्णान्प्रयुज्य क्षमापस्तु तिष्ठन्व्याकुलधीस्तदा । बहिर्बीक्ष्य जनशोभं साहसं निश्चिकाय तम् ॥२१५३॥  
सुज्जो हते क्षते वापि कार्यमेतदिति द्रुतम् । संनष्ट सैन्यस्यादिभक्त तन्मन्दिरवेष्टनम् ॥२१५४॥
- 2155 मिथ्यैव सुजिजिर्षितीर्ण इति भुतवता जनान् । स्वयमपाहि भूयेन ततः समरसंभ्रमः ॥२१५५॥  
निःसंशयं हतं ज्ञात्वा सुजिज्ज राजोपजीविनः । तत्र स्थितं शिबिरं सर्वदेव्यमबन्धयन् ॥२१५६॥  
हिल्लात्मजन्मनः सुजिज्जभागृस्यालस्य कौशलम् । कलदास्यांश्च निर्वर्ण्य बाणीयं पुण्यभाग्निनी ॥२१५७॥  
आक्षिप्यमाणैर्भिक्ष्वाद्यैरन्ते धीरोचितं कृतम् । तेन स्वसंशयस्थेन सदाचारान्न विच्युतम् ॥२१५८॥  
राजौकस्थेव तां वार्तां भुत्वा स ह्यपलायितः । हतस्य स्वामिनोभ्यर्णं जिहासुर्जीवितं ययौ ॥२१५९॥
- 2160 इदं पदमहतिभिर्भञ्जन्तं राजसैनिकाः । अपसार्य कथंचित्तं तीक्ष्णाः कृच्छ्रादरक्षिषुः ॥२१६०॥  
प्रविष्टेस्मिन्ननिर्व्यूढपीडिते मण्डपान्तरम् । लब्धपाणा नृपाभ्यर्णं कुलराजादयो ययुः ॥२१६१॥  
हृत्प्रविष्टो हतयान्स तत्रैकं महामटम् । शरैरेव हतो दूरात्कथंचित्परिपन्थिभिः ॥२१६२॥  
आयातं क्षुभिने देशे सञ्जपालं महीपतिः । रिल्हणं चोल्हणं हन्तुं प्राहिणोद्विहितस्वरः ॥२१६३॥  
यातो मार्गात्पलाय्यायं परिशङ्कोचेति रिल्हणः । क्षिमिकानटपर्यन्तमटित्वा यावदाययौ ॥२१६४॥
- 2165 पूर्वावातः सञ्जपालो गृहद्वाराहिनिर्यतः । उल्हणस्य पथो रुन्धन्खड्गहन्महरज्जणे ॥२१६५॥  
तावदेकस्य खड्गेन निकृते दोष्णि वक्षिणे । त्वङ्गावशेषे छिन्नास्थिक्वायुपन्धिरजायत ॥२१६६॥तिलकम्॥  
अगण्यमायतां प्राप्ते वंशे यत्कौशलादसौ । दिगन्तरेषु स्वस्मिन् देशे प्राप प्रयां पुनः ॥२१६७॥  
फलकाले समासन्ने शौर्यप्रतिभुवाभजन् । स तेन दोष्णा वैकल्यं धिगिच्छां विधुरां विधेः ॥२१६८॥  
स प्राग्बुदयावाप्तौ भवेदधिकलो यदि । फलेन तस्य जानीयादिच्छां लोकोद्यमद्भुताम् ॥२१६९॥  
पीतामृतस्य क्षतविप्रहृत्वं न प्राभविष्यद्यदि नाम राहं ।
- 2170 अज्ञास्यदिच्छां तदमुष्य लोकः सामर्थ्यभाजः सुविरमस्त्वाम् ॥२१७०॥  
दृष्टः शीलाभिधो वृद्धः पितृव्यः साहदेविना । सस्पृहं निहतः साधु -- 'जातव्रणार्तिना ॥२१७१॥  
तस्यास्यां विशतो बेशम जज्जल्लाख्योमगो हतः । मान्योनुगो भटौ द्वौ च यामिकश्च जनंगमः ॥२१७२॥  
बालं तनयमालोक्य निषण्णस्याङ्गनस्थितेः । तस्यानिर्गच्छतो गेहे रिल्हणोमिमदापयत् ॥२१७३॥  
आनीयमानो धूमान्धो बद्धा मुखैः स सैनिकैः । गृहद्वारे हतः कैश्चित्प्राकृतैर्ब्रणविक्रमः ॥२१७४॥
- 2175 तस्य प्रधानप्रकृतिक्षयहेतोर्महीपतिः । मुण्डमप्यवलोक्ष्यासीदशान्तक्रोधविक्रियः ॥२१७५॥  
व्यापाद्यमानाः साकोपं भूपतिरेरितैर्भटैः । उवाचवाः सुजिज्जमुस्याः कृत्यं सत्प्रोचितं व्यधुः ॥२१७६॥

२१५०. <sup>1</sup>) Emended with C; A कल. - स्वाद्य. २१५५. <sup>1</sup>) A, B. २१७१. <sup>1</sup>) Before or after साधु two aksharas are missing; the lacuna not indicated in A; C supplements सम्प्रजा<sup>०</sup>.



भनुजो लक्ष्मकः सुज्जेर्वङ्गा नीतः स विक्रियाम् । नृपं वीर्यादयैः कैश्चिद्वाजधान्यङ्गुने हतः ॥२१७७॥  
 भ्राता पितृव्यनस्तस्य संगटाख्यो नृपाङ्गने । भट्टजट इव प्राणानौचित्येनामुचत्कृती ॥२१७८॥  
 प्रविष्टः शरणं ब्राणवन्द्यैः पपिः प्रमापितः । उन्मत्तो मुष्मुनिस्तस्य भ्राता कैश्चित्स्रमन्दिरे ॥२१७९॥  
 सुजिज्ज्वालस्तु भृङ्गारवृत्त्या भङ्गुरया हतः । महाकुलीनो विचरन्नौचित्येन च चित्रियः ॥२१८०॥ 2180  
 सङ्क्रिकाख्यः प्रतीहारो वणिक्तः शनकैर्हतः । अन्येपि संभिताः सुज्जेस्तत्र तत्र प्रमिम्बिरे ॥२१८१॥  
 जात्यवाजिजवप्रमाणाः कोष्ठेश्वरान्तिकम् । आसाद्य वीरपालाया द्विवा मृत्युभयं जनुः ॥२१८२॥  
 व्रजशरदियो हुष्टोत्थानरुद्धनुरंगमः । प्रपेदे संगटभ्राता बन्धनं सुभट्टामटे ॥२१८३॥  
 तनुध सज्जलः सुज्जेः श्वेतिकश्चापजात्मजः । उल्हणस्य तनुजश्च कारागारं प्रवेदिरे ॥२१८४॥  
 इत्थं राजन्यमात्ये च प्राप्ते पिभुनवद्यताम् । तत्रमेवे शुभेः शुकपञ्चम्यां विश्रवोभवत् ॥२१८५॥ 2185  
 कार्ये क्वापि विपर्यस्तसत्त्वं संस्मृत्य मन्त्रिणम् । तमद्यापि नृपस्तादृग्भृत्योपेतोनुत्पद्यते ॥२१८६॥  
 वेतालोत्थापनाश्च भ्रूलङ्घनाद्विषधर्षणात् । व्यालाक्षेषाश्च विषमं सत्यं राजोपसेवनम् ॥२१८७॥  
 अनान्मायत्तनिस्तीर्णगुणानां चक्रवर्तिनाम् । शकटानामिवापस्थो विश्रस्तः को न भज्यते ॥२१८८॥  
 अयुक्तं नृपतिः सुजिज्ज्वध मेने प्रजाः पुनः । युक्तं ज्ञात्वा तमद्रिक्तशक्तितां विविदुः प्रभोः ॥२१८९॥  
 भेजे राजा सञ्जपालं कम्पनाधिपतिं ददत् । कुलराजे च नगराधीकारित्वं समर्पयत् ॥२१९०॥ 2190  
 त्यक्त्वा मल्लार्जुनं धन्योदयौ नगरम्मगौ । प्राग्बत्पुनर्नजृम्भाते प्रियौ विश्वभराभुजः ॥२१९१॥  
 इतराभयविच्छेदा वीतपारिप्रवस्थितिः । श्रीः सर्वाकारमकरोत्स्थिरं चित्ररथे पदम् ॥२१९२॥  
 अङ्गुतैश्चर्यभुर्योपि राष्ट्रं दण्डेन पीडयत् । शमं नेतुमशक्योभूत्स भूपस्याप्यनङ्गुशः ॥२१९३॥  
 गन्धर्वानाभिधे मामे टिक्क हत्वा व्यसर्जयत् । पारेर्विशोकं कोट्टेशस्तच्छिरः पार्थिवान्तिकम् ॥२१९४॥  
 निसर्गद्वेषिणा प्राप्तप्रतापे नितरां नृपे । तदानीं तप्यमानेन दूतेनाप्यायितोसकृत् ॥२१९५॥ 2195  
 कोष्ठेश्वरं रभसादल्पैः परिजनैर्युतः । निशि लौठनदेवः स हाडिग्रामं ततोविशत् ॥२१९६॥  
 महाकथितकन्धान्यैः संरब्धे राशिं सर्वतः । बद्धसंधिल्लव्यस्तं विससर्ज यथागतम् ॥२१९७॥  
 उच्चलादेवदावानुं राज्यं स रभसं भजन् । निर्युद्धिभुन्यदार्द्धोमान्मूढो लोकस्य हास्यताम् ॥२१९८॥  
 तीक्ष्णप्रयुक्तिभिः सैन्यभेदैरन्यैश्च कोष्ठकम् । उपायैर्नृपतिस्तैस्तैस्ततो हन्तुं व्यचिन्तयत् ॥२१९९॥  
 प्रतिहन्तीव तीक्ष्णानां पाटिताक्षः क्षमाभुजम् । न संपासादयत्कुहः प्रतियोदुं त्वचिन्तयत् ॥२२००॥ 2200  
 स्वैः स्वैः प्रदेशैरादिश्य प्रवेदुं वृत्तापतीन् । स्वयमुच्चावचैः सैन्यैरवचस्कन्द तं पुनः ॥२२०१॥  
 स भूपं रभसायातं ज्ञान्वाल्पवृत्तं बली । प्राप्तश्चलयितुं तस्यै प्रतपैः परिहारितः ॥२२०२॥  
 लमे रणे चित्ररथः पृथुसैन्योपि दैयतः । तस्य सैन्यैकदेशेन निन्ये जयविपर्ययम् ॥२२०३॥  
 भङ्गेनामङ्गलौकारकल्पेन किल तेन सः । ततः प्रभृत्यभूङ्गदवदवष्टम्भो दिने दिने ॥२२०४॥  
 रिल्हणादीन्बोधयित्वा व्यूहव्यस्ताखिलानुगः । लव्न्यो न्यपतत्सायं कम्पनाधिपतेर्बले ॥२२०५॥ 2205

2177. 1) C शरदि यो. 2179. 1) Emended with C; A °मान्ये. 2181. 1) Conjectural emendation of G. (sec. manu); A प्रजा. 2189. 1) Emended with C; सत्पर्वण्य. 2191. 1) Emended; A मल्लार्जुनो. 2200. 1) Emended; A °मुञ्चान्—°) Emended; A संपासाद. 2204. 1) Doubtful emendation; A भङ्गनामङ्गलौकार. 2205. 1) Emended; A °बली.

- कनैः शतादपि भटैर्युतो विद्वत्सैनिकः । सेहै' तत्सैन्यरोषं स गजभोभमिवाचलः ॥२२०६॥  
 किं वाच्यः स नरव्याघ्रः प्रवृद्धिं याति संगरे । निजवर्मतनुवादि यस्य मानि' न वर्मणि ॥२२०७॥  
 मन्दीकृतारिसंरम्भमवष्टम्भेन तावृशा । तं विल्लकादयः प्रापुर्लवण्याः सैन्यशालिनः ॥२२०८॥  
 तैः सज्जतीयदाक्षिण्यात्तटस्थैरपि संकटे । तस्येवदुपयोगोभूत्स्ववीर्यापास्तविद्विषः ॥२२०९॥  
 २२१० काले संनहनं रात्रिजागरः सामतो बलैः । समये ग्रहणत्यागतस्तुक्तिविकल्पनम् ॥२२१०॥  
 लब्धभूम्यपरित्यागो जिगीषोरीदृशैर्गुणैः । बलेयुररयोप्यस्य का वैर्याक्रमणे स्तुतिः ॥२२११॥  
 अविश्वसन्निभस्तृप्त्यस्तादृक्संरम्भपीडितः । पलायनोन्मुखः शैलास्कोष्ठकोथ व्यगाहत ॥२२१२॥  
 मार्गेष्वकालप्रात्येयपातकण्डेषु वाजिनाम् । गन्तुं तस्योद्यमं जघ्नुः पृष्ठलमा विरोधिनः ॥२२१३॥  
 अवमानोपतप्तोऽपि परिमेयपरिच्छदः । स ययौ जाह्नवीं क्षातुं राज्ञा राष्ट्रादपाकृतः ॥२२१४॥  
 २२१५ सोमपालोऽथ भूपालनाम्ना पुत्रेण खेदितः । दीर्घद्वैराज्यदुःखार्तः शरणं नृपतिं ययौ ॥२२१५॥  
 पुत्रौ दत्तवतो नीचं नागपालस्य तस्य च । अभयं प्रतिभुभाव भूभूराभितवस्तलः ॥२२१६॥  
 बृहद्राजस्य जिघ्रोयं दीस्थहेतुरभूदिति । स तदापि नास्मार्षाद्व्याजौदार्यधुर्यधीः ॥२२१७॥  
 साहायकाय स्व सैन्यं दत्तवांस्तं महीपतिः । भूयः प्रतिशामनयर्षप्रशमनाद्विषाम् ॥२२१८॥  
 क्वात्वा युतयां व्यावृत्तः कोष्ठकोशान्तरे पुनः । मल्लार्जुनं गृहीत्वाभूद्वैराज्योत्थापनोद्यतः ॥२२१९॥  
 २२२० अर्कोपरागे प्राप्तः स कुरुक्षेत्रमवाप तम् । लव्न्यं कार्यतस्त्यक्तपूर्ववैरो नृपात्मजः ॥२२२०॥  
 आहूतो लंठनः पूर्वमायातस्तेन डामरम् । निशम्य तं संघटितं खिन्नः प्रायाद्यथागतम् ॥२२२१॥  
 विजयेऽशापतः पीतकोशोऽपि नृपतिद्विषः । प्रविविधनुपेक्षित सोमपालो दुराशयः ॥२२२२॥  
 आराधनाय भुभर्तुस्तत्पुत्रः कोष्ठकं पुनः । प्राप्तं स्वविषयैस्तेस्तैश्चकुरैर्निरतुण्डयत् ॥२२२३॥  
 अत्रान्तरे चित्ररथं संवृद्धायासदुर्ध्वम् । अनिच्छन्तोवन्तिपुरे प्रायं चकुर्हिजातयः ॥२२२४॥  
 २२२५ उपेक्ष्यमाणास्ते दर्पात्तेनागणितभूभुजा । ज्वलिते ज्वलने देहान्बहवो जुहुवुः शुभा ॥२२२५॥  
 चरके धर्मधेनूनामुत्तन्धेपि तदाभितैः । वह्निं गोपालकोप्येकः कारुण्यप्रवणोविशत् ॥२२२६॥  
 भद्रस्योद्भटवंशस्य पृथ्वीराजस्य नन्दनः । युवा विजयराजाख्यः सानुजो गाढदुर्गतः ॥२२२७॥  
 देशान्तरं जिगमिषुर्विषमं वीक्ष्य तत्र तत् । व्याजहारानुजन्मानं कारुण्यास्तुकणान्किरन् ॥२२२८॥  
 उपेक्ष्यमाणा दाक्षिण्यस्तम्भितेन महीभुजा । विशः सचिवपाशेन विवशाः पश्य नाशिताः ॥२२२९॥  
 २२३० छन्दानुसृष्ट्यामात्यानां यत्र क्षमाभूदुपेक्षते । कस्तत्रान्यस्तु दीनानामापच्छमयिता विशाम् ॥२२३०॥  
 यद्वा न्यायोयमन्योन्यस्पर्धया यदुपप्लुतम् । शमिता दण्डयेच्छाम्यं शमितारं परोथ वा ॥२२३१॥  
 विभृङ्गलं नयेच्छयां दाढ्यैसारं विघट्टनैः । कदाचिद्वोहमदमानमदमा लोहं कदाचन ॥२२३२॥  
 दोषेणैकेन न द्वेभ्यो राजा सर्वगुणोज्ज्वलः । वधास्त्रिवरथस्यान्यद्विधेयं नावभाति मे ॥२२३३॥  
 धर्मः सर्वोपकार्येकक्षुद्रक्षपणमुच्यते । जघानाजगरं सोऽपि जन्तूनामन्तकं जिनः ॥२२३४॥

२२०६. <sup>१</sup>) Emended; A सह. २२२१. <sup>१</sup>) Emended; A सङ्कटिन्. २२२४. <sup>१</sup>) Emended with C; A सङ्कटावाप्तं.  
 २२३०. <sup>१</sup>) Emended with C; A apparently 'मात्यानां'.

दुर्बुध्न्यहमेस्माभिः कृते तेजस्विनो जनात् । भूयोऽप्यधिकृतो विभ्यश्च कथिस्पीडयेत्पजाः ॥२२३५॥ 2235  
 काचस्यास्य परित्यागादनन्ता जन्तवो यदि । छविनः स्फुरती धातर्कणिज्जा ज्वावसी न किम् ॥२२३६॥  
 संभुध्वांसं स तथेत्थय तं कोशपीविनम् । विधायानुससारित्व हन्तुं चित्ररथं तदा ॥२२३७॥  
 कालेस्मिन्धर्मदीर्घत्वकलुषेपि कलेः किल । प्रभाशो भूमिदेवानां द्योततेद्याप्यभङ्गुरः ॥२२३८॥  
 ज्ञाशौरपरिक्षीणपूर्णपुण्यो न कश्चन । धैर्यमारभते भट्टकुमोत्पाटनपाटयैः ॥२२३९॥  
 हिमानुजेजयन्सुज्जिर्हिजावेकासद्वहधम् । विप्रेणैव दगध्वित्ररथो विषासमामकृत् ॥२२४०॥ 2240  
 हिमोरथायिनयाक्रान्तचित्तोसौ हृत्पया ध्रुवम् । द्यूयौ तस्य वधं प्राणान्धिया कारणमुत्सृजन् ॥२२४१॥  
 कृशानुसावकृषत विषा देशान्मदैव ते । तद्देवस्तुल्यसंघर्षे तदैवासीद्वतानुगः ॥२२४२॥  
 अनासादयतध्वित्ररथं पृथुबलान्वितम् । गणराजमभूद्वन्तुर्दिवाराजं प्रजागरः ॥२२४३॥  
 स सपर्यन्तसामन्तसीमन्तवयो व्रजन् । अभूद्वरयो दृढबध जनसंघाधमध्यगः ॥२२४४॥  
 तेन साधर्ष्येनैधल्यनिष्ठुरेजैकदा जघात् । सोमसके व्यतिक्रान्तनिःभेणिर्मृपवेदमनि ॥२२४५॥ 2245  
 चित्तव्यितस्य स्तम्भाये कृपाय्या मूर्ध्वस्थास्य सः । सामन्तमध्यगस्यैव प्राहरत्तीक्ष्णसाहसः ॥२२४६॥  
 मुमुक्षोरिव तत्रास्य वैहल्यगतितस्मृतेः । उद्गान्तवस्तुषो बर्धभ्यवनं समपद्यत ॥२२४७॥  
 प्रमाषितोऽयं राक्षेति ज्ञात्वा सत्त्वबहिष्कृताः । विवस्तास्तं तथाभूतमस्यजघनजीविनः ॥२२४८॥  
 तं वीतजीवितं ज्ञात्वा न तीक्ष्णः प्राहरत्पुनः । प्राप्तं द्वितीयनिःभेण्या धातरं निविवेध च ॥२२४९॥  
 न पलायिष्ट निर्विग्रसर्वमार्गोपि घातितः । राक्षस चित्ररथः शश्वदित्युद्यैः प्रोक्षकार सः ॥२२५०॥ 2250  
 प्रमदं भृदमांसादिराज्यभोगपुरःसरैः । सर्वैः कापुरुषैस्त्वासावय चित्ररथानुगैः ॥२२५१॥  
 ज्वावांछोऽठरथस्तस्य धाता भीत्या पलायितः । शरणं नर्तकीमिकां ययौ यक्त्वापितस्तनः ॥२२५२॥  
 नास्त्वप्येशितध्वित्ररथोभ्यर्गं महीभुजा । मा भैरीः<sup>१)</sup> प्राहरत्कस्त्वामित्युक्त्वाभासितः स्वयम् ॥२२५३॥  
 नृपाय्या को निहन्ता हारेष्टास्येति वादिभिः । तीक्ष्णोन्मिष्टो मटैः सोऽहमित्युक्त्वा स्वं न्यदर्शयत् ॥२२५४॥  
 धीरो बोधान्स्वधैर्जालतल्लूनभाप्यधिक्रमः । विंशर्हिशान्श्च हत्वाय मडत्य चरणे हतः ॥२२५५॥ 2255  
 परिचाणाय साधूनां भिनाशाय च दुष्कृताम् । धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥२२५६॥  
 तस्या लिखिततत्कृत्यकारणा पत्रिका करात् । तस्मान्तसमयाशंसा श्लोकेनानेन पावनी ॥२२५७॥  
 अरुण्युन्माददीनत्वयुतध्वित्ररथस्ततः । रुडव्रणोपि तालाटसंधिवेधावजायत ॥२२५८॥  
 स मासान्ध्रान्याप्य निराप्यायकृशाकृतिः । विवेष्टमार्गोवर्तिष्टं शयनीयतलेन्यहम् ॥२२५९॥  
 महार्जुनं पुरस्कर्य कोष्ठको विप्रबोन्मुखः । तन्मन्त्रे तत्संवाधे गिरिदुर्गमगाहत ॥२२६०॥ 2260  
 मां मामभयं भ्राम्यन्स्वयुध्यमसन्नोद्यमान् । अभिस्मृतायर्षं लोकं पुनर्द्विराज्यशङ्कितम् ॥२२६१॥  
 अकान्ठाम्बुदजाद्येन पीडिताङ्ग इवाभजन् । परचक्रोदयेनाथु लोकः शिथिलशक्तिताम् ॥२२६२॥  
 तदुपै तदकृशक्रोशोऽप्याप्यथ सर्वतः । व्याप्तोपान्तवनमामैः सखिदैः स न्यरोधयत् ॥२२६३॥

२२३५. <sup>१)</sup> Misread in C दुर्बुध्न्यहमे. २२४६. <sup>१)</sup> Emended; A स्तम्भाये. २२५१. <sup>१)</sup> Emended with C; A प्र-ष्ट. २२५३. <sup>१)</sup> Emended with C; A भैरीया. २२५६. <sup>१)</sup> Compare for this verse Bhagavadgītā iv. 8. २२६१. <sup>१)</sup> The text of the first pāda is corrupt; perhaps read स सवचनबद्धा. २२६१. <sup>१)</sup> A °कोष°.

- सञ्जपाले यवनकैः स्कन्धाधारं निबध्नाति । अनुवक्तुर्ह्योस्पन्धाविधातस्तिमितास्तकम् ॥२२६४॥
- 2265 धन्योपि शिलिकाकोटपर्यस्तकटकोभवत् । गन्धर्वो गजरीपुः सिन्धुरस्त्रेव वैरिणः ॥२२६५॥  
 आवाहितबलो राज्ञा गोवासे रिक्तप्लोकरोत् । अटवीं पर्यटन्मुकानिवाकों बुद्धितानरीन् ॥२२६६॥  
 तीव्रघातेनृपस्यैवमारम्यैः स्तम्भितोभजत् । कोटेश्वरस्त्रिचतुराण्मासान्स्वारभूयताम् ॥२२६७॥  
 क्रिष्टो देशान्तरे राट्टानन्तरैर्मृतो नृपैः । मित्रस्ववर्गो भूमर्तृभृत्यव्यर्धीकृतोद्यमः ॥२२६८॥  
 बालिशस्त्रादकुशलो ज्ञातुं वृत्तिं महीभुजाम् । स विस्मृतायाः संधातुमैकच्छिन्नपदो नृपम् ॥२२६९॥
- 2270 उज्जिनीवीर्यैः प्रभोर्मन्युं वाच्यं तद्व्यवहारिदम् । भक्तयेकमः सञ्जपालस्तस्येच्छां तामपूरयत् ॥२२७०॥  
 तथातोपि रिपुं राट्टः संभित्स्वर्णयदीव सः । पृथ्वीहरपदतानां निशोहत्वं न कौतुकम् ॥२२७१॥  
 तेन प्रहिण्वता राजवैरिणं स्वकराकुलिम् । छिन्दतापि महीभर्तुर्मन्युश्चेत्तु न पारितः ॥२२७२॥  
 कण्ठवज्रधिरःशटः शीर्षेणोपानहं बहन् । भुक्तबेलोपि भूपालं कर्तुं नाशकदक्रुधम् ॥२२७३॥  
 अस्वीकृतद्विभूमृष्टाञ्जनः स हि राजवत् । तत्तत्पत्न्युक्तभूपाहः सर्वं गर्वावधारत् ॥२२७४॥
- 2275 भुभाव बद्धं तन्मध्ये यातं मञ्जार्जुनं नृपः । अनुबध्नाति भव्यानामुदयेभ्युदयान्तरम् ॥२२७५॥  
 नीयमानः स हि स्कन्धमधिरोप्यानुजीविभिः । अजाङ्गिकतया मार्गोल्लङ्घनावासांनिःसहः ॥२२७६॥  
 ततस्ततो भयस्थानाबिस्तीर्णो लोहराभितम् । सार्वाङ्गिकाभिर्धं धामं प्राप्तो विन्यस्तरक्षिणः ॥२२७७॥  
 निरुद्धो अग्निकाख्येन उज्जुरेण महीपतिः । मित्रंकरं तं च मृत्युं भुभावान्तिकमागतम् ॥२२७८॥  
 बद्धमाधोरिणा दुर्गोन्निर्गतः स कथंचन । बद्धस्तेन पुनः शक्तिः कस्य भाव्यर्धतङ्कने ॥२२७९॥  
 गङ्गा बुमार्गकुडिता जठरात्कथंविदेकस्य संवतवतो निवृत्ता महर्षेः ।
- 2280 मस्तापरेण कृतसागरगतपूरिः शक्नो न कोपि भवितव्यविलङ्घनायाम् ॥२२८०॥  
 अग्निके' बद्धसंभामिपर्यन्तोपान्तरक्षिणि । राजोदयद्वारपतिः प्रायोजि प्राज्यबुद्धिना ॥२२८१॥  
 तं विना धैर्यगाभीर्यशीर्यधुर्यं महाधियम् । संकटे न ब्रह्मो राजाज्ञायन्मन्त्रिणाम् ॥२२८२॥  
 स क्षातिक्रम्य सावाधान्मार्गानुभववेतनैः । तनोरिस्थितमद्राक्षीत् क्षमापतिविशिषम् ॥२२८३॥  
 निष्ठाभूयेन धैर्येण शौर्यसंभावनावहः । स्तुवन्स तं बहिः प्राप्तं तत्तदुक्ताववीत्युनः ॥२२८४॥
- 2285 सर्वतो ज्यावर्सी भर्तृभक्तिं यो बहू मण्यते । भवान्धुर्यो मतिमतामादतो लोभनातुरैः ॥२२८५॥  
 कृता रक्षामणिसमं सहायं त्वादृशं विना । शक्तिर्मे दुर्नरेन्द्रस्य बाल्ये राज्ये बहुच्छलैः ॥२२८६॥  
 दुष्प्रेक्षणां भवत्येव नियमाज्ञाजभास्वताम् । माग्यान्तद्वेमन्तदिने जननेवविलङ्घ्यता ॥२२८७॥  
 शोभते क्षिरातामण्डलायो यथोदये । तथा योस्तमये भास्वानिव बन्धः स भूपतिः ॥२२८८॥  
 धन्योवतारो यस्यासीत्सुभ्यत्पौराङ्गनाजनः । उदयेस्तमयेप्युये रागव्यपाप्मरोमणः ॥२२८९॥
- 2290 पदे प्रयोगं लब्ध्वायं किञ्चित्कृत्वा कुलीनवत् । अहं कविरिव शौहः प्राप्तो निर्बुद्धिमुदताम् ॥२२९०॥  
 सर्वकारोधुना भूत्वा विधत्तां स्वान्तद्विस्थितिम् । साध्यत्वानतिवृत्तेन वरेणैकेन मे भवान् ॥२२९१॥

२२६४. १) A. स्कन्धा°. २२६५. १) A. सिन्धुरस्त्रेव. २२६९. १) A. शक्ति°. २२७१. १) Emended; A. स्कन्धा°. — २) Emended; ३) कृत्वायं स हि°. २२७९. १) Emended; A. क्षाति°. — २) Emended; A. भावार्थ°. २२८९. १) Doubtful; A. क्षाति°; cf. VIII. 2278.

इत्युक्त्वा प्रत्ययोरपश्यै संस्पृष्टुं स्फाटिकं ततः । तपीठं पुरतो हारपतेर्लिङ्गमुपावयत् ॥२२९२॥  
 अथकलाहवसंमर्दमासभूलेषुवर्षिणः । योधान्वोद्धुं वरं मावं मानवाकूनमिच्छति ॥२२९३॥  
 इति संभाव्य संस्पृष्टशिबलिङ्गः स वाञ्छितम् । वरं तस्योररीचके स च भूयो जगाह तम् ॥२२९४॥  
 भाकृष्टदृष्टिरहतः स्माभुजोन्तिकमक्षतः । यद्येवमेव प्राप्नोषि तथा स्वामर्षयेधुना ॥२२९५॥ 2295  
 कार्पण्योपहतं तस्य वचः भुत्वा वपाजडाः । सर्वेष्वुर्वीमुखास्तस्युर्वृष्टधार्त्र्यः पल्लवा इव ॥२२९६॥  
 अन्तक्षणस्ततो भिक्षोः स्मर्षमाणः सचेतसाम् । विकासहेतुतां प्राप स्वस्थस्य मनसः पुनः ॥२२९७॥  
 मनुष्यवाद्यमाकृष्टः पक्षं निग्ये स निस्त्रयः । तेन स्वपालितांशोकानपि पश्यन्नाविक्रियम् ॥२२९८॥  
 अहीनाहारनिद्रादिदिव्यव्ययः पशुवत्पथि । कृष्यमाणः स केनापि न विकल्पेन पश्यते ॥२२९९॥  
 पश्यन्नानीयमानं तं गोष्ठमिस्तादृशं जनः । दयार्द्रद्वयभासीचाभ्यनन्दश्च भूमजम् ॥२३००॥ 2300  
 उवाच वानुकम्प्येस्मिन्मन्मज्ज्येष्ठस्य भूपतेः । मैत्रीवद्भाति वैर्बुधमनुजे पितृवर्जिते ॥२३०१॥  
 असेचनकमेतस्य मेचकाञ्जवृक्षो वपुः । क्लेशगर्भमनिस्त्रिंशचेताः कः कर्तुमर्हति ॥२३०२॥  
 पूर्वापरानुसंधानवन्व्यस्तं दृष्ट्वांस्तदा । विस्मृतागा नृपं तत्तद्विद्युत्पालभताध्वनि ॥२३०३॥  
 गणना काष्ठं वा बालबालिशदौ विधीयते । न चित्तवृत्तेरैकाम्यं महतामपि सर्वदा ॥२३०४॥  
 भोतृणां वृत्तपाञ्चालीकेशकृष्ट्यादि भृण्वताम् । पाण्डवेभ्योधिकः क्रोधो धार्तराष्ट्रेषु जायते ॥२३०५॥ 2305  
 कुरूणां क्षतजापाने भग्नोर्मूर्ध्निताडने । भुते पाण्डवविद्वेषेस्तेषामेव च दृश्यते ॥२३०६॥  
 परावरहः कार्याणां न कश्चिन्मध्यमं विना । तदस्येनुभवामेवस्तत्र तत्र कथं भवेत् ॥२३०७॥  
 स पौराजोदयजङ्गे ढिञ्चाहृत्यकुमुदहन् । युग्याधिकृतो मृत्पात्रं सायं नगरमासवत् ॥२३०८॥  
 न्यधत्ताभयुजायुक्पञ्चदश्यां महीपतिः । एकादशेन्द्रे तं रक्षियुतं नवमठान्तरे ॥२३०९॥  
 त्यक्त्वाहारस्य च निशाः पञ्चषष्ठस्तस्य ताम्रयतः । पार्श्वे जगाम कारुण्याच्चरणस्पर्शनार्थिनः ॥२३१०॥ 2310  
 अवादीवर्धितं तस्मै प्रतिभुमुंमुवेभ्यः । द्रोहावेकान्ततो बन्धू स चित्ररथकोष्ठकौ ॥२३११॥  
 राजा निर्जग्मुषः स्वोर्वीं कोष्ठकस्यथ बन्धनम् । विधिरुष्टः पञ्चवानामाजिल्हणादीनमूचुरत् ॥२३१२॥  
 सर्वेषु गलितौजः स्वयं राक्षस्यमस्पृष्टे । अथ तं रिन्हन्तो दोर्भ्यौ हयं ग्राह इवावहीत् ॥२३१३॥  
 इतश्चाकः स बलिनस्तस्य दोष्पञ्जरान्तरे । सस्याववेष्टो निद्राम्भो भूतेनेवासनीकृतः ॥२३१४॥  
 भ्रातृभ्यो भिःक्षराजाकथ्यः कुलराजस्य कोपनः । भूमृक्षया कृपाप्यास्य निर्दिभेद कृकाटिकाम् ॥२३१५॥ 2315  
 पराधनेन मूर्ध्वेन पृथ्वीपालश्च ताडयत् । राजबीजी स च क्रोधाकृष्यविभ्यत महीभुजा ॥२३१६॥  
 कृकाटिकास्थिसंजातमर्षेधोपवेष्टितः । विवेष्टमानोवर्तिष्ट क्षितौ स हथिरोक्षितः ॥२३१७॥  
 मरावतैः कमलियप्रमुखैस्तस्य सोदरः । सतुष्कः पातितोऽमुष्यो गण्डशील इव द्विपैः ॥२३१८॥  
 बिलोप्य वैकल्यवती बन्दी तौ स्वामिनौ तथा । कृष्टाक्षिभेनुदन्तस्यौ रिजन्मा मल्लकामिभः ॥२३१९॥  
 उवाचचेपु महरन्स भूपालोपजीविषु । अंतर्धर्ममाणस्तुमुलं राक्षेवालश्चतापतम् ॥२३२०॥ 2320

२२९३. <sup>१</sup>) A म० ३६. २३००. <sup>१</sup>) Emended; A म० ३४. <sup>१</sup>) A 'वालि'. २३१९. <sup>१</sup>) A नि० ३६. २३१९. <sup>१</sup>) Emended with C; A स्वाक्षिणी.



- नृपान्तिकादापततस्तांस्तान्मन्त्रं महाभटान् । अभावत्सासिधेनुस्तं कुलराजो महौजसम् ॥२३२१॥  
 प्रतिग्रहतिषु क्षिमापतत्यागिमपारयन् । निहन्तुं संरुधेव भित्तौ व्यायामक्षिप्तं तम् ॥२३२२॥  
 अपवातुमवस्थानुं प्रहर्तुं वाप्यशक्नुवन् । तस्यैव बहुसंधानः संस्तभ्यैर्नमविक्षितम् ॥२३२३॥  
 चरणास्फालनेत्फालदोः शब्दमुखरोन्तिकम् । धाविते पद्यराजेथ मल्लकोक्षिपदीक्षणम् ॥२३२४॥  
 २३२५ प्राहरत्कुलराजोऽस्य लम्परन्धोष वक्षसि । प्रहृत्य गच्छतः पाणेः स तस्याङ्गुष्ठमक्षिणोत् ॥२३२५॥  
 तौ विज्जराजे' दर्पोष्णनिविडे प्रहरत्पुष्पौ । तस्मिन्मतिप्रहरति क्षिप्रं प्राहरतां ततः ॥२३२६॥  
 स वीनप्यभियोक्तुंस्तांस्त्यक्त्वा दृक्पथमागतम् । चतुष्किंकाहारगतं राजानं समुपाद्रवत् ॥२३२७॥  
 लक्ष्मीभूते नृपे शीघ्रमनुधावन्सत्सभम् । चकार कुलराजस्तं स्फिगस्थिक्षितिर्नर्ज्वम् ॥२३२८॥  
 ततः सर्वैर्वृतो योषैः ह्रीबाह्नीबांस सत्वरम् । हत्वाभजद्दीरशय्यां रक्तस्यन्दोत्तरच्छदाम् ॥२३२९॥  
 २३३० जीवद्वापद्गत्स्वामिबीक्षितः स्नाप्यविक्रमः । स पद्मासृजणीयान्तक्षणो वीरेष्वगणयत् ॥२३३०॥  
 बहिः कोष्ठकभृत्येषु विदुनेष्वदरिद्रताम् । परं जनकचन्द्राख्यो पैर्येणोवाह डामरः ॥२३३१॥  
 निरायुधो राजभृत्यादृष्टैकस्मात्परश्वधम् । स द्युदायदूतत्वं नयन्भुरीन्यमान्तिके ॥२३३२॥  
 विवासोस्तस्य चण्डांशुमण्डलं परभुः करे । सुपुण्यासंविभागार्थं शशिखण्ड इवाविशत् ॥२३३३॥  
 नाद्राक्ष्म नाभौष्म वापि बद्धे भर्तारि यत्तदा । कोष्ठकस्य वधूरन्वतिष्ठन्मानवती सती ॥२३३४॥  
 २३३५ जीवन्भूयोपि लभ्येत त्वया स पतिरित्यसौ । बन्धूनामवधीर्योक्तिं प्राविशद्यदुताशनम् ॥२३३५॥  
 समर्पयोरिदाहेषतर्षकिंत्विवदूषितः । तस्याः सतीलोकगाथाः पादाभ्यां पावितोनलः ॥२३३६॥  
 वसन्तस्य छत्ता धन्योदयभातुः पुषोष सा । युचिर्वंशाभिमानेन न डामरवधूवतम् ॥२३३७॥  
 लवन्धुललनाः कुर्युर्वध्वेपि धनेच्छया । भामकार्थिकुटुम्ब्यादीन्नितम्बाभोगभागिनः ॥२३३८॥  
 मतिश्यामोहनिर्बुद्धवैरुस्यस्याभिमानिनः । तयानुगाभ्यां च कृतं कोष्ठकस्योबकैः शिरः ॥२३३९॥  
 २३४० रुद्रव्रणोपि किमिसाद्रूतः कैरपि किल्बिषैः । निष्पाणो गणराजेण कारायां कोष्ठकोभवत् ॥२३४०॥  
 अथ चित्ररथः शोषकृशः कलुषितं नृपम् । भुत्वा मल्लाङ्गुनेनाभूद्भयादव्यन्तदुःस्थितः ॥२३४१॥  
 पत्नी तस्यैकभार्यस्य प्रिया सूर्यमती सती । परलोकातिथिः पूर्वं विभवप्रतिभूरभूत् ॥२३४२॥  
 देहे वाप्यहताप्याये गेहे गतपरिमहे । पत्यौ वैमत्यकलुषे नेषद्व्येष विप्रिये ॥२३४३॥  
 तीर्थस्थितस्य न स्यान्मे साणसोऽप्यप्रियं नृपात् । हति संचिन्त्य स प्रायान्मिषान्मर्तुं सुरेश्वरीम् ॥२३४४॥  
 २३४५ अथ नानार्थभूयिष्ठां धनाधीशाधिकभियः । स्थानात्ततस्तनस्तस्य पार्थिवोपाहरच्छ्रियम् ॥२३४५॥  
 कनकांशुकसंनहवाजिरत्नायुधादिभिः । स्वा स्वा प्रकाशिता लक्ष्मीः स्पर्धयेवाधिकाधिका ॥२३४६॥  
 लोहरद्रोहघर्मोष्मशोषितो राजपादपः । तल्लक्ष्मीदीलताटिनीसेकेनाप्यायितोभवत् ॥२३४७॥  
 विद्वधे चिरनष्टेपि श्रीकल्याणपुरं न यः । वनवासोचितवासः शाल्वः सौभमिवारयजत् ॥२३४८॥  
 श्वतच्छाशुपृक्केव चिन्तापाण्डुरवर्तन । बन्दीकृता नरेन्द्रभीर्निर्निद्रा यस्य मन्दिरे ॥२३४९॥

२३२१. <sup>१</sup>) Emended with C; संस्तभ्यैर्नम. २३२६. <sup>१</sup>) Emended; A विज्जराजो. २३४८. <sup>१</sup>) Emended; A साण्यः सौमिषा; C सातुतोऽन्धुमिषा.

दाक्षा प्रयुक्तं विशाव विजयः स भवोद्भवः । तीक्ष्णमानन्दनामानमवधीतेन चावधि ॥२३५०॥तिलकम्॥ 2350  
 इत्थं च पश्ये तादृक्प्रजापालनशालिनः । सर्वोत्साहमयोनेहा जयसिंहमहीभुजः ॥२३५१॥  
 तीर्थस्थिते चित्ररथे पादापहणैविणौ । भृङ्गारजनकावास्तां तज्जुस्यौ व्यक्तचक्रिकौ ॥२३५२॥  
 प्रचुरोत्कोचदावेन स्वीकृत्य नृपतिं ययौ । भृङ्गारो ममजनकः स्वामिभीमोवभागिताम् ॥२३५३॥  
 चिरप्रचलितं हारमुदये निदधे पुनः । मेघकालः सरित्पूरं प्रतीर इव पार्थिवः ॥२३५४॥  
 अवहवमोवदुष्कर्मदत्तमर्मव्ययधिरम् । कथाशेषोभवचित्ररथो मासैरयादृभिः ॥२३५५॥ 2355  
 हास्यावशेष्यधिकृतो विकृतोमपास्यो दुर्गन्धिरप्यतिजडोपि गृहीतवाक्यः ।  
 पूर्वानुभावजविनो भवति प्रभावाद्यस्य स्तुमस्तमतिस्तंस्तवमप्रतर्क्यम् ॥२३५६॥  
 निन्दिराधूतनादैर्वेधेष्टितैः प्रागभीष्टताम् । बाल्ये दुर्ललितस्यागाङ्गमर्तुध्विजचेतसः ॥२३५७॥  
 विसृज्यमानः संप्राप्तसाक्षाज्येन दिवानिशम् । कृमात्स्वीकृत्य ताम्बूलं तेन चित्ररथान्तिकम् ॥२३५८॥  
 इत्यैः कृत्यान्तरज्ञत्वं प्राप्तवानाप्रतां गतः । तदन्ते घटवज्राजस्तद्वृत्त्यान्कोशदर्शकान् ॥२३५९॥  
 तथा सर्वोक्तशेषमन्त्रिभूये नृपास्पदे । सज्जकस्यात्मजः प्राप भृङ्गारो मुख्यमन्त्रिताम् ॥२३६०॥चक्रलकम्॥ 2360  
 तस्य वैधेयताभ्यस्तकुट्टेरपि दुष्कृतम् । नागुः पात्रार्पणास्तुच्छस्यागित्वेनापि संपदः ॥२३६१॥  
 योषित्कशिपुभोग्येन धन्यमन्योपि सोभवत् । धान्यदानवदान्यत्वं गुरुणामाजगाम यत् ॥२३६२॥  
 पीडं कृतवतो रूप्यं संयोज्य रजतैर्निजैः । विश्रामानं सुरेश्वर्यौ सायुज्यं तस्य युज्यते ॥२३६३॥  
 उर्वीशैरपि नार्वाग्भिर्वोनुगन्तुमशक्यत । आषाढग्रामाद्यसंभारो निविडव्रविणव्ययः ॥२३६४॥  
 नन्दिक्षेत्रे स तत्राद्यैः प्रणीतश्चण्डिकादिभिः । तेन कालानुसारेण पोषितः पञ्चषाः समाः ॥२३६५॥ 2365  
 नर्मज्ञतायां निःसारो ज्ञातो यः सोधिकारभाक् । अचिन्त्यकृत्यकार्यासीत्स्वामिजेहप्रभावतः ॥२३६६॥  
 केलीसज्जैर्बुवतिकरजैः कण्ठभूषावशायां यस्याज्ञावि जुटनमसकृत्माधरेष्वासकृष्टौ ।  
 सोप्यादिष्टस्त्रिपुररिपुणा प्राप भङ्गं न भोगी शस्यधाधी कचन न परो मर्तुराज्ञाप्रभावात् ॥२३६७॥  
 तं च रिल्हणधन्यौ च समाभित्येतरेतरम् । कार्यं जनकभृङ्गारावुत्कोचेनापजहत्तुः ॥२३६८॥  
 कदाचिज्जनकं बद्धा साधे भूषणमौक्तिकैः । सपुत्रदारं भृङ्गारो बाष्पबिन्दुनमोचयत् ॥२३६९॥  
 स तं च जानु निर्बिधं मानहीनमकारयत् । रुक्षरक्षार्पितोत्कोचधनाभ्यर्धितमैथुनः ॥२३७०॥ 2370  
 भङ्गुष्ठनखनिर्वर्धनमितानामिकोर्मिकः । वदन्नामोत्तरीछाप्रोवञ्चनैः कुञ्चितेक्षणः ॥२३७१॥  
 भृमङ्गोद्वेलितवलीनिष्ठोन्नतललाटभूः । पुनरेकस्तयोर्लम्बकार्यो लोकमहासयत् ॥२३७२॥तिलकम्॥  
 अव्यक्ताक्षरवाग्रीक्ष्यमीलिताक्षो रटन्बहु । हसन्सकरतालं च संपद्यन्वो व्यवभज्यत ॥२३७३॥  
 सोद्वेष्टप्रतिमोक्षीततस्थानां हास्यवस्तुनि । कथाशरीरं पर्याप्तं मेदृशां किमचेतसाम् ॥२३७४॥  
 सर्वस्मिन्वस्तुतोवाचि काले विगतयोग्यते । जाने नृगनृणां तुल्ये भृङ्गारोर्हृत्यगर्भताम् ॥२३७५॥ 2375  
 यः सर्वकथनिष्कम्पंशेषुपीकः क्षमापतिः । धुर्यतां धर्मचर्याभिर्गतः सुकृतशालिनाम् ॥२३७६॥

२३५०. <sup>१)</sup> A, ३. २३५०. <sup>२)</sup> A, ४. २३५१. <sup>३)</sup> Emended; A सुकृतम्.—<sup>४)</sup> Thus A; R G C वातः. २३५२. <sup>१)</sup> A अवश्य.  
 २३५३. <sup>१)</sup> Emended with C; A कृत्य. २३५४. <sup>१)</sup> Emended; A भृङ्गार. २३५५. <sup>१)</sup> Thus A; C emends कभरता.  
 २३५६. <sup>१)</sup> Emended; A कृत्येक्षणः; C कृत्ये क्षणः. २३५७. <sup>१)</sup> Thus A; perhaps read with C "हेहित".—<sup>२)</sup> A, ३.  
 २३५८. <sup>१)</sup> Emended; A कर्ता.—<sup>२)</sup> Emended; A नृपता.

- लब्धबोधिरिवार्यधके व्यापद्युपक्रियाम् । दावप्रदस्य दग्धाङ्गोत्सावत्वमिव चन्दनः ॥२३७७॥  
 गुरुस्तरिद्विगन्धधप्रभृत्युचितयापि यः । प्रतिपत्त्या संविभेजे संविभाग्यकुटुम्बकम् ॥२३७८॥  
 प्रासादान्विजयेशादिदेवमातस्य शुद्धधीः । सुधादानेन निन्ये च धन्यः कैलासतुल्यताम् ॥२३७९॥  
 2380 मउदेवगृहारामहृदकुल्यादियोजने । जीर्णोद्धृतिव्यसनितस्तस्य चिन्ता निरन्तरा ॥२३८०॥  
 सकृद्वांशविशेषकार्यः सन्नम्यचारिणाम् । स कौर्वधाम पर्याप्रमीरुमप्युच्यते जडैः ॥२३८१॥  
 विश्वाध्यायनसप्तसिन्धुभरणब्रह्मादिसंप्रीणनप्रायं कृत्यमुदात्तमेकसमयोपात्तेन दुष्कर्मणा ।  
 स्वःसिन्धोर्लघुतां गते सगरंजभ्रेणीवितास्पर्शना<sup>१</sup>ता येन जनाः इमंशानमिव सा योग्या किलास्थनां सिद्धौ ॥२३८२॥  
 तदन्तरे<sup>२</sup> शिवरथो द्विजः प्रचुरचक्रिकः । कायस्यपाशः पाशेन गतं बद्धा व्यपद्यत ॥२३८३॥  
 इत्थं पृथ्वीपतिः कृत्वा तत्तत्कण्टकपाटनम् । अपेतविघ्नं सौजन्यनिघ्नो व्यधित मण्डलम् ॥ २३८४॥  
 2385 विपक्षावरणापायप्रायेण पृथिवीभुजः । तैक्ष्ण्यमायान्ति जीमूतमुक्ता रविकरा इव ॥२३८५॥  
 परिणाममनोहसत्वं राजरत्नं त्वयं नृपः । माधुर्याधिक्यमुत्पाको ब्राह्मणम इवाययौ ॥२३८६॥  
 प्रार्थयत सातत्यात्क्रानुन्विततदक्षिणान् । विवाहतीर्थयात्रादीन्महितांध महोत्सवान् ॥२३८७॥  
 संविभेजे स्वसंभारैः स क्रिया धर्मेचारिणाम् । तेजोभिः कुलशैलानामोषधीरिव चन्द्रमाः ॥२३८८॥  
 प्रतिज्ञातं सुतोद्वाहप्रतिष्ठादौ पुरीकसाम् । तेनौपयिकसामग्रीदानमव्यमचेतसा ॥२३८९॥  
 2390 दारुणामाकराः कोशवृद्धये ये धराभुजाम् । नवीचक्रे पुरं सर्वे स्वाधीनान्स विधाय तान् ॥२३९०॥  
 मञ्जतो राजकार्येषु तत्त्वविद्भिर्हरावने । विस्मितैर्वीक्ष्यते तस्य निष्ठा काष्ठा मुनेरिव ॥२३९१॥  
 प्राज्ञादारभ्य सायाङ्कपर्यन्तं चास्य दृश्यते । न तत्कृत्यं गता यत्र नाध्यक्षत्वं विचक्षणाः ॥२३९२॥  
 अत्रिचाराधतमसे विद्या व्यद्योततान्तरा । जयापीडादिमेघभीसौदामन्या विलोलया ॥२३९३॥  
 तेन भ्रियं तु विश्राण्य स्यात्सुं रत्नप्रभामिव । गुणत्रैविध्यविचित्रस्य प्रकाशोन्धरः कृतः ॥२३९४॥  
 2395 सूरयो येन - - -<sup>३</sup> विक्षतसेवसंपदाम् । ग्रामाणामामहाकैर्न्दुं सान्वयाः स्वामिनः कृताः ॥२३९५॥  
 विदुषां विततोत्सेवसौधास्तद्विहिता गृहाः । व्याप्राः सप्तर्षिभिर्द्रष्टुमुत्कर्षमिव मूर्धसु ॥२३९६॥  
 प्रतिभाप्रभवे प्रज्ञोपज्ञे च पथि पान्यता । सार्थवाहं तमालम्ब्य निर्दोषा विदुषां स्थिता ॥२३९७॥  
 आसीद्यथार्थराजस्य शयानस्याप्यतिप्रियः<sup>४</sup> । कामं लिङ्गाभिषेकाम्भःसंक्षोभप्रभञ्जो ध्वनिः ॥२३९८॥  
 निद्राणस्य तथा वेणुशीणादिपरिहारिणः । दयितं तस्य निर्दोषविहङ्गजल्पविकल्पनम् ॥२३९९॥  
 2400 काले श्रीललितादित्यावन्तिवर्मादिभूभुजाम् । सिद्धं न यत्प्रतिष्ठादि निष्ठां तदधुना गतम् ॥२४००॥  
 मउदेवगृहेश्वरं स्वकालप्रभवेषु यत् । सर्वेष्वेव कृता तेन निर्व्यपाया व्ययस्थितिः ॥२४०१॥  
 रक्षादेव्या वृडाकृद्भर्तृवल्लभताभुवः । सर्वप्रतिष्ठापष्टत्वं विहारः प्रथमं गतः ॥२४०२॥  
 रिल्हणोद्य गुणमामबान्धवो धर्मपद्धतौ । बभूव पूर्वपथिकः समस्तामात्यसंततेः ॥२४०३॥

२३८१. <sup>१</sup>) A °कार्यसन्नम्यचारिणा, evidently corrupt; emendation doubtful. २३८२. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A सरगज°; C सुरगज°.—<sup>२</sup>) Thus A; perhaps read °स्पर्शनास्पृता; C °मात् जाता. २३८३. <sup>१</sup>) Emended; A °स्तर. २३९०. <sup>१</sup>) A कोष°. २३९२. <sup>१</sup>) A सायाङ्क°. २३९५. <sup>१</sup>) A, indicates a lacuna of three aksharas; C supplements संधाये.—<sup>२</sup>) Emended with G (see. manu); A °महा×कन्दु. २३९८. <sup>१</sup>) Emended; A °पतिभिः; cf. the passage ii. 126, to which evidently reference is made here. २४०१. <sup>१</sup>) Perhaps read °व्येवं.

तपोधनं लब्धवर्णं धर्मवृद्धांश्च भुङ्क्षीः । विजम्भयन्मनसोऽपि शक्तस्त्वक्तुं न यः कवित् ॥२४०४॥  
 कृष्णाजिनोभयमुखीशानमुख्यैः सुकर्मभिः । धर्मकन्याविवाहैश्च यस्याभ्युपगममायुषः ॥२४०५॥ 2405  
 सर्वेषामाहिताग्नीनां निष्प्रवृद्धा महात्मना । सर्वयागोपकरणैर्वै न विभागितैः क्रियाः ॥२४०६॥  
 भोगान्भुजिरे भक्ष्यान्सज्जे सन्नितविस्मये । यस्तु वर्णाश्रतुःषष्टिः कुदृष्ट्यष्टद्वयेततः ॥२४०७॥  
 अपहारमणोदधैर्वित्तैर्मन्त्रैस्तुभिः । पुरे परिष्कृते येन द्वयोः प्रवरसेनयोः ॥२४०८॥  
 आद्ये प्रवरभूमर्तुः पक्षमे प्रसविस्मयः । श्रामः प्रतिष्ठाप्रवृत्तं यत्कृतो रिन्हेणेश्वरः ॥२४०९॥  
 लोकान्तरगतं कान्तां कृतिनोविष्टय सुस्सलाम् । भस्मेरकप्रपास्थाने विहारस्तेन कारितः ॥२४१०॥ 2410  
 मार्ज्यैर्वीक्ष्यैर्वगुचितकेहविस्मृत्यपोहतः । मृतान्मनुमृतायास्तथाज्ञा यः कथातिमागतः ॥२४११॥  
 तद्भर्तुर्वीर्याकालुष्ये तस्या दूरामगा पुरः । प्रदेशे आनुषीवासीरिषया क्रीडाविडालिका ॥२४१२॥  
 तीर्थमस्थानदिवसादारभ्यास्या विराविणी । उत्सृजन्त्यादृतं भोज्यं सा भुजा जीवितं जहौ ॥२४१३॥  
 आरोहति परां काष्ठां प्रतिष्ठाविविधाध्वना । दिष्टा नृपतिपत्नीषु मन्त्रिस्त्रीषु तु सुस्सला ॥२४१४॥  
 श्रीचक्रुण्विहारं या यातं नामावशेषताम् । अहमप्रासादेष्वहमादिकर्मणा निर्ममेधुना ॥२४१५॥ 2415  
 अरयद्भ्रमन्धान्धुच्छात्राश्चालादिकर्मभिः । तस्याः संपूर्णतां पुण्यपाकारा निखिला गताः ॥२४१६॥  
 पूर्वराजकुलाखण्डस्थण्डिलव्यापिनाखिलम् । तद्विहारेण नगरं नीतं मेवाभिरामताम् ॥२४१७॥  
 प्रापि प्रतिष्ठयेवाभु यश्मक्षपितया तया । विपत्तिः श्रीसुरेश्वर्यां प्राज्यसायुज्यदूतिका ॥२४१८॥  
 मठावहारा धन्येन वल्लभाभिषया कृताः । नाभीष्टं लेभिरे नाम कथातिः पुण्यैर्विना कुतः ॥२४१९॥  
 अमहारमठांस्तद्दुदयः कम्पनापतिः । कृत्वापि स्वाभिधामेव तत्संबद्धां सदाभृणोत् ॥२४२०॥ 2420  
 उदयद्वारपतिना सह ब्रह्मपुरीगणैः । कृते प्रष्टे मठे शोभां लेभे पद्मसरस्तटः ॥२४२१॥  
 भृङ्गारतन्त्रपतिना श्रीद्वारेष्वप्यजन्मना । प्रत्यक्षापि मठोद्यानदीर्घिकाद्यनघात्मना ॥२४२२॥  
 ज्ञानकोष्ठमठब्रह्मपुरीसेत्वादिकर्मणा । सोलं चकारालंकारो बृहद्वज्राधिपो धराम् ॥२४२३॥  
 बुधः सदैवधीशान्तिहेतोर्जातः कलावतः । यः कविर्शनवत्त्वं च कथातस्यागेन योजयत् ॥२४२४॥  
 नृसिंहसेवी निर्हिसहिरण्यकशिपुप्रदः । बराहसमये दत्तगौध योपूर्ववैष्णवः ॥२४२५॥ 2425  
 भट्टारकमठाभ्यर्गे पूर्णवार्धाविष्य प्रहिः । मठः भृङ्गारभट्टस्य कथात्वनौचित्ययोऽजितः ॥२४२६॥  
 सांधिपिपहिको दार्वाभिसारोर्षाभुजो करोत् । भट्टमूर्तेर्जह्नुनामा प्रतिष्ठां पुण्यकर्मठः ॥२४२७॥  
 पुष्पाकरप्रणयभूः सुभगा विभूतिरेकस्य हन्त करवीरतरोर्जुनेषु ।  
 पुष्पाणि यस्य सफलीकुरुते स्वयं तत्पादुर्भवत्किमपि लिङ्गमनङ्गशोभोः ॥२४२८॥  
 विभूत्या संविभक्तेषु भूभुजाखिलमन्त्रिषु । उत्कर्षकोटिं भुष्टास्वः परं जन्हानुजोर्हति ॥२४२९॥  
 स्वयंभूः प्रकटीभूय पूजां स्वीकुरुते स्वयम् । उद्युक्तरुद्रो वसिष्ठस्य यस्य वा बालकेश्वरः ॥२४३०॥ 2430  
 सविहारमठोदयवैष्णभिः कलुषोऽजितम् । तेन तत्र कृतं भुष्टपुराकथं पुटभेदनम् ॥२४३१॥

२४०४. ') Emended with C; A तपोधनाङ्ग°. २४१०. ') Thus A; cf. vii. 1239, where बलेरकप्रपा°. २४११. ') Emended with C; A उत्सृज°. २४१४. ') Emended; A पुना. २४२५. ') Doubtful emendation; A कशिपुः, without indicating the lacuna; C कशिपुः. २४२९. ') Emended; A उत्कर्षकोटि. २४३१. ') Emended; A विभूतिः.

- नगरेपि हरः प्रत्यक्षापि भुद्देश्वरामिधः । सरथ मडबाधामि धर्मविभ्रमदर्पणः ॥२४३२॥  
 नीत्वा प्रतिष्ठां वैकुण्ठमठादि स्वमिहारभूः । रत्नादिन्या रत्नं चक्रे स्वार्थमथनद्विधिरा ॥२४३३॥  
 रत्नापुरं बहुहारमहावै निरयो मठः । धनो ह्युक्ततहंसस्व स्कीतवीतसविभ्रमम् ॥२४३४॥  
 2435 मृत्युंजयो राजतेत्याः ह्युपाधौतान्मज्जान् । जनस्यानित्यतोच्छिद्यै चेतदीपं सृजन्निव ॥२४३५॥  
 गोकुलानां विधातारो गोकुले विहिते तथा । गणिताः भूरवर्माणाः सतृणाभ्यवहारिणः ॥२४३६॥  
 गवामव्याहतस्त्वेरत्नचारचरकाञ्चिते । तत्र वैतस्ततोवाहये यदपोडामयं वपुः ॥२४३७॥  
 मुकुन्दस्तत्र साध्वर्षसौन्दर्यौदार्यमभिरम् । अथा गोवर्धनधरः सिद्धो ना विश्वकर्मणः ॥२४३८॥  
 मठ - - - कृत्वा सा जन्दिक्षेत्रेकरोत्सितिम् । - - जयवनाशेषु स्थानेषु च मनोरमान् ॥२४३९॥  
 2440 दार्वाभिसारेऽर्जुनीशस्त्रन्दरीदार्यमन्दिरम् । स्वनामाङ्कं पुरं चक्रे तथा शाकपुरोपमम् ॥२४४०॥  
 उद्दिश्योपगतान्मान्महत्तरमुखानपि । प्रतिष्ठा विविधाधक्रे सा राह्याभितवत्सला ॥२४४१॥  
 एवं सर्वाङ्गमामुक्तालङ्कितेरथ स क्षितेः । विशेषकामं भूमर्तृषा स्वमकरोन्मठम् ॥२४४२॥  
 अनुत्तिष्केन यो दत्तभूरिपामो महीभुजा । तन्मौरारोपितः ख्यार्तिं मुखवः सिंहपुराख्यवा ॥२४४३॥  
 व्यवधात्कारपथेशस्य दौहित्रः सिन्धुजान्निजान् । निविडान्द्रविडांथाव प्राक्सिद्धच्छमध्वजान् ॥२४४४॥  
 2445 किं वा मठादिनिर्माणस्तुत्या तस्य व्यपन्नः यः । भूयः सपामनगरं कृत्वा कश्मीरमण्डलम् ॥ २४४५॥  
 जीर्णारण्यसधर्माय कालद्वैराख्यतो भवन् । देशो धनजनावासैस्तेन भूयोपि योजितः ॥२४४६॥  
 अरम्भात्प्रभृति क्षमापे दीक्षितेभीष्टदत्तिषु । शिल्पिप्रायैरपि प्रायो मठदेवगृहाः कृताः ॥२४४७॥  
 सत्कोशांशुकरादौ निरद्वयेन भूभुजा । साधारणीकृते पौरास्तांस्तांश्चकुर्महोत्सवान् ॥२४४८॥  
 अकाण्डतुहिनापातोदीपाद्यैरप्युपद्रवैः । नष्टेषु शालिषु क्षीणं सुभिक्षं तत्र न क्षणे ॥२४४९॥  
 2450 अद्भुतं चाभवद्वाचः भुता वज्रिणि रक्षसाम् । केत्वायुत्पातजातं च वृष्टं नष्टाथ न प्रजाः ॥२४५०॥  
 कोटिश्वरानुजश्चकुण्डनामा विहितविभ्रवः । आहवैर्गूढदण्डैश्च राज्ञा निन्द्येन्तकान्तिकम् ॥२४५१॥  
 चक्रे त्रिक्रमराजादीन्भूपानुन्मथ्य पार्थिवः । परीहं गुन्हणादीनां राज्ञां वज्रापुरादिषु ॥२४५२॥  
 प्रजेशाङ्कान्यकुब्जादावजयेण नृपार्यमा । स व्यधाद्रव्यभूभोगवैभवानभिमानिनः ॥२४५३॥  
 विद्योतमाने निधौद्यैर्मन्त्रिस्तवैवमेकदा । भेजे जीवितदारिद्र्यं दरव्राजो यशोधरः ॥२४५४॥  
 2455 स भूभ्यनन्तरोप्यन्तरज्ञो राज्ञोतिसेवया । विपत्तौ प्रकृतिक्लान्तसंतानश्चिन्त्यतामगान् ॥२४५५॥  
 निहृत्वास्य निजामास्यो विडुसीहाभिधो यतः । संभुज्य दयितां राज्यमग्रीदतनयेमहीत् ॥२४५६॥  
 वशीकृत्य शनैर्देशं नाममात्रनृपं शिशुम् । उच्छेत्तुमैच्छद्यावत्तं स जिघृक्षुः स्वयं क्षितिम् ॥२४५७॥  
 अन्योमात्यः पुरस्कृत्य यशोधरसुतं परम् । तावत्तेन समं भेजे पर्युकाख्यो विपर्ययम् ॥२४५८॥ युग्मम् ॥

२४३८.—२४३९. <sup>1</sup>) The last two *pādas* of verse 2438 and the following verse are found in the above, mutilated form in A at the foot of fol. 290, having been added subsequently by A<sub>1</sub>. C reads: मठमतिर्घां कृत्वा सा नन्दिक्षेत्रेऽकरोत् स्थितिम् । विहायान् यवनाद्येषु स्थानेषु च मनोरमान्. २४४०. <sup>1</sup>) The first two *pādas* of this verse have been subsequently added by A<sub>1</sub> at the top of fol. 291.—\*) Emended; A दार्वाभिसारे; C दार्वाभिरिष्यम्. २४४५. <sup>1</sup>) Emended; A सङ्गान्. २४४९. <sup>1</sup>) Thus A<sub>1</sub> originally; corr. by A<sub>1</sub> to शालिप्रायैर्. २४५१. <sup>1</sup>) Emended with C. A निन्द्येन्तिका. २४५३. <sup>1</sup>) Emended; A प्रजेशाङ्का. २४५८. <sup>1</sup>) A, २. २४५७. <sup>1</sup>) Emended; A पावसिभु नृपन्.





- तं तथा विपुलारम्भमपि साधयत्संभ्रमम् । प्रविशितुमुपैक्षिष्ठ कौसीयानुद्यमो नृपः ॥२४८६॥  
 पोषिते मेषितभीकैरुत्पिञ्जे विप्रवैविभिः । अथोदयशरपतिः कैवि विश्वंभरामुजा ॥२४८७॥  
 संगृह्यता चमूलेन पुरे शंकरवर्मणः । पामोल्कारवक्रस्य पार्श्वमभावि लोटनः ॥२४८८॥  
 अपि विग्रहराजाकथः सनुः सुस्तलभूपतेः । भोजः सल्हर्णजन्मा च भुती तेन सहागतौ ॥२४८९॥  
 2490 अयोपह - स्थान एव तेषां स सस्वरः । मार्ग बहुदिनोत्तङ्ग्यमेकेनाह्ला व्यलङ्कृत ॥२४९०॥  
 सपृथक्कन्धाप्रथमासिद्धेर्चातो विधेयताम् । तदास्कन्दहतस्पन्दः स पलाविष्ट डामरः ॥२४९१॥  
 सिन्धोर्मधुमतीमुक्ताभिया अन्तःस्थितं ततः । शिरःशिलाभिधं कोट्टमथ तैरधिशिभिरे ॥२४९२॥  
 गहने बुद्धितः कोट्टे स्थितः किं वा स इत्यसौ । न निधिकार इदेषो भाम्बन्दीर्घाह भूमिषु ॥२४९३॥  
 अयोपालमथतुर्गारोहणेस्मिन्नङ्गकृत । दैवेनापि न भूभर्तुः प्रभाषो निष्परामयः ॥२४९४॥  
 2495 उत्थानोन्मुक्ततां सर्वैष्युत्पिञ्जे तत्र दस्वयः । पालवलास्तिमयो वर्षपृथक्कृत इषामंजनं ॥२४९५॥  
 तैस्त्रिहृत्कादिभिर्गूढवैकुण्ठैरथ लोटनः । पार्श्वोर्हरिः पुनश्चक्रे मायासतुरचाक्रिकः ॥२४९६॥  
 पुरषामादिदग्धारमसाध्यमथ धावताम् । पदे पदे कृच्छ्रगतं स्वपक्ष्यास्तमरसिषुः ॥२४९७॥  
 दिक्पत्रे निवर्तेर्भाम्बन्दीर्घाहृदयः स सर्वतः । कल्पात्ययोदयी ब्रह्मपुत्रः केतुरिवामवत् ॥२४९८॥  
 भानैरमात्यैर्मिर्बन्धे संघैः कालानुरोधतः । मेने मडवराज्योर्षी हारितेवाखिला जयैः ॥२४९९॥  
 2500 असंवृत्तपतीकारतयारोहस्तु वैरिषु । तदन्तरेण संमन्त्र्य धन्यं प्राप्यापवचृपः ॥२५००॥  
 तत्स्कन्धारोपिते कार्ये ग्रीडां गच्छेत्तदस्थताम् । विपर्वासमथ द्वाराधीश इत्यभ्यधाज्जनः ॥२५०१॥  
 भिक्षुर्मल्लार्जुनस्वासीदेक एव प्रयस्त्वमी । संहता हन्त दुःसाधा दध्नुषेत्यखिलाः प्रजाः ॥२५०२॥  
 द्वाराधिपस्त्वहेवाकम्बवहारो महीपतेः । सिद्धिं स्वस्वाप्रसिद्ध्यापि वाञ्छन्त्यद्योद्यमोभवत् ॥२५०३॥  
 एकाकी चः किल न भजते मृदतां भर्तृकार्ये नौदासीन्यं भवति च रुषा ब्रह्मधीने च तस्मिन् ।  
 निर्हेवाकम्बवदन्तिता साध्यसिद्धिं किलेच्छन्तारुङ्गन्ती प्रभवति परं नाल्पपुण्यस्य राज्ञः ॥२५०४॥  
 2505 पञ्चचन्द्रे मृते तस्वानुगं राजोपवेशने । न्यभाषं पञ्चचन्द्राकथं सोप्यारब्धै विनिर्बन्धौ ॥२५०५॥  
 दिवाहुकादयो मुख्य - - - सह गायकैः । धन्यमेवान्बन्धुर्गङ्गाधाम्बे राजोपजीविनः ॥२५०६॥  
 धन्यादिषु तिलग्रामं कोटसिन्धुतटाभयम् । भव - - - इदेषो ब्रह्मस्थः पृथपवतीः ॥२५०७॥  
 हठप्रवेशायोप्याजिमुख्यहेवाकवर्जितः । शोषयन्निवृत्तो धैर्यगम्भीरं स इवाहरत् ॥२५०८॥  
 कुडारिकादिभिः कारवृन्दैर्मन्दिरपङ्कतीः । धन्यो मधुमतीतीरे नगरस्पर्धिनीर्बन्धाम् ॥२५०९॥  
 2510 निर्धर्मान्ने हुमसंवाधं सनिकेता वनस्पतीः । कटकं सर्वभोगाढ्यं शक्तः परिवृढो करोत् ॥२५१०॥  
 देशे भूरिनुचारोपहिमर्ता भाग्यसंपदा । भूभर्तुरभियोग्यैव भूरभुङ्गानुभूयिता ॥२५११॥  
 भुवनानुतसंभारमेवणं विजयैविणः । हैराज्यमीलितापि काले राज्ञो न खण्डितम् ॥२५१२॥

२४८६. <sup>१</sup>) Emended; A च नृतेन. २४८९. <sup>१</sup>) Emended; A दुष्कृतं.—<sup>२</sup>) Emended with C; A गजा. २४९०. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps read अयोपहृता उर्याम; cf. viii. 2518; C अयोपहित उर्याम. २४९२. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A विप्रवस्त-  
 स्थित; G (acc. manu) विप्र अन्ते स्थित. २४९५. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A नवत्. २४९६. <sup>१</sup>) Comp. for this name viii.  
 2799. 2912. 3318.—<sup>२</sup>) Emended; A पादविः; cf. viii. 2749. 2759. 2793. 2837.—<sup>३</sup>) Emended; A क्रिकैः. २५०१. <sup>१</sup>) A  
 तत्स्कन्धा. २५०६. <sup>१</sup>) A does not indicate the lacuna; C पुष्पाधारणैः. २५०७. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps read with C अवस्त्वचरत्.

उत्थान एवोपहति' भवे वास्वस्वगास्वरम् । आरोहिणीदितमाय्याकन्दः क्षान्तिवर्कपमाम् ॥२५१३॥  
 दीर्घपवासविशेषाक्षितान्दर्शयचुषम् । स्यात्सुंथ तोषयन्वायैः स्वैर्ये निग्ये नृपधमूः ॥२५१४॥  
 इत्थं विजतुरात्मासांस्तिष्ठद्विरपि निधुरैः । नैवादानुमशक्यन्त कटकैः कोट्टसंभवाः ॥२५१५॥ 2515  
 नैवां हि वीचधासारनिरोधादीनि कृष्यताम् । अपियाणि न जातानि दैव्यदायीनि कानि चित् ॥२५१६॥  
 धिर्कीर्णवस्तुपारान्ते स्वविभूतिप्रकाशनम् । तस्युरङ्कुरितोत्तासाः पर्वता इव डामराः ॥२५१७॥  
 कृषिं कृषीवलेर्बेदपाठमुत्सृज्य च द्विजैः । उत्पिञ्जसज्जीर्णमेषु सर्वतः दास्वमादधे ॥२५१८॥  
 प्रतीक्षमाणाः प्रालेखप्रलयं मार्गभूभृताम् । दारदास्तुरगानीकैः सज्जैस्तस्युजिगीषवः ॥२५१९॥  
 मिहिकासंहतेः कालतूलतल्पाकृतेर्दधत् । पातभीतिं जनो राजसेना शश्वद्वेषत ॥२५२०॥ 2520  
 इत्थं प्रत्यर्धिसामर्थ्यपरमार्थापरीक्षणात् । श्वाभृन्मिथैवमारमे संदेहं च जयेमजन् ॥२५२१॥  
 वैदग्ध्यविग्धमनसामयमेक एव कोप्यस्ति बन्धनविधेरुचितः प्रकारः ।  
 येनात्मना किल विशद्वित्तशक्त्यस्ते मुग्धेपि वैरिणि विचारहतोद्यमाः स्युः ॥२५२२॥  
 प्रयादमात्रसाराद्यस्त्रसेत्परिकरादरेः । स्वयैव तस्य विद्ध्येत सिद्धिश्चिन्ताम्वया धिया ॥२५२३॥  
 विध्वेदाभु शिलीमुखैः प्रवितरेत्पञ्चैरवस्कन्दनं बध्नीयात्तदिवं गुणैः परिकरैर्मिथ्या प्रसिद्धैरिति ।  
 स्याद्येदम्बुहं द्विपस्य भयकृच्छिन्तासहैः साहसं प्रत्युहेत ततो निजैरपचनैरप्येतदुन्मूलने ॥२५२४॥  
 लोटनाद्यैर्हि कर्णाहाजिस्तीर्णैस्तैः कथंयन । प्रापेल्लेकारचक्रेषु राज्यमज्ञायि निर्जितम् ॥२५२५॥ 2525  
 मिथैव यथिना कन्या स्वयूयैः कथमन्वया । तस्मिन्नमन्दमास्कन्द धायन्हाराधिपो इहौ ॥२५२६॥  
 प्रत्यवस्थित्यसामर्थ्यात्ततः कोट्टं व्यसर्जयत् । स राजबीजिनस्तांश्च परेषुः स्वयमन्वगात् ॥२५२७॥  
 कोट्टाद्विः सलिलस्थान्तः कुशोर्धः पृष्ठैर्ध्वभाक् । स तैर्वैसारिणंप्रासज्यपो वक्र इवैक्ष्यत ॥२५२८॥  
 निःसामर्थ्यं तद्विलोक्य गमागारमिवागजम् । तत्त्यजुर्विजयाज्ञांसां भयं चोदयहन्तदि ॥२५२९॥  
 ततः शरैर्दृष्टवर्षाभ्याभेतो विरोधिनः । धर्णसो रक्षणमितो रक्ष्या यन्त्रोपला हतः ॥२५३०॥ 2530  
 इत्थं स तैरभिदधैर्यादांराय डामरः । मेने स्वगुणिमाचार्यं न बुद्धे बद्धनिधयः ॥२५३१॥ कुम्भम् ॥  
 ततः कन्दलितास्कन्दे निलग्नानि द्विपद्वले । प्रतीकाराक्षमे दस्यौ ते चिन्ताक्षामतां दधुः ॥२५३२॥  
 विजयाविजुतपञ्चासौष्ठवो लोटनः पुनः । डामरं कृत्वसंपूर्णमगूढं तमगर्हत ॥२५३३॥  
 भोजेत्सुद्विजितं यज्ञो श्रोशो रोदेदिति बुधन् । हन्ता पितृव्यं तं व्याजस्तुत्वा नित्यमुपाचरत् ॥२५३४॥  
 विमुखे लोटनेकुण्डशाद्यस्तस्य तु सान्त्वयैः । मेने मन्त्रज्ञतां किञ्चित्तोवर्तिहं च संविदि ॥२५३५॥ 2535  
 हन्याम्नां भूभृदित्येष प्रातेष्वेतेषु संत्यजेत् । नास्मानुपस्थेत्स्वरौरसीस्त पितृव्यं गमनार्थनात् ॥२५३६॥  
 स्वय्यस्माह च सर्वेषु वेदितेषूस्कटा द्विषः । पृष्ठकोपमसंभाव्य कुतश्चिच्चित्तलोद्यमाः ॥२५३७॥

२५१३. <sup>1</sup>) Doubtful emendation; A एवोपह-नव; C एवोपहतवधे.—<sup>2</sup>) Emended; A 'कन्दं क्षान्ति' (the letter क is of unusual shape and resembles ह); C क्षान्तिवर्क. २५१४. <sup>1</sup>) Emended; A चलिता; another possible emendation would be चलिता वर्यचुषम् । स्यात्सुंथ. २५१५. <sup>1</sup>) Emended; A संभवाः. २५१६. <sup>1</sup>) Emended with G (see. manus); A विमिका. २५१७. <sup>1</sup>) Thus A; cf. कर्णाहका° viii. 2485. २५१८. <sup>1</sup>) Emended; A कुपोषः.—<sup>2</sup>) Emended with C; A तैर्वैसारिण°. २५१९. <sup>1</sup>) Emended; A शरैर्दृष्टवर्षा. २५२०. <sup>1</sup>) Emended; A तैरभिदधैर्यादांराय. C तैरभिदधैर्यादांराय. A, २. २५२४. <sup>1</sup>) Emended; A जीव; B जीवो. २५२५. <sup>1</sup>) Emended; A सान्त्वयैः; C सान्त्वयैः.—<sup>2</sup>) Doubtful emendation; A 'संविदि' च; C 'संविदि' सं.

- वयदिदधुः सिधेत्तदेकं त्वज मानितः । अन्त्याह्वय्यानीय दरदो वा जवेन वः ॥२५३८॥  
 वन्दनं त्वपनेज्यानि युक्तमित्युक्तवाध तम् । डामरं विदधे किंचिदिव तामत्वमाभितम् ॥२५३९॥  
 2540 विमोक्षयामि क्षयादां त्वामद्य धो वेति तं भुवन् । स त्वसंक्षीणदाक्षिण्यो विमलेभे प्रतिक्षणम् ॥२५४०॥  
 अन्धरोधे द्युदूरस्थैर्वयावदकृतेरिति । बाह्यपामादतैरवैस्ते त्वहान्यत्ववाहयन् ॥२५४१॥  
 दुर्ददर्कमयाशङ्क्य समर्थं ते व्यवक्षिपन् । धन्यादयोहितैः संधिभिधेय इति भूपतिम् ॥२५४२॥  
 तैस्तैर्निमित्तैः संधानमविधेयं विदधुः । तानादिदेश कर्तव्यं कोडाहालकवेदनम् ॥ २५४३ ॥  
 संदिदेश च दयादा बन्धेरन्ध्यातिमागताः । निजास्पदे ताञ्जहति दत्तोत्कोषेय डामरे ॥ २५४४ ॥  
 2545 मूत्वा कडोरेण्वारम्भानिष्ठा निःसौष्ठवा धुवन् । क्रियातिपश्युपालम्बैर्वास्वामोनुशयं विशाम् ॥२५४५॥ ॥  
 नात्यसङ्गर्षदेवधेत्समाहान्युद्यमं ततः । दुग्धमवाहं प्राप्यस्त्वं भुत्वेत्यन्योपि तप्यते ॥२५४६॥  
 प्राप्तव्यं प्राप्तवान्सर्वो निजैः कृत्यैः शुभाशुभैः । क्रियातिपत्तिलोकिव वैलोक्यं तु मुखेर्ष्यते ॥२५४७॥  
 पादेषु पक्षेषु च सत्सु नोप्यी न व्योम्नि वा पक्षपिपीलकस्य ।  
 पङ्कथवच्छङ्कुमणं तु ततं किं संपदा स्यान्नियमे गतीनाम् ॥२५४८॥  
 सहस्रपादस्य गतोर्मिसमनूरभावेप्यहजः प्रजातः ।  
 तस्यामविष्यद्यदि पादयुग्मं ततोधिकं तत्किमिवाकरिष्यत् ॥२५४९॥  
 2550 उपेक्ष्य साक्षितां तस्मात्कृत्वा कोटं विवेष्टयाम् । प्रयानु तच्चैवास्माकं तेषां च पुरुषायुषम् ॥२५५०॥  
 अविभान्तो वातो दहन इव सोयं जनयति प्रसक्तिं सातत्याहलयति कुलाङ्गीनपि जलम् ।  
 प्रवृत्ते कृत्येषु व्यवसितिरनिर्व्यूढद्युदवा फलावार्ति लोके प्रतिकलमसंभाव्यविभवाम् ॥२५५१॥  
 कूरां नरपतेराणां भुत्वा धन्यादयस्ततः । कोटप्रतोर्ली कूलं तं त्यक्त्वाप्याहवहुर्जवात् ॥२५५२॥  
 कथं युद्धं विधास्यन्ति कथं स्थास्यन्ति वेति तान् । शरान्किरन्तः कोटस्था यावत्पैक्षन्त कौतुकात् ॥२५५३॥  
 अधः सोऽप्यूर्ध्वगान्युर्ध्वैर्निष्पीड्य निविडैर्व्यधात् । धन्यः प्रदेशं तावन्न निकैतैः पत्तनोपमम् ॥२५५४॥ युग्मम् ॥  
 2555 अविभान्तैस्ततः संख्यैरसंख्येयधमूक्षयः । प्रतिक्षणं प्रवृत्ते सैन्ययोसमयोरपि ॥२५५५॥  
 परेषुः शारदां दृष्ट्वा संपातो गर्गमन्दनः । संकन्दनपुरीषैरवृद्धिं योषिर्हर्तैर्व्यधात् ॥२५५६॥  
 अलंकाराभिधौ बाह्यराजस्थानाधिकारभाक् । अधृष्योमानुषैर्पुण्ड्रैर्विरुद्धान्बहुधावधीत् ॥२५५७॥  
 क भूधरचरैः स्पर्धां बहुधातलवारिणाम् । तथापि पृथनायन्म्यानन्त्यं चिन्त्यमचिन्त्यकृत् ॥२५५८॥  
 अल्पीयांसः कोटनिष्ठा भूयिष्ठाः कटकाभयाः । अतः पूर्वं बहून्प्रन्तोऽध्यासन्कृत्याल्पया क्षताः ॥२५५९॥  
 2560 सिद्धशराररिपटं द्विजैः पीडितमाहवैः । मीलिताक्षमिव त्रासात्ततो दुर्गमजायव ॥२५६०॥  
 गोप्तृमेदान्तरैश्चमुख्यच्छिद्रानुसारिणः । धन्यादीन्वीक्ष्य विश्वासं कोटस्था नोपसेमिरे ॥२५६१॥  
 निद्राच्छेदार्थमन्योन्यं क्रोशन्तो नास्वपन्निशि । स्वपन्तोऽङ्गि तु निःशब्दभूम्यं कोटमदीवृशन् ॥२५६२॥

२५३८. <sup>१</sup>) Emended with G (sec. manu); A वा जेन; C जवेन. २५४०. <sup>१</sup>) Emended with C; A डो.—<sup>२</sup>) Emended with C; सत्सु सङ्गि. २५४१. <sup>१</sup>) A कडोरेण्वारं; C कडोरेण्वारं.—<sup>२</sup>) Could be read in A also 'निद्रासि'.—<sup>३</sup>) A 'द्वामो-शयं' C 'स्वामी-संशयं'. २५४६. <sup>१</sup>) Emended; A प्राप्यस्त्वं. २५४७. <sup>१</sup>) Emended; A 'लोकं वैलो'; C 'लोकं-वि'. २५४८. <sup>१</sup>) Emended with G (sec. manu); A गर्गं. २५५३. <sup>१</sup>) Emended; A 'लौक्यस्त'. २५५४. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps read 'अव-स्थो'.—<sup>२</sup>) A, २. २५५६. <sup>१</sup>) Emended with G (sec. manu); A 'पौरुषैर्पुण्ड्रै इव'.

निष्ठासु तत्तत्पुनरा यामनुर्धरैरपि । षटकाः कोटरगता मेघपादैरिषावसन् ॥२५६३॥  
 अर्धनिष्ठा भ्रमन्तीभिर्नौभिः संदङ्गपाथसः । तान्समभ्रमयन्सर्वप्रकारं राजसैनिकाः ॥२५६४॥  
 ते दङ्गपाथसस्तर्पणोप' कंचिद्विषेहिरे । निःसंचारास्तु संक्षीणे भोक्तव्ये कैम्यमाययुः ॥२५६५॥ 2565  
 बुभुक्षयः क्षमापयोग्याभ्योग्याभ्योर्जितास्ततः । कद्वैर्नृपशयादा अक्षनाशं सनं व्यधुः ॥२५६६॥  
 हरे स्पर्धास्तु निस्तीर्णाः क्षुधितास्तोषिकं व्यधुः । भूमर्तुर्भोगमागिभ्यो भृत्स्वेभ्योप्यन्वहं स्पृहाम् ॥२५६७॥  
 व्युद्वेकस्माच्च पर्वाग्रमकार्षमिति भाविणम् । भोजं व्यधान्मध्यभृजे दुर्गस्याथ स तं पृथक् ॥२५६८॥  
 एकस्य वार्यकादेहवापुस्तत्वादपरस्य च । जानकयोग्यतां मेने हिरान्याहं तमेव सः ॥२५६९॥  
 विनामुं चानयोः सम्यक्सेरम्भेरच वैरिणः । इति मिथ्या प्रधां निन्ये तद्विनिःसरणं बहिः ॥२५७०॥ 2570  
 कान्तालंकारचक्रस्य काङ्क्षन्ती क्षयमित्वरी । चक्षुरागात्पञ्चचन्द्रे सान्द्रक्षेत्रार्जतां गता ॥२५७१॥  
 बहिराभ्यन्तरं मेहं नयन्ती मन्त्रमाययौ । साल्हणेः कर्णसरणिं सर्वमन्विष्यतोन्महम् ॥२५७२॥ युग्मम् ॥  
 रागध्वान्ताम्बितभियः प्रतिभेदमयेन सः । तस्य प्रकाशयत्नेनां गन्तुं तु प्रार्थनां व्यधात् ॥२५७३॥  
 क्षमावादिशक्षितोपेक्षो मैत्रीस्वैर्ये मुहं भजन् । नागः सागस्यपि हधे बोधिसत्त्व इव कुचम् ॥२५७४॥  
 प्रियामन्धुः सरागेण मृत्युहेतुर्महानपि । हवि विस्मर्यते पृष्ठे शरभेणेव वारणः ॥२५७५॥ 2575  
 अथ प्रस्थापितो भोजः क्षमारिशिबिरान्तरात् । यातप्रायोप्यलंकारतनयेनानुयायिना ॥२५७६॥  
 द्रोहेच्छवा भवाद्वापि षस्तसस्वेन सत्वरम् । व्यावृत्त्यारोपितो भूयः कोदृश्यस्यान्तिकं पितुः ॥२५७७॥ युग्मम् ॥  
 निर्मस्त्वं पुत्रं गन्तासि श्वो निशीत्यभिधाय तम् । उन्नमस्यापयस्तोहि यात इत्यखिलान्बहन् ॥२५७८॥  
 मोक्षल्यनिधयादेकः प्रायाही श्वः प्रयास्यतः । बोधितैरथ धन्याधैरजागार्धवितैर्निशि ॥२५७९॥  
 प्रस्थास्तुः स निशीथेय कोडाहालाद्यलोकयत् । आपतः कटके सर्वान्परितो दीपितानले ॥२५८०॥ 2580  
 प्रकाश्य बह्निना दुर्गे प्रतोलीनिर्गतो यथा । पिपीलिकोप्यलक्ष्यत्वं नोन्मुखानां द्विषां व्रजेत् ॥२५८१॥  
 ज्वालाप्रकाशचाञ्चल्यादिलोला इव रक्षिताः । न्यषेधन्मूर्धकम्पेन साल्हणिं साहसाहृताः ॥२५८२॥  
 तद्वन्तुमक्षमं क्षिप्तं क्षपापाके स डामरः । अधोवातीतरङ्गधूमालिङ्गितवटाकरम् ॥२५८३॥  
 क्षेमराजाभिधानेन डामरेशेन सोन्वितः । शिलां विताडिकातुल्यामध्यास्त अधमध्वगाम् ॥२५८४॥  
 भादृष्टासनमात्रे तां पर्याप्तां पातभीतितः । निर्निह्री पञ्चरात्रीस्तावस्यवाहयतामुभौ ॥२५८५॥ 2585  
 निर्बर्तितपाणयावौ करस्थैः सक्तुपिण्डकैः । तत एव व्यजहतां विष्टां मीडादिवाण्डजौ ॥२५८६॥  
 अव्यक्तव्याकृती चिदासूचितविषि तौ स्थितौ । वीक्ष्यारिकटके लक्ष्मीं पृष्ठादिस्मयमीवतुः ॥२५८७॥  
 तयोराभीयत स्कीतशीतविस्मृतिकारिणा । जयासिंहप्रतापमिसंतापेनोपकारिता ॥२५८८॥  
 बडेहि तत्र निःशेषीभूतभोक्तव्ययोरथ । क्षतक्षार इवारम्भि तुषारं वर्षितुं वनैः ॥२५८९॥  
 अनुद्यतोचिते दन्तकीणावाद्योद्यमे तथा । शीतासादितसादेन पाणिपादेन क्षमता ॥२५९०॥ 2590

२५६३. १) Emended with C; A तान्समभ्रम. २५६५. १) The letter च is indistinctly written; C चोच; R चोच.  
 २५६६. १) Emended; A चवैर्नृपशुः. २५७३. १) A, २. २५७३. १) Emended with C; A प्राका. २५७६. १) A 'विनिः'.  
 २५७७. १) A, २. २५७८. १) Emended with C; A विनस्त्वं. २५७९. १) Emended; A 'प्रकाशं वाच्य'. २५८३. १) Emended;  
 A 'क्षमः'. २५८५. १) Emended with C; A पाणिपादेन.



- तावच्चिन्तयतामद्य भुञ्जीताभिहतौ भुवम् । पतिप्याबोरिकटके पाशावडाविवाण्डजी ॥२५९१॥  
 क पुस्तुर्कः कस्य बाबां विदितौ यो विनिर्दरेत् । ततः पञ्चनन्तरावधौ वृषभः कलमाविष ॥२५९२॥  
 विषमस्यावधेत्वं तौ नक्तमभ्यर्च्य डामरः । आरोप्य रज्ज्वावसये मूढ्ये स्थापयति स्म सः ॥२५९३॥  
 कृतशीतमतीकारौ पलालानलसेवयैः । दुःखं व्यस्मरतां तत्र निद्रया विरलम्भया ॥२५९४॥  
 2595 ततोप्यभ्यधिका व्यापज्ञेजे लोटवविग्रहौ । भवक्षुषी जनास्त्रिगुणां गिरनप्यावतुर्न यौ ॥२५९५॥  
 यत्रकोद्वेषपूपादि तयोः सनुषमभतोः । गार्वैर्वस्त्रैश्च वैकर्ण्य भुविबन्धयता दधे ॥२५९६॥  
 धन्योलंकारचक्रस्य क्षीणभोज्यस्य सर्वतः । स्वीचकाराचदानेन तुल्यौ होल्यशस्करी ॥२५९७॥  
 ततः स दूतैर्विकेतुमङ्गीचक्रे नृपदिपः । बुभुक्षाक्षुभितो मृत्युभेदभीतश्च डामरः ॥२५९८॥  
 दुस्तरव्यापदुदेकदुतसत्त्वतयाव्यग्रम् । पापोपलिप्ततच्चित्तमधर्माकीर्तिसाध्यसम् ॥२५९९॥  
 2600 भूपतेर्विद्विषच्छेषस्यापनास्त्वस्व रक्षणम् । ख्यातिभुञ्जी विकीर्णुश्च कुशकाशावलम्बनम् ॥२६००॥  
 भृत्स्वस्वोदयनाख्यस्य धिया प्रकटादितं तथा । ररक्ष सान्द्राणि भोज्यं हौ तु दातुं स तत्त्वरे ॥२६०१॥  
 तं विना च तयोर्भूपाण्डं जानन्नसांप्रतम् । अबाधं स्वस्य चाशेषकृत्यं युक्तममन्यत ॥२६०२॥  
 भोज्याभावंकृतां तस्य व्यापदं तच्च मन्त्रितम् । तदा नाज्ञातिपुर्धन्यावयः संधि विधित्सवः ॥२६०३॥  
 मिषाधिचलिषा तेषां कस्माद्विदभवस्ततः । किं पुनस्तेन दायादहमे दातुं प्रतिभुते ॥२६०४॥  
 2605 देयविभाणनानीकोत्थानादिपणसिद्धये । धातृष्यमनयश्म्यः कल्याणमवकल्पताम् ॥२६०५॥  
 प्रवण्यं निर्बध्नारिमुपचरञ्जादितत्त्वं महार्हं संगृह्यत्रकुटिलचेष्टं व्यवहरन् ।  
 स भूमिः सिद्धीनां दधुवितकर्तव्यपरतां भवेद्योनिर्व्यूढावपि छद्दसंरम्भरभसः ॥२६०६॥  
 दुःखैर्द्विषप्रभासोत्पैरपसारितसौष्ठवाः । तदा संरम्भशैथिल्यं भूभृहृत्याः प्रपेदिरे ॥२६०७॥  
 स सत्त्वं सचियोप्राप्यः संप्रीतुं प्रगल्भते । कथाशरीरमिव यो निर्व्यूढौ कार्यमाकुलम् ॥२६०८॥  
 संधि निबद्धं विज्ञाय सैनिकाः स्वगृहोन्मुक्ताः । उपेक्ष्य स्वामिदाक्षिण्यं क्षणादेवप्रतस्थिरे ॥२६०९॥  
 2610 तद्विकीतमवाध्याजं लवण्यः कार्यमन्यरः । धन्यायाः स्वल्पसैन्यत्वादासङ्कृष्णगतासवः ॥२६१०॥  
 प्रतोलीकीर्तितृषाः पार्थितायमनाद्यथा । तदहः सोमिबोक्तृस्मानदहस्तावतापवत् ॥२६११॥  
 रथाङ्गाकान्तिती राविस्तेषां कृच्छ्रेण सागमत् । विना जीवितसंन्यासमन्वत्कार्यमपहयताम् ॥२६१२॥  
 प्रयत्नसंभूते कृत्स्ने गृहे मन्दतया धिवः । अस्मत्संभावनादूरीकृतवाक्याहरं प्रभुम् ॥२६१३॥  
 नटानुशोचनव्याजाततनुसुपुषाक्षिणः । सदयं यो भुवं दुःस्वीकरिष्यन्त्यम्वमन्त्रिणः ॥२६१४॥  
 2615 तयो याद्यातारतम्यात्ताम्यन्तो नस्वपार्पणम् । कार्यनिष्ठामपहयन्तः कुर्वुर्वैत्वपरेबुधम् ॥२६१५॥  
 मायामेतां विहितवांस्तैः संमण्ड्य नृपादितैः । सिद्धसाधोपुना दस्युर्दसन्नस्मान्भुवं स्थितः ॥२६१६॥  
 अल्पेतरास्तु संकल्पानेवं तेषां वितन्वताम् । दत्तानन्ततनुज्यानिः प्रभाता सा विभावरी ॥२६१७॥ कुलकम् ॥  
 प्राज्ञेय राजस्थानीयोलंकारः साहसोत्प्लवः । डामरं कोद्वेषादहं विन्दे नयभवैर्वशम् ॥२६१८॥  
 एकाहं गमने सोढविलम्बस्तच्च वासरे । लोटनं क्षीणदाक्षिण्यः स गच्छेत्सज्जीवोत्सुदम् ॥२६१९॥

२५९५. ') Emended; A जनास्त्रिगुणां. २५९७. ') Emended; A 'भोज्यस्य. २६०६. ') Emended; A 'भोज्यस्य'.  
 २६११. ') Emended with G (acc. manu); A 'कालित'. २६१९. ') Emended with C; A 'प्रयत्नम्. २६१९. ') Emended;  
 A लोटने.

वपन्वास्यस्ततस्तस्य म्हाविप्रस्ततस्तस्यम् । माभिः केचि कर्तव्यं कीर्तिष्वपिबर्हणम् ॥२६२०॥ 2620  
 कालः सोऽयं सकलजनतालोचनध्यान्वहायी निस्त्रालोकप्रकाशनपटुः किंनु सत्यविद्यायाम् ।  
 अभद्रयानाङ्गुतमविलता स्वर्गपूजयतापि व्यक्तं सर्वा दिशति रम्यान्मण्डलेनोष्णमानोः ॥२६२१॥  
 संतामुच्यन्ति ननु मण्डलमेकमेव समाया जये समरसीञ्चि वपुस्तु हित्वा ।  
 अण्डांभुमण्डलमयाभिमतानि कामं प्रेमाङ्गिर्निर्जरचभूकुचमण्डलानि ॥२६२२॥  
 नास्मिन्संततचेष्टनोत्पन्नतलैस्तल्पैरुदेति ध्वया ग्रन्थिभ्यश्चलितैर्न चालमङ्गुलिर्मर्मव्यया जन्मते ।  
 कन्दद्वन्द्वजुनार्तावादयकितस्वान्तं न वा स्वीयते नन्वेतन्मरणं दुःखस्य ह्रमगा काप्येव संग्रामिभूः ॥२६२३॥  
 मार्गिः खल्लतावितानगहर्षीतः पिता ते दिवं भ्रातृभ्यामसिधेनुकण्टकवने भ्रातृवार्जिता सन्नतिः ।  
 वंशभुण्णमिमं निषेध्य रमसादधानमुग्रदबा वृत्त्या व्योम्नि विशाकर्मण्डलमिह स्वान्तं व तेजस्विनाम् ॥२६२४॥  
 साक्षाज्यं विधिनोपनीतमसकृत्कैम्बेन यद्वारितं तथापि प्रशमोचिते वयसि वस्त्रचेष्टितं बालवत् ।  
 प्रायश्चित्तममुष्य लब्धमधुना तद्वेधसापादितं मा भूद्वाज्यमिवैतद्व्यवहृतं कर्तव्यमुक्तम् ते ॥२६२५॥ 2625  
 राजवं प्राप्तमपि प्रमदमसमोच्छिष्टाशनैर्योपितः कालः सर्वजनक्षयस्य विषये याता स्थितिर्हेतुताम् ।  
 इत्यासीत्किमिषोचितं प्रभवतो भिक्षाचररुमापतेर्मिथुनं तु तदस्य देहविरतौ येनैव सर्वोन्नतः ॥२६२६॥  
 स तथोत्तेजितोऽप्योजो नाददे तेजसोऽज्ञातः । न ज्वलन्त्यधिसत्रेऽपि निर्वायं वानरेन्धनम् ॥२६२७॥  
 शान्ताहतस्तु संवृत्तनिद्राभङ्ग इवार्भकः । ऐच्छदुद्यद्बोहेनो रोदितुं प्रसूताभरम् ॥२६२८॥  
 डामरेणार्पितं नेतुं प्रवृत्तास्तं नृपाभिताः । तादृशी वीक्ष्य कारुण्यार्द्रैर्वाधानार्धमभ्यधुः ॥२६२९॥  
 मा त्रिपीड न देवस्त्वं दयावन्त्रोदबोज्ज्वले । इदि प्रदीहति स्वैरं विकारतिमिराम्भता ॥२६३०॥ 2630  
 स सौजन्यमुपासिन्धुः स स्थिरस्वच्छराचलः । स प्रपन्नार्तिस्ततापच्छेदचन्दनपादपः ॥२६३१॥  
 पुष्पां मुखां च संलक्ष्य क्षारीयं पुषाहिनीम् । मूर्तिं तस्योत्पन्नं वेतः समाधास्यत एव ते ॥२६३२॥  
 निष्कलङ्कैर्ब्रह्मपूजैर्मिर्निर्दिशेयं समाजयन् । चारित्र्यं लावण्यमुबो ह्रियस्त्वां सोपनेष्यति ॥२६३३॥  
 अपकर्तुं निवपन्महान्दयमानः परानपि । समापरीक्षाहेतुत्वात्स वेति सुपकारिणः ॥२६३४॥  
 उक्तेति इहस्तैर्लोत्सूलकूर्णो गृहान्तः । व्यालम्बकम्बलो गोष्ठाद्वृद्धोऽस इव निर्धयी ॥२६३५॥ 2635  
 निर्मूषणं म्हामजीर्णवक्षस्तं निरीक्ष्य तम् । युग्वाधिकृष्टमाधान्तं धन्यो ग्रीनक्षतां दधे ॥२६३६॥  
 दीर्घास्पन्देक्षणं कक्षचनकूर्वातविप्रहम् । व्यलोकयद्योलूकमिव नष्टं गुहागृहात् ॥२६३७॥  
 रेजे ह्येतत्तल्लिखितैः शिबिरोहीपितानलः । भूपमतापस्वर्गस्व कषादमत्यभिवागतः ॥२६३८॥  
 स्कन्धाचारे यने वर्षपुवारं प्रसमं नमः । भमर्त्यभावे भूमर्तुर्विशां विच्छेद संज्ञयन् ॥२६३९॥  
 प्राक्तेत्येतद्विषं तावन्निवेरन्मुद्रिष्टाः क्षणात् । पिडातकान्त्वर्पताः प्रविष्टा इव वैमिकाः ॥२६४०॥ 2640  
 एवमेकाग्रविद्ये दशम्यां मुक्तपाल्युमे । म्भूनाम्बवहिदेहीयो विवदो लीढनः पुनः ॥२६४१॥  
 दीर्घप्रकाशाद्यानां सत्कर्तुं कटकं पुनः । निर्ममो हर्ष्यमुत्तुङ्गमाकरोह महीपतिः ॥२६४२॥

२६२०. ') Emended; A उपमन्वस्यन्. २६२८. ') A, gloss शान्ता महन्ता अर्धभायी कल्प. २६३०. ') Emended; A  
 देवत्व. २६३०. ') Emended; A 'कूर्प' क. २६३८. ') A 'विप्रिष्ट'. २६३९. ') A स्कन्धाचारे. २६४२. ') Emended with G  
 (acc. manu). A प्राक्तेत्य. २६४२. ') A 'शान्तायुमे'.

- यथोचितं दानमानसंभाषणविलोकनैः । संतोष्य व्यसृजस्तेन्यं धन्यादीन्मैक्षतागतान् ॥२६४३॥  
 तेषां पुनश्च दोर्ध्वमूले क्षिप्रकरं भटैः । न्यस्तेनानासिकं वासःप्रान्तेनाच्छादिताननम् ॥२६४४॥  
 2645 निर्भूषणभोजपालिप्रविष्टैः दम्भुलोमभिः । बलक्षरैः प्रव्यक्तकादर्यज्ञेश कपोलयोः ॥२६४५॥  
 उषावशोक्तिमुखरे पौरलोकेन्तरान्तरा । व्यापारवन्तं नेत्रान्तौ दीनस्तिमिततारकौ ॥२६४६॥  
 कातर्यदैन्यभीकान्तिधुवलक्ष्मीकटाक्षितम् । वेपमानविनिद्राङ्गं वां क्षीतेनार्दितामिव ॥२६४७॥  
 भ्रान्तामिव क्षमां पर्यस्तानिवाद्भीन्यतितामिव । विदन्तं च दिवं शोष - - - रदच्छदम् ॥२६४८॥  
 दैविको बान्तरायोऽस्तु ध्वान्तं बोधं प्रवर्तताम् । राजीकोभ्यर्णतां यातं वाता वा जरयन्निबद्धम् ॥२६४९॥  
 2650 सर्वापकारकृद्वाहः स्थास्वामि पुरतः कथम् । पदानि सनिदन्धानं निर्धर्मायेति पदे पदे ॥२६५०॥ अन्तर्बुगलम् ॥  
 बहुलोकावृततया स्तोकसंतक्षमैक्षत । प्रतीहारैरवावेद्यमानं लोठनमङ्गने ॥२६५१॥ कुलकम् ॥  
 भूसंज्ञया वितीर्णाक्षो राक्षा तामारोह सः । सभां पारिब्रज्याम्भोजामिव प्रेक्षकलोचनैः ॥२६५२॥  
 दृष्ट्या निर्दिष्टपार्श्वोर्वीस्थितिः पृथ्वीभुजस्ततः । अस्माक्षीक्षितितिनिक्षिप्रजानुर्मुर्ध्नाङ्गिपङ्कजे ॥२६५३॥  
 हस्ताम्बुजाभ्यामालम्ब्य ललाटतटमाननम् । सञ्जादसंभ्रमनञ्जस्य तस्योदनमयच्छिरः ॥२६५४॥  
 2655 रजौषधीजुषोः स्पर्शः पाण्योस्तापं स चेतसः । दौर्भाग्यमहरद्वेषाणांश्च श्रीखण्डशीतलः ॥२६५५॥  
 पुण्यानुभावास्कारुण्यभाजो भूभर्तुरञ्जसा । विस्मयसंभावनया स क्षणात्पस्पृष्टो हृदि ॥२६५६॥  
 मा भैषीरिति ह्योक्तिः क्षुब्धं संपाप्स्यसीति वाक् । अगाम्भीर्येण भवेव मन्युर्न स्वयि सोधुनां ॥२६५७॥  
 इत्युक्ते पूर्ववैराणां भवेतुद्वुष्टं कृतम् । बान्धवो नस्त्वमित्थस्मिन्परीहास इव क्षणे ॥२६५८॥  
 क्लिष्टोमिति स्वप्रतापप्रभावाभाषणं भवेत् । ध्यात्वेति भूभृद्भूषणस्य नाप्यार्यं तु गिराकरोत् ॥२६५९॥ तिलकम् ॥  
 2660 अभयार्थनया पादौ स्मृष्टं नमयतः शिरः । संस्पर्शं मौलिषु पुनर्विग्रहस्याङ्गिणाकरोत् ॥२६६०॥  
 का योग्यता सत्क्रियायां ममेति वदता बलात् । अजिघृहसिपतृव्येण ताम्बूलं स्वकरार्पितम् ॥२६६१॥  
 नयं हारेशामुवेभूषणमो व इति सस्मितम् । धन्यं पञ्चं च पस्पर्शं पञ्चं सव्येन बाहुना ॥२६६२॥  
 दाक्ष्यदाक्षिण्यगाम्भीर्यविनयाद्यैर्विभाव्य तम् । भूभृद्भुजेः परीतं स्वं लोठनोमन्यतावरम् ॥२६६३॥  
 आदिदय सान्त्वयनं धन्यमुखेनाथ वपानतम् । पितृव्यं प्राहिणोद्देहम भाजिष्णु विनयाञ्जलिः ॥२६६४॥  
 2665 अभिद्योगे च पबास्य नीतौ विन्यस्यतो दृशम् । मुखरागः स पबाभूत्कलाप्राप्तावविभुतः ॥२६६५॥  
 नायाति बाढवशिखिकथनेन तापं दैत्यं हिमाद्रिपवसा विशता न चाग्निः ।  
 कश्चिद्भीरमनसां सततं विषादकाले प्रमोदसमये च समोनुभावः ॥२६६६॥  
 प्रीतिसैर्धर्मातिरिक्तोपचारैरकृत्रिमैः । क्रमाद्राजाहरस्रज्जां पौरुषधंशजीवयोः ॥२६६७॥  
 दायादोष्ठद्वयादेव राष्ट्रे कृष्टेपि मन्त्रवित् । भोजेनोत्पिप्पलसर्पस्य दन्तं सोन्तरचिन्तयन् ॥२६६८॥  
 प्रवासायासभीत्या स्वैस्त्यक्तसंरम्भसंभ्रमैः । जिगीर्षुर्विद्विष्यच्छेदैश्चक्रे यन्निष्पजागरः ॥२६६९॥  
 2670 सान्द्रहर्षिः स तु निस्तीर्णः श्रद्धाच्छून्यगृहे बसन् । पितृव्यविग्रहोदन्तमुपलेभे न कंचन ॥२६७०॥

२६४५. १) A बलक्ष. २६४६. १) Emended with C; A 'पतितामिव.—') Thus A; C supplements दीपकदुष्करद. २६४९. १) Emended with C; A दैविको-स्तस्य. २६५५. १) Emended; A 'हृदयात्; C 'हृदयात्. २६५७. १) Emended with G (sec. manu); A मन्त्रुना स्वयि सोधुना. २६५८. १) Emended; A धन्यं भु. २६६०. १) Emended; A 'कृत्रिमः. २६६६. १) Conjectural reading; A भोजनोत्पिप्पल. २६६७. १) Emended; A सन्ध्या.—') Emended; A विस्तीर्ण.

राजगृहं स्वर्णकारं काम्पारिकमावतम् । पृष्ठाद्विध्यामकद्रोहोदसंभावनस्तदा ॥२६७१॥  
 प्रदक्ष्य च क्रमाद्वरतया तुल्यवित्तवृत्ति । स्कन्धावारं वज्रमालं मार्गं नगरपालिनि ॥२६७२॥  
 अत्रातिन विद्वत्स्थास्त्रिपुण्येणाभितं ततः । पुण्यं वासी धन्यवत्पुण्ययोरन्तरैस्त ॥२६७३॥  
 अचिन्तयथ को हेतुः कटकप्रतिपत्तिरितः । पुण्याकडथ कोष स्वाशुसीयो धन्यवत्पुण्ययोः ॥२६७४॥  
 पृष्ठस्तेनावदत्कधित्यामरोष प्रमोदभाक् । संधिनिबद्धो नगरं यतौ लोटनविग्रहौ ॥२६७५॥ 2875  
 सदैवौजहतद्रोहो भयमुन्मुखतां भजेत् । शातिक्षेत्रेण तस्यासीन्मुखमपहस्तितम् ॥२६७६॥  
 सैन्यं गते भूयन्तया मिलितैर्विहगैः सरित् । दृक्त्रिस्तेन तौ कीर्तौ क्रन्दन्तीव व्यंकन्त्यतः ॥२६७७॥  
 लवन्त्य एव मे दध्याद्यास्वेहस्यमवेत्य ते । पुनर्नयेपुर्धन्यायाः क्रमादध्यावयेति तः ॥२६७८॥  
 त्वं नेतुं पाण्डित्यमूं प्रत्यावृत्तां निनादिनीम् । भुतेन्तरान्तरा घोषे निक्षेरागमशङ्कत ॥२६७९॥  
 अथाजायत जीमूतवितीर्णमिमेरु जगत् । बन्धं मध्यदिनेनेव निशीथव्यधिनभिषा ॥२६८०॥ 2880  
 राधमासावधि दधुस्ततः प्रभृति वारिषाः । वीक्षां क्षोण्यां तुपारौचसत्तासूत्रगकर्मणि ॥२६८१॥  
 विष्णुध्यातव्यमध्योदं निर्विकल्प्यो द्विषोऽजितः । निन्दन्स्वमिति भोजाये ततो दस्युवपाविशत् ॥२६८२॥  
 समयापेक्षवाक्षोभो मन्थु संस्तभ्यं सान्द्राणिः । सान्द्रव्यमिष वास्यागस्तबावेति जगाद तम् ॥२६८३॥  
 ऊचे च संभितापस्यशात्यापापद्वतं त्वया । बालुमेतत्कुतं तत्र गहौ मार्हसि कस्वचित् ॥२६८४॥  
 तत्र द्रोहस्पृहा स्याद्येक्षानृदास्यं भवेन्मयि । परवत्तामवत्तस्मादिव कालानुरोधतः ॥२६८५॥ 2885  
 राज्ञश्च हर्षभूभर्तृवंश्या इव न वा भयम् । उच्छेष्टाः किं नु संयम्या राजधर्मानुरोधितः ॥२६८६॥  
 स्वस्थात्प्रातिस्तयोर्बाधा राज्ञश्चामार्गगामिता । शेषं मां रक्षता हन्त निषिद्धा भीमता त्वया ॥२६८७॥  
 हस्त्युक्तवन्तं तं त्यक्तलज्जामार इवावदत् । सासी त्वमेवं सर्वत्र ममेति सततं स्तुयन् ॥२६८८॥  
 भजेन च प्रहिणु नामधुनेस्वमिधाविनम् । तमेव हिगवृक्ष्यन्ते कर्तास्मीत्युक्तवान्ययौ ॥२६८९॥  
 त्वयि दस्युर्विषयस्वेन्मन्थुं जानन्नभोजनम् । भोजस्तवेति केनापि कथितो व्यथिताशनम् ॥२६९०॥ 2890  
 स्पृष्ट्वा च विराट्प्राप्तमिदं विक्रीय ताविति । ध्यायन्नात्सर्वेहमांसं तयोर्भुक्तममन्यत ॥२६९१॥  
 दस्युस्तु हिमवृक्ष्यन्ते त्वां प्रहेस्यामि निधयात् । शो वाच वेति कथयन्ही मासौ न मुमोच तम् ॥२६९२॥  
 मां शास्त्रेह स्थितं राज्ञः कृतारन्ध्रेर्हिमात्यये । विक्रीणात्येष मत्वेति भोजोपाक्रमने त्वराम् ॥२६९३॥  
 मितं यं यं निवेधाय वमनाद्योदपादवत् । दस्युस्तं तं समुच्छेष्ट सापराधं व्यधत् तम् ॥२६९४॥  
 तेजोनासो बलहारात्संजातो भावमानुरः । अभ्यधात्स्वमाशास्त्र लम्बकम्बलकावृतः ॥२६९५॥ 2895  
 तेजोविस्फूर्गितां तत्तद्दीरोत्कर्षकचोपले । वीराज्ये सौस्सले सैन्ये पङ्क्तिपावनतां गतः ॥२६९६॥  
 विनुराजतया राज्ञा वधितस्तदवन्तरम् । एवेनकादिविषयाधीकारित्वं क्रमाज्जगत् ॥२६९७॥

2871. 1) Emended; A राजा गृहे स्वमङ्गलशाला; cf. viii. 2925, 2818. 2) Emended; A 'विस्फूर्ति.—' A स्कन्धा.  
 2872. 1) Emended; A पृष्ठस्तेना. 2) Thus A; the text of this *pāda* appears to be corrupt; perhaps read सदैव  
 जहतो वीरवयम्.—' नक्षत्रं corr. by A, from प्रदक्ष. 2873. 1) Emended; A व्यंकन्त्यत. 2) Emended with C;  
 A संस्तभ्य. 2874. 1) Emended; A सौधं मां; C स्यां स्यां. 2875. 1) Emended with G; A संधि. 2876. 1) Emended;  
 A दस्युर्विषय. 2877. 1) Conjectural reading; A विक्रीयताविति; cf. for the context viii. 2598 ff. 2878. 1) Emended  
 with C; A वेति. 2879. 1) Emended; A राजा. 2880. 1) Emended; A भोजो; cf. viii. 2868 and the *ss.* II. नक्षत्र.  
 भोजो viii. 1084.—' Emended; A 'जाय.—' The text of this *pāda* is corrupt. 2881. 1) Emended with G; A 'विनास्तव'.

- विमुखे राशि नागेन खूयाभ्रममुवा कृते । तं राजवदनो नाम विजिष्णू ररक्ष तम् ॥२६९८॥ चकलकम् ॥  
 भानृशंस्यं भृत्यभाषादलवन्धतयास्य च । प्रत्यवस्थित्यसामर्थ्ये राशि सर्वे शशकिरे ॥२६९९॥  
 2700 भनोलेकारचक्रेण कुर्वतोऽर्थमर्थमाम् । हैराज्येऽहो राजवीजी तदा न स समर्प्यत ॥२७००॥ युगलकम् ॥  
 नीतः प्रत्यक्षतां दूरस्थितेष्वुदयने स तम् । विमृष्टवति दुधुभुस्त्वक्तुमेनं न लोचकम् ॥२७०१॥  
 राशः कर्तुं विनियमं भोजस्य प्रहितो धनैः । प्रापं ब्रह्ममलंकारो विषयाधिकृतस्ततः ॥२७०२॥  
 तत्पार्थमुद्यतं गन्तुं मां समुत्सृज्य यासि चेत् । त्यक्ष्यामि तदस्त्रेणमूत्रे भोजस्तु डामरम् ॥२७०३॥  
 भस्त्रां प्रभाते द्रक्ष्यामीत्येतावत्तत्र जल्पति । कोट्टादनुक्तैव निशस्तुर्ययामे विनिर्ययौ ॥२७०४॥  
 2705 धनवर्षेऽयमर्षेण मार्गान्विषी गवेणम् । यावच्छक्रे क्षपान्ते तं तावच्छुभ्राव निर्गतम् ॥२७०५॥  
 असाध्यप्रतिषेधेण तमङ्गधनुजगाम सः । प्रस्थितं शारदादेवीस्थानं यावन्मितामुगः ॥२७०६॥  
 एकसार्यगतौ ज्ञाती विना तौ ज्ञातियोषिताम् । वाभिण्यादक्षमः स्थातुमपे सागा भवन्निव ॥२७०७॥  
 प्रवयाः पञ्चषाण्डारान्धपादारब्धमेव तु । युषाप्यकल्पः कौलीनमिति स्वस्य च चिन्तयन् ॥२७०८॥  
 दुराण्डगमने खण्डितेऽहः संभित्य दारदान् । संयुयुद्धर्मधुमतीरोधसा मार्गमपहीत् ॥२७०९॥ तिलकम् ॥  
 2710 कापि दयानाशमस्यभिमृत्तुर्दृष्टाङ्कुरोस्कटान् । क्वचिदुद्धमकाशाभकालपाशान्धकारितान् ॥२७१०॥  
 प्रभयद्विजसंघातगजव्यहोल्बगान्कचित् । कापि निर्धरफूत्कारनाराचक्षतविमलान् ॥२७११॥  
 क्वचित्स्पर्शपवनस्पष्टस्फुटदृष्टधरान् । काप्यातपक्षतहिमज्योतिर्महतेवृक्षपथान् ॥२७१२॥  
 दुरावरोहं प्रसूते स्फुटमप्रसूते विदन् । ऊर्ध्ववरोहमसङ्गमन्यमानोऽप्यधो गतेः ॥२७१३॥  
 तुषारकालविषमान्धत्समान्पथि वासरान् । उल्लङ्घ्य स दरव्राट्सीमान्तघाममासदन् ॥२७१४॥ कुलकम् ॥  
 2715 गृहार्पितात्मसामघीहताकिञ्चन्यलाचवम् । तं दुग्धपाईकोट्टेशः प्रणम्यानयदर्थ्यताम् ॥२७१५॥  
 दूरस्थितो विह्वसीहस्तदुक्ततडागमः । प्रक्रियां प्राहिणोच्छन्नवाविवाद्यां तृपीचिताम् ॥२७१६॥  
 आदिष्टदिष्टवृद्धिश्च राष्ट्रे कोट्टाधिपेन सः । अवारयत्स्वकोशस्य स्वामिन्वं राजवीजिनः ॥२७१७॥  
 राजायमानो भोजोऽयं राजवासगतोऽभितुम् । आनिन्ये राजवदनापत्येनाभ्येत्य पश्यताम् ॥२७१८॥  
 2720 स पितृकान्ततो राज्ञो भिक्षेन प्रहितोऽन्तिकम् । तेनाज्ञायरिनीत्युपपाशायस्थापनोपमः ॥२७१९॥  
 कार्यगौरवविश्वासाभावव्यतिकरोचितम् । संदिश्य प्राहिणोक्तं स न स्वीकुर्वन् चोत्सृजन् ॥२७२०॥  
 किमाप्रोहं किमेकान्तभिक्षो राज्ञः शनैरिति । मां ज्ञास्यसीति तं दुनैः स राजवदनोऽववत् ॥२७२१॥  
 तस्य शब्दं दर्शयितुं गोक्षिरिमिषानृपे । नृवाणेय विदोषत्वं नागाद्यैरमहीव्रणम् ॥२७२२॥  
 सामप्युनः शनैः स्थैर्ये ततः साम्यमथ क्रमात् । आधिक्यं चादधे तेषां विषहैर्षेर्बिभुरः ॥२७२३॥  
 तथा प्रतिष्ठां स प्राप तस्यापूर्वस्य भूमिजाः । दास्यमेत्य यथा प्रीडां नागुर्वागस्य कान्धवाः ॥२७२४॥  
 2725 स हि त्यागक्षमास्तम्भालोभादिगुणभूषितः । अभिगम्योभवन्नित्याभ्यस्तभूतिरिषोऽग्निवन् ॥२७२५॥

२७००. <sup>१</sup>) Emended; A कुर्वतास्व°. २७०२. <sup>१</sup>) Emended; A प्राप्य. २७०३. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A गन्तुं मांमुत्सृज्य; C मासमुत्सृज्य. २७१२. <sup>१</sup>) Emended; A निहित°. २७१३. <sup>१</sup>) Emended; A रीति. २७१५. <sup>१</sup>) Thus A; cf. दुग्धपातम् viii 246B. २७१६. <sup>१</sup>) Emended with C; A गमम्.—<sup>२</sup>) Emended; A आदिवाद्यावृषो°. २७१८. <sup>१</sup>) Emended; A गतोऽभितुम् C गतोऽभितम्; G गतोऽभिताम्. २७२२. <sup>१</sup>) Emended; A वने. २७२३. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A सामघी नः.



स्थैर्यं पृथ्वीहरादीनां साधयाणां न कौतुकम् । आद्यन्वरो निरालम्बस्यास्य स्तुत्वस्तु विस्तृतः ॥२७२६॥  
 अथयन्पृथुलान्पृथुहोभीराटविकपोविकैः । क्रान्तपामोथ तस्थी स भोजादीन्प्रतिपालयन् ॥२७२७॥  
 जहुरन्योन्यसंपर्पसेर्ष्यामास्यमतेन वा । ततो लुण्ठिप्रियत्वाद्वा नीतिमन्वेपि क्षामराः ॥२७२८॥  
 लघातभ्रसितां विप्रवेष्टा लोठनबन्धने । याधात्तेषां तदानीं सा जगाम क्षतक्षालताम् ॥२७२९॥  
 त्रिहृको जयराजश्च राजा संवर्धितावपि । भकाटी नैव तपसा विवशी चकमीलनात् ॥२७३०॥ 2730  
 यो धुकानामिष अधमामयानामिष क्षयः । दैत्यानामिष पातालं यावतामिष सागरः ॥२७३१॥  
 आभयः सर्वदस्युनां त्रिहृको माययोल्लभः । स देवसरसाभीशं संवधन्विद्वधं व्यधात् ॥२७३२॥ युग्मम् ॥  
 काङ्क्षन्तोष तदाशेषं क्षोणीत्राणाधिपः हिजाः । प्रायं नृपतिमुद्दिश्य चक्रिरे विजयेश्वरे ॥२७३३॥  
 अकालदस्युनिर्माथं जामतोभ्यर्चनां न ते । राज्ञोमृकंस्ततः सोभूवाक्षिण्यात्सस्तभानुयः ॥२७३४॥  
 प्रस्थातुं पार्थिवे सज्जे ज्यायान्को विहृतेष्वभूत् । स जातोत्पातपिटको जयराजो व्यपद्यत ॥२७३५॥ 2735  
 भाग्यशानेकतोजातदस्युवैविस्वमीशिता । ततो मडबराज्यं स विप्रप्रीत्यै विनिर्घयौ ॥२७३६॥  
 अमात्यदत्तवैमत्यैः स्वशाद्यमउरैरथ । द्विजैर्विचोलेकांक्षो मन्त्री राज्ञोऽङ्गितोन्तिकान् ॥२७३७॥  
 स व्यचस्थापने दुःस्वदस्युनां सोद्यमः सदा । सेर्ष्याणां प्रत्यमानेषां तदोषपरिपोषकः ॥२७३८॥  
 त्रिहृकोन्मूलकं कुर्यां कृत्वा हैराज्यभञ्जनम् । प्रतिज्ञायेति नृपतिर्विषाम्प्रायाज्यवीवरत् ॥२७३९॥  
 वस्तोष त्रिहृकस्तैस्तेरप्रियैरुदवेजयत् । अनुद्विजमुखो गूढामयो रोगान्तरैरिव ॥२७४०॥ 2740  
 जयराजानुजं राजा यशोराजं निवेशितम् । तन्मतेनावयस्कन्द आतृष्य राजकाभिषः ॥२७४१॥  
 वातुं तं देवसरसं रमारात्याभितं गतः । सञ्जपालोत्पलैस्त्वत्वात्संदिग्धविजयीभवत् ॥२७४२॥  
 ज्ञातोदन्तस्ततोभ्येस्य रिहृणो रणमुल्लवणम् । जयलक्ष्मीकटाक्षणां प्रथमातिथितामगाम् ॥२७४३॥  
 मन्दरेणाथ तेनारिवारिराशौ विलोडिते । कल्योभूत्सञ्जपालाभ्यस्तुच्छारातिजलादौ ॥२७४४॥  
 जिनेपि राजके स्वोर्ष्यां विनानुपादकं क्षमः । न बभूव यशोराजः भून्वे बाल इवासितुम् ॥२७४५॥ 2745  
 प्रतीक्षमाणो हैराज्यपर्याप्तिं क्षमाभुजेकरोत् । त्रिहृकः कालहरणं तैस्तेर्मायानतिक्रमैः ॥२७४६॥  
 यथाकालं ततो गृहोपेक्षांमण्डलकण्टकान् । स्वपक्षसूचीविशिखान्दिक्षु श्वाधिविवाक्षिपत् ॥२७४७॥  
 अथ पार्थ्वीहरिणोभूषतुट्को लोष्ठकानुजः । राजा भावा समं बद्धः कारागारास्पलायितः ॥२७४८॥  
 स तेन निजजामाया रक्षितः स्वोपवेशने । असंख्यक्षामरयुतः क्षमालां संपवेशितः ॥२७४९॥ युग्मम् ॥  
 आकर्ण्य कुरुरस्येवं विनादं तस्य भेजिरे । व्यक्ततां दस्यको गूढा हृदस्थाः शफरा इव ॥२७५०॥ 2750  
 रज्यन्तं राजवदनं वल्लभन्द्रोथ गग्गजैः । हरोध मलयोदृप्तं धेलाद्विरिव वारिभिम् ॥२७५१॥  
 वर्धमानक्षीयमाणसंस्तो गौ स्वजायताम् । वर्मे सजम्बालहिमौ तुषाराद्रितटाविव ॥२७५२॥  
 पृष्ठस्य जयचन्द्रश्च धीचन्द्रश्चानुजौ ततः । दूरविप्रकृतौ राजमन्दिरावाप्रवेतनौ ॥२७५३॥  
 ज्ञातविद्वत्सपर्याप्तिं पुर्णकार्यवशमियात् । प्रतीक्ष्यादपजाह्राहः क्षत्रितावभुभागमम् ॥२७५४॥

२७२६ ') Emended; A B. २७४४. ') Emended; A जानते. २७४५. ') Doubtful emendation; A स्वशाद्यं नष्ट. २७४४. ') Emended; A 'पालविपस्तुच्छा'. २७४५. ') Emended; A प्रतीक्षमाणो. २७४६. ') Emended; A 'पक्षः कोष्ठका'; comp. for the name of PARTAVIHAR's elder son, viii. 2912, 2799, 2496, 3813. २७५०. ') A, gloss कुरुरस्येति कुरुरः नष्ट इति पाठश्च कदनीरिषु प्रविष्टः. २७५१. ') Thus corr. by A<sub>2</sub> from गर्वजः.



बाभिमिस्तर्जिते म्लेच्छराजैश्च बलमूर्जितम् । स्थाने समुद्रधाराकषे निवन्धनाय तत्पदम् ॥२७८४॥  
 स राजवद्वक्तादुर्जयाप्यबलोऽज्वलः । मृत्युदन्तान्तरे दिष्टं वद्वच्चन्द्रममन्यत ॥२७८५॥ 2785  
 ततः प्रावृत्पञ्चोवाहकृतोदीपपरिभुता । संजायते स्म वद्वधा समीभूतबलस्थला ॥२७८६॥  
 धरित्रीपानपात्रेभ्यः सीधुपूर्णे इधुर्भूमाः । मग्ना लक्ष्यशिलायाश्च बलघ्नीलोत्पलोपमाम् ॥२७८७॥  
 वद्वस्थ संकटं जानन्भूभृच्छेदैर्वलैः समम् । अयोदयहारपतिं तं च धन्यं स्वसर्जयत् ॥२७८८॥  
 बाहिनीरुद्धमार्गी जी पदवीमनुवक्तुः । मार्गे धनेजयस्येव शीनेयपवनात्मजौ ॥२७८९॥  
 लम्बाम्बुदेम्बरे दूरं वारिपूर्णे च भूतले । स्युतेव विगुहृदो भिन्नघोतनभिः स्थना ॥२७९०॥ 2790  
 शोभाभाषोदितार्णपरिबर्हीवहिष्कृतः । तत्राविभक्तकटकः पार्थिवः समजायत ॥२७९१॥  
 अनास्थो राजवदने सखावद्वम्भयोः पुरा । अत्रापरो न विक्षेपो राजबीजीति दारदाम् ॥२७९२॥  
 विह्वलः संदिशन्तुर्नैर्दृष्टिं पार्थ्वीहरिं नयन् । तयोरेकस्य सामर्थ्यद्वैष्टं हस्तप्राप्तितम् ॥२७९३॥ युग्मम् ॥  
 अभिमिलिखितालेख्यकल्पं बलहरस्य तत् । तादृग्विलोक्य सामर्थ्यमयं राजश्च सर्वतः ॥२७९४॥  
 विभक्ताशेषसैन्यस्य तत्र तवारिसंकटे । ज्ञात्वापतिसमाभेदकिन्नरमुन्मुह्यतुर्वयः ॥२७९५॥ 2795  
 भक्तशथाविधावारिधिरं स्वाङ्गैः स गोपितम् । बहिर्दुर्धर्ममत्याक्षीद्वितीयमपि कण्टकम् ॥२७९६॥ तिलकम् ॥  
 ध्वान्तेन्दुधरजालान्धमहावाते रजोभरः । स्वपक्षमेदयोर्ज्ञातकर्णेजपमहोद्यमः ॥२७९७॥  
 कुलच्छेदकृतो राजस्तत्र तत्रातिसंकटे । अशान्तजागरोत्यर्थमनर्धपरिपोषकः ॥२७९८॥  
 सीधं भूरपुरेकस्माद्वह्निभिः सह डामरैः । तेन संपूरितः पृथ्वीहरजो लोटकोपतत् ॥२७९९॥ तिलकम् ॥  
 नस्य संघटतः कन्धां प्रयातं वैकृतं विरात् । पालीभङ्गे तटस्थेव प्रावृत्पूर्णस्य लक्ष्यताम् ॥२८००॥ 2800  
 निश्राणेपिन्द्रजतरप्रसादनिसृतं जगत् । समेतमिध तत्सैन्यं प्रत्यभाज्जलदागमे ॥२८०१॥  
 बावज्जिः पायते नेद्वसंख्यातुमपि तद्वलम् । भर्तव्यकल्पैः सुखलपयोधमध्वगतैरपि ॥२८०२॥  
 तावज्जिरनुगैः पिच्छदेवद्रङ्गाधिपो युधि । तथोधान्याम्यहरितः सरितश्चातिथीम्वधात् ॥२८०३॥ युग्मम् ॥  
 तटोज्ज्वलैश्चितावकैर्बिम्बितैस्मटिनीजले । मृतानामपि संस्कारः क्रियमाण इवामवत् ॥२८०४॥  
 इति विस्मृतमृत्युः स कुर्वन्नेकाहमाहवम् । कथंचिदप्रैरन्येषुर्भमसारोपसारितः ॥२८०५॥ 2805  
 पुरे स भूग्वे सैन्यानि संगृह्णन्तत्र सर्वतः । द्वित्रैरहोभिर्नगरं सुखभाषममन्यत ॥२८०६॥  
 इच्छां पद्मपुरास्कन्दे मन्दत्वं विह्वकोनयत् । पृष्ठस्थयोर्यशोराजकम्पनाधीशयोर्भयात् ॥२८०७॥  
 न भृत्यैस्तद्विधः सिद्धभास्यैकस्मिन्नसमेते । विधेयान्यलवन्यस्य डामरे होलडैकैसि ॥२८०८॥  
 द्वैराज्ये सुस्सलस्यापि नैवाहवत तादृशः । अनर्थो यादृगुत्तस्थौ तत्सुतस्य समन्ततः ॥२८०९॥  
 चतुष्क्रमवधीर्याय राज्ञा पादगदोपमम् । रिह्णः शैवि तं वीर्यागण्डतुन्यं व्यपोहितम् ॥२८१०॥ 2810  
 प्रस्थितस्तत्प्रमाथाय शमालैः सोम्वबध्यत । मज्जन्प्राग्ज्योतिषं हन्तुं पार्थः संशप्तकैरिव ॥२८११॥  
 अभावश्चाभ्यनिशीगस्तान्वावृत्य निपातयन् । पद्माकरोन्मुखः पृष्ठलग्नान्भृङ्गानिव द्विपः ॥२८१२॥

2784. ') Doubtful emendation; A 'स्तर्जितो. 2785. ') Emended with C; A प्रावृत्पञ्चो. 2786. ') A 'सीधु'.  
 2791. ') Thus A; comp. for this name viii. 2496, 2748, 2912, 3313, 2401. ') Emended with C; A 'हरित'.  
 2806. ') A होलडैकैसि. 2810. ') Emended with G; A रिह्णमोपित.

- रणभान्तेन यमिता वियामा तेन रामदो' । गर्जस्कुल्यार्पितारातिपृतवानावसंस्क्रिये ॥२८१३॥  
 तं कल्याणपुरं प्राप्ते विशन्तं सोधमागतः । करोभाभ्येत्य भूयोपि बलैर्भरितदिङ्मुखः ॥२८१४॥  
 2815 आपतन्नेव चारातिपदातीन्संमुखागतान् । दृष्टनष्टान्वधच्छागानिवापेजगलो गिलन् ॥२८१५॥  
 उद्धृतमारुतस्येव तस्यापाते पदातिभिः । तस्यजे रिल्हणः पर्णैर्हमन्त इव पादपः ॥२८१६॥  
 पश्यतस्तस्य ते विद्वज्ज्जो जिह्वा न जिह्युः । देहस्पृहापारमित्यै कस्यौचित्यमनत्ययम् ॥२८१७॥  
 अप्रैरथापसृत्य स्वैरर्थितो रिन्हणोन्नवीत् । नयन्पञ्चासृजा साम्यं स्वामिभक्तिस्मृतेः स्मितम् ॥२८१८॥  
 श्री—वाविशेषेपि जन्तोर्जन्तोर्वदीशिता । भृत्यभावेपि यो लुप्तकृत्यो धिक्कस्य जीवितम् ॥२८१९॥  
 2820 जातं वक्त्रसरः इमभुराजिनीलाञ्जनाञ्जनम् । जराकैरवगौरं च राक्षः पादान्प्रपद्य चान् ॥२८२०॥  
 म्नायत्सु तेषु धूमङ्गभृङ्गभाजिष्णुभिर्भवेत् । कथं लक्ष्मीविलासैस्तदखण्डैरविजम्बितम् ॥२८२१॥ युग्मम् ॥  
 एषा कापुरुषासेष्या धीराणां नैव पश्यति । यदायासलववासास्तौख्यवैमुख्यभागिता ॥२८२२॥  
 यस्त्रापासन एव प्रीतजनितस्त्रासोऽथ तीर्थान्मुभिः खाने ह्वादस्रखोपलम्भिरसमव्रज्यानुभावोपमा ।  
 वैहल्यं समरे वपुर्दिजहतामेवं किलोपक्रमे कैवल्यखण्डखोपलम्भपरमा पथात्पुनर्निर्वृतिः ॥२८२३॥  
 एवमुक्त्वा परानीकमेकाकी स व्यगाहत । गृह्णन्शरान्हरिप्रोथभाससंदिग्धभूक्तान् ॥२८२४॥  
 2825 स्वर्णस्वरुपभाजालहरितालोऽब्जलोभजत् । खड्गपट्टनटस्तस्य रणरङ्गोत्तरङ्गताम् ॥२८२५॥  
 तस्वहस्तस्य प्रतः खड्गास्त्रीवैर्जालच्छलाङ्गुलम् । उत्थाय तमं शत्रूणां तृणैस्तृणमणेरिव ॥२८२६॥  
 आजौ तमनुजग्मुस्ते धैरगण्यन्त धैरिणः । तिर्यञ्चोलक्ष्यतां यातास्तेषां प्राणास्तृणान्यपि ॥२८२७॥  
 संपविष्टो मुखान्मृत्योः कैश्चिन्मार्गैः स निर्गतः । तिमेः संमीलितास्यस्य भोवरन्ध्रैरिवोदकम् ॥२८२८॥  
 शश्वत्कुर्वन्परावृत्तीः भ्रमशान्त्यै विनिर्गतः । प्रक्षीणभूयिष्ठबलो लब्धोस्तेको रिपावभूत् ॥२८२९॥  
 2830 पृष्ठतोऽथ पपाताथ चतुष्कः पुष्कलैर्बलैः । साहायकागतं प्राक्स यं स्वं कंचिदमन्यत ॥२८३०॥  
 तस्योभयमुखस्यारितैर्न्यस्यदिरिवेक्षणात् । न संरम्भः शिखण्डीय परं ताण्डवितोभवत् ॥२८३१॥  
 तौ व्यूहावयव पर्वाधैर्मुखपृष्ठं प्रदर्शयन् । सोक्षिणोऽपि मन्थादिर्मथमेधितटाविव ॥२८३२॥  
 कीलनिधतयोर्ध्वाभ्यवसक्तुहान्तरे हयोः । कुबिन्द इव — तुरंगमत्वरान्वितः ॥२८३३॥  
 भासः प्रत्वपहीतस्व तमेकपृतनारयम् । एकतोऽम्भोभरं द्वीपस्येव कूलविलोहमः ॥२८३४॥  
 2835 तेन धैरिचमूधके लुलितायुधकुण्डला । क्रीडता षण्डवेगेन पुरुषायितुमक्षमा ॥२८३५॥  
 शसपाण्डुनिष्ठां वक्त्रकुम्भान्स्वेदाम्भसाचितान् । स कुर्वन्भुभुजं जाने भूयो राज्येभ्येष्वयत् ॥२८३६॥  
 स च पार्श्वीहरिश्चास्तामन्योन्यस्य क्षपाक्षणे । सज्जौ मान्त्रिकवेतालाविव रन्ध्रगवेविणौ ॥२८३७॥  
 साहायकागतान्साक्षीकृत्य क्षमापतिसैनिकान् । अन्येयुः सोकरोच्छ्रु वनमार्गावगाहिनम् ॥२८३८॥  
 पर्यस्तशौचान्सेचिन्य त्रिस्तकादीनथाययौ । सस्त्रपालस्तृतीयस्मिन्निवसे रिल्हणान्तिकम् ॥२८३९॥

२८१३. <sup>1</sup>) Should probably be रामदो, cf. ii. 55.—<sup>2</sup>) Emended; A गर्जस्कुल्यार्. २८१४. <sup>1</sup>) Emended; A तत्कल्या. २८१६. <sup>1</sup>) Thus A; perhaps read with G (see. manic) प्रजासृज्यास्व. २८१९. <sup>1</sup>) Thus A; C द्वीवभावाविशेषे. २८२०. <sup>1</sup>) Emended; A भोजनम्. २८२३. <sup>1</sup>) Thus corr. by a later hand from A, वैहल्ये.—<sup>2</sup>) Conjectural reading; A वैहल्ये. २८२५. <sup>1</sup>) Emended with C; A मञ्जालम्. २८३१. <sup>1</sup>) Emended; A संरम्भे. २८३३. <sup>1</sup>) Thus A; C supplements पुरुषोत्तमुरंग.—<sup>2</sup>) Emended; A गमनुत्तान्वितः. २८३४. <sup>1</sup>) Emended with C; A वृजनापयत्. २८३६. <sup>1</sup>) Emended with C; A भुजम्. २८३८. <sup>1</sup>) Emended; A सामीकृत्यम्.

नृपयतापगतपितः स ताभ्यां पर्यपोष्यत । वनान्तः भुविमुक्ताभ्यां पुणशीण इव हुमः ॥२८४०॥ 2840  
 चित्तानल इवासारैर्युद्धैः शममनाभितः । उदयेन शनैर्मिन्वे चतुष्कोपि भितोष्मताम् ॥२८४१॥  
 दारदं बलं दृप्यजेमसंवाहवाहिभिः । ह्यैरवरोहद्विहाराहवोन्मुखम् ॥२८४२॥  
 तुरुष्कलोकेनाक्रान्तान्वेशास्तदशमीयुषः । शङ्कमानैर्जनैर्ज्ञाता कृत्वा म्लेच्छावृतेव भूः ॥२८४३॥  
 प्रधानमात्रान्तरिते धन्ये हारपतावपि । साहसं निःसहायस्य तत्त्वज्ञैरपतोभवत् ॥२८४४॥  
 ज्वलत्कनकसंवाहं तत्सैन्यं स द्विपोरुधत् । कणज्ज्वालावर्ति हार्धं सनिर्ध्वर इवाचलः ॥२८४५॥ 2845  
 विधूय जयचन्द्रादीनपप्रस्थानरोधिनः । बलबाहुन्यदमास्ते अगाहन्ताहवावनिम् ॥२८४६॥  
 तेषां हयसहस्राणि त्रिशद्विंशत्तुंगमैः । रंहसा प्रतिजपाह निजपाह च गर्गजः ॥२८४७॥  
 तस्यालुहर्जिर्देहो पौरुषं तदमानुषम् । एकैकस्यापतो यत्स वैश्वरूपमिवावधे ॥२८४८॥  
 अभवद्भूमविन्यस्तवक्त्रास्ते विद्रुताः क्षणात् । जपाहिरे कापुरुषा गिरीर्निकपुरुषा इव ॥२८४९॥  
 अभूमिगतया शाखाद्यैष जातः पराभवः । भस्तदस्मान्पुरस्कृत्य जयं प्रत्याहरिष्यथ ॥२८५०॥ 2850  
 इत्युक्त्वा राजवदनजयचन्द्रादिभिर्निशि । तथेति मिथ्याकथयन्दारदा विप्रवोन्मुखाः ॥२८५१॥ युग्मम् ॥  
 प्रवेद्य धन्यद्वारेणौ दूरं बलहरो बली । ऐच्छत्सप्तभिसंभानुं रुद्धा पादात्यपञ्चतीः ॥२८५२॥  
 स्कन्धवारणे सार्धं च दरदां राजबीजिनम् । विभानुं विदधे बुद्धिं तं ततस्तारमूलके ॥२८५३॥  
 चिकीर्षति ततस्तस्मिन्मत्सेवन्धेषु दस्युषु । उत्सेहे सान्द्रणिः कृत्स्नं राज्यं निश्चित्यं निर्जितम् ॥२८५४॥  
 जवाभावेप्यनन्तेवृक्षसामन्तसहितस्ततः । भव्योस्मि भवितेत्येवं विचिन्त्योत्सिषिषे च सः ॥२८५५॥ 2855  
 पद्मोन्माथाद्विरवरवैरप्रियैः पद्मबन्धोरिन्दौ स्पर्धिष्युदयति वपुः खण्डशः स्वं श्रियेत ।  
 तापस्त्यज्येत च रुचिरताभागिभिः सूर्यकान्तैर्भद्राभङ्गं व्यसनसमये संभवेदप्रतर्क्यम् ॥२८५६॥  
 यो हामरतया भिक्षोः शम्भुच्छ्रेय्यपेक्षणम् । टिकारीनां च कौटुम्ब्याद्भर्तुर्गोमूर्धनि ॥२८५७॥  
 अलवन्त्यतयानन्यसामान्यार्थवर्धनात् । ततः कृच्छ्रोपयोगाद्य विश्वासस्येव मूर्धनि ॥२८५८॥  
 तौ नागराजवदनौ व्यसनावसरे तदा । चित्रं स्वकार्यतात्पर्यादद्भुतादरतां गतौ ॥२८५९॥ तिलकम् ॥  
 स्वयं विधेयं नागोन्यकृतं तं वीक्ष्य विप्रवम् । भद्रमर्थमन्येन कृतं कविरिवाभुवत् ॥२८६०॥ 2860  
 क्षमाभृद्विपक्षं स्वं पक्षीकर्तुं क्लृप्ताननं ततः । संत्यज्यं राजवदनं मां भजस्वेत्यभाषत ॥२८६१॥  
 संप्राप्तं वः प्रतीक्षन्ते तेजोबलहरास्मजम् । युग्माभिरुहं किं नारीसेवतां यामिको यथा ॥२८६२॥  
 इति ते संविशन्ते च व्यसहन्स विहाय तम् । कामधेनुसमं नागं छागाशेषाद्विधिं यत् ॥२८६३॥  
 सर्वः स्वकार्यतात्पर्यात्प्रवर्तते मियाप्रिये । जेहवैरेन्धदीये तु न किञ्चित्पिगच्छति ॥२८६४॥  
 ज्योतिस्तर्जितकान्ति इन्तयुगलं बाधं क्षुधादीधितेर्दोनास्वादधिया मिया मधुलिहं कुम्भस्थली कुम्भिनः ।  
 वासस्यैषं विरोधभाक्सरसिजस्येत्यत्र नेन्दो रतिस्तस्याप्यायकृतो हिनोयमिति नाप्यस्य द्विरेफा द्विषः ॥२८६५॥ 2865

२८४२. <sup>१</sup>) 'Thus A; C तदुलं.—') Emended with C; A दृप्यजेम°. २८४४. <sup>१</sup>) Doubtful emendation of C; A तत्त्वज्ञ-  
 गिरम°. २८५३. <sup>१</sup>) A स्कन्धा.—') Emended: A राजबीजिनाम्. २८५४. <sup>१</sup>) Emended with G (see. manus); A निश्चितम्.  
 २८५५. <sup>१</sup>) Emended; A संहितास्तवः. २८५६. <sup>१</sup>) Emended; A रुचिरताभा°. २८५९. <sup>१</sup>) Emended with C; A सात्याज्य.  
 २८६२. <sup>१</sup>) Emended with C; A प्रतीक्षन्ते.—') Cf. भोजोनाज्ञा बलहरास्मजम् viii. 2895 and note.—') Thus A; perhaps  
 read नागसि°. २८६३. <sup>१</sup>) The text of this verse is evidently corrupt; A as above. C reads व्यसहन्स संविहाय तं । कामधे-  
 नुसमं नागं छागाशेषो विधिर्न यत्. २८६५. <sup>१</sup>) Doubtful; A वा-त्येष; C सूरस्येष.



- प्रतिष्ठालोठनं कर्तुं ततो बलहरस्य सः । आजन्म वैरे संरेभे तेन भूभृक्षितेष्वावा ॥२८६६॥  
 स तथा दारदान्भमानभिषो भूमिष कः । सभोजाज्जावदनो हन्वादिस्वभ्यभाविनैः ॥२८६७॥  
 दरद्राजानकानीतनेतारौ कम्पनापती । प्रख्यातक्षेमवदनमत्ता- -भिषावुधौ ॥२८६८॥  
 अस्यसोजसनामा च कोटिशो मन्त्रितं रहः । बुवाणास्तद्व्यहस्यन्त भोजेनान्तरवेदिना ॥२८६९॥  
 2870 स्फाटिकेनेष वैन्धेन तेनये हृदमप्यथ । विधुं राजार्कमहो विदुसीहेन्धनेपतत् ॥२८७०॥  
 पार्थिवानर्थदुश्चिन्तामययश्मपरिक्षतः । स यत्कृष्णक्षणाक्षीणसोमसाध्यं समाययौ ॥२८७१॥  
 रोगमस्ते रणप्रष्टे पृष्ठगोमदि मर्तेरि । तथाभियोज्ये स्थाने च भयजर्जरतां गते ॥२८७२॥  
 आहारस्य बलहरं विहाय निखिलास्ततः । पलायितं तेन्येषुविगाद्य हरिभिर्गिरीन् ॥२८७३॥ युग्मम् ॥  
 इष्टा बहुमतं प्रातरागन्तारः पुनर्वयम् । कथयित्वेति संप्राथ्यं सान्त्वहिं सह तेनयन् ॥२८७४॥  
 2875 प्राप्तीतकोशो वैवश्यास्त तेषामनुगोभवत् । भटकार्यस्तु वैहल्यं श्रेष्ठे मज्जजिवावधे ॥२८७५॥  
 मुहुः सर्वशिरोद्विक्करक्तपूर्णमिव ज्वलत् । अवरोहदनच्छाम्बुसोपानाहमनिभं मुहुः ॥२८७६॥  
 ज्ञातेन पतितेनेय मुहुर्व्योम्ना महीसमम् । प्रजतस्तस्य वैलक्ष्यादलक्ष्याक्षमभून्मुखम् ॥२८७७॥  
 दधौ च धिक्ते ये शश्वत्प्रभावं वयमीदृशम् । राशो दृष्ट्वाप्यनात्मज्ञा जानीमो मर्त्यधर्मताम् ॥२८७८॥  
 प्रतिभाप्रौढनिर्भाततत्त्वानां नान्यथा शिरः । महाकवीनामेतादृक्प्रतापानलवर्णने ॥२८७९॥  
 2880 राक्षः प्रतापशिखिनः कणाः क्षोणी न सन्ति चेत् । तत्कस्माद्वयमायाताः पदन्यासेष्वधीरताम् ॥२८८०॥  
 अनेकशोक्त्रैर्वीराणां पीतधाराय्मुडम्बरे । शोषः प्रादुष्कृतो न स्यात्तज्ज्वालासेज्वरं विना ॥२८८१॥  
 किमन्तरेण तद्धुममालान्धं प्रोन्मिषदृशः । मार्गामार्गविभागस्य परिह्वाने विमूढता ॥२८८२॥  
 मधुमस्यास्तटेन्यस्मिन्निबज्यं दरदः स्थितान् । वीचीजवनिकाच्छन्नः सोबाप्याथ तटेवसत् ॥२८८३॥  
 क्रमादुस्खातखेदसौर्मित्वा स्वशिविरान्तरम् । तत्रैष्यतेति संधानुं रोहशोहस्पृहानुरैः ॥२८८४॥  
 2885 नृपं तेषां स्रगण्यार्थवर्षिणं नयनैपुणात् । उपजीवितुमिच्छाभूत्तत्रक्षणवणिज्यया ॥२८८५॥  
 मानेहा विमहस्यायं प्रत्यासन्नो हिमागमः । मधुमासि विधास्यामः पुनरारब्धिमुत्तमाम् ॥२८८६॥  
 कालक्षेपेक्षमत्वं वेत्तुद्वाराध्वनाधुना । त्वान्तर्निबध्मो बलिनस्त्रिहृदकस्योपवेशने ॥२८८७॥  
 राजानं राजवदनः भित्तसैरित्यसावतः । उक्तैष्यत स्वराष्ट्रान्तर्गुक्त्या बन्धुं नराधमैः ॥२८८८॥ तिलकम् ॥  
 अपि राजपुरीयाणां कौटिल्यं तैर्हि जीयते । दैर्घ्यं निदाघवक्षाणां वियोगदिक्खसैरिव ॥२८८९॥  
 2890 तथा यातमुपालेभे दूतैर्बलहरोय तम् । प्रहो निहितव्रास्त्वस्मीति चोटितवटाकरः ॥२८९०॥  
 सस्ताहादावस्थोपि स तथा गार्गिमभिमम् । आयान्तं च मृपानीकमुत्साहार्चं व्यचिन्तयत् ॥२८९१॥  
 अकस्माद्विदुतद्वराजभोजाविवातेया । न व्यवीर्यत यदैर्यपर्याप्तेस्तत्किलाङ्कनम् ॥२८९२॥  
 आढम्बरात्मनस्य भेदेव्यच्छिन्नविग्रहः । यद्युद्धोद्धतं सिध्येत्तत्कस्यामानुषं विना ॥२८९३॥

२८६८. <sup>1</sup>) Thus A; the *akshara* before the *lacuna* could be read also *सु*; C <sup>2</sup>) *वदनमधुमद्रामिषा*. २८७०. <sup>1</sup>) Emended with C; A *विधु*.—<sup>2</sup>) Emended; A *विदुसीहेन्धने*. २८७३. <sup>1</sup>) Emended; A *पलायितं*. २८७५. <sup>1</sup>) A *कोशो*. २८७६. <sup>1</sup>) Doubtful emendation; A *सर्वशिरोद्विक्*.—<sup>2</sup>) Emended; A *वयमीदृशम्*. २८७८. <sup>1</sup>) A *स्वाविवा*.—<sup>2</sup>) Emended; A *रोहशोहः स्पृहा*. २८७९. <sup>1</sup>) Emended; A *वक्षाणां*. २८९१. <sup>1</sup>) Emended with C; A *गविम*.—<sup>2</sup>) Doubtful emendation; A *कमु*—*हाज*; C *नीकं दृष्ट्वापि नयन्*.

कालानुरोधास्तथिस्तु धन्यशाराधिपावय । सोवोजवहिलम्बेन भोजप्रत्यागमाशया ॥२८९४॥  
 तनोलंकारचक्रः स नेतुं सान्त्वहिमायवी । ज्ञानेयाहारदानेत्य प्रार्थिता परिपन्थिनीः ॥२८९५॥ 2895  
 बुद्धा तदनुबन्धेपि शोहनिर्बन्धिनीः सभाः । अमहीन्मार्गसेत्वमे निधनाद्यवसायिताम् ॥२८९६॥  
 भृत्यैः सह युवपायैर्वीक्ष्य तं मर्तुमुद्यतम् । वरातुरं दरवाजसैन्यं तदैन्यमायवी ॥२८९७॥  
 व्यपोहन्ती बलहरी बाहुभिः कतहं सरित् । कल्लोलास्फालनोष्ठापैर्विनिन्देव दरद्वलम् ॥२८९८॥  
 हेषितः स्वाभरोपेभ्यः सेर्वैश्च म्लेच्छपार्थिवैः । सैन्यैः कदनमीलैश्च विजुसीहोय तं जही ॥२८९९॥  
 पुरःसरैर्ममसेतुपालैः पारं परं ततः । विद्राव्य तानि स प्राप भिन्वस्तूर्यरवैर्दिशः ॥२९००॥ 2900  
 असामर्थ्ये वरुधिन्वाः स्वस्य चार्थितसेधिना । आनीनो विजुसीहेन दूतः प्रोक्तोऽथ भूपतेः ॥२९०१॥  
 अमानुषानुभावेन तावत्स्वत्स्वामिना भवेत् । पातिसीमिकसामन्तबुद्ध्या स्पर्धांश्च भीषरः ॥२९०२॥  
 अभयेयानुसंधान एव यान्तौ यमान्तिकम् । जयराजोऽस्मि वामुष्य प्रभावावेवकौ द्विजि ॥२९०३॥  
 तेन दिव्यानुभावेन निर्जयोऽपि जयो मम । पान्यस्य कूलविभ्रंशासीर्ये पतनमुन्नतिः ॥२९०४॥  
 अथायातः पुरे स्थित्वा कंचित्कालं निजेविशत् । यमराष्ट्रमस्तकीर्तिलसहन्वनमालिकम् ॥२९०५॥ 2905  
 अबुद्धा भोजमायान्तं संधिं तत्रैव वासरे । सार्धं हारेऽधन्याभ्यां स राजवदनोप्यगात् ॥२९०६॥  
 अश्वागतं तं व्यावृत्य बद्धं पष्ठं मनस्विनाम् । आदाय तावदाभ्यर्गं प्राविक्षातां क्षमापतेः ॥२९०७॥  
 अहंकाराहिमोहादविमर्शेन बहिष्कृतौ । उपेक्षामक्षते भोजेभजतां राजबीजिनि ॥२९०८॥  
 आहूतस्तु हठोत्कण्ठाभाजापि प्रभुणासकृत् । अग्निः शोषीकृतारतिर्न व्यावर्तन रिल्हणः ॥२९०९॥  
 प्रभोः पुरस्तात्कार्यान्ते तेन स्यात्तुमशक्यत । प्रसादाकाङ्क्षिणा छन्देनैव भोक्तुं न हि कचित् ॥२९१०॥ 2910  
 द्विधा कृता येन युडे पृथ्वीहरद्वयद्वयी । मगधेन्द्राकृतिर्भमिनेव कार्याक्षमाभवत् ॥२९११॥  
 मातृकुक्षिमिव स्वोर्ध्वं तेनाजौ लोष्ठकः कृतः । खाण्डवे खण्डितः सर्प इव गाण्डीविनाविशत् ॥२९१२॥  
 भजंश्चतुष्कः संकोचं दुर्भेदं त्रिलोकालयम् । स्वकायकर्परं दर्पोऽक्षितः कूर्म इवाविशत् ॥२९१३॥  
 निःशोषीकृतकार्यः स शौर्येणैव महीपतेः । पार्श्वे पादनखज्योतिःपट्टबन्धप्रये ययौ ॥२९१४॥  
 प्रतापैर्नृपतेरित्थं त्रिदशः शोषितोऽप्यभूत् । अमात्यमतिदोषेण भूयः प्रादुर्गताङ्कुरः ॥२९१५॥ 2915  
 वण्डार्हो राजवदभो दानेनाप्याभितो यतः । निर्भयं भोजमायान्तं प्रतिजपाह तं पुनः ॥२९१६॥  
 खट्कोचपरिणामार्त्तं सोऽथ स्थापयति स्म तम् । दिङ्मात्रामाभिधे स्थाने खादाकानां निवेशने ॥२९१७॥  
 हत्येनमन्नवीच्युधेदायास्यो नानुगामिनः । मितानुवाची हारेशः प्रायास्यहोचरान्मम ॥२९१८॥  
 लोत्कम्पः साहसकोतः पातनीयत नीरिव । त्रिलोकेनापि स स्वैर्ये नीतिरज्जुप्रसारणात् ॥२९१९॥  
 व्यसनोष्ठासवैवश्यं विशां पत्युर्ध्वचिन्तयत् । येनाव्यवस्थाप्रायस्यं स जालमः पुनरग्रहीत् ॥२९२०॥ 2920  
 अलंकारादिभिः स्वास्थ्ये स्थाप्यमानोऽपि मन्त्रिभिः । अत्यजैश्च कौटिल्यमजितास्मेवं दुर्महम् ॥२९२१॥

२८९५. <sup>1)</sup> Emended; A 'हारसहित्य'; the text is corrupt. २९००. <sup>1)</sup> Emended; A विद्रावितानि. २९०१. <sup>1)</sup> Emended; A 'वर्धयिन्वा'. २९०२. <sup>1)</sup> Emended; A तावत्स्वामिना. २९०३. <sup>1)</sup> Emended with C; A यान्तौ. २९०५. <sup>1)</sup> Emended; A 'मालिकाव'. २९०७. <sup>1)</sup> The letter corresponding to य cannot be read with certainty in A; C तावताभ्यर्ग. २९०८. <sup>1)</sup> A 'विमर्शेन'.—<sup>2)</sup> Emended; A भजते. २९१२. <sup>1)</sup> Comp. note to लोष्ठकः viii. 2496. २९१३. <sup>1)</sup> Emended with C; A भजंश्च. २९१५. <sup>1)</sup> Emended with C; A 'कोतपाते'. २९२१. <sup>1)</sup> Emended; A अत्यजैश्च and 'जितास्मेव'.

- गदं वैद्य इवापाकं तमवज्ञाय पार्थिवः । पङ्कगण्डानिवारेभे रिपुण्यटवितुं परान् ॥२९२२॥
- आगन्तव्यं त्वया पथायास्त्वस्माद्ग प्रकम्पताम् । भोजमुक्तेत्यलंकारचक्रोपादिप्रबोधतः ॥२९२३॥
- तं जयानन्दवाङ्मयो दस्युरानन्दवाङ्मयः । अन्वयार्थिकमोदमाः परेपि क्रमराज्यजाः ॥२९२४॥
- 2925 अमस्थितो राजनृषोर्लंकारः स्वल्पसैनिकः । बालुकासेतुकल्पसैर्जडे सिन्धुरवैरिव ॥२९२५॥
- स तु रामचराणां जितोभसंभावनां विशाम् । उदपादयदेकाकी कुर्वन्बहुभिराहवम् ॥२९२६॥
- आपावरभसस्तुभ्यदक्षःसंभ्रमदक्षिणम् । रणं जगाम गञ्जात्वमञ्जसाक्षपरिप्लुतः ॥२९२७॥
- स तूलकुटमिव तत्कटकं विकटं हिषाम् । किमन्यत्पैरयत्कापि प्रभञ्जन इवाञ्जसा ॥२९२८॥
- यासाय गृध्रकङ्काविपक्षिवातस्य तस्यजे । आनन्दवाङ्मयः स इत्वा तेनेषुणा रणे ॥२९२९॥
- 2930 भोजस्योत्थातुकामस्य जिघृक्षोः क्षमाभुजश्च तत् । पङ्कप्रधावत्करव्याधन्यायो व्यवर्धत ॥२९३०॥
- अनुश्रयनसामर्थ्यः भ्राम्यति क्रकरो यथा । धावन्पङ्के पतन्व्याधोप्यनुधावत्ययान्वहम् ॥२९३१॥
- प्रसङ्गे साहसस्यैव भोजः कैव्यमगात्सदा । तं प्राप्तुमिच्छुर्भूषोपि मतिमोहं मुहुर्मुहुः ॥२९३२॥ युग्मम् ॥
- दिङ्नामामस्थिते भोजे स राजवदनोप्यगात् । पुनः किं चौरचण्डालाः भयसीत्युक्तिमीशितुः ॥२९३३॥
- छामरा भद्रसंघाता भूयः पूर्वाधिकां ततः । कन्यां ते पश्ययामासुर्मुहुर्वा सौर्यशालिनः ॥२९३४॥
- 2935 ते हारपतिमायातं सोढुं शेकुर्न केवलम् । अशक्यैराहवैर्यावत्पार्यादुदवेजयन् ॥२९३५॥
- तेषां त्राणार्थमन्येषामुत्थानार्थमथाययौ । कृष्टोर्लंकारचक्रेण नीर्विं दत्त्वा स सान्त्वहिः ॥२९३६॥
- तेषां परेषुः पार्थं स यियासुरसकृद्यदा । हायाश्रमं भ्रान्तसैन्यो हारेणोबुद्ध तं तदा ॥२९३७॥
- अजानक्षिप तेषां स व्याजसंधिं निबद्धवान् । मिषात्कुतोप्यगासिर्यक्सिन्धुं सत्तारमूलकम् ॥२९३८॥
- तस्मिन्स्थिते स्थिते दूरात्कुतस्त्वामपि पूज्जतिम् । भ्रुत्वा भोजोवदत्सायं किमपि व्याकुलीभवन् ॥२९३९॥
- 2940 निजैर्बिहस्यमानोपि त्रासात्तस्मादहेतुकान् । व्यरंसीत्संभ्रमासासौ चक्रे सज्जांस्तु वाजिनः ॥२९४०॥
- अस्तोर्लंकारचक्रोय दशप्राप्त्यमतो हुतम् । क राजपुत्र इत्येवं कथयित्वा पलायितः ॥२९४१॥
- उदतिष्ठततो माममध्यात्तूर्यध्वनिर्महान् । आस्कन्दावेदकः सेनानिनादश्च क्षपामुखे ॥२९४२॥
- अलक्षितो ध्वान्तमध्ये भेजे भोजः पलायनम् । धः कर्तव्येष्वलंकारचक्रो बुद्धाय संदधे ॥२९४३॥
- दत्तो हाराधिपनाभिर्गिरिवर्त्म प्रकाशयन् । ध्वान्तध्वस्तात्मनां तेषां तदाभूदुपकारकः ॥२९४४॥
- 2945 हाराधिपस्य क्षाम्यन्तः संधिं भोजपतीक्षया । भ्रुत्वा तमथ वृत्तान्तं भङ्गं ते छामरा ययुः ॥२९४५॥
- असंस्थजज्ञपत्यादिबन्धं धीरोच्छलाभयात् । आजि स भोजोर्लंकारचक्रेणामङ्गलावहम् ॥२९४६॥
- .....<sup>1</sup> । भोजस्तत्राप्यभूत्तर्षासाहारादिद्विखान्वितः ॥२९४७॥
- बाणामिजस्त्रिपुरनिर्देहने प्रतापः पाथोनिधेः प्रमथने वडवामिजन्मा ।
- आसाद्य मन्दरमणेन समागमं हि न कापि पक्षगपतेः दृष्टसंख्यमासीत् ॥२९४८॥

२९२३. <sup>1</sup>) Emended with C; A °चक्रोपादि°. २९२४. <sup>1</sup>) A °वाङ्मयौ and °वाङ्मयः. २९२५. <sup>1</sup>) Emended with G (see. man); A °कम्पस्तं जज्ञे. २९२६. <sup>1</sup>) Conjectural reading; A राम-राजा°; C सन्निवाराणा°. २९२९. <sup>1</sup>) Emended A °पतिव्रातस्य; C °पतिव्रा°.—<sup>2</sup>) A आनन्दवाङ्मय°. २९३२. <sup>1</sup>) Emended; A तस्यापु°. २९३८. <sup>1</sup>) Emended; A लम्बा°. २९४४. <sup>1</sup>) Emended; A °रमना. २९४५. <sup>1</sup>) Emended with C; A °क्षाम्यन्तः. २९४६. <sup>1</sup>) Two or more pādas seem to be lost here; A does not indicate the lacuna; C supplements संभ्रमात्कर्त्तव्येने सामर्थ्याच्च चक्षते.

क्षुत्पिपासाभयं हन्तुं प्रातः स्वविषयावनौ । अलंकारात्मनैर्भूयो बन्धुं भोजोभ्यलप्यत ॥२९४९॥  
 पितुर्मतेन बुद्ध्या वा स्वया तत्तद्विधिस्ततः । सोभितभाय निर्यातः प्रापाय विषयान्तरम् ॥२९५०॥ 2950  
 ततो बलहरेणैव कृत्यं निबिध्य कार्ष्वित् । अनास्थोन्यलवन्धेषु दिनाग्रामं पुनर्वयौ ॥२९५१॥  
 द्वाराधिपोहितोद्वारधीरोप्यन्तरेक्षमः । चक्षुरोगेण भग्नाभियोगोक्तस्माद्यधीयत ॥२९५२॥  
 भोजाय दातुमैच्छयो डामरस्ते हते दशै । पर्माण्डये गुल्हणाय राजजाय च निर्जितः ॥२९५३॥  
 रोगोद्युततया दण्डप्रयोगावसरे कृते । तत्र क्षाम प्रयुज्येव हारेणो विषयोविद्यात् ॥२९५४॥  
 अभियोगक्षणे तस्मिन्वयौ भारसहः क्षयम् । दुर्नामकामयक्षामः पृष्ठचन्द्रोपि गर्गजः ॥२९५५॥ 2955  
 तत्रामयाविन्देवासोद्वेकौ तदनुजौ निजौ । चक्राते वदुषां दुःस्यामास्कन्दाद्यैरुपद्रवैः ॥२९५६॥  
 त्रिहस्तकः प्रकलैरन्यैः सहाभेदं प्रवर्धयन् । मामहीद्विप्रहैकायः सान्त्वनामपि भूपतेः ॥२९५७॥  
 षष्ठे निष्ठां गते रोगमग्रे हारपतावपि । नियुक्तः क्षमाभुजा धन्यो<sup>१</sup> निरगाक्षारमूलकम् ॥२९५८॥  
 भोजभ्युतोमुतोन्वेषां बलिनां गोचरे पतेत् । प्राप्तपतिष्ठो निस्तीर्णो देशाहासाध्यतां व्रजेत् ॥२९५९॥  
 इति मन्विन्य सामाद्यैरुपायैस्तैजिपृष्ठुणा । क्षमाभुजामन्दसंरम्भो विदधे सोभियोगभाक् ॥२९६०॥ युग्मम् ॥ 2960  
 अज्ञातोदकवैषम्या दुर्नीतिः सा महीभुजम् । व्यावृत्त्याबाधताच्छिन्नपुच्छाकृष्टेव पञ्चगी ॥२९६१॥  
 बलिने राजवदनं मृपं चावेत्य निर्बलम् । आभ्यन्तराश्च बाह्याश्च विक्रियां यत्क्रमाद्युतः ॥२९६२॥  
 छिन्नान्तराणि हलभानि सदैव हन्त पातालरन्ध्रसरणेरिव दण्डनीतेः ।  
 बहीभवन्वसरमन्तरसंप्रविष्टो यात्यमनर्क्यनियमात्पतनं भजेद्वा ॥२९६३॥  
 भोजस्यागोर्धितो राज्ञा क्षीणार्थोसौ व्रजेदितः । चक्रस्त्वेषु बलहरस्तस्य वृत्तिमकारयत् ॥२९६४॥  
 तां लब्धपमरां मायां राजपक्षे विनोदय सः । युक्तयन्तराणि संलेभे प्रयोक्तुं नीतिकौशलात् ॥२९६५॥ 2965  
 संधिं पदे पदे बद्ध्वा संधिं बलहरादिभिः । कुर्वन्गतागते धन्यो जनस्यावाप हास्यताम् ॥२९६६॥  
 शश्वत्पर्वतमानस्य राजकार्यस्य नावधिम् । अरवद्वृष्टीयन्त्रगुणस्येवाससाद सः ॥२९६७॥  
 तस्य चक्र इत्योद्भान्ते कर्तव्ये तैक्ष्ण्यभागपि । भेत्तुं प्रतोदुं वाप्यासीन्नयो बाण इवाक्षमः ॥२९६८॥  
 नीतराजहयो व्यपः शेषस्यैकस्य विपदे । चतुरङ्ग इव क्रीडन्विजशोभूहिशां पतिः ॥२९६९॥  
 बद्धलक्ष्यः प्रदानार्थं ततश्च छद्मना परान् । भञ्जतो वाजिपत्यादि नाप्यासीन्नाप्यजीगणत् ॥२९७०॥ 2970  
 दस्युषु स्यूतसङ्गेषु शीतापायपतीक्षिषु । नागाद्वलहरः स्वेषामुन्मूलनमशङ्कत ॥२९७१॥  
 सामर्थ्याशिधिलानिभभावे सूत्रितविप्रिये । तस्मिन्भावति धन्ये च शश्वत्सोवेपताकुलः ॥२९७२॥  
 संमन्व्य संधिं भोजेन धन्यं समदिशस्ततः । बद्धार्पयत नागं मे भोजं दास्यामि वस्ततः ॥२९७३॥  
 मूरिकार्यकृतं स्वस्य बन्धनार्थावहा<sup>२</sup> रिपोः । धन्यो व्यसनवैवद्यादियं नाबुद्ध तस्य ताम् ॥२९७४॥  
 पार्थिवाः स्वार्थसंसिद्धित्वराविरतसरवया । धियाविश्रुद्धं यत्किंचित्कुर्वन्तीति व नूतनम् ॥२९७५॥ 2975  
 काकुत्स्थोपि पिबापार्थी व्यपः सुप्रोवसेपदे । वीरोविधेयं स्वार्थान्धाहधं व्यधित वालिनः ॥२९७६॥

२९४९. <sup>१</sup>) A बन्धु. २९५९. <sup>१</sup>) Emended; A समनुजं मित्रम्; cf. पृष्ठस्य जयचन्द्रस्य श्रीधन्वाभाजुजौ viii. 2753, 29५८. <sup>२</sup>) Emended; A धन्ये. २९६९. <sup>१</sup>) Emended; A युज्याम्. २९७०. <sup>१</sup>) Emended; A "हृषवर्त". २९७१. <sup>१</sup>) A. has written first स्यूतसङ्गेषु and subsequently indicated the reading स्तूत. २९७४. <sup>१</sup>) Emended; A "वर्ध". २९७५. <sup>१</sup>) Emended with C; A काकुत्स्थोपि.

- सहस्य सत्यनित्यत्वं राज्यगर्भविभुद्धीः । आचार्य पाण्डुरो राजा धर्मनिज्ञोप्यजातयत् ॥२९७७॥  
 आ भिक्षुत्रिपहावित्यद्रोऽधुर्नागस्य विपहः । स्वार्थापेक्षी तटस्थस्य तत्कालं न विगर्हितः ॥२९७८॥  
 भगृहीत्वा तु भूमर्त्रा कंचिद्भोजार्पणे पणम् । सोबाहुंस्मीत्यभूत्तस्मिन्मन्युर्मतिमतां मनाक् ॥२९७९॥  
 २९८० यथा तत्कृत्यमायत्त्यां हितं जातं तथैव चेत् । विचार्याकारि राजा तच्छेमुषीयममानुषी ॥२९८०॥  
 विभिन्न इव भोजस्तु नागं समदिशद्यथा । दिक्षुर्बलहरो राज्ञे स्वदर्पणपणेन माम् ॥२९८१॥  
 बन्धमभ्रधानोस्य राज्ञस्त्रासादसौ भवेत् । स विदद्यथ माध्यस्थ्यमिति तं हि तथावदत् ॥२९८२॥  
 वष्टवन्त्रे गते निष्ठां जयचन्त्रेण पार्थिवः । संगृहीतेन तं नागं पार्थं प्रावेशयत्ततः ॥२९८३॥  
 पक्षीकृतः क्षमाभुजाय हन्यादस्मान्भयादिति । चलन्तमपि तं भोजस्तन्मन्त्रिणमबोधयत् ॥२९८४॥  
 २९८५ तथेति जानन्नपि तं कृष्टोऽस्त्वैतैरनीशताम् । यातः किमपि हन्तेति दूतैर्नागोप्यभाषत ॥२९८५॥  
 नियतं नियतिस्रोतोर्गर्भे जन्तोर्मिज्जतः । कथ्यमानं तटस्थेन भोतुं न शक्नोती क्षमौ ॥२९८६॥  
 नागे बद्धे तत्कुटुम्बैर्भित्तिरेत्य समाभितः । मायाशाली बलहरो दुर्दर्शः समपद्यत ॥२९८७॥  
 भोजनिष्क्रयविक्रेयं तमादाय ययौ ततः । रिन्हेन समं धन्यो धावन्बलहरान्तिकम् ॥२९८८॥  
 सान्तर्हासोमोहयत्तौ प्राङ्गागं दत्त मे ततः । भोजं दास्यामि व इति ब्रुवन्भ्रामयति स्म सः ॥२९८९॥  
 २९९० बद्धमूलतया दूरं दुर्धर्षो योजुमागतम् । सर्वं तच्च तयोः सैन्यं निन्ये कृत्यविधेयताम् ॥२९९०॥  
 वर्षयुद्धापकर्षादि - खिन्नौ तौ ततोऽभ्यधात् । इतोपसृतयोः कुर्यां युवयोर्मतमित्यसौ ॥२९९१॥  
 एकप्रयाणान्तरिते स्थितयोः पथि चाकरोत् । कार्यान्तःपातवैश्ये तयोर्मतिविमोहनम् ॥२९९२॥  
 काचिदुलहरस्यासीत्पर्यामिर्ष्यसत्त्वयोः । निश्चोद्याद्यतने काले वीराणां विरलैव या ॥२९९३॥  
 तथा हारितमार्गाय साहसात्पार्थमीयुषे । ब्रुवति स्म न धन्याय लोभाद्भोजाय नापि यः ॥२९९४॥  
 २९९५ मतिमोहेन नागं वेष्टुमे सन्निवास्तनः । कुर्यां तं स्वपदेभ्यर्थं चकारेति च चेतसि ॥२९९५॥  
 नागासन्निध्यलम्पार्थदार्ढ्यं गृहवैकृतः । भ्रातृव्योपातयन्नागं धन्यायैल्लोष्टकाभिधः ॥२९९६॥  
 सखिबैर्निहते नागे निर्हेत्स्वहितमोहितैः । दुर्मन्त्रितं नरपतेः स्वैः परैश्च व्यगर्क्षत ॥२९९७॥  
 स्वजातीयवधक्रोधाद्विहृष्टैः सर्वडार्मरैः । नागानुगैश्चाभिनोभूततो बलहरो बली ॥२९९८॥  
 देहिनो व्यसनपातवैश्यस्याद्रमतोपयि । भकार्यं कुर्वतः कार्यं सिद्धः संसाधयेद्दिधिः ॥२९९९॥  
 वष्टुःसहवित्तानवतया बद्धावधाने मनस्युन्मार्गभ्रमणेवशस्य रभसाच्छूभ्रे परिभ्राम्यतः ।  
 ३००० अन्योपाहितकोशपृष्ठलुपनात्संदाशिताङ्गक्षतेर्जन्तोर्हन्त तनोति दुर्गतिशमं दम्यानुलोम्यो विधिः ॥३०००॥  
 तच्च निरनुसंधानं नागं धीसखिबैर्हतम् । नाबुद्ध भोजः संजातत्रासस्त्वेवं व्यक्तपयत् ॥३००१॥  
 लब्धवर्णस्य नावर्णावहं कर्मेदमीशितुः । अलब्धपणबन्धस्य वाञ्छितायै विशङ्क्यते ॥३००२॥  
 'यथ युद्धमिति व्यर्थं हर्षादाद्यामवापि यः । भोजमन्यकरस्थोयमशक्यो अन्यथा मम ॥३००३॥

२९७९. <sup>1</sup>) Emended; A सोषट्स्मी°. २९८१. <sup>1</sup>) Emended; A °बलहरो. २९८४. <sup>2</sup>) Thus A; perhaps read °मन्त्रितमबो°. २९८५. <sup>2</sup>) Emended; A °स्मिन्मन्युर्मतिमतां. २९८६. <sup>1</sup>) Emended with C; A °भोजोनि°.—<sup>2</sup>) Emended with C; A °बलहरोन्तिकम्. २९८९. <sup>1</sup>) Emended; A मोहयत्तौ. २९९१. <sup>1</sup>) Thus A; C °कर्षाविसङ्खिनी°.—<sup>2</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from °व्यधान°. २९९५. <sup>1</sup>) A<sub>1</sub> has written मतिमोहे; न supplied apparently by A<sub>2</sub>. ३००३. <sup>1</sup>) The text of this verse is evidently corrupt; emendation doubtful.—<sup>2</sup>) Perhaps read युद्धमिति व्यर्थं.



उत्तेति मोहबन्धनमुद्धया - - स्मिं संदिशेत् । इति मां राजवदनः स्थितस्तनूनमन्वया ॥३००४॥ युग्मम् ॥  
 भा भिक्षुविप्रवाग्रीहृदभिरस्यानुबन्धिनः । किं राजवदनोऽप्येव लोभास्तमाप्नोते न भूः ॥३००५॥ 3008  
 अथाविद्याङ्गिनस्त्रासभ्युरासायास्य स्वाशकाः । रक्तार्द्रकृत्तिस्तस्माद्भिः कोद्यापानं प्रचक्रिरे ॥३००६॥  
 प्रादुष्कृतमिषः क्षिप्ररक्षिणो मुग्ध तिष्ठतः । विश्वासायै बलहरो विरलः पार्श्वमावधौ ॥३००७॥  
 अमात्यमतिजायेन नष्टे कृत्वेव कृत्स्नवित् । स्वयमुत्तमभने जीतः संदिभेसंभ्रमो नृपः ॥३००८॥  
 धैर्यः पादपमण्डलस्य तटिनीतोऽस्य वर्षागमः सत्कारो गुणनौरवस्य वयनप्रेम्णोन्तिकसेवनम् ।  
 ऐश्वर्यस्य महोद्यमो जयविधेर्गोदाविषादमहः कर्तव्यस्य च सिद्धदेव नृपतिर्मानौ न तस्मावहः ॥३००९॥  
 प्रवाहेणेव कृत्स्नस्य हठेन हरतोन्तरे । प्रातिलोभ्य भित्तवता पार्दं गन्तुं न धार्यते ॥३०१०॥ 3010  
 अतो धूर्तो नृपो मुग्ध इति ज्ञातोऽभिर्मुधा । मौग्ध्यं पदार्थस्तेषां यततेस्माभिसंधये ॥३०११॥  
 स हि वत्सप्रदानेन भजन्भोज्यान्तिकस्थितम् । तस्याविश्वासपात्रत्वं मन्त्रस्तस्याभितोऽवत् ॥३०१२॥  
 तन्मेव वासितोऽस्तङ्गाः कुरङ्गार्द्रजन्मना । प्रज्वलन्त्यो विभाव्यन्ते तटिन्योऽपि कथादिभिः ॥३०१३॥  
 नीचत्वान्तः सरन्ध्रस्य सर्वतो हि भयं स्पृशन् । जाले हाराग्रबद्धे च निर्गमे पतनं विदन् ॥३०१४॥  
 ताम्येद्यया खगो भोजस्तथान्तःस्थेऽवविशन् । बहिर्भूतेन हृदाध्वा प्रस्थानेऽप्यभजन्नयम् ॥३०१५॥ युग्मम् ॥ 3015  
 महा स दीर्घ्यातिथितां प्राप्तः प्रैक्षत न क्षणम् । मनोविनोदं किञ्चित्कृत्य लोकहयोधितम् ॥३०१६॥  
 वषाभिषङ्गमनुषङ्गि परस्य दुःखं हन्ताम्यं व्यथयति प्रसभार्द्रभावम् ।  
 बहः सरोजकुहरे विरहार्तनादैश्चक्राभिधस्य मधुपोधिकमेति दैन्यम् ॥३०१७॥  
 रणे पूर्णव्रणाद्वानशोणितो लूनकुन्तलः । फेणोद्धार्याननः कन्दस्तेनैकः प्रैक्ष्यत द्विजः ॥३०१८॥  
 स दृष्टो विभ्रुतिर्नीतिं सर्वस्वं विभ्रतं तथा । स्वं डामरैर्मिषेणैर्न निनिन्द ज्ञातुमक्षमम् ॥३०१९॥  
 स्वदीर्घ्यान्मनास्तस्य दुःखेन व्यथितोन्वहम् । घटितार्द्रव्रण इव प्राह स्मेति स सान्त्वयन् ॥३०२०॥ 3020  
 वर्तार्होऽस्मि न ते ब्रह्मन्योनुयाद्योऽहमीदृशः । विषमे वर्तमानधेस्यथ सोऽपि तमब्रवीत् ॥३०२१॥  
 दुर्धरेणामुना ब्रूहि कोऽर्थः पार्थिवपुत्र ते । सारासारविदो धूनः कुले जातस्य मानिनः ॥३०२२॥  
 प्राणान्सदेहमारोप्य प्रणम्य प्राकृताशयान् । पीडयित्वा विशाः क्लेशैः कार्यं किमिव पश्यसि ॥३०२३॥  
 बध ते प्रतिभात्येव जेतव्यो विदितो न किम् । अभिहीचः स सारङ्गः परशौर्याभिमञ्जने ॥३०२४॥  
 यत्र शस्त्रशालाकापि विकला तद्विधीयते । इन्दीवरदलद्रोण्या घटनं स्फाटिकादमनः ॥३०२५॥ 3025  
 पृथ्वीहरावतारादिप्रत्यनीकिजितः परे । के नामास्य न संघर्षं क्षुद्रमाया हरिर्ब्रति ॥३०२६॥  
 किं दृष्ट्वा एव कुड्मपि कृत्यं हैराज्यजीविनाम् । भृत्याशयाः फणिमाहिगृहीता इव भोगिनः ॥३०२७॥  
 जातैः क्षमायल्लयोऽहं फणिकुले पिम्भोगिडिम्बैर्मुदा । व्यालपाहिविकासितास्यकुहरीर्पासस्य हा गृह्यते ।  
 एतान्मिषयितुं न तु प्रथयितुं ते जीविकायै जनत्रासायै ननु कारयन्ति हि दृतेर्मिर्मज्जनोन्मज्जनम् ॥३०२८॥  
 इत्युक्तवन्तं तं सान्त्वयित्वा भोजो व्यसर्जयन् । तदैव चाभु व्याकोशविवेकः समपद्यत ॥३०२९॥

३००४. <sup>१</sup>) Thus A; C °मुक्काम्मुन्धीऽस्मि सन्दिशेत्.—<sup>२</sup>) Perhaps read संदिशेत्. ३०१९. <sup>१</sup>) Emended with C; A °नीतिः  
 ३०२२. <sup>१</sup>) सारासार no longer legible in A; found in R G C. ३०२३. <sup>१</sup>) Emended; A दृष्ट्वा. ३०२६. <sup>१</sup>) Emended with G  
 (sec. manu); A °कुलेर्पिर्भीतिः.—<sup>२</sup>) Emended; A पुष्पा.—<sup>३</sup>) Emended with G (sec. manu); A °कासितस्य कुहरीर्पासस्य  
 ३०२९. <sup>१</sup>) Emended; A तदैव.

- भव्यात्मत्वं प्रशममहिमोलासने इन्त हेतुर्भावानां तु ध्रुवमपरया मार्गं कूरता वा ।  
 3030 स्पृष्टं पादैरमृतमहसः द्यात्कटोरं हिमांशोर्वाति प्रावाप्यहह रभसादार्द्रतां चन्द्रकान्तः ॥३०३०॥  
 राजन्याभिजने जातोप्यलज्जस्वमशिक्षितः । सोन्तरं स्वस्य राज्ञश्च मुहुर्महदचिन्तयत् ॥३०३१॥  
 गुणैः शौर्येनवस्थागसत्यसत्त्वादितिः प्रभोः । पूर्वेष्वुर्ध्वीभुजः खर्वाः क्षुद्राः स्पर्धांश्च के वयम् ॥३०३२॥  
 तस्य प्रभाददीमेपि समये क्षान्तिशीतला । क्षाकिः क्षयजडत्वेपि मुग्धानां नो महोष्मता ॥३०३३॥  
 दवेडाभिमापनिधिदोरगसंगमेपि तुङ्गस्य चन्द्रनतरोरपि शीतलत्वम् ।  
 काले हिमर्तुपरिपिञ्जरसंज्वरेपि निम्नस्य कूपकुहरस्य महोष्मयोगः ॥३०३४॥  
 3035 कुतोपि पर्ययात्कार्यं क्षमं नृपममुं विना । प्राप्य कस्य पुनः प्राप्यमप्यभुङ्क्षा न बाधितम् ॥३०३५॥  
 भद्रं निर्हरवारि शुभमवलैः स्वीयेन भूयः कविसभ्यं लभ्यमथाश्रयः कलुषतादुष्टं प्रकृष्टं न तत् ।  
 निर्यक्षिर्भरनिग्नगाम्बु नभसः प्राप्येत नित्यं दधत्पालेवत्वमुपेत्य शुद्धिमधिकां नार्द्रहिमाद्रेनगैः ॥३०३६॥  
 तदर्थमेव पथितो योनयोपधितात्मनः । स तेन स्वस्थतां नेतुमर्थितो न स्पृशेद्भुषम् ॥३०३७॥  
 शोषाय योस्य दधवक्त्रिमदादमुष्मिन्स्वस्थे स तेन शिखिना ग्लपितः समीपम् ।  
 अयेति चन्द्रनतरोर्दधवक्त्रिदाहशान्त्यै यदि प्रियकृदेव न तस्य किं स्वात् ॥३०३८॥  
 समभर्तुर्गतावर्द्धपकर्तव्यं भूषतिम् । लोकनाथं तमुज्जुं धीरं धन्यः पुनः पुनः ॥३०३९॥  
 3040 राजपसादनोपायान्वेषी बलहरान्तिकम् । राजदूतमथायान्तमेकैकं व्यलोकयत् ॥३०४०॥  
 दद्वेशं वज्रनृष्टवाग्म्राकप्रज्ञातमन्तिकम् । स नमन्तं तमानीय ततः स्मेर इवावधीत् ॥३०४१॥  
 राज्ञः किमन्यसंभवेः संधिं बभ्रांत्वसौ मया । प्राक्षेहि भिषजा भोज्यमातुराय समर्प्यते ॥३०४२॥  
 तत्तस्याभ्रध्यानस्य नमस्मेरस्व जानतः । प्रत्ययोत्पादनं तैस्तैरालपैः किञ्चन व्यधात् ॥३०४३॥  
 निर्दम्भभाषितैरुद्विग्नसम्भः स कथान्तरे । अथाभिगम्य राजानं स्तुवन्भोजमभाषत ॥३०४४॥  
 3045 राजपुत्राभिजातस्य पादच्छायास्य लभ्यते । स्वर्णाद्रेरिव कल्याणप्रकृतेः पुण्यभागिभिः ॥३०४५॥  
 अनुवृत्त्यातिमृश्यापि तस्यापोद्येत वैकृतम् । ज्योत्स्नयेव शरद्गानुपरितापौष्ण्यमम्भसः ॥३०४६॥  
 अपि स्मरसि चारत्वे निष्कुलोस्मि महीभुजा । विशतस्ते दरद्वेषामभूव पुरतः पुरा ॥३०४७॥  
 ततो निवृत्तो वृत्तान्तं मुख्यमाख्याय तावकम् । कालं क्षेप्तुं कथां दैव्यै नयन्मध्ये तमभ्यधाम् ॥३०४८॥  
 क्षुनृद्धध्वजमभ्रान्तान्देव स्वामवलोक्य माम् । निन्दतः स्वानुगान्भोजो निर्भर्त्स्यैव तदावधीत् ॥३०४९॥  
 3050 स दैवतमिवास्माकं कुलालंकरणं प्रभोः । वयं त्वत्सुकृतो यस्य नाशुमः पादसेवनम् ॥३०५०॥  
 गण्ड्याः पर्वन्तनिःसारास्तस्मिन्बन्धादिमे वयम् । चन्द्रनभ्रान्तिकृत्कार्षं यत्स्यात्तत्रन्धवाक्षितम् ॥३०५१॥  
 तच्छ्रुत्वा इयार्द्रस्वं स्वयि यातः स लक्षितः । पृच्छन्पितेव किं गर्भरूपो वक्षीति मां पुनः ॥३०५२॥  
 तन्निशम्यैव भोजस्य द्रवीभूतमभून्मनः । सोन्तर्वाप्योप्यपहवत् सान्त्वयन्तमिवागतः ॥३०५३॥

३०३०. <sup>१</sup>) Emended with C; A स्पृष्ट. ३०३५. <sup>२</sup>) Emended; A बाधितम्. ३०३९. <sup>३</sup>) Emended with G (acc. manu); A समवीचु. ३०४०. <sup>४</sup>) Emended with G (acc. manu); A 'मिकमैक'. ३०४१. <sup>५</sup>) Emended; A 'मृदवाक्यमास्तव'; C 'वाक्यमास्तव'. ३०४२. <sup>६</sup>) Emended with C; A सन्धिबन्धावसौ. ३०४३. <sup>७</sup>) Emended; A 'वीक्षत. ३०४४. <sup>८</sup>) Emended; A चारत्वे. ३०४८. <sup>९</sup>) Emended; A कथावैर्द.—<sup>१०</sup>) Emended; A तन्मभ्यधाम्. ३०४९. <sup>११</sup>) Doubtful emendation of C; A क्षुनृद्धध्व.—<sup>१२</sup>) Emended; A भोज. ३०५३. <sup>१३</sup>) पञ्च omitted in A; supplied with C.

सद्यः कामासंबोधमुपपत्तेन विधीयते । तत्त्ववित्कारणाज्ञानादन्तःकरणवेदनम् ॥३०५४॥  
 अन्नभक्ष्यस्तानिष्ठां भोजस्याकृष्यवर्तिनः । प्रतिदूतीकृते तस्मिन्धन्यो न प्रत्ययं हरे ॥३०५५॥ 3055  
 दक्षिणाभूयथा नागवृत्तान्ते न भवेत्तथा । महीभुजं मोहयितुं मायया दीयते मया ॥३०५६॥  
 मा भूद्विषयमित्येवमुक्त्वा बलहरं रवः । व्याजार्जवेन भोजस्तु संधिवन्धाय तत्त्वरे ॥३०५७॥ मुग्धम् ॥  
 तत्कालयोग्यसाविध्यधकिकाचतुरस्तथा । तेनाभु वैशिकापत्यमेको ब्रूत्ये न्ययोज्यत ॥३०५८॥  
 स बालकतया नित्यस्वतन्त्रधकिकां स्वयम् । आचरेदिति नाशङ्कं भोजे बलहरोभजत् ॥३०५९॥  
 पार्थिवः प्रार्थितः संधिदूतमात्रं प्रतीक्षते । प्रत्यागतेन तेनेति ततो भोजोभ्यधीयत ॥३०६०॥ 3060  
 तत्रासंनिहितान्यामः स्त्रीत्वादप्रतिभामपि । भार्गी नोनाभिधानां स्त्री राज्ञोभ्यर्णं व्यसर्जयत् ॥३०६१॥  
 मृतेन पित्रा मात्रा च हीनं तमनुवातया । मातृकृत्यं यथावत्सीच्छेदनादे माननीयया ॥३०६२॥  
 पत्युः प्रीत्यै विसंधानभ्रंसाकल्पादिकल्पनात् । सखीकृत्यं सपत्नीनां यथा शान्तेर्व्यवा कृतम् ॥३०६३॥  
 हासोद्वासे हि कार्याणां योग्यकृत्याप्रविधयात् । न यां सुसत्रियां क्षमाभृत्संभ्रान्तां जातु वीक्षते ॥३०६४॥  
 श्वशुरेण प्रजाभिध कृतं राज्ञोभिषेचने । आशास्यं वा महादेवीपट्टवन्धं समादधे ॥३०६५॥ 3065  
 अपत्याप्रियताभोगलोभभर्तृप्रसादनैः । प्रेर्यमाणाप्यकार्येषु बुद्धिर्यस्या न भावति ॥३०६६॥  
 स्वचाप्यत्र च संधाने जाते भर्तुरभिषधीः । भाग्योदयेष्वनुस्तिक्ता या चाखण्डितसङ्गता ॥३०६७॥  
 आ वात्याज्ञावविर्भूतः कुसृष्ट्यनुसृष्टौ न सा । कार्यमभ्यं विगाहेत मानाभिजनरक्षिणी ॥३०६८॥  
 इति कन्हणिकादेव्या माध्यस्थ्ये स धियं व्यधात् । प्रस्थानपदवाचां सा सीमान्तप्रापणावधि ॥३०६९॥ कुलकम् ॥  
 गुप्त्यै लक्षकवित्तादि परार्थे मध्यपातिनाम् । पाथेयार्थं पृथुस्वर्णभाजि कोशादि चात्मनः ॥३०७०॥ 3070  
 प्रापयामास किं चाष्टौ प्रकृष्टाभिजनोद्भवान् । पालनार्थं राजपुत्रान्देवी यत्सर्वसन्निदम् ॥३०७१॥ युगलकम् ॥  
 वाचकं तद्वृत्त्या तामागमत्पार्थिवेन सः । भार्गी स कारवन्धन्यो बदेष्टासिद्धिनिधयाम् ॥३०७२॥  
 त्रिहितप्रत्ययस्तस्याः सद्यः स्यात्तु महीपतिः । राजधर्मस्य च वसन्नासीदोलाकुलशयः ॥३०७३॥  
 स हि हृद्यो निर्बिरोधो वैराग्येणाथ मायया । संकटाभ्योचितव्योसौ मायात्कालेन विक्रियाम् ॥३०७४॥  
 भनिःशेषितजीमूतजालमाविर्भवज्जविः । अनूनक्षेशोषं च विवेको न स्फुरेच्चिरम् ॥३०७५॥ 3075  
 मुग्धाच्चिरनुसंधाननागबाधादवेत्य नः । स्वार्थस्य सिद्धये माया तेनेयं निरमायि वा ॥३०७६॥  
 लब्धलक्षेपरिक्लीणे शक्ते युनि गणाभिते । क्षत्रधर्मस्थिते नेष्टुविवेकः, कापि लक्ष्यते ॥३०७७॥  
 भवति कुक्कुमं पुष्पमपुष्पं क्षीरिणः फलम् । अकालपर्ययापेक्षं वैराग्यं वा महात्मनाम् ॥३०७८॥  
 न त्याज्यो राजपुत्रोसावेशं मायानिधिर्विदि । एवंविधतर्त्तेतस्मिन्नष्टे किं दृशोः फलम् ॥३०७९॥  
 राज्ञी राजात्मजाधिते पतिष्ठाभङ्गशोचिवः । राजपुत्रभावात्सुस्पष्टमन्यस्कार्यं न मन्यते ॥३०८०॥ 3080  
 अटन्ती कुटिलं स्पष्टं सरिर्त्तर्त्तर्त्तं लक्ष्यते । कान्ताकुन्तलविष्यन्ती तोयविन्दुरिव क्रमः ॥३०८१॥

३०५४. <sup>1</sup>) Emended with G (sec. manu); A °कारणज्ञा°. ३०५२. <sup>2</sup>) Emended; A हीने. ३०५४. <sup>1</sup>) Emended; A °कासी.  
 ३०५५. <sup>1</sup>) Emended; A वा. ३०५६. <sup>1</sup>) Emended; A सीमान्ताप°. ३०५७. <sup>1</sup>) Emended; A °पातिनम्. ३०५९. <sup>1</sup>) Emended  
 with C; A प्रापयामास.—<sup>2</sup>) Emended with G (sec. manu); A °नोवीदस्त°. ३०५४. <sup>2</sup>) Doubtful emendation; A  
 °तत्त्ववेदना°. ३०५६. <sup>1</sup>) Emended; A मुग्धाच्चिर°. ३०५७. <sup>2</sup>) Emended; A दृशोः. ३०५९. <sup>1</sup>) Emended with C; A, has first  
 written अ-ल and then supplied it over the lacuna.—<sup>2</sup>) Emended with C; A दृशोः°.

- इति ध्यात्वा राजधर्मं सत्यप्रज्ञोचितं व्यवधात् । धन्यरित्स्त्रहणयोः कार्यं भुतावग्यान्विसर्जयन् ॥३०८२॥  
 स्वस्थैवार्थस्य दाढर्थाय सान्त्तुहिस्त्वां दिहस्ते । समागमावेत्युक्ताय धन्यो दूतैरनीयत ॥३०८३॥  
 मा भैषीदेष संधिच्छः सैन्यादिति मितानुगः । अवर्तिष्ट तटिन्याः स द्वीपान्नस्तत्पतीक्षया ॥३०८४॥  
 3085 सरित्सा जानुदन्ताम्भा भूत्वा घर्मवृते हिमे । गगनालिङ्गिभिर्भीमा तरङ्गैः समपद्यत ॥३०८५॥  
 अवाप्ता चेर्ष्यालङ्घ्यभावं यान्स्यपि दन्तिनाम् । हृदः सिन्धुभावस्तोयं हिषां रन्ध्रैर्विणां वशे ॥३०८६॥  
 सिन्धोरुभक्तस्तोवैर्व्याप्ततीरभुवोन्तरे । ते दिण्डीरोपमां प्रापुः पिण्डिताः पाण्डुवाससः ॥३०८७॥  
 स्वाशंक्रानां सहस्राणि भोजस्य पतिर्तं बले । स्थितवन्ति निहन्तुं तं तथास्थितमचिन्तयन् ॥३०८८॥  
 इग्भ्यां संभ्रमदीनाभ्यामघशान्त्यै स्पृशन्निव । कर्णे सन्त्तुहणसूनुस्तान्संतर्ज्यावृजिनोन्नयन् ॥३०८९॥  
 3090 निर्दम्भमस्य विस्मम्भाद्वावतो विहिते वधे । निरत्ययो निपातः स्याच्चिरतं निरये पुनः ॥३०९०॥  
 हतोस्मिन्बहुभृत्यस्य न च शक्तिस्यः प्रभोः । नैकपक्षक्षये तादृश्यैरेहः संहारमर्हति ॥३०९१॥  
 अपि वा वाच्यता राज्ञामेवं विस्मम्भाधनात् । तुल्यस्तुल्येन कर्तव्यं किमनुध्याय वध्यते ॥३०९२॥  
 यथायं वृत्तयेनन्यकर्मा भुपं निवेद्यते । तथा ममापि यजोर्थं तत्सेवासादने यतः ॥३०९३॥  
 युक्तमित्यादि तेनोक्ता अपि निश्चलनिश्चयाः । ते न्यविध्यन्त निर्वन्धात्पतिज्ञावात्मनो वधम् ॥३०९४॥  
 3095 रात्रौ तथैवादरिद्राभिष्ठं तद्रक्षितुं ततः । कारिताः कोशपानं ते तमर्थं सोपि कोपितः ॥३०९५॥  
 तेनावेदितनिर्ग्याजतया धीरो महीपतिः । अनुध्यायाय संदिग्धं संधिसिद्धिममुग्धधीः ॥३०९६॥  
 अज्ञातनिश्चयः सिद्धेर्विनान्तःकरणं परैः । अथ प्रास्थापयद्देवीं सामास्यां तारमूलकम् ॥३०९७॥  
 राजधर्मविधेयत्वाद्वार्थकुरशङ्किनी । प्रस्थानप्रार्थनां भर्तुः सा स्वीकृत्य ततोन्नयन् ॥३०९८॥  
 असामान्येष्वमात्येषु कुसृत्यालोकनात्सकृत् । आर्यपुत्रं विचार्योस्तिं विस्मम्भः किं विरोधिनाम् ॥३०९९॥  
 3100 यद्वा निर्मानुषोन्मेषं शोमुषीत्वं विगाहितम् । प्रपते नु कथंकारं मूर्तेत्वं मर्त्यधर्मिणाम् ॥३१००॥  
 देशोपकरणत्वं ते प्राणैर्मम विचिन्त्यते । सतीधर्मस्तु सहने राजधर्मस्य नोचितम् ॥३१०१॥  
 व्यञ्जितास्यसदाचारं कलिकृत्यं हिषि त्वयि । प्रारब्धो देव भोजेन हिमाद्रौ हिमविक्रयः ॥३१०२॥  
 न गृह्णाति शर्मं वेति स्वस्यान्यस्य न चान्तरम् । निर्व्यूढमददोषोद्य प्रायेण प्राकृतो जनः ॥३१०३॥  
 पुत्रमन्त्यविरोधादिमुद्यभुञ्जा प्रभावति । साध्वारोपि भूपालः कुप्यन्विस्मम्भाधने ॥३१०४॥  
 3105 समयालङ्कणमोषगिरा देवेन पीयते । लोकत्रयैकपात्रेस्मिन्वशो नूनं मया सह ॥३१०५॥  
 ज्ञातव्यसंक्षयोपेक्ष्यप्राणायास्त्वन्यदाशयः । ममैवास्वादयन्त्यादादात्मभरिपुरास्थितिः ॥३१०६॥  
 इत्युक्त्वा विरतां सत्यसंधः सार्धं धरापतिः । शान्तशङ्कामकृत्वा तां समामन्त्र्य न्ययोजयत् ॥३१०७॥  
 भङ्गं सर्वानयं ज्ञातुं प्रयोक्तुं वेतनं नृपः । संरम्भे किमयं ध्यायत्यन्तः सर्वोप्यचिन्तयत् ॥३१०८॥

३०८३. <sup>१)</sup> Emended; A °विस्तां. ३०८४. <sup>१)</sup> Emended; A भैषीदेष सन्धिस्त्व. ३०८५. <sup>१)</sup> Emended with C; A °तोपमतां. ३०८६. <sup>१)</sup> Emended; A वशं.—<sup>२)</sup> Emended; A पतिते.—<sup>३)</sup> Emended; A °विस्तवत्. ३०८७. <sup>१)</sup> Emended; A °तत्तत्तत्तत्. ३०८८. <sup>१)</sup> Emended; A विवेर. ३०८९. <sup>१)</sup> Emended; A °कोधनात्. ३०९०. <sup>१)</sup> Emended; A कथं. ३०९१. <sup>१)</sup> The akshara रत्वं could also be read न्यां; thus C. ३०९२. <sup>१)</sup> Doubtful emendation; A विचार्योस्ति. ३०९३. <sup>१)</sup> Conjectural reading; A °न्मायां. ३०९४. <sup>१)</sup> Emended with C; A कुप्यन्वि. ३०९५. <sup>१)</sup> Thus A; the text of this verse requires emendation. ३१००. <sup>१)</sup> Conjectural reading; A has written originally ---- न्वयो° and subsequently filled up the lacuna with माता मन्त्र्या; G (ser. manu) सौनामन्त्र्य.

उपयेषु प्रयुक्तेषु देवीसंभवावधि । नान्यदस्य प्रयोक्तव्यं यदवाशिष्यत क्वचित् ॥३१०९॥  
 स्वपक्षमेवाभूत्तुः सबलत्वाबलत्वयोः । परीक्षकत्वाद्ये केचिन्माध्यस्थेनावसन्कचित् ॥३११०॥ 3110  
 तेप्यल्पे वा महान्नो वा क्षीणशक्तिष्वभूदुताः । भोजगृहैः सहाबभन्कन्यां सर्वेपि डामराः ॥३१११॥  
 ते ह्यधिकतदस्यस्वाहैराज्येस्माभिरीदृशः । भोजः संजात इत्याभु माध्यस्थं परिजहिरे ॥३११२॥  
 त्रिल्लको भोजसविधं तनूजं प्राहिणोदुतम् । प्रावेशयच्छमालां च चतुष्कं पुष्कलैर्बलैः ॥३११३॥  
 ये भिक्षुविग्रहेष्यासन्नाजशक्तिपरक्षिणः । विरोधिसविधं प्रापुस्तेपि नीलाश्वडामराः ॥३११४॥  
 लहराह्वसरसाहोलडातथ डामराः । ययो नीलाश्वतथैका डामरी पर्यशिष्यत ॥३११५॥ 3115  
 न व्यरंसीद्विमं तत्तल्लवन्ये साल्लहणेर्बले । पतत्यावृट्प्रमत्तौघोपोम्भोभाविबोहतः ॥३११६॥  
 भोजस्तु देवीमायान्तीं भुत्वा बलहरं ततः । धुवं संधित्तया बद्ध इति सुव्यक्तमभ्यधात् ॥३११७॥  
 पतावन्ति दिनान्यासीत्पुंसो भ्रमयिता पुमान् । संबन्धिनीनां माध्यस्थे स्वकुल्यात्कोन्यथा भवेत् ॥३११८॥  
 कुलबुडामणिः प्रेम्णा स यत्रैव प्रवर्तते । किं स्यादगण्यमायाणां कार्कश्यं तत्र मादृशम् ॥३११९॥  
 यच्च मायामिमां ब्रूय तत्तथास्त्वस्मि वञ्चितः । विश्वास्यैव भविष्यामि नाकीर्तिनां निकेतनम् ॥३१२०॥ 3120  
 मा च भूहिजवाशा वः समेता निखिला इति । अत्राश्म वेदशान्त्युद्धानवारक्षाम' वोजतेः ॥३१२१॥  
 युक्तियुक्तमिदं चान्यथोक्तवान्बहु निधयात् । नाशक्यतामन्यथा कर्तुं भोजो बलहरादिभिः ॥३१२२॥  
 द्विहाहान्तरितेभिप्रमायेपरया कथम् । कलकालेसि संवृत्तमिति तं चावद्वृषाः ॥३१२३॥  
 तारमूलस्थितौ राक्ष्यां ससैन्यौ धन्यैरिल्हणौ । राजपुत्रैः सह ततः पाञ्चिग्राममवापतुः ॥३१२४॥  
 प्राप्ताववेत्य तौ नशास्तीरेवात्र कृतस्थितौ । परस्मिन्कूलगहने भोजोप्येतावुपाविशत् ॥३१२५॥ 3125  
 अभ्रान्तं विशतो दिङ्मुखेभ्यस्मत्कटकं भटान् । पश्यन्तः केपि संधिं न अबधुर्नृपतेर्बले ॥३१२६॥  
 हठप्रविष्टाभिर्यातुमक्षमानल्पसैनिकान् । धन्यादीन्नाजवदनो हन्तुं शब्ददधितयत् ॥३१२७॥  
 छिन्वा सुप्यपुरान्तेतुं राक्षः सैन्यं जिघांसवः । महापद्मसरोनौषु निभृतं केचनावसन् ॥३१२८॥  
 अन्ये तत्साहसोदन्तान्वेषिणः पतनोन्मुखाः । स्वैः स्वैर्मर्गैस्तत्र तत्र तस्थुर्भृदसंमताः ॥३१२९॥  
 आस्कन्दं भाङ्गिलेयायाः पुरे शंकरवर्मणः । शमालांक्षिसिकावाणि डामराः समचिन्तयन् ॥३१३०॥ 3130  
 माप्यं महासरिङ्कूलं त्रिल्लकाद्यैरगण्यत । नीलाश्वडामरैर्वीशां कार्या च नगरान्तरे ॥३१३१॥  
 किमन्यद्राजगृहाणां समं सर्वे जिघांसवः । कारण्डवानां तोयान्तर्वेष्टितानामिवाभवन् ॥३१३२॥  
 संदिग्धशिक्षितं कार्यं सर्वतः समतां तदा । प्राप वृष्टेरवमाहमहयोगान्तरस्थितेः ॥३१३३॥  
 पदे पदे राजचमूपयायोत्थानमिच्छतः । छिन्दन्बलहरस्येच्छां भोजो व्ययत्वमपहीत् ॥३१३४॥  
 क्षणे क्षणे विसंधानध्यायिना तेन कथन । बध्यमानास्वन्तरावः संविधाद्य व्यधीयत ॥३१३५॥ 3135  
 घटनामुच्यते यो यो विरोधः कटकहयात् । सत्यैकामः स्वयं भोजस्वं तं स्वरितमच्छिनत् ॥३१३६॥

३११५. <sup>१</sup>) A °डोलकातथ. ३११६. <sup>१</sup>) Emended; A साहस्ये बले. —<sup>२</sup>) Emended with C; A °पद्मसरो. ३११७. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A दीर्घमायान्ती. —<sup>२</sup>) Emended A° हरस्ततः. ३१२१. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A वेदशां व्युद्धान-  
 वारक्षाम; C वेदशां व्युद्धानवरोक्षानि. ३१२४. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A °स्थिते राक्ष्यां; C °स्थिते राक्षि. —<sup>२</sup>) Emended  
 with C; A °प्रेम्णा. ३१३०. <sup>१</sup>) A, gloss आह. ३१३१. <sup>१</sup>) Thus A; C °देरीर्वा. ३१३२. <sup>१</sup>) Emended with C; A °भवत्.  
 ३१३५. <sup>१</sup>) Emended; A बध्यमानस्वान्तः.



- दूत्ये च कल्यकल्ये वा येहवज्जागरज्ञकाः । भयेन प्रययुस्ते यद्वैकल्यं कार्यसंकटे ॥३१३७॥  
 'कर्णे तत्कथयन्ति दुन्दुभिरिवै राष्ट्रे यदुद्वेपितं तत्सञ्ज्ञाज्ञतया' वदन्ति करुणं यस्माज्जपावान्भवेत् ।  
 श्लाघन्ते तदुदीर्यते यदरिणाप्युषं न' मर्मान्तकुरो केचिन्ननु' शाश्वतौग्यनिधयस्ते भूभुजो रक्षकाः ॥३१३८॥  
 भण्डस्ताण्डवमण्डपे कटुकघावीपीषु कन्धाकविर्गोष्ठश्चा स्वगृहाङ्गने शिखरिभूगते' खटाकुः स्फुटम् ।  
 पिण्डीभूरतया विटथ पटुतां भूभृद्वे गहते गच्छन्ति ह्रदकृष्टकच्छपतुलां चित्रं ततोऽन्यत्र ते ॥३१३९॥  
 3140 भूरोद्रेकविपर्यासाच्छान्तोष्मक्षमाभृतस्ततः । वासरः शरणीचक्रे तुङ्गस्योत्तुङ्गमस्त्रसा ॥३१४०॥  
 भानुर्वत्तपदंभानुरोर्भातुर्गोवलयान्तरे । क्षमाभृच्छिरोर्यितकरो रक्तमण्डलतां दधे ॥३१४१॥  
 अहस्त्रियामामुखयो - - 'मध्यस्थया दधे । संध्यया बन्धनीयत्वं जनस्य' व्यञ्जिताञ्जलेः ॥३१४२॥  
 कवाटिदन्तैर्विस्फोटाधन्वक्रान्तैः सिरोऽग्रमः । श्वयधुः पयसां पत्या दधे राह्युदयोन्मुखे ॥३१४३॥  
 सदैव्येष्वरविन्देषु हीनहन्वोपजीवनैः । कवाटिनां धटेष्वेव वट्पदैर्घटितं पदम् ॥३१४४॥  
 3145 अदृष्टकार्यपर्यन्तास्ततस्ते विषमस्थिताः । सरित्पटे सकटकाः पर्यतप्यन्त मन्त्रिणः ॥३१४५॥  
 न किञ्चित्प्रत्यभास्सर्वं लघु भ्रान्तं च जानताम् । ओघेन ह्रियमाणानामिषैषामवतम्बनम् ॥३१४६॥  
 तीरे परस्मिन्सरितो वसन्बलहरः पुनः । रुद्रः कन्दलितास्कन्धबुद्धिः सान्द्रहणिनांसकृत् ॥३१४७॥  
 कार्यातिपातादायानं मन्त्रिणां तन्मित्रं बलम् । तस्य प्रवर्धमानस्य ह्यखोच्छेदं बभूव यत् ॥३१४८॥  
 वितस्तासिन्धुसंभेदयात्रायां नगरे यथा । तथा तथापतजांश्च लोकोभ्रान्तो व्यवर्तत ॥३१४९॥  
 3150 मेखिर्द्धामरसंहारखण्डनाय विसर्जितैः । सान्तरैर्मथिता बाह्यैर्नानाभै राजकीजिनः ॥३१५०॥  
 शाद्यान्वितैरनुसरैस्तुमुलोत्पादनैरपि । धीरो धैर्यान्विधयाहा स्वैः स कष्टं न पारितः ॥३१५१॥  
 सामन्तानामागतानामविक्रम्मादसंभ्रमम् । न्यङ्कतोयं निपत्याभु कुर्यादस्याहितं रुषा ॥३१५२॥  
 कृते च कदर्शोकारेण - - 'समुन्मिषेत् । हिजानामिव दस्थूनां समूहस्तेन सर्वतः ॥३१५३॥  
 इति निध्याय दुधुक्षुरिव भोजः क्षपात्यये । कुर्मः साहसमित्युक्ता निन्ये बलहरं समम् ॥३१५४॥निलकम्॥  
 3155 एषां महर्ष्यातातानां सामन्तानां सभोजनः' । दाक्षिण्यादिति नाभोजि तेनाप्यभिजनस्पृशा ॥३१५५॥  
 तथा स्वमत्यावैमत्यं तमहात्वा तु मन्त्रिणः । निपत्ययास्तेन जातममन्यन्त नवात्ययम् ॥३१५६॥  
 पक्षिपक्षकुटास्फालशफरस्फुरितेप्यधात् । तेषामासविधास्कन्धः प्रभाववहितभ्रमम् ॥३१५७॥  
 कुले परस्मिन्कूलिन्याः स्वाभिसंधाननिवृत्तैः । समभाष्यत तैर्नान्यो रथाङ्गेभ्योभियङ्गभाक् ॥३१५८॥  
 महत्काकुत्स्थदूतस्य कपेस्तीर्णाम्बुधेः पिता । तन्नाम तेषां दूतानां सरित्पारगती - - ॥३१५९॥

३१३८. <sup>१</sup>) This verse and the following are found in *Faillabhadra's Subhāshitāvalī*, 462-463 (ed. Peterson and Durgaprasāda).—<sup>२</sup>) अज्ञाज्ञतया supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>.—<sup>३</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from करुणं.—<sup>४</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> जपावान्.—<sup>५</sup>) Thus in *Subhāshitāvalī*, A °पुयेण.—<sup>६</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from A<sub>1</sub> कर्णं.—<sup>७</sup>) अनु supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३१३९. <sup>१</sup>) Emended; A कटुकघावीपीषु, *Subhāsh.* कटुकघावीपीषु.—<sup>२</sup>) Thus A<sub>1</sub> in margin and *Subhāsh.*; A<sub>1</sub> in text भूगते. ३१४०. <sup>१</sup>) तुङ्गः supplied by A<sub>1</sub> in space left by A<sub>1</sub>. ३१४१. <sup>१</sup>) Thus A<sub>1</sub>; C supplements 'मोरवि'.—<sup>२</sup>) Emended with C; A जनवन्धस्त्रि. ३१४२. <sup>१</sup>) Emended; A °भास्व. ३१४३. <sup>१</sup>) Emended with C; A °स्कन्धोद्धि. ३१४४. <sup>१</sup>) Emended with C; A सान्द्रहणिनां. ३१४५. <sup>१</sup>) Emended A °पतजांश्च. ३१५१. <sup>१</sup>) नैव supplied by A<sub>1</sub>; A<sub>1</sub> indicated originally a lacuna of four aksharas; C supplements सर्व. ३१५४. <sup>१</sup>) A दुहु. ३१५५. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A एषां महर्ष्या. ३१५६. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A सभोजनि; C सामन्तानामभोजने. ३१५९. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A समवाये. ३१५९. <sup>१</sup>) Emended, A °स्कन्धम्. ३१५९. <sup>१</sup>) Emended with C, A °काकुस्थ. ३१५९. <sup>१</sup>) Thus A; C fills up the lacuna with बलम्.

कीर्णकर्णज्वराधारीन्पीत्कृतैस्तीरभूरुहाम् । आभ्रित्योन्निद्रकेनेत्यं निम्नयुस्ते तां निशीथिनीम् ॥३१६०॥ 3160  
 क्षपान्ते रुमाधरोत्तसहेमतामरसभ्रमम् । उद्वृण्वतो रवेर्यावच्छिद्युर्न करच्छटाः ॥३१६१॥  
 अकाङ्क्षविरहालोकसशोकानामिवागतम् । कुटमलाक्षिपुटाद्यावज्ज्ञेयं नाम्भक्ष बीरुधाम् ॥३१६२॥  
 मितपत्तिद्युतस्तावत्तदकच्छादितनिर्गतः । - - - स्वरयन्मुहंवाहान्मूर्ध्वकिङ्किणा स्मृशान् ॥३१६३॥  
 रोदुकामाण्डामरीयान्बीरान्दृष्टिलोकितैः । सर्वतो धावतः कुर्वन्धोधान्पतिहतौजसः ॥३१६४॥  
 पारश्वधी चारुवेधो युवा संमुखमापतन् । युग्याधिकृष्टतैः प्रैक्षि संप्राप्तः सरितस्तटम् ॥३१६५॥ कुलकम् ॥ 3165  
 अवृष्टपुत्रं तं दृष्ट्वा भीषण्डोल्लिखितालकम् । कुकुमालेपिनं चैते भोजोयमिति मेनिरे ॥३१६६॥  
 अतिवाण निशां राजवदनं तं विमोहयन् । प्रातश्च तरतामन्वय स तथा संमुखोद्यमूत् ॥३१६७॥  
 प्रविष्टयुग्यं तोयान्तः पाराज्जावितवाजिनः । धन्यादयस्तमभ्येष्ट्य मुहिताः पर्ववारयन् ॥३१६८॥  
 उदभूस्तुमुलः शब्दस्ततः कटकयोर्द्वयोः । एकत्राकन्दमुखरः परशमन्दनिर्भरः ॥३१६९॥  
 भाद्रमाकर्ण्य संपामबुद्ध्या दिग्भ्यः प्रधावितैः । तं परैर्मिलितं वीक्ष्य मूर्धन्यताद्यत डामरैः ॥३१७०॥ 3170  
 तस्याभिनन्दनालापप्रमुखा प्रक्रियाभवत् । अदैन्यभुङ्क्षन्धन्यादिष्वनुज्झितनिजक्रमा ॥३१७१॥  
 प्रवमानं मनोहर्षं त्रेगास्तंस्तभ्यं सर्वतः । अथेत्यं स्तुवता तत्तत्स धन्येनाभ्यधीयत ॥३१७२॥  
 राजपुत्र पावित्र्येयं पृथिवी स्थैर्यशालिना । त्वया धात्वा ह्रमनसां मेरुणा वा महीभृता ॥३१७३॥  
 गवां जयति सर्वासां निर्धिकारतया घसन् । विक्रियोपहतं गीस्ते क्षीरं - क्षीरवारिधेः ॥३१७४॥  
 कस्य पुंसकोकिलस्यैव त्वां विनाधममध्यतः । निर्गत्य निजकुल्यानां सिद्धं मध्यावगाहनम् ॥३१७५॥ 3175  
 सदाचारस्य भवता प्रथमं प्रहते पथि । न तच्छिबं संचरामधरमं वेत्ततोधिकम् ॥३१७६॥  
 इत्यादिप्रसूनालापदत्तोद्गापोधिरोहं सः । जयोत्तरङ्गं तुरगं स्तुवद्भिस्तैरनीयत ॥३१७७॥  
 लव्नन्याः कतिचित्कोशाविक्रोशन्तस्तदा ययुः । स्वकुल्यैर्नीयमानं तं काका इव पिकान्तिकम् ॥३१७८॥  
 स एवमेकविंशेन्द्रे ज्येष्ठस्यं दशमेहनि । त्रयस्त्रिंशद्वर्षदेह्यः समगृह्यत भूभुजा ॥३१७९॥  
 राज्ञी कृतप्रणामं तं पितृ पुत्रमिवागतम् । अभ्यनन्दच्छान्तभुत्समस्याहारमकल्पयत् ॥३१८०॥ 3180  
 हन्दुवृक्षाविसंवादिगुणग्राममवेक्ष्य तम् । प्रागदृष्टवती मेने वञ्चिते सा विलोचने ॥३१८१॥  
 गुणैरशाद्यदाक्षिण्यमाधुर्याद्यैरकृत्रिमैः । तस्या विशदशीलं स क्षमापतिममन्यत ॥३१८२॥  
 मुखरागो मनोवृत्तेर्हारीज्ज्वल्यं गृहभियः । भर्तृस्वभावस्वाचारो योषितामनुमापकः ॥३१८३॥  
 दिनक्षयव्यञ्जिताभ्रकर्मं प्रस्थानुमुत्सुकम् । राज्ञोभ्यर्णं विशोत्वेवं दाक्षिण्यात्कोपि नाश्रयीत् ॥३१८४॥  
 कथंचिदुदमाभ्यस्थैश्चैमत्यैः सविचैरथ । स त्वादिक्षरपतिराशान्तेष्व्योभ्यधीयत ॥३१८५॥ 3185  
 राज्ञोभ्यर्णं विशोत्सुक्तेरुपोद्गातोपमं वचः । तत्तस्य ओजशष्कुल्यां - शकुक्तियां व्यधात् ॥३१८६॥

३१६३. <sup>१</sup>) Thus A; C सारस्वर. — <sup>२</sup>) Emended with C; A °मुहयवा°. — <sup>३</sup>) The letter न् cannot be read with certainty: C °स्मृशान्. ३१६९. <sup>१</sup>) Emended; A °काक्षि°. ३१७०. <sup>१</sup>) Thus corr. by A, from डामरैर्भि°. ३१७१. <sup>१</sup>) Emended with G (see. manu); A °मुखापकि°. ३१७२. <sup>१</sup>) Emended with C; A °स्तम्भ. ३१७४. <sup>१</sup>) Thus A; C supplements तं. ३१७५. <sup>१</sup>) Emended; A °दन्तोद्गापोधिरोह. ३१७६. <sup>१</sup>) Emended; A °स्कोशादि°. ३१७९. <sup>१</sup>) Emended with C; A °ज्येष्ठस्य. ३१८१. <sup>१</sup>) Emended; A °हन्दुवृक्षा°. ३१८३. <sup>१</sup>) Emended; A °मुखरागनवो°. ३१८४. <sup>१</sup>) Emended with C; A °क्षया. — <sup>२</sup>) Emended; A °विशोत्वेव. ३१८५. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A स त्वादिक्षरपतिराशान्तेष्व्योभ्यधीयत. ३१८६. <sup>१</sup>) Emended; A °शकुक्तियां. — <sup>२</sup>) Thus A; C supplements सदा.

- चिरान्तादितममेव समाश्वास्यैकताय सः । मध्यस्थानां स्थितं स्थैर्यं दाक्षिण्यादोष्ठयोः परम् ॥३१८७॥  
 प्राणान्मुमुक्षोस्ते कृष्णभविणस्तस्य सान्त्वनैः । मन्दत्वं विक्रियां निन्युर्धिनयानतमौलयः ॥३१८८॥  
 आचारं चैनमकिण्ठमपि न्याय्यं वचस्विनम् । न कोपि प्रतिवाक्येन शक्यं जेतुममन्वत ॥३१८९॥  
 3190 अथ स्वान्तस्थितस्वामिभैवदयं दर्शयन्निव । दशनांभुवनैर्धन्यो वीरः स्निग्धमभाषत ॥३१९०॥  
 पद्धतिं राजधर्माणां सदाचारे स्थितां य ते । जानतोपि कथं मोहः क्रमायातेषु वस्तुषु ॥३१९१॥  
 किं संधिः सोमिभीषेत वचः संधेयदर्शनम् । अकृत्वा मन्वत इति पादो कथमजीगणः ॥३१९२॥  
 अनद्यतनभूभर्तृलभं भूभुजं तव । ज्ञात्वा सख्योज्ज्वलं ज्ञातिधर्मजातपवर्तनम् ॥३१९३॥  
 नास्य दम्भस्मयस्तम्भाप्रीतिस्थैर्यखलोक्तयः । आदरादर्शवैशद्ये निःश्वासस्यापि काः भियः ॥३१९४॥  
 3195 अस्योपजीवनाद्या भीः साज्जान्यासादनाय सा । प्रकाशो बिम्बितो योर्काशीपात्स्याज्ज्वलतः स किम् ॥३१९५॥  
 विर्माणगोष्ठीनिष्ठत्वं शमिनामाभयेषु यत् । तत्पर्ययस्य राजर्षेः -- न्वृन्दानुबन्धिनः ॥३१९६॥  
 एवं न्वगृहसंपाद्यप्रायोनिःश्रेयसस्य ते । स्थानैः भियः समाप्याय किं स्यादन्यैर्महीधरैः ॥३१९७॥  
 मुग्धा न केचन परे गणिताः फणिभ्यः कालानुकूलनिजकुण्डजलत्यजो ये ।  
 श्लिष्यन्ति घनहनतकडिशिशिराक्षिदाद्ये माषेप्यशीतमनसं विवरं विशन्ति ॥३१९८॥  
 प्राणोपकरणं राशो राक्षी राजात्मजाय ये । तद्धिते यदनौचित्यं तेषामौचित्यमेव तत् ॥३१९९॥  
 3200 स्वक्तोऽप्यवैकृतं पाथ इव कथितशीतलम् । अनुतापेन ते कृत्यं भूयो वैरस्यमेव्यति ॥३२००॥  
 तथा समर्था सामर्थ्यादप्रत्याख्याय भारतीम् । कुण्डशाद्यलवस्तस्थौ प्रस्थानार्थं स मन्धरः ॥३२०१॥  
 पथि संपथितस्तोत्रान्वास्तव्यान्कीक्ष्य सर्वतः । अजायताथ संकटकृत्यसाधुत्वदार्ढ्यधीः ॥३२०२॥  
 पद्मतिचरणक्षुण्णरेणुव्याजादहृदयत । वल्लभरातलं बद्धसंधीव नभसा समम् ॥३२०३॥  
 दध्यौ --- भोजः कश्चित्संप्रामुयां नृपम् । कश्चिदमुष्य विद्येत दर्शनं विपलम्बकैः ॥३२०४॥  
 3205 आराधनं --- धासि नान्तरान्तरितो विटैः । स्वामिनां क इवाप्नोति गुणाविष्करणक्षणम् ॥३२०५॥  
 शीतोपचारकरणादयितौ भवेयमौर्ध्वार्दितस्य जलधेः प्रसृतं धियेति ।  
 कोतो हिमाद्रिपयसो विनिपात एव प्रासीकृतं तिमिभिराहत --- स्यात् ॥३२०६॥  
 इत्यादिचिन्तास्तैमित्यात्पुस्तोभाद्यलक्षयम् । सैन्यस्य रुद्धाश्चतयाबुद्धासर्जं नृपास्पदम् ॥३२०७॥  
 नातिप्रांभुं नातिकृशं सूर्याभुदयामलाननम् । सरोजकर्णिकागौरं शिथिलस्रग्धविमहम् ॥३२०८॥  
 ककुधत्ककुदोत्सेधिसकम्भमायतवक्षसम् । इमभुगानतिदीर्घेण व्यक्तगण्डगलोल्लसतिम् ॥३२०९॥  
 3210 उन्नसं पक्वबिम्बोष्ठं बिस्तीर्णानुत्पणालिकम् । तिर्यग्विप्रेक्ष्य --- धीरमन्यरगामिनम् ॥३२१०॥  
 समाहितांभुकोष्णीव --- श्रीखण्डव --- सीमन्त --- नुम्बिण्या रेखया चन्द्रगौरया ॥३२११॥

३१८७. <sup>१</sup>) Emended with C; A स्थैर्य. ३१९३. <sup>१</sup>) Emended; A सुलभे. --- <sup>२</sup>) Emended; A भुभुजां. ३१९४. <sup>१</sup>) Emended with G (sec. manu); A 'स्तम्भप्री'. ३१९५. <sup>१</sup>) Emended with C; A सः. --- <sup>२</sup>) Emended with C; A बिम्बितो. ३१९६. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps read राजर्षेर्विहङ्गना; C 'वैजयन्तान् हन्ता'. ३१९८. <sup>१</sup>) Emended with C; A 'जल-को. ---' Emended with C; A 'शीतम-सं'. ३२०१. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A समर्थासामर्थ्या-प्रस्था; C 'सामध्याय प्रस्था'. ३२०४. <sup>१</sup>) Thus A; C supplements विपलतरो. ३२०५. <sup>१</sup>) Thus A; C आराधनं प्रसृतं धासि. ३२०६. <sup>१</sup>) Thus A; C 'हस्तमेव सत् स्वार'. ३२०७. <sup>१</sup>) Emended; A 'सकम्भमायतवक्षसम्'. ३२१०. <sup>१</sup>) Thus A; C 'प्रेक्षमाणार्थ'. ३२११. <sup>१</sup>) Thus A; C 'कोष्णीवमौष्ठ'. --- <sup>२</sup>) Thus A; C श्रीखण्डव-वृद्ध. --- <sup>३</sup>) Thus A; C सीमन्तस्थानभु.

मन्त्रावकं हर्म्यस्यसर्विः परिवारितः । ---- मावान् तमवैशत पार्थिवः ॥३२१२॥ कुलकम् ॥  
 श्रीविष्णुस्मरितपुष्पा राक्षा वृद्धस्ततः सभाम् । सोभ्यादरोह संवाधां कौतुकोत्कम्परैर्जनिः ॥३२१३॥  
 स्वह्वा पादौ विष्णोर्मे नृपस्यानीय पाणिना । खत्रवेन पाणिबन्धमासनामे समार्षयत् ॥३२१४॥  
 पाणि सफणिबलीकं विवृतामाकुलिहयम् । ततोस्य विवृकोपान्ते विन्यस्यन्पाणिबोधनीत् ॥३२१५॥ 3215  
 न विवृण पृथीतोसि नाधुनापि विबन्धये । तदङ्ग कस्मादृकीमः शस्त्रमेतत्स्ववार्पितम् ॥३२१६॥  
 व्यजिज्ञपत्त भूपालं देव शस्त्रस्य धारणम् । स्वामिसंरक्षणं स्वस्य परित्राणस्य कारणम् ॥३२१७॥  
 देवे निजप्रतापमिगुप्तसप्तसरिस्पतौ । सेवावकाशो विरलः स्वशस्त्रस्यापि दृश्यते ॥३२१८॥  
 लोकान्तरेपि शरयं वरणाभरणं प्रभोः । तत्रात्र लोके किं कार्यं त्राणोपकरणैः परैः ॥३२१९॥  
 राजा जगद् तं सत्स्वस्यार्थबन्धेधुना भवान् । निर्व्यूढकृत्वो वादीन कृत्वं नो वर्तते परम् ॥३२२०॥ 3220  
 भोजो बन्धये शास्त्रियजननायाधुना प्रभोः । दृष्टारहे मया किंचिद्योपचारार्थमुच्यते ॥३२२१॥  
 किं ते न चिन्तितं दुष्टं किं किं न कृतमप्रियम् । वदसिद्धं न तद्व्यक्तिमगादित्ववधार्यताम् ॥३२२२॥  
 किं न मल्लान्वये कथित्कारणेवृद्धितो भवान् । विद्याः स्नानन्यकुल्यं प्राग्यं वयं चर्मचक्षुषः ॥३२२३॥  
 यदा यदा देव पाञ्चामकार्म भवदप्रिये । भूमिस्तदा तदा भूमा भूत ---- भूयसः ॥३२२४॥  
 यावत्कवीनां निर्भति प्रतिमानेन भास्वरः । देवाभवत्तः परवत्तः प्रतापस्तदृष्टस्तव ॥३२२५॥ 3225  
 न शोखरे न प्रदरे न हरेष्युज्जितौ मया । प्रालेये भूमाः कुक्षे संज्वरस्त्वत्प्रतापजः ॥३२२६॥  
 ततः प्रमृत्त्यवनतिप्रणयः क्षातैषिणः । सिद्धः संध्याविबन्धस्वादेव दूरस्थितेर्न मे ॥३२२७॥  
 अधाभेदाभिलाषेण पापाद्यत्किल वेष्टितम् । स्फुरतामात्रकव्यकथे न तु तद्विषयापहान् ॥३२२८॥  
 स्वत्संबन्धादिमे दिक्षु प्रतीक्ष्याः श्माभुजा वयम् । सङ्गाङ्गाङ्गाङ्गाः काचकुम्भसंभावना भुवि ॥३२२९॥  
 अद्यापि शोतते शाङ्गेराङ्ग्रेन दिगन्तरे । तत्संतानभवोनन्तः समूहः क्षत्रजन्मनाम् ॥३२३०॥ 3230  
 स्वय्यर्पिते पार्वतीयभूभृत्सङ्केतवदादि नः । कवचाशनदु - मुक्षैः शिरोन्मुखैर्भूत ॥३२३१॥  
 इतीदृशीभिः ---- प्रमाणमथ वा प्रभुः । इत्युक्त्वा मूपतेर्भूषां सोमृक्षावरणौ पुनः ॥३२३२॥  
 प्रणामसंभ्रमस्तोष्णीपशीर्षं ततो नृपः । तस्योत्थितस्य स्वशिरोवाससा समवस्त्रयत् ॥३२३३॥  
 स्वां तां च क्षात्रीं तद्व्यस्तामुत्सङ्गे सान्त्वयन्वधात् । तस्यासंज्ञोभगाम्भीर्यस्तमूचे च निषेधिनम् ॥३२३४॥  
 वने मया विमृष्टि वा त्वमेते पूजयाथ वा । न शस्त्रमहवैमुक्त्यं कार्यं मण्डासनं त्वया ॥३२३५॥ 3235  
 अवन्ध्यासने ---- त्वनुवप्रति ते व्यधात् । शक्यै राजानुगत्वैव वन्धित्वाङ्गे स कालवित् ॥३२३६॥  
 ततो निर्यन्त्रणस्वस्य नर्मणः सान्त्वनस्य च । विरसेवीच तत्कालं राजोजावत भाजनम् ॥३२३७॥

३२१२. <sup>1</sup>) Emended; A 'रितम्.—' Thus A; C अवज्जुगन्धमावन्त.—<sup>2</sup>) Emended with C; A पाणिबन्ध.  
 ३२१४. <sup>1</sup>) Emended with C; A समर्षयत्. ३२१६. <sup>1</sup>) Emended; A न बन्धये. ३२२३. <sup>1</sup>) Emended with C; A विष्णु स्मरित.  
 ३२२४. <sup>1</sup>) Thus A; C तत्राभूता कार्यं कव्यस्य भूयसः; perhaps read भूमा नृः प्रकल्पस्य भूयसः. ३२२६. <sup>1</sup>) Emended; A 'विश्रुते. ३२२९. <sup>1</sup>) Emended; A संध्याविष.—<sup>2</sup>) Emended; A दूरस्थिते न. ३२३८. <sup>1</sup>) Emended with C; A पाञ्चामकार्म.  
 ३२३९. <sup>1</sup>) Emended; A श्माभुजा. ३२४०. <sup>1</sup>) Emended; A साङ्गेराङ्ग. ३२४१. <sup>1</sup>) Thus A; doubtful.—<sup>2</sup>) Thus A; C कवचाशनदुर्गोपास्यैः के. ३२४२. <sup>1</sup>) Emended with C; A इतीदृ.—<sup>2</sup>) Thus A; C supplements स्तुतिभिः.  
 ३२४५. <sup>1</sup>) Emended; A इत्त. ३२४६. <sup>1</sup>) Emended; A 'वासनी'; perhaps read अवन्ध्यासने राजीत्यनु; C 'वासनीनामी-  
 त्व.—<sup>2</sup>) Emended; A 'तनुवप्रति ते'; the lacuna not indicated.—<sup>3</sup>) Emended; क्षात्री.

- अन्वत्प्रविष्टो धन्योऽयं स्वार्चाम - - - वन्द्युती । कृतमणामो भूपाल स्वहृणाकर्णनं विना ॥३२३८॥  
 न मणा द्रविणं नाद्य गणं निर्धिक्षिवा पुनः । सत्क्रिया स्वामिनोऽप्यर्थे तस्मात्पार्थिव चिन्तयताम् ॥३२३९॥  
 3240 तथापि कथमानं तन्न स्वात्संभावनाभुवि । यदस्मिन्निष्ठस्वतेस्माभिरिति भूयो व्यभाषत ॥३२४०॥  
 क्षणमुष्मावचां खर्चो विरचय्य विद्यां पतिः । भोजेन सार्धं मुद्रान्तं रक्षादेव्यास्ततो बधौ ॥३२४१॥  
 कृतपणीमस्तां वीक्ष्य सौजन्यादिगुणोऽञ्ज्वलात् । स राजपारिजातं तं मेने कल्पलतावृत्तम् ॥३२४२॥  
 मान्योऽयं देवि सौजन्यज्ञानेयाभ्यामिहागतः । विशिष्यतेसौ पुत्रेषु क्षमाभूयोपेत्यभाषत ॥३२४३॥  
 सभाजनाय सौजन्यनिधिर्भोज्यान्वितस्ततः । उद्वहकार्यभाराणां दाराणामप्यगावृष्टाम् ॥३२४४॥  
 3245 अभाणीक्षिपुणा राज्ञी भोजं राज्ञा सहागतम् । अपुनैव नृपस्यागः संवृत्तोऽसीनि सस्मितम् ॥३२४५॥  
 लज्जास्मितमुखी पत्युः प्रणत्या स्वागतोक्तिषु । ददत्येवोत्तरं भोजं निर्दिष्टान्वयभाषत ॥३२४६॥  
 आर्यपुत्र न विस्मर्य प्रत्याख्याताप्रमन्त्रितम् । मानैकशरणस्यास्य ज्ञातिपीतिप्रवर्तनम् ॥३२४७॥  
 पूर्वोपकर्तुं सलिलं वृद्धावस्पृशतोऽम्बहम् । पद्मान्स्वकुलपद्मानां युक्तं जेतुं भवावृष्टाम् ॥३२४८॥  
 कार्यकृच्छ्रेवसन्नानाममुष्यागमनं विना । सिध्येदौलस्यसंरक्षा नेह प्रत्यागमनं नः ॥३२४९॥  
 3250 उदीये रक्षतस्तीरं शरीराभयिणी भवेत् । ध्रुवं वनस्पतेर्भीतस्तं विपातानुपातिनी ॥३२५०॥  
 पतिगत्यनुगामिस्त्वं प्राणानां परिचिन्तितम् । तथा कार्यं यथा न स्वात्मातव्यस्यान्यथात्मनः ॥३२५१॥  
 राजा जगाद तां देवि सर्वकर्तव्यसाक्षिणी । अन्यथाप्रतिपक्षं मे स्वमप्यर्थं न मन्यसे ॥३२५२॥  
 निगृहीतवतो दुष्टौ सुज्जिमल्लार्जुनावपि । निस्तपं मम नाद्यापि प्राप्तानुशयमाशयम् ॥३२५३॥  
 अथ राजार्थिनः स्थातुं परार्थे धाम्नि सानुगः । भोजो नामन्यतान्यत्र राजधान्याः स्थिरां स्थितिम् ॥३२५४॥  
 3255 विदूराभवनिर्गोष्ठभावाप्रचुरदर्शिनः । आराधनं धराभर्तुरसाध्ये ध्यातवान्नि सः ॥३२५५॥  
 रक्षितृनमहीरुमापास्थिरं च समकल्पयत् । अनया - नृपं कार्या न क्षुराराधनागमे ॥३२५६॥  
 विज्ञाय भावं प्रीतेन राज्ञा दत्तं ततो गृहम् । सर्वोपकरणापूर्णं राजधान्यन्तरेभजत् ॥३२५७॥  
 राजापि ममतास्कीर्तपीतिभिः स्वैः परैस्तथा । उपासितस्तत्र रतिं विराभित इवाययौ ॥३२५८॥  
 भोगवेलोचिताधर्यदर्शनादौ नृपोपि तम् । प्रियं पुत्रमिवास्मार्वाहूतैः पार्थं मिनाय च ॥३२५९॥  
 3260 जमाह दक्षिणे पार्श्वे भुञ्जानं ज्ञातिगौरवान् । स्पर्शास्वादितभोज्यादिदाने नैव व्यवर्जयत् ॥३२६०॥  
 अकृत्रिमं तथा केहमुवाह - - - यथा । लङ्घितं ज्ञातिवत्तस्मिन्स्तद्धालापत्यकैः समम् ॥३२६१॥  
 तामेवालम्बत व्यक्तां सोपि वृत्तिं यथा यथा । राजा सपरिवर्तोपि विस्मयमविर्गर्हितम् ॥३२६२॥  
 आसन्नाभ्यन्तरा भिक्षा ये द्वेभे तानदर्शयत् । राज्ञां विरक्तिं स्वस्वार्तिबाहुल्यं च व्यसर्जयत् ॥३२६३॥

३२३८. <sup>१</sup>) Thus A; C स्वात्संभावनाभुवि. ३२३९. <sup>१</sup>) Emended with C; A स्वामिनो-र्थे. ३२४०. <sup>१</sup>) Emended; A यदस्मिन्. ३२४१. <sup>१</sup>) Emended with C; A क्षमाभूयोपेत्य. ३२४२. <sup>१</sup>) Emended; A संवृत्तोऽसीनि; C संवृत्तोऽसीति. ३२४३. <sup>१</sup>) A, gloss उदीयः अतिवृष्ट्या अत्युत्क्रिस्तजलागमः.—) Emended with C; A श्रीरुस्तभि. ३२४४. <sup>१</sup>) Emended; A प्रतिपक्षं.—) Emended with C; A स्वमप्यर्थं. ३२४५. <sup>१</sup>) Emended; A धाम्नि. ३२४६. <sup>१</sup>) Emended; A क्षमापास्थिरं.—) Thus A; the text is here evidently corrupt; C अनया नृपं कार्या न क्षुराराधनागमे. ३२४७. <sup>१</sup>) Emended with C; A सानुगः. ३२४८. <sup>१</sup>)—) Written by A<sub>2</sub> on new paper. ३२४९. <sup>१</sup>)—) Written by A<sub>2</sub> on new paper.—) Thus A; C supplements जनको.—) Emended; A स्तद्धालापत्यकैः. ३२५०. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A तामेवालम्बत व्यक्ति. ३२५१. <sup>१</sup>) Emended; A राज्ञां.



अङ्गविनाशसाधनात्करणानां समान्तरं । न प्रत्यभाज्जडो नापि धृष्टो नापि वक्रव्रतः ॥३२६४॥  
 प्रमादस्त्वलिते हीनातिरिक्तस्ते च भूपतेः । कार्ये नावदधे क्षुद्रः कविवेव महाकवेः ॥३२६५॥ 3265  
 न विक्रमकपासज - - - व्यकल्पत । प्राक्कृतमन्तरा पृष्ठः सोपस्कारं च नाभ्यधात् ॥३२६६॥  
 वि - कात्प्रभोः साम्यसकुल्यत्वादिसादृशः । धीराधृष्टैर्दृष्टिपातैरपुनर्भाविणो व्यधात् ॥३२६७॥  
 तथा स्पृष्टोप्यनुत्तानाशयोभूदवगाहितम् । न शोकस्तं यथा आत्मनर्मवित्पिभुनादयः ॥३२६८॥  
 क्षणेभ्यस्तितालोकलोभादिविशरादपु । प्रा - वसथं गच्छच्छाङ्गां कामपि नातनोत् ॥३२६९॥  
 यथा यथास्य विसम्पन्नाङ्गोभूच्छिखिलामहः । तथा तथैव सिद्धोऽथ इव नाभावदुद्धतम् ॥३२७०॥ 3270  
 सर्वव्येसरोन्यत्र पश्चादुद्धपदोभवत् । अनिषिद्धोपि भुङ्क्षन्तमन्त्रागारावगाहने ॥३२७१॥  
 विश्वप्यौपयिकावामिप्रार्थनमादरास्त्वयम् । वृत्तिचक्रे परापेक्षां शश्वन्तंशयिताशयः ॥३२७२॥  
 अना - - - समये तस्या - - - रक्षिणः । न स्वप्रवृत्तमप्यासीदनावेद्यं महीभुजे ॥३२७३॥  
 मन्त्रान्तःपुरिकादीनां परस्परविर्हणम् । नावर्णयस्मिन्ति च दुष्टस्वप्रभिवानयत् ॥३२७४॥  
 सचेतनोपि दुर्मर्मोऽप्येवमनुरण्वयः । अवदत्स्फुरदप्यन्तर्दिष्टानां नाम लाघवम् ॥३२७५॥ 3275  
 एवं भुङ्क्षानुभावस्य तस्य कृत्येन कृत्यवित् । पुत्रेभ्योऽप्यधिकां प्रीतिं क्षिण्यन्नेजे क्रमावृपः ॥३२७६॥  
 कलिकालमहीपालदुस्तरः सिंहभूभुजा । सोऽयं गोत्रपरित्राणे नवः सेतुः प्रवर्तितः ॥३२७७॥  
 इत्थं विद्राविताशेषोपद्रवस्त्रिहृदकस्ततः । अमि - - - मपि स्वास्थ्य - - - भूमदचिन्तयत् ॥३२७८॥  
 अतौ हि निर्हिमोर्ध्वभृन्मार्गे काले पलायनम् । शाठ्ये सत्त्वस्य दुःसाध्यं वज्रं ध्यायन्त्यलम्बत ॥३२७९॥  
 अतः सुमेधा यात्रायां यावत्क्षणमपैक्षत । सञ्ज्वालिनाविचारान्तावधारम्भि धावनम् ॥३२८०॥ 3280  
 अल्पाधिष्ठानसुभटः स देवसरसोज्जैः । बहुभिः सहितः सैन्यैर्मार्ताण्डे विदधे पदम् ॥३२८१॥  
 निर्निरोधप्रवेशः स प्रवेशः परिपन्थिनाम् । नाद्याथ बोधा निःसारा र्पाक्षेति विवेद सः ॥३२८२॥  
 विह्वलानुचरा युद्धमसंनिहितसायकाः । तेन सार्धं विदधिरे न चाहीयन्त पौरुषम् ॥३२८३॥  
 निःसीमसैन्यसहितो लवन्त्योन्यत्र डामरे । तत्र सर्वाभिसारेण धावतो युयुधे कुधा ॥३२८४॥  
 लुण्ठितव्रविणापूर्णास्ते देवसरसौकसः । सर्वे ततः सञ्ज्वालिं विवृताः परिजहिरे ॥३२८५॥ 3285  
 द्विषस्तर्जवर्जार्त्या सर्वत्र बुद्धितेभवन् । अधिष्ठानभटा एव कुलशैला इवोद्धताः ॥३२८६॥  
 ते मीरुणतीक्ष्णतरुणौ सोढारानिरुपधिरम् । बहुसिंहतन्त्रोन्म्यास्तत्र तत्राहवे हताः ॥३२८७॥  
 क्षतेषु युधि सर्वेषु विन्दानैर्मण्डलं निजैः । शूरेषु तत्र मार्ताण्डोऽप्यासीदविरलव्रणः ॥३२८८॥  
 रराजाजौ सञ्ज्वालिर्गौर्यापालो हतेषु यः । त्रिषु वाजिषु चतुर्थात्परातिनीपलक्षितः ॥३२८९॥

३२६६. <sup>१</sup>) Thus A; C supplements 'सञ्ज्वालिनाद्यैः स्वं स्व'. ३२६७. <sup>१</sup>) Thus A; possible emendations would be विह्वल-  
 कात्प्रभोः or विह्वलकात्प्रभोः; C विह्वलकात्प्रभोः. ३२६९. <sup>१</sup>) Thus A; C प्राप्नोऽप्याव. -<sup>२</sup>) Emended; A गच्छच्छाङ्गां.  
 ३२७१. <sup>१</sup>) Emended with C; A गहमे. ३२७२. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A प्रार्थन-परस्त्वयम्; C प्रार्थनः स परस्त्वयम्  
 ३२७३. <sup>१</sup>) Thus A; C अनाहसमये तस्य न बहुः पथि रक्षिणः. ३२७४. <sup>१</sup>) -<sup>२</sup>) Written by A, on new paper. ३२७५. <sup>१</sup>) Em-  
 ended with C; A नोजे. ३२७६. <sup>१</sup>) Thus A; C अतिमोपयपि स्वास्थ्यमहेतुं मू. ३२७८. <sup>१</sup>) Emended with C; A निःसीमः स.  
 ३२७९. <sup>१</sup>) Emended; A 'अभिरे'. ३२८१. <sup>१</sup>) Thus corr. by a later hand from A; अधिष्ठाने यदा. -<sup>२</sup>) Emended with C;  
 A इवेद्धता. ३२८२. <sup>१</sup>) Emended with C; A बहुभिः. ३२८३. <sup>१</sup>) -<sup>२</sup>) Written by A, on new paper. ३२८९. <sup>१</sup>) Em-  
 ended; A सञ्ज्वालि. -<sup>२</sup>) Emended; A गमपालः; cf. viii. 3322. -<sup>३</sup>) Emended; A वाजिप्लवङ्गः; C वाजिप्लवङ्गः.

- 3290 तस्याप्युपलब्धाभिर्जस्तदनुजः शिशुः । निनाय विस्मयं वीरान्छांसंस्वमहाह्वानम् ॥३२९०॥  
 दक्षिणं दीर्घं तच्छक्रे यद्दामं कम्पनापते । महेमास्तापयत्यर्कः कुर्याद्भरद्वाजिभुः ॥३२९१॥  
 स भावन्वाजिनाराजदेकदोःस्फुरिताबुधः । सधूमदण्डो दायाभिः सप्तसैन्नाभिर्न स्थितः ॥३२९२॥  
 तं वैरितुमुने बाणमणभक्तेष्वही पुनः । इष्टावलोदयद्वाजी - - वावदपदतिः ॥३२९३॥  
 वर्मेगौरवभूषकादिन्वावातपीडितः । स विसंक्षो द्विषन्मध्यान्तनयाभ्यां विनिर्दितः ॥३२९४॥  
 3295 कटके सर्वतो नष्टे मार्ताण्डप्रान्तान्तरे । विरोधवसाक्षि क्षिप्त्वा तं तावपासरतां ततः ॥३२९५॥  
 तत्रस्थं - - भा क्षमाभृत्यस्थितः प्रयुक्तैर्बलैः । तावन्निः प्राप्यमप्यानु डामरं पिण्डितं व्यधात् ॥३२९६॥  
 क्षमापाले विजयक्षेत्रं प्राप्ते चोटितवेष्टनः । सञ्जपालो लवन्त्यस्य वसतीर्निरदाहयत् ॥३२९७॥  
 स तादृगपि भूपाले कुब्जे बक्रीकृतभुषि । अदरिद्रो गिरिद्रोणीभेणिभूसुलभाशनः ॥३२९८॥  
 संवृत्तो निःसहायश्च परिमद्वहिकृतः । आपस्तुलमपाण्डित्यभृत्योपालम्भभाजनम् ॥३२९९॥  
 3300 निरुक्तकसत्ताख्ये क्षमापकोपकपेर्व्यधात् । निरालम्भतया - - स स्वशीर्षिकलार्थनाम् ॥३३००॥  
 रङ्गादेवीतनूनानां ज्यायांसं गुन्हणाभिधम् । भीमांल्लोहरराज्येय क्षमावृषा सोभ्यषेचयत् ॥३३०१॥  
 पटंसमहायनो राजतनयः स वयोभिकान् । चूताकुरो जीर्णतरुनिवेशानजयकुलैः ॥३३०२॥  
 अभिवेक्तुं सुतं देव्या यातायाः क्षमाभुजो व्यधुः । शिरःशोणाश्मकिरणैश्चरणी यावकावणौ ॥३३०३॥  
 तत्राभिविक्ते वक्षधामुपावयद्दशोषिताम् । देवीभावाभिवेकार्थमितासिन्धुन्ययोमुचः ॥३३०४॥  
 3305 भूयोपि राजवदनो विप्रवोत्पादनोत्सुकः । अमन्दमवचस्कन्द जयचन्द्रं नृपाश्रया ॥३३०५॥  
 नागभ्रातृव्यसहिता मार्गेरनुपवेशितः । पथात्सर्पिणीः सेनाः सोवधीस्तंकटेष्वनि ॥३३०६॥  
 गार्गिः परिभवन्लानानं तिष्ठन्दिनैस्ततः । नागभ्रातृसुतापण्यमदधाल्लोष्ठकं मृधे ॥३३०७॥  
 दुर्गमस्वादनाक्रान्तमन्यैर्वेगात्प्रविश्य च । दग्ध्वा च दिक्षापामं स निरगाहपुष्पिकमः ॥३३०८॥  
 तथापि राजवदनो न शौर्यात्पर्यहीयत । न संदधे न चुक्रोध शक्यमस्य विनिर्गमम् ॥३३०९॥  
 3310 अहन्यहनि क्षिणाभिः सेनाभिर्न्यपतवृषि । जयचन्द्रमुखाच्छददसुखान्यवधीभवत् ॥३३१०॥  
 क्षमानावकोय निःसीमनखबाहुप्रसारणः । रणान्तरेव तं तीक्ष्णैर्गुह्यन्वस्तैरपातयत् ॥३३११॥  
 तन्मुण्डगण्डलेखेन सुठता खण्डशः कृतः । क्षाटिति वृटितः स्वास्थ्यविट्पञ्चुरणोन्मुखः ॥३३१२॥  
 पृथ्वीहरकुलाच्छेदस्वच्छया मेदिनीपतिः । अवधील्लोठनमपि छत्रदण्डप्रयुक्तिभिः ॥३३१३॥  
 एकवारं वेष्टितोपि रक्षितस्त्रिलोकेन सः । भूमिभृष्टीतिपाशस्य निपातेनाभ्यवर्तत ॥३३१४॥  
 3315 मल्लकोष्ठधुरजयसङ्घचन्द्रादयोभवन् । जीवन्मृताश्च शान्ताश्च दारिद्र्योपपन्नवार्जिताः ॥३३१५॥

३२९०. <sup>१</sup>) Emended with C; A °दृष्टसङ्ख्य° ३२९२. <sup>१</sup>) Emended with C; A °दण्ड-°) Emended with C; A °व्राविष. ३२९३. <sup>१</sup>) Thus A; C तदन्वावच्छ°. ३२९४. <sup>१</sup>) Thus A; C कम्पनापते°. ३२९८. <sup>१</sup>) Emended with C; A कुब्जे-°) Emended with C; A °अव-सुल°. ३३००. <sup>१</sup>) Thus A; C supplements तस्य. ३३०१. <sup>१</sup>) Emended; A भीमांल्लो-°) Written by A<sub>3</sub> on new paper. ३३०२. <sup>१</sup>)—<sup>१</sup>) Written by A<sub>3</sub> on new paper. ३३०७. <sup>१</sup>) Emended with C; A °सुतापण्यमद-°) Comp. viii. 2996. ३३०८. <sup>१</sup>) Emended; A स. ३३१०. <sup>१</sup>) Doubtful; thus C; A °लान्धवचधीभवत्. ३३१२. <sup>१</sup>) Conjectural reading; A °विश्वस्वकुतो°; C °विश्वस्वकुलो°. ३३१३. <sup>१</sup>) Emended with C; A °पते-°) Comp. regarding this name the note to viii. 2496.—<sup>१</sup>) Emended; A °छत्रदण्ड°. ३३१४. <sup>१</sup>) Emended with C; A °अवधिता. ३३१५. <sup>१</sup>) Thus A; misread °वृचन्ना° in R C; cf. सङ्घचन्द्र viii. 643.

अविचिन्त्योऽक्षत्सोऽभिभूतः प्राणान्विनश्वरान् । ऐश्वर्यैकैर्बिभूहत्वाहनिर्बुद्धव्यवस्थितौ ॥३३१६॥  
 महेभुमितकोद्यात्वं तत्तद्वाजाश्रवाग्रते । कुलोद्गहो विहितवांसिहृदेवो व्यवस्थितिर्म् ॥३३१७॥ युग्मम् ॥  
 सुक्ताविहारं पैतृयं पितुर्देवगृहवयम् । तत्कार्षसिद्धमासादं परिपूर्णं स्वभाक्षुपः ॥३३१८॥  
 स एव पामान्संश्रयीमहापणसमर्पणैः । निर्दोषपारिवद्यादिह्याविधोऽधीर्धभात् ॥३३१९॥  
 भवरोधेनूतवर्ना मृतामुहिरव चन्दलाम् । प्रस्वतापि मठोनभीर्हारेवारितातिथिः ॥३३२०॥ 3320  
 स्वहो नगरनिर्दहैः सोपि सूर्यमतीमठः । पूर्वाधिकोपगर्णेण तेनैव निरमीयत ॥३३२१॥  
 संजाते सञ्जपालस्य ततो लोकान्तराभये । कम्पने निदधे रात्रा गय्यापालस्तदात्मजः ॥३३२२॥  
 विपाकसुकुमारोपि दुःसहः क्षुण्णामभवत् । विस्मारितः स सौम्येन शरजानुरिवेन्दुना ॥३३२३॥  
 पीप्सोऽप्यदोषविषमेऽप्यविशेषवृत्तेर्मैवोदये । तटतरोस्तटिनीप्रवाहः ।  
 पश्यन्नकाण्डतद्विदापतनेन नाशं नाशसति स्वसलिलस्व विभूतिलाभम् ॥३३२४॥  
 आ भिक्षुक्षपणाङ्गोऽजभञ्जनादपि भुञ्जः । विधुरे कार्यभाराणां योभुङ्गुपुरः परम् ॥३३२५॥ 3325  
 तस्य तस्मिन्नुपरते क्षीणप्रक्षीणकण्टके । स धन्योऽनन्यसामान्यमेमा ममयमाययौ ॥३३२६॥  
 साम्बूलमायात्रिकतां नीत्वाभूनामयानिव । आर्पिष्यन्मधुरावहं जीवं यस्य निजः हृतः ॥३३२७॥  
 स जगज्जीवितेनापि रक्षणीयः क्षमापतिः । पदे पदे विषममः प्रजोद्धरणधीरधीः ॥३३२८॥  
 व्याधितस्य विनिद्रोपि संसङ्गान्मङ्गलेच्छुभिः । नान्तक्षणे तस्य पांशोऽन्यतश्चोपावलक्ष्यः ॥३३२९॥  
 विषमजस्यामात्यस्य स्वकर्णविपरीतता । तस्य केचित्तानं जाता जगज्जीवितदा भवे ॥३३३०॥ 3330  
 भूभुजापि माग्धात्सुखानां निभनेन याः । दुःखं वयुः प्रजास्वासां समभावि तदा ह्यहम् ॥३३३१॥  
 हैराज्योपभुते राष्ट्रे नवस्य नृपतेरभूत् । अव्यारहं यस्ताविष्यं तस्य सर्वाभिषङ्गमित् ॥३३३२॥  
 कालो बली व्यवहतेर्ननु तद्दोषेन पूर्वापराचरणविस्मरणे न कस्य ।  
 शक्तिः क्षितेर्नहनकर्मणि योग्यतायां निर्दोरणे सुरजितरगु वराहतायाम् ॥३३३३॥  
 नगराधिकृतो भूत्वा सुज्जेर्निर्वापिते पुरा । चिरमकळां को देहास्याव्यवस्थां न्यवारयत् ॥३३३४॥  
 भट्टः क्रयेषु दीक्षारम्भवहारोऽव्यवस्थया । निगृह्य तं भ्रष्टकार्केर्निर्धितण्डः प्रवर्तितः ॥३३३५॥ 3335  
 परिणीताङ्गनाशीलभ्रष्टे गृहपतेरभूत् । दण्डप्रवृत्तिर्या तेन सा विचारं निवारिता ॥३३३६॥  
 एकान्ततो हितो भूत्वा विद्यामेवं पुनर्व्यधात् । नगराधिकृतां लब्ध्वा स एव परिपीडनम् ॥३३३७॥  
 ब्रह्माभिर्नर्तकीभिश्च परिणीतगृहस्थितौ । संप्रयुक्तान्कथ्यमानान्दृष्टेनादण्डयद्बहून् ॥३३३८॥

३३१६. <sup>१</sup>)—<sup>१</sup>) Written by A<sub>3</sub> on new paper.—<sup>२</sup>) Emended with C; A ऐश्वर्यं क<sup>०</sup>. ३३१७. <sup>१</sup>)—<sup>१</sup>) Written by A<sub>3</sub> on new paper.—<sup>२</sup>) Emended; A<sup>०</sup> स्थितम्. ३३१८. <sup>१</sup>)—<sup>१</sup>) Written by A<sub>3</sub> on new paper.—<sup>२</sup>) Emended with C; A स्वभाक्षुपः; cf. viii. 248.—<sup>३</sup>) Emended with C; A पैतृयम्.—<sup>४</sup>) Emended with C; A —बुधः. ३३१९. <sup>१</sup>) Emended with G (see. manu); A पामान्सा. ३३२०. <sup>१</sup>) Emended with C; A नवस्य.—<sup>२</sup>) Thus A, B, A<sub>3</sub> दण्डयद्बहून्; C दण्डयद्बहून्. ३३२१. <sup>१</sup>) Emended with G (see. manu); A स्वहो नगरनिर्दहैः (दृष्टौ written by A<sub>3</sub>); cf. viii. 1193. 1328. ३३२३. <sup>१</sup>) Emended; A सौम्येन. ३३२४. <sup>१</sup>) Emended; A धन्योऽनन्यसा. ३३२५. <sup>१</sup>) Thus A; perhaps read नीत्वाभूना.—<sup>२</sup>) Emended with C; A आर्पिष्यन्मधु. ३३२६. <sup>१</sup>)—<sup>१</sup>) Written by A<sub>3</sub> on new paper. ३३२७. <sup>१</sup>)—<sup>१</sup>) Written by A<sub>3</sub> on new paper. ३३२८. <sup>१</sup>) Emended with C; A अव्यारहं. ३३३३. <sup>१</sup>) Emended with G (see. manu); A निर्दोरणे. ३३३५. <sup>१</sup>) Doubtful emendation; A प्रवर्तितः; C प्रवर्तितः. ३३३७. <sup>१</sup>) Emended; A पीडयद्बहून्. ३३३८. <sup>१</sup>) Emended with C; A ब्रह्माभिर्नर्तकीभिश्च.—<sup>२</sup>) Conjectural reading; A परि — तपुः; C परिपीडनम्.

- किं वो --- 'लेशानां तुषाणामिव चिन्तनैः । अग्नोऽशलोभयोर्भूमिर्न तावत्परोमवत् ॥३३३९॥
- 3340 भिक्षुमङ्गलार्जुनौ कालानुवृत्त्याभितर्तवानपि । नासौ जहौ स्वामिहितं न तौ --- ' नावधीत् ॥३३४०॥  
अक्षीणस्यागहीनस्य विभूतिसमवेष्टव्यम् । संस्कारौपधिकं नास्य पर्याप्तं निधने धनम् ॥३३४१॥  
कृतकृतायां राक्षोभ्यत्पर्याप्तं किमुदीर्यताम् । यो जीवित इवानीतान्सर्वविभेजेनुजीविनः ॥३३४२॥  
लोकान्तरातिथिं विज्ज्ञाभिधामुद्दिश्य वल्लभात् । धन्यस्य विज्ज्ञानावाह्यविहारारम्भकारिणः ॥३३४३॥  
परलोकं प्रयातस्य निर्माणप्रतिपूरणम् । स्थितं व्यवस्थितेः कं च विनिवोगं चकार सः ॥३३४४॥ युग्मम् ॥
- 3345 भूभृत्कार्मिकतावामसुकृतोत्सेकवासवैः । युदैकवृत्तिभिरपि प्रवृत्ते पुण्यकर्मणि ॥३३४५॥  
विपक्षाणां सुभिक्षेण तुरुक्कविषयाभयात् । जन्मभूमेर्वृत्तये यैः कौर्यादभ्यस्य शिसितम् ॥३३४६॥  
येपि वृत्तिं विरोध्याजिव्यये सुस्सलभुभुजि । कलहावसरेष्वेव कश्मीरेषु प्रवेदिरे ॥३३४७॥  
गेत्रे तेषां क्षत्रियाणां जातः कर्मलियानुजः । राजबीजी सङ्गिः ख्यातः प्रतिष्ठां स्वाख्ययाकरोत् ॥३३४८॥  
वितस्तापुलिने बाणलिङ्गे तेन निवेशिते । जायते स्वर्धुनीरोधः संप्रकृद्विमुक्तधीः ॥३३४९॥
- 3350 तदीयं च मठं चैव तपोधनविभूषितम् । वृष्ट्वा निवर्तते रुद्रलोका लोकनकौतुकम् ॥३३५०॥  
लोठनेन्यप्रतिष्ठानामधम्यद्विविगार्पणे । न तेनाद्यतने काले संरम्भं भुङ्क्षुर्दिना ॥३३५१॥  
उदयस्य प्रिया चिन्ताभिधाना कम्पनापतेः । पुलिनोर्ध्वं वितस्ताया विहारेण व्यभूषयत् ॥३३५२॥  
पासादपञ्चकव्याजातद्विहारस्थितः करः । उदस्त इव धर्मेण प्रोत्तुङ्गाङ्गुलिपञ्चकः ॥३३५३॥  
सांघिविप्रहिको मङ्गुकाख्योलंकारसोदरः । समवस्याभवत्प्रसन्नः श्रीकण्ठस्य प्रतिष्ठया ॥३३५४॥
- 3355 मठावहारदेवौकोजीर्णोद्गारादिकर्मभिः । अनुजः सुमना नाम रित्नेह्यस्यासदनुताम् ॥३३५५॥  
भूतेश्वरे मठं कृत्वा त्रिघाम्यामप्यपाययत् । तोयं कनकवाहिन्या वितस्तायाश्च यः पितृन् ॥३३५६॥  
प्रदेशे कश्यपागाराभिधाने नीलभूः सरित् । जीगीषयेव जाह्नव्या यत्र पूर्वा दिशि गता ॥३३५७॥  
उत्ताराय गवादीनां यः सेतुं तत्र बन्धयत् । निर्ममे निर्मलं कर्म संसारोत्तरणक्षमम् ॥३३५८॥  
नगरेपि स्वनामाङ्गुष्ठाङ्गुलनगरकारिणा । मठो येन कृतो भट्टजटाधरवटाभवः ॥३३५९॥
- 3360 मम्मेश्वरं स सौवर्णमलसारं चकार यः । सोमतीर्थं तथा तोयोद्यानादुद्बोधितान्तिकम् ॥३३६०॥  
अत्र क्षमाभुजो वंशे वंशौजस्यधनादिषु । सासूयत्वादमास्यानां धनप्राणादिहारिणः ॥३३६१॥  
कुप्यन्नवासनाध्यासासूयया वासवोपि वा । प्राभंशयद्विबो देवो मान्धातारं धराभुजम् ॥३३६२॥  
अविभ्रुतमतिर्भृत्यान्कृत्यौजस्यवतोन्यहम् । वृष्ट्वा ध्यातस्वमाहात्म्यवृद्धिस्तु प्रीयते नृपः ॥३३६३॥  
कलशारूपापतेः प्राज्ञोपज्ञं भृत्योस्य रित्नेह्यः । कुर्वन्स्वर्णातपत्राणां प्रतिष्ठां प्रीतिकार्यभूत् ॥३३६४॥

३३३९. <sup>१</sup>) Thus A. C. वी भवेद्विलेशानां. ३३४०. <sup>१</sup>) Thus R C; A, भिक्षुमङ्गलार्जुनौ. —<sup>२</sup>) —<sup>३</sup>) Written by A<sub>5</sub> on new paper. —  
<sup>४</sup>) Thus A<sub>5</sub>; C 'कृत्वा भूत'. —<sup>५</sup>) Emended; A स्वामिहितं. —<sup>६</sup>) Thus A; C supplements तावत्. ३३४३. <sup>१</sup>) Doubtful emenda-  
tion, A 'नामाख्य'. ३३४४. <sup>१</sup>) Emended with G (sec. manu); A निर्वान. ३३४५. <sup>१</sup>) Emended with C; A तुरुक्कामिषया.  
३३४६. <sup>१</sup>) —<sup>२</sup>) Written by A<sub>5</sub> on new paper. ३३४७. <sup>१</sup>) —<sup>२</sup>) Written by A<sub>5</sub> on new paper. ३३४९. <sup>१</sup>) Emended; A संरम्भे.  
३३५०. <sup>१</sup>) Emended; A अनुजा. ३३५१. <sup>१</sup>) Emended; A त्रिघाम्यामप्यपाययत्, or. वामिन लिपुत्तिघाम्या वितस्ता रक्षिणेन सु  
v. 97. ३३५०. <sup>१</sup>) Emended; A वृष्टय. —<sup>२</sup>) These two *pādas* and the following three verses are written by A<sub>5</sub>  
on new paper. ३३६०. <sup>१</sup>) Emended with C; A, B 'मलसार'. —<sup>२</sup>) Emended; A, R 'द्यानामुद्योति'. ३३६१. <sup>१</sup>) Doubtful  
emendation; A क्षमाभुजौ. —<sup>२</sup>) Emended; A 'स्वकामास्यानां'. —<sup>३</sup>) Emended; 'विहगि'. ३३६२. <sup>१</sup>) Emended with C; A  
देवी. ३३६४. <sup>१</sup>) Thus corr. by A<sub>1</sub> from 'वसि'. —<sup>२</sup>) Thus A; cf. vii. 528 ff.





- सा पार्थिवेषु तीर्थेषु जानाया प्रस्थिता ध्रुवम् । द्विवैर्वर्षमिषासीर्षिः प्रादुश्येत तदीप्यया ॥३३८६॥  
 अभ्रंलिहास्य च गिरीज च कूलकपा नदीः । मृद्वङ्गी दुर्गमा मार्गे तीर्थोच्छ्रयवेन वेत्यसौ ॥३३८७॥  
 खड्गहीभिः प्रतिष्ठाभिर्जीर्णोद्धारिष धीरया । तया चित्रं चतुरया पञ्चुर्दिहा विलङ्घिता ॥३३८८॥  
 अद्यापि विश्वरत्नीरार्णवकान्तिच्छटाच्छलात् । यो भातीव ह्यभास्यतिसितश्वेताश्मनिर्गतः ॥३३८९॥  
 3390 उपमन्योरुदम्याया शरिग्रोपत्रवापहः । रत्नी रुद्रेभरो नामा भीमान्कश्मीरभूषणम् ॥३३९०॥  
 जगत्सौन्दर्यसारं स सस्वर्णमलसारकः । शान्तावसादपासादोद्धारय विहितस्तया ॥३३९१॥  
 सत्त्वानामिव भूत्वानां कोपैर्विकृते नृपे । उदम्बतीव शरणं सिन्धुर्ह्रिमवतीव सा ॥३३९२॥  
 स्थिरमखादे भूपाले निमहानुमहौ क्षणात् । भूभुजामपि संवृत्तावविच्छिन्नौ तदिच्छया ॥३३९३॥  
 सोमपालात्मजो भूमृदूपालः प्रापितस्तया । मानिष्या मेनिलादेव्या विवाहेन महार्हताम् ॥३३९४॥  
 उत्पत्तिर्भूमिद्वलभानुभवो न भूक्षा कस्याप्यहो व्यभिचरत्यनुभावभावः ।  
 3395 तेजस्तमोविलुठनव्रतमुष्णभानोऽहं तदुत्थमकरोत्तमसोपि चक्रम् ॥३३९५॥  
 भुवनानुत्साहज्यमार्जने भूभुजामवत् । प्रातिमास्यं वृष्टं रत्नाक्रान्तसन्मण्डलावनिः ॥३३९६॥  
 कटायां मेनिलादेव्यां परिणेतुरभूदपि । पिता वैमत्यमुत्सृज्य निर्व्याजं राज्यदायकः ॥३३९७॥  
 राक्षः प्राजिधरस्याजौ तरसा भूभुजोनुजः । वैरिभिर्निहतस्यापे वैरसंशोधनोद्यतः ॥३३९८॥  
 रक्षां शरणमेत्योद्यमानौत्कटघोषटोक्कथः । भजे राज्यभ्रियं प्राप्य चित्रं राज्यभियं पराम् ॥३३९९॥कुलकम्॥  
 3400 कृतसाहायकोमास्यै राक्षः समञ्जिमद्गदम् । राज्यात्पाभंशंश्चानृषुर्षं पञ्चवटं नृपम् ॥३४००॥  
 अलङ्कृतत्वभावास्फारशानाम्बुनिर्मरात् । सरितं खड्गवर्ली च कूटणां विद्वेषिगोषराम् ॥३४०१॥  
 द्वितीयस्योरशाभर्तुरकीर्तिं निर्जबासृजत् । देवप्रभावाद्योधाममत्युग्रपुरममरीन् ॥३४०२॥  
 शीनोष्णधारणशशिद्योतकलोलितास्ततः । बहवो बाहिनीनाथाः प्रथामित्थं प्रपेदिरे ॥३४०३॥  
 समाह्वयिष्यती राज्यावाप्तेः प्राग्भूभुजो गता । तावत्येषामराज्यस्य पञ्चविंशतिवत्सरे ॥३४०४॥  
 3405 इवदृष्टमनन्यत्र प्रजापुण्यैर्महीभुजः । परिपाकमनोद्वलं स्थेयाः कल्पातिगाः समाः ॥३४०५॥  
 अहोपि प्रवहस्त्वभावमश्नैराह्वानमश्मायते पावाम्भः । जयति ब्रह्ममुदितोद्रेकेषु चावेयुषः ।  
 कालस्यास्खलितप्रमाधरमसं भाति मभुल्लेङ्गते कस्यामुच विधातृशक्तिघटिते मार्गे निसर्गः स्थिरः ॥३४०६॥  
 मयाते व्यधिकेप्यर्धसमापट्कशते कलेः । कश्मीरेष्वास्त गोमन्दः पार्थानां सेवया नृपः ॥३४०७॥  
 सूनूर्दामोदरोस्याय तस्य पत्नी यशोमती । गोमन्दोन्वस्तत्सुतोपि ततोतीत्य महीपतीन् ॥३४०८॥  
 पञ्चविंशतमशानुपहामिजनामिधाम् । राजामवल्लवो नाम सूनुस्तस्य कुशस्ततः ॥३४०९॥

३३८६. ') Emended; A प्रस्थिता. ३३९२. ') Emended with C; A सत्यम्.—') The last *pāda* and the following two verses written by A<sub>3</sub> on new paper. ३३९३. ') Emended; A<sub>3</sub> R C 'विच्छ्रयवेन'. ३३९५. ') Emended with C; A उत्पत्तिर्भूमि. ३३९६. ') Emended; A 'मार्जनी. ३३९९. ') Emended; A 'त्योद्यं मानोत्क'. ३४००. ') Emended; A राज्यं. —') Doubtful emendation; A 'वटो. ३४०२. ') The last *pāda* and the following verse written by A<sub>3</sub> on new paper. ३४०२. ') Doubtful emendation of G (*see, manu*); A 'कीर्तिनिर्ज'. ३४०३. ') Emended with C; A 'विद्वेषि' व'. ३४०६. ') Emended with C; A 'पावाम्भः. ३४०८. ') Emended with C; A 'शानोदरस्याय.—') Comp. यशोवर्ती i. 70.—') Emended with C; A 'पत्नी. ३४०९. ') Emended with C; A राजा बल्लवो; cf. अयामवल्लवो नाम i. 84.

ही खगेन्द्रपुरेन्द्राद्यौ पुत्रपौत्रावमुष्य तु । गोधरीयान्वकुलजः सुवर्णाक्षस्तदात्मजः ॥३४१०॥ 3410  
 तज्जन्मा जयकोप्यासीत्पुनः शय्याः शचीनरः । अथाशोकोभनमृद्राक्षोऽस्य प्रपितृव्यजः ॥३४११॥  
 तज्जो जलोक्ताः सविम्बघो दामोदरस्ततः । तुल्यं वयोय ह्युक्तायास्तुरुक्ताभिजनोद्भवाः ॥३४१२॥  
 अभिमन्युस्तृतीयो गोमन्वोऽस्य विभीषणः । राजेन्द्रजिह्वावणश्च - - चः क्रमशोभवत् ॥३४१३॥  
 भन्वो विभीषणः सिद्ध उल्लाक्षश्च तदनु । पञ्चाक्षतो हिरण्याक्षहिरण्यकुलयोरभूत् ॥३४१४॥  
 राजा वसुकुलस्तस्य सूनुः क्ष्यातस्त्रिकोटिह । क्षितिमन्दो वकासज्जाह्नसुनन्दस्तदात्मजः ॥३४१५॥ 3415  
 नरोन्वोक्षस्ततस्तस्माद्राज्ञा गोकर्णको नृपात् । तस्माज्जरेन्द्रादित्योभूत्सुनुरन्धयुधिष्ठिरः ॥३४१६॥  
 तस्य प्राभक्षितो भृत्यैरन्याभिजनसंभवः । भूपः प्रतापादित्योभूज्जलौकोपि तदात्मजः ॥३४१७॥  
 तुष्ठीनि मिःसुते तज्जो विजयोन्मकुलोद्भवः । जयेन्नेस्य सुतेपुत्रे सविषः संधिमानभूत् ॥३४१८॥  
 युधिष्ठिरस्य पौत्रेण भूपादित्यात्मजन्मना । श्रीमिषवाहनेनाथ गौनन्देऽभुदितं कुले ॥३४१९॥  
 ..... ॥

ततः प्रवरसेनोन्मस्तोरमाणात्मजः क्षितिम् । लेभे हिरण्यभातृव्यस्तस्य पुत्रो युधिष्ठिरः ॥३४२०॥ 3420  
 ततो नरेन्द्रादित्यश्च रणादित्यश्च भूपतिः । क्रमादभूतां तत्पुत्रो विक्रमादित्यभूपतिः ॥३४२१॥  
 बालादित्यश्चोदभवद्रणादित्यस्य नन्दनः । बालादित्यस्य जामाता ततो दुर्लभवर्धनः ॥३४२२॥  
 सूनुर्दुर्लभकस्तस्य चन्द्रापीडोभवस्ततः । तारापीडोऽनुजन्मा च मुक्तापीडोऽस्य बानुजः ॥३४२३॥  
 भूपावास्तां कुवल्यापीडो हैमानुरोक्ष च । वज्रादित्यः सुतो राक्षो मुक्तापीडस्य तत्सुतौ ॥३४२४॥  
 पृथिव्यापीडसंग्रामापीडावनु नृपोभवत् । जयापीडोऽस्य मन्त्री च जज्जः पुत्रावपि क्रमात् ॥३४२५॥ 3425  
 ललितापीडसंग्रामापीडौ ज्येष्ठात्मजस्ततः । श्रीचिष्यटजयापीडः कल्पपालपुत्रोभवत् ॥३४२६॥  
 अभिचारेण तं हत्वा सांमत्वादितरेतरम् । उत्पलाधैरसंभारराज्यैस्तन्मातुलैः कृतः ॥३४२७॥  
 भानुः पुत्रोजितापीडो जयापीडस्य तत्पदे । अनङ्गापीडनामा च संग्रामापीडस्ततः ॥३४२८॥  
 तमुत्पाट्योत्पलापीडोऽस्याजितापीडनन्दनः । अवन्तिवर्मा भूरेण तं निवारयाम मन्त्रिणा ॥३४२९॥

३४१०. <sup>1</sup>) The last three *pādas* and the following verse are no longer found in A as the upper portion of fol. 327 has broken off; the text is given from R G.—<sup>2</sup>) Emended with C; R G (*prima manu*) सुवर्णाक्षस्तदा<sup>3</sup>; cf. i. 97.  
 ३४१२. <sup>1</sup>) Emended; R C °वो; the upper strokes of the letters are not legible in A. ३४१३. <sup>1</sup>) Thus A; C पितृपुत्रौ क्रमादभूतौ. ३४१४. <sup>1</sup>) Here the name of NARA is omitted.—<sup>2</sup>) Emended; A ह्युक्तायास्तुरुक्ताभिजनोद्भवाः.—<sup>3</sup>) Thus A; doubtful.—<sup>4</sup>) Emended; A हिरण्याक्षोहिरण्यकुलोद्भवः. ३४१५. <sup>1</sup>) C inserts here two *pādas* श्रीमिहिरकुलो राजा वकासज्जाह्नसुनन्दस्तदात्मजः.—<sup>2</sup>) Emended; A क्षितिमन्दो वकासज्जाह्नः. ३४१६. <sup>1</sup>) Emended; A पुत्रने; cf. ii. 11.—<sup>2</sup>) Emended; A जयेन्नेस्य—पुत्रे; C जयेन्नेस्त-सुतोऽपुत्रः. ३४१९. <sup>1</sup>) Thus A; but compare ii. 145 ff.—<sup>2</sup>) Emended with C; A गोमन्वाभुदितं.—<sup>3</sup>) After this verse C inserts the following: ततः प्रवरसेनोभूत्पुत्रः काशमीरमण्डले ॥ तत्सुतश्च हिरण्योभूत् पालवक्षितिमण्डले । नानुसुतोऽभवत्सराज्यस्तेन वकाशिना ॥. One verse containing the names of PRAVARASENA I., HIRANYA and MĀTRIGUPTA appears to have been omitted here by A. ३४२०. <sup>1</sup>) The remaining portion of this verse, the following verse and the first *pāda* of verse 3422 are no longer found in A, as the upper portion of fol. 327 has broken off; the text is given from R G.—  
<sup>2</sup>) Thus C; R पुत्रो विधिरात्, corr. sec. manu as above; G पुत्रायुधिष्ठिरात्. ३४२१. <sup>1</sup>) Thus C R; G तद्वच विक्रमादित्यवर्धनः. ३४२२. <sup>1</sup>) Thus C R; G °त्वोदभवत्तदा.—<sup>2</sup>) Emended with R G; A °दित्यश्च ६°. ३४२३. <sup>1</sup>) Thus C; R G °पीडस्य; in A three *akṣaras* after पुत्रावपि have become illegible. ३४२५. <sup>1</sup>) Emended with C; A जयवपुत्रावपि. ३४२६. <sup>1</sup>) Emended with C; A °पीडवयोडा. ३४२७. <sup>1</sup>) Emended with C; A सन्मत्वा°. ३४२९. <sup>1</sup>) Here ends the text of A at the foot of fol. 327 rev., the last leaf of the MS. being lost. The text of the remaining verses is given from R G.

- 3430 मतोत्पलस्य विदधे साक्षाज्ये सुखवर्मजः । भूरः शंकरवर्मा च गोपालस्तस्य चात्मजः ॥३४३०॥  
 रथागृहीतः माभूच्च तद्वाता संकटाभिधः । सुगन्धाख्या तयोर्माता तां विनाइथाय भुज्जम् ॥३४३१॥  
 भूरवर्मणंभारं पार्ये तन्निपदातवः । चक्रुर्निजितवर्मणं ततस्तस्व' च तत्क्रमात् ॥३४३२॥  
 चक्रवर्मा भूरवर्मा चेति निजितवर्मजः । विहिता बहुशो राज्ये तस्तस्मै' शंभुवर्धनः ॥३४३३॥  
 तदन्तरे लम्धराज्ये मन्त्री व्यापाय तं नृपम् । चक्रवर्मण्यतीतेष पापी पार्यात्मजः क्रमात् ॥३४३४॥  
 3435 उन्मत्तावन्तिवर्मासीतत्पुत्रे भूरवर्मणि । राज्याद्वहे द्विजैश्चक्रे राज्ये मन्त्री यशस्करः ॥३४३५॥  
 प्रवितृव्यात्मजस्तस्व वर्णटस्तनयोनौ तम् । राज्ये वक्राङ्गिसंग्रामस्तस्थौ निष्पाटय तं ततः ॥३४३६॥  
 अमात्यः पर्वगुप्ताख्यो राज्यं द्रोहेण लम्धवान् । क्षेमगुप्तः हृतोस्यासीदभिमन्यौ तदात्मजे ॥३४३७॥  
 शान्ते मात्रा पाल्यमाने नन्दिगुप्ते च तत्सुते । ततस्त्रिभुवने भीमगुप्ते च क्रूरचेष्टया ॥३४३८॥  
 पौत्रे तथैव निहते' स्वयं दिहाख्यया कृतम् । राज्यं' संग्रामराजोपि भ्रातृव्योन्ते नृपः कृतः ॥३४३९॥  
 3440 हरिराजानन्तदेवावास्तां तस्यात्मजौ ततः । कलशोनन्ततनयः क्रमाद्भूवौ तदात्मजौ ॥३४४०॥  
 उभावुत्कर्षहर्षाख्यावपि निष्पाटय भूपतिम् । हर्षदेवं तमुद्दामविक्रमोनन्यवंशजः ॥३४४१॥  
 भ्रातुः पुत्रस्य दिहाया जस्तराजस्य नृपतः । मल्लामिधानादुद्भूतो भूपतामुच्चलोभजत् ॥३४४२॥  
 द्रोहेण तं हतवतां भृत्यानामपतस्ततः । शङ्कराजान्वयनामाभुङ्गुख्यः क्षणिको नृपः ॥३४४३॥  
 गर्गेण निहते तस्मिन्सल्लो' हैमातुरोप्यभूत् । तस्योच्चलमहीभर्तुर्भ्राता निर्वध्य तं बली ॥३४४४॥  
 3445 मुस्तलाख्योपहीराज्यं माल्लिरुच्चलसोदरः । विरक्तैः पाटिते तस्मिन्नाज्याद्भूतैर्नृपः कृतः ॥३४४५॥  
 षण्मासान्हर्षभूभर्तुनप्रा भिक्षाचराभिधः । पुनर्निर्वास्य तं प्राप्तराज्ये मुस्तलभूति ॥३४४६॥  
 क्रमाच्छब्दयैर्विभक्तैर्हीराज्योद्भेजिते हते । लवण्याज्जिल्लास्तं च' हत्वा भिक्षाचरं नृपम् ॥३४४७॥  
 सुतः सुस्तलभूभर्तुः संप्रत्यप्रतिमक्षमः । नन्दवन्मेदिनीमास्ते जयसिंहो महीपतिः ॥३४४८॥  
 गोदावरी सरिदिबोत्तुमुलैस्तरङ्गैर्वक्त्रैः स्फुटं सपदि सप्तभिरापतन्ती ।  
 भीकान्तिराजविपुलाभिजनाब्धिमध्यं विभ्रान्तये विशति राजतरङ्गिणीयम् ॥३४४९॥

1 इति श्रीमहाकविश्रीकल्हणकृतायां राजतरङ्गिण्यामष्टमस्तरङ्गः ॥

समाप्तेषं राजतरङ्गिणी

कृतिः श्रीमहामात्यचण्णकप्रभुसूनुर्महाकवेः कल्हणस्य ॥

३४३०. 1) The last two *pādas* are found in the above form in C; in R G they are added *sec. manu*, being probably copied from C. ३४३१. 1) Emended with C; R G विनाइथाय. ३४३२. 1) Thus R G; cf. v. 287 ff.; C सतः पायस्ततः कनात्. ३४३३. 1) These two *pādas* and the first half of the following verse are omitted in C.—2) Thus R; G - चक्र. ३४३४. 1) Thus C R (*sec. manu*); G R (*prima manu*) सोमगुप्तः. ३४३५. 1) Emended; R G C निहिते.—2) Emended; R G राज्ये; C कृते। राज्ये. ३४३६. 1) Emended; R G C मन्त्री; R (*sec. manu*) सन्त्री. ३४३७. 1) Thus R; G लोस्तां च; C लोस्तां च. ३४३८. 1) Emended; R G C भीकान्तं; comp. vii. 1285. *Colophon*. 1) —2) This part of the *Colophon* is not found in G.

# CORRIGENDA AND ADDENDA.

Conto. Roma.

१. १०. For स्कन्धाकारं read स्कन्धाकारं, adding note: <sup>1</sup>) Emended; A स्कन्धाकारं.
१. १०१.) For A, भूमेन्द्रे read A, भूमेन्द्रे.
१. ११०. For स्वाधुमीकृतं read स्वाधुमीकृतं.
१. १. For ललनापुं read ललनापुं.
१. ४४. For वीक्षमापाय read वीक्षमापाय.
१. १११. For संवादिनिक्षिप्ता read संवादि निक्षिप्ता.
१. १००. For जरटं read जरटं, adding note: <sup>1</sup>) A जरटं.
१. १०१. To पुरुषावयवः add note: Subhāshitāvall, 361, reads पुरुषावयवः.
१. ४१२. To निवधस्त्रियं add note: Subhāshitāvall, 579, reads निवधस्त्रियं  
To जगत्स्त्रियं add note: Subhāshitāvall, 579, reads जगत् स्त्रियं.
४. ११५. For योयं read योयं.  
To परापरकरणाव add note: Subhāshitāvall, 3133, reads जनापकरणाव.
४. १४८. For अधिभवंस्तं read अधिभवंस्तं.
४. १३४. To °नकालेतिवाली° add note: Subhāshitāvall, 3023, reads °नकालेति वाली°.
४. ४४८.) For A, वेष्ट, A, वेष्टे read A, वेष्टे, A, वेष्टे.
४. ०१२. For °मुत्तमं read °मुत्तमं, adding note: <sup>1</sup>) Emended; A °मुत्तमं.
५. ११५. For सत्कर्मजन्मसु read सत्कर्म जन्मसु.
५. ११४. For वर्षे एकोनपदे read वर्षे एकोनपदे.
५. १११. For °शिभिवन् read °शिभिवन्.
५. १४५. For °मुत्तमः read °मुत्तमः.
५. ११५.) For वराहमन् read वराहमन्.
५. १११. To कनकुकाभिधानं add note: Comp. the name of the Strāhiya King Kamalā, Alberdān's Indica (transl. by Sachau) ii, 13.
५. ११०. For °महका read °महका.
५. ११५. For °व्यपुस्तमि° read °व्यपुस्तमि°.
५. १०५. For °वीरक° read °वीरक°.

Conto. Roma.

१. १८. For सप्तर्षयं read सप्तर्षयं, adding note: <sup>1</sup>) Emended; A सप्तर्षयं.
१. १४५. For सप्तम read सप्तम.
१. १४५. For काश्मीरिकावतं read काश्मीरिकावतं.
१. ११०. For स्वप्नामुगोमवन् read स्वप्नामुगी भवन्.
१. ४१५. For °स्कन्धाकारं° read °स्कन्धाकारं°, adding note: <sup>1</sup>) Emended; A °स्कन्धाकारं°.
१. ४१०. For वेष्टमशिभिवन् read वेष्टमशिभिवन्.
१. ४८०. For °शिपट्टेदे° read °शिपट्टेदे°.
१. ४८८. To कीर्तिन्यवपुरा add note: <sup>1</sup>) Thus A; perhaps read कीर्तिन्यवपुरा; comp. viii. 538.
१. ४१०. For काहवाटं read काहवाटं.
१. ४११. For °वससीयं read °वससीयं.
१. ४०१.) For A प्रयाग्ने read A, प्रयाग्ने.
१. ०११. For पक्षमशिभिवन् read पक्षमशिभिवन्.
१. ८०४. To स्मृतिरयः add note: Subhāshi. tāvall, 3132, reads निष्ठातिरः;  
To दिव्या स्त्रिय add note: Subhāshitāvall, 3132, reads दिव्याः स्त्रियः.
१. ८४१. For जरटः read जरटः, adding note: <sup>1</sup>) A जरटः.
१. ८८१. For कोपाचूले read कोपाचूले.
१. ८१५. For हुहुहु° read हुहुहु°.
१. १५०. For विरलापुं read विरलापुं.
१. १०१. For काश्मीरिकाणां read काश्मीरिकाणां, omitting note.
१. १००८. For काश्मीरिकाणां read काश्मीरिकाणां, omitting note.
१. १०११. For हुहुहु° read हुहुहु°.
१. ११११. For संयत्तमुत्तमवतः read संयत्तमुत्तमवतः.
१. ११०५. For काश्मीरिकाः read काश्मीरिकाः, omitting note.
१. ११८५. For स्कन्धाकारं read स्कन्धाकारं, adding note: <sup>1</sup>) Emended; A स्कन्धाकारं.

## CORRIGENDA AND ADDENDA.

Canto. Verse.

७. १४७. For मल्लहालीव<sup>०</sup> read मल्लहालेव<sup>०</sup>, adding  
note: <sup>१</sup>) Emended; A "हालीव".
७. १४८. For चर्वर्वातु लोविषत् read चर्वर्वातुल्लोविषत्.
७. १४९. For मृत्तनिषा<sup>०</sup> read मृत्तनिषा<sup>०</sup>.
८. १४४. For "स्वकम्पावारिषु" read "स्वकम्पावारिषु", adding  
note: <sup>१</sup>) Emended; A "स्वकम्पा".
८. ४८९. For वेद्यावी read वेद्यावी<sup>१</sup>, adding  
note: <sup>१</sup>) Emended; A वेद्यावी.
८. १७७. For हम्ब read हम्ब.
८. ७४५. For तेजवी मोविषा<sup>०</sup> read तेजवीमोविषा<sup>०</sup>.
८. ८८७. For काश्मीरिका<sup>०</sup> read काश्मीरिका<sup>०</sup>, omitting  
note.
- For पादवः read पादवः.
८. ९०२. For "तालावीवाद्य" read "तालाविवाद्य"
८. ९११. ९११. For काश्मीरिका<sup>०</sup> read काश्मीरिका<sup>०</sup>, omitting  
note.
८. १००८. For "कान्वयुखरे" read "कान्वयुखरे".
८. १०५५. For स्वकम्पावार read स्वकम्पावार<sup>१</sup>, adding  
note: <sup>१</sup>) Emended; A स्वकम्पावार.

Canto. Verse.

८. १०८४. For "मिस्त्रिकास्थान" read "मिस्त्रिकास्थान".
८. ११४८. For काश्मीरिका<sup>१</sup> read काश्मीरिका, omitting  
note.
८. ११२८. For राखालजजनात् read राखालजजनात्.
८. १४४५. For निजप्रयाः read निजप्रयाः.
८. १०१५. For क्वोतीरसा<sup>०</sup> read क्वोतीरसा<sup>०</sup>.
८. १०४१. For "क्वोडिन्वरी" read "क्वोडिन्वरी".
८. ११११. For संस्तम्भेन<sup>०</sup> read संस्तम्भेन<sup>०</sup>, omitting  
note.
८. १०४८. <sup>१</sup>) For PRITHVIMARI's read PRITHVIMARI's.
८. १०४७. For काश्मीरिका<sup>१</sup> read काश्मीरिका, omitting  
note.
८. १०११. <sup>१</sup>) For सारसा read सारसा.
८. ११४१. For "स्वस्तम्भ" read "स्वस्तम्भ", omitting  
note.
८. ११८१. For इम्बुवरा<sup>०</sup> read इम्बुवरा<sup>०</sup>.

N.B.—Some letters, especially T and F, have occasionally broken in the printing.





वीर सेवा मन्दिर

पुस्तकालय

काल नं० 954.61 STE  
लेखक Stein, M. R.  
शीर्षक Kalhana Rajatarangini  
खण्ड 4525 क्रम संख्या

---